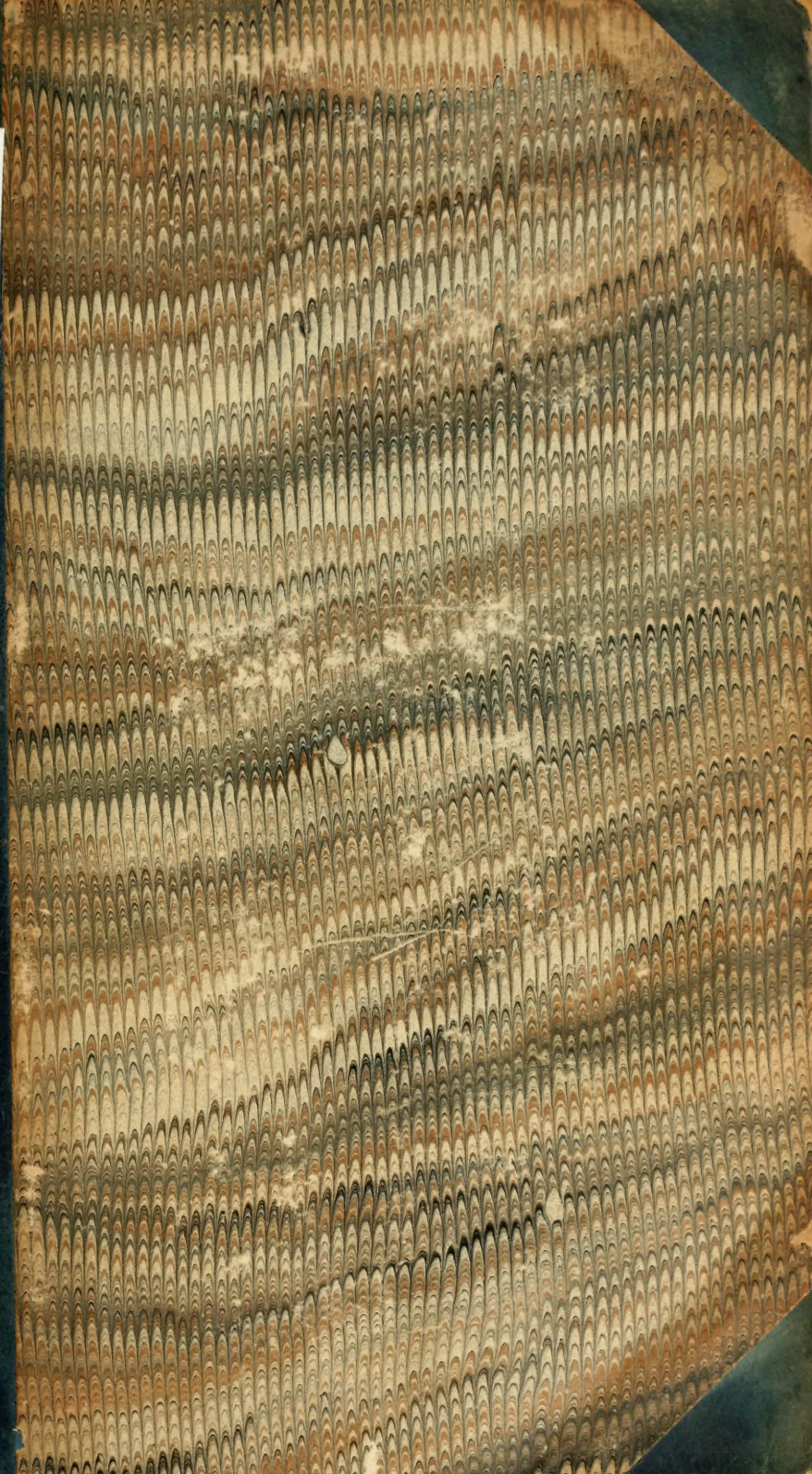

AA0004048997

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

REESE LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF CALIFORNIA.

Received *Mar. 27* 1893
767

Accessions No. *50796* Class No. *V212*
v.124

PA
6105
V24
v.124

Southern Branch
of the
University of California
Los Angeles

Form L 1

PA
6105
V24
v.124

This book is DUE on the last date stamped below

Form L-9-15m-8,'26

Digitized by the Internet Archive
in 2008 with funding from
Microsoft Corporation

PHÆDR I

AUGUSTI LIBERTI

FABULÆ ÆSOP IÆ.

VOL. II.

PHÆDR I

AUGUSTI LIBERTI

FABULÆ ÆSOPIÆ

EX EDITIONE J. G. S. SCHWABII

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU CODICUM ET EDITIONUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITÆ.

75945

VOLUMEN SECUNDUM.

T

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1822.

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
SOUTHERN BRANCH

VOLUME 1

THE HISTORY OF THE

AMERICAN PEOPLE

IN THE DELTA

THE HISTORY OF THE

NOTES

THE HISTORY OF THE

THE HISTORY OF THE

THE HISTORY OF THE

THE HISTORY OF THE

THE HISTORY OF THE

THE HISTORY OF THE

THE HISTORY OF THE

THE HISTORY OF THE

asini ferre profecto invitus coge-
batur, quomodo etiam alibi Cicero. *Gud.*

Bis] Semel per vim, iterum per in-
famiam ex auctore ejus, cum fama
bona sit velut altera vita, et ob id
vitæ æquiparetur. *Schef.* Est locu-
tio sæpe usitata, pro, magnum dolo-
rem et acerbitem ex morte sentire.
Ita Orestes apud Euripid. in Orest.
1116. *Δὲ θανεῖν οὐ χάζομαι* *Bis mori*
non recuso. *Burm.*

Bis videor mori] Ab adversario
magno vinci vel detrimentum acci-
pere solatium quoddam est, et lenius
ferri potest. Unde illud apud prin-
cipem Poëtarum: 'Æneæ magni dex-
tra cadis.' Et Ovid. *Metam.* XII.
'Quisquis es, o juvenis, dixit, sola-
men habeto Mortis, ab Æmonio quod

sis jugulatus Achille.' Pulcherrime
Accius in *Armorum* judicio, refe-
rente Macrobio lib. VI. *Saturnal.*
cap. I. 'Nam tropæum ferre me a
forti viro pulchrum est. Sin autem
et vincar, vinci a tali nullum est pro-
brum.' At a vili et abjecto atque
ignavo superari, summum probum
maximeque pudendum et dolendum
est. Formula illa: 'Bis mori,' vel
'interimi,' vel 'perire' quasi prover-
bialis est, usurpata etiam ab aliis: ut
in *Senario Mimographi*: 'Bis enim
mori est, alterius arbitrio mori.' Et:
'Bis interimitur, qui suis armis perit.'
Sic supra fab. 8. 'Bis peccat.' Sic
Publius Syrus: 'Bis vincit, qui se
vincit in victoria.' *Rittl.*

FABULA XXII.

Mustela et homo] *Camerarius* p. 188.
et 312. *Rig.*

1 *Mustela ab homine presa*] De
talpa et olitore refert *Abstemius* fab.
144. *Prasch.*

Homine] Ita solent, de ignoto, ac
incerto. *Virg. Æn. lib. VII.* et *Plant.*
Pseud. Act. IV. Sc. 2. 'Quis hic homo
chlamydatum est?' *Schef.*

Instantem] *Lib. II. fab. 8.* 'Ut ve-
natorum fugeret instantem necem.'
Axen. Forte *instanti.* *Heins.*

2 *Parcas*] *Ms. Parce*; et ita prima
editio; *Salmasius* autem mutavit in
Parcas.

Tibi] Num cohæret, tibi purgo, an
tibi molestis? Posterius puto. *Schef.*
Imo vero prius. Sic eleganter 'tibi'
et 'mihî' ornatus caussa orationi ad-
ditur. *Vid. Manut. ad Ciceron. Fam.*
Epist. IX. 2. *Serv. ad Virgil. Æn.*
II. 258. *Terentio* et *Plauto* valde fa-
miliaris illa elegantia. *Terent. Phor.*
V. 8. 'Qui mihî, ubi ad uxores ven-

Delph. et Var. Clas.

tum est, tum fiunt senes.' ubi vide
Donatum. *Livius* quoque in præfat.
'Ad illa mihî quisque intendat ani-
mum.' Et *lib. II. 29.* 'Pulset tum
mihî lictorem.' *Propert. Eleg. I. 19.*
'Sed ne forte tuo careat mihî funus
amore.' *Horat. Epist. I. 3.* 'Quid
mihî Celsus agit?' *Burm.*

Molestis] Omissa præpositione,
quam fere alii apponunt. *Cato de*
R. R. 66. 'A foliis et stercore pur-
gato.' Sed ut *Noster*, ita et *Palla-*
dus in *April. cap. 8.* 'Purganda sunt
alvearia sordibus.' Adde *Tacit. An.*
lib. III. 17. 1. *Schef.*

Molestis muribus purgo domum] *Pal-*
ladius de *Cato: Epig. vet. IV.* 'Mor-
daces morsu solitus consumere mures,
Invisum et domibus perdere dente
genus.' *Rig.*

A Facerem si causa mea] Clara est
emendatio *Bongarsii: faceres si causa*
mea, Gratum esset. *Meurs.* Et hanc
Heinsius probat. *Causa vero mea*

Phadr.

2 C

elegans et usitata locutio, non *mei*. Terent. Heaut. prol. 41. 'Mea caussa caussam hanc justam esse animum inducite:' et act. v. sc. 5. 'Syro ignoscas volo, quæ mea caussa fecit.' Ovid. Epist. xx. 108. 'Ne videar caussa falsa monere mea.' Servius distinguit inter *caussa tua*, et *tui*, ad Virg. Æn. xii. 29. cujus sententia an vera sit, non definitio. *Burm.*

Facerem si caussa mea, gratum esset] Ms. *facerem*, et primæ edit. Salmas. *faceres si caussa mea, Gratum esset*; gratum esset, nimirum hoc beneficium quod jactas. Forte etiam legi posset, *facerem, si caussa mea aratum* [F. Gratum s. Ratum] *esset*; aut *faceres si causa mea, Ratum esset*. Vide porro in hanc sententiam Senec. de Benefic. lib. vi. 12. *Gud.*

5 *Gratum esset*] Gallice, *Je t'en aurois obligation*. Ita Terentius intelligendus, 'Dum gratum esse potuit,' &c. *Faber*. Sic Græci ἰσχυρὸν χάρις. Isocrates Panegyri. *Axen.* Ovid. Epist. xvi. 13. 'Jamdudum gratum est, quod epistola nostra recepta est.' Ita 'Gratum habere,' quod hic Anonym. Nielantii habet, est apud Terent. Adel. ii. 4. 6. Justin. xxix. 2. 'Gratus habiturus.' Vid. Bronkh. ad Tibul. iv. 10. et, quem advocavit etiam Hoogstratanus, Græv. ad Cicer. pro Milon. 35. *Burm.*

Supplici] Significanter, motus tuis precibus; et quia suppliciter oras. Ita 'supplicem' usurpat Curt. lib. iii. 2. 17. *Schef.*

6 *Laboras ut*] Propterea, ut. Absolute laborare hic est, quoquo modo negotiosum esse. Ita Cic. Ep. Fam. v. 2. 'Me ut tibi amicissimum esse intelligeres, laboravi.' Tusc. iv. 'Laboro, ut assentiar Epicuro.' Adde infra lib. iii. 12. *Schef.*

Reliquiis] Pane: ut habet Anon. fab. 40. *Prasch.* Observandum a studiosis Latini sermonis *reliquia, orum*; quomodo usurpasse olim Plautum in Milite Glorioso ex veteribus

libris constat: 'At pedites tibi reliquia erant, si viverent.' Ita et τὰ 'Cupedia' et 'Cupediæ,' 'Decipulum' et 'Decipula,' apud Martianum Capellam et Apuleium. *Faber*. Cœnarum, qualia decidunt ex pane aliisque cibis in terram, muribusque cedunt: non satis intellexit Gallicus Interpres. *Quæ sunt*] Ergo et in neutro genere *reliquia* usurpantur, quomodo et *deliquia* dicimus. Plautus in Mil. Act. i. Sc. 1. 'At pedites tibi reliquia erant, si viverent.' Ita habent veteres editiones, etiam Gryphiana, non *reliquiæ*: quod a sciolis videtur factum in recentioribus. *Schef.* Lege *relicuis*, *Quas sunt rosuri*. Sic fab. 40. 'Tales cum sint relicuæ.' *Heins.* Quod et Camerarius, qui edidit, *Qui arrodendo reliquias victus mei*, confirmat. Sic Petron. LXVII. 'Nisi reliquias pueris dividerit.' Τὰ περισσὰ Græcis. Vid. Brodæ, ad Anth. lib. ii. 31. p. 226. *Burm.*

Reliquiis, quæ] Nota, *Reliquium* et plurali *Reliquia* etiam Neutro genere a Latinis dici, ut 'Alimonium,' 'Deliquium.' Sic 'Muscipulum' infra, lib. iv. fab. 1. Nisi dicamus, pro *Quæ* legendum *Quas*. *Ritt.*

Reliquiis, Quas sunt rosuri] *Schef.* ferus et alii putant, sic veteres dixisse 'Reliquia,' ut 'Deliquia;' et ita in Plaut. Mil. Act. i. Sc. 1. in editione Gryphii et aliis veteribus editionibus fuisse, quod recentiores mutarunt. Sed ego malim retinere hic *reliquis*. 'Reliqua' enim dicuntur idem, quod 'Reliquiæ;' ut Græcis ὑποπᾶδες et λοιπὰ: sic Latinis 'Reliquiæ' et 'Reliqua.' Gloss. 'λοιπὰ, Reliqua, Reliquorum.' Spart. Hadr. 'Ex reliquis ingentem summam remisit.' Ita Valer. Max. lib. i. 6. dixit 'Reliquum carnis.' Neque, si *reliquis* legatur, laborabit versus; nam dupliciter ei succurri poterit: i. ut prima in *reliquis* producat, et scribatur *relliquis*, ut quidam in fab. ult. h. l. faciunt, et passim apud alios

poëtas usitatum; vel 2. ut *reliquis* sit quadrisyllabum, ut infra ad fab. ult. probabimus auctori nostro frequentatum. *Gud.*

7 *Rosuri*] *Proprie* de muribus. Cic. Div. II. 'Mures diem et noctem aliquid rodentes.' Plin. lib. VIII. 7. 'Theophrastus auctor est, ferrum quoque rosissse eas.' *Schef.*

8 *Imputare*] Cohæret cum sequenti *mihi*. *Imputare* aliquid alteri est, in expensi creditique rationes referre, exprobrare, tanquam beneficium. Dico latius in curis secundis ad Pacatum nostrum cap. 13. *Schef.* Seneca de Beneficiis: 'Quædam homines præstant, et aliis imputant.' *Axen.* Vide Cellarii curas posteriores, p. 64. et 163.

Imputare beneficium] Non est hoc loco, acceptum referre, sed exemplum vel collatum alicui. Phrasis Senecæ et Plinio potius, quam Ciceroni, usitata. *Ritt.*

Vanum] Quod habet speciem exterius, sed intus nihil est. Servius ad Virg. lib. IV. falsum reddit: 'Vana fides,' inquit, 'id est, falsa.' *Schef.* Fictum, mendax. Virgil. *Æn.* II. 'Vanum mendacemque,' de Sinone. *Axen.*

9 *Atque ita*] Supra fab. 1. 'Atque ita correptum lacerat injusta nece.' *Axen.*

Atque ista locutus] Scribendum omnino ex C. Rem. et edit. pr. *Atque ita*, quod Phædri genuinum est, ut fab. 1. 'Atque ita correptum lacerat injusta nece;' et lib. IV. fab. 3. 'Atque ita coëgit frenos invitum pati:' et certe in secunda sede rarius Phædrus utitur. *Gud.*

Improbam] Crudelem et avaram, ut liquet ex superioribus. Ad eundem modum lib. II. 2. de prædatore: 'Improbam rejecit.' *Schef.*

Improbam] Quam Phædrus *improbam* vocat, apposite Ælianus lib. IV. dixit *Κακὸν θηρίον*. *Gud.*

Improbam leto dedit] Artemidorus

Oneirocr. III. Γαλῇ δὲ γυναῖκα σημαίνει πανούργον καὶ κακότροπον. Ælianus Anim. I. IV. 'Κακὸν θηρίον ἡ γαλῇ. *Rig.*

Leto dedit] Ovid. Ep. 2. 'Phyllida Demophoon leto dedit.' Et Metam. II. 120. Seneca Hypolyt. vs. 695. 'Quos hausit, et peremit, et leto dedit Odium, dolusque.' Plura dabit Hoogstratani larga manus. Ita 'Leto petere' Senec. Herc. Fur. 630.

Leto dedit] Sic infra lib. III. fab. 16. Sic in vet. formula mortuali: 'Ollus est leto datus:' de qua Brissson. Formul. lib. VII. *Ritt.*

10 *In se*] Contra se. Terent. Adel. Act. I. Sc. 2. 'Nolo in illum gravius dicere.' *Schef.*

11 *Privata*] Existit, fit privata, et servit sibi; *privata* est, quæ respicit dominum suum, eum, a quo proficiscitur, quomodo apud Horat. Ep. lib. I. 3. 'Monendus Privatas ut quærat opes.' *Utilitas* est, usus, sive id, quo quis potest esse utilis. Quomodo Cicero alicubi in Epist. 'Utilitatibus suis possum carere.' *Schef.*

12 *Jactant*] Isthuc ipsum est, quod dicit Terentius: 'Ego, Charine, nequam officium liberi esse hominis puto, Cum is nil promereat, postulare id gratiæ apponi sibi.' Id supra rotundissime dixit Phædrus, 'Vanum beneficium cuiquam imputare.' *Faber.* Phrasis hic mutatur. Vide supra c. 4. verbis: 'Eripere voluit;' quam veteres editiones habeant *jactat*, quod cur repudiari debeat, non video. *Schef.* Leg. *Ut meritum inane jactent imprudentibus*. *Imprudentes* sunt, ignari. Sic supra dixit fab. 14. 'Quorum stultitia quæstus est imprudentiæ.' Et fabula 63. 'Quod multorum fugit imprudentiam.' Contrario sensu vocat 'Peritos,' Fabula sequenti; et 'Cantos,' fab. 25. *Heins.* *Imprudentibus*] Est, apud imprudentes, id est, simplices, quibus volunt imponere pompa verborum. Virg. lib. II. 'Montibus et silvis studio

jactabat inani.' *Schef.*

Jactant imprudentibus] Lege, *jactat.*

Similiter erratum erat infra lib. III. fab. 14. *debent* pro *debet.*

FABULA XXIII.

Canis fidelis] Camerarius p. 183. *Rig.*

Canis fidelis] Jac. Micyllus in carmine elegantissimo de Canibus: 'Inter quadrupedes canis fidelis.' *Ritt.*

1 *Repente]* Ex improvise, et præter spem, quia præter consuetudinem ejus. Ita Cicero Ep. Fam. lib. v. 4. 'Cæsar repente præter spem dixit,' &c. *Schef.*

2 *Tendit]* *Tendere* verbum est venaticum; nam tendi retia dicuntur feris, cum captantur. Cæterum sic et Sallustius, 'Tendere insidias,' dixit in Catil. *Schef.* Horatius Epod. II. 'Aut amite levi rara tendit retia, Turdis edacibus dolos.' Ubi et *tendere*, et *dolos*, ut hic in Phædri contextu. *Axen.*

Tendit] In Mss. erat *ostendit.* Sed perperam exscriptor geminavit duas literas postremas vocis præcedentis *inritos*; eodem modo infra l. II. in Ms. est *Alacer certe* pro, *Alapæ certe.* Gud.

3 *Nocturnus]* Hæc fabula (in qua elegis ornanda juvenatur Anon. fab. 23.) transferri scite posset ad partes animæ: sic, ut Canis esset irascibilis; Herus, rationalis; Fur panem mitens, concupiscibilis. Rationem pro me dicat mel illud Charitum (ut vocat in Epitaphio Card. Bevilacqua) Torq. Tassus, in Allegoria sui Gothofredi. *Prasch.* Noctu furari solitus. Sic sollemniter vocatur a Jctis, et a diurno distinguitur; vide Cicero in Or. pro Milon. *Schef.* Plurima de nocturnis furibus huic attulit Axenius. Vid. et ad Petron. cap. 15. et 57.

Panem misisset cani] Objecisset, proprie. Noster infra lib. III. 2.

Pantheræ 'perituræ misere panem.' Hinc *missilia*, quæ jactantur et sparguntur in vulgus, passim. Adde lib. II. 3. *Schef.* Seneca Epist. 27. 'Vidisti aliquando Canem missa a Domino frustra panis aut carnis aperto ore captantem.' *Axen.* Vide de hoc loquendi genere Gronov. ad Senec. Consol. ad Marciam cap. 5.

4 *Objecto]* Etiam hoc proprie, ut cani. Seneca de Const. 14. 'Tanquam canem acrem objecto cibo leniet.' Plinius lib. VIII. 40. 'Cum quidam ei (cani) cibum objecisset,' *Schef.* Seneca de Ira III. 37. 'Irasceris ergo catenario cani? et hic, cum multum latravit, objecto cibo mansuescit.' *Axen.* Sic 'Objectum luecrum' lib. IV. 11.

Tentans] Absolute. Ut apud Cicero. Parad. 'Tentare volui, an ita dici possent.' *Schef.* Inf. IV. 7. 'Hæc cum tentaret, si qua res esset cibi.'

An cibo posset capi] Id est, ad silendum alliceri. Idem est effectus lapidis, qui in Nilo nascitur, fabæ instar præ se ferens: si Thrasylo stamus, ex quo memorat Plutarch. de Fluv. Hunc enim *ἂν κύβες ἴδωσιν, οὐχ ὀλέκτουσιν.* *Prasch.* Tanquam re delectabili trahi in partes, et obnoxius reddi. Ita Cornelius de Sylla, Vit. Attic. cap. 4. 'Secum habuit Pomponium, captus adolescentis et humanitate et doctrina.' *Schef.*

5 *Heus inquit]* Nob. Heinsius hunc versum ita corrigit: *Heus, si, inquit, linguam vis meam præcludere.* Optime: posset tamen illud *vis* interrogative accipi. Sic Curt. lib. IX. 3. 'Fratres

agnoscent ergastuli detrimenta?' Idem: 'Tolerabimus, quæ armatos fatigaverunt?' pro, agnoscentne? tolerabimusne? *Schef.*

Præcludere] Supra fab. 2. 'Vocem præcludit metus.' Ovid. Met. II. 658. 'Vocisque meæ præcluditur usus.'

6 *Latrem pro re domini*] Custodienda scilicet, ac conservanda. Quomodo infra lib. III. 3. 'Pro vita rogant.' *Schef.*

7 *Benignitas*] Id est, liberalitas;

vide plurima de hoc vocabulo apud Lambin. ad Horat. Od. I. 17. 'Terentius Adelphis v. 9. dixit, 'Subitam largitatem,' ut notat Aenienus.

8 *Vigilare*] Curam et sollicitudinem denotat. Plautus in Rud. Act. IV. Sc. 2. 'Vigilare decet hominem, qui vult sua tempore conficere officia,' [*Schef.*

Facias lucrum] Nequid furto lucreis. Optime; ita Plautus iterum in Merc. Prologo: 'Vendidi ex sententia, lucrum ingens facio.' *Schef.*

FABULA XXIV.

Rana rupta] Horat. Serm. II. 3. Camerar. p. 188. *Rig.*

1 *Inops potentem*] Id voluit Syrus vs. 746. 'Ubi cœpit pauper divitem imitari, perit.' *Nev.*

Potentem] Refertur ad divitias hoc loco, ut vel oppositio indicat. Sic usurpavit Terentius Eunuch. Act. II. Sc. 3. 'Quis est tam potens cum tanto munere?' et Horat. Od. II. 18. 13. 'Nec potentem amicum Largiora flagito.' Plautus addit, auro, in Epid. Act. I. Sc. 2. 'Est Euboicus miles locuples, multo auro potens.' *Schef.*

2 *In prato quodam rana consp. bo.*] Horatius Sat. lib. II. 3. 'Absentis ranae pullis vituli pede pressis, Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens Bellua cognatos eliserit. Illa rogare: Quantane? num tandem, se inflans, sic magna fuisset? Major dimidio. Num tanto? Quum magis atque Se magis inflaret; Non, si te ruperis, inquit, Par eris.' *Rig.*

Quodam] Scribe *quondam*; quod etiam Ampliss. Heinsio placuit. Liqueo id affirmat Martialis, qui Phædri hanc fabellam in animo atque oculis habuit, Ep. lib. x. 79. 'Grandis ut exiguum bos ranam ruperat olim,

Sic puto Torquatus rumpet Otacili-um.' Quin imo Phædrus passim narratiunculas suas incipit a particulis temporis indefiniti, *olim* aut *quondam*. Sic fab. 6. 'Uxorem quondam sol quum vellet ducere;' et fab. 20. 'Vulpinos catulos Aquila quondam sustulit:' et lib. III. fab. 2. 'Panthera imprudens olim in foveam decidit:' et fab. 17. ejusd. lib. 'Olim quas vellent esse in tutela sua.' Et lib. IV. fab. 17. 'Canes legatos olim misere ad Jovem.' Sed cum Romulus sive Remiccius legat, *In prato quædam Rana vidit pascentem bovem*; præferam hic illud *quædam*. *Gud.*

3 *Tacta*] Elegantissime pro, commota, de perturbatione subitanea. Plane ad eundem modum Lucanus lib. IX. Et Lucretius lib. I. 'Nec tangitur ira.' Similia et Livius habet. *Schef.* Vid. ad Ovid. Met. VIII. 184.

Invidia] Sensu activo, quo nempe illa eam invidebat. Quomodo Cicero Epist. Fam. I. 1. 'Religionis calumniam malevolentia, et illius regiae largitionis invidia, comprobatur.' *Schef.*

4 *Natos suos*] Sic lib. II. fab. 4. 'Magno in periculo sunt nati tui,' et

III. 15. 'Fraudatque natos lacte.' *Axen.*

5 *Latior*] Mallem *altior*, nec enim de latitudine laborabat. *Schef.* *Altior* habet Anonymus Nielantii; et mox: *Te superior est bos.*

6 *Intendit*] Id est, inflando auget et distendit. Propert. Eleg. I. 14. 'Et nemus omne satas intendat vertice silvas.' Vid. Sciop. Verisimil. III. 4.

7 *Majore nisu*] Virgil. *Æn.* III. 37. 'Tertia sed postquam majore hastilia nisu Aggredior.'

8 *Quis major esset*] *Quis* pro *πότερος*, quomodo apud Apulei. Miles. II. 'Ut ne Deus quidem Delphicus ipse facile discerneret, duobus nobis jacentibus, quis (id est, uter) esset magis mortuus.' Ita Matthæus IX. 5. et XXI. 31. Ubi videri potest *Pricæus*. *Axen.*

Dixerunt, Bovem] Vaticinium insuper uni tribuit Anon. fab. 21. *Prasch.*

9 *Validius*] Vide supra ad fab. 19.

Heinsius hic mallet *valdius*.

10 *Inflare sese*] Elegans jocus Martialis in Otacilium, ex hac fabula petitus, Ep. lib. X. 79. *Nev.* Trimalcio iracundus de Fortunata conjuge sua, cap. 74. 'Inflat se tanquam rana.' *Axen.*

Jacuit] Usurpatur de iis, qui violenta morte pereunt. Vide Virg. *Æn.* lib. V. et locis aliis. Senec. *Troad.* vs. 224. 'Et causa litis regibus, Chryse, jaces.' Hinc *Jacentes* pro occisis apud Corn. Nep. Thras. 2. 'Neminem jacentem veste spoliavit.' Imo de cadaveribus in universum, et proprie. Fabius Decl. II. 'Tu jaces, et in cadaveris similitudinem usque resoluta es.' Tertullianus de Anima cap. 40. 'Corpus, quale ante vitam jacuit, et quale post vitam jacebit.' Cæterum hoc loco cum risu quodam usurpatur, simul atque exprobratione, eleganter: quomodo mox cap. 28. 'O canis, merito, jaces.' *Schef.* Ovid. Met. I. 720. 'Arge, jaces.' His adde, quæ Axenius plurima constipat.

FABULA XXV.

2 *Et deridentur*] Nescio, an non Noster scripserit *videntur*. *Schef.*

3 *Canes currentes*] Hinc jocus in Antonium apud Macrob. lib. II. 'Post fugam Mutinensem quærentibus quid ageret Antonius, quidam familiaris ejus respondit: Quod canis in Ægypto, bibit et fugit.' *Ælian.* περὶ ζώων. lib. V. 53. *Nev.*

Canes currentes bibere] *Ælianus* de Animal. lib. VI. 53. De Nilo et Crocodilis egregie Achilles Tatius V. Leucip. et Clitoph. Plinius lib. VIII. 'Certum est,' inquit, 'juxta Nilum annuam canes currentes lambere, ne crocodilorum aviditati occasionem præbeant.' *Rig.*

Currentes bibere in Nilo] Malim, e *Nilo*. Notum est autem proverbium: 'Tanquam canis e Nilo,' de nimia festinatione. *Ritt.*

In Nilo] Rittershusius malebat, e *Nilo*. Quid, si propius scripturam veterem dicamus ex *Nilo* legendum? Sed posset quis fortasse retinere vulgatum, et illud in *Nilo* referre non ad antecedens *bibere*, sed sequens *Crocodilis*, ut sint *Crocodili in Nilo*, qui ibi degunt, aut habitant. Nisi plane censeamus, *bibere in Nilo* dici, sicut *bibere in poculo*, Martialis lib. XIV. in *Pocula* archetypa: 'Primus in his Mentor, dum facit illa, bibit.' Florus lib. III. 4. 'Bibere in ossibus

capitum.' Similiter 'Bibere in auro' dixit Seneca poëta, ejus locus a Freinshemio indicatur. Hæc scripseram, cum me firmat δ πάνυ Gronovius per literas, istis verbis: 'Bibere in Nilo, mirifice me delectat; accipit enim, ut apud Florum, 'Bibere in ossibus capitum.' Martialis Ep. lib. VIII. 6. 'Hæc propinavit Bitiæ pulcherrima Dido In patera.' Idem Ep. lib. X. 49. 'Marce, vis in auro?' lib. XXI. D. de Aur. Arg. 'Argentum in quo bibi possit.' Hæc Gronovius. Quibus addo nunc et interpretem veterem bibliorum Genes. cap. 44. 'Scyphus, quem furati estis, ipse est, in quo bibit dominus meus,' et Esræ lib. III. 3. vs. 6. 'Dabit illi rex in auro bibere.' Schef. Sic ἐν κέρατι πίνων græce dici docet Muncker. ad Hygin. fab. 274. et in Anthol. II. 34. p. 233. 'Ἐν λαγύμφῳ πίνων. Amm. Marcell. XXVII. 4. 'Humanum sanguinem in ossibus capitum cavis bibentes avidius.' Senec. Agam. 878. 'Merum in auro veteris Assaraci trahunt.' Corruerunt elegans hoc loquendi genus sæpe librarii; ita apud Ovid. Art. I. 748. ex optimis codicibus rescripsi, 'In medio flumine mella petat:' et Remed. 553. 'In medio jam licet amne bibas:' olim erat utrobique *E medio*. Burm.

Nilo] De Nilo, quem Ægyptii dixerunt *Nun*, Æthiopes *Sirin*, Romani *Melonem*, præter Herodotum, Dionem, Strabonem, Plutarchum (si is est auctor libri περὶ ποταμῶν, nam id controversum, ajente Ph. Jac. Maussaco, negante Th. Reinesio) agit Heliod. Æthiop. 2. et 9. Lucretius lib. VI. Lucan. lib. X. et sexcenti alii. De Nili chomatis lib. X. D. de extraord. crimin. *Prasch*.

4 *A Crocodillis*] Ex hoc loco Phædri probatur scriptum olim Græce κροκόδειλος, ut κροκόδειλος. Neque enim me moveant etymologiæ Eustathii, et aliorum, quas si refellerem, otiosus haberer. Quidni etiam hic

vilitigator Schoppius ignorationem legum metricarum Phædro objecit? *Faber*. Fallitur Faber, ut Gudius doctissime in notis ostendit, ejus nos emendationem, ut certissimam, in textum recepimus, quam et Hensius in V. C. Pithæi fuisse margini adscripsit.

Crocodilis] Ms. Rem. habet *Corcodilis*; neque aliter in Pithæi vetustissimo libro fuisse, notavit in excerptis variarum lectionum ad calcem editionis suæ editis: non intellexit tamen, quid sibi hoc vellet: itaque ut corruptum insuper habuit: idemque accidit Rigaltio, qui Ms. Remense viderat. Sed omnino vera et recta est veterum librorum lectura. Nam vulgata versus ratio respuit, cum prima in *Crocodilus* natura sua brevis sit. Græcis enim est Κροκόδειλος, quomodo constanter illi scribunt: et nugatur Faber, qui ex corrupto hoc loco Phædri olim Græce Κρωκόδειλος, æque ac Κροκόδειλος, scriptum fuisse somniat; quod falsissimum esse, quotquot Græcorum exstant libri convincunt. Nihil opus erat ejusmodi putido commento, dummodo veterum auctorum annosas membranas in consilium adhibuisset, quarum ille nullum usum habuit. Testari possum, in optimis et septingentorum et amplius annorum membranais, non tantum apud Poëtas iis in locis, ubi metri ratio id postulat, sed etiam in prosa apud Oratores et Philosophos, reperiri *Corcodilus*. Exstat Lutetiae in Bibliotheca Regia Ciceronis Tusculanarum Quæstionum codex vetustissimus et incomparabilis, per versus distinctus, in quo de Ægyptiis locus ille, qui est in lib. V. 27. hoc modo legitur, 'Carnificinam prius subierint, quam Ibim, aut Aspidem, aut Felem, aut Canem, aut Corcodilum violarint.' Neque aliter Plin. Nat. Hist. lib. VIII. 3. in vetustissimo codice Neapolitano Bibliothecæ Carbonariæ. Neque dubito, quin

Cicero et Plinius et alii auctores passim ita scripserint; quod reperient, qui antiquæ ætatis codices tractabunt. Ita apud Martial. Ep. III. 93. 'Niliacus habeat Corcodilus angusta,' ut in veteri codice Regio, et ita metri ratio exigit. Sic etiam Antiquæ Glossæ Divionenses, septingentis annis vetustiores, apud Ampliss. Senatorem Philibertum de la Mare: 'Corcodilus, animal in Nilo:' nam sic legi ibi debere ostendit ordo literarum, cum sequatur, 'Corna, poma silvestria. Coragium, pars e ludis, quando Proverbia dicuntur. Cornicen, qui in cornu canit.' Nam si *Corcodilus* debuisset scribi, rejici debuisset ad vocabula, quæ a *Cro* incipiunt. Et similiter scriptum legi in alio vetustissimo glossario Longobardicis literis exarato, quem olim Clar. Jacobus Mentelius Medicus Parisiensis mecum communicavit. Neque his obstat, quod belluæ istius Niliacæ nomen a Græcis Latini acceperint, qui *Κροκόδειλος* scripserint: immo vero hoc ipso clarescet et illustrabitur magis. Sic enim sæpe vocabula, quæ a Græcis habent Latini, immutarunt: sic ex Græcorum *κρέας* natum Latinis 'caro,' a *βραδὺς* 'tardus.' Sic 'pistrix' Latinis et Ciceroni dicitur bellua, quæ Græcis *πρίστis* et *πρίστis*. Vid. Dalecamp. ad Plin. lib. IX. 4. Eodem modo *κάρπεπος*, validus, viribus et robore potens, et *κράτερος*, utrumque valde in usu est. Sic quæ Dioni in Nerone, et Græcis, 'Ἀνδράστη Dea Britannorum, Latinis dicebatur 'Andarte,' ut constanter in duabus inscriptionibus apud Gruter. pag. 88. Et Latinis 'Tarracina,' sive, ut Plinius scribit, 'Taracina,' Strabo scribit Græcis prius dictum fuisse *Τραχίνη*. Non negandum vero est, Poëtas, quoties prima foret corripienda, ad imitationem Græcorum scripsisse *Corcodilus*. Sic Horat. Epod. XII. 'Stercore fucatus Crocodili.' Prudent.

contr. Symmach. lib. XI. 'Isis enim et Serapis, et grandi simia cauda, Et Crocodilus idem, quod Juno, Laverna, Priapus.' Et ita postea, urbe Græcis hominibus repleta, unice tandem obtinuit, ut scriberetur *Crocodilus*. Gud.

6 *Quamlibet lambe ocyus*] Scripserat auctor, *quam* (pro, quantum) *libet*, *lambe: otium est*. Prasch. Pro, quantum libet. Cicero pro Cælio: 'Quam velit, sit potens.' Sic Terentius Hecyra Act. IV. Sc. 4. *Ocyus* referendum est ad sequens *Accede*, a quo perperam commate divulsit Rittershusius, continetque adhortationem. Quomodo apud Plautum in Mercatore legitur, 'Abi ocyus.' Malebat Praschius, *otium est*, citra necessitatem, ut opinor. Cæterum hunc locum ita edidi, secutus veteres editiones. Rigaltii postrema pro *ocyus* habet *otio*, versumque sequentem penitus omittit, et in tertio pro *Inquit* præfert *Noli*, nimis temeraria correctione. Schef. Lege cum veteri codice, *otio*. Petron. cap. 51. 'Phialam otio belle correxit.' Heins. Ad quem Petronii locum vide adnotata.

Quamlibet lambe ocyus, Noli vereri; at ille] Locus corruptissimus et inquinatissimus, quo nemo facile se expediet. Quod vulgatum est, nimis longe ab ita scriptorum codicum lectione, et sensus languet. Rigaltius totum illud, *Pota, accede, noli timere sedulo*, tanquam immedicabile vulnus, ense recidendum putavit. Scilicet hoc omnium erat facillimum, nodum illum Gordium ita dissolvere; sed in auctores antiquos eo modo, quo ille plerumque usus est, liberrime grassari, nobis religio est. Prius tentanda omnia et maturo iudicio exploranda. Quid in mentem nobis venerit, exponere non verebimur. Primo non dubium est, quin ex commentatorum sententiis intrusa sint illa, *ait, inquit*, ut passim in Phædri nostri Mss. Codicibus. At male repetitum ex se-

quenti versu; cætera vero, vestigiis inhaerentes vetustissimi codicis, ita censemus emendanda: *Sic Corcodilus: Quamlibet lambe, otio Pota, ac accede Nilo temere, de dolo Noli vereri.* Sic emendanda hæc et intelligenda; primum bono et innocuo sensu ad caput canis, quæ tamen in contrarium possunt etiam accipi ad mentem fallacis illius et insidiosæ bestię: est enim ambigua et vere Corcodilina locutio, quales veteribus Rhetoribus eo nomine dicebantur ‘Crocodolinæ,’ Græcis Κροκοδιλῆται. Quintilianus Instit. lib. I. 16. futurum oratorem exquisitis ambiguitatibus exercendum monet, non quia Creatinæ aut Crocodilinæ possint facere sapientem, sed quia illum ne in minimis quidem oporteat falli; et ita, quid per Crocodilinas intelligat Quintilianus, omnium optime explicat Doxopater, Græcus Aphthonii enarrator, allato exemplo quæstionis ambiguæ, a Corcodilo mulieri propositæ; unde apparet, Corcodilinis ejusmodi ob insidiosam ambiguitatem et ancipitem fallaciam insidiosum animal Corcodilum ansam et nomen dedisse. Nunc singula expediamus: *Quamlibet lambe*] Ut apud Terentium: *Dum ne ducam, turbent porro, quam velint. Otio pota*] Quod Terentius dixit, ‘Otium ad potandum habere,’ hoc Phædrus dixit *otio potare.* Sic apud Plinium: ‘Excrementa turbidis diebus et operis otio egerunt.’ Sic inter Gloss. vet. ‘Otio, ἀτρέμα.’ In veteri colloq. Latino-Græc. 2. ‘Ascendi per gradus otio. Ἀνέβην διὰ τῶν βάθμων ἀτρέμα.’ Ἀτρέμα, sive quod idem est, ἀτρέμας, proprie significat, intrepide, sine tremore, sine eo quod in tremore fit, sine trepidatione et perturbatione animi; est enim a τρέω, tremo, trepido; exponitur etiam ἀτρέμα, sensim, leniter, paulatim, quod Itali dicunt *pian piano.* Atque hinc explicanda censeo verba, quæ sunt in veteri inscriptione fratrum Arvalium

apud Gruter. p. cxxiv. No. 1.

LUCUM DEÆ DIÆ SUMMOTO
ASCENDERUNT.

Summoto quid ibi significet, quæsitum a viris doctis. Adverbialiter positum consentiunt omnes. Guthier. de Jur. Man. I. 5. explicat *summoto ascenderunt*, id est, qui apparerent, turbamque summovent, ut in sacris fieri consuetum. Puto autem in lapide fuisse SUMMOTIO, sive per compendium SUMMO+O, ut frequens illud compendium in aliis inscriptionibus. *Summotio* adverbialiter pro, summo otio, ut ‘summopere,’ ‘maximopere,’ pro summo opere et maximo opere; itaque *summotio ascenderunt* idem, quod in veteribus colloquiis ‘otio ascendere, ἀτρέμα ἀναβαλεῖν,’ leniter, non properanter, gravi et suspenso gradu, ut Sacerdotes decebat. *Pota ac accede*] Quemadmodum alibi est, ‘Statio separata ac diversum genus.’ Nisi mavis, *Pota atque accede*; ut supra, ‘Rapere atque abire;’ postea autem pro *atque* forte ac substitutum fuit, quod intercidit ob sequentes duas similes literas. *Accede Nilo temere*] Eleganter recondita significatio est in illa particula *temere.* *Temere* hic est, audacter. Plaut. Bacchid. ‘Rapidus fluvius est, non hac temere transiri potest.’ *Temere*, id est, audacter, sine periculi metu; plane, ut apud Phædrum de Nilo, Horat. Od. lib. I. 12. ‘Unde vocalem temere insecutæ Orpheæ silvæ:’ ubi *temere* ex Plauto malim explicare, audacter, quam ex commentatore Cruquii, confuse, facile. Apuleius Apolog. ‘Quid ni enim magnæ res in eo (linteo) occultabantur, eo negligentius adservabam (puto scribendum et distinguendum, *conce diligentius adservabam*), sed enim libere scrutandum et inspicendum, si liberet, etiam auferendum temere exponebam, alienæ custodiæ commendabam, alieno arbitrio mittebam.’ Ubi *temere* nihil aliud quam,

audacter, nihil metuens. Terent. Andr. i. sc. 2. 'Dico tibi, ne temere facias, neque tu laud dicas, tibi non prædictum;' ubi recte exponunt, audacter. Glossæ ἀσκεπτῶς, παραβόλως, πολυμηρῶς. Vid. edit. Parei. Atque sic explicandum in Senec. Epist. 19.

'Cogita, quam multa temere pro pecunia, quam multa laboriose pro honore tentaveris; aliquid et pro otio audendum est.' Sic et *temeritas* pro, audacia. Senec. de Benef. lib. vii. 3. 'Nec hoc Alexandri tantum vitium fuit, quem per Liberi Herculisque vestigia felix temeritas egit.' Quemadmodum ergo hoc loco Corcodilus, sic plane lib. ii. fab. 1. Leo viatorem invitabat, æque timidum: 'Non est quod timeas, ait, Et quæ debetur pars tuæ modestiæ, Audacter tolle.' Ubi Leo dicit *audacter*, quod Corcodilus hic *temere*. Atque hæc ejus vocolæ vis ignota et non intellecta barbaris descriptoribus facile causam corrumpendo loco dedit. Crediderunt enim *timere* potius scribendum, quam *temere*, ut E et I passim in antiquissimis codicibus confunduntur; hinc aliter non potuere, quam ex *Nilo temere*, facere *Noli timere*, trajectis literis vocis *Nilo* in *Noli*. *De dolo noli vereri*] Sic Cicero, 'Vereor de illo:' et ad Att. 7. 'De Republica quotidie magis timeo.' Catull. Epig. xv. 'Verum a te metuo.' Pithæus vero edidit, *et dolos*, fortasse librum suum secutus; unde fortasse rectius ad vestigia libri Remensis legi, *Sed dolos Noli vereri*. Elegans ille

est usus particulæ *sed*; ut apud Ciceronem, Plautum, Terent. aliosque sæpius. Sic Noster lib. iv. 'Odore canibus anum, sed multo, replent.' Cicero: 'In quo etiam erat aliquis quæstus, sed is honestus atque concessus.' Gud.

Lambe] Lege *lambere*. Secunda in *lambere* est dissimulanda antiquorum more, quasi esset *lambre*. Ita post fabul. 73. 'Periculo' in dimensione est bisyllabum. Ita 'Aruncleia' quadrisyllabum est apud Catullum. Sic 'Copulata' apud Lucretium vi. 1086. *Buchner*. Interim non video causam, cur non melius quadret huic loco, *lambe*, quam *lambere*. Freinsh.

7 *Accede*] Legi potest, *Age crede*, ut supra fab. 1. 'Age hanc bibenti:' vel *Huc cede*. Heins.

Accede, pota, &c.] Vetus Codex, *Pota, accede, noli timere sedulo ait, at noli vereri inquit, at ille, facerem me hercule*. Rig.

Leniter] Tarde, absque festinatione. Opponitur, 'Celeriter.' *Schef.* Ita 'Ire leniter' Quinct. Decl. i. 3. ubi vide: et sæpe Hirtius Bello Afric. Vid. cap. 6. 12. 18. et alibi.

Noli] Serio et vehementer negat. Cicero in Ep. ad Att. 'Noli putare, me quidquam maluisse, quam ut mandatis tuis satisfacerem.' *Schef.*

8 *Mehercule*] Formula jurantis elliptica, ut fere fit in talibus; tota est: Ita me, hercule, juva. Scio, alios aliter judicare; sed hanc sententiam verissimam existimo. *Schef.*

FABULA XXVI.

Vulpis et Ciconia] Camerar. p. 185. Rig.

2 *Multandum*] Scilicet, cum esse fabula admonet. Vide supra cap. 4. *Multandus* autem pro, puniendus quo-

vis modo. *Schef.* Lege *Mulcandum*. Heins. Nullum hic τῶ *Mulcandum* locum esse puto, quia hoc verbo pulsatio, ictus, et verbera, et similia intelliguntur, quæ hic absunt. Ars et

dolus tantum arte deluditur. *Burm.*

Multandum simili jure] Talione, κατὰ τὸ ἀντιπεπονθός. De quo jure Rhadamanti antiquus refertur ab Aristotele versus lib. Eth. Εἴτε πάθοι τὰ κ' ἔρεξε, δίκη ἰδεῖα γένοιτο, id est: *Si quis, quod fecit, patiatur, jus erit æquum.* Ad quam faciem Crinagoras quoque Antholog. iv. scripsit in quendam: Πέπονθας οὐ' ἔρεξας, ἐσθλὸν ἢ δίκη. *Ritt.*

4 *Et illi in patena liquidam]* Ita ex veteri codice jam Schefferus et alii ediderunt: quidam priorum, *et ei liquidam in patena:* quæ lectio cum vim faciat versui, Jac. Gronovius legit, *et ei in patena liquidam:* quo adhuc scaber magis et mancus fit versus, nisi *patenam* secundam syllabam producit; quod didicerat forte ex Gueliel. Britone, qui lib. iii. Philippeidos 503. 'Vix obstat ferro fabricata patena recocto.' Ubi alia adducit Barth. loca: et Cangius in Glossar. in *patena:* sed vix credo virum, solius antiquitatis studiosum, se in has inferioris ævi sordes demisisse. *Burm.*

Liquidam in patena pos. sorbitionem] Plutarchus Symposiac. i. Ἔννος τι λιπαρόν. In *patena]* Plutarchus, κατὰ λήθου πλατέας. Veteres Glossæ: Λοπάς, *Patella, Patena.* Rig.

In patina liquidam] Ursinus corrigit, *ei liquidam in patina.* Veteres habuerunt, *et ei liquidam in patena.* 'Patenas' pro *patinis* dixit quoque Columella. Sic enim legi in Cod. Ms. post Budæum etiam Sylburgius notavit. *Schef.* Rimicius, in *cathino.* Nev. Lege, in *patena liquidam.* Prima in *liquidam* producta. *Heins.* Sic 'Patenam' vocat alveum, in quo hordeum equis apponitur, Vegetius Art. Veterin. i. 56.

Patina] In utroque Codice vetusto est *patena*, quomodo veteres scripsisse ex aliis codicibus Mss. apparet. Ex Columellæ Ms. hoc Sylburgium post Budæum notasse ait Schefferus. Ita in Kalend. Rust. 'Dolea' pro, *Dolia;* ita 'Vinia' pro, *Vinea:*

'Hordiar' pro, *Hordear,* ibid. et in antiquo alio marmore, 'Deanæ' pro, *Dianæ;* ita et in vetustissimo Codice Divionensi, quadratis literis exarato, quo epigrammata vetera quædam comprehendebantur, legitur: 'Fulget et in Patenis.' Quod Epigramma etiam editum est in Catalectis lib. iv. Glossæ: 'Λοπάς; patena.' Idem docuit Salmas. ad Pollion. Gallien. cap. 1. Et Claud. 17. et ita scribendum indicat diminutivum inde descendens 'patella.' *Gud.*

Liquidam] Abundat eleganter, quia, licet omnis liquida sit sorbitio, hæc tamen fuit maxime, eoque fine vulpes ipsam apposuit. *Schef.*

5 *Posuisse]* Proprie de ferculis, i. e. apposuisse; ita infra lib. v. 5. Ovid. Fast. lib. iv. 'Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte.' Adde, quæ notavimus non ita pridem ad Petronii fragmentum Tragurianum pag. 12. *Schef.* Vide Heins. ad Ovid. Art. Amand. i. 231. et Servium ad Virg. Æn. i. 706.

Sorbitionem] *Sorbitio* pro eo quod sorbetur. In Glossario: 'Ρόφημα; sorbicina, sorbitio.' Persius Sat. iv. 2. de Socrate: 'Sorbitio tollet quem dira cicutæ.' Cæcilius Hymnide: 'Sine suam senectutem ducat utique ad senium sorbitio;' ubi *sorbitio* ἀπλῶς pro haustu cicutæ, notante Casaubono ad d. l. Persii. Plautus Pseudolo: 'Quia sorbitione faciam ego te hodie mea, item ut Medea Peliam concoxit senem.' Columella vi. 9. 'Factaque sorbitio per cornu infunditur.' *Sorbitionis* præterea voce usi sunt Scribonius Largus Compositionum Medicarum cap. 52. et 54. et Celsus lib. ii. 25. et 30. et alibi. 'Liquida sorbitio' legitur apud Catonem de R. R. tit. clvii. *Acen.*

Quam nullo modo Gustare esur. pot.] Plutarchus: Ἐξέφυγε γὰρ ὑγρότητι τὸ ἔννος τὴν λεπτότητα τοῦ στόματος αὐτῆς. *Rig.*

Revocasset] Vicissim vocasset. No-

nus: 'Revocare; positum per vices, mutuo vocare.' Varro, Sexag. 'Qui nobis ministrarunt pueri diebus festis cicer viride, qui nos provocare cum audeant, nos illos revocare timemus.' Tullius pro Sex. Roscio: 'Domum suam istum non fere quisquam vocabat. Nec mirum; qui neque in urbe viveret, neque revocaturus esset.' Verbum est ad convivia pertinens. Bene Dion. Gothofredus ad prædictum locum Tullii: 'Est revocare, eum, a quo hilari convivio acceptus fueris, vicissim invitare.' Schef. *Vocare* et *revocare*, verba conviviorum sunt Plauto, et aliis; unde illud Catulli: 'Quærent in triviis vocationes.' Hinc Plutarcho *δειπνων κλήσεις*. Hinc servi 'Vocatores' in eam rem, apud Plinium Secundum; Græce *δειπνοκλήτορες*, et *ἐλέατροι*; qua in voce emendandus Hesychius, apud quem vulgo legitur, *ἐλέατοι*, male. Quod autem hic Phædrus dicit *revocare*, id proprie dixit D. Lucas *ἀνακαλεῖν*, c. 14. quod verbum an alibi reperiri possit, dubito. *Faber*. Adde his, quæ adducit Axenius.

Revocasset] Id est, iterum invitasset. Sic apud Lactantium hoc verbum inveniri notat in margine Salmasius. Cicero pro Roscio: 'Domum suam istum non fere quisquam vocabat: nec mirum; qui non in urbe viveret, nec revocaturus esset.' Nonnius: 'Revocare; per vices mutuo vocare.' Recte *mutuo*. Hinc Græcis *ἀμοιβαία δειπνα*. Vide Janum Guilielmum et Fr. Modium, quos candide laudavit Rittershusius, flagitiose hic compilat *Faber*. *Gud*.

7 *Intrito cibo*] Plene ac proprie, quod alias simpliciter 'Intritus' dicitur, fiebatque ex comminuto pane, macerato lacte, addito nonnunquam allio, caseo, et similibus, unde et 'Alliatum,' et 'Moretum,' vocabatur. Sic Donatus ad illud Terentii: 'Tute hoc intrivisti,' ubi de moreto seu alliato exponit: 'Proprie *intrita* dici-

tur hujusmodi cibus.' Varro de R. R. lib. II. de cibo canum agens: 'Nec non ita panem ordeaceum dandum, ut non potius eum in lacte desintritum.' Vocem culinariam esse patet. *Schef*. Vide de intrito cibo Salmas. Exercitation. Plin. p. 269. Et ad Vopisc. Aurelian. c. 46. ubi putat esse ex vino, vel posca, vel aqua, quibus intritus et friatus panis, et distinguui a *moreto* et *alliato*, Græceque dici *ἐμβροχήν*. Salmasium vero reprehendit Neapolis ad Ovid. Fast. IV. vs. 367. qui Donati ad Terent. Phorm. II. 2. interpretationem defendit, quem vide: ut et Vales. ad Harpocrat. in voce *ἐνθρυπτά* et Casaubon. ad Athen. p. 922. Scalig. collect. ad Varron. p. 46. *Burm*.

Intrito cibo] Panis intritus et friatus in aquam et vinum. Huc refer illud Terentii: 'Tute intrivisti; tibi met exedendum est.' *Ἐνθρυπτος ἄρτος* Græcis *intritus cibus*. Glossæ; 'Intritus; *ἐμβροχή*.' Superest hæc vox in lingua Saxonica eadem significatione. *Gud*.

8 *Plenam lagænam*] Plutarchus: *Ἐν λαγυνίδι*. Glossæ veteres: 'Lagæna; *λαγύνιον*.' In vetusto marmore: M. VLP. IO. AVG. LIB. PHÆDIMO. DIVI. TRAIANI. AVG. A. POTIONE. ITEM. A. LAGVNA. *Rig*.

Lagenam] Monuit V. C. Nicol. Rigaltius in veteribus libris legi *Lagonam*. Videlicet hic itidem factum est, ut in aliis nominibus Græcis, in quibus Y in O conversum fuit. Ita *νὸξ*, *nox*; *μύλα* (quod Doricum pro *μύλη*), *mola*; ita ex *λάγυνος* et *λαγύνιον*, quæ Pollux et Etymologus agnoscunt, fit *lagona* et *laguna*, quod posterius video ex Marmoribus afferri. Gruter. in Inscript. p. DCCLXXXVIII. L. TROPHIMUS AVG. LIB. A VESTE. ITEM A LAGUNA. *Faber*. Ita edidit Rigaltius, ac 'lagenam,' 'lagonam,' et 'lagunam' ait reperiri: *Faber* optime, sicut a Græco *νὸξ*, Latinum *nox*, a *μύλα*, *mola*, pariter a *λάγυνος*, *lagona*,

factum ostendit. *Schef.* Vitreum vas substituit Anonymus, bona ratione, fab. 33. *Prasch.* De *Lagona* vid. ad Petron. xxi.

9 *Satiatur ipsa, et torquet*] Scribo: *at torquet.* Elegantius sane hoc. Similiter Accius 'Telepho': 'Nam si a me regnum fortunæ atque opes Eripere quivit, et virtutem nequivit.' Lego: *at virtutem n.* Quem locum in animo habuit Virg. *Æn.* ii. 'Nec si miserum fortuna Sinonem Finxit, vanum etiam mendacemque improba finget.' *Schiop.* Schoppius præoptet legere, *at torquet*: quod mire aures adspernantur. *Prasch.* Schoppius, *at torquet*, quod non sine ratione *Praschius* ait aspernari aures. *Torque* hic est, ægre alicui facere. Ita Cicero, 'Torquere expectatione' dicit in Ep. ad Atticum. *Schef.* Martialis: 'Aut torsit lenta tristitia fata fame.' *Axen.*

10 *Lagenæ*] Recte a viris doctis ex Mss. restitutum *lagonæ*; iis, quæ Rigaltius et alii notarunt, adde, *lagonam* reperiri fere in omnibus Mss. Sic invenimus in vetustissimo codice (quo olim usus est Victorius) Ciceronis Epist. lib. xvi. Epist. Quinti fratris ad Tironem 26. 'Lagonas etiam inanes obsignabat.' Sic in vetustissimo Plinii libro, locus ille libri xvi. 'E quibus montani prætenuia fila decerpentes, spectabiles lagonas, et alia vasa neunt.' Sic in Catonis de Re Rustica vetustissimo Codice Veneto 'Lagonas' scribi, testatur Victorius ad Caton. p. 12. Etymologia id etiam videtur postulare, cum enim a Græco *λῆξ* Latinis *nox*, a *μῆλα* *mola* derive- tur, sic a *λάγνος* *lagona*, ut Faber notavit. 'Lagenæ' autem constanter scribitur in quatuor inscriptionibus Ligorianis inter collectanea nostra. Sed 'Laguna' etiam in antiquis Mss. reperitur. Glossæ vetustissimæ Divionenses: 'Laguna; vas amarium.' Scribe, *Laguna*; vas aviarium. Erat enim vas fictile, collo angusto, avibus

potum præbens, ne aquam inquinarent, ut et hodie solet fieri. Itaque et peregrina illa volucris apud Phædrum usa est laguna, ut apta sibi. A *Laguna* descendit diminutivum, quod est apud Ciceronem et Plinium juniorem, 'Languncula.' Glossæ aliæ Divionenses, quas primas vocavimus; 'Langunculæ; vasa fictilia.' 'Lagona' autem et 'Laguna' promiscue usurpatur, ut 'Incolumis' et 'Incolomis,' Fab. 28. 'Postulare' et 'Postolare,' 'Adolescens' et 'Adulescens,' 'Soboles,' 'Suboles.' Sic supra pro, Furti in Mss. est 'Forti.' Et ita in Kal. Rust. 'Frundem' pro, Frondem; 'Tudent' pro, Tondent; 'Consol' pro, Consul; 'Sedolo' pro, Sedulo. *Gud.*

Lagonæ collum] Reliquas ejus partes, auriculam et ventrem suggerit Sympos. *Ænigm.* 100. *Prasch.*

Lagonæ collum] Petron. Sat. 'Amphorarum cervices' dixit. *Rig.*

11 *Peregrinam*] Philostratus Epist. xlv. Καὶ ὁ ὕμνος ὁ φοινικῆς τῶν Ἰνδῶν οὗτος μὲν ὁ ξένος καὶ βραδύς· τὸν δὲ πελαργὸν οἱ πρῶτοι θεασάμενοι καὶ προσκυνοῦσι. *Nev.* Pro peregrinante, sicut 'festina' pro festinante, quæ quotannis peregre abire ac reverti solet. Non satis circumspecte Rigaltius ad hunc locum adduxit verba Pacati, quibus loquitur de 'peregrini aëris volucris.' Nam illa non est talis, nec sic a Pacato usurpatur, sed ea, quæ ex terris peregrinis ad convivia et luxum petitur, quod notandum, ne quis forte fallatur. Cum præsertim ne interpres quidem Gallicus hac parte fuerit satis cautus. *Schef.* Petronius c. 55. 'Ciconia etiam grata, peregrina, hospita,' &c.

Peregrinam volucrem] Videatur Plin. x. c. 23. Pacatus Paneg. Th. A. 'Neminem unum inveniri, qui auderet ad pænum regiam flagitare remotorum litorum piscem, peregrini aëris volucrem, alieni temporis florem,' *Rig.*

Peregrinam volucrem] Sic vocat Ciconiam, quæ et Publio Syro apud Petronium Arb. est 'Peregrina hospita Avis, exul hiemis, titulus tepidi temporis.' Varro hoc genus aves 'Advenas' appellat (de Re Rustica lib. III. c. 5.) quibus 'Vernaculas' volucres opponit. *Ritt.*

12 *Sua quisque*] Active, quæ quis statuit in alios. *Pati* eleganter: *pati exemplum*, quia sæpe penam et supplicium notat, quo respicitur hac for-

mula. *Schef.*

Sua quisque exempla] Sic alias dicitur: 'Debere unumquemque eam legem pati, quam ipse tulerit: Et quod quisque juris in alterum statuerit, ut ipse eodem jure utatur.' Quod edictum summam habere æquitatem scribit Ulpian. Leg. I. D. Quod quisque juris. Imo in hoc fere summam justitiæ consistere ait Lactantius lib. VI. 23. et Epitom. c. 3. *Ritt.*

FABULA XXVII.

1 *Res*] 'Fabulam' et 'Fabellam,' et 'Narrationem,' et 'Exemplum' alias vocat. Sed et sic supra c. 14. 'Hac re probatur,' &c. *Schef.* *Res* est ipsa fabulæ materia, argumentum. Lib. V. prol. 'Usus vetusto genere, sed rebus novis.'

Convensiens] *Continens* legit Gebh. Crep. III. 10. et sibi plaudit in locutione sine ullo exemplo inventa et Phædro obtrusa. Sed dictum est *avaris conveniens*, pro, in avaros conveniens, ut Terentius et Cicero et Nepos amant loqui. Fabula ergo apta et accommodata est avaris. Simili fere sensu, sed mira locutione, judice Barthio, apud Stat. Theb. VIII. 296. Sacerdos, jam ornatus insignibus suis, dicitur, 'Convenire Diis,' id est, visus aptus, quia sacerdotalis habitus eum decuit; ut Vetus Schol. Sic Ovidius Trist. I. 1. 'Non est conveniens luctibus ille color:' et noster lib. III. prol. 'Quod occupatis auribus non convenit.' Vid. et IV. 19. et V. 6. et quem non? *Burm.*

2 *Humiles*] Opponuntur hic locupletibus, nati in humili et tenui fortuna, pauperes. Sic videtur et Cicero usurpasse De Off. II. ubi plura. *Schef.* Vid. fab. 30.

Student] Terent. Hecyr. II. 1. 'Ut omnes mulieres eadem æque studeant; ubi Donatus: 'Majoris operæ est studere, quam velle.' *Axen.*

3 *Effodiens*] Cibi scilicet gratia; ossibus enim delectantur. Hinc illud apud Arnobium lib. VII. 'Cum imponerent canes ossa,' altaribus scilicet, honorantes rebus, 'quibus alioris est illis,' ut præcesserat; et apud nostrum infra III. 8. de mensa 'sua dat ossa dominus.' *Schef.*

Thesaurum] Ms. *Thensaurum*. Ita posteriores scripsisse docet Salmas. ad Capitol. Pertin. c. 8. ut 'Fimbrias' pro, Fibrias; 'Formosum' pro, Formosum. Sic lib. II. fab. 4. in Ms. est 'Nancta' pro, Nacta. *Gud.*

4 *Et violavit*] Majori emphasi legeretur, *at violavit*. *Schef.* *Violat* V. C. Pith. *Heins.* Forte scriptum fuit *violât*, pro, *violarat*. Immerito autem visus sum Hoogstratano vim versui voluisse facere hac mea conjectura, cum ille, etiamsi scribatur *violât* per compendium pro, *violarat*, stare poterit, si in legendo *violarat*, pronuntiatur. Quod me sensisse, docent verba ipsa Phædri, ut a me edita fuere, ubi *violavit* retinui. In codice ergo Pithæi a librario *violât*

scriptum forte fuisse pro *violarat*, ut in Codice Remensi, suspicatus fui: et ita sæpe alias. Vid. ad Quinet. Inst. ix. 3. et Decl. vi. 5. Nohi autem syllaba multare vocem ipsam. Ita ipse Hoogstratanus lib. iii. fab. 5. *comprehensus* edidit: quod, nisi in pronuntiando efferatur *comprehensus*, vitiat verum. *Burm.*

Violavit quia Manes Deos] Ms. Rem. *violarat*; quod melius. Per *Deos Manes* intelliguntur ossa et cineres, quemadmodum in omnibus inscriptionibus *ἐπιτάφιος*, quarum in fronte D. M. sive DIs Manibus, fere semper apparet; iis verbis, monumentum ossibus cineribusque sacrum esse, denotans. Florentiæ cum essem An. 1662. effodiebatur extra portam Romanam in hortis Dominorum *Dell' Arena* talis inscriptio, hinc illinc literulis pauculis, sed ad summum duabus, mutila,

D. M.
--VE OSSI--
CINERIBUSQ.
-ANINI
MARTIALIS
CANINIUS
EUTYCHES
FRATRI
B. M.

Carolus Datus, Florentiæ Equestris Ordinis decus, vir insignis eruditionis et humanitatis, credebat esse Cenotaphium, et supplendum ita:

D. M.
SINE OSSIBUS
CINERIBUSQ.

Quod mihi tamen non videbatur verosimile; neque enim dubitabam, quin supplendum restituendumque esset,

SIVE OSSIBUS
CINERIBUSQ.
CANINI.

Rarum autem est, quod explicacionem addi videas, quid intelligant per *Deos Manes*, quos idem esse, atque *Ossa Cineresque* satis notum erat. Ra-

rum, inquam, sed exemplo id non caret. Plane ita et illa inscriptiuncula, quam Romæ in hortis Cælimontanis Mattheiorum observaveram, literis bonis circa Trajani tempora sculptis, in quadrato Marmore cinerario, unde superioris inscriptionis lacunculam recte a nobis suppletam esse apparet:

D. M.
ET
CINERIBUS T. P.
A. G.

Quod cum illi laudato viro indicassem, statim manus dedit, et, quæ ejus erat humanitas, gratias egit. Huc quoque pertinet inscriptio, quam Roma adveximus: 'Ossa, Pila, Cineres sacri hic ecce quiescunt.' *Gud.*

Manes Deos] Monumentis inscribi solebat D. M. vel D.M.S.: Diis Manibus Sacrum. Vide Brisson. de Formul. vii. *Ritt.*

5 *Injecta*] Valde elegantér, velut a Diis in respectu ad ultionem, malique ipsius gravitatem, sub quo quasi onere incedebat. Cornel. Nep. Dion. c. 3. 'Quod factum omnibus maximum timorem injecit.' *Schef.* Brutus Ciceroni lib. xi. Epist. 10. 'Quantam cupiditate hominibus injiciat vacivitas, te non fugit.'

6 *Sanctæ religioni*] Jure manium et auctoritate legum stabilitæ. Ulpian. 9. ff. de Divis. Rer. 'Quod sanctione quadam subnixum est, id sanctum est, etsi non sit Deo consecratum.' *Religioni*] *Religionem* vocat grandius, religiosam rem, ut solet etiam in aliis. Intelligit autem sepulchrum. Vide Kirchman. de Funer. iii. 22. *Schef.*

Sanctæ religioni] Sepulchrorum seu monumentorum. Huc pertinet tit. D. de religiosis et sumpt. funer. Item quod Cicero in Topic. æquitatis partem unam facit sanctitatem, quam ad Deos Manes dicit pertinere. Sic ex eodem Cicerone de Repub. iv. hæc refert Nonius: 'Sic Pontificio jure

sanctitudo sepulturæ.' Et Joan. Chrysostomus ad Ephes. Homil. 13. iusta mortuorum ait a Græcis τὴν δόξαν τῶν ἀπελθόντων vocari. Modestinus JC. 'Solemnia mortis' appellat. Aliter autem Phædrus 'Sanctam religionem' usurpat infra lib. iv. fab. 10. *Ritt.*

Sanctæ religioni] Sic lib. iv. fab. 10. 'Vocem sancta misit religio.' Vide Kirchm. de Funer. lib. iii. c. 21. et 23. *Gud.*

8 *Stans super*] De eo, qui stare in cadavere cœperat, laniaturus illud. Nam est *stans super eum*, collocans sese. *Der sich auff ihn stellte.* Fab. Decl. xii. c. 24. 'Velut infaustæ aves supra expirantes stamus.' Adde lib. ii. c. 2. *Schef.* Lib. ii. 1. 'Super Juvenum stabat dejectum Leo.' *Axen.* *Stans vulturius super*, pro, superstans: ut in simili re Ovid. Ep. x. 123. 'Ossa superstabunt volucres inhumata mariuæ.' Ubi vide, quæ notamus. *Burm.*

Vulturius] Vultur. Lucilianum verbum, de quo Charisius lib. i. Plautus quoque in Trucul. 'Jam quasi vulturii triduo prius prædivinabant.' *Schef.* Vide plura apud Axenium.

9 *Locutus*] Ms. *loquutus*; ἀρχαϊκῶς. Sic Kal. Rust. *AQUITUR* pro, acuitur; et qui pro, cui; *COQUUS* pro, cocus;

'Quotidie' pro, Cotidie: apud Plaut. *Deliquerit*, ut est in Ms. pro, Deliquerit. Et in Divionensi antiquissimo epigrammatum codice, 'De Quygno' pro, Cygno. Et in eodem lib. 'De Jaquinto' pro, Jacinto. Sic noster 'Reliquas' pro, Relicuas. *Gud.*

Merito jaces] Fabula ultima h. l. 'Merito plectimur.' De *jacendi* verbo plura ad fab. 24. *Axen.*

10 *Qui*] Lege, *Quia*. Heins.

Regales opes] Majores, quam privatas, et tibi competentes, maximas. Sic Horat. Ep. i. 12. *Schef.* Just. ii. 15. 'Castris referta regalis opulentia.'

11 *Trivio*] Præpositione omissa, pro, in trivio. Sic infra c. 29. 'Posuit nido.' *Schef.*

Trivio conceptus et educatus stercore] Vide quæ Viri doctissimi notaverunt ad illud Petron. 'Quod purgamentum in nocte calcasti in trivio aut cadaver?' Phæd. lib. iv. de canum legatis. *Rig.*

Educatus stercore] Nutritus. Vide quæ notamus infra lib. iv. c. 17. *Schef.* In triviis enim omnes sordes et purgamenta abjiciebantur. V. Erhard. Symb. in Petron. c. 134. et quæ nos ibi adnotavimus. Anson. Epigr. 72. *Burm.*

FABULA XXVIII.

Vulpis et Aquila] Æsop. fab. 1. Camer. p. 71. *Rig.*

1 *Quamvis*] Licet sint sublimes aliqui, tamen, &c. Num potius *quamvis* hic est, Quantumvis? quomodo apud Plautum: 'Quamvis ridiculus est, ubi uxor non adest;' et Varro- nem de R. R. 2. 'Lucianus, Senator, homo quamvis humanus et jocosus introiens.' *Schef.* *Quamvis* hic

valet, admodum, valde. Plautus Pseud. iv. 7. 'Quamvis pernix est.' Livius i. 4. 'Posse quamvis languida mergi aqua infantes.' V. Schot. Observ. ii. c. 36.

Quamvis sublimes] Inde Indorum ad Alexandrum legati apud Curtium lib. vii. 47. 'Leo quoque aliquando minimarum avium pabulum fit, et ferum rubigo consumit. Nihil tam fir-

num est, cui periculum non sit etiam ab invalido.' Hinc Græcus ille versus: *Ἐνεστι κἂν μύρμηκι κἂν σέρφῳ χολή.* *Nev.*

2 *Patet solertia*] Forte, *solertiæ.* Præsch. Ita Cicero pro Balbo, *Præmia patere* usurpavit: 'Injuriosum est, his præmiis exclusos esse fidelissimos socios, quæ pateant stipendiariis, pateant hostibus, pateant sæpe servis.' *Schef.* Facilitatem hoc verbum notat. Ita Livius xxiv. 37. 'Animadverterunt nulli occasione fraudis Romanum patere.' Just. ii. 4. 'Si Græcorum non tam bellis, quam rapinis pateant:' et ita 'Puellas viris patere,' ex Ovidio et aliis docuit Heins. ad Nasonem: Amor. ii. El. ult. 21. et Art. i. 64. *Burm.*

3 *Sustulit*] Proprie de raptu avium, quia secum tollunt in sublime. Ex Virgilio *Æn.* ix. 'Qualis ubi aut leporem, aut cendenti corpore cygnum Sustulit, alta petens pedibus Jovis armiger uncis.' *Schef.*

4 *Posuit*] Dixi supra cap. 26. post *pullis* comma est scribendum. Nam cohæret cum *posuit*, ut supra: 'Illi liquidam posuisse sorbitionem.' *Schef.* Forte *apposuit*. Sic 'Appositæ dapes.' Heins. *Apposuit* in nidum habet Anonym. Nielantii: nihil tamen muto: æque enim *positæ*, atque *appositæ*, dapes dicuntur. *Burm.*

Escam ut carperent] Pro, eos, quo esca essent. *Carpere* est, discerpere, usurpaturque de cibo, sicut vel ex titulo 'Carptorum' apud Juvenalem Sat. ix. vs. 10. intelligimus. Ovid. Art. Am. iii. 755. 'Carpe cibos digitis, est quiddam gestus edendi.' *Schef.* Lege *carperet*. Heins. Ovid. Am. iii. vs. 27. 'Utque procul vidit carpen-tes pabula tauros: (Carpebant tauri pabula læta procul.)' De vario usu verbi *carpere* vid. Lambin. ad Horat. Od. i. 11. *Burm.*

5 *Persculta*] Notat sollicitudinem, et festinationem. Ter. Phorm. Act. iii. Sc. 3. 'Quoquo hinc asportabi-

tur terrarum, certum est persequi.' *Schef.*

Orare incipit] *Φιλοσοφικῶς.* Bellum præcedere debet clarigatio. Apud Camdenum lego Hist. Elis. P. iii. p. 364, 'Christiani non est, nec jure gentium licet, indictas inimicitias exercere, et bellum gerere, priusquam ille, a quo injuria est orta, moneatur illatam injuriam resarcire, et ab injuria absistere.' Non repeto dicta Grotio J. B. et P. iii. 2. 8. Alb. Gentili J. B. ii. 1. Lipsio Pol. v. 4. 13. *Præsch.*

6 *Luctum importaret*] Afferret. Ita plane Cicero. 'Ægritudines importare' dixit Tusc. 4. et pro Sext. 'Tantum importare meis defensoribus calamitatem.' *Schef.* Vid. Schulting. ad Senec. Suasor. ii. et, ut notavit etiam Hoogstratanus, Heins. ad Vell. Pater. ii. 114. ubi tamen minus apta illa exempla illustrando Velleio. *Burm.*

Importaret] Cicero Tusc. 4. 'Important ægritudines anxias:' et de Finib. i. 'Sollicitudines importaret sibi.' Orat. pro Sext. 'Importare defensoribus calamitatem.' Verr. 5. 'Plus Verres Siciliæ calamitatis importavit, quam Hasdrubal cum exercitu.' Off. lib. ii. 'Si quid importetur nobis incommodi.' Delectatur ea phrasi Cicero; raro autem apud alios, frequentius apud veteres Christianos scriptores, reperitur. Arnob. lib. i. 'Exterminandi sumus, si per nos examina tanta mœrorum mortalium importata sunt sæculis.' Augustin. lib. ii. q. 82. 'Adhibeantur et a medico quædam adjutoria, plerumque aspera et dolores importantia, quæ tamen valent ad recuperandam salutem.' *Portaret* tamen posset legi ad imitationem Virgilii in Ceiri: 'Insanæ luctum portaret Alumnæ.' Ubi Scaliger p. 68. notat, hoc Græcis dici *κῆδος προξενεῖν.* *Gud.*

8 *Vulpes ab ara rapuit ardentem facem*] Virg. *Æn.* xii. 'Obvius ambus-

tum torrem Chorinæus ab ara Corripit,' &c. Petron. Sat. 'Ab aris alius accendit faces,' &c. *Rig.*

Ardentem facem] Puto otiosum vel παρέλκον esse epitheton. Magis mire Propert. de Amore: 'Nam tibi non tepidas subdidit ille faces.' *Schiop.* Puto, inquit Schioppius, otiosum vel παρέλκον esse epitheton. Sed fallitur iterum Olympius grammaticorum; *fax* enim nil aliud est, quam fustis incisus et ita comparatus, ut flammam, si ita usus postulet, concipere possit. Saltem meminisse illius debuerat, quod a Virg. in 1. Georgicorum scriptum est: 'Ferroque faces inspicat acuto.' Ejusmodi ligna olim apud Græcos γράβια vocabantur, ut ostendit apud Athenæum, Seleucus, quod et apud Eustathium legere est p. MDLXXI. editionis Romanæ. *Faber.* Scioppius otiosum putat epitheton. Mendose, ut opinor: etsi abest etiam ab Anon. fab. 13. Nisi vero *fax* extincta desinit *fax* esse. Atqui Naso Amor. III. 9. 'Et fractos arcus et sine luce facem.' Quid? quod ne proprie quidem *fax* hoc loco dicitur. Nihil enim aliud auctor vult, quam divinus Parthenias Æn. XII. 'Obvins ambustum torrem Chorinæus ab ara Corripit.' *Prasch.* Hyginus fab. 122. 'Truncum ardentem ex ara sustulit.' Jul. Obseq. cap. 70. 'Lavinii *fax* ardens in cælo visa:' ubi v. Scheffer. Vide plura exempla apud Axenium, et Hoogstratanum. Heinsius mavult tamen *ardenti*, ut respondeat τῇ ἀρά. *Burm.*

Ardentem facem] Non otiosum est *ardentem*, ut Scioppius putat. Sic enim Phædrus imitatione Virgilii, qui Æn. lib. v. 'Ardentes dare visa faces.' Tibul. Eleg. II. 1. 'Ardentes hinc procul abde faces.' Neque aliter veteres loquebantur: *fax* enim proprie est frustum e disjecta arbore piceæ generis, quod alendo igni serviebat, ut ex duobus Varronis locis discimus, quos nobis servavit Nonius.

Sic Cicero in Verr. 'Dexterâ ardentem facem præferebat.' et sic idem sæpius. Siculus Flaccus (sive ut in vetustissimo Ms. nostro vocatur, Sæculus) libello de conditionibus agrorum: 'Sacrificio facto, hostiaque immaculata cæsa, facibus ardentibus in fossa cooperti sanguinem instillabant.' Ita Plaut. Menæch. v. Scen. 2. dixit 'Oculos exuram lampadibus ardentibus.' Neque aliter loquebantur in ipsis artificum scholis. Vitruv. Arch. lib. II. 9. 'Imperatum est, fasciculos ex virgis alligatos et faces ardentes ad eam munitionem accedentes mittere.' Sic apud Varronem etiam Sexagesi. 'Adest *fax* involuta incendio.' Ubi eleganti paraphrasi poetica nihil aliud dicitur quam, *fax* ardens. Ita etiam Cicero alibi, et Virgilius, et Minucius Felix dixere 'Ardentes tedæ,' quæ jam flammam concepere. His facibus, sive frustis piceæ ligni, exstruebatur vulgo et alebatur ignis, tam in aris deorum, quam in privatorum focis. Ovid. Metam. VIII. 'Utque rapax ignis non unquam alimenta recusat, Innumerasque faces cremat, et, quo copia major Est data, plura cupit.' *Gud.*

10 *Hosti dolorem damno miscens sanguinis*] *Lege Hostis.* *Prasch.* Translatum a conviviis, in quibus *misceri potus* dicitur, qui apparatur aliis, sicut apud Ciceronem de Fin. 'Miscere mulsum' alteri dicitur. Et sic ille ipse Cicero in Catilin. 4. 'Ego magnum in republ. versari furorem, et nova quædam misceri et concitari mala jam pridem videbam.' *Schef.* *Lege: Hosti dolose damnum sanguinis ciens.* Ita fab. 35. 'Dolose tuto se condidit cavo.' Vellei. Patere. I. 2. 'Rixam ciens,' ut recte Burrerius. In vetusto Codice erat, *Rixam ncies.* Heins. Ascripserat etiam Codici suo Heinsius, legi posse: *Hosti dolorem damno ulciscens sanguinis.* Et Ovidii locum adscripserat: 'Quæ proprii damno sanguinis ulta virum est.'

Sed postea eam conjecturam induxit: non tamen eam puto temerariam. Ita et Valerius Max. lib. II. 10. 2. dixit 'Dolorem ulcisci:' et Ovid. Amor. II. 14. 32. 'Jactura socii sanguinis ulta virum:' et Remed. 60. 'Quæ socii damno sanguinis ulta virum est:' quem locum Heinsium respexisse puto. Eleganter etiam *damna* in simili re Ovidius dixit, Met. XII. 16. 'Matrem circum sua damna volentem.' Mallem tamen hic transpositis vocibus legere: *Dolorem hostilis damno ulciscens sanguinis*: nisi quis ex cascorum verborum amatoribus *Hostis* legere, et pro *Hostilis* capere vellet: ut ita sumi vidimus ad Quinet. Decl. CCLXXII. Certe hæc, qui sapit, præ illis, *dolorem damno injiciens sanguinis*, probabit, quæ a scriptis et editis recedunt longius: et ex Heinsii *ciens* propagata sunt. *Burm.*

Dolorem miscens damno] Id est, et dolore hostem affecit et damno. Fl. Vopis. Aurel. 'Dolorem miscentes beneficiis et officiis.' *Gud.*

Sanguinis] Proles, pullorum. Notum est. *Schef.* Sic sæpe Valerius Maximus. Imprimis lib. V. 9. et 10. *Heins.* Vide adducta ab Axenio.

Damno sanguinis] Damno proles, progeniei. Fratres *ὑμαῖνοι*, consan-

guinci. 'Paterne maternosque sanguis,' Cic. 'Sanguinis pignus,' Petron. 'Cognatus sanguis,' Martial. Epigr. XII. 44. 'Longus sanguis,' Juvenal. Sat. VIII. 'Altus sanguis,' Hieronym. Epist. ad Principiam. Et pro sanguine Cassiodorus elegantissime *venam* dixit Variar. Epist. III. 6. 'Sæculis suis producit nobilis vena primarios.' Persius Sat. I. 'Hæc fierent, si testiculi vena ulla paterni Viveret in nobis?' Etsi magis videatur alludere ad *venam*, melioris sexus notam, ut Sat. VI. 'Ut tuus iste nepos, olim satur anseris extis, Cum morosa vago singultiet inguine vena, Patriciæ immetat vulvæ.' Nec non et Satyrico more dixit idem eadem Sat. 'O medici, mediam pertundite venam.' Sic in Priapeis: 'Naiadas antiqui Dryadasque habuere Priapi: Et quo tenta Dei vena subiret erat.' Horatius Satyrica eademque licentia Sat. 2. lib. I. 'Nam simul ac venas inflavit tetra libido,' &c. Ovidius de Arte I. 'Et Venus in venis, ignis in igne fuit.' *Rig.*

11 *Periclo*] Ms. *periculo*. *Gud.*

12 *Incolumes*] Ms. *Incolomes*. Forte *Involucres*. Ita Æsopo fab. I. ἀπτήρες: et sic vet. interp. *Gud.*

FABULA XXIX.

Asinus irridens parum] Hanc fabulam refert Camerarius, verum Phædri nequitiam dissimulat, pag. 174. Fabularum scriptor ante centum annos Venetiis excusus, et in Bibliotheca P. Petavii V. C. et S. Victoris Paris. manuscriptus: 'Audet asellus aprum risu tentare protervo: Audet iners forti dicere: Frater, ave. Vibrat aper pro voce caput; nam verba superbit Reddere, sed dentem vix tenet

ira truncem. Sus tamen ista monet: Vilem dens nobilis escam Spernit; desidia tutus es ipse tua. Non debet stolido lædi prudentia risu: Nec stolidus doctum debet adire jocis.' *Rig.*

1 *Lexem*] Exiguum, parvum. *Schef.*

2 *Destringunt*] Verbum balnearum, quò utuntur ad significationem detersionis, quæ fit strigili, et describitur a Mercurial. Gymn. I. cap. 8.

Hinc ad friciones transfertur, quæ fiunt acrimonia verborum. Ovid. Tr. II. 'Non ego mordaci distrinxi carmine quenquam.' Ubi tamen pro *distrinxi*, politissima N. Heinsii editio, quam munere ipsius possideo, *detrinxi* habet, ut in nostro legitur. Adde inf. lib. IV. 6. *Schef.* Vid. Ampl. Cuper. Ob. IV. 5.

Distingunt] Sic lib. IV. fab. 6. 'Nasute scripta distingis mea.' *Rit.*

3 *Nocivum*] Nocens, noxium, damnosum. Sic Ovid. in Remed. vs. 45. ubi vide notas Heinsii accuratissimas. *Schef.*

Nocivum concitant periculum] Sic misericordiam 'nocivam' dixit infra. Plinius quoque hac voce utitur: et Guntherus meus: 'Nocivum et petulans vulgus.' *Rit.*

5 *Frater*] Notum illud Horatii, Epist. lib. I. 'Frater, Pater, adde Ut cuique est ætas, ita,' &c. *Faber.*

Repudiât officium] Officium salutationis. Sueton. August. cap. 27. &c. 52. 'Ne quem officii causa inquietaret.' Sidon. Epist. IV. 10. *Rig.*

6 *Officium*] *Officium* aliquando est, quod Gallice dicimus *la cour*, ut *faire sa cour*. Plin. Epist. lib. V. 'Paucos post dies ipse me Regulus convenit in Prætoris officio.' Gallice, *étant allé faire ma cour*, &c. ad quem locum adscripta est interpretatio, sed improbanda ('An potius,' inquit scholiastes, 'quod tunc ego in prætura officium prætoris agerem'). Neque vero hæc a Catanæo Viro docto scripta arbitror, sed esse a scioli alienjus manu, qui alienum opus inquinavit. Apud Juvenalem autem, 'Et præcedentia longi Agminis officia,' pro iis sumitur, qui officium faciunt potentioribus, eos salutant, deducunt, &c. Apud Phædrum autem in Prol. lib. III. 'Momentum ut hora pereat officii tui,' debet explicari de officiosa divitum, magistratum, et principum salutatione, licet ab elegantissimo Interprete aliter intellectum; sed ov-

δελς φθόνος. Ita apud Horatium in Epist. ubi de Aristippo: 'Officium facio.' Gallice, *je fais ma cour aux grands*. At vero in hac fabula *officium* nil aliud est, quam quod dicimus, *civilité de paroles*, vel *compliment*. *Faber.*

Cur sic] Lucas II. 48. Τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; Quid fecisti nobis sic?

7 *Mentiri velit*] *Td velit* eleganter superest. Nisi destinatum animi consilium argui dixeris. Nepos XVII. 4. 1. 'Cujus exemplum utinam Imperatores nostri sequi voluissent.' *Prasch.* Nec abundat, nec destinatum consilium denotat, quod vult *Praschius*, sed eleganter arguit impudentiam. Plane sicut Germani dicunt: *wie magst du doch dieses thun?* *Scheff.* Increpationem innuit, ut de simili hujus verbi usu infr. lib. III. fab. 6. docuit *Schefferus*, et de re vehiculari lib. I. c. 17. et blandius, quam, cur sic mentiat, esse, notat *Passer.* ad Prop. II. Eleg. 2. in f. Ovid. Met. II. 745. 'Tu tantum fida sorori Esse velis.' Sil. I. 109. 'Hæc tua sit laus, nate, velis.' ubi nihil mutem: vid. *Broukh.* ad Tibul. I. 5. 50. Sic *θέλῃσον ποιεῖν* pro, facias: *Æsch.* *Promet.* 782. *Burm.*

Mentiri velit] Hoc est, mentiat; quæ veteris elegantiae locutio est, quam tirones annotare velim. Cato de Villico, V. 'Ne quid emisse velit.' Petron. 'Ne morientes occidere velit.' Valer. Max. lib. VII. 3. 'Ne cum universa Romanorum acie confligere vellent.' Lapis Vetus: 'Huic tumulo ne gravis esse velis.' *Gud.*

7 *Demisso pene*] Optime. Priores habebant, *demissis pedibus*, quod est nihili; *demittere* hic est promittere, exertum scilicet. *Scheff.* Reliquit hæc pudenter Anon. Fab. II. *Prasch.* Ita Veget. Artis Veterin. II. 53. de jumentis: 'Corpus ejus calebit, venæ etiam extabunt, natura submissa erit.'

Dimisso pene] Omnino sic legen-

dum ex vetustissimo codice: Asinus scilicet, distento immani et vasto fascino, simile illud esse ait apri rostro. Aselli, homines bene peculiati. Eaque voce lusit etiam Quartilla apud Petron. Sat. 'Hodie post asellum diaria non sumo.' Juven. Sat. ix. 'Alium bipedem sibi quærit asellum.' Vid. vet. Interp. et fab. Asinariæ Pasiphaës As. Aurei x. Puellæ quoque, sive cinædorum chorus, 'asinum' maritum suum vocant: Miles. viii. *Rig.*

Demissis pedibus] Plautina et Ciceroniana locutio. *Ritt.*

8 *Hoc rostro tuo*] *Hoc*, id est, penis; *rostro* autem, propter eminentiam glandis. Hactenus enim inter se conveniunt optime. Sed hæc fœda. Illud *hoc* cum sono est pronuncian- dum, nam habet vim demonstrantis, et velut digitum intendentis. *Schef.* Vid. ad Petron. c. 12.

9 *Generosum*] Dignum genere ac ortu suo. Cicero in Bruto: 'Voce, motu, forma quoque magnifica et generosa.' Sic 'Generosi discipuli' apud Cornel. Nep. Vita Att. c. 1. *Schef.*

10 *Et facilis*] Elegantissimus Cuperus Observ. lib. ii. 20. scribendum putat, *En facilis*, me invito quidem. Nullam enim illud *En* hic habet elegantiam, quam ipse putat, imo plane

otiosum est. Ut enim habeat elegantiam, necesse est, ut aliquid demonstret. Voluit enim tantum facere impetum aper, non fecit. Quod si fecisset, in medio tamen illo impetu, et, cum jam discerpere potuisset asinum, colubuisset sese, tum fuisset locus illi *En*, quasi diceret: Vides, te esse in potestate mea. Nunc cum nihil tale de apro dicatur, nil mutandum censeo in recepta lectione. *Schef.* *En* tamen et Heinsius libro suo adscripsit. Cum Scheffero quoque idem sentit Vir Clarissimus Perizon. ad Sanct. Minerv. lib. iv. de Ellipsi, qui plurimis familiarem hanc *roû* dixit ellipsin ostendit.

Et facilis] Subaudiendum, respondebat. Sic fab. seq. 'Est statio separata.' Et imprimis similis locus lib. iv. fab. 23. 'Quid horum simile tibi contigit, Rustica? Est gloriosus sane convictus Deum.' Quorum priori versu adhuc interrogat musca, posteriori respondere incipit formica.

11 *Inquinari nolo ignavo sanguine*] Talis apud Guntherum nostrum l. ii. vs. 486. describitur generosus Leo: 'Spernitque minori Tingere cæde genas, et vili sanguine pasci.' *Ritt.*

Ignavo] Ignavi animantis sanguine. *Ignavus* autem hic imbellis, invalidus: Ita supra c. 21. *Schef.*

FABULA XXX.

Ranæ metuentes taurorum prælia] Vid. Horat. Sat. lib. ii. 3. *Rig.*

1 *Humiles*] Prudenter apud Justinum Philippus ait lib. xxix. 3. 'Cernere se quam cruenta et sanguinaria inter se bella utrique populi viribus copiarum et ducum artibus gerant: quæ rabies finiri solo partis alterius interitu, sine ruina finitimorum, non possit.' *Ner.*

Laborant] Id est, affliguntur, et periculis obnoxii sunt. Petron. cap. 44. 'Populus minutus laborat, nam istæ majores maxillæ semper Saturnalia agunt.' *Axen.* Vid. ad Petron. c. 15.

2 *Pugnam taurorum*] Hæc pugna maxime sub coïtus tempore fieri solebat, cum tauri, qui antea soli ac separati a vaccarum commercio pasci

solebant, quod ἀτιμαγελεῖν Græci dicunt, furore perciti de vaccis certabant. Vide Erasm. in adagio : ' Abiit et bos in sylvam,' ubi erudita multa de tauris congerit. Obvia etiam apud Poëtās de hac pugna Taurorum et regno saltus loca. Vid. Apoll. Rh. II. 88. Ovid. Met. IX. 46. Stat. Theb. II. 323. v. 330. VI. 861. et XI. 251. &c. *Burm.*

Pugnam taurorum] Quomodo Tauri super excellentia et principatu armenti decertare soleant, et victus in silvam ac sola loca sese proripiat, ubi vires recuperet, ex pluribus auctoribus docui ad Oppianum. Vide Statium Papinium Theb. lib. II. et XII. *Ritt.*

5 *Principatu*] *Principatus gregis* hoc loco dominatum et regnum gregis vaccarum putavit Schefferus; unde voluit explicare fabulam xv. hujus libri. Sed fallitur. Hoc enim loco *principatus gregis* est regnum nemoris, ut Phædrus postea se explicat, hoc est, vaccarum illius gregis in nemore pascētiū. Taurus igitur dicitur *princeps gregis* eleganter, ut apud Virg. Eclog. VII. ' Vir gregis ipse caper,' ad imitationem Theocriti. Sed, quod Schefferus *principatum civium* eadem ratione dictum putet, nescio, an non fallatur. Certum est, Phædrum hoc loco posuisse pro summo imperio et dominatu; sed ' principatus civium' Romanis erat *πρωτεῖον* civitatis, non dominatus; ut ' Princeps civium' est, primus et præcipuus in civitate, qui principatum in sua civitate obtinet; ut Cæsar de Dumnorige Æduo loquitur de Bell. Gall. lib. I. ubi perspicue distinguitur inter ' Principatum obtinere,' et ' Regnum obtinere.' ' Principatus' absolute positus de summo dominatu postmodum in usu esse cœpit, neque vero necesse erat addere *civium*, sed illud ' Civium' in fab. xv. malo referre ad ' Pauperes.' Sic *pauperes civium*, et *præcipui civium* recte dictum, ut

' Sancte Deorum,' Virg. Tacitus lib. XI. ' Cunctis civium, si bonis artibus fiderent, licitum petere magistratus.' *Gud.*

Principatu gregis] *Principatus gregis*, est principatus seu regnum in gregem; vide sup. ad Fab. 16. *Grex* hic de armento, sive bobus. Et sic Cicero aliique. Pro, *cum illi decertarent*, scribit Heinsius, *cum decertarent*; id quod amplector. Sic lib. v. 2. ' Qui depugnauerat.' *Schef.* Ita ' Decertatoria pugna,' ut quidam legunt, apud Quinctil. Inst. v. 4.

Gregis] Gregem *καταχρηστικῶς* dixit, pro armento. *Ritt.*

7 *Natio, ait, separata*] Putabam primum metri caussa legi posse: *Est ratio separ.* *ait, ac div. g.* Sed nunc in visa conjectura tua acquiesco. *Schiop.* Vivendi. Id est, lex vivendi. Nam a *ratus*, *ratio*. Præsch. Sc. alter, respondens. Subaudiendum autem hic *quidem*; cui respondet mox, *Sed pulsus*. *Natio* quoque eleganter de bobus. Festus sive Paulus: ' In pecoribus quoque bonus proven-tus fœturæ, *bona natio* dicitur.' Scalliger hoc loco: ' Præterea vult, neque nationem tantum de hominibus, sed et de pecoribus dici. Quod non sine Græcorum imitatione dictum est, ut Homerus Od.' Priores editiones habuerunt *ratio*, sine ratione. *Schef.* Cato apud Festum: ' Qua arte natio sua separata seorsim.' Si autem Gudianā emendatio arridebat, melius legas: *stationi separatae diversum genus*. Cogitaveram et legi posse: *Ratio est parata, in diversum genus*: id est, est in promptu ratio; sed ultima verba adhuc corrupta sunt. *Heins.* Nobis statio placuit, et suppleri hæc verba ranæ ita debent: Est quidem taurorum statio a nobis separata, et diversum sunt genus; sed, &c. Virgil. Georg. IV. 8. quem adduxit Gudianus, hoc optime firmat: ' Principio sedes apibus statioque petendæ.' Tā *quidem* suppleri debet, ut et lib. II.

fab. 1. 'Exemplum egregium prorsus et laudabile, Verum,' &c. pro: Exemplum quidem egregium, verum, &c. *Burm.*

Ratio est separata, ait, ac diversum genus] Melior quidem est lectio, quam ex vetustissimo Cod. indicavit Pithœus: *Est ratio separata.* Sed tamen vel sic claudicat versus: cujus luxationem restitues, si τὸ *ait* removeas, ut ex glossa interpositum. Usitatissimæ sunt Phædro tales ellipses. *Ritt.*

Natio ait separata] In Ms. est *ratio separata inquit ac div.* Salmas. in ora libri: *Est natio separ, ait, ac diversum genus.* Perperam. Rittershusius, ut metro consulat, rejicit τὸ *ait*, ut glossema: nec male. Et hoc probat Scioppius, qui et alia excogitarat. Lege, *natio separata ac diversum genus.* Sic etiam Prudentius in Hymno de Christi natali de bove et asino: 'Adorat excors natio, Vis cujus in pastu sita est.' Festus: 'In pecoribus quoque bonus proventus fœturæ, bona natio dicitur.' Ut *natio*, ita etiam *gens*, de animalibus. Virgilius de apibus non semel; et de equis *Æn.* vii. Vet. Gloss. '*Natio*; γένος, ἔθνος.' Sic Græci etiam: Homerus, μελισσῶν ἔθνεα, et χηνῶν, et μυνῶν, dixit, quæ longe suavissima sunt. Sed melius tamen legi posset, *Est statio separata*: quasi dicat: Vos nemora et campos, nos stagna et paludes incolimus: hinc supra fab. 6. Phædrus vocat lacus, 'Sedem ranarum,' imitatus Ciceronem Tusc. v. cui dicuntur Ranæ 'Bestiæ nantes aquarum incolæ:' scilicet unienique animalium speciei sua sedes est et statio. Sic Virgilius *Æn.* v. 'Statio gratissima mergis.' Georg. 'Principio sedes apibus statioque petenda.' Hinc explicanda illa sapientis Graculi ad superbientem fratrem suum responsio: 'Contentus nostri si fuisses sedibus:' supra fab. 3. Neveletus, e Remiccio gemmulam se putans eruisse, sed inepte, reponit *vestibus*;

retinenda enim pulcherrima lectio; et certe in Sciasiano Remiccii codice ita legitur. *Gud.*

Est ratio separata] An legendum, *natio est separata*? Sic videtur doctissimo Viro. Et in pecoribus '*natio*' dicitur. Vid. Fest. *Rig.*

8 *Regno nemoris*] '*Regnum gregis*' dixit Silius Italicus lib. xvi. Punicor. eadem in re, 'Abditus in sylvis, stabulis cum cessit adeptis Amisso Taurus regno gregis.' Quæ a Poëtarum principe mutuatus est, Georg. lib. iii. 228. 'Regnatorem' itidem 'agelli' dixit Martialis Epig. lib. x. 61. *Nev.* Non dubium, quin ex Virgilio de tauro victo Georg. iii. 228. 'Et stabula adspectans regnis excessit avitis.' Et in *Æn.* xii. 718. 'Musantque juvencæ, Quis pecori imperitet, quem tota armenta sequantur.' *Faber.* 'Armenti reges' dixit Statius *Th.* xi. 28.

Nemoris] Proprie de sylvæ pecori alendo. Vide Varronem de L. L. *Schef.*

9 *Paludis in secreta veniet latibula*] In palustribus locis ætatem plerumque degere jubebantur relegati, ejusque moris exemplum est apud Herodotum in Enterpe, ubi de Psammiticho: 'Ἐς δὲ τὰ ἔλαια ἔδοξε σφί διῶξαι ψιλώσαντας τὰ πλεῖστα τῆς δυνάμεως. Et mox: Φεύγειν ἐς τὰ ἔλαια. *Rig.*

Secreta veniet latibula] Plene, ut supra 'Liquidam sorbitionem' usurpavit; vulgo 'Secreta' ponunt absolute. Sunt autem loca remota a quotidiana conversatione. Sic Horat. 'Loca secreta,' et Columella 'Palulationes secretas' dixere. *Schef.*

10 *Proculcatus*] Ovid. Met. xii. 373. 'Pedibusque virum proculcat equinis.'

Obteret duro pede] Horat. Sat. ii. 3. 'Ranæ pullis vituli pede pressis.' *Gud.*

11 *Ita*] Hoc modo, hac ratione. Respicit priorem interrogationem, quare scil. ac quomodo ipsis tantum

malum possit imminere. *Schef.*

Pertinet] Eleganter, eo usque velut se porrigit. Nempe quia sermo est de capite: ac antecessit, *Longeque ab illis degerent.* *Schef.* Supra fabula 14. 'Hoc pertinere vere ad illos dixerim.' Et fab. 42. 'Hoc pertinere

ad domini caput.' *Axen.* Liv. 1. 10. 'Ad quos ejus injuriæ pars pertinebat.' Vid. inf. III. fab. 1. *Pertinere* significat, quod vulgo dicunt, pertinere. Vid. Gronov. ad Plaut. Milit. Glor. II. 5. 58. et nos ad Quinct. Inst. II. 4. *Burm.*

FABULA XXXI.

Milvius et columba] Camerar. p. 182. *Rig.*

3 *Milvium*] Scribe fidenter *miluum*, non *milvium*. Ita enim plane veteres. Inde ἀναλογικῶς 'Milvina' apud Plautum, ὄρεξις acrior. Alioqui dicendum *milviena*, ut a Ianius 'Ianiena,' &c. Tollendum itaque ex omnibus libris hoc mendum, uti et *trophæum* pro, *tropæum*. Adi Taubmanni Collect. ad Plauti Aulul. p. cxc1. Cruquium quoque legito ad Horatium, pag. cxcxi. edit. Plantinianæ, et Giffanum in Indice Lucretiano. *Faber.* De Accipitre narrat Anon. Fab. 22. *Prasch.*

Milvium] Mss. *Miluum*: recte trisyllabum. Sic in Horat. Mss. antiquissimis invenimus, et ita Giphanius in Lucret.: hic vero vulgo *Milvius*, semper in scriptis veteribus scribitur *Mulvius*, aut, quod idem est, *Molvius*. V. Salmas. et Gruter. ad Poll. Gall. cap. ult. *Gud.*

4 *Pennæ*] Singularis pro plurali: alas intelligit. Atque ita solent poetæ. Seneca in *Œdipo*: 'Levis penna secat alta cæli.' Nec poetæ solum, sed et alii, præsertim Hyginus. Vide indicem in eum, notasque nostras, quæ typographum expectant. *Schef.*

Vitassent] Lege, *evitassent*. Heins. Anon. Nielantii habet *mutassent*, quod ille frustra tuetur: *mutare* enim *necem* est, pro uno genere vitato, aliud invenire mortis genus: de quo nos

ad Val. Flacc. vi. 614. agemus post Heinsium et alios. *Mutare* vero et *vitare* permutarunt inter se librarii etiam apud Lucan. vi. 816. et Ovid. Nuce 117. ubi vide. *Burm.*

5 *Consilium*] Vim ingenii, facultatem consultricem innuit. Cicero eodem modo in Catilin. 3. 'Erat ei consilium ad facinus aptum, consilio autem neque lingua neque manus dederat.' Lucret. lib. III. 'Primum animum dico, mentem quem sæpe vocamus, In quo consilium vitæ regimenque locatum est.' *Schef.*

Vertit] Non est, mutat; sic enim scribendum fuisset, *in fallaciam*; sed, eo convertit, intendit, dirigit. Tacitus Hist. iv. 23. 'Donec, desperata vi, verterent consilium ad moras.' *Schef.*

6 *Genus inermæ*] Ita Gudius fab. 2: *inermes* pro *inertes* malebat. De armis bestiarum nos latius ad Val. Fl. vii. 597. agemus.

8 *Icto fœdere*] Apud Statium l. II. Tydeus, cum oraret apud Ethoclem, ita fatur: 'Si tibi plena fides, et dicti cura maneret Fœderis.' Legendum: *Atque icti cura maneret Fœderis*. Certe in Rem. altero particula copulativa est *ac*, non *et*: ergo tantum huic dele literam *d*, quæ ex præcedentis verbi initio adhæsit. Ita habes, observata levissima mutatione, erroris causam, et lectionis nostræ veritatem. Tacitus Ann. XII. 'Orsi

a fœdere, quod nobiscum iecerunt.' Gud.

9 *Injuria*] Ms. *injurias*. Gud.

10 *Tradunt*] Ms. *tradent*. Gud.

11 *Singulas*] Unam post alteram. *Singulas* pro, singulis. Et sic Tacitus et alii loquuntur. Ipse Virgilius, quem vix dubito, quin, ut alias, sic hic respexerit. Ita enim legitur in libris antiquissimis, Pierio teste, Æn. III. 'Quid puer Ascanius?' superatne, et vescitur auras?' Schef.

13 *De reliquis tunc*] Legebatur ante, *Tunc de reliquis*; ex quo Neveletus, *Tunc de relictis*. Sed nostrum retineo. Schef. Prima enim produci syllaba recte potest, nec opus transpositione, ut fiat quatuor syllabarum vox.

De reliquis tunc una] *Tunc de reliquis una*. Ms. Pith. et Rem. neque aliter Pithæus, Rittershusius, alii que tum temporis edidere. Rigaltius, falso credens vitium inesse metro, primus transposuit; perperam sine dubio: dispositio veterum librorum retinenda: est enim *reliquis* quadrisyllabum, ut apud Phædrum semper, poteritque facile vetustorum codicum lectionem tueri locus ille lib. III. fab. 4. 'Inter reliquas merces atque obsonia.' Et alter, lib. IV. fab. 24. 'Accepit partem, quum reliqua posceret.' Unde apparet, nihil mutandum; et infeliciter etiam Neveletum conjecisse, *Tunc de relictis*; cujus infelix conjectura in mentem mihi revocat simile mendum in Terentii vulgatis editionibus, quotquot hactenus

exstant: Andr. act. I. scen. I. 127. 'Quis igitur relictus est objurgandi locus?' Eluenda est turpiuscula macula, quæ in corpore tam pulchro jam penitus insedit: versus enim Iambicus Senarius non constat. Scribe ex vetustissimis membranis: 'Quis igitur reliquus est objurgandi locus?' Romæ codex Vaticanus diserte *relicuus*: facili lapsu rudis descriptor illud *relictus* fecit, cum *relicuus* nihil aliud quam *reliquus* sit, quod itidem quatuor syllabarum olim fuit, ut apud Phædrum, Plantum, et alios frequentissime; contracte autem trium syllabarum. Aliis in locis, ubi metrum exigit, C etiam perperam pro Q usurpatum, alibi pluribus notavimus. Salmasius legit: *Tunc de relicuis*. Gud.

De reliquis] Lege, aut certe scande, *reliquis*; ut et infra lib. IV. fab. 24. Ritt.

Merito plectimur] Supr. fab. 27. Suet. Vesp. 12. 'Merito se plecti.' Vide Gronov. ad Senec. de Benef. v. 20.

Explicit] Solebant veteres in fine librorum scribere EXPLICIT, significare volentes, perventum esse ad finem voluminis, quod plane *explicatum* esset et evolutum. Hieronymus ad Marcellam: 'Solemus completis opusculis ad distinctionem rei alterius sequentis medium interponere EXPLICIT, aut FELICITER, aut aliquid ejusmodi.' Quod et nos quoque, Lector, huic capiti apponemus, ut ad secundum transeamus. *Faber*.

LIBER II.

AUCTOR.

1 *Exemplis continetur Æsopi genus*] Viros doctos sese in hoc loco non expeditisse, miror. Durum, imo ineptum est, *Æsopi genus*, sive pro Æsopo, sive pro fabulis ejus, sive etiam pro ejus scribendi ratione, dici. Non ceperunt, quid esset hoc loco *Exemplis*, quæ vis et significatio verbi *continetur*, quid sibi vellet aut quo pertineret τὸ *genus*. *Genus* absolute positum, ut subintelligas, *mortalium*, quod eleganter omisit, quia statim in fine tertii versus legitur, dum ipse pergit primi versiculi brevem, adeoque subobscuram, thesin sequentibus duobus Senariis paulo largius atque apertius explicare. Scilicet Platonis illud *Θνητῶν γένος*, Cicero etiam reddidit ‘Genus mortalium,’ quod adeo vulgare pro hominibus, ut apud poëtas *genus ἀπλῶς* eo sensu reperiatur, omissa et subintellecta voce, *mortalium*. *Continetur* hoc loco est, coërcetur, petitum a disciplina magistrorum, qui regendæ atque erudiendæ juventuti præsunt. Livius lib. xxxiv. 1. ‘Matronæ nulla nec auctoritate, nec verecundia, nec imperio virorum, contineri poterant.’ Seneca libr. v. Quare bonis viris mala accendant, cap. 1. ‘Cogita filiorum nos modestia delectari, vernularum licentia, illos disciplina tristiori contineri, horum aliud audaciam.’ Quin etiam eodem sensu Phædrus libro iv. capitulo ultimo. ‘Sed difficulter continetur spiritus.’ Sic igitur primus novo et facili sensu locum illum explico: *Genus* morta-

lium *continetur* atque coërcetur in officio *exemplis Æsopi*, id est, fabellis Æsopicis, ut pueri solent tristiori disciplina. *Exempla Æsopi* sunt fabulæ, ut lib. i. fab. 2. ‘Æsopus nobis hoc exemplum prodidit :’ et lib. iv. fab. 2. ‘Adscribere hoc debuit exemplum sibi.’ Sic Ovid. ‘Ite per exemplum, genus o mortale, Deorum.’ Hanc meam explicationem anno 1663. e Gallia redux Hagæ Comitum inter alia ostendi Viris Doctis, quam postea sibi vindicarunt, ut apparet ex secunda Schefferiana editione Phædri anni cto cto lxxiii. *Gud.*

Continetur Æsopi genus] *Genus Æsopi* significare arbitror eam scribendi rationem, (δὲ ἀπολόγων scil.) qua utebatur Æsopus. Ita in prolog. lib. iv. ‘Usus vetusto genere, sed rebus novis.’ Ubi τὸ *genus* nil esse aliud queat, quam, via, scribendi ratio, μέθοδος, quemadmodum apud Terentium: quem aliquando, adsit modo Ἰασῶ, libello commentario ornabimus: ‘Olim isti fuit generi quondam quæstus apud seculum prius.’ Scimus quidem dici Græce ἱστοριογράφων γένος, pro historicis ipsis, apud Diodorum; et apud excerptorem Athenæi, αἰδοῶν γένος pro αἰδοῖσι, quemadmodum: ‘Nunc fabularum cur sit inventum genus:’ ubi *fabularum genus* ipsæ fabulæ sunt. Ita ‘Ardelionum natio,’ pro ardeliones. Sed si quis dici posse existimet *Homeri genus*, pro Homero ipso, et *Phædri genus*, pro Phædro, fallitur: id enim verum esse non po-

test, nisi in nominibus multitudinis, aut quæ speciem aliquam includant. Quamobrem non possum facere, quin improbem N. Rigaltii V. Cl. explicationem, qui *Æsopi genus* pro *Æsopo* ipso dici vult. Ceterum istud *continetur* nihil aliud est quam, constat; Cicero: 'Dii non venis et nervis et ossibus continentur, nec escis vescuntur.' *Faber*. Meursius hæc putat mutila varieque trajecta. Ego habeo pro integris. Meursium decepisse vocabulum *genus* videtur, quod nesciebat, quomodo cohæreret cum sequentibus. Ego censeo respicere vocem *mortalium*, quæ ex versu tertio etiam huc trahenda. Ordo talis: *Genus mortalium continetur exemplis Æsopi*. *Exemplu* vocat, quæ mox *fabulas*. Atque ita lib. I. 4. *Continetur* autem absolute pro, continetur in officio, coërcetur, docetur. Ita Cicero Tusc. IV. 'Regere ac continere appetitiones' dixit. Rigaltius *Æsopi genus* jungit, et pro *Æsopo* ipso accipit, sicut 'Fabularum genus' nostro usurpatur. Sed si sic accipimus, quid quæso fiet illi *continetur*? Nec enim *Æsopus* continetur exemplis. Neque melius, si hic artem *Æsopi* fabularem interpretemur, sicut fit ab ipso, loco alio. Interpretatione nostra nihil puto esse evidentius. Ist hæc sic conscripseram, cum deinde ad me afferuntur Cl. Gronovii litteræ, quæ me prorsus in sententia mea firmant. Exscribam totum locum, nam meretur, ut legatur publice. '*Æsopi genus* alii *Æsopum*, alii *fabulas* ejus interpretantur. Ego vero τὸ *genus* accipio positum pro hominibus. Ut *Manilio* lib. I. vs. 145. 'Semper erit genus in pugna,' et *Senec. Hippol.* vs. 469. 'Quæ supplet ac restituit exhaustum genus.' Tum in *Hercule Cætæo* vs. 63. 761. 1884. Dicit igitur homines *contineri* ac doceri *exemplis* seu *fabulis Æsopi*. Nam ne τὸ *contineri* quidem juvatur quicquam illis, quæ congescit Barthius ad Ruti-

lium lib. I. vs. 57. Verbum est proprium magistrorum. Cicero *Fam. lib.* VII. 19. 'Ut vero ipsi tibi loci proposita quæstione occurrant, exercitatione consequere, in qua quidem nos te *continebimus*, si et salvi erimus, et salva ista offenderimus.' *Gellius* XIX. 1. 'Quem ego Athenis cognovi, non parva virum auctoritate, satisque attente discipulos juvenes *continentem*.' Hinc vides etiam, quo respexerit *Petronius*, quum scribit: 'Nondum juvenes declamationibus *continebatur*.' In quo etiam hæseret? Hæc optimus *Gronovius* eruditissime, ut solet, nec relinquitur dubitationi locus: etiamsi *Faber* quoque posteriorem Rigaltii opinionem amplectatur, sic ut didici ex notis ejus. *Schef.* *Æsopi genus* pro fabulis, et genere scribendi, quo *Æsopus* utitur. *Ovid.* in *Ibin*: 'Utque ille, historiis involvam carmina cæcis, Non solem quamvis hoc genus ipse sequi.' Ita infra dicit: 'Morem servabo senis.' *Heins.* De verbo *continere* vide *Barth.* *Advers.* XIX. 21. et ad *Claud. de Consul. Prob. et Olyb.* vs. 1. *Gronov.* ad *Liv.* XXII. 33. Hoc sensu voce *contineri* usus et æqualis nostro *Valer. Max.* II. 1. 2. 'Videlicet quia magis ad rem attinet, Dearum quam mulierum disciplina contineri:' et IV. 3. 11. 'Atqui ista patientissime superior Cato toleravit, quia illum grata frugalitatis consuetudo in hoc genere vitæ, cum summa dulcedine continebat.' Cum vero *Gudius* gloriatus sit, se primum hunc locum recte interpretatum, et *Cl. J. Fred. Gronovio* (ita enim scripserat; sed nos, ne bilem *Filio* moveremus, *Viris doctis* in *Notis Gudianis* supposueramus) jam anno 1662. ostendisse, idque ægre admodum ferret *Cl. Jac. Gronovius*, et, ut *Gudio* iniquior, multa me coram in eum effunderet, significabam illi et aliis, paullo post editas *Gudii* notas, utrumque fuisse posteriorem *Barthio*, qui in notis ad *Stat.* XI. 55.

jam verum sensum perviderat: ubi de Papinio: 'Exempla habet summorum Poëtarum, sed exemplis non continetur Poëtarum genus, quod de humano universim melius perhibuit Phædrus.' Eumque locum postea etiam Hoogstratanus animadvertit. *Burm.*

2 *Nec aliud*] Supra lib. i. dixit Phædrus: 'Duplex libellis os est, quod risum movet, et quod prudentis vitam consilio monet.' *Nev.*

3 *Corrigatur error ut mortalium*] Dion Chrysostomus, Or. LXXII. *Ἀλώ-
πος τοῦτον τὸν τρόπον ἐπειράτο νουθετεῖν
τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐπιδεικνύναι αὐτοῖς
ἅττα ἁμαρτάνουσι.* Marius Victorinus in Rhetor. Cic. i. 'Apologi sunt ex rebus humilibus compositæ quædam formæ ac species ad vivendum; ut exstat illa de Mure et Leone.'

4 *Acuat*] Exerceat. Virg. Geor. i. 'Curis acuens mortalia corda.' Servius eo loco 'Acuens; exercens.' *Schef.*

5 *Narrandi locus*] Assentior Rittershusio, scribenti *jocus*. Nam cum eo locus non convenit, quod sequitur, *Re commendatur, non auctoris nomine.* Quid enim esset, *auctor loci*? Ergo hoc vult: Qualiscunque fuerit *jocus*, qualiscunque fabula, a quocunque ficta, commendatur ea bonitate rei ac salubritate præceptorum, pertinentium ad vitam moresque, non celebritate auctoris. Sed et pro *narrandi*, non displicet *narranti*, quod Freinsheimius malebat. *Schef.* Lege, *Quodcunque fuerit ergo narrandi locus*. Sic, 'Sed jam quodcunque fuerit:' præfat. lib. III. et Virgil. *Æn.* II. 77. 'Cuncta equidem tibi, Rex, (fuerit quodcunque,) fatebor.' Vel forte legendum, *Quicunque suberit narrantis locus*. Heins. Videtur scribendum, *narrandus locus*. Guietus. Logi; optime Viri docti correxerunt, *quicunque fuerit narranti, vel narrantis locus*. Vide Cl. Græv. ad Cicer. ad Famil. XVI. 21. *Burm.*

Narrandi locus] Lege *narranti locus*. In eadem voce sæpe *I* in *L* mutatur in Rem. cod. Lib. i. fab. 21. 'Ignavis etiam locus est;' ubi aperte scribendum est *jocus*. Sic in prol. lib. III. 'Calumniamque fictis elusit jocis,' et passim. Sensus autem hujus versiculi, 'Quicunque fuerit ergo narranti *jocus*, est: Quamcunque fabulam narravero. *Gud.*

Locus] Forte *jocus*. Nam et alibi: 'Fictis jocis.' *Ritt.*

6 *Capiat aurem*] Delectet, teneat; eleganter, propter vim oblectandi, quæ est in fabulis. Cic. in Or. 'Nimis insidiarum ad capiendas aures adhibere videtur.' Vide supra lib. i. 24. *Schef.* Petron. 'Nisi quasdam insidias auribus fecerit.' Vid. ad III. 18.

8 *Cura morem*] Ms. *cura more*: alii autem *morem*. *Gud.*

Morem servabo senis] Prudenter se purgat, quod fabulis quædam alterius generis admisceat. Tetigi eam rem in Proleg. *Prasch.* *Æsopum* intelligit. Sic inf. lib. III. 2. 'Naris emunctæ senex.' Fit hoc porro non modo ætatis, sed et honoris causa, et frequenter de magistris ac philosophis usurpatur. Corn. Nepos in Epam. cap. 2. de Lysia Tarentino agens: 'Tristem et severum senem omnibus æqualibus suis in familiaritate anteposuit.' Tullius in De Amicitia: 'Ego autem a patre ita eram deductus ad Scævola, sumpta virili toga, ut quoad possem, et liceret, a senis latere nunquam discederem;' et in De N. Deor. Phædrum Epicureum innuens: 'Sed stomachabatur senex, si quid asperius dixeram.' Sic Epicurum ipsum Statius alicubi 'Gargettium seniore' vocat: et Martialis de eodem lib. x. 'Cecropium superas qui bonitate senem.' *Schef.*

9 *Sed si libuerit*] Jac. Gronovius legebat, *Sed si fuerit aliquid interponere*; quod recte rejecit Hoogstratanus, nec stare potest; nisi sine ullo exemplo et ratione secunda in *aliquid*

producat. Quod est certe vendicare, quod ignores. *Burm.*

10 *Dictorum*] Specialius intelligit facetias, jocos, imo ipsas fabulas. Sensus est: velle se quidem eas persequi, quas habet Æsopus, aliquando tamen etiam inserere, quas ipse invenit. Et talis a Phædro primum excogitata fabula est quinta hujus libri. Plane sic accepit locum hunc et N. Heinsius, quod gaudeo. Nam doctissimum interpretem Gallum abeuntem in diversa non curamus. *Schef. Macrob. Satur. II. 1.* ex Ciceronis Epistola ad Cornelium Nepotem: 'Itaque nostri, cum omnia, quæ dixissemus, dicta essent, quæ facete, quæ breviter, et acute locuti essemus, ea proprio nomine appellari dicta voluerunt.' *Valer. Max. I. 1. 3. ext.* 'Dionysius tot sacrilegia jocosis dictis prosequi voluptatis loco duxit.' Ita et lib. VII. 2. et alibi. Ceterum recte τὸ *Dictorum* ab *interponere* separandum notavit Cl. Perizon. *Animadvers. Histor. cap. 2. Burm.*

Sensus ut delectet varietas] Ut similitudo fastidium gignit; sic varietas delectationem adfert in quovis rerum genere. Vide *Symmach. Ritt.*

Delectet varietas] *Valer. Max. III. 10. 1. ext.* 'Dandum est aliquid loci etiam alienigenis exemplis, ut domesticis aspersa varietate ipsa delectent.' *Just. Præfat.* 'Sive æmulatione gloriæ, sive varietate et novitate operis, delectatus.'

11 *Accipias*] Ita inf. fab. 47. 'Accipiens cuncta in contumeliam.' *Terent. Eun. I. 2.* 'Neve aliorum, atque ego feci, acceperit.'

12 *Ita sic*] Tale est illud 'Ergo igitur,' quod Apuleio valde frequens, et apud Arnobium quoque nostrum occurrit. *Meurs.* Ecquid usitatus aliis Pleonasmus, *ita sic*? Et *rependere gratiam*, pro afferre, num Latinum? sensus vero nummam integer, aut cum prioribus apte hæret? Mirum, ni a bardo quopiam hæc assuta sunt.

Prasch. Lege, 'Ita; si rependet illam brevis gratiam, Cujus verbosa ne sit commendatio.' *Ovid. Trist. I. 2. 98.* 'Imo ita, Dii scitis, si me malus abstulit error.' *Virgil. Æn. II. 583.* 'Non ita.' Ultimus versus ad sequentia referri debet: *Ne sit commendatio verbosa, attende, &c.* *Heins.* Mirum hic non animadversam tam manifestam incohærentiam viris tam doctis. Quis negabit scribi deinceps quam maxime oportere? *Ita, si rependet illi brevis gratiam, Cuius verbosa nescit commendatio.* Ita *Barth. Ablegm. Critic. II. 23.* et qui omnia illi debet, *Swarth. Analect. I. 4. Cl. Perizon. d. I. legit.: Sic istam tibi rependet brevis gratiam, Cujus verbosa ne sit commendatio, &c.* Nescio autem quid *Praschio* in mentem venerit, ut *rependere gratiam* parum Latine dici putaret. Ita tamen *Ovid. Met. II. 693.* 'Neu gratia facto Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam,' et *Met. v. 15.* 'Meritissime hæc gratia tantis Redditur? hæc vitam servatæ dote rependis?' *Am. II. 8.* 'Pro quibus officium pretium mihi dulce rependas.' *Stat. Theb. IX. 49.* 'Hasne tibi, armorum spes o suprema meorum, Cénide, grates? hæc præmia digna rependi?' Totus vero adhuc locus est depravatus, nec rem clamare, ut legatur, *Paci rependet illi brevis gratiam*, facile credo. *Burm.*

Sic ista tibi rependet brevis gratiam] *Ms. Rem. et Pith.* *Ita sic rependet illi brevis gratiam.* Quomodo etiam *Pithæus* edidit, addito asterisco, ut locum corruptum designaret. Latet nomen, quod respondeat τῷ *illi*; sensus enim est: Benignitati, sive humanitati, illi tuæ brevis gratiam rependet. An forte, *Vitæ rependet illi brevis gratiam*? Aut potius, si illud *Ita sic* pro glossulis habeas, *Rei rependet illi brevis gratiam*? Excidit *REI* compendio scribendi obsequens *REP.* Sed omnino scribendum puto: *Studio rependet illi,*

&c. *Studio*, id est, voluntati illi et benevolentiae erga me, ut sapissime apud Ciceronem aliosque. Ex *Stu*, Monachus descriptor formavit *Ita*, atque *dio* in *sic* convertit, nam in hoc codice *D* sapissime pro *S*: ut *sedolo*, pro *de dolo*. Vel legi posset: *Ita sis*, *rependet illi brevis gratiam*. *Sis*, pro, si vis. Cicero de Oratore: 'Libenter etiam copulando verba jungebant, ut sodes, pro, si audes; sis, pro, si vis.' Et idem pro Rosc. 'Age nunc refer animum, sis, ad veritatem.' *Rependere gratiam*, dixit ad imitationem Ovidii Metam. II. vs. 694. 'Rependatur gratia facto.' *Gud.*

Rependet illi brevis gratiam] Quia χάρις βραχέως ὀπηρεῖ. Sed tamen et brevitate nimia quosdam offendi scribit I. III. f. 10. Pro *commendatio* procul dubio reponendum, *commentatio*. *Cujus verbosa commentatio nescit*, nimirum *rependere gratiam*. Hoc enim ἀπὸ κοινοῦ repetendum.

13 *Cuius*] Ms. *Cui jus*.

Cujus verbosa] Scribe *Cui verbosa*; deinde in fine versus *commentatio*, ex sententia V. Cl. Cunradi Rittershusii, qua nihil rectius. *Meurs.*

14 *Attende*] Archelai egregium

factum, de quo Plutarchus in Apophth. pag. 177. Ed. Francof. *Nev.*

15 *Modestis*] Hanc notam Deo tribuit sacer codex Reg. I. 3. 13. Sed et profanae fabulae. Vid. *Æsop. fab.* 44. Præclare Ambros. *Offic.* I. 18. 'Magna igitur modestia: quæ quum sit etiam sui juris remissior, nihil sibi usurpans, nihil vindicans, et quodammodo intra vires suas contractior, dives est apud Deum, apud quem nemo dives. Dives est modestia, quia portio Dei est.' Sotadis dictum est: Ἄν δὲ σωφρονῆς, τοῦτο Θεῶν δᾶρον ὑπάρχει. *Prasch.* Opponuntur hic cupidis petacibusque, ac intelliguntur tales, qui modicis sunt contenti. Donatus apud Terentium in Hecyra act. IV. sc. 1. 'Modeste' interpretatur, 'Adhibito modo.' *Schef.* Proprie in petendo modestia laudatur, et apparet. Liv. XXXII. 3. 'Causam postulandæ missionis probabilem esse, si modeste peteretur.' Suet. Aug. 24. 'Legiones, immodeste missionem postulantes, exactoravit.' Ovid. *Epist.* XX. 53. 'Aut esses formosa minus, peterere modeste.' Vid. et Tacit. Ann. I. 19. et Juvenal. XII. 12. *Burm.*

FABULA I.

1 *Juvenus*] Vide Avien. *fab.* 18. et 28. *Rig.*

Juvenum dejectum] Egregie et valde concinne Statius, hanc fabulam in animo habens, Theb. XII. 'Sic juvat exanimis dejectaque præda canesque Degeneresque lupos: magnos alit ira leones.' Et Martialis: 'In Tauros Libyci ruunt Leones: Non sunt Papilionibus molesti.' *Gud.*

Stabat] Dixi supra lib. I. c. 28. Nisi quod hic simul signum sit victoriæ, ideo et tali habitu victores vulgo depinguntur. Consule Barthium Ad-

ver. VIII. c. 13. et lib. XVIII. c. 2. Statius Sylv. lib. I. de equo Domitiani æneo: 'Ænea captivi crimen terit ungula Rheni.' David quoque in Ps. 90. 'Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem.' Ovid. Metam. II. 552. 'Spoliisque animosa superstans Unda velut victrix sinuatas despicit undas.' Sic enim optime Nob. Heinsius ibi scribit. Adde Fab. Dec. IV. p. 54. *Schef.* Valer. Flac. IV. 311. 'Labentem propulit heros, Et super insistent,' &c.

Dejectum] Proprie de victis: Cornel. Nep. *Thras.* c. 3. 'In secundo prælio cecidit Critias. Hoc dejecto, Pausanias venit Atticis auxilio.' Videtur et venatorum esse verbum, et solet fere talis ferarum captura venatio vocari. Curt. viii. c. 1. 'Ille quatuor millibus ferarum dejectis in eodem saltu epulatus est.' Virgilius quoque, quem forte respexit: *Geor.* iii. 'Et sibila colla tumentem Dejice.' De venatione anguis loquitur, *Schef.* Martial. i. 61. 'Non nisi dejecta pascitur ille fera.' Epigramma vetus in Catal. Pith. p. 28. 'Iratus recolas, quod nobilis ira Leonis In sibi prostratas se negat esse feram:' quod citans Barthius ad Stat. iv. 23. legit, *Iratus rege te: sic nobilis, &c.* De verbo *dejicere* plura dicemus ad Val. Flac. i. 191. *Burm.*

2 *Prædator*] Forte: *Prædo intervenit postulans partem lupus.* Ita supra 'Latro' dictus lupus. *Heins.* Non possum probare. *Prædator* est hic, Venator, ut apud Ovid. Met. xii. 306. 'Abas prædator aprorum.' Ita *prædari* pro, venari Martialis Ep. i. 50. 'Præstabit illic ipsa figendas prope Voberta prædanti feras,' ut legit *Heinsius* ad *Cland. Fescenn.* v. 11. Et 'præda' pro eo, quod venatione captum est: Virgil. *Æn.* i. 210. Et hinc venatori opponitur *innoxius* viator, qui nullas insidias feris struit. Vid. lib. i. fab. 5. Nisi mavis *prædatorem* pro lupo capere, ut Virg. *Georg.* i. 130. 'Prædarique lupos jussit.' *Burm.*

Partem postulans] 'Quasi inventi titulo,' inquit *Freinshemius*, ut infra 87. 3. Nescio an commode. Nam *dejectus* erat juvencus, non *inventus* a leone, nisi velis inventum, antequam deiceretur. Sed tum prædator necdum aderat. Mallem respexisse amicitiae officium, ac a leone hoc exegisse, velut iisdem studiis ac negotiis dedito. *Schef.*

4 *Rejecit*] Ei negavit, quod peti-

erat, cum contemptu et aspersione. Plautus *Bacchid.* iv. sc. 3. 'Militis Parasitus modo venerat aurum petere: hinc cum ego meis Dictis malis, his foribus atque hac repuli, rejeci hominem.' *Schef.* Ovid. Met. ix. 51. 'Ergo ego quæ fueram non reiectura petentem.' Terent. *Phorm.* iv. 5. 5. 'Nam si altera illa magis instabit, forsitan nos rejiciet.' Vide *Gebh. Crep.* iii. 10. *Burm.*

Innoxius] Active pro eo, qui nemini nocet, ut opponatur 'improbo,' id est, violento. Vide supra l. i. cap. 23. Sic 'Innoxium serpentem' dixit Virg. in *Æn.* v. *Schef.* Sueton. Calig. 3. 'Obtrectatoribus lenis et innoxius.'

5 *Deductus*] De eo, qui forte fortuna incidit in tale quidpiam. Sic 'Deductus in casum,' apud Cæsarem B. G. ii. *Schef.* Horat. Od. ii. 7. 'O sæpe mecum tempus in ultimum Deducte.'

6 *Rettulit retro*] Imitatio Virgiliana est. Virgilius lib. ix. 'Haut aliter retro dubius vestigia Turnus Improperata refert.' Usurpatur eleganter de ambiguo et incerto. *Schef.* Poterat oratio carere ista vocula *retro*, sed ejusmodi pleonasmī veteris elegantiae sunt; ita Terent. 'Ante præscisse,' ita 'Subtristis aliquantulus,' ita 'Perparce nimium.' Scio quidem Priscianum aliter citare, nempe *per-nimum*, sed hoc loco audiendus non est. *Faber.* Virgil. *Æn.* ii. 'Ex illo fluere ac retro sublapsa referri.' Ovidius Fast. ii. 342. 'Turbatum viso rettulit angue pedem.' *Heins.*

Retulit retro] Geminacionem hanc bonis auctoribus familiarem esse docet Is. Casaubonus Animadvers. in Suetonium, et *Brisson.* libro *Parerg.* Singul. *Ritt.*

7 *Non est quod*] Pro, non est quidquam in causa, propter quod. Ellipticum genus optimis scriptoribus familiare, de quo vid. *Vossii Constr.* 19. *Schef.* Terent. *Heaut.* i. 2. 'Nihil

est, quod vereare.' iv. 7. 'Nihil est, illic quod moremur diutius:' et Phorm. v. 1. 'Nihil est, quod verear:' et ita Cicero et alii. *Burm.*

8 *Et quæ*] Mallet Heinsius: *En, quæ debetur*. Posset forsitan non incommode scribi: *At quæ debetur*; isto sensu: Non est quidquam, quod timeas; potius hic ex præda pars est aliqua, quæ debetur modestiæ tuæ; eam tolle. Cum præsertim necdum juvenum divisisset. Sequitur enim 'Tum diviso.' Sed tamen illud *En* et Meursio et Freinslemio probatur. *Schef.*

9 *Audacter*] Absque timore aut perturbatione, libere. Plautus in Mil. Act. iii. Sc. 2. 'Age, loquere audacter mihi:' bono sensu. *Schef.*

Tolle] Bene, velut liberalis. Martialis. Ep. vi. 30. 'Sex sestertia si sta-

tim dedisses, Cum dixti mihi: Sume, tolle, dono.' *Schef.*

Tergore] Scribo corpore. Guiet. Reprehensus ab Ampliss. Cupero Obs. lib. ii. 20. Virgil. Æn. i. 210. 'Illi se prædæ accingunt, dapibusque futuris: Tergora deripiunt costis, et viscera nudant.'

12 *Verum est*] Hoc vult: Licet sit laudabile præsens exemplum, pauci tamen id sequuntur, nempe quia paupertas cum pudore juncta est; at qui avidi sunt, divitias, et cum eis cætera consequuntur. *Schef.* Hic sua tempora Phædrus, ut sæpe alibi, innuit. Huc refer Epigramma Martialis v. 82. 'Semper eris pauper, si pauper es, Æmiliane; Dantur opes nullis nunc nisi divitibus.' *Burm.*

Et pauper] Lege ut. Heins.

FABULA II.

Anus diligens juvenem, &c.] Babrius. Camer. de sene et concubinis illius. *Rig.*

1 *A feminis*] Videsis Plantum Curcul. Act. i. Sc. 1. Mart. Ep. xi. 50. technas et fraudes mulierum detegit, quem vide. *Nev.*

A feminis spoliari viros] 'Spoliatricem amicam' dixit Martialis. Ep. iv. 29. 'Sic spoliatricem commendat fastus amicam.' Idem: Ep. v. 44. 'Dispensatorem fallax spoliabit amica.' Plautus Menæchmis Act. i. Sc. 3. 'Meretrix tantisper blanditur, dum illud, quod rapiat, videt.' Apud eundem, Truculento, Act. ii. Sc. 1. Meretrix ait: 'Probus est amator, qui relictis rebus rem perdit suam. At nos male agere prædicant viri solere secum, Nosque esse avaras.' Tota inde scena est in ejusmodi narrationibus. Epictetus: 'Nuda Venus

picta est, nudi pinguntur Amores: Nam quos nuda rapit, nudos amittat oportet.' Sidonius Ep. lib. ix. 6. 'Per rei familiaris damna vacuatus, ut primum intelligere cœpit, et retractare, quantum de bonisculis avitis paternisque sumtuositas domesticæ Charybdis abligurisset; quam sero respiscens, attamen tandem veluti frenos momordit, excussitque cervices, atque, Ulyxeas (ut ferunt) ceras auribus figens, fugit, adversum vitia surdus, meretricii blandimenta naufragii.' Scite Sidonius Meretricem appellavit 'Domesticam Charybdim': optimeque ad Sidonii simul et Phædri mentem dixit Nicetas Choniates in Alex. Manuel. Comm. filio lib. ii. Καὶ τὸ τοῦ Ἀρχιλόχου ἄντικρυς ἐπεραινέτο, ὃ φησιν, εἰς ἔντερον πολλὰκις μεταβρύνεσθαι τὰ χρόνῳ καὶ πόνῳ συλλεγέντα μακρῶ. Co-

dex Augustanus: Εἰς κοιλίαν πόρνῃς ἠφανίσθησαν καὶ ἐφθάρησαν χρήματα ὅσα διὰ πολλῶν κόπων. Bulga meretricis, ἔντερον, κοιλία, cavum, fossa, specus, profunda vorago. *Rig.*

Utcunque] Mallet Rittershusius, *utrinque*. Frustra. Nam *utcunque* hic est, quovis modo, prout potest fieri. Terent. Andr. iv. Sc. 3. 'Tu ut subservias orationi, *utcunque* opus sit verbis, vide.' Cic. de Off. i. 'Danda igitur opera est, ut, etiamsi aberrare ad alia cœperit, ad hæc revocetur oratio: Sed, *utcunque* aderunt res.' Sic hic locus distinguendus est. Etiam Fabro displicuisse Rittershusii conjecturam, nunc ex notis ejus disco. *Schef.* Vide multa in hanc sententiam congerentem Gebhard. Crepund. III. 22.

Utcunque] Suspiciabar scripsisse Phædrum *utrinque*, id est, utroque casu. *Rit.*

Spoliari] Proprie. Vetula Terentiana hortatur et monet meretriculam, 'Ne cujusquam misereat, Quin spoliēt, mutilet, laceret, quemquem nacta sit,' Hecyr. Act. i. Sc. 1. Martialis Ep. v. 43. 'Dispensatorem fallax spoliabit amica.' Talis mulier Martiali dicitur 'amica spoliatrix,' Ep. lib. iv. 29. 'Sic spoliatricem commendat Faustus amicam, Janua nec juvenem semper aperta tenet.' Ubi nota τὸ *tenet*. Juven. Sat. II. 'Nullam invenies, quæ parcat amanti; Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amanti Et spoliis.' Mss. hic habent *exspoliare*. Gud. [Schwabius tamen in VV. LL. scribit: 'In Codd. Mss. inveniri *exspoliari* testatur Gudius.']

2 *Ament, amentur*] Omissa præpositione *sive*: eleganter ac absolute. *Schef.*

Ament, amentur] Id est, sive ament, sive amentur. *Rit.*

Nempe] Etiam hæc particula, ut aliæ nonnullæ, desumpta ex Latinitate media, eleganter locum istum

Delph. et Var. Clas.

occupat, et vim habet affirmationis amplioris. *Schef.*

3 *Ætatis mediæ*] Lectionem veram invenisse videor, quæ talis est: *Ætatis mediæ quendam mulier non rudis Tenebat, annos celans elegantia*. Descripta est eadem fabula ab Æsopo fab. 165. et Gabr. fab. 24. *Prasch.* Inter juvenilem et senilem. Vide Plautum Aulul. II. 1. Μεσαιπόλιον talem vocat Longus in Pastoralib. pag. 123. Ubi vide, quæ eruditissimus Mollius, in nitidissima editione nupera, notavit. *Schef.* Vide Schopp. Susp. Lect. v. 20. *Freinsh.* Mart. x. 32. 'Talis erat Marcus mediis Antonius annis Primus.'

Ætatis mediæ cuidam] Sic legendum, nihilque decesse puto. Babrius μετέτριχι. Sic Apulei. lib. v. quem 'Rara canitie interspersum' dixerat, eundem postea vocat, 'Ætatis mediæ candenti canitie lucidum.' Glossæ veteres: 'Medieta^z; Μεσηλιξ.' Aliæ rectius: 'Μεσηλιξ; Mediæ ætatis.' *Rig.*

Ætatis mediæ cuidam, mulier non rudis Tegebat, annos celans elegantia] Scribe omnino, *quendam mulier non rudis Tenebat*, quomodo etiam Praschius optime conjecerat: sed ante Praschium me ad libri mei marginem ita hunc locum emendasse, ostendi Lutetiæ Parisiorum ejus cognato, viro optimo et doctissimo, Kerschero An. 1660. cum mihi Praschii sui in Phædrum notas, Ratisbonæ tum temporis editas, neque antea mihi visas, offerret: quod eo dictum velim, ne quis Praschianam hanc emendationem me sublegisse existimet. Levis mihi quidem est jactura tam parvillis annonæ; gaudeo potius, idem egregio illi viro in mentem venisse, quod mihi: nam nihil verius est ista emendatione; manuducit ad eam Codex Remensis, in quo apparet *quendam*, lineola supra *e* adjecta, ut *quendam* legi posset. De reliquo mutatio est

Phædr.

2 E

admodum parva; *tenere* autem hoc loco est, possidere, in sua potestate habere, ut apud Virgilium: 'Genitor tum Belus opimam Vastabat Cyprum, et victor dititione tenebat.' Horatius Od. III. 26. 'O, quæ beatam, Diva, tenes Cyprum.' Vid. Muret. tom. II. Oper. Ingolst. Epist. ad Anton. Constant. pag. 352. ubi explicat, quid sit *tenere* et *possidere*. Eleganter vero et proprie illud verbum de meretriciis amoribus usurpatur, et nulla est vox convenientior et magis propria mulierculis ejusmodi, qualis illa est: *Mulier non rudis* (sive ut alibi Naso Amor. lib. II. Eleg. 8. 'Jucundo non rustica cognita furto;' vel qualis ab Aristæneto Epist. lib. II. describitur Πολλὴν ἐχούσαν τοῦ πράγματος ἐμπειρίαν) *tenebat quendam*, scilicet amore obstrictum sibi, velut vinculis, ut apud Catull. Phædrii familiarem, de nuptiis Pelei et Thetidos: 'Tene Thetis tenuit pulcherrima Neptunine?' Id est, an te amore ceperat? Ovid. Remed. Amor. vs. 457. 'Et Parrin Cænone summos tenuisset ad annos, Si non Cæbalia pellice læsa foret.' Martial. Epig. lib. XI. 41. 'Formosam Glyceren amat Lupercus, Et solus tenet.' Sed omnium maxime ad rom fallaciam meretricum ostendit Ennius, ut apud Isidor. est Orig. lib. I. 25. sive Nævii e Tarentilla illud est, ut Festus videtur velle: 'Alium tenet, alii nutat, alibi manus Est occupata, alii perpellit pedem, Alii annulum dat spectandum a labris.' Versus venusti. Meretricula, dum alium tenet irretitum, aliis tamen nutu et ejuslibet gestibus amorem insinuat. Sed extrema verba, quidquid explicent Eruditi, corrupta esse, tam metri, quam latinitatis ratio, satis demonstrat. Scribendum forte est, *alii labris*; scilicet, dat signum vel simile quid, quod in sequenti versu fuit. Sic Tibul. Eleg. I. 2. 'Illa viro coram nutus conferre loquaces.' Vel legendum *alii a labris*, scilicet pen-

det, quod in sequentibus fuit; vel, si hoc nolimus, integra erit locutio, *quæ est a labris*. Sic de Ænea, Didonis amoribus irretito, Virgil. 'Hunc Phœnissa tenet Dido, blandisque moratur Vocibus.' Apud Apulei. Met. lib. III. Lucius ad scortillum suum: 'Cum semper alioqui spretorem matronalium amplexuum, sic tuis istis micantibus oculis, et rubentibus bucculis, et renitentibus crinibus, et hiantibus osculis, et flagrantibus papillis in servilem modum addictum atque mancipatum teneas volentem.' Tibull. Eleg. I. 1. 'Me retinent vinculum formosæ vincla puellæ.' Catul. Ep. XI. 'Cum suis vivat valeatque mœchis, Quos simul complexa tenet trecentos, Nullum amans vere, sed identidem omnium Ilia rumpens.' Virg. Ecl. I. 'Cum me Galatea tenebat.' Ovid. Heroid. III. 131. 'Est aliquid collum solitis tenuisse laceratis.' Ita lego ex altero Remensi codice optimæ notæ; vulgo *tetigisse*. Videtur autem Phædrus in mente habuisse locum Lucretii lib. IV. circa finem, de astutis ejusmodi mulierculis: 'Omnia summo opere hos vitæ postscenia celant, Quos retinere volunt, astriectosque esse in amore.' Hoc est: Omnia, quæ ejusmodi mulieres suis amatoribus occulta esse volunt, eos celant; hoc enim significant nimis occulta, quæ post scenam fiunt. Ita quoque hæc mulier virum, quem tenebat, annos celabat fucata et fallaci elegantia. *Gud.*

Cuidam] Veteres *quædam*; mutavit Rigaltius, propter sequens *Tegebat*. Scilicet quæ tegebat, fuit anus, ut palam est ex sequentibus. At illud *Ætatis mediæ* refertur ad virum, ut proinde juncta videantur, *Tegebat cuidam Ætatis mediæ*. Atque sic Freinshemius: 'Satis indicatur, aliquem fuisse deditum amoris vetulæ, sed scite tegentis et occultantis ætatem.' Verum parum convenit hæc explicatio sequentibus. Cur enim ei,

hoc est, *cuidam*, ut in textu censent legendum: aut illi mediæ ætatis viro tegeret ætatem ipsa vetula? Imo vero illa adeo non texit, ut nigros crines potius evelleret, ceu constat ex subjectis. Quare putet quis ex Pithæano libro illud *quædam* revocandum, ut sit *quædam* *mulier* *Ætatis mediæ*, quemadmodum apud Pacatum cap. 29. 'Matrona clari vatis,' quæ pertinet ac spectat ad non neminem ætatis mediæ. Verum ita sensus erit mutilus: nam sequitur: *Animosque ejusdem pulchra juvenis ceperat*. Non potest hic conjunctio stare idonee, sed nec illud *ejusdem* cum emphasi positum intelligi, nisi aliquid præcedat haud dissimile. Quare illud *quendam*, Præschio excogitatum, libentissime amplectimur, locumque totum ita legimus: *Ætatis mediæ quendam mulier non rudis Regebat, annos celans elegantia*. Fuit nempe *quedam* in Ms. superscripta lineola. Id accipiebant *quædam*, quoniam in libris scriptis simplici vocali pietæ diphthongi esse consueverunt, cum legendum esset, *quendam*. Schef.

Mulier non rudis] Ms. *rodīs*. Gud.

Non rudis] Quæ meretricias artes longo usu probe callebat. Sic Helena apud Ovid. *Heroid.* xvii. 141. 'Sum rudis ad Veneris furtum, nullaque fidelem (Di mihi sunt testes) lusimus arte virum.'

4 *Tegebat annos*] Præschius ingeniose ista omnia sic reformabat: *Ætatis mediæ quendam mulier non rudis Tenebat, annos celans elegantia*. Sed *Tenebat*, pro *Tegebat*, abit longius. Et *tegere* potest accipi pro, occultare, sicut et Freinshenius putabat. Cornel. Nepos vita Dionis cap. 1. 'Cruelissimum nomen tyranni sua humanitate tegebat.' Sic enim, non *leniebat*, legitur in codice Ms. quondam meo, et postea Cl. Bæclero a me dono dato, quem in adornationem tertiæ ac reliquarum optimæ editionis

non sine fructu multiplici adhibuit, ac ille ipse est, cujus meminit in præfatione ad lectorem. Verum quia, si *Tegebat* retinemus, sensus manet mutilus, ut dixi, pro *Tegebat* lego *Regebat*. Non sunt literæ in Mss. sibi magis similes, quam *r* et *t*, ut hic lapsus fuerit facillimus. Porro *regere quendam* mulier dicitur, quæ eum sibi habet obsequentem, et ad nutum suum facientem omnia. Quod genus pariter a Græcis γυναικοκρατούμενοι vocatur. Suetonius in Galba cap. 14. 'Regebatur trium arbitrio.' Ita *Regebat quendam ætatis mediæ* id ipsum erit, quod sequitur, *Animos ejusdem ceperat*. Qui enim captum alicujus habet animum, is illi imperat, is eum regit nutu suo ac arbitrio. Sane, si *Tegebat* legimus, est supervacuum illud *celans*, quod mox sequitur. Schef. In priori editione Schefferus pro *annos* conjecerat esse legendum *canos*, quæ vox eum, omissa priori litera *c*, *anos* a librariis deprehensa esset, illi inde effecerant *annos*; miror autem hæc in ultima editione omissa fuisse. Conjecturam vero hanc ab Heinsio eum, ut plurimas alias, accepisse, testatur ejus emendatio margini Phædri adscripta. Vid. et Caper. *Observ.* ii. 20. Nos certissimam Præschii conjecturam, tot doctissimorum virorum suffragiis confirmatam, recepimus. Quinctil. Decl. xiv. 'Qua calliditate miseram simplicitatem meam sollicitavit primum, deinde tennit.' Decl. ccclvii. 'Cum videret nequissimæ mulieris illecebris maritum teneri.' Senec. *Agam.* 255. 'Tenetque regem famula veridici Dei.' et ita passim. *Burm.*

Tegebat annos celans elegantia] In Epistolis Theophylacti Simocata Theano Euridice: 'Ο φυσικός σοι κόσμος παράφηκε, καὶ βυτίδων ἐγγὺς ἡ εὐπρέπεια. σὺ δὲ χαράττειν ἐπιχειρεῖς τὴν ἀλήθειαν ἐπιπλάστω κόσμῳ τοὺς ἐραστὰς ἐκφανλίζουσα. πειθάρχει χρόνῳ γράϊδιον, σὺ γὰρ

ἐμπρεπεῖς οἱ λειμῶνες ἐν μετοπάρῳ τοῖς ἀνθρώποις μέμνησο καὶ θανάτου. *Rig.*

Annos celans] Propert. Eleg. III. ult. 'At te celatis ætas gravis urgeat annis.'

Elegantia] Puto cultum et ornatum intelligere. Ut apud Plautum accipitur in Prol. Merc. 'Nec pol profecto quisquam sine grandi malo, Præterquam res patitur, studet elegantia.' Atque ita Faber in notis ad editionem nostram priorem. 'Hoc loco,' ait, 'elegantiam id esse arbitror, quod *galanterie* vocamus.' Neque aliud intellectum volumus per *apparatum varium*, quem mox dicimus: ideo et *elegantia* adjecimus. Id quod res ipsa docet. Quis enim sit apparatus alius in obtegendis canis, de quibus loquebamur in editione illa? Itaque hoc quidem nomine an a Fabro debuerimus notari, aliorum judicium est. Id nos potius Faber doceat, quomodo hic *elegantiam* explicare valeat *galanterie*, si retineat *cuidam*, quod in suis facit editionibus. Etenim si hac *elegantia* teguntur anni *cuidam*, necesse est ut in posterum et virorum capita *galanterie* illa credamus ornata. Sed fortassis per *galanterie* Faber oris ac sermonis amabilitatem intellectam voluit, cum *galante* hodie sit Gallis, quæ vultu, gestu corporis, sermonis suavitate se commendat viris. Neque displicet hæc expositio, licet *elegantia* sic absolute, pro *elegantia* et amabilitate morum posita, vix alibi occurrat. Et solent profecto fere aniculæ, cum non possint formæ præstantia, sermonis gestusque suavitate conari se insinuare in amorem virorum. Sed quocunque modo explices, non quadrare τὸ *cuidam* poterit. Etenim sive suavitate illa, quam prædixi, sive cultu ornatuque cætero, præsertim capitis, celaverit annos ætatemque, non profecto eam texit illi mediæ ætatis, verum sibi, *Schef.* Vide de

hoc verbo Gell. XI. c. 2. qui docet *elegantes* homines dici, qui nimis lecto amœnoque cultu victique essent. Columel. de Re Rust. VII. 2. 'Tum etiam casei lactisque abundantia non solum agrestes saturat, sed etiam elegantium mensas jucundis et numerosis dapibus exornat.' Ita hic *elegantia* pro cultu et ornatu exquisitori ponitur. Et hoc est, quod Ovidius dicit, Art. II. 677. de ætate jam provectis feminis: 'Illæ munditiis annorum damna rependunt, Et faciunt cura, ne videantur anus.' Illic *munditia* est, quæ hic *elegantia*. Ita 'Elegantes' et 'Mundos' conjungit Cicero de Finib. II. 8. et Nepos in Attico XIII. 'Elegans, non magnificus, splendidus, non sumtuosus, omni diligentia munditiem non affluentem affectabat.' *Burm.*

5 *Animosque*] Ante hunc excidisse aliquid putavit Meursius, idque ait esse tam certum, quam solem lucere. Faber quoque inclinare huc videtur. Sed hoc frustra fieri, constare potest ex superioribus. Pro *Animos*, legendum *Animum* existimare queat aliquis. Tamen Cicero quoque hoc modo, etsi sensu alio, in Or. pro L. Manil. 'Quæ civitas est in Asia, quæ unius tribuni militum animos ac spiritus capere possit?' *Schef.*

Juvenis] *Juvenula*. Puto autem hæc duo divisim esse accipienda, pro *pulchra et juvenis*. Nam *juvenis* in feminino genere non invenitur. Vide Voss. de Anal. lib. I. c. 15. *Schef.* Imo vero conjunctim accipienda esse *pulchra juvenis*, et Vossium lapsum esse, cum significatione, non structura, commune esse docuit, ostendit Muncker. ad Hygin. fab. 182. Ovid. Art. I. 64. 'Sive cupis juvenem, juvenes tibi mille patebunt.' Plin. VII. 26. 'Cornelia enim juvenis est.' 'Amica juvenis,' Claudian. in Eutrop. Præf. lib. II. 23. *Burm.*

6 *Pares*] Similes; refertur ad ex-

ternam speciem. Virg. Georg. iv.
'Paribus lita corpora guttis.' *Schef.*

7 *Capillos*] Petron. 'Descendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit.' *Gud.*

Homini] Habet elegantem sensum, et quasi cum commiseratione infortunii dicitur. Sicut Germani: *Sie haben dem guten mann das und das gethan.* Ita infra lib. iii. cap. 4. Terent. Eun. Act. ii. Sc. 2. 'Ibi homo cœpit me obs.' &c. *Schef.*

Legere] Proprie ac eleganter hic, quia seligebant una canos, altera nigros evellendos, quomodo 'Flores legi' Virgilio dicuntur. Ovidius Art. ii. 666. 'Albentes jam legit illa comas.' Vide ibi N. Heinsius, poëtæ ejus unicum restauratorem. *Schef.* Verbum etiam de frugibus et pomis passim usitatum. V. Heins. ad Ovid. Art. Am. iii. 703.

Legere] Est, evellere. V. Heins. ad Ovid. Art. Am. ii. 666. *Gud.*

8 *Pingi*] Malim *finigi*; quod et Plautus de ornatu usurpat. Sed profecto nihil interest. Pœnulo loquitur meretrix: 'Ex industria ambæ numquam concessavimus Lavari, aut fricari, aut tergeri, aut ornari, Poliri, expoliri, pingi, finigi.' Stich. V. 5. 4. 'Bene cum lauta est, tersa, ornata, ficta, inficta est tamen.' *Schiop.* Schoppius vult *finigi*, quod non displicet. Licet Rittershusius, et post eum Faber, alterum retineant, et exponant,

ornari. Senec. in Hippolyto Act. ii. vs. 371. 'Jubet et solvi comas rursusque fingi.' *Schef.* Lege *finigi*, non potuit enim *pingi*, nisi volumus, unam mulierem illi canos pinxisse pro nigris capillis. Vide notas ad Ovidium Amor. i. 14. 2. nostras. Heins. Tibull. i. 5. 50. 'Et manibus canas fingere velle comas.' Claudian. Epith. Honor. 99. 'Cæsariem tum forte Venus subnixa corusco Fingebat solio.' *Pingi* tueri Gruterum ad Martial. vii. 83, notavit Hoogstratanus. *Burm.*

Pingi] Id est, ornari. Sic infra, 'Piete scribere,' est, Ornate scribere. *Rit.*

Cura] Proprie de cultu capillorum. Docuit prolixè summus vir, J. Fred. Gronovius Obs. lib. i. 23. quem consule. *Schef.*

9 *Calvus repente factus est*] Babrius: *Ψιλοθεὶς πᾶσιν ὠράθη γέλως.* *Rig.*

10 *Canos evellerat*] Veteres canos solebant colorare. Vid. Martial. Epigr. i. 32. vi. 38. Junium de Coma cap. 7. Casanb. ad Theophrasti Character. cap. Περὶ Κολακέας. Tibull. i. 9. *Buchn.* Quidam ad hoc plumbeis utuntur pectinibus. *Freinshem.* Propert. Eleg. iii. ult. 'Vellere cum cupias albos a stirpe capillos:' ubi vide Passeratium. *Burm.*

Canos evellerat] Congruit historia Juliæ evelli sibi canos curantis, cui supervenit Augustus: ut est apud Macrobius. *Rit.*

FABULA III.

1 *Laceratus*] Si placet, confer fab. 25. Æsop. *Prasch.*

Laceratus quidam] Planud. *Κυνόθηκτος.* *Rig.*

Vehementis] Scribit Rittershusius, *vehementi*, refertque ad morsum. Frustra: *vehemens* est, concitatus ira.

Horat. Ep. ii. 2. 'Post hæc vehementis lupus, et sibi et hosti Iratus pariter, jejunis dentibus acer.' *Schef.* Heinsius tamen *vehementi* legendum notavit ad marginem, et Gron. ad Senec. Cons. ad Marc. cap. 5. sed rectius puto *canem vehementem* dici,

quam *morsum*; ita ‘Acrem canem’ noster dixit lib. III. fab. 7. Horat. Ep. XII. 6. Cicer. Rosc. Amer. xx. Cato de R. R. cap. 124. et alii. *Acer* autem et *vehemens* non multum differunt. Ita Cicer. de Orat. II. 43. ‘Potest inflammari animus iudicis acri et vehementi quadam incitatione:’ et Plin. XXXVI. 5. dicit Pollionem Asinium fuisse ‘acris vehementiæ:’ et utrumque epitheton lupo dat Horatius, loco a Scheffero adlato. *Burm.*

Vehementis] Malim, *vehementi*. Fit autem συνίησις primarum duarum syllabarum in unam: ut apud Horat. Epist. II. 2. ‘Vehemens et liquidus puroque simillimus amni.’ Et apud Catullum de Nemesi: ‘Est vehemens Dea; lædere hanc caveto.’ *Rit.*

Vehementis] Salmasius ad oram libri: *vehementi canis*. *Gud.*

Vehementis canis] *Vehementis*, irati, rabiosi. Vid. Gell. lib. XVI. 5. *Rig.*

2 *Panem immisit*] Forte *misit*. Ita supra I. 23. 3. ‘Panem misisset cani:’ et III. 2. 6. ‘Perituræ Misere panem.’ Ita quoque Salmasius ad marginem libri notavit. Ovidius Ep. x. ‘Canibus misisset edendos.’ Et hanc conjecturam probat Gronovius. Sed tamen *immittere* probum esse videri potest, et est proprie iracundi: et quidni posset *immittere*, pro simplici *mittere*, dicere? ut fabula 28. lib. I. ‘Importavit’ pro, Portavit. *Gud.*

Immisit] Gronovius in literis suis:

‘Puto scripsisse auctorem, *misit*, ut fab. 23. ‘Nocturnus cum fur panem misisset cani;’ et lib. III. 3. ‘Quidam contra miseriti Misere panem.’’ *Schef.* Vide ad fab. 23. lib. I.

Malefico] *Proprie*: qui malum fecerat, qui morsu læserat. Ita Varro R. R. III. 16. de api: ‘Minime malefica, quod nullius opus vellicans facit deterius.’ *Schef.*

5 *Vivos*] Ms. ut vos. *Gud.*

6 *Tale*] Tam bonum magnumque. *Schef.*

7 *Successus improborum*] Liv. XXII. 12. ‘Quæ pessima ars nimis prosperis multorum successibus crevit.’

Successus improborum plures allicit] Sed finem respicere oportet, et cogitare, quam sit omnis illa, quæ videtur, felicitas momentanea. ‘Cito improborum læta ad perniciem ruunt:’ inquit Mimographus. Pulcherrime Electra Euripidea: ‘Ne quis improbus, licet Felice gressu primitus pergat bene, Vicisse fas omne arbitretur se illico.’ Expectet, usque lineam dum ad ultimam Pervenerit, vitæque metam inflexerit. Nam maximum jus fasque robur obtinet.’ Quæ cum sacrarum tabularum testimoniis mirifice congruunt. *Rit.*

Successus improborum plures allicit] Planudes: Τῶν ἀνθρώπων πονηροὶ εὐεργετούμενοι μᾶλλον ἀδικεῖν παροξύνονται. *Rig.*

Allicit] Ms. *allicet*. *Gud.*

FABULA IV.

1 *Sublimi*] Pro, in sublimitate ejus, in summo ejus. Quomodo poëta vetus apud Ciceron. Tus. II. ‘Ex sublimi vertice saxi.’ Ideo et mox sequitur, *in media quercu*, quod similiter est, in medietate ejus. Adde III. 1. *Schef.*

2 *Fecles*] Huic feli persimilis Phi-

lippus Macedo apud Justin. VIII. 1. et 4. et lib. IX. 8. ‘Gratiam fingere in odio, instruere inter concordantes odia, apud utrumque gratiam quærere, solennis illi consuetudo.’ *Nev.*

Cavernam nanta] *Caverna* arboris, cavum, rima, foramen. Marius Victorinus in Rhet. Cic. I. 75. *cavernam*

clepsydra dixit: 'Aquam enim per totum diem exceperunt tenuissima caverna defluentem.' *Rig.*

Nacta] Ms. *nanctu*. *Gud.*

3 *Sus nemoris cultrix*] Forte *nemoricultrix* una voce composita: ut mox fab. seq. 'Alticinctos atrienses' habebimus. Sic Catullus Galliambo *silvicultricem cervam* et *nemorivagum aprum* dixit: 'Ubi Cerva silvicultrix, ubi aper nemorivagus.' Similis plane est illa Publii Mimographi compositio, qua Ciconia ipsi *pietaticultrix* in versibus elegantiss. quos retulit Petronius in Satyrico: 'Ciconia etiam grata, peregrina, hospita, Pietaticultrix, gracilipes, crotalistris, Avis exul hiemis, titulus tepidi temporis, Nequitiae nidum in cacabo fecit meo.' *Rit.*

Nemoris cultrix] *Nemoricultrix*, ut etiam censet Bourdelotius in Petron. *Prasch.* Lege *nemoricultrix*; sic 'Nemorivagus.' 'Pietaticultrix,' apud Petron. Vide Voss. *Instit. Orat.* lib. iv. 1. sect. 8. *Heins.* Per tmesin dixit Stat. Theb. iv. 425. 'Nemori Latonia cultrix:' quamquam ibi et separatis vocibus explicari posse non ignoro. 'Silvicolas viros,' Propert. iii. 11. 34. Phædrus vero Pindarum imitatus videtur, qui dixit, *σὺν ὀρυκτήρην*: quod Scholiastes Eurip. ad Orest. 1621. et Phœniss. 688. exponit *ὀρελουκόν*. *Burm.*

Nemoricultrix] Videtur imitatus Catullum, qui, ut notavit Salmasius, dixit 'Sylvicultrix.' *Gud.*

Posuerat] Ita lib. i. fab. 8. 'Deponere fœtum:' et fab. 18. 'Deponere onus naturæ.' *Gud.*

4 *Fortuitum*] Ad metrum quod attinet, adi Horatii interpretes ad locum istum, 'Nec fortuitum spernere cespitem Leges sinebant.' Sed mihi vehementer arridet conjectura, nescio an itidem tibi, lector; existimo enim scripsisse Phædrum, *fortunatum contubernium*; quam vere, equidem nescio, neque quidquam adfirmare ausim, sed ad rem, qua de agitur,

aptissime. *Faber.* Servius *fortuitus*, et producta, et correpta tertia, pronuntiarum dicit ad Virg. *Æn.* vi. 179. quia deducit ab *ire*, cujus verbi tempora, in *itus*, *iturus*, &c. aliquando corripi, aliquando produci vult: sed semper corripienda esse censet Germanus ad Virgil. *Æn.* vi. 657. de quo ad Ovid. *Met.* i. 17. agemus. Stat. Theb. vii. 449. 'Æqua et fortuito ductæ quater aggere pennæ.' Sed in his locis Douza ad Petron. lib. ii. 16. duas syllabas in unam contrahi vult. *Fortuitum* vero minime mutem in *fortunatum*; nam sensus est: Forte ita acciderat, ut contubernales essent tres diversi generis bestię; quod vel puero apparet. *Burm.*

Fortuitum] Penult. longa ut Horat. *Carm.* ii. 15. 'Nec fortuitum spernere cespitem.' Sic 'Gratuitus.' *Rit.*

Contubernium] Συνοικέσιον. *Rig.*

5 *Evertit*] Eo sensu, sicut Cicero 'Evertere amicitiam' usurpat sæpius; plus est quam, dissolvit. *Schef.*

7 *Tibi paratur*] Donatus ad Terent. *Andr.* iv. 1. 32. et iv. 2. 7. notat *apparari* et *parari* cum dativo perniciem et cladem significare, ut apud Virgil. *Æn.* ii. 'Mihi sacra parari.' Vid. ad Petron. cap. 20. *Burm.*

Miseræ] Infaustæ, infelici, quomodo sæpe usurpatur ab optimis. Eleganter hoc addit per fictionem metus, et ad commovendam miserationem in aquila. *Schef.*

8 *Quotidie*] Schoppius 'ecce iterum,' namque 'est mihi sæpe vocandus Ad partes.' Ut enim semper homo confidentissimus est, hoc quoque loco carpere voluit, quod minus intelligebat. Sic enim scribit: 'Malo, opinor, exemplo, alteram syllabam in *quotidie* produxit Phædrus et hic et inferius.' Sed ita me amet Deus, ut ὅλας κολοῦνθας ληµᾶ Schoppius, quem nonnulli in re grammatica ὀξυδερκέστατον putarunt. Et tamen nescio an quisquam existimaturus sit, posse huiusmodi errores tolerari. Quid

enim? nescisse hæc grammaticorum Agamemnona? In refellendo autem homine, exemplis parcam, tribus contentus, sed ita ἀναμφιβόλως, ut nullus effugii locus sit futurus, quoquo se vertat. Hoc primum fateor, secundam syllabam in hac voce brevem quandoque esse, quod et pueri sciunt; sed quin longa quoque sit, nemo, ut opinor, dubitabit, nisi vel imperitus, vel in legendo negligens; quam opinionem longe a se amotam cupit Schoppius. Sic igitur Terentius: 'Verum ubi videbit tantos sibi sumptus domi Quotidianos fieri, nec fieri modum.' Quid autem P. Syrus? 'Quotidie damnatur qui semper timet.' Quid istud alterum ex eodem? 'Quotidie est deterior posterior dies.' Hæc observare decuerat Schoppium, non autem ea reprehendere, quæ ignoraret. *Faber*. Sic noster lib. iv. 2. in prol. 'Nam vita morti propior est quotidie.' Vide hic Hoogstratani notas.

9 *Insidiosum*] Quomodo *insidiosum aprum*, cum sermo sit de *sue* fœmina? Puto *aprum* esse ex eo genere, quod vocant epicœnum, sicut *mulus*, *corvus*, et hujusmodi; atque ideo effert masculine, licet fœminine intelligatur. Ita Virgilius lib. ii. lupum usurpavit fœminino genere, Ennii exemplo, de quo ibi Servius. Et Plinius de vitulo marino loquens lib. ix. 3. 'Hic parit in terra:' et lib. x. 51. 'Mus marinus parit ova.' Fragmentum Petronii Tragicurum: 'Secutum repositorium, in quo positus erat aper et quidem pileatus: circa autem minores porcelli scropham esse positam significabant.' *Schef*. De his plenius agimus ad Valer. Flac. vi. 70. et 347.

Quercum] Elliptica oratio, ex consuetudine metuentium. Integra sic se haberet: Per id, quod vides fodere, vult evertere, i. e. hoc est propositum ejus negotii, quod vides eam suscepisse. Per eam fossionem vult, &c. Terent. Eun. iv. 2. 'Sane, quod

tibi nunc vir videatur esse hic, nebulo magnus est.' *Schef*.

10 *In plano*] Epigr. lib. i. 5. 33. 'In plano tua sit semper fortuna.' Seneca Nat. Quæst. vi. 2. 'Mors levior in plano est?' Planum, ἐπίπεδον, ὁμαλόν. 'Planata ædificia,' Plin. 'Plano pede instituta,' Vitruvio. Vid. B. Brisson. de Verb. Sig. xiv. *Rig*.

Opprimat] Appone τελευταίαν στίγμην. *Rit*.

11 *Terrore effuso*] F. *offuso*, ut dicimus, 'nebulas' vel 'caliginem' vel 'tenebras offundere.' *Rit*.

Effuso] Lege, *offuso*, ut Rittershusius et Gronovius. *Gud*.

Effuso] Pertractatum hoc est, solere multas a quadrigis ad adfectus animi tralationes fingi. Dicuntur 'effusæ quadrigæ,' cum feruntur prono impete quadrupedes, nec audit currus habenas. Sic, 'Effusa lætitia,' nisi quid fallor, apud Apuleium: 'Effusus risus,' et similia. Quare emendationem tuam, Rittershusi, vereor, ut cuiquam satis probare possim. *Schiop*. Rittershusius et Meursius *offuso* legunt, quorum sententiam suo suffragio firmat optimus Gronovius Obser. lib. iv. 21. frustra repugnante Schoppio. Verba enim hæc non felem respiciunt, sed aquilam, ut sit sensus: Postquam ita feles aquilæ offudisset terrorem, ejusque perturbasset sensus. *Offundere terrorem* elegantissime dicuntur, qui ex improvise terrorem ingentem afferunt. Liv. lib. xxviii. 'Offusus terror oculis auribusque.' Atque hæc est etiam Freinshemii sententia. *Schef*. Lege *offuso*. Valer. Flac. iv. 482. 'Et offusæ media inter dicta tenebræ.' Tollendum præterea τὸ et, et legendum, *Terrore offuso perturbatis sensibus*. *Sensibus*, nempe aquilæ offuso terrore. *Heins*. Vid. Ampl. Cuper. Obs. ii. 6. Sic apud Front. Strateg. ii. 4. 3. 'Species ingentis multitudinis offusa est hostibus:' ubi et in aliis codicibus est *effusa*: sic et

apud Lutat. ad Stat. Theb. iv. 190. 'Ostendit offundi solem et tempestates oriri,' lego; vulgo *offendi*. *Burm.*

12 *Direpit*] Colerus et Rittershusius, *Derepit*. Sine causa, *Direpit* est, inde repit ab aquila, sicuti 'Discedit,' 'Digreditur.' Sic inf. lib. v. 6. 'Scurra digrunnit prior:' h. e. inde a sinu. Apuleius lib. iv. 'Ibi cum singuli direpissent.' Frustra hic Pricæus corrigit, *direpsissent*. *Schef.* Male tuetur *Direpit* Meursius. *Derepit* cum Colero legendum. *Heins.* Aut memoria imposuit Scheffero, aut librarii aberrarunt: nam Pricæus ad Apulei. p. 189. legit *derepissent* in Apuleii loco. Sed male eum confundere *erepere* et *derepere*, docuit Gronovius ad Senec. Phœn. 112. Plin. viii. 36. 'Ingrediuntur et bipedes, arborem aversi derepunt.' *Burm.*

Direpit] Ms. *Diripit*. Sed recte scribendum *derepit*, viderunt viri docti, ut Colerus conjecerat, idque confirmavit aliis locis Rittershusius; neque audiendum puto Meursium contra nitentem. *Gud.*

Direpit] Proculdubio verum est, quod Christoph. Colerus admonuit, *derepit*. *Derepere* est, deorsum repere. Sic 'Degredi' pro, descendere, est apud Salust. Livium, Tacitum, atque Ausonium. Victorinus de Orthographiâ: 'Degredi, de superiore loco descendere.' Sic *deripere* est, deorsum rapere vel trahere, apud Plantum et Tibullum, aliosque, ut docet Giphanius in Lucret. *Ritt.*

Cubile] Sic Lucret. 'Instrata cubilia fronde.' Et idem hic infra de Panthera. *Schiopp.* Proprie. Ita supra lib. i. 19. de cane: 'Flagitare validius Cubile cœpit.' *Schef.*

13 *Periculo*] Lege *periclo* cum Rittershusio. *Heins.*

14 *Simul*] Statim postquam exieris. Livius: 'Qui, simul in potestate vestra erunt, exemplo omnia tradent.' *Schef.* Vid. Gron. ad Liv. vi. 1. et, si vacat, etiam Crenium Animagl. Phi-

lol. t. ix. p. 68. Ita Ovidius centies, et alii passim. *Burm.*

Pastum] Respexit Plautum, qui sic in Mostel. iv. sc. 1. 'Ire vis, mula, foras pastum.' *Schef.*

16 *Complevit locum*] Cubile suis intelligit. Ita Cicero in Orat. 'Plangore et lamentatione complere forum' dixit. *Schef.*

17 *Dolosa tuto*] Sicut sup. lib. i. 29. in priorib. legebatur *toto*, unde N. Heinsius putabat *noto*, quo modo cap. 8. 'Nota pernicitas:' cap. 12. 'Exitus noti:' l. v. c. 6. 'Notum canticum,' &c. Ursinus porro verba hic transponit, legitque, *toto sese condidit cavo*. *Schef.* Rigaltius edidit *tuto*. Lege *Dolose noto*. *Heins.*

Toto condidit sese cavo] *Toto*, imo, ultimo. Sic 'Speluncam ultimam' draconis dixit lib. iv. Et lib. ii. 'Totis avida traxit naribus.' *Rig.*

Condidit] Id est, abscondidit. Ita fab. 6. hujus libri vs. 6. 'Condita;' et fab. 8. vs. 4. 'Se bovili condidit.' *Gud.*

Cavo] Sup. 'Cavernam' dixit: Plant. Men. Act. i. Sc. 2. 'Concede audacter ab Leonino cavo.' *Schef.* *Cavo*, scilicet arboris: ut ex Varrone Lutatius ad Stat. Theb. iv. 276. 'Filios autem suos,' ait Varro, 'arborum cavis, aut concavis specubus contegebant.' 'Cava' dixit Columel. i. 6. et alii. *Burm.*

18 *Evagata*] Βατεύειν, πλανητεύειν. *Rig.*

Suspensio pede] Locis a Rittershusio laudatis addo Lucretianum de canibus, earumque catulis: 'At catulos blande cum lingua lambere tentant, Aut ubi eos lactant, pedibus, morsuque petentes, Suspensis teneros imitantur dentibus haustus.' *Schiop.* Leni, tacito; ut ambulans non posset exaudiri. Sic Lucretius, Terentius, Virgilius loquuntur. Sic et 'Suspensi poplites' apud Statium, et 'Suspensi gressus' apud Arnobium leguntur. *Schef.*

[*Suspensio pede*] Sic 'Suspensio gradu placide ire' dixit Terentius Phormione, v. 6. 28. Ovid. Fast. vi. 'Et fert suspensos corde micante gradus.' Idem Fast. i. 'Gradus suspensus digitis.' Virgil. Ciri: 'Tum suspensa levans digitis vestigia primis.' Statius Papin. Sil. lib. v. 'Aut leviter suspensio poplite transi.' Sed et 'Suspensa manu' dixit Plinius in Epistolis. *Ritt.*

[*Suspensio pede*] Arnob. Advers. Gent. v. 'Ibat pavens ac trepidus anhelitu oris presso, suspensis per formidinem gressibus.' Psyche Miles. v. 'Thoro delapsa nudoque vestigio pensilem gradum paulatim minuens.' Pacatus Paneg. Th. A. 'Altorum vulnerum cicatrices, postquam cutem sanitate duxerunt, manu pendente tractabo.' *Rig.*

20 [*Prospicit*] Velut et ipsa non auderet egredi, ac observaret molitiones scrophæ. Absolute. *Schef.* Vid. supr. i. 17.

21 [*Ruinam*] Forte *Ruinæ*. Vide ad lib. i. fab. 16. *Heins.*

[*Desidet*] Pro simplici, sedet, vel considet; eleganter, ad subinnuendam ignaviam ex pavore. Ter. Hecyr. act. i. sc. 3. 'Frustra ubi totum desedi diem.' *Schef.* Vide Torrent. ad Suet. Cæsar. 4.

21 [*Præbuerunt*] Penultimam corripit.

Sic lib. iv. fab. 15. 'Hirci mœrentes indignari cœperunt,' ut est in Mss. *Gud.*

25 [*Bilinguis*] Δίγλωσσος. Hesych. Διχόθυμος. *Doppio* Italis: sed et Græci διπλοῦς ἀνὴρ. Sic διψυχος eleganter S. Jacobo Ep. i. 8. pro dubitatore, ut sic dicam, 'qui mentem nunc huc, nunc dividit illuc.' *Prasch.* Sumit ex Virgilio, qui Æn. i. 'Tyriosque bilingues,' ubi Servius: '*Bilingues*, fallaces; nec enim ad linguam retulit, sed ad mentem.' Dubitatore nonnemo exponit, minus apte. *Schef.* Plant. in Pœnul. v. 2. 'Bisulci lingua.' *Heins.*

[*Concinnat*] Faber: 'E meliori Latio, concinnare nil aliud hoc loco quam, facere. Plant. Capt. iii. 4. 'Qui me insanum dictis concinnat suis.' Et sic Nonius exponit alio loco Planti.' Puta tamen amplius quid hic insinuare, nempe illam artem subdolum exornandi mendacia et fraudes specie egregia. *Schef.* 'Concinnare vinum' Plinius xiv. 20. Catonem dixisse observat, quod varie conditur. Ita 'Concinnare spoliatum crinibus vultum,' est, fictitiis ornare, Petronio cap. 113. *Burm.*

26 [*Habere stulta*] Lege *Documentum habere hoc* (vel id) *stulta credulitas potest.* *Heins.*

FABULA V.

[*Item Cæsar*] Ita V. C. Forte præcesserat aliquid de Cæsare. *Rig.*

1 [*Est ardelionum*] Martialis quoque in ardeliones lusit lib. ii. et iv. Sidorius Ep. lib. v. 20. 'Multi frequenter, quos execrabilis popularitas agit, civium maximos manu prensant, eque consensu publico abducunt, ac sequestratis oscula impingunt, operam suam spondent, sed non petiti. Ut

que videantur in negotii communis assertionem legari, evocationem refundunt, ipsosque sumtus ultro recusant, et ab ambitu clam rogant singulos, ut ab omnibus palam rogentur;' &c. Vide Theophrasti Charact. Περὶ Κολακείας, et Περὶ Περιεργίας. *Rig.*

[*Ardelionum*] Hi sunt, qui se omnibus negotiis immiscent; ab ardendo dicti, quod pro, festinando usurparunt

veteres, Nonio autore; itaque cum sint avidi negotiorum inquietique, semperque cursitent festinentque, tanquam magni aliquid habeant ad agendum, *ardeliones* nominantur. *Schef.* Egrege descripsit hos Ardeliones Senec. de Tranquill. Anim. cap. 12. cujus locum adduxit totum Hoogstratanus noster.

Ardelionum] Salmasius notavit *ardalionum*. Est vetus ἄρδαλος, ἄρδαλῶν. Sed hæc alibi. Divionenses Glossæ veteres: '*Ardalio*: Glutto.' De Gluttone v. Epigrammat. Vet. lib. iv. p. 152. *Gud.*

Natio] Id est, genus: velut ille in Catalectis Virgilii: 'Scholasticorum natio madens pingui.' Plura in hanc rem, eaque oppido quam bona, videbis apud Robertum Titium libro Locorum Controvers. VIII. 18. qui laudat illud Ciceron. de Nat. Deor. 'Ita salem istum, quo caret vestra natio, in irridendis nobis nolitote consumere.' In quibus verbis tamen pruriebam olim nostrum officium facere, id est, quod isti nostri critici solent, quæ non intelligebam, corrigere, et *ratio* rescribillare, quod scirem *rationem* a Cicerone et ejus familiari Lucretio dici sectam, philosophandi genus; ut Offic. lib. i. 'Cynicorum vero ratio tota est ejicienda: est enim inimica verecundiæ,' &c. *Schioppius.* Genus. Ita Cicero 'Nationem candidatorum,' pro Mur. 'Nationem optimatum,' pro Sext. usurpavit. Vide lib. i. 31. *Schef.* V. Petrum Victor. Var. Lect. ix. 22. Et Bern. Martin. Var. Lect. i. 13. qui plurimis exemplis docet, *nationem* apud bonos auctores plerumque in malam partem sumi, et pro pessimo hominum genere accipi. Ex quibus id apprehendit Abraham. ad Cicer. pro Sextio 45. et de Provin. Cons. 12. Sed Cl. Grævius docet, *nationem* per se, nec malos nec bonos notare, sed pro adjunctis nominibus. *Burm.*

2 *Trepide*] Cum dubitatione ac in-

certitudine causæ ac propositi. Et sic interpretatur Servius ad Virg. Æn. III. et XII. ubi ait: 'Trepidi, nescientes quid agant.' *Schef.*

Concursans] Huc illucque cursitans. Notat multitudinem negotiorum. Cicero in Ver. v. 'Cæteri prætores obire provinciam, et concursare consueverunt.' *Schef.*

Occupata in otio] Ὀξύμωρον. Sic Mimus: 'Amor otiosæ est cura solitudinis.' *Ritt.*

3 *Gratis anhelans*] *Anhelans* hic negotiosum occupatumque denotat, qui ob discursiones crebras spiritum ægre ducit. Sic Virg. lib. XII. 'Certamine Martis anhel.' *Gratis* autem, frustra est, vel nullo cum fructu, nullo cum effectu, ut mox, *nihil agens*. *Schef.*

Multa agendo nihil agens] Movens, sed nihil promovens, ut ait Terentius: vel ut noster infra lib. iv. fab. 22. 'Qui, magna cum minatur, extricat nihil.' Est autem elegans hæc ὑπογραφή ardelionum: ut avari infra lib. iv. fab. 19. *Ritt.*

6 *Vera fabella*] *Fabula* aliquando pro narratione qualicunque. Hinc 'Fabulari,' 'Confabulari.' Hinc proverb. 'Lupus in fabula.' Vid. Bæcl. Chrestom. Ter. voc. *fabula*. Dicitur enim a *fando*. Isidor. Orig. i. 39. *Prasch.*

Vera fabella] Q. d. non fictis fabulis: ut supra in prol. lib. i. et infra, lib. II. fab. 9. et lib. III. in prol. Significat, se hic veram expositurum historiam: unde et temporis et loci περιστώσεις addit. Tales narrationes veras his fabellis immiscuit plures. *Ritt.*

Attendere] Absolute pro, attendere animum ad eam. *Schef.*

7 *Cæsar Tiberius*] Sueton. in Tiberio cap. 27. *Rig.*

8 *In Miscnensem villam*] Corn. Tacit. vi. Annal. Sueton. Tib. cap. 71. 73. Villam in Miscnensi agro, de qua Plinius lib. XVIII. *Rig.*

Misenensem] In hac villa mortuus est Tiberius, Tacit. Ann. lib. vi. Cic. de Orator. ii. 'Cum istos libros ad Misenum (nam Romæ vix licet) studiosus legerim.' Mss. habent *Miseniensem*. Ita Gruterus p. 132. 6. 'Mediolaniensem.' Gud.

Misenensem villam] Expresse ad hanc rem Tacitus, Ann. vi. c. 50. 'Mutatisque sæpius locis [Tiberius] tandem apud promontorium Miseni consedit in villa, cui L. Lucullus quondam dominus.' Est autem Cumis vicinum id promontorium, *Monte Miseno* Ital. *Faber*. V. C. Pith. habet *Misenensi*. Forte legendum, *In Misenensi ad villam venisset suam*. Plin. lib. xviii. c. 6. 'Novissimus in Misenensi villam posuit C. Marius septies consul.' Villa illa primo Caii Marii fuit, deinde emta a Cornelia, postea a Lucullo; erat posita in monte. Vide Dion. lib. lviii. Suet. Tiber. 72. et 74. Plutarch. in Mario. Senec. Ep. li. Videtur autem post Marii tempus novis ædificiis instructa fuisse. Vide Josephum apud Cluver. Ital. lib. iv. pag. 1117. et seqq. *Heins.*

9 *Monte summo*] Miseno promontorio, quod a tubicine Æneæ nomen accipisse fertur. *Prasch.* Præpositione ommissa. Virgil. Æn. iv. 'Summoque ulularunt vertice Nymphæ.' *Schef.*

Posita] Proprie de iis, qui ædificant. Varro R. R. i. 12. 'Danda opera, ut potissimum sub radicibus montis sylvestris villam ponas.' Adde reliqua. Sic 'Domos ponere' dicit Virgil. Georg. i. et Æn. viii. 'Urbem ponere.' 'Balnearia ponere,' Cic. Ep. ii. 1. *Schef.* Vid. Cerdam ad Virg. Æn. viii. 57. et id verbum Ovidio quoque bis terve Heinsius restituit. Vid. ad Met. iii. 3. et Fast. ii. 63. *Burm.*

Posita Luculli manu] Nota res est. De substructionibus et ædificiis magnificis, vide Symmach. Ep. lib. ii. 59. ubi 'Opera Lucullana' jam pridem

de conjectura correxi. Idem Ep. lib. vi. 71. 'Quædam Lucullanis operibus æquanda fecisse.' Et Ep. lib. vii. 36. 'Successisti in famam Luculli,' &c. *Ritt.*

Luculli] Symmachi locum, qui tibi in mentem fuerat, eccum tibi ex Epist. lib. vi. 71. 'Siquidem sermo detulit, quædam vos Lucullanis operibus æquanda fecisse.' Ubi tamen quasi prætereundo moneo, cum Ms. legendum: *sermo distulit*. Hæc enim vis est præpositionis in verbo *differre*, ut significet, dissipare, et in varias partes dispergere; quomodo etiam 'Rumorem didi,' Virgilius dixit. Cæterum ut ad Luculli magnificentiam revortar, idem ille urbi præfectus de ea innuerat Epist. ii. 59. Sed locus hodie pessime adfectus est, et Genevensis correctoris, si non ibi deliravit, at certe more suo dormivit acumen. Sic enim alios secutus edidit: 'Jacui apud Neapolim soli quod mihi ex tuo adjacet, ut ædes novas molirer, optaveram et tu mecum operam Luculluma partires.' Ad quæ verba adscripsisti tu olim in Prodromo tuo, Rittershusi: 'Quid hoc est verbi, vel monstri potius? Forte leg. *luculentam*: vel, *opera Lucullana*, ut infra Epist. lib. vi. 71. et Epist. lib. vii. 36. 'Successisti in famam Luculli.' Notum hujus viri ædificandi studium. Hæc tu olim; quæ ut mihi probentur, scire cupis? Bonus tu quidem vates esse poteras: nam et ita fere in veteribus libris scriptum inveni. In Giphariano quidem, *operam Lucullana*: in illo vero, qui Fuldæ blattis opimum præbet pabulum, *opera Luculluna*: quæ sane sagacem conjecturam tuam sartam tectam præstant. Sed sic nihilominus tamen multis etiam mendis scatet locus ille, quas cum aliis millibus ex isto agro suo tempore exonerabo. *Schiop.*

10 *Prospectat*] Hoc est, ut ego interpretor, eminus, nec totum spectat. Quædam frequentativa rei diffi-

cultatem exprimunt. *Prasch.* Eleganter de ædificiis, cum huc aut illuc frontem vertunt. *Columella lib. i. c. 6.* ‘Æstiva cubilia spectent meridiem æquinoctialem, sed cœnationes ejusdem temporis prospectent hybernum orientem.’ *Schef.* *Virgil. Æn. i. 420.* ‘Collem, qui plurimus urbi Imminet, adversasque adspectat desuper arces.’ Ubi *Servius*: ‘Rei insensibili dat sensum. Unde illud in quarto de Atlante. Item *Salust.* ‘*Lyciæ Pisidiæque agros despectantem.*’ *Prospicere* autem est de summo desuper inspicere. *Petron. de Bell. civ.* ‘Summo de vertice montis Hesperiae campos late prospexit.’ *Flor. iii. 8.* ‘Homines feros ac silvestres mireris ausos a scopulis suis saltem maria prospicere.’ *Ovid. Met. viii. 330.* ‘*Devexaque prospicit arva.*’ Eleganter *Statius Silv. ii. 11. 3.* ‘*Villam speculatricem profundum Dicarchei,*’ vocat *Surrentinum Pollii*. Vide *Heins. ad Claud. de Laud. Stilic. ii. 255.* et ad *vi. Cons. Honor. 178. Burm.*

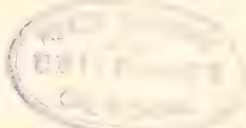
Prospectat] Ex alto eminens nec totum spectat; quædam frequentativa rei difficultatem exprimunt. Sic *Solinus* ‘*Respectat mare.*’ *Gud.*

Prospicit] An *despiciit*, id est, subiectum, subjacens spectat? an *præspicit*, *præ se spicit*, id est, prope se spectat? ut ‘*Præ oculis,*’ ‘*Præ manibus habere,*’ ‘*Præsto esse,*’ &c. Tò *præspicio* quærendum. *Guiet.* *Gronovius* in litteris suis: ‘*Lego respiciit*; vult frontem ejus in fretum, tergum in Etruscum mare versum fuisse.’ Idem placuit *Nobiliss. Heinsio. Schef.* *Siculum a læva, Tuscum ad dextram. Faber.* *Clarissimus Grævius* legit: *Prospicit infernum, respiciit Tuscum mare.* *Heins.* legendum censet: *Respectat Siculum, respiciit Tuscum mare.* Si, *prospicit infernum, respiciit Tuscum mare*; fingenda est villæ positio, ut fronte spectet mare inferum, tergo Tuscum, ut *Gronovius* pater: nam *respicere* est, post tergum videre: ut

Ovid. Met. ii. 190. ‘*Prospicit occasus, interdum respiciit ortus:*’ converso nempe corpore in ortum. Sed *infernum* mare diversum a *Tusco* esse non puto; *Siculum* vero distingui posse a *Tusco*, quod hoc Etruriæ et Latii litora alluens strictius ita diceretur, quam vulgo solet, et postea extensa fuerit appellatio. *Siculum* vero, quod a *Miseno* promontorio versus insulam *Siciliam* patet. Nam *Siculum mare* sæpe *Historicos* et alios appellasse omne, quod in insulam vergit, etiam a diversa, quam hic, parte, apparet ex *Liv. xxxiii. 17.* ubi ‘*Acarnaniam solem occidentem et mare Siculum spectare,*’ dicit. Subtilius vero illud *perspiciit* explicari puto a *Cl. Gronovio*, quam verius; nam æque parum *Tuscum* mare *perspiciibat villa*, quam *Siculum*; cui, ut ego puto, propior erat: et ipse sibi diffidit, cum *prospectare* etiam, propinqua et vicina spectare, esse fateatur. Quare nobis vulgata satis placet, ut credamus villam ita positam, ut simul *Tuscum* et *Siculum* mare ex monte spectaret. *Despiciit* qui volet, reperiet, quibus eam firmet, apud *Cl. Drakenborchium* ad *Sil. vi. 185. Burm.*

Prospicit] *Gronov. respiciit.* *Ms. perspiciit.* *Guyet. leg. præspiciit*: sed *prospiciit* ex *Tacito* defendi potest, *lib. xiv.* ‘*Viam Miseni propter et villam Cæsaris Dictatoris, quæ subjectos sinus editissima prospectat.*’ *Gud.*

11 *Ex alticinctis*] *Paratis. Servius Æn. i.* ad illud: ‘*Illi se prædæ accingunt:*’ ‘*Accingunt, studiose parant: ut alibi: ‘Accingunt operi.’ Accinctos autem industrios dicimus, ut Horat. ‘Altius ac nos præcincti sumus.’ Sicut contra negligentes discinctos vocamus, ut: ‘Discinctos Mulciber Afros.’ Petrus Ravennas *Serm. xxiv.* ad illa verba: ‘Sint lumbi vestri præcincti:’ ‘Cingulum,’ inquit, ‘est proprie indicium servitutis, quod et discursus expeditos reddat, et faciat obsequentes,’ &c. Idem: ‘Pa-*

rumper servus adstitit in domini sui expectatione succinctus.' Sic in Satyr. Petronii: 'Statores altius cincti.' Vet. Gloss. 'Ἀνεσταλμένος, *Allicinctus*.' Minutius: 'Diana interim est alte succincta venatrix.' Sic operarios Γηπόνους ἄνδρας, Ἐσταλμένους depingit Eustathius Ismen. et Ismen. iv. Idem de messore: Τὸν πάντα χιτῶνα παρὰ τὴν ὁσφὺν περιδιεζώσατο, καὶ τὸ πᾶν τοῦ σώματος πλὴν τῆς αἰδοῦς ἐξεγύμνωσεν. Idem de vindemiatore: Ὅλον ἀνεζώσμενος τὸ χιτῶνιον περὶ τὴν ὁσφὺν. Rusticus, ut notat Theophrastus in Charact. solet ἀναβεβλημένος ἄνω τοῦ γόνατος καθίζανειν, ὥστε τὰ γυμὰ αὐτοῦ φαίνεσθαι. Sic Martianus Felix Cyllenium Deorum apparitorem ἀνεσταλμένον et succinctum delineat: 'Ac jam pubescentes genæ seminudum eum incedere, chlamydeque indutum parva, invelatumque cætera, humerorum cacumen obnubere sine magno risu Cypridis non sinebant.' Nempe brevior cinctus humeros et maturam pubem simul velare non poterat. Sic alticincti lascivientes, parati ad opus: Artemidor. Dald. Oneirocritic. iv. Ἐδοξέ τις ἀναστελαιμένην τὴν γυναικα ἐπιδεικνύειν αὐτῷ αἰδοῖον. Arbiter Satyr. 'Tres enim erant mulierculæ, si quid vellent conari, infirmissimæ, scilicet contra nos, quibus, si nihil aliud, virilis sexus esset. Et præcincti certe altius eramus,' &c. Ibidem: 'Cinædus supervenit, mirtea subornatus gausapila, cinguloque succinctus,' &c. Paulo post: 'Quartilla alte succincta jussit infelicibus dari missionem.' Idem: 'Rogavi, ut in platanona produceret dominam; placuit puellæ consilium; itaque collegit altius tunicam,' &c. Eo sensu apud Plant. 'Sustolle hoc amiculum.' Threicius vates apud Arnob. v. 'Sic effata, simul vestem contraxit ab imo.' Horatius: 'His ubi sublatis puer alte cinctus acernam Gausape purpureo mensam deterisit,' *Rig.*

Allicinctis] Ὑψιστόλοις. Notat Ὀφθαλμοδουλείαν. Consulendus Oct. Ferr. de Re Vest. III. 7. *Prasch.* Negotiosos intelligit. Tales namque cingere vestes alte solent, ne impediuntur inter discurrendum; vide Horat. Sat. II. 8. quanquam hic intelligantur potius, qui specie externa tales sunt, oculisque saltem serviunt, quod hic bene *Praschius* observat. *Schef.*

Alticinctis] Ὑψιζώνοις. Horat. Sat. II. 8. 'Alte cinctos pueros' vocat servos Nasidieni, volens intelligi strenuos, gnavos, et industrios. Eisdem mox 'Præcinctos' dixit. Seneca Epist. lib. IV. de Mæcenate ait: 'Alte cinctum putes dixisse: habuit enim ingenium grande et virile, nisi illud ipse discinxisset.' Opponitur *alte cincto discinctus et dissolutus*. Glossæ vet. 'Ἀνεσταλμένος, *Allicinctus*.' *Ritt.*

Atriensibus] In Villis habuisse potentiores diversorum quoque officiorum servos, æque ac domi in urbe, hinc patet. Ita 'Janitores' et 'Villicos' conjungit Martialis lib. x. 30. ut recte Gruterus et Scriverius pro *Vinitores* ex Mss. legunt. *Burm.*

12 *Cui tunica ab humeris*] Sic fere pædagogiani pueri tunica auro distincta induti a calce in pubem purpureis operti tegminibus pedum. Vid. Cujac. ad Tit. de Castrenianis et Ministerianis lib. XII. Cod. *Rig.*

Linteo Pelusio] Ægyptiaco, ex oppido Pelusio, ubi linteæ fiebant vestes, ante alias pretiosæ. Silius lib. III. 'Et Pelusiaco præfulget stamine vertex.' Plin. XIX. c. 1. 'Ægyptio lino minimum firmitatis, plurimum lucri. Quatuor ibi genera, Tanaiticum, ac Pelusiaticum, Buticum, Tentyriticum.' Vides ostentationem hominis vanissimi, licet eam dissimulet. *Schef.* Minime ad ostentationem compositus hic ornatus, sed atriensium et ministrorum ordinarius vestitus erat. Suet. Calig. 26. 'Cænanti modo ad pluteum, modo ad pedes

stare succinetos linteo passus est.' Vid. Salmas. ad Capitol. Pertinac. cap. 8. et Ferrar. de Re Vestiar. lib. III. c. 4.

13 *Destricta*] Demsterus ad Rosin. I. p. 59. *districta* citat. Sed retineo *destricta*, et expono, ad inferiora stricta, ut sit sensus: Tunicam ab humeris demisisse ad ilia, ibique adstringisse linteo, ne maderet inter aquæ sparsionem, pectus, brachiaque habuisse nuda. Quomodo solent, qui studiose laborant, maxime in aquis. Locus obscurior, et intactus interpretibus; quod miror. Hæc sic notaveram in editione priori, cum interea in lucem veniunt Freinshemianæ curæ in scriptorem nostrum, e quibus cerno et Freinshemium sic locum hunc intellexisse. Ita enim habet in Indice: 'Destricta tunica, abgestreift. Colum. 'Tum et olea destringenda est.' Juvat lectionem hanc et Fabius Decl. 12. ubi 'Destrictis ramis cibos' vocat folia decerpta ramis. Sane si, quod puto, tunica Romanorum non quadrata fuit, sed rotunda, locus iste accipi aliter vix potest. *Schef.*

Cirris dependentibus] Ex hoc loco monumentisque aliis colligit Laur. Pignor. de Serv. p. 224. atriarios neque comam prolixam aloisse, neque eam attondisse, sed longiusculam reliquisse in usum cirrorum. *Prasch.* Hos cirros sunt qui accipiant de plicis tunicæ. Alii putant esse fimbrias, oris extremis vestium solitas assui. Quomodo Salmasius in Capitolini Pertinacæ: 'Cirri fimbrias significant, quæ per extimam vestis oram dependent, unde Tunicæ cirratæ Phædro.' Quanquam magis illi cirri videantur in linteo, quam tunica fuisse, sic ut habent hodieque vestes sericæ, quibus sese cingunt in medio, præsertim militares. Galli vocant *une écharpe*. Rectissime statuuntur nodi hirti villosique, propter floccos et filamenta tenuia molliaque

ab ipsis dependentia. Quales nodos Germani *thrassen*, Sueci *quast* appellare consueverunt. Gallis *houppes* sunt. Vide plane Salmasium Exerc. Plin. p. 762. *Schef.* Nobilissimus Neapolis ad Ovid. Fast. IV. 933. putat, tunicæ huic fuisse subtemen relictum, quod e linteo pendebat. Et hæc 'Lintea villosa' apud Mart. XIV. 138. dici, cui opponuntur 'Lintea tonsa,' vel 'Tonsis villis.' Ampl. Cuperus Obs. I. 3. explicat *Κρόσσους* et *Θυσάνους*. Puto vero recte ex Pignorii sententia Praschium hunc locum de cirris, sive comis Atriensis capere. Sic Martial. Ep. IX. 30. 'Et matutini cirrata caterva magistri.' Petron. cap. 58. 'Cepa cirrata:' ubi vide. *Burm.*

Cirris dependentibus] *Cirri* sunt fimbriæ: et talis vestis *cirrata* dicitur, ut Salmasius ad marginem notavit, et ad Histor. Aug. Script. p. 268. et 148. V. Pignor. de Serv. p. 224. *Cirris dependentibus* ab utroque latere; qualis tunica poterat dici *Bicerris*: est enim in Glossario notarum, Tironi tributarum, *Bigerris*, quod corrigendum *Bicerris*, id est, *utrinque cirrata*, *δίκοσσος*. Sic C sæpius transit in G in eodem Tironis Glossario, ut 'Volugeri,' 'Heterogrania,' 'Garruga,' pro, Voluceris, Heterocrania, Carnea. Sic apud Tacit. Ann. XV. *Geretanus*, scribendum *Ceretanus*. Hinc et 'Cavii,' 'Gavii,' 'Cavillii,' 'Gavillii.' *Gud.*

14 *Perambulante læta domino viridaria*] Salmasius legit *viridia* ad Capitol. p. 268. et ad marginem hic; ita enim viridaria dicit fuisse appellata. Sic Vitruv. lib. VI. 6. 'Uti viridia de lectis per spatia fenestrarum prospiciantur.' Sed *viridaria* rectum est. Sic fuit vicus 'Viridarius' Romæ: et corrigenda est inscriptio apud Gruter. 15 CXXI. 2. 'Viridaria.' Sic Plin. XVIII. *Rosaria*, pro hortis rosarum. 'Eodem hoc tempore hortorum rosariorumque cura est.' Ita lege ex Ms.

vetere; in vulgatis est *rosarium*. Ut vero versus sibi constet, legendum, *Perambulante alta domino viridaria. Alta viridaria*, ut lib. iv. fab. 2. 'Alta vinea.' Gud.

Domino: et mox; *Dominus*] Sic Imperatores appellabant; et Augustas, seu uxores eorum, *Dominas*. Oppianus Cyneget. i. Τὸν μεγάλη μεγάλη φντεύσατο Δόμνα Σεβήρῳ. Nonnulli tamen hanc appellationem sibi tribui vetuerunt. Ritt.

Lata] Istuc *lata* extra metrum est, et expungendum; idque neminem monuisse miror. *Faber*.

Domino] Annotat doctiss. Rittershusius, Imperatores olim vulgo *Dominos* dictos fuisse; eorum autem uxores *Dominas*, quod ut verum esse nemo est qui neget, ita illud perquam falsum est, quod affert ex Oppiano suo: Τὸν μεγάλη μεγάλη φντεύσατο Δόμνα Σεβήρῳ. Falsum, inquam, est: nam Δόμνα eo loco nomen κύριον seu proprium est: dicebatur ea mulier *Julia Domna*. Neque vero negarim vocem hanc *Domna* reperiri pro *Domina* (nam et apud Gregorium Turonensem legas, 'Domnæ Brunechildis; unde et Italicum *donna*;) sed satis constat ex nummis Græcis et Latinis, in loco Oppiani Δόμνα esse nomen proprium imperatricis, ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ ΣΕΒΗΡΟΥ. Et, IVLIA DOMNA AVG. *Faber*.

Viridaria] Ita *Faber* et *Rigaltius*. Sed *viridiarium* pro *viridario* non memini me legere. Festive quidem *Faber* ad hæc verba mea in editione nupera: 'Ego non meminisse credam facile.' Nempe senes obliviosi *Fabro* sumus, licet me annum nunc ingressum quadragesimum et quintum ætate non parum ipse antecedit. Pergit: 'Sed an ideo non est?' Quis vero hoc dixit? 'Non meminisse' dixi. Ob quod verbum satis commote *Faber*: 'Quot res hic dicendæ sint, si eloqui incipiam?' At nos optassemus potius præsidium memoriæ nostræ

ab illa *Fabri*, atque nomen auctoris idonei locique, ubi *viridiarium* ipsius possemus invenire. Scimus equidem, afferri vulgo quædam ex *Pomponio*, *Ulpiano*, aliisque jurisconsultis veteribus, sed in illis locis omnibus libros optimos *viridia*, vel *viridaria* habere, id quoque pulchre novimus. Nec permittere analogiæ ratio *viridiaria* videtur. Quod tametsi admiretur *Faber*, ceu ex mentis quadam peregrinatione dictum, tamen desinet mirari, postquam ipse olim ad se redire incipiet. Nam non sic a *viridis*, *viridiarium*, ut a *vestis*, *vestiarium*, quod vult ipse, vel ab *ignis*, *igniarius*. Cur enim non similiter a *panis*, *paniarius*, a *piscis*, *pisciarius*, si ea Analogiæ ratione tantum isthæc ita formarentur? Sane contra, quæ ejusmodi significationem habent, qualem *viridarium*, vocalem *i* ante *arium* in postremis non agnoscunt, ut *pomarium*, *granarium*, *lanarium*, *armarium*, *boarium*, et id genus. Atque hæc est caussa, quare dixerim, analogiæ rationem non videri *viridiarium* permittere. Scio, *Fabrum* hic dicturum, ea, quæ postremo loco sunt allata, non oriri ab ejusmodi vocabulis, quorum primus casus desinat in *is*, ac proinde sine ratione hic adduci. Quasi vero ista derivationem suam habeant a primo casu. Longe aliud nos docent voces plurimæ, ut *carnarium*, quod *cararium*, *pullarium*, quod *pularium*, *nivarium*, quod *niarium*, *calcarium*, quod *calarium* fieret a primo casu. Jam cum a secundo casu *calcis* (ut nunc cætera onittam) sit *calcarium* analogiæ bona ratione, quid est caussæ, cur ab eodem casu in vocabulo *viridis*, malim *viridiarium*, quam *viridarium*? maxime cum auctoritas illius nulla sit, vel exigua; hujus passim plurima. Non itaque hic opus erat *Aristeæ* fabula parum civiliter adornari jocos, quod a *Fabro* factum. Nec adhuc probare possum, quod contendit ipse, ejici τὸ

lata oportere. Contra assentior N. Heinsio, qui *viridia* hoc loco scribit. Sic enim me idem docuit, et Plinius locutus est Ep. lib. v. 6. non semel. Vitruvius lib. vi. c. 6. 'Collocantur spectantes ad septentrionem, et maxime viridia prospicientes;' et mox, 'Uti viridia de lectis prospiciantur.' Quibus addas et, quos laudat Vossius in Etymologico hac voce. Ipse Cicero ad Atticum II. 3. 'Cyrus dicebat, viridiorum διαφάσεις latis luminibus non esse suaves.' Ita enim legi, non *radiatorum*, quod vulgati habent, in membranarum antiquissimis Nob. Heinsio jure credimus. Atque ita nuper etiam in Phædro legi placuit Ursino, quod editio ipsius docet, neque alia pridem fuit Buchneri, aut Freinshemii sententia. 'Bene,' ait Freinshemius, 'Buchnerus emendat, viridia.' Quorum omnium consensus nobis Fabri quantæcunque auctoritati merito antefertur. *Schef.* Quæ Scheferus ab Heinsio se habere profitetur, in margine sui Phædri notaverat ὁ πᾶν. Addidit: 'Vide et Macrobi. Sat. I. 14. p. 171. edit. Pontani, et ita sæpe apud JCTos in pandectis Florentinis.' A JCTis, ad quos Heinsius remittit, hanc vocem usitatam declarant, lib. XII. ff. de Serv. Præd. Urb. lib. LXXIX. §. 2. ff. de Verb. Signif. Sed *viridaria* quoque ea dicta a JCTis negari non potest, cum ea voce JCTus in lib. XIII. §. 4. ff. de Usufr. utatur. Nos tamen, ut versui consuleretur, *viridia* recepimus: nam medicinam, quam Gudius adhibet, pro *lata* substituendo *alta*, minime amplecti possumus, cum recte et eleganter *lata viridia*, ut apud Virgil. 'Lætæ segetes,' et 'Tellus justo lætior,' dicatur; *alta* autem *viridia* an recte dicantur, vehementer dubitamus; 'Altam' vero 'vineam' lib. IV. fab. 2. pro alta vite, quæ sublimis et jugata erat, docti viri ad eum locum cum ratione dici ostenderunt. Hæc olim: quæ non placuere moroso

Delph. et Var. Clas.

alieni laboris censori: sed quia Suetonius, 'Ob surreptum e viridario pavonem' capite punitum militem, narrat cap. 60. (ubi Codex Memmianus *viridarium* habet) Tiberio placuisse non *viridia*, sed *viridaria* censet. Egregium mehercle argumentum! quasi non Suetonii, sed Tiberii ibi verba legerentur. Tædet his confutandis inhærere: sed ne metri causa noster, qui numquam Poëtica captat, moveatur, edidisse hanc memorabilem et tali Poëta, ut fuit, dignam vocem legimus: 'Etsi scandendi' (nota Romanæ elegantiae verbum) 'ratio mihi non pateat, forsân patuit auctoris temporî.' Ullumne unquam tempus fuisse credimus, quo liceret tam invenuste legi pedis vim afferre? hæc mera est contradicendi libido. At, non licet *lata viridia* dicere, æque, ac 'Lætæ segetes,' et 'Lætam tellurem,' quia scilicet *viridia* non præbent segetem, sed pavonibus et similibus destinata sunt: o lepidum caput! an *lætæ segetes* aliam ob causam dicantur, quam quia luxuriant, et crescunt lætius in terra fertili, quam sterili? nonne ita *viridia*, quæ arboribus constant, æque læta sunt, si luxurient arborum comis, et frondibus? Stultus ergo Seneca, qui Consol. ad Marc. XVI. dicit, 'Agricolam, eversis arboribus, iterum amissarum semina et plantas disponere, et momento adolescere amissis lætiora.' Inepte in Epigrammate super exilio dixit: 'Umbrarum nullo ver est lætabile fœtu:' quia non agitur ibi de segete. Immo auctore Virgilio ille se tuebitur, qui Æn. I. 441. 'Lucus in urbe fuit mediæ, lætissimus umbræ:' quod recte Servius et alii ceperunt. Quid multa? certe in his viridibus, non modo consitas arbores, sed et flores fuisse, qui lætitiæ loci adjuvarent, credere tuto licet. Atqui et Cicer. Verr. VI. 48. 'Lætissimos flores' dixit. Vid. Erhard. ad Petron. cap. 9. Si ergo æque *viridia*,

Phædr.

2 F

ac *viridaria* dixerint veteres, ut jam infinita exempla sunt prolata (quibus adde Plin. Ep. v. 6. et Vitruv. v. 9.) quidni, ut versui consulatur, licet eam vocem reducere, pro ejusdem significationis alia? Cui vero præter unum, qui commentus est, placere poterunt *sacra viridaria*? quia scilicet sanctione aliqua custodiam ejus loci Tiberius circumseperat. Sic ergo 'sacras' Capreas majore jure dicere fas esset, ad quas, secretum agente Tiberio, nulli adire licebat; sic omnia *sacra* loca, ubi quis punitur a crudeli principe. Sed an, si pavonem ille ex alio loco surripuisset, impune abiturus fuisset sub tam duro tyranno? Denique non sibi ipsi persuasisse Criticum credo; nam in Phædri fabulis a se editis, nobis et aliis probata lectio recepta est. *Burm.*

15 *Alveolo*] Ligneo vase, ex uno caudice excavato. *Lintrem* alias appellant. *Ein throg.* *Schef.*

Alveolo ligneo] Glossæ veteres: 'Alveus, *Σκάφη*.' *Rig.*

Conspargere] Quomodo Suetonius in Calig. c. 43. 'Adeo delicate, ut a plebe verri sibi vias, et conspergi propter pulverem exigeret.' Plautus: 'Conspargere ante ædes,' frigida scilicet aqua, ad mitigandum æstum. Vide Salmas. ad Solin. p. 327. *Schef.*

16 *Humum æstuantem*] Id est, ex nimio calore solis pulvere concitato ardentem. Sic Justin. lib. 11. c. 1. 'Quippe quæ (Ægyptus) etiam nunc torrenti solis calore exæstuat.'

Officium come] Ministerium, quod jucundum et gratum ei, cui fit. Olim *comæ* legebatur, ad quod Praschius: 'Simili elegantia 'Legem dare capillis' dicitur: *Officium* autem *legi* sæpe respondet.' Et Ursinus in Indice: 'Et abstractum pro concreto, ut sæpe apud Phædrum, *coma* officiosa joco dicitur.' Omnia huc nihil faciunt. Sermo est de conspersione,

non de coma. Manilius eodem modo lib. v. 635. 'Come per officium vigilantia membra ferentes.' Et Martialis Ep. lib. 1. 90. 'Come sed officium circa te semper obibat.' Ita enim ibi legit Scaliger, probatque Scriverius. *Schef.* Et ita legit Heins. Vel, *come officium jactans*; vel denique conjicit forte legi posse, *jactans comem officiam*. Ut apud Plant. Mostel. 1. 3. 107. Vide hic egregie Hoogstratanum, contra negligentiam virorum doctorum metri caussam agentem. *Burm.*

Officium come] Ita V. C. Glossæ veteres: 'Comis, *κόσμος*.' Donatus in Phorm. 'Comiter veteres dixerunt *παρὰ τὸ κόσμος*.' *Jactans officium come*, i. e. *jactans officii sui elegantiam munditiamque*. *Rig.*

Come] Alii legunt *comæ*. Simili elegantia, 'Legem dare capillis' dicitur: *officium* enim *legi* sæpe respondet. Sed male. *Gud.*

17 *Notis flexibus*] Notis divortiis. Virgil. Æn. 1x. 'Objiciunt equites sese ad divortia nota.' *Notis flexibus*, ut supra, 'Pernicitas nota,' 'Exitus notos.' Infra, 'Candore noto,' 'Notum canticum.' *Rig.*

Flexibus] Compendiis viarum. Puto sic et Ciceronem usurpasse in illo ad Att. 'Pons Tirenus, in quo flexus est ad iter Arpinas.' *Schef.*

Præcurrit alium in xystum] Meursius, illum. Legendum autem est *Xystum*. Et ita Salmasius. Glossæ Div. 2. 'Xystus: locus deambulationis.' Philander ad Vitruvium distinguit inter *Xystos* et *Xysta*; illos putat vocasse Latinos porticus tectas, hyemalibus exercitationibus destinatas; *Xysta* autem subdiales ambulationes, ubi sudo se cælo exercebant; id discrimen plane convertit Phædrus; vides enim *Xystum* masculino genere pro subdiali deambulacro, pulverulento scilicet. *Gud.*

Xystum] Locum deambulationibus faciendis adornatum, consitis utrin-

que platanis. Vide Hier. Mercurialem Art. Gymn. lib. 1. c. 9. *Schef.* Vid. Plin. Ep. lib. v. 6. Et Senec. Ep. 86. *Heins.*

19 *Hominem*] Eleganter; innuit contemptum. Vide inf. lib. III. c. 4. Terent. Eunn. a. II. sc. 2. 'Hic ego illum contempsi præ me. Quid, homo, inquam, ignavissime?' *Schef.* Non puto hic contentum indicari, cum sæpius ita Phædrus vocet eum, de quo in fabula illa agit. Sup. II. 1. et 2. ubi etiam captat singulare quid *Schefferus*: IV. 21. et alibi. Vid. Manut. ad Cicer. Ver. I. 26. et Fam. I. 2. Vorst. ad Val. Max. III. 1. 2. *Burm.*

20 *Id ut putavit, &c.*] Ita constitutus hic locus: *Id ut putavit esse nescio quid boni: Heus, inquit, dominus; ille enimvero adstitit, Donationis alacer certæ gaudio. Tunc sic locuta est tanti majestas ducis: Multo majores alapæ mecum veneunt.* Sed in versu tertio legendum est: *Donationis, alapæ certe, gaudio.* Detritis et fugientibus duabus literulis vocis *alapæ*, Librarius rudis sequentis vocis *certe* primam syllabam geminandam esse credidit, quod alibi in membranis tum temporis sæpe fieri noverat. *Alacer certe*, qui aures veterum lectione poetarum tritas habent, ob duram ac latrantem illam ejusdem syllabæ repetitionem, ferre non poterunt. Sic periit quoque ultima syllaba in Remensi Ms. lib. IV. fab. 6. 'Scele Medear,' pro *Seclere*: et lib. IV. fab. 19. 'Quod-ventum,' pro *Quodve tantum*. Sed quod Librarius plurimis in locis aliis, ut in hisce notis ostendimus, perquam oscitanter neglexit, hoc inopportuno loco facere est ausus infelicit. Sic supra lib. I. fab. 23. 'Inritos ostendit dolos,' scripsit; cum manifeste legi debeat *tendit*. Ex hoc vitio natum est illud horridum *alacer*. Sensus autem est, atriensem gaudio astitisse donationis, ad minimum vero libertatis dationem sperasse. Sic ele-

ganter, *certe*, pro, ad minimum, *pour le moins*. Terentius: 'Nihil promoveris multum; molestus certe ei fuero.' Cicero: 'Res fortasse veræ, certe graves.' Et ep. ad Famil. IV. 14. 'Sic velim judices, me, quibuscumque rebus opus esse intelligam, quamquam videam, quis sim hoc tempore, et quid possim, opera tamen et consilio, studio quidem certe, rei, famæ, salutis tuæ præsto futurum.' Phædrus ipse lib. V. fab. 5. 'Si non ingenium, certe brevitate adproba.' In Ms. vero totus locus ita legitur: *Cæsaremque intelligit. Ut putavit esse nescio quid boni; Heus! inquit dominus; ille enimvero adsilit Donationis alacer certe gaudio. Tum sic jocata est tanta majestas ducis: Non multum egisti, et opera nequiquam perit, Multo majores alapæ mecum venerunt. Nequiquam, recte.* V. notas Scioppii. *Venerant*; ita legit Salmasius, quod alibi ostendisse se notat ad oram libri. *Gud.*

Id ut putavit] Rigaltii editio postrema et hunc, et tertium, et quintum subsequentem versum omisit, exemplo parum laudabili, ut opinor. Illud *putavit* existimo de atriensi intelligendum, ut sit sensus: Dum ex vultu, aut quoquo denique modo animadvertit atriensis, Cæsarem intelligere institutum suum, putasse nescio quid boni ab eo expectandum sibi. Interea nomine advocatum esse a Cæsare. Ergo plenum gaudio, ob formatas illas prius animo spes amplissimas accurrisse, verum retulisse nihil, præter joca. *Schef.* *Id* non habet V. C. Pith. Forte: *Sibi ut imputari, et esse nescio quid boli, vel doli.* *Heins.*

Ut putavit esse nescio quid boni] Ita V. C. Turbatum autem hunc versum puto sic restituendum: *Agnoscit hominem Cæsar, remque intelligit. Heus, inquit Dominus; ille enimvero adsilit; Et putavit esse nescio quid boni, Donationis alacer certæ gaudio; &c.* Rig.

Nescio quid] Bene in editione media Rigaltius hic annotavit locum istum Petronii: cap. 33. 'Deinde ut audiivi veterem convivam: hic nescio quid boni debet esse.' Cæterum pro *esse nescio quid*, scribendum, *nescio esse quid*, numeri caussa. *Schef.*

Nescio quid boni] Petron. Sat. 'Deinde ut audiivi veterem convivam: hic nescio quid boni debet esse,' &c. Idem: 'Secreto quicquid boni per facultates poterat coequebat.' *Rig.*

21 *Dominus*] Tiberius. Sic vocabantur titulo solenni posteriores principes. Quanquam forte magis Noster respexerit servum atriensem, atque illius intuitu Tiberium hic nominarit *dominum*, nempe ejus atriensis. *Schef.*

22 *Alacer gaudio*] Gaudium donationis, est, gaudium donationis caussa, vel ob donationem. Sic 'Victoriae gaudium' apud Florum lib. III. c. 2. *Schef.* Eadem locutione Curtius lib. x. 5. utitur: 'Itaque ad exspoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit.' Et æqualis Nostro Valer. Max. VIII. 14. 5. 'Idem ut audiit Scipionem dicentem, Imperator te argenteis armillis donat, alacer gaudio abiit:' et ita 'Alacrem' et 'Lætum' conjungit Cicero in Verr. act. I. 6. ubi vid. Ascon. et Anonym. Scholiast. et Manut. ad Famil. v. 12. et Camerar. et Sylv. ad Or. pro Muræ. xxv. Ita ut hic nihil mutandum sit. *Burm.*

23 *Locuta*] *Jocata* Excerpta Rigaltii. *Heins.*

Ducis] Supra 'Dominum' vocavit. Puto autem pro imperatore posuisse, quod tum usu fuit receptum in principibus, licet aliquandiu Tiberius recusaverit. Vide veteres inscript. et numm. *Schef.* De *Ducis* titulo vide quæ notavimus ad Ovid. Epist. XIII. 43. *Burm.*

24 *Non multum*] Omiserunt verum hunc Rigaltius et Faber, sed permittere sequentia non videntur. Pro

periiit, per It scribendum. Est autem *nequicquam periiit*, idem ac, impensa est et adhibita frustra. *Schef.*

Opera nequicquam periiit] Macrobius Saturn. lib. II. refert, autorem impendio exhaustum sæpe ad avem non respondentem dicere solitum: 'Opera et impensa periiit.' Deinde addit: 'Hac audita dum transit Augustus, respondit: Satis domi saluatorum talium habeo. Superfuit corvo memoria, ut et illa, quibus dominum querentem solebat audire, subtexeret: Opera et impensa periiit. Ad quod Cæsar risit, emique avem jussit, quanti nullam adhuc emerat.' Ceterum huc etiam pertinere arbitror quod in Isidori glossis legere est: 'Officiperdæ, qui sui laboris non habent remunerationem. Catoni quoque dicuntur, Officiperdi.' Innuat autem Isidorus hos Catonis philosophi versiculos: 'Gratior officiis, quo sis mage carior, esto: Ne nomen subeas, quod dicunt, officiiperdi.' *Rig.*

Nequicquam] Scribendum una voce, *nequicquam*, quam veram esse orthographiam, in Lucrætiano Indice indicavit Giphanius. Nec ego aliter in libris antiquissimis reperi. *Schiop.*

25 *Majores*] *Majoris*, archaismus. Servorum libertates per *παίσια* significat. *Rig.*

Majoris mecum] Id est, apud me. Infra bis fab. 75. 'Mecum mea sunt cuncta.' Terent. Adelph. III. 4. 49. 'Testis mecum est annulus.' Virgil. Æn. 4. 'Mecum erit iste labor.' Sic in lingua vulgari, *esser col Re, restar con qualch uno*. Præsch. *Majoris* archaismum putat Rigaltius, pro, *majores*. Sed fallitur: quanquam recte interpretetur *alapas* de servorum libertatibus per *παίσια*. Sensus est: Frustra speras libertatem pro tam levi opella. Apud me (*bey mir*, hoc enim est *mecum*, sicut 'Tecum habita') multo *majoris*, non ita vili pretio, *vencunt*, venduntur, *alapa*, nimirum illæ liberatrices, de quibus

vid. Isidor. Orig. ix. 4. *Freinsh.* Ita Praschius et Freinshemius. Sed vellem, ostendissent, sicut *hoc est mecum*, ita et, *hoc venit mecum* apud Latinos usurpari. Quid si pro *mecum*, *mea* scribamus? verum longe rectiorem iudico suspicionem N. Heinsii, *gentis mi cum*. *Mi*, pro mihi, habet ipse Noster lib. iii. c. 18. *Venire* cum tertio casu usurpavit Cato de R. R. c. 144. 'Aut cui olea venierit.' Non possum tamen, quin adscribam, quæ de loco hoc significavit mihi nuper optimus Gronovius. '*Alapæ mecum veneunt*, mihi Crotone sanius. *Mecum* explicandum est, domi meæ, ut apud Plantum: 'Eamus ad me:' apud quem multa in hanc rem, ut et apud Ciceronem ad Atticum. Unum accipe insignem locum Ep. lib. v. 8. 'Ne illum malus emptor alienis mancipiis, quæ permulta secum habet, spoliaret.' Hoc est: Quæ Romæ sunt, domi ejus absentis, cum ipse in exilio viveret Massiliæ. Quod non est assecutus Bosius. Horatius: 'Tecum habita.' Hoc dicit ergo: Meæ domus ea disciplina est, ut non tam facile, tamque parvo servi munim-

tantur. Et Tiberii hoc in genere avaritiam monstrat et Suetonius c. 47. *Schef.* Ino et Heinsius codici suo adscripsit posse retineri *mecum*, ut apud Propert. 'Inunc tolle animos, et tecum finge triumphos.' Ovid. Amor. i. 'Ergo amor et modicum circa mea tempora vinum Mecum est, et madidis lapsa corona comis.' Terent. Eun. i. 2. 'Mecum tota sis,' id est, mea.

Alapæ] Servorum libertates per *πατισματα* significat Rigaltius. Recte. 'Apud veteres enim, quando manumittebant, alapa percussos circumagebant, et liberos confirmabant.' Isidor. Orig. ix. 4. Sed in emancipationibus liberorum adhibebantur 'injuria rhapsimata,' donec ea sustulit l. fin. C. de emanc. liber. ubi Godofredus. *Freinsh.*

Veneunt] Scil. *alapæ*, quarum interventu signoque dari libertas solebat, ut Sigonio et aliis notatum. Jocus igitur in utroque, et *alapæ* et *venire*, quod ambiguitate sua salem habet. Cæterum pro *veneunt*, *veniant* scribendum, si quis malit *mi cum*. *Schef.*

FABULA VI.

Aquila et cornix] Camer. p. 178. *Rig.*

1 *Contra potentes*] Publius Syrus: 'Fulmen est, ubi cum potestate habitat iracundia.' *Nev.*

Munitus] Non moveo hanc lectionem, et *tutus* a glossatore profectum, aut ex fine fabulæ huc migrasse puto: nam Remicius et Romulus Nientii *munitus* et *tutus* simul exhibent: quod docet alterum esse interpretationem alterius: testudo vero cornea sua domo, ut mœnibus, eleganter *munita* intelligitur. Sic Augustus apud Sueton. 82. 'Toga tunicis' &c. 'muniebatur:' ubi recte *Torrentius*

illud Horatii: 'Toga quæ defendere frigus Crassa queat,' ex eadem Metaphora adducit. Sic Columell. i. 6. 'Emunita sola et latera horreorum:' et cap. 8. 'Familiam munitam diligenter a vento, frigore pluviaeque.' Virgil. Georg. ii. 352. 'Effusus munimen ad imbres:' quod Columel. iii. 15. 'Tutari semina et munire' vocat: et ita ille sæpius, neque rarius Cicero et alii. *Burm.*

2 *Consiliator*] Ut a consulere, *consultor*; ita *consiliator* a consiliando: quo præter Cæsarem B. C. i. 19. et 73. utitur Dictys Cret. lib. iij. *Pris-*

cianus quoque Præexerc. Rhet. de fabula: cui tamen idem est, quod, consilium habere. 'Consiliarem' dici ex L. 5. D. de Off. adess. monstrat Jos. Mercer. ad Dictyn Cret. 'Consiliosus' dixit Cato ap. Gell. iv. 9. *Prasch.* A consiliando i. e. consulendo, sicut bene Praschius. Plinius Ep. iv. 17. 'Illi in gerendis consiliator et rector.' Apuleius Asin. lib. 1. 'Ac hic bonus consiliator.' *Schef.*

3 *Vis et nequitia*] Hiat hic locus, et est, ut excidissee censeam versum unum post hunc. Nam qui sequitur, cujus initium: *Vis et nequitia*: ut sic dicam, ἀτοκέφαλος est, et per se subsistit elegantissime, estque perfecta γνώμη. Dixerat Phædrus: 'Contra potentes nemo munitus est satis.' Jam si accesserit malus consiliarius, omnino de hominibus actum est: quippe in quemcunque vis et nequitia simul impetum faciunt, eum everunt. Vides itaque defectum. *Meurs.* Frustra. Ordo talis est. Quicquid est, quod vis et nequitia oppugnant, id ruit, si accesserit ad potentem consiliator maleficus. Jungit *potentem*, et *consiliatorem maleficum*. Huic *nequitiam*, illi vim tribuit: conjuncta ista, ait, si oppugnent, quicquid sit, quantumvis tutum se putet, ruere. Plana omnia. *Schef.* Nullum hic agnosco hiatum, sed nec plerisque locis aliis, ubi *Meursius* id putabat. Pulchre enim *Vis et nequitia* respondent superioribus; *Vis* primo versui, ubi de potentia: *nequitia* sequenti, quo *consiliarius maleficus* producitur. *Freinsh.* Video Phædrum non indiligenter in Lucretio fuisse: quare suspicari de hoc loco potui, legendum et interpungendum: *Vis et nequitia, quicquid oppugnant, ruit*. Potentia et nequitia ruit unumquodque quod oppugnat. Nam et ita Lucretius (ut admonuit Giphanius noster) ruere active dixit, pro, adligere, prornere: ut de vento: 'Lucentesque ruit naves et nubila differt.' Et rursum de annis violentia:

'Dat sonitu magno stragem, volvitque sub undis Grandia saxa, ruit qua quicquid fluctibus obstat.' Qui locus illi apud Phædrum perquam similis. Et Virgil. Georg. 1. 'Cumulosque ruit male pinguis arenæ.' *Schiop.* Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία, ἔχουσα ὕπλα, Aristot. de Rep. 1. 2. *Prasch.*

Vis et nequitia quicquid oppugnant, ruit] Sic Petronius: 'Nihil est tam arduum, quod non improbitas extorqueat.' *Ritt.*

4 *Sustulit*] Sic proprie loquuntur de avibus. Vide sup. 1. c. 28. *Schef.*

5 *Cum abdidisset cornea corpus domo*] Pisides Cosmurg. Τίς ἐνδιδύσκει τὴν χελώνην ὀστράκῳ, καὶ τὴν ταπεινόσωμον ἐστεγασμένην Δείκνυσιν ἐντὸς οἰκίας φρουρουμένην; Sic Cochlea apud Cic. de Divinat. 11. 'Domiporta' dicitur. Et in fab. Æsopi, rustici filius exclamabat: Ὁ κάκιστα ζῶα, τῶν οἰκιῶν ὑμῶν ἐμπιραμένων ἄδετε; Cæterum pervalde hallucinantur Erasmus Chil. 3. Cent. 3. Prov. 38. et Crinitus lib. xi. c. 7. de Hones. discip. qui quod a Cicerone de Cochlea dicebatur, 'Terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam,' Testudini communicaverunt. Iis enim verbis, 'sanguine cassam,' distinguitur Cochlea a Testudine, cujus sanguinem Plinius lib. xxxiii. 4. claritatem visus facere, suffusionesque oculorum tollere ait. *Rig.*

Abdidisset] Ex Virgilio, qui in Cullice, de capellis: 'Vallibus abund Corpore.' *Schef.*

Cornea] Eleganter, propter duri-
tiem, quomodo de avibus 'Corneum rostrum' usurpavit Cicero de N. D. 1. Mox est 'Dura.' Per domum, testam intelligit, ut notum. Hinc Pacuvii: 'Domiporta.' *Schef.* Id est, firma: ut 'Corneam fibram' dixit Persius; 'Duram corticem' mox vocabit. Ab hac domo (quæ proprie, concha: et sic dicitur Anonymo fab. 14.) lepide Poëta Græcus testudinem vocitat ὀστρακόνωτον, testaceo dorso insignem: unde etiam, testudi-

nem dici putat Isidor. Or. XII. 6. *Prasch.* Sic Serenus Sammonicus ostreis dat 'Tecta,' et cochleis 'Domos.' Vid. Keuchen. notas pag. 122. 'Carcerem' concharum dixit Manil. II. 93. *Corneum* autem pro duro poni vidimus ad Petron. XLIII. *Burm.*

6 *Posset*] Ms. *possit.* Gud.

7 *Propter*] Scil. Aquilam, id est, juxta, in vicinia, in propinquo. Terentius, alii. *Schef.* Vide ad Ovid. Met. v. 159.

Propter volans] Id est, juxta; ut apud Terentium 'Propter dormire' est, Concumbere. *Ritt.*

8 *Opimam*] Ita Cic. Ver. III. *Opima*, est, pinguis. Festus: 'Hostiæ opimæ, præcipuæ, pingues.' Ideo Columella lib. VII. c. 8. 'Si pingui et opimo liquore conficitur,' &c. *Schef.*

9 *Faciendum*] Lege *faciundum.* Heins.

10 *Nequicquam*] Frustra, absque fructu. Curtius III. cap. 2. 'Nisi nunc dixero, alias nequicquam confitebor.' Ita Terentius, Cicero, Livius, alii. *Schef.*

Te lassabis] Recipiendum quidem ex Mss. *lassabit* puto, quod exemplis quibusdam vindicat Jac. Gronovius, Gudioque ob indicium gratias agit, et simul, judice Hoogstratano, ejus labori proterve insultat: sed tamen minime verum est, Latine non dici, *se lassare*, nam ita Lucan. v. 466. 'Neuter longo se gurgite lassat.' At, Non ferendo ibi se lassat, sed currendo, dicit; quasi referat, quo modo. *Burm.*

11 *Scopulum super*] Hæc res Æschylo mortem accivit. Nota est historia. *Prasch.*

12 *Altis ab astris*] Poëtice, pro, e sublimi, ex summa parte aëris. *Schef.*
Altis ab astris] Ælianus lib. III. 20. Περὶ ζώων ἰδιότη. de cochleis et laris: Καὶ μὲν τοὶ καὶ οἱ λάροι, ὡς Εὐδημὸς φησι, τοὺς κοχλίας μεταωρίζοντες, καὶ ὑψοῦ ἀλποντες, ταῖς πέτραις βιαίωτατα προσαρπύουσιν. Plinius lib. x. ubi de Aquila,

'Ingenium est ei,' inquit, 'testudines captas frangere e sublimi jaciendo: quæ sors interemit poëtam Æschylum.' *Rig.*

Duram corticem] Supra, 'Corneam domum.' Sic Plinius superficiem testudinis 'Corticem' vocavit Nat. Hist. x. 10. Sic Martial. Ep. lib. x. 37. 'Conchæ corticem.' Et Ep. lib. XIII. 86. 'Iste licet digitos testudine pungat acuta, Cortice deposito mollis echinus erit.' Avienus fab. 2. 'Protinus e rubris conchas proferret arenis, Queis pretium nitido cortice bacca daret.' *Rig.*

Duram corticem] Nota τὸ *cortex* fœminini generis. *Gud.*

Corticem] Abusive pro testa. Plinius IX. cap. 12. 'Aquatilium tegumenta plura sunt; alia corio et pilo integuntur, ut vituli; alia cortice, ut testudines.' Adde cap. 10. *Schef.* Feminini generis hic sumitur. Vide Heins. ad Ovid. Met. IV. 375.

13 *Qua comminuta facile vescatur cibo*] Valerius Max. lib. IX. cap. 12. ubi de Æschylo: 'Super quem Aquila, testudinem ferens, elusa splendore capitis, (erat enim capillis vacuum) perinde atque lapidi eam illisit, ut fracta carne vesceretur.' *Rig.*

Cibo] Pleonasmus. Cicero N. D. lib. II. 'Dii nec escis vescuntur.' &c. *Schef.* Puto, *facili vescatur cibo.* Vide quæ notavimus ad Petron. XCIII. *Burm.*

14 *Inducta*] Plene est, inducta ad credendum. Cornel. Nep. in Conon. c. 3. 'Non facile ad credendum inducebatur.' Sed isto modo etiam Cicero de LL. lib. II. et alii: usurpatur de eo, qui quid persuadetur ratione probabili aut verisimili. Pro verbis optime Gronov. *veris.* Diat. Stat. cap. 13. *Schef.* Rectius hoc, quam Buchnerus, qui in notis ad Venantii Hymn. de Resurr. vers. 42. *verba monita junctim capit. Verba et vera confundi docebunt te notæ* Bronkh. ad Prop. I. 8. 22. et Heins.

ad Claud. in II. Eutr. 470. Hic tamen adhuc dubito, an non præstet verbis. Burm.

15 *Magistræ*] Id est, consiliatrici: sæpe *magister* pro suasore et autore consilii a scriptoribus sumitur. Terent. Andr. I. 2. 'Tum si quis magistrum cepit ad eam rem improbum.' Et Senec. Thyest. 'Sæpe in magistrum scelera redierunt sua.' Burm.

Large divisit] Verbum ad convivia pertinens, cum cuique sua pars ex cibis porrigitur. Petronius: 'Ac-

cessere continuo duo servi, et symphonia strepente scrutari paleam cæperunt, erutaque subinde pavonia ova divisere convivis;' et in Fragmento Traguriano: 'Thebaïcasque et caryotas ad numerum divisere cœnantibus.' Schef. Forte *larga*. Heins. *Lege largam*. Fab. 4. hujus libri: 'Felisque catulis largam præbuerant dapem.' Senec. Œdip. 307. 'Quid flamma, largas jamne comprehendit dapes?' Burm.

16 *Naturæ*] Forte *nativo*. Heins.

FABULA VII.

2 *Fiscos*] Rittershusianis adde H. Grot. Flor. Spars. in D. de Jure fisci, et Guil. Bud. in π. de Officio Quæst. Præsch. Notum illud Taciti primo Annali: 'Fisci de imperatore rapti inter signa et aquilas veherentur.' Faber. Corbes sparteos. Vide Rittersh. et quæ nos in curis secundis ad Pacatum. Schef.

Fiscos] Juv. Sat. XIV. 'Ærata multus in arca Fiscus.' Asconius ait: 'Fiscum esse sacculum ad majoris pecuniæ summam capiendam,' et 'pecuniam publicam.' Alius quidam *fiscos* interpretatur, sacculos ex corio. Gul.

Fiscos cum pecunia] Nota; pecuniam veteres in fiscum, id est, corbem sparteum vel vimineum, condebant, præsertim quæ majoris esset summæ, quam ut in bulgam zonamve recte et commode condi posset. Sic Cic. Verr. II. 'Reperiebam fiscos complures cum pecunia Siciliensi a quodam Senatore ad Equitem Rom. esse translatos.' Idem Verr. V. 'Ex fisco in cistam pecuniam transferre.' Ad quæ Asconius Pedianus sic annotat: 'Sportæ, sportulæ, sportellæ, nummum sunt receptacula, et sacci,

sacculi, saccelli, et crumenæ, et velleæ, et manticæ, et marsupia.' Vide et Cujac. ad tit. C. de Jur. Fisc. Ritt.

5 *Clarumque collo jactans tintinnabulum*] Nimis profecto negligentes fuerunt in describendo Phædro librarii: et ecce iterum hic defectus, quem facile animadvertet, qui aliquid naris habet. Meurs. Consuetudo suspendendi tintinnabula ex collis mulorum, ut occursum eorum evitare possint equi, etiam hodie durat per Italiam et Galliam. Vide quæ de ipsis dixi pluribus in lib. II. De Re Vehiculari c. 2. p. 28. nuper a me publicato. Quod autem Meursius hic censet aliquid deesse, id quale sit, ego equidem haud intelligo. Schef.

Clarumque collo jactans] Avienus de cane fab. 7. 'Hunc dominus, ne quem probitas simulata lateret, Jusserat in rabido gutture ferre molam. Faucibus et nexis crepitantia subligat æra, Quæ facili motu signa cavenda darent.' Alia in hanc rem collegit Jo. Savaro, musteo in Sidonium Commentario ad illa verba: 'Inter greges tintinnabulatos per depasta buceta reboantes,' Ep. lib. II. 11. Rig.

6 *Comes*] Alter ille mulus, cum

hordeo. *Schef.*

Quicto] Sine agitatione multa pedum ac tumultu. *Schef.*

7 *Advolant]* Verbum elegans, quo ardor et cupido nimia pecuniæ eripiendæ significatur. *Schef.*

8 *Interque cædem]* Hic quoque male transpositi versus sunt, quos ego pristino ordini restituo: *Subito latrones ex insidiis advolant, Diripiunt nummos, negligunt vile hordeum. Interque cædem ferro multum tonsitant. Spoliatus igitur, &c.* At vero neque ista mihi satisfaciunt, *Interque cædem.* Quid enim? Tantum direptio hic fit, nulla cædes. Corrigendum censeo: *Interque prædam.* Meursius. Eorum puta, qui mulos possidebant, vel agebant. Neque enim sine pugna res agi solet. Quare non placet in Meursio nimius corrigendi amor. *Prasch.* Non concesserim, mutanda verba *Interque cædem*, reponendo, *Interque prædam*, quia scilicet tantum direptio hic fiat; nulla cædes. Quid igitur opus erat *ferro*? Et sane intelligitur fiscos cum pecunia non fuisse sine custodibus, quos a latronibus ferro ac cæde depulsos fuisse nemo mirabitur. Sed neque mutilum hunc locum aut luxatum aio, verum egregie sibi constantem: neque aliter iudicandum cuiquam, etiamsi nasum haberet Rhinocerotis. *Freinsh.* *Prædam* scribit Meursius, huncque verum subjicit sequenti. Frustra. Vult, primum factam cædem eorum, qui ducebant mulos, velut resistentium, postea demum prædam. Eadem in mentem venisse Praschio ex notis ejus nunc observo. *Schef.* Liv. xxx. 6. 'Clamor inter cædem et vulnera sublatus.' *Heins.* Adscripserat et Heinsius *Interque sepe*, vel *Uterque fæde*; sed recte *Interque cædem* vindicant viri docti. Ita et Virg. *Æn.* viii. 492. 'Ille inter cædes Rutulorum elapsus:' ubi et Pierius testatur, in Vaticanis libris omnibus esse *inter cædem*. Neque minus licet dicere

Inter cædem, quam Florus lib. i. 6. dixit 'Inter Tarquinii mortem.' Quod vero nullam hic cædem fieri aiunt, sed direptionem, frustra est: non enim exsequi singula debet fabularum scriptor; sufficit enim, si verbo indicet, quid fiat. Quin et *cædes* hic non necessario mortem secutam esse notare debet, sed intra pulsationem et verbera potuerunt latrones consistere: ut ita apud Ovid. *Am.* i. El. 7. 27. 'Quid mihi vobiscum, cædis scelerisque ministræ?' ubi pulsaverat tantum amicum: ita ut idem sit, quod 'Inter manus lacerari' Floro iii. 19. et 21. *Burm.*

Interque cædem] Eorum nimirum, qui mulos possidebant, vel agebant: neque enim sine pugna hæc res geri solet, quare non placet in Meursio nimius corrigendi amor. *Praschius* bene, ut puto. *Gud.*

Ferro multum tonsitant] In vetustissimis codicibus Pithæano et Remensi legitur, *trucidant*, quod lex metri non patitur. Unde ego reposui, *trusitant*, quod proxime accedit. Catullus, passerem snæ puellæ 'trusantem' se deprehendisse ait, hoc est, frequenter obtrudentem. Eademque forma dictæ etiam 'Molæ trusatiles.' *Rig.*

Tonsitant] Hic legendum: *multum tunsitant*. Ut sit a *tundendo*, non vero *tondendo*. Sed non dissimulanda lectio veteris codicis, ubi pro *tonsitant*, est, *trucidant*. Ergo scripserit Phædrus; *tuditant*. Nota hæc vox ex Festo est. *Meurs.* Non absimilis est Plauti locus Epidico act. ii. sc. ult. 'Ne ulmos parasitos faciat, quæ usque attondeant.' Ubi virgæ dicuntur humeros vapulantis attondere. Nisi forte huic Phædri loco macula inest gravior, quam nondum odoratus sum. *Schiop.* Hanc emendationem Rigaltio debemus; antea enim contra legem carminis legebatur *trucidant*. In quibusdam editionibus legebatur *tonsitant*. Meursius autem

legerat et *tutidant*, sed metri ratio repugnat, uti ex Lucillii exemplo superius allato ad lib. i. constat, cui addas hoc Lucretianum licet: 'Nec tuditantia rem cessant,' &c. *Faber*. Mensius: *multum tonsitant*. Sed sequitur: *nec sum læsus vulnere*, in respectu scilicet ad alterum mulum, ut omnino muli vox hic retineri debeat. *Tonsitant* quod habet, est ex veteri editione. Neque scio satis, an non huic præferri debeat. Ostendunt sane verba muli alterius, hunc fuisse vulneratum. At *trusitant* hoc non dicit. Contra *tonsitare* est, vulnerare, licet in extrema cute. Docuit ex Plauto Schoppius. *Schef*. Posset legi *sauciant*, sed credo scripsisse Phædrum *incursitant*. Ita Plautus: 'Ubi vivos homines mortui incur-sant boves.' Liv. xxiv. 41. 'Agmen Romanum impune incursum ab equitibus hostium,' quod male sollicitant. Idem xxv. 35. 'Numidæ nunc a tergo, nunc a latere incurstantes.' Sic sæpe Arnob. lib. i. 'Pestilentia

et bellis negotia incurantur humana.' *Heins*.

13 *Hoc argumento*] Scilicet, menti firmiter insculpto. *Prasch*. Hac fabula: infra lib. iv. c. 7. 'Hoc argumento se describi sentiat:' et c. 15. 'Hoc argumentum monet,' &c. Adde lib. iv. c. 3. Puto autem hic omitti præpositionem *in*, ut sit sensus, occurrere et extare in hac fabula tutam tenuitatem, atque adeo exempli loco esse posse, ob quod alii amplectantur. *Praschius* illud *argumentum* supplet ita, additque, 'menti firmiter insculpto.' Sed illud *est*, dissuadet. *Schef*. Sic 'Fabularum argumenta' dixit Valer. Max. ii. 4. 4.

Tuta est hominum tenuitas] Sic Symmachus in relatione Ep. lib. x. 54. 'Paupertas a dispendio tuta est.' Nec absimiliter Sallustius Conjurat. Catilin. 'Egestas facile habetur sine damno.' Festive in hanc sententiam Pal-ladas Antholog. l. i. tit. *Εἰς Πρωχούς*. *Μηδέ ποτε ζήσας ὁ πένης βροτὸς οὐδ' ἀποθνήσκει*. *Ritt*.

FABULA VIII.

Cervus ad boves] Camerar. p. 192.

1 *Excitatus*] Venatorium verbum. Cicero de Offic. iii. 'Suntne igitur insidiæ, tendere plagas, etiamsi excitaturus non sis, nec agitaturus? ipsæ enim feræ nullo insequente sæpe incidunt.' Phædra apud Senec. in Hippolito act. i. vs. 11. 'Juvat excitatas consequi cursu feras.' *Schef*. Vid. ad Petron. cxxxi.

Venatorum necem] Id est, a venatoribus instantem. Sic fab. 39. 'Dura fati miseria.' Lib. iii. D. §. 2. Ubi pupill. educ. vel mor. deb. 'Mercedes pupillorum,' id est, quæ aliis præstantur pro pupillis. Et §. ult. J. de R. D. 'Maris periculum.' Plura

ejusmodi vocabula, significationem ultro et citro communicantia, collegit Gell. ix. 12. *Prasch*. Active, pro, a venatoribus inferendam; notavit Rittershusius. Sic Apul. As. ii. 'Tantum a cautela Pamphiles abfui.' *Schef*. Forte, *venatorem fugeret instantem neci*. *Heins*. Nihil opus: nam sic Sallustius dixit, 'Metum Pompeii.' *Pricæus* ad Apulei. Met. ii. p. 76. Sic Liv. i. 13. 'Sabinae mulieres, quarum ex injuria bellum ortum erat,' i. e. quam ipsæ passæ erant. Et cap. 14. 'Ut expiarentur legatorum injuriæ,' id est, legatis illatæ: et ita passim veteres. *Burm*.

Venatorum necem] Id est, a venato-

ribus cervo inferendam. Plane ut Oppianus *φόρον ἀγρευτῆρων* dixit. *Ritt.*

Instantem necem] Id est, præsentem, ut sæpissime apud optimos scriptores. Noster i. 22. *Gud.*

3 *Cæco*] Sententia, quia cæcos facit, nec cernentes alia pericula, in quæ ultro incurrimus. De quo Curtius iv. c. 10. 'Ubi intravit animos pavor, id solum metuunt, quod primum formidare ceperunt.' Vide t. l. *Schef.* Vid. Heins. ad Ovid. Met. iii. 490.

4 *Opportuno*] Quod se commode offerebat. Ovid. Met. iii. 443. de sylvis: 'Multis latebra opportuna fuistis.' *Schef.*

Bovili] Recepimus Gudii correctionem, et *bubili* reposuimus. Vid. Voss. de Analog. i. 21. Cato de R. R. c. 4. et ita passim Columella. Apposite Ovidius Pont. ii. 2. 'Nec se vicino dubitat committere tecto, Quæ fugit infestas territa cerva canes:' unde forte hic *credidit* posset legi, ut mox 'Tecto commiseris;' et illud *condidit* forte versui isti, quem non male excidisse Praschius suspicatur, debetur. *Burm.*

Bovili] Ms. *bobili*. Scribendum vero *bubili*. *Bubile*, ut et *bubulcus*, est a tertio plurali *bubus*: quemadmodum recte dicitur, pro *bovibus*, contracte *bubus*, sic etiam pro *suibus* contracte *subus*. Plin. lib. xxiv. 19. 'Itaque et suibus dari.' Lege ex vet. Divion. Codice, *subus*. Et ibid. statim: 'Medetur et suibus hæc effossa.' Scribe ex eodem codice, *subus*. Hinc et veteres dixerunt *subulcum* a *subus*, ut *bubulcum* a *bubus*. In primo casu similiter, *suus* et *sus* dicitur: Cicero Tuscul. v. ut legitur in Regio et Pith. cod. quem locum supra adduximus ad lib. i. fab. 8. Sic ergo antiquitus dicebatur, *bubile* pro *bobili*. Varro de Re Rustica, i. 12. 'In villa faciendæ sunt stabula, ita ut bubilia sint, ubi hieme possint esse caldiora.' Vitruv. lib. vi. 9. 'In cohorte culina quam calidissimo loco designetur:

conjuncta autem habeat bubilia, quorum præsepia ad focum et orientis cæli regionem spectent.' *Bubile* in Gloss. *βοοστάσιον*. Ut 'Hædilia' apud Horat. Od. i. 17. *τραγοστάσιαι*. *Gud.*

5 *Quidnam voluisti tibi*] Imitatio Virgiliana. Ipse ita Eclog. ii. 'Eheu quid volui misero mihi?' Similiter Terent. Eun. act. iii. sc. 5. 'Quid tibi vis? satine sanus?' Ubi Donatus notat illud, 'quid tibi vis?' referri ad antecedens, 'quid mihi velim?' Quamquam in Terentio pro *velim*, *quæram* sit. Quo tamen cognoscitur, velle Donato esse *quærere* in hac formula, curamque denotare. *Schef.*

6 *Necem cucurreris*] Lege, qui *neci* *occucurreris*, vel, qui *necem* *incucurreris*. Cicero sæpe, 'In morbos,' 'In crimen,' 'In suspicionem incurrere:' de Nat. Deor. iii. 'In apertam perniciem incurrere.' *Heins.*

8 *Vos modo*] Ms. *bos*. *Gud.*

Parcite] Vitam mihi servate, ne me prodite: absolute, ut in illo Horatii Od. iv. 1. 'Rursus bella moves? parce, precor.' *Schef.*

9 *Occasione*] Pro, in occasione, cum occasio fuerit data, ut infra lib. iv. c. 25. 'Tempore.' *Schef.*

Erumpam] Eleganter de procursu inopinato celerique ex abdito. Ita Cicero pro Sest. 'Conjuratio ex latetris atque ex tenebris erupit.' Cæterum cum apud Rimicium legatur: *Hæc cum dixisset, obscuro se condidit loco*, putat Neveletus excidisse verbum hunc, et statim his subjiciendum esse. *Schef.*

11 *Frondem*] Frondibus enim boves saginabantur. Horat. Ep. lib. i. 14. 'Et urges Jampridem non tacta ligonibus arva, bovemque Devinctum curas et strictis frondibus exples.' Sic paullo post herus objurgans rusticos, quod parum curent boves: 'Cur frondis parum est?' *Schiop.* Pabulum bobus, quod apud veteres plerumque habebant ex frondibus; vide Caton. R. R. xxx. Ho-

rat. Ep. i. 14. *Schef.* Vide Passerat. ad Propert. ii. 33. p. 388. et Casaub. ad Athen. i. 19.

Frondem bubulcus adfert] Camerar. p. 233. *Rig.*

Nec ideo] Latinissime, ut solet. Dicit, etiamsi attulerit, dederit in stabulo bovis, tamen non vidisse. Sumsit autem ex Virgilio, ut cætera. Virgilius sic in Georg. i. ‘Nec cellis ideo contende Falernis.’ *Schef.* Lege, *neque adeo*. Sic fab. 4. lib. i. ‘Nec quem petebat adeo potuit attingere.’ *Heins.*

12 *Omnes rustici]* Colonos intelligit, et familiam ejus villæ. *Schef.*

13 *Animadvertit]* Cervum ibi latitantem, seu potius, *quicquam*, quod exsequentibus etiam huc trahendum. *Schef.*

Villicus] Qui totius villæ habet curam, caput rusticæ familiæ. Varro de R. R. i. 2. vocat ‘Principem, qui agriculturæ præponitur.’ *Schef.*

15 *Quietis caput agere gratias]* *Quietis* scil. gratia vel nomine, id est, pro quiete: an, *quietis Bobus?* *Ritt.*

Quietis] Id est, tacentibus. Idem Græcis *ἡσυχος*. *Prasch.* Hæc coherent, non *gratias quietis*. Adjectivum est, non substantivum, nec ambigere debebat Rittershusius, *quietis*; pro, quia quieti erant. *Quietis* autem, taciti, non prodentes latitantem. Rimicius tamen *gaudens* legit, pro *quietis*. *Schef.*

16 *Præstiterint]* Proprie. Non enim spatium modo datum significat, sed et securitatem hospitii præstitam, per silentium ac quietem. Atque ita Seneca Clem. i. 2. ‘Hoc est non dare tantum salutem, sed et præstare;’ ubi vides, quomodo a *dare* distinguatur. *Schef.* Manutius ad Cic. ad Fam. iv. 8. notat inter *præbere* et *præstare* hoc discrimen intercedere, quod illud animi sit propensi ad juvandum; hoc re ipsa et actione declarandi. *Burm.*

18 *Qui oculos centum]* Πανόπτης.

Anonymo Argus fab. 58. *Praschius.* Herum ipsum periphrasis ea notat, quæ eleganter curam ejus ac perspicaciam depingit, allusione ad Argum. *Schef.*

19 *Vertetur]* Versabitur, constituta erit. Plant. Mostel. act. iii. scen. 1. ‘Jam homo in mercatura vortitur.’ *Schef.*

21 *Corruptos]* Macilentos, macie perditos. Imitatio Græci sermonis, nam ita utuntur τῷ Διαφθέρεσθαι. *Faber.* Rigaltius accipit pro ruptis. Sed refellunt eum subsequentia. Rupti namque non curantur pabulo. *Corrupti* sunt, male habiti, macienti, macie perdit. Ita Cæsar, quanquam plenius, ‘Corruptos macie equos’ dixit B. G. iii. *Schef.*

Corruptos] Id est, ruptos. *Salmasius.* *Gud.*

Corruptos boves] Sic ‘Rupta mula’ Martiali et Alpheno JC. l. Qui insulam. §. qui mulas. D. locati. ‘Rupti veredi,’ Auson. *Ruperit*, fere omnes veteres sic intellexerunt, corruerit. l. Si servus servum. §. Inquit lex. D. ad Leg. Aquil. *Rig.*

22 *Cur frondis parum est]* Hunc locum nonnulli interpretes imperfecte acceperunt. Non tantum quæritur de defectu alimenti, sed etiam stramenti; *stramenta desunt*; non ergo satis est frondium, etiamsi, quas comedant, habeant, neque mihi dubium est, quin ex præcepto Catonis Phædrus hæc verba conceperit. Monet ille villicum de Re Rustica cap. 4.: Etiamsi aliquid habeas frondium, quod boves comedant; tamen nimis parum est frondis, quia stramenta desunt. Verba ejus sunt: ‘Stramenta si deerunt, frondem iligneam legito, eam substernito ovibus bubusque.’ Scioppius ex Horatio notavit, frondibus boves saginari. Sed et veteres glandem bubus in pabulum dederunt. Plautus Trucul. act. iii. scen. 1. ‘Ut bubus glandem prandio depromerem.’ Vid. Gronovii Edit. p. 1107. Fron-

dibus etiam in inopia pabuli et angustia equos aluisse docet Cæsar de Bel. Civil. lib. III. 'Erat summa inopia pabuli, adeo ut foliis ex arboribus strictis et teneris arundinum radicibus contusis equos alerent.' Non ergo erat ordinarium equos frondibus pasci. *Gud.*

23 *Stramenta desunt*] Mallem hujus loci sententiam erigere adjecta interrogatione. Nam et iratior hic loquitur dominus; cui generi convenit interrogatio; et per interrogationem effernuntur cætera. *Schef.*

Stramenta desunt] 'Stramenta nullis detrahare' apud Cæs. Bell. Gall. VII. *Gud.*

Tollere hæc aranea] Τὰ ἀράχνια. *Rig.*

Aranea] Telas intelligit. Nempe *araneus*, *a*, *um*, adjectivum est. Ita usurpavit et Petronius: 'Araneis oleo madentibus' dixit, hoc est, telis. Plinius Valerianus I. c. 11. 'Aranea tela imposita ex oleo.' Hinc *araneum* neutraliter et absolute, opus araneorum, subaudito *textum* vel *rete*. Cornelius Fronto: 'Araneum quod textum est, aranea quæ textit.' *Schef.*

24 *Quantum*] Mallet N. Heinsius legere *Quanti*. *Schef.* Nihil mutem. Ita Ovid. Ep. 12. 19. 'Quantum perfidiæ,' et 'Quantum dotis' Terent. Phorm. IV. 5. dixerunt. Plaut. Pæn. I. scen. 3. 22. 'Quantum Acheronte est mortuorum;' et ita alii. Formula autem similis illi Juvenalis Sat. IX. 59. 'Quantum erat exhausti lumbos donare clientis Jugaribus paucis?' *Burm.*

28 *Dominum videre*] Plin. I. XVIII. 6. 'Majores nostri fertilissimum in agris oculum domini esse dixerunt:' ubi exemplum Furii Cresini huic loco aptissimum vide sis. Plutarch. περὶ παίδων ἀγωγῆς. Κάνταῦθα δὴ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἱπποκόμου χαρλεν, ὥς οὐδὲν οὕτω παιλεῖ τὸν ἵππον ὥς βασιλέως ὀφθαλμός. *Nev.* Vide scriptores de Re Rustica, Colum. I. 1. sub fin. Pallad. I. 6.

Xenophon. Memorabil. Socrat. V. *Buchn.* Columel. III. ult. 'Quocumque domini præsentis oculi frequenter accessere, in ea parte majorem in modum fructus exuberat.'

Dominum videre plurimum in rebus suis] Catonis monitum est, 'Frontem occipitio priorem esse.' Quod sic interpretatur Plinius lib. XVIII. c. 5. 'Frontem domini agro plus prodesse, quam occipitium.' Idem c. 6. 'Profecto,' inquit, 'opera, non impensa, cultura constat. Et ideo majores fertilissimum in agro oculum domini esse dixerunt.' *Rig.*

Dominum videre plurimum in rebus suis] Ὅμμα γὰρ Δόμων νομίζω δεσπότου παρουσίαν, id est, *Nunquam lumen ædium puto esse heri præsentiam*, ut ait Æschylus in Persis. Vide et Aristotelem Economic. I. I. c. 6. ubi refert apophthegma ejusdam, qui dixerit, 'Oculum domini esse, qui maxime pinguefaciat equum.' Plinius lib. XVIII. 6. 'Majores fertilissimum in agro oculum domini esse dixerunt.' At contra secundum Pomponium: 'Longe ab urbe villicarier, quo herus rarenter venit, Non villicarier, sed dominari, mea est sententia.' Et similiter Symmachus Ep. lib. IX. 6. 'Actores,' inquit, 'absentium, quibus res longinqua remittitur, (f. committitur) tanquam soluti legibus vivunt: quoniam procul positus nullus dominorum terror incurrit.' Huc et Plautinum illud facit: 'Ubi summus Imperator ad exercitum non est.' Cum hujus fabellæ argumento magnam habet cognationem apologus ille Æsopius de Cassita et pullis ejus ac domino segetis, in quo nidulabatur, descriptus ab Agellio lib. II. 29. et a Gabr. Faëрно. Claudit eum et obsignat uterque versibus trochaicis Ennii, quos cordi et memoriæ habere operæ pretium est: 'Hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm, Ne quid expectes amicos, quod tute agere possies.' *Ritt.*

EPILOGUS.

1 *Æsopo ingentem statuat*] *Æsopi vita*: Καὶ ὡς συνειδότες ἑαυτοῖς ἀδίκως φονευθέντι καὶ στήλην ἀνέστησαν. *Rig.*

Æsopo ingentem statuat posuere Attici] Statuæ hujus auctorem fuisse nobilissimum illum statuarium Lysippum (a quo solo se fingi velle edixit Alexander Magnus) discimus ex epigrammate Agathiæ Scholastici, qui Justiniani Imp. ævo vixit. Id e lib. iv. Anthologiæ tit. Eis φιλοσόφους, εἰς εἰκόνα Αἰσώπου huc adscribere placuit cum Latina versione nostra. Ex eodem hoc quoque discimus, cum iidem Athenienses etiam septem Sapientibus Græciæ singulis suas collocassent statuas, omnium maximum honorem eos habuisse Æsopo, ejusque statuam ordine primam esse voluisse. Sic igitur Agathias: Εὖγε ποιῶν, Λυσίππε γέρων, Σικυώνιε πλάστα, Δεῖκελον Αἰσώπου στήσαι τοῦ Σαμίου Ἑπτὰ σοφῶν ἐμπρόσθεν. ἐπεὶ κείνοι μὲν ἀνάγκην ἔμβalon, οὐ πειθῶ, φθέγμασι τοῖς σφετέροις. *Ὁς δὲ σοφοῖς μύθοις καὶ πλάσμασι καίρια λέξας, Παλίων, ἐν σπουδῇ πείθει ἐχεφρονέειν. Φευκτὸν δ' ἡ τρηχεῖα παραίνεσις. ἡ Σαμίου δὲ τὸ γλυκὺ τοῦ μύθου καλὸν ἔχει δέλεαρ. Vellem pari suavitate hæc Latinis metris a me includi posse. Sed reddam ut potero: *Laudo te, Lysippe senex, Sicyonie sculptor, Æsopi effigiem quod statuis Samii Ante Sophos septem; quibus omnia tradita duris Legibus; in verbis suadaque nulla fuit. Ast hic fabellis figmentisque omnia condit, Per lusum suadens corda hominum ut sapiant. Aspera præcepta aversamur: fabula dulcis Escæ instar monitis additur a Samio.* Ritt.

Ingentem] Nam et in eo pars fuit honoris, si fieret statua supra vulgarem magnitudinem. *Schef.* Credide-

rim Gudium dexterrime conjecisse *Æsopi ingenio*: non enim videtur statua, Æsopo posita, magnitudine alias viris claris et bene meritis erectas superasse. Neque novum librariis esse pro *ingenio*, *ingentem* nobis obtrudere, ostendit Acidalius ad Curt. x. 4. n. 32. Probavit hanc Gudii conjecturam jam olim Vir Illustris Ez. Spanhemius ad Juliani Cæsares pag. 528. At non placuit Hoogstratano nostro, quod nollem. Neque Agathiæ Epigramma deducere eum debuisset, ubi verbum nullum de modo statuæ, sed de ordine, quo posita: non præterisset enim, si etiam supra septem sapientium statuas Æsopi collosa eminisset: et sane talem, si *ingentem* retinemus, fuisse credendum est: *ingens* enim plus est quam *magnus*. *Ingenio* ergo Æsopi posita est statua, ut mox præfatione libri tertii vs. 4. '*Ingenium*' in fabularum inventionem agnoscit: et vs. 53. eum '*Famam æternam ingenio suo condidisse*' ait: et sequentia ('*Nec generi tribui sed virtuti gloriam*') non Æsopo ob nobilitatem, sed ob ingenium, positam docent. Vide plura in hanc rem apud Ciceron. pro Muræn. cap. 8. Senec. de Benefic. iii. 18. *Burm.*

Posuere] Proprium verbum. Cicer. Verr. 2. '*Herodem statuas esse jussum in foro ponere; nisi posuisset, Veneri Erycinæ esse multatum*.' Suet. Calig. 34. '*Vetuit post hæc viventium cuiquam usquam statuam poni*.' Ita infiniti alii. Notat autem donum honoris caussa. *Schef.* Ovid. Art. iii. 409. '*Eminus emeruit, Calabris in montibus ortus, Contiguus poni, Scipio magne, tibi*.'

2 *Servum*] Significanter, pro, licet foret servus, nempe quia his concessus honor iste non fuit. Observavit diligentissime, ut omnia, Nob. Dom. Grypenhielm. seu Figrelus in de Stat. c. 8. *Schef.*

Æterna in basi] *Ænea basi*, vel *extrema basi*. *Guier*. Basis et tabella, cui titulus inscribitur, *προσθήκαι* sunt statuæ; 'Additamenta' Crispo, *Orat.* de Rep. II. *Prasch.* Respectu voluntatis et propositi Atheniensium. Erant enim bases illæ ex saxo, forma quadrata vel rotunda. Eundem consule Figrel. Apuleius *Asin.* lib. II. 'Amoris profundi pedicis æternis alligat.' Vide ibi *Pricæum*. *Statius* lib. I. de equo æneo Domitiani: 'Teneat quamvis æterna crepido.' *Schef.* Eleganter Phædrus respicit sollemnes inscriptiones statuarum, et monumentorum, quibus memoria clarorum virorum æternitati commendabatur. Sic apud *Gruter.* pag. 372. 6. *Tertullus* dicitur *Conjugi* suæ 'Æternitatis memoriam posuisse.' Et in marmoribus *Felsineis* a *Malvasia* editis sect. 7. c. 2. 'Pompeïæ Maximæ, memoriæ æternæ.' *Reines.* *Insc.* 6. 129. 'Statuam ad vivacem recordationem, et sempiternam memoriam posuerunt.' *Ammian.* *Marcell.* xxiv. 6. 'Ex his, quidam æternitati se commendari posse per statuas existimantes, eas ardentè affectant.' Hinc satis puto *Guier*i corrigendi audaciam retundi. *Burm.*

Æterna in basi] *Ridiculus* est, quod vir doctus conjicit, *ænea in basi*. Quis unquam audit, statuam marmoream in ænea basi? Imo vero contrarium faciebant veteres. Ita in collectis meis, (E E. 13.) signum æneum cum hypobasi marmorea. Statuæ ex marmore, signa pleraque ex ære. *Gud.*

3 *Patere honoris, &c.*] *Inscriptio* apud *Gruter.* pag. 705. 12. 'Nulli præclusa est virtus, omnibus patet, non quarit census, sed nudo homine contenta est.'

Honoris] *Ms. Homini*. Legendum ex V. E. *Patere homini, scirent ut cuncti, viam*. Et ita *Salmasius* ad oram libri. *Homini* est, quod vulgo diceretur, personæ. Versus autem propterea non claudicat, quem ab hoc vitio defendit aspirationis ratio. Sic *Seneca* in *Octavia*: 'Tristes Philippi, hausit et Siculum mare.' Idem *Agamem.* 'Hinc scelere Lemnon nobilem, hinc Chalciden.' Sic apud Phædrum lib. I. fab. 12. 'Tunc moriens vocem hanc dedisse dicitur.' Sic enim V. C. *Danielis* ibi legit. *Gud.*

4 *Generi*] *Ms. Genere*. *Gud.*

5 *Quoniam occupat*] Optime *Rittershusius* hæc explicat; licet malit, *Quod jam occupat*, scribere *Rigaltius*, *Neveleto* teste. Quod autem censet *Rittershus.* præcessisse versum, qui exciderit, id ego quidem hactenus non intelligo. Hæc enim est sententia: Quia Attici facto suo docuerunt, cunctis ejuscunque sortis aditum patere ad honorem, ego quoque consequi eum studui, exemplo *Æsopi*. *Schef.* Hæc non de *Æsopo*, sed *Melisso*, qui jocosum libellos, qui ex *Apologis* *Æsopicis* constabant, conscripserat, intelligenda censet *Heins.* ad *Ovid.* ex *Pont.* IV. *El.* ult. v. 30.

Quoniam occupat alter, &c.] *Scribendum* putabam: *Quod jam occupat alter, ne primus forem: Ne solus esset, studui quod superfuit*. Ut inde sensus iste: Quod jam ab *Æsopo*, qui fabulas item conscripsit, occupatum est, fecit ne primus forem: quod vero ejus studii superfuit, mihi que veluti relictum est, fecit ne solus esset. *Ritt.*

Occupat] *Turpilius Trasileone* similiter absolute usurpat, *Nonio* citante, istis verbis: 'Cesso occupare, et me in colloquium conferre horum.' *Plinius* *Paneg.* x. 'Occupavit, primusque fecit, quod omnes facturi erant,' sicut *Noster*. *Schef.* *Plin.* xxxvi. 5. 'Nec multo plurium fama est, quorundam claritati in operibus eximiiis obstante

numero artificum, quoniam nec unus occupat gloriam, nec plures pariter nuncupari possunt.' *Burm.*

Ne primus foret. Nec solus esset, studii quod superfuit] Sensus huic lectioni prorsus nullus inest, si ullus mihi. Quare sic eam restituendam censeo, ut pro *foret*, legamus *forem*: pro *Nec, Ne*: pro *studii, studui*. Ita Phædrus hoc dicet: Quoniam alter (*Æsopus* scilicet) occuparat (id est, prævenit, antevertit me: hoc enim est occupare, Græce *φθάνειν*, ut Plautus Rud. 'Occupas præloqui?' et Pseudol. 'Occupes prior adire') ne ego primus forem (fabularum scilicet inventor), studui quod superfuit, h. e. in id incubui, id operam dedi, quod mihi relictum est, et, quod proximum erat, ne ipse solus esset fabulator. Lacunam, quæ hic præcedit, tale quippiam habuisse suspicor: *Ad ejus exemplum ipse scribo fabulas*. Simile est illud nescio cujus elogium: 'Cicero effecit, ne Demosthenes esset solus orator: Demosthenes ne Cicero primus foret.' *Rit.*

Foret] Ita Ms. et pr. Edit. Sed corrigit Salmasius, et legit *forem*. Gud.

6 *Ne solus, &c.*] Ms. *studii*. Hinc Salmasius legit, *studii quid superfuit*; sed post corrigit, *studiis quod superfuit*. Gud.

Studui quod superfuit] Nihil puto mutandum, et illud, *quod superfuit*, recte a Rittershusio et Rigaltio explicari puto: Cum præripuisset alter gloriam illam, ne primus forem, *studui* et operam dedi, ne solus esset ille, quod unum mihi supererat. Ovid. Ep. xix. 16. 'Quod faciam super præter amare nihil. Quod superest facio.' De Nuce: 'Quod superest, tutum, Pontice Castor, habes.' Conjicit vero Richterius, in specimine Observ. Crit. 'Ne solus esset, scripsi, quod superfuit.' Sed bene est, quod ipse non mordicus defendat hanc conjecturam. *Burm.*

7 *Æmulatio*] Vid. J. Fr. Gronov. ad Liv. i. 18.

8 *Faverit*] Ms. *Faber et*. Gud.

9 *Plures*] Qui similia facient, incitati successu meo. *Schef.*

Opponat Græciæ] Tanquam tales, qui, quod ibi Græce alii, ipsi Latine composuerint, æquali ingenio præstantiaque. *Schef.* Cum hac enim certamen omnis landis erat Latio. Generis hujus sunt Vitæ Parallelæ Plutarchi, Macrobius de Homero et Virgilio. Sic oppositi Poetæ, Oratores, alii. Græci enim 'sua tantum mirantes,' ut ait Tac. An. ii. 88. invidabant Romanis, ut exemplum est in Cicerone Plutarchi cap. 5. 'Favebantque contra eos vel Parthorum gloriæ,' Liv. ix. 18. Adde Dionys. Halic. i. 4. *Freinsh.*

10 *Si livor*] Puto *Sin* scribendum, ut mox: 'Sin autem ab illis,' &c. *Schef.*

Si livor] Puto legendum *Sin*. Ms. *libor*, et *oblectare*: lege, *objectare*; ut Salmasius ad oram libri ex vetusto codice legit. Tacitus Annal. lib. iv. 33. 'Aliena malefacta sibi objectari putant.' Et An. lib. xvi. 22. 'Quin et illa objectabat.' Gud.

Curam] Hoc opus, quod cum cura studioque elaboravi. Tacitus An. iv. 2. 'Quorum in manus cura nostra venerit.' Ovidius Ep. ex Ponto iv. ult. 'Quorum quod inedita cura est.' Sic enim habet optima Heinsiana. *Schef.* Vide Acidal. ad Auctorem Dialogi de Orator. cap. 6. Sic de studio naturæ Ovid. Met. xv. 7. 'Hujus amor curæ:' et ita 'Assyriam curam' Lucan. vi. 429, et 'Babyloniam' Claudian. vi. Cons. Honor. 18. dixere de Astrologiæ studio. Unde 'Curiosi,' qui arti huic vanæ operantur. Horat. Epod. ult. 77. Vide Steph. Sched. ii. 28. et Brisson. Lexic. in *curiositas*. *Burm.*

11 *Eripiet*] Mihi scilicet, quippe qui me ista sic scripsisse scio, ut promeritus sim laudem. Ut mox se-

quenti lib. III. 1. 'Mihi solennis debetur gloria.' Num potius intelligendum hoc de aliis, qui, etiamsi ob livorem obtretabant, non poterunt tamen non intus et in conscientia videre, digna ista esse laude? Sed illud præfero. Nam ad eundem modum 'Conscientiam officii,' et 'Vitæ bene actæ,' Cicero quoque usurpavit. *Schef.* Laudis, id est, virtutis laude dignæ, seu factorum laudabilem. Virg. *Æn.* I. 'Sunt hic etiam sua præmia laudi.' Nepos XIII. 2. 'Cujus laudis ut memoria maneret.' *Prasch.*

12 *Si nostrum studium*] Præterpropter hunc locum aliqua deesse aut corrupta videntur. *Rig.*

Ad aures] De rumore loquuntur. Virgilius *Æn.* II. 'Fando aliquid si forte tuas pervenit ad aures.' *Schef.*

Ad aures pervenit tuas] Cicero, 'Accidere ad aures,' dicere amat: ut pro P. Sestio: 'Nihil unquam videtur tam populare ad populi Rom. aures accidisse.' Et in Vatinius: 'Non putas fas esse, verbum ex ore exire cujusquam, quod non jucundum et honorificum ad aures tuas accadat.' Ubi vulgo non recte, *accedat*. Sic Accius apud Nonium: 'Simul ac nota vox ad aures accidit.' *Rit.*

13 *Et arte*] Lege, *Et apte fictas*, id est, non inepte. Ovid. *Fast.* 'Ligna senex minuit, concisaque construit apte.' Liv. I. 'Pileum capiti apte reponit.' *Heins.*

Sentit] Eleganter, respectu efficaciæ istius artis, quæ ipsos pæne sensus tangit ac titillat. Quemadmodum 'Sentire medicinam' dixit Celsus de ægroto, cum per eam convalescit. Si, inquit, experiris, scriptas esse has fabulas non inepte, sed arte singulari. Ita mox lib. III. 1. 'Ut liber animus sentiat vim carminis.' *Schef.*

14 *Submovet*] Ista mea, qua talem inveni lectorem, qui et intelligit artem, et ex ea capit delectationem. Faber sic hoc loco: 'Ita mihi beatus videor, nullum ut querendi locum re-

lictum esse putem.' *Submovet*, est, tollit, aufert, removet. *Schef.*

15 *Sin autem ab illis*] Sensus totius loci hic est, si sensum habeo: Si tibi, Lector, meæ fabulæ istæ complacuerint, et tu te ex iis correxeris; sat ero felix. Sin autem doctus ille labor meus hominibus scævus et invidis occurrerit, id est, adversus fuerit, æquo animo sortis meæ iniquitatem patiar. Et ita tu quoque, nisi fallor, hæc accepisti, nec temere mones particulam, *ab*, sententiæ adversari. Quam ego tamen (si quid nimis incerti ausim proponere) non ideo inducendam puto: malimque levi mutatione in *ac* mutare, et sic porro interpungere: *Sin autem; ac illis doctus occurrit labor*. Nosti satis, de quo ego alibi pluribus, elegantem et concisam illam loquendi rationem: q. d. Sin autem non admiseris hæc in aures animumque tuum, et si illis, qui irato genio nati sunt, hic labor meus occurrerit; patiar ac feram. Ceterum ut mecum scias, nec nimis, quod illi solent, æstuavi in conjectura hac, nec mihi valde de ea placeo, ne quis me censeat. Certe 'Occurrere' pro, adversari, et Propertius meus dixit. *Schiop.* Neque mihi displicet, quod habet Schoppius: *Sin autem; ac illis doctus occurrit labor*. Hoc sensu: Si autem illa mea non est fortuna, ut tu legas æstimesque, et illi tantum hunc laborem meum sumant in manus, qui, &c. *Occurrit*, Schoppius exponit, adversatur, inimicus est, odio est. Subtilitatem quærit, ubi nulla est. Dixerat supra 'Pervenit ad aures,' id hic alio modo reddit per *occurrit*. Ergo *occurrit* illis, est, ad aures, ad manus eorum pervenit. Cicero de Orat. 'Nihil te effugiet, atque omne, quod erit in re, occurret atque incidet.' *Schef.* Forte legi debet, *Sin autem; ac illis doctus acuerit labor*. *Acuerit* ab *aceo* vel *acesco*. Ovid. *Rem. Amor.* 307. 'Hæc tibi per totos inacescant omnia sensus.' Ubi vide notas nos-

tras. Hoc vult: Si non tantum tibi displicuero, sed etiam, quod plus est, hominibus malignis, qui omnia solent carpere. *Acescere* hic est, displicere, ingratum esse: nam *acescere* dicuntur vina, cum corrumpuntur, et in acetum degenerant, ut etiam ‘mucere.’ Cato de R. R. 146. et Pomponius l. 9. ff. de peric. et comm. rei. vendit. Hinc emendandus quoque Petronius, ‘Dic, Chrysis, nunquid spiritus jejuni inacet?’ vel *mucet*; vulgo ibi inepte *marcet*. Sic et Apuleius dixit ‘Peracescere’ non semel: hinc ‘Acidæ calices’ Plin. x. 70. et ‘Acidus cantus’ apud Petron. pro insuavi et ingrato, quod semel apud illum est corruptum, ubi ‘Cantus acutus’ male nunc legitur. Ab *acesco* vel *aceo* est *acuerit*. Ulpian. l. i. ff. de pericul. et com. rei. vend. ‘Si vinum venditum acuerit, vel quid aliud vitii sustinuerit.’ Horat. Epist. ‘Sincerum est nisi vas, quodcumque infundis acescit.’ Hinc et ‘Acor,’ Columel. l. iii. 21. et l. iv. ff. d. t. Hinc quoque est locutio, ‘Aceto aliquem perfundere,’ Horat. Serm. i. 7. et Plaut. Bacch. iii. 3. 1. ‘Sitne acetum tibi cor acre in pectore?’ ubi lege *et cor acre*. Et in Pseud. ii. 4. 49. ‘Ecquid habet is homo aceti in pectore? CH. Atque acidissimi.’ Corrige etiam Cicer. de Finibus ii.: ‘Incurrere in urbanitatem facetosam,’ et lege, *acetosam*. Heins. Sub finem codicis sui nobilissimus manu sua scripserat: ‘Quæ supra annotabam de *acescendi* verbo, nunc a me improbantur. Scribe: *Sin autem: ubi illis doctus occurret labor. Sin autem*, ut initio libri iii. ‘Quem si leges, lætare; sin autem minus: Habebunt certe quo se oblectent posterii.’ Ovid. ‘Sin minus: est animus nobis effundere vitam.’ Conjecerat præterea, *Sin autem doctus illis arguitur labor*. De illa formula *sin autem*, cui similis prologo sequentis libri, ‘Sin autem minus,’ vide Sciopp. Susp. Lect. iii.

7. et Zinzerl. Promul. cap. 7. et qui de particulis L. L. scripsere, fere omnes. *Burm.*

Sin autem ab illis] *Tò ab* superesse videtur. Sensus certe id respuit. Lege: *Sin autem illis*: ut *τὸ M* non elidatur. Vel: *Sin autem et illis*. Rit.

Sin autem, &c.] Ut in Ms. ita et primæ editiones. Mutavit Ritters. Sciop. *Sin autem ac illis*, quod non improbem. In Ms. est *ab illis doctus*. Gud.

Sin autem ab illis doctus, &c.] Legebam: *Sin autem ab illis, &c.* vel *aselis*: nam sequitur deinceps: *Sinistra quos in lucem natura extulit*. Supra asellum vocaverat ‘Naturæ dedecus.’ Rig.

16 *Sinistra]* Qui aliter Dis iratis nati et scævi dicuntur. Agell. lib. xii. 13. ‘Scævus profecto et cæcus animi forem, si, cum haberem tui copiam, issem magis ad alium, quam ad te.’ Et Symmach. Epist. lib. iii. 68. ‘Quæ a quibusdam scævis designata dicuntur.’ *Schiop.* Infausta, adversa, inimica, velut in pœnas et supplicia aliorum. Sic usurpavit Curtius vii. 12. *Schef.* Ita ‘Sinistra fortuna,’ Suet. Tib. 23. ‘Sinistra hora,’ Ovid. Ep. xxi. 68.

Extulit] Protulit, edidit. Sic Cicero loquitur alicubi in Verrin. de ægro. *Schef.*

18 *Fatale]* Malum, quod auctorem habet fatum, non culpam nostram. Ita verba hæc acceperam, cum me Cl. Gronovius monet per litteras, videri *vitium* pro *exitium* legendum: Et exponit tale, ‘quod non magis effugere licet, quam fata, ut Tacitus: ‘Vitium parvis magnisque civitatibus commune, ignorantiam recti, et invdiam.’’ *Schef.*

Corde durato] Id est, ‘Obdurato,’ ut Catullus loquitur. ‘Pertendens animo,’ ut Propert. lib. ii. ‘Firmata mente,’ ut Guntherus meus lib. i. vs. 468. Alludit autem ad sententiam versus Euripidei: *Τὰς γὰρ ἐκ Θε-*

ὦν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν hoc est: *Ferre fata Divum oportet, qui satus mortalis est.* Vel: *A Diis decreta fert, quisque natus est homo.* Vel, ut ante nos vertit Georg. Ratallerus: *Quæ fata statuunt, ferre mortales decet.* Cui similiter Sophocles Philoctete: Ἀκουσον· ἀνθρώποισι τὰς μὲν ἐκ θεῶν Τύχας δοθείσας ἐστὶ ἀναγκαῖον φέρειν. Addit ibidem antithesin malorum propria culpa attractorum: Ὅσοι δ' ἐκουσίσαισιν ἔγκεινται βλάβαις, Ὅσπερ σὺν, τούτους οὔτε συγγνώμην ἔχειν Δίκαιόν ἐστιν, οὔτ' ἐποικτεῖρειν τινα. Id est, interprete Q. Septimio Flor. Christiano: *Adverte: Quæ mortalibus Fata invehantur cælitus, necessitas Jubet illa ferre; at sponte qui miser sibi Accersit ultro incommodum, quod tu facis, Nec misericordiam ille, nec veniam meret.* Rit.

Corde durato] Destinato animo. Catullus: 'At tu, Catulle, destinatus obdura.' Petron. Satyr. 'Cujus tam crudeles manus in hoc supplicium durassent.' Virgil. Georg. III. 'Humeros ad vulnera durat.' Lucret. lib. v. 'Atque opere in duro durarent membra manusque.' Vetus Gloss. 'Durat, καρτερεῖ, μακροθυμεῖ, ὑπομένει.' Et Seneca Controv. I. 'Corpus illi erat et natura solidum, et

multa exercitatione duratum.' Rit.

Corde durato feram] Id est, corde malis jam durato; explicat Lucan. in lib. v. 'Cætera damna Durata jam mente malis firmaque tulerunt.' In Ms. legitur *Durato*, Græco diphthongo: nam ita aliquando, ut nihil de lapidibus dicam, in scriptis codicibus. Certe Græci Manuscripti τῦτο. Hinc postea u, quo hodie utimur; scilicet u superpositum est τῶ ο μικρῶ. Sed diphthongum non esse indicat, quod etiam in syllabis brevibus reperitur. Sic in Ms. Ciceronis Tuseul. Quæst. reperitur *Monumentum*. Gud.

Durato] Obfirmato a me ac indurato adversus talia. Sumsit ex Plauto, ut alia. Nam is ita Pseud. A. II. Sc. 3. 'CA. Crucior. PS. Cor dura.' Schef. Vid. ad Quinct. Decl. VI. 3.

19 *Fortunam criminis pudeat*] Quia vir bonus infelix, fortunæ crimen est, ut quæ innocentiae ipsius injuriam faciat. Æquum enim esse videtur, ut bene bonis sit, male malis: quod nunc abest: ut est in veteri versu apud Ciceronem. Vide carmen in Fortunam inter Catalect. Virg. Rit.

Criminis] Quippe quæ sic afflixerit innocentem. Dixit Rittershusius. Schef.

LIBER III.

PROLOGUS AD EUTYCHUM.

Phædrus ad Eutychum] Sic Ms.

1 *Phædri libellos*] Ita veteres solere Poëtas loqui, pro, meos libellos, exemplis aliquot ostendit elegantissimus Hoogstratanus.

2 *Vaces oportet*] Plin. Ep. ix. 31. 'Eam reverentiam cum literis ipsis, tum scriptis tuis debeo, ut sumere illa, nisi vacuo animo, irreligiosum putem.' Nev.

Eutychē] Vetus inscriptio Romæ: 'Eutychus Aug. lib. Neronianus, medicus ludi matutini.' Ludus autem ille matutinus, 'Arena matutina' dicitur Martiali Epigr. lib. x. 25 quemadmodum et 'Matutinæ feræ,' Epigr. lib. xiii. 95. Fit et mentio aliorum 'Eutychorum' in inscriptionibus passim. Rig.

Eutychē] *Eutychi* nomen adhæsit plurimis familiis. Sic 'Ti. Claudius Eutychus' in nostris collectis pag. cclii. 1. 'L. Publicius Eutychus Mun. Tar. lib.' id est, Municipii Tarsensis Libertus, apud Gruter. p. 83. n. 13. Alii, quibus id cognomen fuit, sunt, C. Abienus, M. Acutius M. L. A. Æmilius, L. Agrius, M. Aurelius, Cælius T. L. L. Calpurnius, C. Caninius, L. Cominius, C. Cornelius, M. Cusinius. Aliis fuit nomen paulum immutatum, *Eutyches*: ut L. Acilius, Ælius, P. Ælius, L. Annus Lib., P. Appius P. F. L. Atilius, Aurelius, Cæcilius, M. Cæsius, Ap. Claudius, Ti. Claudius. *Eutychetes* nomen servi est in lapide Romano p. cclxxi. ubi perperam, Gruterus edidit *Eutychides*. Lapis ipse, quem in domo Cælimontana Mattheiorum An. 1662.

vidimus, diserte *Eutychetes*; quo in lapide insignis error in nomine consulis; nam pro M. Virgiliano Pedone, quod verum ejus nomen est, lapis habet M. Mergillano Pedone.

A negotiis] Ita vocat curas publici officii, quomodo plerique veteres; unde etiam 'Negotiosa vita,' quæ opponitur privatæ, et otiosæ, et contemplationi litterisque deditæ. Dicam pluribus in commentariis ad officia Ciceron. Schef. Vel *negotia* hic capere licet, ut 'Negotiantes,' de quibus ad Petron. ci. et Gronov. Obs. iv. 24. Ita Horat. Ep. ii. 'Beatus ille, qui procul negotiis:' et hoc innuere Phædrum suspicari licet ex vers. 21. Burm.

4 *Inquis*] V. C. *inquit*. Heins. Patremus libenter ita legentibus viris doctis, et ipsi etiam Jacobo Gronovio, qui Patrem certe in hanc rem debuisset laudare, qui plurima exempla dedit ad Liv. xxxiv. 3. et Broukhusium quoque ad Propert. ii. 24. 35. solitos veteres a secunda ad tertiam personam transferre orationem notasse docuit hic Hoogstratanus: et de Græcis idem indicavit nuper Raphelius in Annotat. in N. T. ex Xenophonte ad Act. Apost. i. 4. Ipse tamen Gronovius, qui nimis inertes, in eo quod pulchrum fuisset, omnes dicit, edi passus est, *inquis*. Burm.

Ingenium tuum] Id est, poemata tuum, opusculum. Proprie apud Latinos Poëtis *ingenium* adscribitur. Propert. i. 7. 'Tunc ego Romanis præferar ingeniis,' id est, Poëtis. Vide, quæ ibi notat Passeratius. Burm.

5 *Momentum ut horæ*] Vetus Gloss. ‘Πομή ἐπὶ ὥρας, momentum.’ *Rig.*

Officii mei] Ut ‘Tempus officii’ dicitur, sic et ‘Hora officii,’ ut ‘Temporis momentum,’ sic et ‘Horæ momentum,’ atque hinc *momentum horæ officii*, minimum temporis horæ punctum, quæ hora, vel quod tempus officio est destinatum. Pæne ad eundem modum, sic ut apud Corn. Nep. vita Attici c. 3. ‘Domicilium orbis terrarum imperii’ legimus. Mallet tamen Heinsius *officiis meis*. Id quod nec Gronovio displicere ex ipsius literis intelligo. Faber ad lib. i. 27. disquirat, quid *officium* significet hoc loco, ac concludit: ‘Debet explicari de officiosa divitum, magistratuum et principum salutatione, licet a viris doctis aliter intellectum.’ Ego non existimo. Nec enim hic Eutychus is fuisse videtur, cujus unicum officium salutare. Arguit, quod sequitur, ‘Ut adsuëtam FORTIUS PRÆSTES vicem.’ Item, quod est fine lib. iv. ubi sine dubio ad hunc verba facit: ‘Parco, ne tibi videar molestior, Destringit quem multarum rerum varietas.’ Itaque *officium* de munere publico accipio, quod sustinebat forsitan in aula principali, audiens sollicitantium preces, et ad principem deferens. Vix enim aliter ‘Occupatæ aures’ ejus, quas mox memorat, possunt intelligi. Saltem hoc apparet, id officium non in salutando, quod putabat Faber, verum audiendo fuisse occupatum. Atque nescio, an non Fabrum in diversum traxerit locus minus diligenter inspectus. Citat sane ibi, ubi dixi, non *officii mei*, quod habent omnes libri, etiam ipsius, verum *tui*: *Momentum ut horæ pereat officii tui*. Schef. Lege *officiis meis*. Heins. Recte. Plin. præfat. ‘Homines enim sumus et occupati officiis:’ et alter Plinius de Avunculo suo Ep. lib. iii. 5. qui tantum legit et scripsit, ut ‘nec in officiis, nec in amicitia principum fuisse

videatur.’ Idem lib. ix. 15. ‘Distringor officio, amicis deservio.’ Eo sensu hæc vox Ovidio et aliis familiarissima: Ex Pont. i. 6. ‘Nec quisquam meliore fide complectitur illas, Quasinit officium militiæque labor.’ *Burm.*

6 *Tangi tuis*] Ms. *tangit vis*.

7 *Occupatis auribus*] Eleg. in oppositione ad præcedens *manibus*, unde illud *tuis* huc trahendum est. Schef. Sic ‘Vacivæ’ et ‘Feriatae aures.’ V. Munk. ad Fulg. Princ. *Heins.*

9 *Soluti*] Ms. *solito*. Gud.

Soluti pectore] Bono sensu pro, libero a curis. Quomodo Cicero ‘Animo soluto ac libero’ dixit in Verrina i. Schef.

10 *Viles nánias*] Sic per modestiam, aut usurpans cogitata Eutychi, fabulas hasce suas Phædrus appellat. *Nánia*, carmen, quo mulcentur aures puerorum. Horat. Ep. i. 1. ‘Roscia, dic, sodes, melior lex, an puerorum est Nánia, quæ regnum recte facientibus offert.’ Schef. Lege: *Legasne potius aniles nánias*. Sic ‘Aniles fabulæ’ Apuleius Apolog. Et ‘Anilis superstitio’ Minut. Fel. ubi v. Herald. ‘Aniles fabellæ’ Horat. Sat. ii. 6. 77. et Quintil. i. 8. et sic apud Mart. Capell. sub finem pro ‘Senilem fabulam,’ legendum *Anilem*. De naniis v. Muncker. ad Fulgent. Mythol. princip. *Heins.*

11 *Rei domesticæ*] Vult, frustra dicere ferias Eutychum, quippe quibus quidvis potius sit acturus, quam lecturus fabulas. Schef.

12 *Uxori vaces*] Hoc aiunt viri docti significare, quod apud *Petronium*, ‘Nuptiale officium,’ apud *Martianum*, ‘Vacatio maritalis,’ apud *Fabium* Declam. 201. ‘Rem facere boni mariti.’ Ego non opinor. An enim honeste satis Noster ita ad Eutychum foret locutus? Et quid? num hic opus erat feriis? Itaque *uxori vacare* hoc loco accipio pro, fabulari cum uxore, seria et jocos miscere, agere, quæ quoquo modo ei

esse possunt grata et jucunda. Quod nempe non poterat diebus aliis Eutychus, occupatus negotiis suis. Gal-
lis est *entretenir*, nostris, *auffwarten*. Schef.

Uxori vaces] *Ἐργω*, vel ut loquitur Martianus Felix lib. 1. 'Vacatione maritali.' 'Rem facias mariti' Fab. Declam. 291. 'Officio nuptiali' Petron. Nec enim nubunt puellæ, nisi ut mariti facto mulieres fiant; alias vanum connubii nomen, nec ullæ nuptiæ, sed nuptiarum umbra. Vidend. Achilles Tatius v. Leucipp. Solent autem ignavi ac desidiosi homines conjugium quasi studiorum impedimentum criminari: Et quis librorum, inquirunt, viles nœnias legere malit, quam uxori vacare? Imo probæ et pudicæ uxores ad Musas incitamenta sunt: et lepide, quia stilo maritali exarari solent, 'pugillares' nuncupantur. Artemidorus Oneirocrit 11. Πωκλὶς γυναικα σημαίνει, διὰ τὸ τύπους παντοδαποῦς γραμμάτων ἐπιδέχασθαι. τούτους δὲ ἐν τῇ συνηθείᾳ τὰ τέκνα καλοῦμεν. Sic Pompeius Saturninus, quam virginem, hoc est, puram, simplicem, illiteratam, et quasi novos pugillares acceperat, eruditam ac literatam fecit. Plin. Ep. 1. Sidon. Apollinaris Ep. lib. 11. 10. Hesperio: 'Opus est, ut sine dissimulatione lectites, sine fine lecturias: neque patiaris, ut te ab hoc proposito propediem conjux domum feliciter ducenda deflectat. Sisque oppido meminsens, quod olim Martia Hortensio, Terentia Tullio, Calpurnia Plinio, Pudentilla Apuleio, Rusticiana Symmacho legentibus meditantisque candelas et candelabra tenuerint. Certe si præter rem oratoriam, contubernio feminarum pœticum ingenium et oris tui limam, frequentium studiorum cotibus expolitam, queris obtundi, reminiscere, quod sæpe versum Corinna cum suo Nasone complexit, Lesbia cum Catullo, Cessennia cum Gætulico, Argentaria

cum Lucano, Cynthia cum Propertio, Delia cum Tibullo. Proinde liquido claret, studentibus discendi per nuptias occasionem tribui, desideribus excusationem.' Rig.

13 *Otium des corpori*] Cures illud. Plinius 'Corpori vacare' dixit in Epistolis hoc sensu, quod Rigaltius jam observavit. Cæterum ut hic *dare otium corpori*, sic infra c. 15. 'Dare lusum animo.' Schef.

Otium des corpori] Id est, corpus cures. Rit.

Otium des corpori, ut ad s. p. v.] Plinius Epist. 1. 9. 'Corpori vaco, cujus fulturis animus sustinetur.' Rig.

14 *Ut ad suetam*] Leg. ὅφ' ἐν, *adsuetam*. Nam *perstare ad vicem suetam*, parum Latine dici arbitror. At *perstare vicem* eleganter dictum, ut 'Perseverare aliquid' Symmachus et alii. Pithæus tamen ex V. C. aliam annotavit lectionem, *præstel*. Est autem totum hoc Proœmium elegantiss. et satis liberum. Quis Eutychus iste fuerit, qualeve officium aut qualem vicem in aula Tiberii sustinuerit, non habeo compertum. Fortasse libertus aliquis potens fuit in aula Imp. ut et de Particulone et de Filito suspicari libet, quos infra compellat. Facit quidem Josephus Ant. Jud. lib. XVIII. duorum mentionem libertorum et anrigarum, quibus Eutychis nomen fuit. Sed eorum alterutri hæc a Phædro scripta fuisse, vix ausim dicere. Rit.

Præstes] *Vicem* posuit pro munere. Ita Tacitus *Explere vicem* de iis, qui peragunt ea, quæ sunt sui muneris An. IV. 8. *Vestram meanque vicem explete*. *Præstare* est, peragere. Sic Cicero 'Munus suum præstare' In De Orat. Schef. Lege *præstes*. Et sic V. C. Pithæi. Vel lege, *perstet*. Heins. *Vicem* hic interpretor regressum ab otio ad munus; hoc enim proprie notat vox, cum alternamus et mutamus res et negotia. Ita, licet de alia re, Horat. Od. III. 29. *Gratæ diviti-*

bus vices. Sic Servius ad Virg. *Æn.* II. 432. *vices* interpretatur pugnas, quia per vicissitudinem pugnatur; et hinc illa locutio 'Snam vicem officio fungi,' illustrata egregie a Gronovio ad Liv. I. 9. et ita 'Vices' in excubiis et aliis castrensibus muneribus. De quibus ad Quinct. Decl. II. c. 2. *Burm.*

17 *Ego quem Pierio mater, &c.*] Orpheus Hym. *Μνημοσύνης καὶ Ζηῆδος ἐριγδούποιο θύγατρης Μοῦσαι Πιερίδες μεγάλων μοι, ἀγλαήφοι μοι.* Idem: *Μνημοσύνην καλέω Ζηῆδος σύλληκτρον ἔνασσαν ἥ Μοῦσας τέκνωσ' ἱερὰς δόσις λιγυφώνους.* Eumelus: *Μνημοσύνης καὶ Ζηῆδος Ὀλυμπίου ἐννέα κοῦραι.* Solon: *Μνημοσύνης καὶ Ζηῆδος Ὀλυμπίου ἀγλαὰ τέκνα.* Antonius Liberalis *Metamorphos.* *Ζεὺς Μνημοσύνην μίγξει ἐν Παρίᾳ Μοῦσας ἐγέννησεν.* *Rig.*

Pierio] Dixi de hoc ante, in vita Phædri. Ursinus habet pro locutione proverbiali, sine causa hoc in loco, ut existimo. *Schef.*

18 *Mnemosyne*] *Plutarch.* *περὶ παιδ.* ἀγωγ. rationem reddit, cur *Mnemosyne* Musarum dicatur parens: 'Ἡ Μνήμη ὥσπερ παιδείας ἐστὶ ταμεῖον, καὶ διὰ τοῦτο μητέρα τῶν Μουσῶν ἐμυθολογήσαν εἶναι τὴν Μνημοσύνην ἀνιττόμενοι καὶ παραδηλοῦντες οὕτως οὐδὲν γεννᾶν καὶ τρέφειν ὥς ἡ μνήμη πέφυκε. *Vid.* *Max. Tyr.* *Sermon.* κή. *Nev.*

Mnemosyne] *Ms.* *Nemosyne.* *Gud.*

19 *Facunda*] *Ms.* *Facunda.* *Gud.*

Novies] Quæ novem edidit liberos uno partu; eleganter. *Schef.*

Artium] Musarum, quæ artes invenerunt. Vide de his omnibus *Gyraldum* peculiari syntagmate de Musis. *Schef.* Ita Horat. 'Centum puer artium.' Forte tamen legendum *artificem.* *Heins.*

20 *In ipsa natus*] *Lege, pæne sim natus schola.* *Heins.* An *Heinsius* mutare voluerit, quia metrum sibi constare non videbatur, nescio: sed non opus esse Musas sibi præ aliis faventes habere, ne aures offendantur hac

vocum positione, certe scio; qui video, principes Poëtarum syllabas breves produxisse, si vox sequens a se sp vel similibus inciperet: immo fuisse viros doctissimos, qui nefas crediderint, si corriperetur. Ne multis exemplis obruamus lectorem, consulat *Pincier.* *Parerg.* lib. IV. 12. qui morosissimo satisfaciet, et utrumque usitatum docebit; ut et *Barth.* ad *Calpur.* *Ecl.* II. 31. qui, licet hoc concedat, tamen pro frequentiori ibi stat, ut et *Adv.* XXI. 8. et XXIII. 4. et ad *Stat. Theb.* VI. 551. *Vid.* et *Lambin.* ad *Horat. Sat.* I. 2. et 5. Quibus licet nos refragari nolumus, credimus tamen cum *Acrone* ad *Horat. Sat.* II. 3. 43. communem effici ea positione syllabam, neque in *Phædro* eam fuisse religionem legis pædiæ deprehendimus, ut non liberius sibi indulserit: et ita *Lucan.* V. 118. 'Aut pretium, quippe stimulo fluctuque furoris.' *Sidon.* *Carm.* V. 87. 'Hannibal ante mens, quam nostra Scipio vidit:' et V. 205. 'Exclusa sceptris Geticis:' et infinita possent ex ipso *Marone* et aliis produci exempla, si tanti videretur. *Adi Taubm.* ad *Virg.* XI. 309. et *Broukh.* ad *Tibul.* I. V. 28. *Burm.*

Schola] Quia a *Pierio* monte Musisque ibi habitantibus propagatæ artes in cæteras orbis partes ferebantur. Videtur autem simul hic innuere *Noster*, quod *Scholasticus* fuerit. *Rhetor* forte, vel *Grammaticus.* Sic 'Hominem inter literas natum' usurpavit *Justinus* VI. 8. de *Epaminonda.* *Schef.* 'Nati in literis' *Cicer.* de *Orat.* III. 32. et 'In *Fetialium* manibus natus' *Verr.* V. 19. 'Simile illud *Statii Theb.* VI. 739. 'Sacras inter crevisse palæstras.' *Burm.*

21 *Curam habendi*] Sic *amorem habendi* *Ovid.* dixit *avaritiam*: 'Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi.' Et *Horat. Ep.* I. 7. 'Amore senescit habendi.' *Rit.*

Habendi] *Supple, rem, pecunias.* Sic *Horatius* et alii loquuntur, teste

Rittersh. *Schef.* Vid. infr. ad lib. v. fab. 4. Πλεονεξία illa cura habendi Græcis dicitur. Vid. Evang. Luc. XII. 15. Ovidius Art. Am. III. 541. et Fast. I. 195. vocat 'Amorem habendi.' Aurel. Victor. Cæs. III. 'Studium habendi.' Rutil. Lup. de Figur. Sent. p. 7. 'Cupiditatem habendi.' *Burm.*

Eraserim] Eleganter, ad indicandum studium summum ejiciendæ ejus cupiditatis. Sic 'Eradere timorem' dixit Seneca in Thyest. Pulcherrimus alias locus, qui ostendit, quid plerisque ad veram eruditionem obstet, nempe studium divitiarum. Vix enim ista duo consistunt inter se, neque potest fieri, ut unus idemque simul et literis det operam, et congerendis pecuniis. Id quod quotidianis pæne ad fastidium discimus exemplis. *Schef.* Horat. Od. III. 24. 'Eradenda cupidinis Pravi sunt elementa: et teneræ nimis Mentes asperioribus Formandæ studiis.' *Heins.*

22 *Et laude invita*] Vulgatam hanc lectionem Viri docti varie tentarunt explicare. Quicquid explicent, nobis non videtur sanum. Neque aliter illi visum est viro magno, qui primus locum emendare tentavit. Sed scribendum omnino, *Et laude multa*; quomodo scribendum ostendit illud, quod statim sequitur; ut fastidium quorundam poetarum, ægre admodum Phædrum in cætum recipientium, opponatur laudi huic multæ. Hoc dicit ergo poëta: Quamvis ego in hoc studiorum genere multam laudem sim assecutus, ægre tamen, et non nisi quodam cum fastidio, recipior in Musarum cætum. *Laus multa* hic autem est, non quidem magna, sed multa, sive multorum hominum; quod modestius est, quam si dixisset *magna laude*; *multam* enim *laudem* a multis mereri facilius est, quam a magnis *magnam*. Sic Horatius de Arte. Poët. 'Successit vetus his Comœdia, non sine multa Laude.' Passim autem

Phædrus sibi laudem tribuit. Sic capitulo præcedenti: 'Si livor obtrektare curam voluerit, Non tamen eripiet laudis conscientiam.' Et ad finem hujus præfationis: 'Mihi solennis debetur gloria.' Iterum in præfatione libri v. 'Mihi parta laus est.' *Invita* autem et *multa* uno eodemque fere modo in vetustis membranis scribuntur; certe *in* et *m* dignosci non possunt nisi ex sensu; *L* et *I* etiam parum differunt, et passim in hoc libello confundi ostendimus; itaque cum Librarius illud *L* accepisset pro *I*, non potuit aliter, quam *invita*, legere. *Gud.*

Laude invita] In voce vitam τὸ *M* non exteritur, vel certe eo confugiendum, quo suadet Rittershusius, nimirum ut scribatur *incubuerim*, ἀρχαῖ-κῶς; lege, quæ supra annotata a me sunt. *Faber.* Quippe quæ me alio trahebat, cum in isthoc vitæ genere intelligeret, se mihi non posse prodere. Vult, se non magis spectavisse laudem gloriamque in eligendo hoc vitæ genere, scholastico sc. ac litterato, quam divitias. Si enim illud voluisset, debuisset aliud sequi genus; quod vulgo magis laudatur, cui laus est favorabilior. Atque hoc est *laude invita*, ut opinor. Non dissimulabo tamen, eruditissimo Gronovio videri hic legendum, *Et laude nuda*, i. e. ob solam laudem, non ob aliud præmium. *Vitam*] Scholasticam sc. In hac voce *vitam* littera ultima non exteritur, quod *Faber* annotavit. *Schef.* Lege: *Nec laude invita in hanc vitam incubuerim*: vel, *Et laude invita in hanc vitam haud incubuerim*. *Heins.* Gronovii conjecturam verba inscriptionis Gruterianæ, ad epilog. libri præced. laudata confirmant: 'Nudo homine contenta est.' id est, Solo. Ita 'Nuda virtus' Gratio Cyneg. 3. Lucano IX. 594. et Stat. Theb. IV. 229. 'Nudæ vires' Theb. VI. 170. 'Nuda odia' IX. 20. et quæ plura Barthius producit, et nos ad Petron.

LXXXVIII. et Heins. et Drakenb. ad Sil. i. 219. *Burm.*

Vitam incubuerim] PR. *vitam in hanc incubuerim.* Faber putat *m* in *vitam* non elidi. Rittershusius: *incubuerim*: forte in *hancee*. Gud.

Incubuerim] F. scripserat Phædrus *incubuerim.* Solebant enim veteres u aliquando geminare metri causa. Exempla apud Plaut. et alios occurrunt. Sic inf. lib. III. fab. 18. *legerrim* *Tribuerit.* Rit.

23 *Fastidiose*] Ægre, difficulter, et quasi cum fastidio ac dedignatione ejus, qui tantopere ambit. Cicero in Ep. Att. 'Lente et fastidiose probare.' *Schef.* Senec. de Benef. II. 24. 'Alius accipit fastidiose.' Petron. c. 13. 'Tanquam mendici spolum etiam fastidiose venditabat.' Horat. Od. III. 1. 'Dominusque terræ Fastidiosus.' *Burm.*

Cætum] Musarum. Sensus: Etiam si omnia posthabeam litteris ac doctrinæ, ut opes et gloriam, tamen ad eam veram solidamque non, nisi difficulter ac sero, pervenio. Verissime, sed paucis persuadetur. *Schef.*

24 *Quid credis illis accidere, qui magnas opes*] Hegesias apud Rutil. Lup. II. de Fig. Sent. 'Alter in studio laudis versabatur, et industria virtutis vitam gloriosam, sed laboriosam, sequebatur: alter, in augenda pecunia occupatus, et habendi cupiditate depravatus, summas divitias summam virtutem existimabat.' *Rig.*

Accidere] Quomodo putas illum posse evadere doctum, qui, &c. *Schef.*

Magnas opes *Exaggerare*] Sic infra lib. IV. fab. 19. 'Qui dum quadrantes aggeras patrimonio.' Quamquam ibi forte, *aggeras*, est ab, adgerere; non ab, aggerare. Sic Cic. De Offic. I. 'Exaggerare rem familiarem:' et Catilinæ. IV. 'Auctæ atque exaggeratæ fortunæ.' Pari elegantia Petronius Arb. dixit, exstruere divitias: 'Qui solas exstruere divitias curant,

nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipsi tenent.' *Ritt.*

25 *Exaggerare*] Cicero de Offic. I. 'Quadrantes aggeras patrimonio.' Horatius: 'Exstruetis in altum Divitiis.' Prudentius *περὶ στεφ.* in passione S. Laurentii: 'Deprome thesauros, malis Suadendo quos præstigiis Exaggeratos obtines.' *Gud.*

Querit] Pulchre de eo, qui cum summa diligentia et desiderio agit. Virg. Æn. VII. 'Cunctanter, et quærentem dicere plura.' Livius I. 14. 'Cum parte majore, atque omni equitatu profectus, id quod quærebat, tumultuoso et minaci genere pugnae adequitando ipsis prope portis, hostem excivit.' *Schef.*

Vigilia] H. e. vigilantia. Habes idem præcem. Inst. §. I. *Prasch.* Non tam vigilantiam significat, ut existimant, quam curam et sollicitudinem. Cicero præf. Parad. 'Illud majorum vigiliarum munus in tuo nomine apparuit.' *Schef.*

26 *Docto labori*] Supra 'Doctus occurrit labor.' Democritus Hippocrati: 'Ἀνθρώποι ἄνδρες παρ' οἷς ὁ πόνος τῆς ἀρετῆς μάλιστα κέρνεται.' *Rig.*

Dulce] Opponitur eleganter præcedenti *Docto*; quasi diceret: Ibi labor est, hic lucrum: ibi doctum quidem aliquid, at hic dulce, quod est longe melius. *Dulce* est, jucundum, propter varias utilitates ex pecunia. *Schef.* Terent. Heaut. II. 2. 'Cui nihil jam præter pretium dulce est.'

27 *Quodcunque fuerit*] Non videtur sane pretium, ob duo isthæc verbula Sinonem laudare Virgilianum: nisi quid Satyrici subest, aut res in proverbium (ut multa sæpe) tunc abiit. *Prasch.* Sive perveniri hac ratione possit ad eruditionem, qua tu putas, sive non possit, ut ego censeo. Porro in proverbium veluti hoc abivisse apud veteres haud ægre assentior Lud. Praschio, ita suspicanti hoc loco. *Schef.* Terent. Hecyr. IV. 4.

47. 'Quidquid futurum fuerit.'

Quodcunque] Atque ita scribendum apud Virgilium ex vetustissimo Mediceo codice, cujus lectionem locus hic Phædri confirmat. Vulgo *Fuerint quæcunque*. Sed et auctoritate earundem membranarum delendus est versus proxime antecedens: 'Ille hæc deposita tandem formidine fatur.' Primo superfluous: sequitur enim 'Inquit.' Secundo falsum est, hæc locutum esse deposita formidine; immo vero paulo post poëta, 'Prosequitur pavitans.' *Gud.*

29 *Stylo*] Non ad Æsopi, sed præcedens *exarabo* pertinet. *Exarare stylo* est, scribere. Vide me in *Opusculo Peculiari De Stylo*. *Schef.* Immo *stylo Æsopi*, id est, genere scribendi. Quis enim credat, Phædri librum tertium cum Æsopi tertio congruere? *Burm.*

30 *Honori et meritis*] Ex veteri formula, quæ in inscriptionibus frequens..

31 *Sin autem minus*] Vir doctus tentat: *Sin, tamen haud minus*. Sed propter sequens *certe* nihil mutem. Nam et pulchrum hoc et usitatum, *sin autem minus*. Freinsh. Vid. ad *Epilog.* libr. II.

32 *Posteri*] Senec. Ep. XXI. 'Habebo apud posteros gratiam.'

33 *Fabularum genus*] I. e. fabulæ. Sic 'Jocorum genus' infra lib. IV. 16. Senec. Hippol. 338. 'Ignescunt genus aligerum.' *Schef.*

Fabularum cur sit inv. genus] Id est, fabulæ. Ut initio libri II. 'Exemplis continetur Æsopi genus,' id est, Æsopus. Et libro V. ubi de tibicine: 'Et lepidum genus Desiderari cœpit, ejus flatibus,' &c. id est, lepidus tibicen. *Rig.*

34 *Brevi*] Forte *Breviter*. Heins. Nihil opus: ita enim et Cicero ad Fam. III. 8. 'Brevi tuis literis responderem:' et IV. 5. 'Decrevi brevi ad te perscribere.' *Burm.*

Servitus] Grandius et significantius sic appellat Æsopum. Adde autem Suidam voce *Ἀλώπρος*, quem hic comode Neveletus citat. *Schef.* Verum quidem videtur hic de Æsopo servo loqui, sed verum quoque servitutem publicam sub Tyrannis 'omne studiorum genus paullo liberius et erectius periculosum facere,' ut ait Plin. Ep. IV. 5. ideoque talia deverticula quærere; et ideo Avunculum scripsisse suum Plinius dicit libros octo dubii sermonis, ne videretur ultra Grammaticos sapere. *Burm.*

Obnoxia] Arbitrio ac potestati alienæ subjecta. Absolute. Ita 'Animum obnoxium' dixit Plinius præf. operis, et apud Sueton. Tib. cap. 12. 'Obnoxium egit.' Plaut. in Trin. IV. sc. 3. 'Si bonus est, obnoxius sum.' Vide t. I. *Schef.* Sic loquendi libertatem (quod amicus meus et cognatus dilectissimus J. J. K. Diss. de Libertate Senatoria demonstratum ivit, attigitque ampliss. Bosius de Character. beatæ Reip. §. 17.) gravissimi sæpe viri ænigmatis, satyris, dramaticis, historiæ veteris imagine, et similibus rebus explicarunt: quibus exemplum præsens non immerito adscribas. *Prasch.* Ita 'Obnoxia infirmitas' Quinctil. Decl. XII. et Decl. I. 6. 'Calamitas obnoxia:' ubi vide Cl. Schultingium.

Servitus obnoxia] Intelligit Æsopum, qui Xantho Philosopho servitutem serviisse dicitur, ære ipsius redemptus. Servum autem hominem, ut Plautus alicubi ait, oculos, manus, linguam habere continentem oportet: plusque adeo ipsum scire, quam loqui, decet. Est autem hæc sors communis servo cum exule: de quo Polynices apud Euripidem interrogatus a matre, τί φηγάσω τὸ δυσχερές; *Quæ res maxime accideret molesta exulibus?* respondet: Ἐν μὲν μέγιστον, οὐκ ἔχειν παρρησίαν: *Illud, inquit, unum omnium maximum, quod libere loqui non licet.*

Tum Jocasta: *Servile hoc narras, non loqui quod sentias Audere*: Δούλου τόδ' εἶπας, μὴ λέγειν ἃ τις φρονεῖ. *Ritt.*

35 *Dicere*] *Lege hiscere*. Plaut. 'Ne hiscere quidem audebat.' Cicer. Phil. II. 'Respondebisne ad hoc? an omnino hiscere non audebis?' *Hiscere* cum quarto casu Propert. III. 3. 'Tantum operis nervis hiscere posse meis.' Hinc alibi dixit: 'Palam mutire plebeio piaculum est.' Et lib. I. fab. 2. 'Vocem præcludit metus.' Vide Euripidis locum a Rittershusio laudatum. Forte etiam legendum, *Quia, qua lubebat, non audebat hiscere*. Catul. Ep. 15. 'Quem tu, qua lubet, ut lubet moveto.' *Heins.* Ita apud Plaut. Mil. I. 1. 11. melioris notæ codices, 'Mars hunc ausit hiscere,' pro vulgato *dicere*.

36 *Affectus*] Non intelligit perturbationes, sed res quæ accidebant ipsi, quæ eum afficiebant. Hoc vult, omnes casus, qui venerant, omnem injuriam, qua afficiebatur, ultum esse fabula. Ita Celsus 'Corporis affectum' usurpavit pro eo, quo corpus aliter atque aliter afficitur. *Schef.* *Affectus* hic sunt sensus, ut animo suo sentiebat, nec audebat libere et directe eloqui, sed per fabulas adumbrabat. Sic Senec. de Ira II. 2. de Laberiano versu, 'Necesse est multos timeat, quem multi timent:' quo 'missam esse vocem publici affectus' dicit. Ita 'Affectus publicos' sæpe dixerunt auctores declamationum sub Quintilianii nomine editarum. Vid. ad Decl. II. 1. *Burm.*

37 *Calumniam*] V. C. Pith. *Calumniæque fiet scelus et locus*. Forte legendum, *Calumniæque fictis illudit jocus*. Sic fab. 88. 'Plaudit illudens equis.' Alibi plura de hoc verbo. Vel legendum *alludit*. Sic infra hoc verbo fab. ult. 'Intempestive qui occupato adluserit.' *Heins.*

Calumniamque fictis elusit jocus] *Avien.* Theodosio: 'In his scilicet ur-

bane concepta falsitas decet, et non incumbit necessitas veritatis.' Vid. Aphthon. in Æsopi vita sub. fin. et Theon. Sophis. Progymnas. *Rig.*

38 *Ego porro illius semita feci viam*] *Ms. Ego illius pō.* Scripserat Phædrus, *ÆSOPIILLIUS*. Posterioribus semibarbaris seculis cum scriptum esset, ut tum solebant, *ESOPILLIUS*, quia inter S et G maxima tum affinitas, neque animadvertisset scriba, geminandum illud primum I; hinc natum pro *ESO* illud *Ego*. P cum O proxime præcedenti putavit esse porro, nam in Mss. sic scriptum porro: pō cum circumflexo plerumque porro denotat. Scribendum omnino et distinguendum: *Calumniamque fictis elusit jocus. Æsopi illius semita feci viam.* 'Viam aliquam longam conficere,' est apud Ciceronem. Livius: 'Viam sibi ad castra facere.' *Se faire voie.* 'Viam facere sceleribus,' Seneca. 'Viam facere,' Plautus; *marcher, passer par quelque lieu.* Forte etiam legi posset, *Ego illius pro semita*; eo sensu quo Martialis Ep. lib. VII. 60. 'Et modo quæ fuerat semita, facta via est.' *Gud.*

Semita] Laborat versus. Nam *semita* primam producit. Quare malim: *Ego porro illius sem. Feci viam*, puto idem esse, quasi dixisset, *Ivi, profectus sum eam viam, quam ille ivit.* Nec distinguo heic inter *viam* et *semitam*. Cicero dicit, 'Conficere viam.' Huc facit Lucretianus locus: 'Avia Pieridum peragro loca, nullius ante Trita solo.' *Schiop.* Non possum impetrare a me, quin existimem hic lacunam esse, et versus aliquot excidisse, quos nobis blattæ inviderint. *Faber.* Puto Nostrum scripsisse, *semitam, feci viam*. Notaverat Rittershusius, latiore esse viam, angustiore semitam, ex Cicerone atque Plauto. Id Schoppius repudiat, nec se ait inter hæc distinguere. Sed rectissime Rittershusius.

Hoc enim Noster vult, se Æsopi semitam, qua unus solusque ambulabat, repetendo, et frequentius, quam ipse fecerat, calcando effecisse, ut fieret via. Semita fit via, cum a pluribus incipit ambulari, et sic magis vulgatur, atque dilatatur. Id quod Phædrus a se ait factum, ideoque subjicit, *Et cogitari PLURA, quam reliquerat*. Quod autem Faber putat, anteversum hunc nonnullos excidisse, quos nobis blattæ inviderint, in eo mihi suam sententiam non probat. *Schef.* Lege: *Exili porro e semita feci viam*. Heins. Mihi ultima Gudii conjectura non displicet, *Ego illius pro semita feci viam*; id est, studium ejus angustis terminis et paucis fabulis contentum ampliavi, plura cogitans, quam ille reliquerat. Ludunt vero sæpe auctores, in his ‘semitis,’ ‘viis,’ ‘itineribus,’ &c. Sic Flor. i. 14. ‘Ad victoriam iter sanguinis sui semita aperuit;’ id est, exiguo illo damno sui sanguinis militibus dedit occasionem victoriæ: nam qui primus iter aperit, semitam novam facit, quam alii sequentes ampliant, viam et iter facientes. Sic Propert. iii. 3. ‘Qua nova muscoso semita facta solo:’ ubi vide Passeratium, qui angustam esse docet. Sic ‘Viam facere’ sibi auctores dicunt, qui genus peculiare scribendi sequuntur: ut Quinet. iii. 1. ‘Fecit deinde velut propriam Hermogenes viam.’ ‘Facere’ vero ‘viam’ obviam apud Ovidium et alios est. Sed maxime hic pertinet locus Ciceronis, quem jam olim codici meo adscripsi, et huc adduxit Hoogstratanus, ex lib. ii. in Verr. 23. ubi videndus Grævius, sed in quo nondum mihi satisfacio: ‘Jam intelligetis hanc pecuniam, qua via modo visa exisse est ab isto, eadem semita revertisse:’ ex quibus verbis colligeretur *viam* et *semitam* esse eandem. Sed legerem, *eandem semita revertisse*: Pecunia, quæ pa-

lam per viam abiit, eadem illa clam per semitam rediit. Offendit libuarios pleonasmus ille *hanc*, et deinde *eandem*: sed ita centies Cicero et alii, ut alibi docemus. Præterea hinc explicandus ille Ovidii versus Art. ii. 332. ‘In tabulas multis hæc via fecit iter:’ ut hic e semita via fit, ita illic e via fit latissimum discipulis iter et facile, per artes, quas magister amorum docet. Non etiam dissimilis locutio Velleii Paterculi lib. ii. 3. ‘Non enim ibi consistunt exempla, unde cæperunt, sed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latissime evagandi sibi viam faciunt:’ ubi *trames tenuis* est idem, quod hic *semita*. Vid. Lutat. et Barth. ad Stat. Theb. ii. 48. et vi. 155. Non tamen damno alteram lectionem, *Ego porro illius semitam feci viam*, quæ in eundem sensum congruit: immo eam recepi in contextum. *Burm.*

39 *Cogitavi*] I. e. excogitavi. Liv. ii. 55. *Prasch.* Pro composito, excogitavi. Sic Livius ii. 55. ‘Aliud agendum ac cogitandum;’ quem locum opportune Praschius hic notavit. Corn. Nepos vita Datamis cap. 6. ‘Quod ad suam perniciem fuerat cogitatum.’ Quanquam, ne quid dissimulem, Noster pro, *et cogitavi*, una voce *excogitavi*, omissa conjunctione, sicut solet, scripsisse videatur. *Schef.* Lege: *Excogitando plura, quæ relictæ erant*. Heins. *Cogitare*, pro, excogitare utitur et Terent. Heaut. prol. v. 13. ‘Sed hic auctor tantum poterit a facundia, Quantum ille potuit cogitare commode.’ *Burm.*

41 *Accusator, index, testis*] Tacitus de iisdem Tiberii temporibus, *Annal.* lib. iv. 28. ‘Accusator filius, &c. structas Principi insidias, missosque in Galliam concitores belli, index idem et testis, dicebat.’ Quod Scippii conjecturam firmat. Sed eodem loco ex sequentibus apparet, accusatores et delatores, sive indices,

eo tempore nomine eodem venire. Vide omnino locum, ubi Cæsar pro accusatoribus et delatoribus agit. Egregia Scipionis Africani posterioris verba ad Sacerdotem: 'Lucrifac censoriam notam, ne ego in tuam personam et accusatoris et testis et indicis partes egisse videar.' De eodem Sejano Tacitus Annal. lib. iv. 'Adsimulabatque indicis partes adversus Germanici stirpem, subditis qui accusatorum nomina sustinerent.' *Gud.*

Alius Sejano] Pro alius, quam Sejanus; vel, a Sejano diversus. Horat. 'Neve putes alium sapiente bonoque beatum.' Idem: 'Ne...alius Lysippo duceret æra, &c.' Sallust. 'Aliud bello mallet.' Plaut. 'Qui quærit alia his, malum videtur quærere.' Ita ibi recte decus nostrum Janus Gulielmus. *Schiop.* Pro, a Sejano, præpositione omissa, h. e. quam Sejanus; quod jam Neveletus observavit. Adde Heinsium ad Ovid. Amor. El. i. 4. 1. *Schef.*

Alius Sejano foret] Vid. Tacit. Ann. iv. et v. Sueton. Tiber. cap. 61. Dio LVIII. Eo sensu, quo Horat. dixit, 'Alius Lysippo.' *Rig.*

Alius Sejano] Id est, alius quam Sejanus; ut apud Horatium: 'Alius Lysippo.' quod primus Neveletus notavit. Et apud eundem Horatium, 'Alium sapiente bonoque beatum,' quod habet Schefferus, qui remittit ad Heinsii not. ad Ovid. Amor. El. i. 4. 1. Sed non tantum Pœtæ, immo etiam Historici, ita loquuntur: Tacitus Ann. initio lib. xvi. 'Nec aliud per illos dies Populus credulitate, prudentes diversa fama, tulerat.' Valens Acidalius notat: 'Recte cape, aliud crudelitate,' id est, aliud quam crudelitatem.' Plinius Nat. Hist. lib. ii. de Deo: 'Alius mundo.' Sic in V. Ms. id est, alius quam mundus. *Gud.*

42 *Judex*] Non vereor rescribere

index. Qui Latinis scriptoribus idem valet quod, delator. Cicero pro Muræna: 'Vallatam indicibus atque sicariis.' Et Paradoxo ultimo: 'Videt domi tuæ pariter accusatorum et indicum consociatos greges.' Et tuus Ausonius: 'Indice me nemo, sed neque teste, perit.' *Schiop.* Scribit Schoppius, *index*, et exponit, delatorem. At præcesserat de accusatore, qui a delatore nihil, hoc in loco quidem, differt. Dein repugnat ordo verborum. Præcedit *accusator*, sequitur *testis*, non potest post hunc *index* poni. Et ubi remanebit *judex*? Igitur nihil muto. Vox *judicis* vim Sejani innuit, ob quam satis ad damnationem in judicio fuit, a Sejano accusari. *Schef.* Male Schoppius *index*. Sejanus partes accusatoris, testis, et judicis sustinuit, et in Ausonii loco, quem citat, legitur: 'Judice me nemo, sed neque teste perit.' *Heins.* Adde locum Taciti Ann. iv. 59. ubi Sejani in Germanici stirpem odium refert.

Judex alius denique] Rem judicii non fecit, qui mutare ausus est. *Rig.*

43 *Dignum*] Quia paterer propter ejusmodi aliquem, cujus vita fortuneque merentur, ut ipsius gratia quid feramus. Nunc, quis est *Sejanus*, unco paulo ante tractus? Hoc opinor velle. *Schef.*

Tantis malis] *Cunctis* legendum videtur Guyeto; id est, *σύντασι*. *Gud.*

44 *Delinirem*] Legendum *delenirem*. Horat. Od. iii. 1. 'Quod si dolentem nec Phrygius lapis, Nec purpurarum sidere clarior Delenit usus.' Vid. ad Quintil. Inst. v. 8. *Burm.*

45 *Suspicionem*] Secundam in *Suspicionem* per diastolen producit. Est autem locus hic eximius ad declarandam suspicionis indolem. Cui, quo penitius intelligeretur, hæc addenda censui. Suspicionis tria reperio genera: primum ingenuum, utile et laudandum, cui prudentia mater est

et moderatrix: quod nec facile concipitur, nec fovetur facile: melius fere sentire et omnia excusare sibi mavult, quousque res sinit. Sed nec facile ultionem parat, utpote cui 'satis est potuisse videri.' Ejus generis est suspicio Pamphili (nam Comicis exemplis uti libet, quo appareat, optimos affectuum pictores hos poëtas esse) in Hecyra III. 1. 19. Alterum morosum, credulum, præproperum, amicitii adversum: quod incerta postulat ratione facere certa; quod erumpit in iras, æmulationes, jurgia, atque adeo ex incogitantia quadam provenit. Videre est id genus in Charino Terentii Andr. IV. 1. Simone ibid. V. 4. 6. Lachete Hec. II. 1. et IV. 4. 53. Demiphone Phorm. V. 7. 41. Est denique otiosum quoddam, improbum, ab animo callidissimo profectum: quod omnia tuta timet, nihilque non in pejus rapit, assuetudine magis vel natura, quam occasione: ut facit Davus Andr. I. 2. 4. Sæpe ex mala conscientia nascitur, exemplo Syri Heaut. V. 2. 49. cui merito timendum, ne propter malefacta scapulas perderet. Quam ob rem Agapetus cap. 47. 'Ο γάρ τινα μὴ ἀδικῶν, οὐχ ὑποφῶται τινα. Et Seren. R. Jacobus Lib. II. Δόρου βασι. 'Hereditarius tyrannorum morbus est suspicio, exulceratæ conscientiæ fructus.' Ab hoc genere omnium pessimo, illa tempestate maxime quod grassabatur, Phædrus h. l. metuit, *Prasch*. Posset et legi *Suspectione*, de qua voce vide ad Quinct. Decl. I. 2. sed et secundam in *suspicio* produxit noster inf. fab. 10. 36. *Burm*.

Suspicionem si quis] Ms. *Suspiciones quis*. Sed corrigunt alii. Secundam in *Suspicionem* per diastolen producit PR. Sed legendum esse *Suspectionem*, metrum postulat. Passim hoc nomen, præsertim apud Comicos, corruptum est. Sic apud Plaut. Amphitr. Act. I. Sc. 2. 'Et ne in suspi-

cione ponatur stupri, Et clandestina ut celetur suspicio.' Egregie Sciopius in paradoxis Ep. 8. posteriori versu pro *suspicio*, auctoritate Donati et Festi, invitis omnibus Plauti scriptis codicibus, restituit *consuetio*; sed non transmittendus erat versus prior, in quo, ut versus Iambus Senarius constet, scribendum *suspectionem*. Glossæ II. 'Suspectiuncula; suspectio brevis.' *Gud*.

Si quis errabit] Severus Sulpicius in libr. de vita Martin. pag. 291. 'Nec vero quemquam nominare necesse est, licet nosmet ipsos plerique circumlatrent: sufficit, ut si quis hæc legerit et agnoverit, erubescat: nam si irascitur, de se ipse dictum fatebitur, cum fortasse nos de alio senserimus.' Idem Hieronymus Epist. ad Rust. de forma videndi, 'scio me offensurum esse quamplurimos, qui generalem de vitii disputationem in suam referunt contumeliam, et dum mihi irascuntur, suam indicant conscientiam, multoque prius de se, quam de me, judicant.' *Nev*.

Errabit] Forte *aberrabit*. *Heinsius*.

46 *Rapiet*] Eleganter, velut de re ad se nihil pertinente. Dicet, se tactum et exagitatum tacite hac illave fabula. *Schef*.

Rapiet ad se, quod erit commune omnium] Querolus Prologo: 'In ludis autem atque dictis antiquam nobis veniam exposcimus. Nemo sibi arbitretur dici, quod nos populo dicimus. Neque propriam sibi causam constituat communi ex joco. Nemo aliquid recognoscat; nos mentimur omnia.' *Rig*.

Erit] Peculiari notione ponitur, pro, esse debet. Ita inf. cap. 2. *Schef*.

47 *Stulte nudabit*] Intelligendum forte, licet; cui respondeat, nihilo minus. Sententia tali: Etiam si per hoc, quod talia ad se rapit, stulte ac

inepte nudabit suam conscientiam, eamque conspiciendam omnibus præbebit, unde innocentia mea patefiet; tamen, etiamsi sic innocentia constabit mea, ego me apud ipsum nunc excusabo. Quanquam et intelligatur locus absque illo, licet; isto modo: Nudabit ille conscientiam quidem; nihilominus tamen ego velim me excusatum ei, quia non propterea scripsi, ut sic hic et ille se nudaret. Nisi quis existimet, fuisse apud nostrum, *Stulte et nudabit*. Cæterum nudare hic est, omnibus conspiciendam præbere. Quomodo Liv. III. cap. 48. 'Ætoli defectionem nudabant.' *Schef.* Vide Gronov. ad Liv. XLIV. 38. qui sæpe eo verbo utitur, sed et rariori significatione, pro, deprehendere alterius mentem, lib. XXXIV. 24. 'Ad Ætolos etiam legatum misit, magis ut nudaret animos, id quod evenit, quam spe impetrari posse.' Nisi et quis ibi nudarent mallet, quod tamen nollem: nam similiter Ovidius Am. II. v. 5. 'Non mihi deletæ nudant tua facta tabellæ.' Ibi tabellæ, apud Livium legatus, vel qui mittit, nudat animos. Quintil. Decl. IV. cap. 4. 'Dignum, cui se factorum arcana nudarent.' *Burm.*

49 *Neque enim notare singulos*] Hoc est, quod alius Poëta dixit: 'Parcere personis; dicere de vitiis.' Et quid si hic aliquis contendat legend. *Verum ipsa, vitia et mores h.* pro, *ipsam vitam, &c.* Fateor tamen, 'Vitam' et 'Mores' sæpe ἐκ παραλλήλου jungi. *Ritt.*

50 *Ipsam vitam et mores*] Mart. Ep. VIII. 3. 'Agnoscat mores vita legatque suos.' *Gud.*

51 *Forsan*] Metrum suadet ut legamus: *fors aliq. gr.* Schiop. Vel pueri videant, errorem esse in versu: legendum autem *fors* adverbialiter, quod apud Plautum et alios bonos scriptores passim reperias, sed nostra ante nos dixit Schoppius: at, quod jam

monebo, nec ille, neque adeo quisquam alius, vidit, emendandum esse Ovidium Am. lib. II. Eleg. 8. 'At quanto, si forte refert, præsentior ipse,' &c. Legendum: *At quanto, si fors refert, &c.* Nam istud, *refert*, cum pro, interest sumitur, priorem habet longam: itaque ne aliquis Schoppius Ovidium quoque reprehendat, admittatur emendatio. *Faber.* Schoppius et Faber scribunt, *fors*. Verum melius, si, hoc retento, cum N. Heinsio legamus *quis*, pro *aliquis*. Et sic etiam Freinshemio placebat. *Schef.*

Forsan] Ms. Rem. *forsitan*, quod a metro longius adhuc abit; videtur tamen indicare, vitium illud, quo versus laborat, inesse voci *forsan* potius, quam sequenti pronomini *aliquis*, quod viri docti, Heinsius, Schefferus, Freinshemius, tentarunt. Quis enim non videt, utrumque et *forsan*, et *forsitan*, esse glossema, et interpretamentum veræ lectionis *fors*? quod idem omnino est, sed barbaris Monachis exscriptoribus non æque cognitum. Glos. Philox. 'Σχέδον, Fors, fortasse, forsitan, forsant.' Atque ita jam ante Scioppius: et Salmasius ad marginem libri notaverat. *Gud.*

Gravem. Si Phryx] Ms. *gravem Frigem fuisse Æsopum, si.* *Gud.*

52 *Si Phryx Æsopus pot. Anach. Seytha*] Apul. Apol. 'Quippe illa terræ alumna multum ad meliorem saporem juverit, et regio fecunda, et cælum pluvium, et ventus elemens, et sol apricus, et solum succidum. Enimvero animo hominis extrinsecus in hospitium corporis immigranti, quid ex istis addi vel minui ad virtutem vel malitiam potest? Quando non in omnibus gentibus varia ingenia provenere? quanquam videantur quædam stultitia vel solertia insigniores. Apud socordissimos Scythas Anacharsis sapiens natus est. Apud Athenienses catos, Meletides

fatuus.' Juv. Sat. x. 'Cujus prudentia monstrat, Magnos posse viros et magna exempla daturus Verveum in patria crassoque sub aëre nasci.' Vet. Interpres: 'Apud Abderim aut Megarim, quæ fuit patria Democriti. Non ex cæli vitio regiones solent æstimari. Nam fuit Democritus ubi stulti solent nasci, id est, Achivus. Vult igitur Democritum inter stultos prudentissimum natum.' Vid. Epist. Hippocratis et Democriti. *Rig.*

Anacharsi Scythæ] Puto *Anacharsis Scythæ*. Si *Æsopus Phryx*, *Anacharsis Scythæ* potuit ingenio suo condere æternam famam. *Schiop.* Omissa conjunctione. Vide sup. l. i. cap. 9. *Schef.* Utinam paternæ conjecturæ, quam veram et elegantem puto, acquiescere potuisset Cl. Gronovius: *Si Phryx Æsopus potuit, si Anacharsis Scythæ*, &c. nam illud si geminari solere videbimus ad Ovid. Amor. III. 9. 1. *Burm.*

Anacharsis Scythæ] *Anacharsis* summa usus est in hominibus carpendis libertate. Diog. Laërtius: Παρέσχε δὲ καὶ ἀφορμὴν παροιμίας διὰ τὸ παρρησιαστικὴς εἶναι, τὴν ἀπὸ τῶν Σκυθῶν ῥῆσιν. Herodoti Melpomene: Ἐξω τοῦ Σκυθικοῦ, ἔθνεα ἀμαθέστατα. Deinde: οὔτε ἄνδρα λόγιμον οἶδαμεν γενόμενον πᾶρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. Jure igitur Epicharmus, quum aliquis diceret, Σκύθης τις ὕλεθρος, subjecit interrogando, 'Ὁ δὲ Ἀναχάρσις οὐ Σκύθης. *Rig.*

Anacharsis Scythæ] Ms. *Anacharsæ Scythæ*. *Gud.*

53 *Condere*] Extruere. Sic Plinius dixit, 'Condere laudes' alicujus. *Schef.* Ovid. Trist. II. 'Divitis ingenii est immania Cæsaris acta Condere.'

54 *Litteratæ qui sum propior Græciæ*] Ennodius Paneg. Theod. 'Educavit te in civilitatis gremio Græcia præsaga venturi,' &c. Thessalus Hippocratis filius: Αἱ γὰρ Ἀθῆναι ὑψηλό-

τερόν τι τῶν ἄλλων πόλεων ἐς δόξαν. Arnob. v. 'Athenæ humanitatis artibus studiisque pollentes.' Tertullianus lib. de Anima cap. 20. 'Thebis hebetes et brutos nasci relatum est: Athenis sapiendi dicendique acutissimos: ubi penes Colytum pueri mense citius eloquuntur, præcoce lingua. Siquidem et Plato in Timæo Minervam adfirmat, cum urbem illam moli-retur, nihil aliud quam regionis naturam prospexisse talia ingenia pollicitam,' &c. Arnobius ad G. lib. v. 'Quid, Erichthidæ o cati, quid, cives Minervii, dicitis?' Sic enim elegantissime hunc locum una cum aliis innumeris suo nitori reddidit F. Pithæus V. C. ex vetusti codicis scriptura: *Quid erit ideo cati*. Martialis Epig. lib. vi. 74. Herodoti Cleio: Ἐπεὶ γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικόν, ἐν καὶ δεξιό-τερον, καὶ εὐθηές ἦλθον ἀπηλλαγμένον μάλλον. *Litteratæ*] Vid. Tranquil. de Illustr. Gram. c. 4. Martian. Felic. lib. III. initio. *Rig.*

Propior] Ms. *proprior*. Et ita Salmasius ad oram sui libri notavit, et alibi legendum. *Gud.*

55 *Deseram*] Est hoc inter notas boni (ut loquuntur) patriotæ: quod argumentum justa dissertatione illustrandum nobis seposuimus. *Prasch.* Omittam ornare ac promovere, cum possim. Cicero in Ep. Att. 'Non deseram preces fratris, non cæterorum promissa, nec spem uxoris, nec obsecrationem filia, nec fideles literas tuas.' *Schef.* Lege, *deteram*. Horat. I. 6. 'Laudes egregii Cæsaris et tuas Culpa deterere ingeni.' *Heins.* Ita et Nepos Timol. I. 'Nonnulli enim læsam ab eo pietatem putabunt, et invidia laudem virtutis obterent.' Silius Ital. VII. 246. 'Quantum detritum est famæ.'

56 *Threissa*] Phædrus natione *Threx* fuit; ita enim ea vox semper scribenda, ut apud Sueton. Calig. 54.

'Threx et auriga.' Sic scribendum ex plerisque Mss. monuit Casaubonus; ut statim cap. 55. 'Threcas quosdam;' ex Mss. ubi perperam *Thraces*. A Threx igitur descendit, Threissa et Threicius. Similiter apud Cornelium Nepotem legitur, 'Threces.' Gud.

Threissa cum gens] Indicat Phædrus, se gente Thracem esse: ideoque Græciæ eruditionis parenti propiorem, quam vel Æsopus Phryx, vel Anacharsis Scythæ. Pro, *numeret auctores suos*, malim, *auct. Deos*, nempe Apollinem, et Musam, id est, Calliopen, quæ mater Orphei fuisse perhibetur. Ritt.

Auctores suos] Rittershusius scribit *auctores Deos*. Sed hoc primum falsum de Apolline et Musa, deinde nec hinc sequitur, si auctores essent, ergo Phædrum decus patriæ non debere deserere. Locum ergo obscurissimum sic expono. Linus et Orpheus primi litteris excoluerunt Græciam. Itaque auctores eos vocat et auctores Græciæ, quatenus est litterata. Eo enim τὸ *auctores* referendum videtur. Porro hos auctores dicit Noster *Thraces numerare suos*, hoc est, dicere non esse Græcos, verum Thraciæ gentis homines. *Numerare auctores suos* sic est dictum, sicut 'Aliquem accusatorem suum numerare,' apud Ciceronem in Orat. pro Muræna. Jam cum Thraces fuerint illi, qui Græciam instruxere litteris, vult dicere: Cur ego non studeo servare hoc decus meæ patriæ, cum præsertim Apollo et Musa, Dii artium, in Thracia mea habitarent, ibique eos auctores litteratæ Græciæ progenue-

rint. Schef. Rittershusius *Deos*. Male. *Auctores* sunt, Poëtæ. Heins.

57 Lino] Virg. Ecl. iv. 'Huic mater quamvis, atque huic pater adsit, Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo.' Præsch.

Qui saxa cantu movit] Ovid. Met. xi. init. 'Carmine dum tali sylvas animasque ferarum Threicius vates et saxa sequentia movit.' Propert. Eleg. lib. iii. 1. 'Orpheu, te tenuisse feras, et concita dicunt Flumina Threicia detinuisse lyra.' De Amphione Horatius: 'Saxa movere sono testudinis, et prece blanda Ducere, quo vellet.' Silius lib. xi. 'Lapidem testudine felix Ducere, et in muros posuisse volentia saxa.' Lucanus lib. viii. de venerabili ore Pompeii: 'Hoc leges, campumque et rostra movebat.' Quid est *movere leges*? num *movere leges* est, abrogare? an vero hoc in laudibus Pompeii commemorari poterat? [An et *rostra et campum* abrogavit Pompeius?] inepte. Sed lege parva mutatione: *Hoc reges, campumque et rostra movebat*. Gud.

Qui saxa cantu movit] Nota res de Orphei vi musicæ, vel ex elegantissimo illo Edyllio Cassii Parmensis, Poëtæ inter veteres Epicos eximii et Horatio æqualis: quod quamvis jam sæpe sit editum, nonnullis etiam negetur esse γῆσιον, factum potius tentandi gratia ab Achille Statio Lusitano; tamen hic quoque Notis istis, tanquam pulchrum quoddam emblemata, inserere visum est, subjecta ejus metaphrasi Græca, olim elaborata ab avunculo nostro doctissimo in gratiam virtutis eruditæ studiosorum adolescentum: quibus et nos hanc operam damus.

CASSII PARMENSIS ORPHEUS.

ARGUTA primum cum plectra parentis, et auro
Distinctam sumpsit citharam Rhodopeius heros;
Ridebant segnes pulsus, digitosque micantes
Serius, et chordis indoctæ dissona vocis.

Delph. et Var. Clas.

Phædr.

2 H

Mox pudor exardens, et gloria dulcis honesti
 Lusibus avertit puerilibus, omnis et illuc
 Perditus incumbens Musæ pallescit amore.
 Et nunc maternis inhiat, nunc ille paternis
 Cantibus: hinc illinc discens dependet utrinque.
 Nulla Venus faciem cepit mentita dolosis
 Compedibus: somni fuerat, parcusque Lyæi:
 Donec, ridiculus dudum, modulamine silvas,
 Evulsosque suis scopulos radicibus egit:
 Ausus et ire viam mortalibus inconcessam
 Pœnarum oblitus demulsit carmine manes.

Non levis adscensus, si quis petit ardua: sudor
 Plurimus hunc tollit: nocturno exsomnis olivo
 Immoritur: delet, quod mox laudaverat in se,
 Qui cupit æternæ donari frondis honore.

POEMATII PRÆCEDENTIS METAPHRASIS GRÆCA; AUCTORE
 MATTHIA BERGIO, BRUNSWICENSI.

ὍΡΦΕΑ φασὶ τὸ πρῶτον ἐπεὶ φόρμιγγα λιγείαν
 Μαρτὸς ἔης ἔκρουσε προσάδων μυκάδι φωνῇ,
 Πουλὺν τοῖς αἰτοῦσι γέλων χλεύας τε ἐπόρσαι
 Τοῦ μέλεος τῷ ἀμούσῳ, ἐπεὶ νωθοῖσί τε νεῦρα
 Κρούσμασιν ἀμφαφάσκει, καὶ οὐδὲν ἰοικότ' ἐπᾶδε.
 Αἴψα δ' ὁμῶς αἰδοῖ τε τυπεὶς καὶ ἱμέρῳ ῥῥῆς
 Χαίρειν πόλλ' ἐκέλευσε τὰ παιδικὰ, καὶ φρέν' ἔτρεψε
 Παντῆμαρ πρὸς μούσαν ὅσον σθένος· οὐχ ὅγε μητρὸς
 Οὔτε πατρὸς μεθίεις ὅτ' ἀοιδιάοντας ἑώρα.
 Οὐδέ μιν ἅ δολόεσσα πόθῳ δαλήσατο Κύπρις,
 Οὐδὲ πέδαις σφιγγθέντ' ἀπὸ δέσμιον ἀλλαχόσ' ἦγε,
 Οὐχ ὁ διδοὺς βαθὺν ὕπνον ὀπωπαῖς, οὐχ ὅγε νηδὺν [νηδὺ rectius esset]
 Πολλὰ χαρίζομενος, μογέεσκε δὲ μῦνον ἐπ' ῥῥῆ.
 Καὶ τόθ' ὁ πρῶτα γελοῖος, ὁ μηδὲν ἀραρότα φθέγγας,
 Θεσπεσίῳ ἐνοπῇ καὶ ἀπειρέας οὔρεσι πέτρας,
 Φηγούς τ' ἀγριάδας ἀκτῆς ἐπὶ τηλεθύσας,
 Οὐκ ἔτι μαινομένους τε ἀπήγαγε θῆρας ἀγρῶτας.
 Τοῖς δ' ἐπὶ καὶ ζῳοῖσ' ἄστειπτον ἔβαινε κέλευθον
 Ταῖναρον ἡνίκ' ἔβη, σκοτίνῃ ὕδον, αἶδος εἶσω
 Μειλιχίῃ πῖσυνος κιθαρῇ, δι' ἔρωτ' ἀλόχοιο.
 Ἐν δ' ἄρα καὶ χθονίων τὸν ἀπειθέα χῶρον ἔπεισε.
 Πρὸς τὰ μέγιστ' ἐπίπαν οὐ ῥαδία ἔστ' ἐπιβάθρα.
 Ἰδρῶς καὶ πόνος εὐρύς ἐκεῖσ' ἀποπέμπεται ἄνδρα
 Ὃς καὶ ἀκοιμήτοισι κεκασμένος ὀφθαλμοῖσι
 Ἐγκεκυφώς τε βίβλοισι, λύχνου τέ κ' ἐλαίου ὕδαδ' ὡς
 Τωθάξει θαμὰ τοῦτ' ἐν ἑαυτῷ ὅπερ πρὶν ἐπῆναι.
 Ταῦτά γε νωλεμέως ἔρδων κλέος ἄρνυται ἐσθλόν.

Extat de eodem et in Catalectis Virgilianis Epigramma, continens hujus allegoriæ expositionem. Id est ejusmodi:

Threicius quondam Vates fide creditur canora
 Movisse sensus acrium ferarum,
 Atque amnes tenuisse vagos * *
 Et surda cantu concitasse saxa.
 Suavisonoque modo testudinis arbores secutæ
 Umbram feruntur præbuisse Vati.
 Sed placidis hominum dictis fera corda mitigavit,
 Doctaque vitam voce temperavit.
 Justitiam docuit, cœtu quoque congregavit uno,
 Moresque agrestes expolivit Orpheus.

Ritt.

59 *Hebrique*] Editio Meursii et Neveleti habet *Erebique*; ut ad fabulam Eurydices referatur: sed male, ut puto. *Impetus* enim rapido flumini rectius convenit; et *mora* cursum suum retardanti. Senec. Herc. Fur. 573. 'Ars quæ præbuerat fluminibus moras.' Sic 'Magnum impetum maris' dixit Jul. Cæs. de Bel. Gal. III. 8. *Burm.*

Dulci] Ne quis putet illud *teneri* fuisse cum molestia, et invitorum. Ita Statius 'Vim blandam;' alii alia hujus generis dixerunt. *Schef.*

60 *Gemas*] Proprium livoris, *gemere* ob felicitatem alienam. Ergo eum vult abesse, ne gemitu habeat opus, si videat fortunam Phædri. *Schef.*

61 *Quoniam*] Credo Phædrum sic

scripsisse: *Quod jam solennis detur mihi gloria.* Non enim gemit livor deberi cui gloriam, sed reddi. *Freinsh.*

Solemnis] Solita. Respicit exempla Lini et Orphei, qui, tametsi Thraces fuerint, tamen tantam obtinuerunt gloriam. *Schef.*

Debetur] Ms. *debentur.* Gnd.

62 *Induxi*] Non optantis, aut interrogantis, sed affirmantis et firmiter credentis verba sunt, hoc sensu: Scio, me his compulisse te, ut legas. Pro hac mea opera, si ex ea jucundum aliquid tibi accidet, hoc unum peto, ut reddas judicium. *Schef.*

63 *Candore noto*] Ego, inquit, candore notus sum omnibus. Ergo te quoque de meis laboribus sincere et candide judicare æquum est. *Ritt.*

FABULA I.

Anus ad amphoram] Proverbium vetus est, 'Anus ad armillum redit,' id est, ad vas vinarium. Vide Festum. Confer cum hac vinosam anum Plautinam, quam is describit Curculione, Sc. Flos veteris vini. *Ritt.*

1 *Epotam amphoram*] Suet. Tiber. 42. 'Ignotissimum quæsturæ candidatum nobilissimis anteposuit ob epotam in convivio, propinante se, vini amphoram.'

Amphoram] In amphoris vinum Falernum conditum servabatur. Martialis Epigr. lib. i. 19. 'Amphora non meruit tam pretiosa mori.' *Gud.*

2 *Falerna fece*] Falerni vini nota excellens æstimatio. Virg. Georg. 'Et quo te carmine dicam, Rhetica? nec cellis ideo contende Falernis.' Vide Flor. i. 16. Plin. l. xiv. *Freinsh.* Falerni vini fece. Abl. causæ. Sic Plautus in Rudente: 'Se scelere fieri nolunt nobiles.' Livius lib. xxxi. 'Bello nobile nomen.' *Schef.*

Falerna fæce] Horat. ii. Sat. 2. 'Surrentina vafer qui miscet fæce Falerna Vina, columbino limum bene colligit ovo.' Prudent. Hym. i. 126. 'Mustum Falernum.' Plura Gronovius talia observat pag. 213. Et Salmasius Hist. Aug. 58. *Gud.*

Et testa nobili] Quicquid explicant viri docti, non poterunt effugere, quin vulgata illa lectio constructionem turbet, quæ omnino talis est: *Vidit epotam amphoram, adhuc Falerna fæce, quæ jucundum odorem late spargeret.* Odor ille a Falerna fæce, an etiam a testa, ut copulativa videtur velle? immo vero *e testa nobili*, quemadmodum scribendum est. *Testa nobilis* dicitur propter materiam; fæx Falerna odorem spargens est contentum, altera vero *testa* est continens, ex quo spargitur. Gallicus interpres non cepit,

immo vero nihil habet de *testa*; et illud *nobili* perperam ad Falernam fæcem retulit, *un excellent vin de Falerne.* Facillime autem a librariis τῆ e additum est *t*, litera proxime sequens, quod sæpe perperam factum in Mss. *Gud.*

Testa nobili] Tertullianus de Carne Christi cap. 14. 'Argilla excocta Testæ vocabulum suscipit.' 'Pia testa' Horat. Od. ad Amphoram. *Rig.*

Nobili] Quia inscriptum habebat titulum tam celebrati vini. Solebant enim inscribere istis amphoris nomen vini, ubi et quando esset natum, in quibus condebatur: unde Juvenalis Sat. v. de tali vino: 'Cujus patriam titulumque senectus Delevit multa veteris fuligine testæ.' *Schef.*

3 *Odorem*] Ita Οἶνος μέλας ἀνθρώποις Aristophani Plut. iv. 1. 7. *Burm.*

4 *Avida*] In Ms. est *avita*, quod et Salmasius notat. *Gud.*

Avida traxit] Est simplex pro, attraxit. Columella xii. cap. 15. 'Ne humorem, quem fere noctibus remittit humus, trahere possint.' *Schef.* V. C. Pith. *avita traxit.* Lege, *avide attraxit.* Heins.

5 *O suavis anima*] Vinosa mulier statim exanimis est, si desinat lagenæ anima animari. *Animam* hic ipsum vini liquorem interpretari possis, quo modo Plautus aquam 'Animam putei' dixit. Vel etiam, *animam*, odorem. Videndus Nonius. *Rig.*

O suavis anima, qualem te dicam bonam] Viros doctos dudum exercuit locus iste. Scribe: *Quale in te dicam bonum.* Quod Latinitatis ratio et sensus ipse postulat. Nihil hac emendatione certius, nihil facilius esse, quivis sentiet, cui aliquantulum intercessit cum veteribus libris commercii.

Gronovius certe, qui unus instar omnium est, cum illi hanc emendationunculam nostram indicarem, auctor nobis fuit, ut ita ederetur. Alloquitur autem amphoram, eamque anus vinolenta rerum omnium carissimam ducens, et delictum suum faciens, blande *suavem animam* appellat; scilicet ut Cicero carissimis suis scribens, 'Vos animæ meæ,' inquit. Sic devota vino vetula amphoram, veluti corculum amplexa: O suave olens animula! inquit, quales delicias, quale in te bonum antehac fuisse dicam, in quales sunt reliquiae, et fæces ipsæ divinum quendam odorem spirant! Scheffero videtur anus illis verbis odorem alloqui, quo nihil est absurdius. Videtur autem Phædrus hanc fabulam expressisse ex Plauti loco, qui est act. I. sc. 2. Curculionis, ubi de muliere vini, supra quam dici potest, avida, ita inquit: 'Flos veteris vini meis naribus objectus est. Ejus amos cupidam me huc impulit per tenebras. Ubi ubi est? prope me est. Evax habeo. Salve, anime mi, Liberi lepos. Ut veteris vetusti cupida sum! Nam omnium unguentum odor præ tuo nautea est. Tu mihi stacte, tu cinnamomum, tu rosa, Tu crocinum, tu casia es, tu bdellium. Nam ubi Tu profusus, ibi ego me pervelim sepultam.' Ubi multis amoris vocabulis vinum alloquitur. Quis unquam audivit, virilis sexus aliquem tanto vini amore flagrare, ut illud appellet suum cor, suam animam, &c.? sed fæminæ Græcæ et Latinæ amabant vehementer vinum. Pleni sunt ejus rei utriusque linguæ poëtæ, Euripides, Aristophanes, Plautus, Juvenalis, qui fæminam comparat serpenti in Sat. 6. 'Tanquam alta in dolia longus Deciderit serpens, bibit et vomit.' Similitudine valde concinna. Nam Plinius lib. x. 72. et lib. xxii. 23. scribit, serpentes valde appetere vinum. Tempore Hippocratis, longe ante Poëtarum illorum tempora, vi-

dentur fuisse magis sobriæ, quia refert, eas neque podagra laborare, neque calvas fieri. *Gud.*

Anima] Odorem intelligit, de quo ante Virgil. Geor. II. de Lauro: 'Animas et olentia Medi Ora foveant illo.' Freinshemius in Indice vertit: *Athem*, id est, spiritum vitalem, quod huc nescio qui possit quadrare. Sed nec ad exemplum Plauti, qui 'Animam putei' pro aqua posuisse dicitur, ipse vini liquor potest explicari, ut Rigaltius suspicabatur. *Anima* est idem cum spiritu, at odor sese spargit per spirituum diffusionem. Unde illud apud Catullum. 'Suaves exspirans odores in Argon.' *Scheff.*

Qualem te dicam bonam] Blande compellat amphoram, quasi diceret: O bonam amphoram, qualem te dicam olim fuisse, tales cum sint tuæ reliquiae! Ennius: 'Tarquinii corpus bona fæmina lavit et unxit.' Et in vetustis sepulcrorum inscriptionibus: CONIVGI BONÆ, FILIO BONO, HOMINI BONO, BONÆ MEMORIÆ, et alia hujusmodi. *Rig.*

Qualem te dicam bonam] Rittershusii non adhæreo sententiæ: 'Debuit dicere,' inquit, 'quam bonam;' (pro, qualem bonam) 'sed videtur de industria sic locutus esse, ut τὸ πρέπον in anu ebriosa et temulenta, cui lingua in vino nataret atque lapsaret, observasse videretur.' Hæc talia certum est a veteribus non captari. Ut mittam, quod anum tunc fuisse temulentam, nulla nota Phædrus indicet. Quare conjeceram, *quam tete* (a, tute) *dicam bonam*; quum video ab eruditissimo Gronovio repositum esse, *quantum bonam*. Observ. in Script. Eccl. cap. 15. p. 158. *Prasch.* Miror non fuisse purgatum hunc locum a tot doctissimis viris, qui antehac Phædrum ediderunt; lego: *qualem te dicam, bona?* Solenne enim Latinis scriptoribus in hujusmodi προσφωνήσσει, 'O bone,' 'O bona,' Plauto, Horatio, Persio. Ita Græc. ὦ γὰρ, ὦ

ἀφστε, ὦ ἀριστε. Dein quis non videat meram inesse barbariem in his vocibus, *Qualem bonam te dicam fuisse?* Scio virum doctissimum, et mihi amicissimum legisse, *quantum*, sed, uti spero, emendationem nostram non improbabit, nec si qui alii Latine sciunt. *Faber*. Notat Rittershusius, debuisse scribere *quam bonam*, sed sic maluisse, ut servaret decus temulentæ mulierculæ. Verum ista Rittershusii interpretatio eo minus valet, quia anum istam ebriam fuisse non apparet, cum sit sermo de amphora epota. Ergo *Faber* scribit: *qualem te dicam, bona?* Illudque *bona* dictum censet veluti per exclamationem, qualis Plauto frequens ‘O bone,’ ‘O bona!’ Verum posset dicere non-nemo, otiosam prorsus esse istam exclamationem, quandoquidem præcessit *o suavis anima!* Igitur et *Praschius* coniecerat, *quam tete dicam bonam*. Quanquam fors hoc nimis abeat a veteri scriptura, nec, illud *tete* cur hic poni debeat, sit manifestum. Quid? si dicamus male conjungi, quæ sunt distinguenda, neque cohærere *valent bonum*, verum *bonam* poni simpliciter, et respicere præcedens *te*, isto sensu: *Qualem te, quæ tam bona es, dicam fuisse antehac?* Sane sic consuevit quoque aliis in locis, ut initio lib. i. ‘*Æsopus auctor repperit materiam,*’ et infr. cap. 11. ‘*Causa libertus mali;*’ ut ‘*Æsopus auctor,*’ et ‘*Causa libertus,*’ ita plane *te bonam* positum videri potest. Atque hanc nunc video demum etiam *Ursini* fuisse sententiam. Nam verba hæc sic ait construenda, *qualem te bonam, dicam Antehac fuisse*, ac Germanice vertenda: *O du gute flüsche, wie gut bist du wohl gewest*. Quanquam erret in eo, quod sermonem esse putet ad amphoram. Non enim illud *bonam* ad *amphoram*, sed *animam*, est referendum. Plane si quid est mutandum, placet vehementer, quod censere doctissimum *Gudium* scribit *Ampl. Bigotius*,

videlicet: *quale in te dicam bonum Antehac fuisse*. In te intelligendum fuerit non de amphora, sed anima; *bonum*, non de rei cuiuscunque, verum bono suavitatis; ut sit sensus: O suavis anima, quale bonum suavitatis, qualem quantamque suavitatem dicam fuisse in te, continuisse, comprehendisse te antehac, &c. *Schef.* Scribo, *quam te dico? quam bonam?* τὸ *qualem* est glossema τοῦ *quam*: τὸ *quam* omissum fuit a librario, quod frustra repetitum videretur. *Guiet.* Lege, *quale te dicam bonum*. *Heins.* *Gudii* coniectura præ aliis merito placet: sed non videtur *Schefferus* ejus rationem percepisse, nam revera amphoram alloquitur, *quam animam* suam vocat, et *quale*, inquit, *bonum*, *quam præstans vinum olim continuisti*, cuius fex ipsa tam suavem adhuc odorem spargit! *Tibull.* 11. 4. 36. de alia re: ‘*Quale bonum multis addidit ille malis.*’ *Burm.*

6 *Tales cum sint reliquæ*] Ex proverbio, quo boni vini etiam feces bonæ esse perhibentur. *Ritt.*

7 *Hoc quo pertineat*] Senectutem suam consolatur *Phædrus*. *Rig.*

Qui me noverit] *Julianus Imper.* Epistola Ms. Ἀλεξανδρεῦσι de *Dionysio* quodam: Σὺ δ' ὅτι κατὰ τὸν κοσμηκὸν, Σαντὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀστυδάμας, γύναι, πρόδηλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἐπέστειλας. ἡ γὰρ ἀφοβία, καὶ τὸ μέγα θράσος, καὶ τὸ, εἴθ' ἐμὲ γνώης οἷός εἰμι, καὶ πάντα ἀπλῶς τὰ τοιαῦτα βαβαὶ πηλίκου κτύπου καὶ κόμπου ῥημάτων εἰσίν. Incertæ Epitaphium, *Epig. Vet. lib. 111.* ‘*Et tu, quæ fuerim, si nesses, candide lector,*’ &c. *Rig.*

Qui me noverit] Nempe jam senem. Sic senectutis suæ etiam alibi meminit, ut infra lib. iv. fab. 25. et lib. v. fab. 10. *Rit.*

Qui me noverit] Vult ex hoc ultimæ senectutis, quæ est quasi vitæ fex, opusculo fabularum posse colligi, qualis fuerit integra adhuc ætate. *Schef.* Fabula referri debet ad servitutem *Phædri*, et libertatis recodationem. *Heins.*

FABULA II.

2 *Panthera imprudens*] Vid. Camerac. p. 195. *Rig.*

Imprudens] Improvida, non providens et circumspecta. *Schef.*

3 *Agrestes*] Ita solent pro rusticis ponere poetæ et historici. Vid. Liv. xxxvii. 29. Tacit. Ann. iv. 45. Ovid. Met. vi. 122. et 349. et alii.

Congerunt] Scil. in eam, verberantes. Ita Seneca in *Œdip.* iv. sc. 3. 'Congerite, cives, saxa in infestum caput.' *Schef.*

4 *Alii onerant*] Ut versui consuleretur, mallet *Illi onerant*: nam ita aliquando veteres post 'Alios,' 'Hos' vel 'Illos' subjiciunt. Alii vero bisyllabum facere, non placet. *Burm.*

Alii onerant saxis, quidam contra miscriti] Ut versus constet, requiritur in prima sede ..... ἄλλῃ ὄνῃ; ex hoc autem loco probare vult vir doctus, nescio qua permotus ratione, secundam in *contra* corripit. *Gud.*

Onerant] Petunt, mutant. Plaut. *Amphit.* act. i. sc. 1. 'Onerandus est pugnīs probe.' Porro locum hunc sic oportere accipi, docet sequens, *nemo laderet*. *Schef.*

Contra] Ex hoc loco probare vult vir doctus, nescio qua permotus causa, in *contra* ultimam etiam corripit. *Prasch.* Ita et Manilius ii. 253. *Contra jacens.* Vid. Voss. *Art. Gram.* ii. 24. sed hic nihili est illa observatio. *Burm.*

5 *Perituræ*] Vid. ad Petron. cxix.

6 *Sustineret*] Servaret vitam; nam *sustinere* est, tenere, ne scilicet discedat. Livius: 'Milites fluviatili pisce et herbis sustinebantur.' *Schef.* Vid. ad Ovid. *Epist.* i. 114.

Sustineret spiritum] Infra lib. iv. 'Quo paupertatem sustineret facilius.' *Rig.*

8 *Quasi inventuri*] Terent. *And.* i. 1. 121. 'Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam neget daturum.' Notanda Latialis sermonis proprietates. *Prasch.*

9 *Refecit*] Pane scilicet et quiete. Sic 'Reficere jumenta' dixit Nep. in *Enum.* ix. *Schef.*

Refecit] Ms. *reficit.* *Gud.*

10 *Veloci saltu*] Sic Horat. *Epod.* xvii. 'Toxicum velocius.' *Heins.*

Fovea] Pro, a fovea. Eleganter autem *liberat*, quia ibi erat capta; *saltu liberat* [sese], i. e. exsilit. *Schef.* Sic 'Liberare ense vagina,' Ovid. Met. vi. 551. Vide ad Petron. cxxxvi.

Fovea se liberat] Latinissime. Cicero de *Nat. D.* lib. ii. 'Cum cavea liberati pulli.' Macrobius *Saturn.* i. cap. 16. 'Si bos in specum decidisset, eumque paterfamilias adhibitis operis liberasset.' *Gud.*

11 *In cubile*] Hoc est, latibulum ferarum. Hinc metaphorice a re venatoria 'Cubilia causarum' dicta sunt Ciceroni, et Ammiano Marcellino lib. xxx. 'Vestigia sagacius colligendo, ut Spartani canes aut Cretes, ad ipsa cubilia pervenire causarum.' *Rit.*

Concito gradu] Apuleius *Asin.* ix. 'Concito gradu festinat.' *Schef.*

12 *Provolut*] Cubili sc. Notat hic impetum ob iræ furorem. *Schef.*

14 *Irato*] Lege, *iterato*. Sic fab. 88. 'Iteratur illud.' *Heins.*

15 *Sibi timentes*] Apuleius *Asin.* lib. vii. 'Sibi quisque metuentes delitescebant.' et lib. i. 'Eximie metuens mihi.' *Schef.*

16 *Haud recusant*] *Haud recusare*, non est, velle, sed æquo animo subire, majoris boni gratia. Cornel. Nep. in *Epam.* cap. 8. 'Neque recusavit, quo minus legis pœnam subiret.' *Schef.*

Ita legit Barth. Adv. xxx. 20. Male Rigaltius edidit *hoc*. Heins.

Pro vita] Exagitat hunc locum Schoppius, in *Infam.* velut minus esset Latinus. Verum frustra. Cicero de reditu suo ad Quir. cap. 7. 'Denique ipse ad extremum pro mea vos salute non rogavit solum, verum etiam obsecravit:' quem locum liberaliter suggestit Nob. Heinsius. Qui et Ovidium sic loqui Met. vi. vs. 301. ostendit. Petronius cap. 31. 'Occurrit nobis idem servus, pro quo rogaverimus.' Et cap. 49. 'Nemo nostrum pro illo rogabit.' Fab. Decl. xii. in fine. 'Scimus, te non rogare pro vita.' *Schef.* Justin. xviii. 6. 'Pacem Deorum sanguine eorum exposcentes, pro quorum vita Dii rogari maxime solent:' et lib. xii. 4. 'Pro civibus orare.' Suet. Aug. xiii. 'Pro vita rogantes.' Vid. et Ovid. Epist. xxi. 61. Differunt vero: *rem* rogare est, petere quam non habemus; *pro re* rogare est, precari, ut nobis servare liceat. 'Pro vita queri' etiam dixit Quint. Declam. xiv. *Burm.*

Pro vita rogant] Ms. *prumpta*; forte *promerita rogant*. Utrumque autem Latinum est, *pro vita* rogare et *vitam* rogare, sed diversa significatione.

Rogare vitam dici possunt illi, qui nondum fruuntur illa; aut mortui, qui vitam amiserunt; sed homines, qui adhuc in vita sunt, rectius dicuntur *pro vita* rogare, constituti in mortis periculo. *Rogamus ea*, quæ non habemus, et *rogamus pro iis*, quæ in manu nostra sunt; si commode et pulchre valemus, *rogare* solemus *pro salute*; si morbo laboremus, *rogamus sanitatem et salutem*; *pro vita sua*, id est, pro se, pro persona sua. *Gud.*

17 *Et illa*] Mallem, *At illa*, cum N. Heinsio. *Schef.*

Memini] Scil. eorum. Sic infr. iv. cap. 25. *Schef.* Frequens ellipsis: infr. iii. 7. 'Fructuere, quæ laudas, canis.' Vid. Gronov. ad Liv. xxiv. 38. Dausq. ad Q. Cal. iii. pag. 80. et P. Fabr. ad tit. ff. de Orig. Juris pag. 35. et alios. *Burm.*

18 *Qui panem dederit*] Ms. *petierat*. *Gud.*

Vos timere absistite] Id est, desinite. Exemplo Virgilii *Æn.* vi. 'Absiste moveri.' Et Columellæ lib. xii. c. 19. 'Nec absistat id facere.' Simili forma alibi dixit Virgil. 'Absiste precando,' id est, precari, *Æn.* viii. Et Livius, 'Absistere obsidendo,' id est, obsidere. *Rit.*

FABULA III.

1 *Usu peritus*] Theocr. Id. κβ'. Οὗτος ἄριστος ἔστιν οὐνειροκρίτης, ὃ διδάσκαλός ἐστι παρ' ᾧ νοῦς. In notis Tyronis pag. 41. recte pro *usurpatus*, Gruterus rescribi jubet, *usuperitus*, una quasi voce. Jul. Cæs. de Bel. Civil. iii. 93. 'Milites usu periti, ac superioribus pugnis exercitati:' ad quæ verba alia nuper exempla adduxit Lamb. Bos, magno nuper bo-

narum literarum damno defunctus, in *Animadvers.* ad J. Cæsar. pag. 25. 'Prudentes, peritos, et usu doctos,' conjungit Livius lib. xlv. 22. *Burm.*

Usu peritus hariolo velocior] Proverbium alibi a me non lectum, quod meminim. Sensus per se manifestus est: Quamvis prudentia quoque ver-setur circa res futuras, et nitatur con-

jecturis, quæ sæpe falli et aberrare possunt: tamen certior est divinatione, quæ nihil habet certi. Μάρτις δ' ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς. Cujus versus sententiam ita expressit Cicero de Divinat. 2. 'Bene qui conjiciet, vatem hunc perhibebo optimum.' *Rit.*

Hariolo] Sunt [harioli] prodigiorum interpretes. Valer. Max. i. 7. exter. 7. *Gud.*

Velocior] Ad conjectandum scilicet: ad animum judiciumque hic transfertur, et simpliciter ponitur. Quali sensu 'Animi velocitatem' legi apud Platonem de Leg. lib. iii. Freinshemio notatur. Clariss. Gronovius de hoc loco ita in suis literis: 'Rigaltius, nescio qua auctoritate, dedit, *veracior*; me invito. Intelligo enim, promptior, ingeniosior, velocior ingenio. Cic. Tusc. i. 19. 'Nihil est animo velocius.' Tusc. iv. 13. 'Velocitas autem corporis, celeritas appellatur, quæ eadem etiam ingenii laus habetur, propter animi multarum rerum brevi tempore percursionem.' Ovid. Met. viii. 254. 'Vigor ingenii quondam velocis.' Juv. Sat. ii. vs. 73. 'Ingenium velox, audacia perdita.' Gaudeo, in expositione hujus loci consentientem mihi habere virum maximum. *Schef.* Rigaltius *veracior*, quod improbat Gronovius Epistola Valerio Maximo Vorstii præfixa. Sic Aulus Gell. xv. 5. 'Omnia, vir clarissime, negotia, de quibus te cognitum esse hodie dixisti, diligentia et velocitate tua profligata sunt.' Columell. i. 3. 'Plerumque velocior est animus improborum.' Posset tamen legi *sugacior*, sive, vel *doctior*, [sic] vel *solertior*, vel *certior*, [sic]. *Heins.* Ita 'Velox experimento' Quinet. Decl. xiii. quod usu perito respondet. Stat. Theb. iii. 399. 'Velox ferro.' *Burm.*

Veracior] Ms. *velocior*. Et ita pr. Edit. et probatum Rittershusio. *Velox* de ingenii acumine dicitur, et plane idem est, quod Belgis *gaauw*,

quod aliquando celeritatem notat, plerumque vero de callidis et acuti ingenii hominibus intelligitur. Sic Juvenali dicitur, 'Ingenium velox,' Sat. iii. Martial. Epig. lib. vi. 28. in Epitaphio Glauciæ: 'Velox ingenio, decore felix.' Sic in Gloss. ὀξύς exponitur, 'catus, acutus, velox.' Et colloquio ii. veteri Latino-Græco, quod ex vetustissimo libro, inter alia glossaria, edidit Vulcanius, pueri, ut eorum ingenium erat, in duas classes separatim docebantur, κατὰ δὴν τὰς εἰς βραδύτεροι καὶ ταχύτεροι. Sic *celeritus* etiam dicitur. Cicero de Pomp. Magno apud Gell. Noct. Att. lib. i. c. 7. 'Siciliam consilii celeritate explicavit.' Contrarium *veloci* est *tardus*, quod stupidum denotat. Terent. Heaut. iv. scen. 4. 'Hui quam tardus es!' Aliter hic posset legi: 'Usu peritus hariolo felicius Vulgo esse fertur.' *Gud.*

2 *Caussa*] Non, quare sit velocior, id enim in sequentibus non agitur, sed unde natum sit hoc vulgi dictum. *Schef.* V. C. Pithæi, *Vulgo caussa fertur, sed non dicitur*. Posset legi, *Vulgo esse fertur, causa sed non dicitur*. Sed potius lege: *Vulgo esse fertur, caussa sed non adicitur*, pro, adjicitur, secunda correpta. Sic sæpe Martialis et alii. Auctor Moreti: 'Spargit humi atque adicit servatam gramine bulbam.' Sic 'Abicere,' 'Obicere' et 'Subicere' prima correpta. Sic et infr. lib. iv. 'Fabellam adiciam.' Vide Voss. de Art. Gram. lib. ii. 19. et Munck. ad Fulgent. Fab. 6. *Heins.*

3 *Notescet*] Nota fiet, cum fuerit hactenus occulta. Bonum verbum, quod apud Catullum quoque et Propertium legitur. *Schef.*

4 *Habenti*] Hariolos hæc fabula ridet: quod et Virgilium aliquot locis oblique agere observo. De prodigiis magna est dissensio. Quidam nulla credunt ἄσσηα, ducti superstitione; quidam omnia, ut pestifera atheorum secta. Egregie saniozem philosophi-

am præcipit Melanch. Phys. i. p. 44. et uberius lib. ii. ubi disputat de caussa finali in natura. *Prasch.*

Habenti cuidam pecora] Fabula εἰς τοὺς ἀλογευσαμένους. Vid. Synodi An-cyranæ c. 16. Basil. ad Mitylen. Ep. 4. *Rig.*

Pepererunt] Ms. *peperunt.* Gud.

5 *Exterritus]* Forte *terrītus*; ut supra 'Actis,' pro, peractis. *Gud.*

6 *Consulendos]* Curt. vii. cap. 7. 'Hariolos et vates consulere desierat.' Proprie ac solenniter, ut docet Brisson, in Form. *Schef.*

Consulendos] Ms. *consolendos.* Gud.

Currit] Sollicitudinem denotat. *Schef.* Just. xi. 7. 'Profectus ad consulendos augures.'

Hariolos] Ms. *hariolus.* Gud.

7 *Pertinere]* Est et hoc inter solennia et propria de iis, quæ significant. Val. i. c. 6. 'Aruspices ad salutem imperatoris pertinere dixerunt.' Sueton. Vesp. c. 23. 'Cum inter prodigia cætera Mausoleum Cæsarum derepente patuisset, et stella in cælo crinita apparuisset: alterum ad Juniam Calvinam e gente Augusti pertinere dicebat, alterum ad Parthorum Regem, qui capillatus esset.' *Schef.* Liv. xxvi. 38. 'Ad plures exemplum, quam calamitas, pertinebat.' Vid. ad lib. i. fab. 30.

Caput] Vitam, salutem. Nempe quia præcesserat 'Humano capite,' ideo sic loquitur. *Schef.*

8 *Avertendum victima periculum]* Sic mox: 'Expiari posse majori hostia.' Solebant enim monstra et prodigia hostiis procurari, idque ex consilio et præscripto augurum et aruspicum, Quindecimque virorum, qui libros Sibyllinos super hac re adibant et inspiciebant: ut scilicet averruncretur malum, quod illa minabantur. Sic apud Ciceronem De Divin. i. 'Cumque magna vis videretur esse in monstris interpretandis ac procurandis, in auspicio disciplina: omnem hanc ex Etruriâ scientiam adhibebant,'

Idem De Divin. lib. ii. 'Quemadmodum signa, quæ a Diis hominibus portenduntur, procurentur atque expiantur. Hoc prænoscere unum ex officiis divinationis ponebat Chrysippus.' Sic *procurandi* verbo (quod et hic est apud Phædrum) sæpe utitur in hac eadem significatione Livius: 'Prodigia procurare,' vel, 'majoribus hostiis procurare:' ut lib. xxxi. lib. xxxiv. bis terve lib. xxxvii. lib. xxxviii. lib. xxxix. et alibi. Gellius lib. iv. c. 6. Neque tantum in portentis ac prodigiis, sed etiam in somniis paulo tristioribus procurandis expiandisque mire superstitiosi erant. Hinc Tibullus Eleg. lib. iii. 3. 'Et vanum metuens hominum genus omina noctis Farre pio placant et saliente sale.' Et idem Eleg. lib. i. 5. 'Ipse procuravi, ne possent sæva nocere, Somnia, ter salsa deventeranda mola.' Vel, ut Jos. Scaliger e vet. lib. *sancta dev. mola.* Ego pro sæva, libenter legerim, *scæva*, id est, sinistra. Videndus de hoc ritu et J. Gulielmus Quæst. Plant. ad Amphitruonem. Sic et fulmen procurabant, expiantes locum fulguritum sive bidental. Procurandi fulminis scientiam quo pacto sibi Numa Pompilius procurarit, eleganter et callide deluso Jove, qui humanis capitibus (quibus Patri quoque ejus Saturno fieri solitum accepimus) fulgurita procurari volebat, sed pro his capillum cœpitium sibi a Numa obtrusum tandem acceptavit, ex lib. ii. Furii Antiatis refert Arnobius adversus Gentes lib. v. Eodemque alludit et Joan. Sarisberiens. *Ritt.*

Victima] Intelligit taurum. Hoc enim proprie *victima* veteribus, ut docet Scalig. ad Catal. Virgil. Meursium hic non moramur. *Schef.*

9 *Affirmat]* Ms. *adfirmat.* Gud.

10 *Et insitivos significari liberos]* Quasi ἐγκεντρισμῷ διὰ τρυφῆς. Et merito primordii sui memor humana mortalitas officium nuptiale, quo tota vitæ

vis retinetur, operi rustico comparavit. Homines enim a Deo duas in partes tributi, ut esset una pars, quæ veluti terram recipiendis seminibus aptam præberet; altera quæ velut agricolam subigendæ telluri intentum exhiberet. Atque inde fida posteritas, quæ de limo terræ principem hominem efformatum esse sciebat, terræ culturam quandam imitata est, ex qua deinceps humanitatis propaginem conservaret. Nobilis etiam agricola, quī, Dei veluti colonus, terram arat animatam, nec ad momentaneos fructus, sed ad prolem longi sanguinis perennitatem duraturam. Per vetus hæc consideratio fuit olim Clem. Alexandrini Pædag. lib. II. c. 10. Τοῖς γεγαμηκόσι σκοπὸς ἡ παιδοποιΐα, τέλος δὲ ἡ εὐτεκνία. καθάπερ καὶ τῷ γεωργῷ τῆς τῶν σπερμάτων καταβολῆς αἰτία μὲν ἡ τῆς τροφῆς προμήθεια, τέλος δὲ αὐτῷ τῆς γεωργίας, ἡ τῶν καρπῶν συγκομιδή. μακρῷ δὲ ἀμείνων γεωργὸς ὁ ἔμψυχον σπείρων ἄρουραν. ὁ μὲν γὰρ ἐπικαίρου τροφῆς ὀριγνῶμενος, ὁ δὲ τῆς τοῦ παντὸς διαμονῆς προμηθεύμενος γεωργεῖ· καὶ ὁ μὲν δι' ἑαυτὸν, ὁ δὲ διὰ τὸν Θεὸν φυτουργεῖ. Ad eamque agriculturam allusit D. Augustinus de Civit. Dei, xiv. 23. homines inspiciens in primævo illo et felici statu, quando naturæ adhuc recta qualitate appetentiam ratio frenabat: 'Ita,' inquit, 'genitale arvom vas in hoc opus creatum seminare, ut nunc terram manus.' Menander: Παῖδων σπόρῳ τῶν γυναικῶν Δίδωμι σοί γε τὴν ἑμαντοῦ θυγατέρα. Plato in Timæo, sub fin. Αἱ δ' ἐν ταῖς γυναιξίν αὖ μήτραί τε καὶ ὑστέραι λεγόμεναι, διὰ ταυτὰ ταῦτα ζῶων ἐπιθυμητικὸν ἐνὸν τῆς παιδοποιΐας, ὅταν ἄκαρπον παρὰ τὴν ὥραν χρόνον πολλὴν γίγνηται, χαλεπῶς ἀγαχαντοῦν φέρει. καὶ πλανώμενον πάντῃ κατὰ τὸ σῶμα, τὰς τοῦ πνεύματος διεξόδους ἀποφράττον, ἀναπνεῖν οὐκ ἔων, εἰς ἀπορίας τε ἄλλας τὰς ἐσχάτας ἐμβάλλει, καὶ νόσους παντοδαπὰς ἄλλας παρέχεται, μέχρι περ ἂν ἑκατέρων ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ ἔρως ἐξαγαγόντες οἶον ἀπὸ δένδρου

καρπὸν, κᾶτα δρέψαντες ὡς εἰς ἄρουραν τὴν μήτραν, ἀόρατα ὑπὸ σμικρότητος καὶ ἀδιάπλαστα ζῶα κατασπείραντες, καὶ πάλιν διακρίναντες, μεγάλα ἐντὸς ἐκθρέψονται, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς φῶς ἀγαγόντες, ζῶων ἀποτελέσωσι γένεσιν. Idem Menexeno p. 238. Οὐ γὰρ γῇ γυναικα μεμληται κυήσει καὶ γεννήσει, ἀλλὰ γυνὴ γῆν. Artemidorus Oneirocrit. I. Γεωργεῖν ἢ σπείρειν, ἢ ἀροτριᾶν ἢ φυτεύειν, ἀγαθὸν τοῖς γῆμαι προηρημένοις καὶ τοῖς ἄπαισιν. ἄρουρα γὰρ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ γυνή· σπέρματα δὲ καὶ φυτὰ οἱ παῖδες. Hinc Tertullianus lib. de Anima dixit: 'Hominem effruticare, insinuare sulco et arvo.' Lucretius quoque lib. IV. pro viro et feminali 'vomerem' et 'sulcum' posuit. His addendus Apuleianus 'Ἀνεχόμενος. Eadem agriculturæ ratio hominem arbori comparavit. Plato hominem dixit arborem esse destitutis in terram brachiis ramisque radices ad sidera dirigentem. Homerus, Musæum imitatus, caducum hominum genus per arborum folia monuit. Et 'Ιλιάδ. Σ. Thetis Achillem suum ut plantulam surculumque educabat: 'Ὁ δ' ἀνέδραμεν ἔρνεϊ ἴσος. Τὸν μὲν ἐγὼ θρέψασα φυτὸν ὡς γουνῶ ἁλωῆς. Vid. Pisidæ Cosmurg. a versu 640, ad 657. Vicissim quoque in arborum natura humanitatis aliquid agnoscitur. Norunt enim illæ sexuum discretionem: imo nec amatoriis carent adfectibus: habentque suos veluti amplexus coitusque: quod eleganter in Palma notavit D. Ambrosius III. Hexaem. Theophylact. Simoc. Epist. quæ incipit: 'Ὁργῶσι καὶ φοίνικες ἔρωτι φυσικῷ, &c. Michaël Glycas Annal. I. p. 51. Nec mirum quod maritari arbores scripserunt poetæ; tellurem enim matrem imitantur, quæ nuptias cum marito imbre facit. Auctor Pervigili: 'In sinum maritus imber fluxit almæ conjugis.' Dixerat Virgilius: 'Fœcundis imbribus æther Conjugis in lætæ gremium descendit.' Pistaciis testiculos inesse notat Palladius lib. XI.

‘Melius ipsa pistacia juncta ponuntur, mas ac fœmina. Marem dicunt, cui sub corio velut ossei longi videntur latere testiculi.’ Arbores per insitionem coitum pati et prœgnantes fieri ait Plinius lib. xvii. c. 14. Thalamumque iis tribuit Pallad. xiv. ‘Sub thalami specie felices jungere sylvas, Ut soboli mistus crescat utrinque decor.’ ‘Plantari,’ ‘Seri,’ et ‘Inseri,’ et arbores et homines dicuntur. Sic Jupiter ‘Hominum sator.’ Forte, quia, ut ait Arnob. uxore contentus laud una, concubinis, pellicibus, atque amiculis delectatus, impatientiam suam spargebat passim (ut vagari adolescentes solent) salax Deus. Sic Tertul. ad Uxor. i. ‘Nam quid gestiamus liberos serere, quos, cum habemus, prœmittere optamus?’ Calpurnius Declam. xxiv. ‘Nemo unquam magistratum fecit vicarium, nec in alio militavit, nec sacra gentilitia insertiva stirpe corrupti.’ Fabius Declam. cccx. ‘Duo cubicula irruisti, duobus maritis injuriam fecisti, duas familias inserta stirpe confudisti.’ Tabula ærea Lugduni, quæ Claudii Imp. orationem continet, super civitate Gallis danda: HVIC. QVOQVE. ET. FILIO. NEPOTIVE. EIVS. NAM. ET. HOC. INTER. AVCTORES. DISCREPAT. INSERTVS. SERVIVS. TVLLIVS. SI. NOSTROS. SEQVIMVR. CAPTIVA. NATVS. OCRESIA. &c. Eodemque plane modo Phædrus noster adultera matre natos filios insitivos nuncupavit. Insitio veluti naturæ adulterium: adoptionem alii malunt dicere. Unde et, adoptata poma: Plin. lib. xv. c. 15. ‘Omnium autem nuperrime adoptata sunt parva gratissimi saporis, quæ Petisia nominantur.’ Et, adoptivæ comæ: Palladius xiv. ‘Docebo, Quæ sit adoptivis arbor onusta comis.’ Idem: ‘Hæc et cognato cingens terebinthus amictu Nutrit adoptivis nobilitanda comis.’ Quo pacto ait Virgilius arbores aliquando mirari ‘Novas fron-

des et non sua poma.’ Optatus Afer lib. vi. ‘Sed ipse, arborem portans, futurum nemus, stringit in fascem; aridam arborem, nullis radicibus fultam, multiplici fraude componit. Cui adulterinos inserit ramos, et quæ suas jamdudum succisa perdiderat, alienas accipit frondes.’ Nævius, Exodio, notam virilem, ramum vocavit: ‘Cujus vox gallulascit, cujus jam ramus roborascit.’ Eo retulit Ausonius Centon. nupt. Virgilianum hemistichium: ‘Aperit rimum, qui veste latebat.’ Eleganter autem et venuste Plinius, ubi de arborum coitu agit, fissuram genitalem, rimam vocat: ‘Subtilior ratio vel senos calamos adjicit, mortalitati eorum et numero succurrere persuasa, per media trunco leniter fisso, cuneoque tenui fissuram custodiente, donec cuspidatim decisis descendat in rimam calamus.’ Rima non arboris tantum est; sed etiam mulieris *σχίσμα*, interfemineum, quia dehiscit admittitque, ‘Rima’ dicitur. Unde et, Inrimare. Pacuvius Atalanta: ‘Cum incultos pervestigans inrimarer sinus.’ Glossarium vetus: ‘Rima, *γυναικὴ φθοῖς*.’ Juven. Sat. iii. ‘Vacua et plana omnia dicas Infra ventriculum et tenui distantia rima.’ Ausonius Cento. Nup. hæc Virgil. *Æn.* viii. ‘Ignea rima micat,’ ad hortum muliebrem transtulit. Hinc Parmeno, apud Terentium Eunuchō, Thaidem sic alloquitur: ‘Plenus rimarum sum, hac atque illac perfluo.’ Adposite ad meretricem, cujus rima non continet. Nec tralationis elegantia vacat Plautinus jocus Curculione, Lenones semper aliquam reperire rimam: ‘Rogationes plurimas propter vos populus scivit; Quas vos rogatas rumpitis: aliquam reperitis rimam. Quasi aquam ferventem, frigidam esse, ita vos putatis leges.’ Genitalem femine rimam, ‘Foveam’ appellavit Tertullianus. Arnobius iv. ‘Scrobem:’ cui Pertunda Dea præerat:

‘Etiamne Pertunda, quæ in cubiculis præsto est virginalem scrobem effodientibus maritis?’ Convenitque etiam hoc arborum culturæ. Nam illæ panguntur in scrobibus. Virgil. Georg. II. ‘Tamen hæc quoque si quis Inserat, aut scrobibus mandat depacta subactis,’ &c. Mitto referre plurima hujusmodi vocabula, quibus libidinum spintriæ nequiter abutuntur. Et quidquid horum huc congesti, feci tum studio necessariæ interpretationis adductus, ut agriculturam in matrimonio et humana natura indicarem, hominisque fastum ad terrenam originem deprimerem: tum quia inspectis auctoris virtutibus et operibus natura veneranda est, non erubescenda. *Rig.*

Insitivos] Alienæ familiæ per domum insitos, id est, nothos. Ita Cicero in Orat. pro Sextio, ‘Insitivum Gracchum’ vocat Quintium, qui se Gracchi filium mentitus erat. *Schef.* Ovid. Met. XIII. 31. ‘Quid sanguine cretus Sisyphio, furtisque et fraude simillimus illi, Inseris Æacidis alienæ nomina gentis?’ Ita ‘Insertos numero civium’ Sueton. Aug. XLII. *Burm.*

Insitivos liberos] Adulterinos, seu nothos, qui vulgo ‘Manserens.’ Alias etiam adoptivos liberos recte dixeris *insitivos*: nam ut pyra vel poma insitiva in alienam arborem, ita ipsi in alienam familiam et stirpem adoptione inseruntur. Quid multa? Elegans ἀποδωξίς, qua et supra usus est. *Ritt.*

11 *Expiari*] Victima piaculari averti ac declinari. Mox hoc ipsum vocat ‘Procurari.’ Ideo et junxit Cicero de Div. II. ‘Quemadmodum signa, quæ a Diis hominibus portentuntur, procurentur atque expientur.’ *Schef.*

Majori hostia] Quæ est hæc major hostia? Video tacere Interpretes, qui tamen videntur studuisse, ne quid tacerent dicendum per occasionem.

Majorem Phædrus pro maxima dixit; id quod Poëtis non insolens. Jam ‘Maxima hostia’ apud veteres de ovibus dicebatur. Festus: ‘Maximam hostiam ovilli pecoris appellabant, non ab amplitudine corporis, sed ab animo placidiore.’ *Meurs.* *Majorem hostia* proprie dicitur victima. Adi Scaligerum ad illud Catalectorum: ‘Corniger hos aries, humilis, et maxima taurus, Victima, sacro tinget honore focos.’ *Faber.* Nescio, an Faber inspexerit Scaligerum, ut oportebat. Nil enim tale Scaliger: hoc tantum ait, ‘victimam de magnis usurpari.’ Non loquitur de majori hostia; imo subdit: ‘Agni sunt minimæ hostiæ, et quæ vere victimæ dici non possunt.’ Aliæ ergo *victimæ* Scaligero, aliæ *hostiæ*; illæ ex magnis, hæc ex minimis. Sed si hostiæ ex minimis, quænam *maiores hostiæ*? Non quæ formæ corporisque respectu, quod putabat Faber, sed ætatis; opponuntur enim lactentibus. Cicero de L. L. 2. ‘Quibus hostiis immolandum cuique Deo, cui majoribus, cui lactentibus, cui maribus, cui fœminis.’ Ut mares et fœminæ, sic lactentes et majores hostiæ oppositæ. Turnebus eo loco: ‘Major hostia lactenti opponitur, quæ adolevit, ut homines majores et minores ab ætate dici solent.’ Ita Livius XXII. c. 1. ‘Decretum, ut ea prodigia partim majoribus hostiis, partim lactentibus procurentur.’ Cæterum major hostia non ex solis ovibus, quod quibusdam placet, verum omni genere, porcis puta, capris, et similibus. *Schef.*

Majori hostia] Fl. Vopis. Aurelian. ‘Hostias majores duas, minores quatuor.’ Tibull. Eleg. I. agnam vocat ‘Parvam hostiam.’ *Gud.*

13 *Hominisque curam cura majore aggravant*] Id est, ex incerto et sollicito dimittunt multo incertiore ac sollicitiore. *Ritt.*

Cura majore] Propter dissensum, et incertitudinem interpretationis, ac

propterea remedii quoque. *Schef.* Simile est illud apud Terent. *Phor.* II. 4. 'Fecistis probe: Incertior sum multo, quam dudum.'

Aggravant] Ms. *Adgravant.* *Gud.*

14 *Naris emunctæ*] Horatianum est, de iis, qui rem possunt subodorari, hoc est, occultam indagare ac intelligere. *Schef.*

15 *Natura*] Subaudiendum, rerum, id est, natura omnium rerum nunquam Æsopum latuit. *Gud.*

Verba dare] Quem non potuit externa specie decipere. Plautus *Epid.* a. III. sc. 4. 'Sic mihi data esse verba præsenti palam.' Et sic sæpe. Vult, intime scivisse rationem rerum naturalium. *Schef.*

16 *Procurare*] Solemnis hæc formula, de qua Brisson. *Formularum* lib. I. *Nev.*

Procurare] Hic primam producit, contra Tibull. *Eleg.* I. 5. 'Ipse procuravi, ne possent sæva nocere Somnia.' Et ita Ovid. *Gud.*

17 *Uxores*] Non proprie *uxores* dicebantur, sed *conjunctæ*, ut ait Varro; uxor enim nisi liberi capitis esse non potest, quod tamen meminisse non observare quosdam scriptores. 'Con-tubernales' quoque dicebantur, uti ex Tacito videor observasse. *Faber.*

Uxores da] Simile quid Plutarchus tribuit Thaleti: in convivio septem Sapient. pag. 149. *Burm.*

Uxores, inquit, da tuis pastoribus] Eandem corruptelam Latiis pastori-bus objicit Juvenalis, et præclare Sa-tyricam Phædri sententiam explicat, *Sat.* II. 'Quadringenta dedit Grac-chus sestertia dotem Cornicini, sive hic recto cantaverat ære. Signatæ tabulæ: dictum Feliciter: ingens Cæna sedet: gremio jacuit nova nupta mariti. O proceres, censore opus est, an aruspice nobis? Scilicet horreret, majoraque monstra putares, Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum? Segmenta et longos habitus et flammea sumit, Arcano qui sacra ferens nutantia loro Sudavit clypeis ancilibus. O pater Urbis, Unde ne-fas tantum Latiis pastoribus? unde Hæc tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?' *Rig.*

Uxores da tuis pastoribus] Juven. *Sat.* II. 121. aliter argumentatur; et Manilius lib. IV. 101. 'Permiscet sæpe ferarum Corpora cum membris hominum; non seminis ille Partus erit: quid enim nobis commune fe-risque, Quisve in portenti noxam peccarit adulter? Astra novant for-mas, cælumque interserit ora.' *Gud.*

FABULA IV.

1 *Pendere*] Proprie de rebus vena-libus. Suet. de Claudio c. 9. 'Cum obligatam ærario fidem liberare non posset, in vacuum lege Prædicatoria venalis pepererit sub edicto Præ-fectorum.' Adde ibi Casaub. *Schef.*

Ad lanium] Id est, apud lanium. Plautus locis sexcentis: ita 'Ad prætorem solvere.' Ita apud eundem scriptorem metri necessitate admo-nente reponendum in hoc Mostella-

riæ versu: 'Tanto apud judicem hunc argento condemnabis facilius.' *Leg. ad judicem.* Item in *Trinummo*, ubi libri vulgati habent: 'Apud por-titorem eas resignatas sibi,' repo-nendum *Ad portitorem*; sunt enim se-narii. *Faber.*

Ad lanium] Pro, apud Lanium. Sic Plautus 'Ad forum,' pro, apud fo-rum: 'Ad exercitum,' pro, apud ex-ercitum. Terentius, 'Ad sororem,'

‘Ad uxorem,’ pro, apud sororem, apud uxorem: Heautont. *Ritt.*

Simium] Ergo et hi comedebantur olim, quamvis de iis nihil memoret P. Castell. de usu carniū. *Buchn.* In edicto Antiochi Magni apud Joseph. Antiq. Jud. xii. 3. intellectæ videri possunt hæ carnes; expressæ non sunt: quum aliæ haud minus abliorrentes moribus nostris recenseantur. Vetat enim Hierosolymas inferri ‘equinas carnes, aut mulinas, aut asinorum agrestium mansuetorumve, pardalium etiam et vulpium, et leporum;’ deinde subjicit: ‘et in universum omnium animalium, quorum esu Judæis interdictum est.’ *Freinsh.* Non velut obsonium quoddam, aut venale cibum, quod post alios etiam Buchnerus et Freinsheimius sunt suspicati, Gallumque interpretem adduxit, ut adderet, ‘simium mortuum,’ de quo tamen nihil Phædrus: sed alias, tanquam alia merx, vivum. Itaque hæc omnia, quæ sequuntur de sapore, joco dici putanda. *Schef.*

2 *Inter reliquas*] Τὸ quas duabus quidem syllabis, ut alibi, ita hic legendum κατὰ διαίρεσιν: non tamen ob id statim mutanda est scriptura, ut *relicūas* scribamus: quod putabat quidam amicus noster. Sic Lucretius lib. iv. ‘Reliquās tamen esse vias, in mente patentes.’ Idem alibi: ‘Numquam reliquio reparari tempore posset.’ *Ritt.*

Reliquas] Hoc loco *reliquas* quatuor syllabarum est, meliusque scribas *relicūas*, ut apud Lucretium: ‘Numquam relliceno reparari tempore posse.’ Et alibi quoque, si vacaret describere. Ita apud Plautum ‘Deliquum’ totidem syllabarum modum habet in Mss. Codd. Camerarii et Langii. *Faber.*

Reliquas] Legendum pro *reliquias*. Sic fere apud Terentium, et alios, ut supra notavimus. *Gud.*

3 *Quidnam*] Suspica-bar, *quinam*,

id est, quomodo. Sed forte nihil mutandum. *Ritt.*

Quidnam saperet] Recte, nec in *quinam* immutandum, uti suspicatur Rittershusius. Juvenal. Sat. ii. 81. ‘Callidæ sapiat quid vulva popinæ.’ *Schef.* Forte legendum, *quinam*. Sic inf. fab. 59. ‘Quianam fecisset,’ ut emendavit Rittershusius; posset tamen retineri vulgaris lectio. Cato de Re Rustica, de vino: ‘Vinum ponito sub dio, postridie mane gustato; si id sapiet, quod in dolio est, non durabit.’ *Heins.*

4 *Quale, inquit, caput est, &c.*] Mala ingenia male sæpenumero habitant. Cassius Jatrosofista, Problem. 51. Διὰ τὴν τερατόμορφον καὶ ἄφρονος: ‘Ὅτι τοῖς σωματικοῖς τὰ ψυχικὰ συμπάσχει, ὥσπερ τοῖς ψυχικοῖς τὰ σωματικά. Erato Terpsithææ apud Theoph. Simoc. Τῆς φύσεως τὴν σοφίαν τεθαύμακα, κακίστην ψυχῇ σώματος εὐπρέπειαν μὴ πιστεύσασαν. *Rig.*

Caput] Ita fere Xanthi discipulus quidam de Æsopo: Οἷα γὰρ ἡ μορφή, τοῖα δὲ καὶ ἡ ψυχὴ. *Prasc.* Ingenium, intellectus, ejus nempe, qui emit. Alii enim delectantur aliis. Sunt quibus ea tantum placent, quæ ante nemini usurpata in cibum. Quomodo Mæcenas ‘pultos asinorum epulari instituit,’ ut ait Plin. viii. c. 43. Possis ergo sic interpretari: Si tali emptor ingenio, ut capiat cibis novis, præstabo gustum simii suavissimum. Atque ita quidem posset locus hic intelligi. Sed quomodo hæc interpretatio conveniens sequentibus esset, haud satis video. Dicuntur ibi formosi sæpe inveniri pessimi, quod si oppositum præcedentibus, necesse est, ut intelligamus non semper, quale caput, talem præstari saporem. Quorum verborum hic erit sensus: Non semper, qualis exterior rei forma, talis quoque sapor ejus; relato vocabulo *caput* non ad emptorem, sed rem vendendam, ipsumque obsonium. Atque ita *caput*, speciem

externam, formam, et plane id, quod faciem alias appellant, denotabit. Quod nescio an alibi reperiatur. Faber ita: *Je vous répons, que telle qu'est la teste, tel est le goût du reste.* Vellem clarius exposuisset. *Schef.*

Præstatur] Expone: *Je vous répons, que telle qu'est la teste, tel est le goût du reste.* Et eandem vim esse iudico in verbo *præstare*, hoc Senecæ loco de Ira lib. II. 'Sed ne ad illam quidem arctissimam innocentiae formulam præstare nos possumus;' etsi scio aliter intellexisse doctissimum Lipsium. *Faber.* Solenne verbum venditoris, quo promittit rem esse talem, atque sic venturam ad emptorem, qualem dicit. Vide Bar. Brissonium in Form. lib. VI. p. m. 550. Hinc apud Senec. de vita Beat. c. 14. 'Ut concedas omnia eos fide bona dicere, ut ad præstationem scribant, tamen cujus ista errores minuent?' *Schef.*

Præstatur] Ms. *præstatus.* Gud.

5 *Ridicule magis hoc dictum*] Hoc ait Phædrus in gratiam Æsopi. Plaut. vit. Æsopi initio. Vide et Sueton. in Tiber. c. 68. *Rig.*

Æstimo] Existimo, puto, absolute. Verum nescio, an sic alii usurpent, dubitoque, num non *extimo* scribendum sit, pro, existimo; sicut *Dixi* apud Terent. pro, Dixisti. Sane in hac voce suum descriptors secutos esse animum, etiam alibi deprehendo. Nam apud Pacatum nostrum c. 27. ubi Mss. habent *extimare*, fecerunt *æstimare*, sic c. 49. pro *æstimandum* in Mss. *extimandum* legitur: qua de re in curis secundis ad eum Pannegyricum. Sed tamen et altero modo habes apud Macrobius Saturn. II. 8. 'Multi, ut æstimo, in hoc a Varrone dissentiunt.' Adde, quæ afferimus in indice ad Hyginum, qui sæpissime sic loquitur. *Schef.*

Vide ad Quinct. Instit. v. 10. et Munker. præfat. ad Hygin.

6 *Formosos* Ms. *formosus.* Gud.

7 *Et turpi facie*] Bene Seneca: 'Potest ingenium felicissimum sub qualibet cute latere: potest e casa vir magnus prodire: potest e deformi humilique corpusculo formosus animus ac ingenuus.' *Nev.*

Et turpi facie multos cognovi optimos] Exemplo sit vel ipse Æsopus, quem corpore deformem fuisse accepimus, sed mire ingeniosum: ut jure optimo illud Ovidianum de se dici potuerit: 'Si mihi difficilis formam natura negavit, Ingenio formæ damna rependo meæ.' Addamus et Epictetum, cujus de se ipso distichon ex Gellio notum est: Δούλος Ἐπικτήτος γενόμεν, καὶ σώματι πηρὸς, καὶ πενήν ἴρος, καὶ φίλος ἀθανάτοις. i. e. *Servus Epictetus mutilatum corpus habebam; Pauperieque Irus, sed Deo amatus eram.* Immo si Petronio credimus: 'Raram facit misturam cum sapientia forma.' Ἀφορᾶν οὖν δεῖ εἰς τὸν νοῦν, καὶ μὴ εἰς τὴν ὕψιν: ut ad herum suum dicebat Æsopus. Idem et Syracides monet his verbis c. 11. Μὴ αἰνέσεις ἄνδρα ἐν κάλλει αὐτοῦ· καὶ μὴ βδελύξης ἄνθρωπον ἐν τῇ δράσει αὐτοῦ. Et Salvator noster Joh. 7. ait: Μὴ κρίνετε κατ' ὕψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. Deus item ad Samuelem I. Reg. 16. Μὴ ἐπιβλέψης ἐπὶ τὴν ὕψιν αὐτοῦ, μηδὲ εἰς τὴν ἔξιν μεγέθους αὐτοῦ, &c. Vel ut D. Chrysostomus citat: Μὴ πρόσχες εἰς τὴν ὕψιν αὐτοῦ. Est tamen cum monstrosa corporis figura etiam animum indicat pravum et distortum. Quo pertinet Epigramma Palladæ Antholog. lib. II. tit. εἰς χαλούς. Χαλὸν ἔχεις τὸν νοῦν, ὡς τὸν πόδα· καὶ γὰρ ἀληθῶς εἰκόνα τῶν ἐντὸς σὴ φύσις ἐκτὸς ἔχει. Hoc est: *Mens animi haud aliter quam pes tibi claudicat: intus Quod lalet, externa pingitur in facie.* *Ritt.*

FABULA V.

1 *Successus ad perniciem multos devocat*] Ms. *sape multos*. Exstat inter Gnomas Ethico-Políticas, quas ex Ms. Palatino edidit Gruterus: 'Sed ad perniciem quoque mortales devocat.' V. sup. lib. I. fab. 20. *Gud.*

Devocat] Pellicit ac trahit sensim, quoniam a bonis est descensus veluti ad mala. Cicero in Orat. ad Deiot. simpliciter sic usurpat *vocat*: 'Mentes judicium ad utilitatem nostram vocandas.' *Schef.* Supr. I. 20.

2 *Petulans*] Proprie hoc loco de eo, qui gaudet lædere alios. Festus: 'Petulantes, et petulci etiam, appellantur, qui protervo impetu et crebro petunt, lædendi alterius gratia.' *Schef.*

3 *Tanto melior*] Laudandi atque approbandi apud veteres formula: contra autem, *tanto nequior*. Plautus in Persa: 'Nunc jam omnes sycophantias instruxi et comparavi, Quo pacto ab Lenone auferam hoc argentum. SA. Tanto melior.' In Truculento autem: 'STR. En tibi talentum argenti; Philippicum est; tene tibi. PH. Tanto melior; noster esto.' At contra in Menæchmis: 'MESS. Quid ergo opus est? ME. Scio, ut mendices. M. Tanto nequior.' Terent. in Adelphis: 'SY. Nihilne in mentem? CR. Nunquam quidquam. SY. Tanto nequior.' *Faber.* Verba sunt Æsopi, velut laudantis alterum ob hanc nequitiam. Est enim hæc formula laudandi atque approbandi

quidpiam elliptica, quæ integra foret: 'Tanto negotio commisso melior es factus.' Plautus in Trucul. 'STR. En tibi talentum argenti; Philippicum est; tene tibi. PH. Tanto melior; noster esto.' Similia habet in Persa, ut et a Fabro annotatum est, antequam ipsum a Cl. Gronovio Obs. lib. II. c. 21. Adde Terent. Adel. IV. sc. 1. et ibi Donatum. *Schef.* Vide Vavass. de vi et usu quorundam verborum p. 60. et ad Petron. c. 69.

Tanto melior] Seneca ep. 31. et 71. Plautus extrema Truculento. Terentius Heautont. act. III. sc. 2. 'Tanto hercle melior.' *Gud.*

4 *Prosecutus*] Ellipt. pro, sic eum prosecutus verbis; quomodo Cicero loquitur in Tusculan. II. *Schef.*

6 *Potens*] Qui potest melius, atque ego, dare. Vid. sup. I. 24. *Schef.* Immo vero *potens*, hic, in urbe gratia et auctoritate valens, quod ostendit exitus fabulæ: nam cruce curavit affigi; ita 'Dites' et 'Potentes' distinguit Terent. Adelph. III. 4. 56. *Burm.*

9 *Impudentem audaciam*] An scribendum, *imprudentem*? Sed et sic Terentius in Heaut. act. II. sc. 3. 'O hominis impudentem audaciam.' *Schef.*

10 *Comprehensus*] Mallem, *Comprehensus*. *Schef.* Et ita Heinsius: sed in pronuntiando tribus syllabis efferri potest.

FABULA VI.

Musca et mula] Camerarius p. 10. de Crabrone et Mula. *Rig.*

1 *Temone*] Mss. *timone*. Gallis hoc *Timon*. *Gud.*

Mulam] Mularum enim usus fuit *Delph. et Var. Clas.*

quondam in vehiculis creberrimus. Conf. Suet. Ner. 30. Vesp. 23. Et ostenditur amplius in opere de Re Vehiculari. *Schef.*

2 *Quam tarda es? inquit*] Ms. Rem.

Phædr.

2 I

Quam tarde? inquit. An, Quam tarde is, inquit? Sed retineo potius vulgata, imitatus Tibullum Eleg. i. 1. 'Aut stimulo tardos increpuisse boves.' Eleganter autem et proprie loquitur hic Phædrus. Hinc homines stupidos 'Mulos' vocabant. Catullus in Lesbæ suæ maritum Epigr. lxxxiv. 'Mule, nihil sentis.' Atque hinc corrigendus Terentius Eunuchus, act. iii. sc. 1. 'Thras. Imo sic homo est perpaucorum hominum. Gnatho: Imo malorum arbitror, si tecum vivit:' vel, ut aliæ editiones, *Imo mulorum*. Scribe omnino, *Immo mulorum*, quod est ex asinorum stirpe: salse et lepide. Illud *malorum* genio et sale Terentiano caret, et nive Gallica frigidius. Hinc Phædrus de mula oppido concinne addit: *Quam tarda es*, plane ut Terentianus Syrus Chremetis stuporem objurgans, 'Hui! quam tardus es,' inquit Heaut. iv. sc. 4. Ut vero apud Terentium, 'Hominem mulorum;' sic apud Plautum, 'Asini homines.' *Gud.*

Non vis] Suspiciatur nobile, amplissimusque Dominus N. Heinsius, *non quis*: commode. Credo tamen posse stare lectionem receptam. Et respicit τὸ vis eleganter tarditatem affectatam per ignaviam, quam potissimum hic putat castigandam, contra, quam fit, si ponamus *quis*, cum non queamus sæpe per infirmitatem. Adde, quæ de hac re tradidi lib. i. Rei Vehicul. cap. 17. pag. 223. *Schef.* Vid. ad lib. i. fab. 29.

Non vis citius progredi] Notum schema interrogando jubere. Virgil. 'Non arma expedient, totaque ex urbe sequentur?' Terentius, Eur. v. sc. 1. 'Non tu isthuc mihi dictura aperte es, quicquid est?' *Gud.*

3 *Vide*] Notandum, ultimam in *Vide* hic corripi. *Gud.*

Vide] Hic corripi ultimam *Gudius* notat, quod ut fieri posse non negamus, malumus tamen hic, *Vide dolone ne collum pungam tibi*. *Pungo* enim et

Rimicius habet: et illud *ne* propter ultimam syllabam τοῦ *dolone* excidit, et postea transpositum. Plura olim ad Val. Flac. v. 595. dicemus. *Burm.*

Vide ne dolone collum, &c.] *Scite Dolonem* vocat muscæ proboscidem, ex qua dens prominet, quo irata punit. Lucianus Muscæ Enc. Ἀμύνεται μέντοι οὐ κατὰ τὸ ὀρθόπυγιον, ὥς σφῆξ καὶ μέλιττα, ἀλλὰ τῷ στόματι, καὶ τῇ προβοσκίδι, ἣν κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς ἐλέφασιν καὶ αὐτῇ ἔχουσα προνομεύει τε, καὶ ἐπιλαμβάνεται, καὶ προσφῦσα κατέχει, κοτυληδόνι κατὰ τὸ ἄκρον ἐοικυῖα. ἐκ δὲ αὐτῆς ὁδοὺς προκύπτει, ᾧ κεντοῦσα, πίνει τοῦ αἵματος. *Rig.*

Dolone] Eleganter et per fastum de aculeo suo sic loquitur. Nam *dolon* proprie gladius, aut cuspis ferrea in baculo recondita, ut ex Servio cognoscimus. Et solet musca suum aculeum sic abdere. *Schef.*

Dolone] *Dolon* quid sit, jam notum: nempe lignum in quo gladiolus lateat: vel ξιφίδιον ἐν ξύλῳ ἀποκεκρυμμένον. Sic utitur Alphenus lib. lii. §. 1. D. ad l. Aquil. Sic Ulp. l. i. §. 7. et generaliter. D. Si quadrup. paup. fec. dic. Sic Sueton. in Claudio c. 13. *Ritt.*

Dolone] Salmasius ad oram libri: 'acolone, hoc est, aculeone. *Dolo*. Gloss. Div. i. *Dolone*, Yrus, id est, spata, fuste. *Dolones*, tela abscondita.' *Gud.*

5 *Sella prima*] Anon. fab. 37. reddidit: 'Quem sustinet axis.' Neque hic pars pro parte ponitur: sed *axis* primo dicitur pro tota rheda; hæc pro parte illa, quæ Vitruvius est 'Capus rhedæ.' *Prasch.* Intelligit aurigam. *Prima sella* est, scamnum equis proximum, in quo propria sedes aurigarum. Dixi pluribus in De Re Vehiculari. *Schef.* Hoc primo temone dixit Propert. ii. 8. 'Spectaculum ipsa sedens primo temone pendit.'

6 *Jugum flagello temperat*] Insolentior mihi videtur hæc locutio, cujus nullum exemplum novi: *jugum* dici

temperare, ut Horatio ‘Ora frenis,’ vix posse puto. Quare corruptum locum et considerandum do, an non forte legendum sit, *Tergum flagello temperat lento meum*, *Et ora*, &c. nam in lectione a Cl. Grævio prolata, non video, cur *flagellum meum* dicat Mula, et qua ratione potius jugum *lentum* dicatur, quam flagellum. Nam eo modo ‘Lentas virgas’ dixit Plaut. Asin. III. 2. *Ora* vero sine dubio legendum esse puto. *Burm.*

Flagello lento] Sequacis in verbera lentitiæ. *Rig.*

Temperat] Regit, moderatur, ne tardius aut celerius incedam, quam oportet. Sic ‘Temperare ora frenis’ dixit Horat. *Schef.*

Lento] Facto quippe ex loris. *Schef.*

7 *Et lora*] *Continere lora*, est, tenere ea manu, quomodo apud Cornel. Milt. c. 2. ‘Communivi,’ pro, munivi, et apud Curt. v. c. 8. ‘Condonare,’ pro, donare. Mallet tamen Præsius, *ora*, pro *lora*: id quod vehementer placet. Sic enim Ovidius ‘Coërcere ora frenis’ usurpavit. Doctissimus et amicissimus Joh. Georg. Grævius id ipsum firmat in Lectionibus Hesiodicis c. 19. *Schef.*

Lora frenis continet] Forte *ora*: et ita conjecerat Præsius, et Grævius ad Hesiod. c. 19. Sic Lucanus l. iv. ‘Rigidos vexantia frenos Ora tenens.’ Sic apud Ovidium: ‘Coërcere ora frenis.’ Sed *ora tenere* et *continere*, est, tacere; ut Virgil. *Æn.* II. vs. 1. ‘Conticuere omnes, intentique ora tenebant.’ Unde rectius vulgata retinetur. Juvenalis Sat. I. ‘Puer Automedon nam lora tenebat.’ Ovidius lib. II. ad Phaëthont, ‘Parce puer stimulis, et fortius utere loris.’ Et statim: ‘Corripe lora manu.’ Et tandem: ‘Lora remisit.’ Virgil. *Æneid.* lib. I. ‘Curruque hæsit resupinus inani, Lora tenens tamen.’ Plaut. *Mænæch.* act. v. sc. 2. ‘Jam astiti in currum, jam lora teneo, jam stimulum

in manu est.’ *Frenis spumantibus*, ut Virgilius, ‘Spumas agit ore cruentas.’ ‘Frena spumantia’ est apud Virgilium *Æn.* lib. IV. et V. Sic et Silius Ital. lib. XII. ‘Immitem quatiebat equum, spumantia sævo Frena eruantem morsu.’ Vid. Heins. ad *Clandian.* p. 152. Totum hunc locum ita habet Romul. lib. II. fab. 17. *Qui prima sella sedet, qui frenis ora temperat, et loris iter flectit flagello excusso.* *Gud.*

Spumantibus] Ita tenet, ut spument. Vult reddere rationem, quare non possit celerius incedere. Non tantum, ait, tenet, sed tenet tam valide, neque cohibet, ut et frena spument, h. e. spuma ex labore oppleantur. Imitatione Virgiliana, qui sic *Æn.* IV. ‘Stat sonipes, ac frena ferox spumantia mandit.’ Et lib. V. ‘spumantiaque addit Frena feris.’ *Schef.*

8 *Aufer*] Id est, omitte eam. Sic Terent. *Phor.* v. sc. 6. ‘Quin tu hinc pollicitationes aufer.’ Plaut. *Pers.* v. sc. 2. ‘Jurgium auferas hinc.’ *Schef.*

Frivolum] Vanam, cui nullæ subsunt vires. Festus: ‘Frivola sunt proprie vasa fictilia quassa, unde dicta verba frivola, quæ minus sunt fide subnixa.’ *Schef.*

9 *Nam ubi*] Lego, *Namque ubi*, et mox, *pro currendum est, currendum erit.* Alias enim versus non constat, quamquam *M*, ut alibi, possit non elidi. *Buchn.*

Ubi strigandum] Interquiescendum. Cynthia Propertiana: ‘Striga, nam capio volsi carpenta nepotis.’ Seneca Epist. XXXI. ‘Rursus ad honesta nitescentes, quanto magis incubuerint, minusque sibi vinci ac strigare permiserint, admirabor et clamabo, Tanto melior; surge et restriga: et cli-vum istum uno, si potes, spiritu ex-supera.’ Charisius lib. I. ‘Striga, intervallum turnarum significat, in quo equi strigantur.’ Vid. Higinus lib. de castram. *Rig.*

Tricandum] Legendum, *strigandum*, quæ est vera lectio: sed libri scripti mendose *tricandum*, ut *triga* in veteri Glossario pro *Striga*, ut Salmasius notavit ad marginem. Et *Trix* in notis Tyronis et Senecæ pag. 157. pro *Strix*. Pithæus, Rittershusius, Scioppius, Meursius, atque ipse Rigaltius in prima editione, non animadvertierant mendum; sed postquam Neveletus anno 1610. admonuerat, Gruterum legere *strigandum*, omnes facile assensere. Itaque Grutero hujus emendationis gloria debetur, quem secutus Salmasius ad Solinum: quid sit vero, primus explicavit Scaliger in Castigationibus ad Propertium et ad Catalecta: iis usus est Rigaltius, sed dissimulato auctore, inquit Faber. Sed magis in eo notandum erat, quod, cum in scriptis et editis omnibus, etiam in prima Rigaltiana editione, legeretur *tricandum*, Gruterus autem primus eleganter restituisset, *strigandum*, monente id Neveleto, Rigaltius tamen sexto anno post editas illas Neveleti notas, quas passim in secunda sua editione tacitus sublegit, emendationem illam Gruterianam, ne nominato quidem Grutero, in textum recepit *strigandum*. Vide an huc pertineat locus Columellæ lib. VII. c. 7. 'Pecuarinus tamen strigosus aut pernix.' Gud.

Tricandum] *Tricari* ponere videtur pro, morari: opponit enim cursui. Gloss. Isid. 'Acinari, tricari, in parvo morari.' Non. Marcell. I. 26. 'Tricæ sunt, impedimenta et implicationes (et *intricare*, impedire, morari) dictæ quasi *tericæ*, quod pullos gallinaceos involvant et impediunt capilli pedibus implicati.' Prusich. Quid *striga*, quid *strigare*, quia vulgo no-

tum non est, Scaligeri V. Ill. verbis dicam: '*Strigare* dicuntur equi, quoties interquiescunt, dictum a *striga*, quod erat *μεταλχμου* et spatium turmarum, in quo equi stringebantur, a quo nomen habet, ut docet Charisius. Hinc factum, ut, quoties interquiescunt equi et jumenta, dicantur *strigare*. Contrarium, *restrigare*. Seneca: 'Surge et restriga, clivum istum, si potes, exsupera.' Ep. XXXI. *Striga* (male enim *triga*) id Glossis explicatur, (intellige Glossarium ab H. Stephano editum, et postea a Vulcanio illustratum,) τόπος ὅπου ἵπποι γυμνάζονται.' Hæc ille in Castigationibus Propertianis et in Catalect. Virg. Iis usus est Rigaltius, sed dissimulato auctore. Addam ego, in glossario legi *trigarium*, non *triga*. Deinde hoc quoque, si vera sit Charisii etymologia, errare Græculum magistrum, qui dixit esse locum ὅπου ἵπποι γυμνάζονται: nam dicere debuit ψήχοντα. Faber. Recte, *strigandum*. Veteres editiones habuere *tricandum*, quod varias interpretationes peperit. Schef. Vide Salmas. Exerc. Plin. p. 40. qui sibi hanc emendationem vindicat, et Rutger. Var. I. 11. Hinc derivatur '*strigarium*,' de quo vide Schef. de Re Vehic. I. 17. In loco Senecæ, a Scaligero adducto, vulgo *respira* legitur; ego mallem *destriga*: *destrigare* enim contrarium est τῷ *strigare*: hoc verbum Glossis Isidori restituit Gebhard. Crepund. III. 16. Vide et Gronov. ad Senec. Herc. Œt. 1908. ubi pro *respirare*, *strigare* repone-re mallet, ut et apud Justin. XI. 15. Burm.

11 *Virtute*] Viribus. Vide supra lib. I. c. 2. Schef.

FABULA VII.

Lupus ad canem] Vide Camerar. p. 191. Consimilis fabula apud Avienum de cane et leone 37. Hujus autem fabulæ argumento convenit act. I. sc. 1. Menæch. Plaut. *Rig.*

2 *Perpasto*] *Præpasto* citat Salmas. Exerc. Plin. p. 26. et, præpingui explicat. *Schef.*

Perpasto] *Præpasto*: Vet. Gloss. ‘Pastus, πίμαλῆς, λιπαρός.’ Salmas. ad marginem. *Gud.*

Confectus] De eo, cujus vires plane deminutæ sunt. Ita Cicero in Catil. I. ‘Fame, frigore, inopia rerum confectum’ dixit. *Schef.*

3 *Forte occurrit*] ‘Leg. Occurrit forte. Sic versus expeditior.’ *Guiet. Gud.*

Salutantes] Absolute, pro, se salutantes. Ut in illo Terent. in Heaut. II. sc. 3. ‘Sine saltem salutare.’ *Schef.* Lege, *occurrit dein salutando*, vel *salutant invicem*. Heins.

Salutantes dein invicem] Ms. *dein salutantes invicem*. Salmasius, *dein se salutant invicem*. Malo, *deinde salutantes*. *Gud.*

4 *Unde sic, quæso, nites? Aut quo cibo fecisti tantum corporis*] Eleganter formatum ex illo parasito Gnathonis Terentiani, ad perpastum canem parasitastrum concinnatum. Eunuch. II. sc. 2. ‘Qui color, nitor, vestitus, quæ habitudo est corporis?’ *Facere corpus*, ut ‘Amittere corpus,’ apud Ciceronem Epist. lib. VII. ad Gall. et Lucretium lib. I. ‘Nam veluti privata cibo natura animantum Diffluit amittens corpus.’ Sic noster supra lib. I. fab. 5. ‘Cervus vasti corporis.’ Quod vero est apud Justinum in prologo, ‘Breve veluti florum corpusculum feci,’ huc quidem non pertinet; ostendit tamen *facere corpus* eadem

significatione dici posse, ut apud Quintilianum. ‘Facere vires.’ Immo Quintilianus lib. X. sic: ‘Nam Macer et Lucretius legendi quidem, sed non ut phrasin, id est, corpus eloquentiæ faciant;’ hoc est, corpus eloquentiæ constituent, orationem constituent. Sed hæc non pertinent ad hanc Phædri phrasin, apud quem *corpus facere* est, pinguescere. *Gud.*

Nites] Terent. in Eunuch. ‘Qui color, nitor, vestitus, quæ habitudo est corporis?’ Et Horat. ‘Non deterius nituistis, o pueri.’ *Faber.* Eos proprie significat, quorum pellis ex sagina distenta splendet. Hausit ex Virgilio, qui sic *Æn.* III. ‘Superoque nitentem Cœlicolum regi mactabam in littore taurum.’ *Schef.* C. Nepos Eum. 5. ‘Jumenta nitida.’ Ubi vide Gebhardum. Ovid. Met. I. 610. ‘Inque nitentem Inachidos vultus mutaverat ille juvenecam.’ Vid. Lambin. ad Horat. Od. III. 12. et Weitz. ad Petron. cap. 11. *Burm.*

5 *Fecisti tantum corporis*] Notandum, *facere corpus*, pro, corpulentiorum et habitiorum fieri: quod etiamsi sine exemplo putat Rittershusius, tamen nonnulla possum proferre ita similia, ut germana esse dicas. Jam primum cum Cicero in Verrem dixit, ‘Maximam uno anno pecuniam facere posset,’ quid quæso ibi *facere* significat, quam aggerare, undique colligere? Dein, cum Quintilianus longe florentissimus auctor scripsit lib. X. c. 3. ‘Vires faciamus ante omnia, quæ sufficiant labori certaminum,’ quid aliud significat, nisi, vires nobis paremus, colligamus, &c.? Præterea ita locutos esse Græcos mihi plane constat, apud quos τὸ σωματοποιεῖν

præter cætera id quoque significat, quod hoc loco *corpus facere* dixit Phædrus. Cæterum exemplorum, quæ quasi similia affert Rittersbusius, nulum est, quod ad rem faciat; sed in refellendo tempus male positum puto. *Faber.* Græca imitatione, pro, obesum reddidisti. *Corpus* habitudinem bonam et saginam significat. Ut apud Ciceronem Ep. Fam. vii. 26. et in illo Martialis Epig. lib. i. 7. 'Inque omni nusquam corpore corpus erat.' *Facere* autem *corpus*, ut *facere vires*. *Fabius* lib. x. c. 3. 'Vires faciamus ante omnia, quæ sufficiant labori certaminum, et usu non exauriantur.' *Schef.* Huc trahit locutionem similem, 'Facere sanguinem' apud Ovid. Heroid. xiv. vs. 82. nobilissimus Heinsius. Propius accedit Senecæ locus de Benefic. lib. v. 13. quem ita legendum puto: *Vobis voluptas est, inertii otio facere corpusculum.* Vulgo legebatur: *inerti otio assuefacere corpusculum.* Idem dixit Seneca ac Noster statim: 'Et otiosum largo satiari cibo.' Sic 'Abundans corporis,' pro pingui, Claud. in Eutrop. ii. 380. et contra 'Amittere corpus' Lucretium et Ciceronem dixisse notat Lambin. ad Lucret. i. 810. Ovid. Epist. iii. 141. 'Abiit corpusque colorque:' et Amor. i. 6. 6. ut multi legunt, 'Aptaque subducto corpore membra dedit.' Quinct. Decl. v. c. 9. 'Hæret adstricta nudatis ossibus cutis, et, in fame sua homine consumato, jam membra sine corpore.' *Burm.*

Fecisti tantum corporis] *Corpus facere* (quod haud scio an nemo præter hunc auctorem alius ita usurparit) est pinguescere, et nitidum beneque curata cute fieri, ut Horat. loquitur. Huic contrarium est apud Lucretium lib. i. et Ciceronem Epist. Fam. lib. vii. 27. 'Corpus amittere,' id est, macrum fieri, et morbo exhaustis viribus totum languere, valdeque imbecillum esse, adeoque ossa atque pellem, quod dicitur apud Plantum.

Περὶ δ' ὁστέα μόνον 'Ἐνὸς ἔην, inquit de tali homine Smyrnæus Paralip. lib. ix. Plinius non absimiliter Phædro dixit, folia 'caput facere,' quando jam in semen excrescunt, l. xxvi. c. 12. Sic 'Numerum facere' dixit Cyprianus et Paulinus. Illius hæc sunt verba, De Idolorum vanit. Tract. 4. 'Populus de sceleratis et nocentibus congregatur, et asylo constituto facit numerum impunitas criminum.' Paulini ista Epist. 4. 'Quasi vero numerum loquacitate facturus.' *Ritt.*

Fecisti tantum corporis] *Corporis*, carnis, pinguedinis. Vetus Glossar. 'Corpodicina, Μακελλίτης.' Sic *corpulentior*, habitior, crassior. Plant. Epid. 'Corpulentior videre atque habitior.' Apuleius Miles. vii. 'Cum alioquin, exsectis genitalibus, possit neque in Venerem ullo modo surgere, nosque omni metu periculi liberare, insuper etiam longe crassior atque corpulentior effici.' Festus: 'Corpulentis Ennius, pro, magnis dixit; nos *corpulentum* dicimus corporis obesi hominem.' Isidor. Gloss. Ms. 'Corpulentus, quod sit corpore validus, et lentis carnibus.' Sic Varro de Re Rust. vii. cap. 6. admissarium equum 'corpore multo' esse debere ait. *Rig.*

7 Simpliciter] *Aperte*, absque dissimulatione. Auctor de Caus. Cor. 21. 'Fatebor vobis simpliciter, me in quibusdam antiquorum vix risum tenere.' Curtius iv. c. 11. 'Legati respondent, quum bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quod spe pacis non frustretur.' *Simpliciter* est, candide, absque dolo. Cicero Acad. iv. 'Cum simplici homine simpliciter agerem.' *Schef.*

Est conditio] *Lego, en conditio.* Malo tamen, *eadem conditio et tibi est.* Heins.

S Potes] Non simpliciter, sed in respectu ad animum et voluntatem, ex Virgilio, qui Ecloga vii. 'Et si

quid cessare potes, requiesce sub umbra.' Bene ibi Servius: 'Si tibi potes vel breve otium persuadere. Nam loquitur ad hominem amantem laboris.' Ut Virgilius ad amantem otii. Plaut. in Pænulo 1. sc. 2. 'Potesne mihi auscultare? MIL. Possum.' Horat. Ep. 1. 5. 'Si potes Archaicis conviva recumbere lectis.' Juven. Sat. v. 'Si potes illa pati.' Similiter Ovid. Met. III. 436. Virgil. Æn. XII. 177. et locis aliis. *Schef.* Vid. sup. ad lib. 1. fab. 15.

9 *Inquit ille*] Mallem ego hæc divisim legere, et ille referre ad canem. *Schef.*

10 *Et noctu*] Quam hoc sane ineptum, domum tueri a nocte innoxia? Corrigendum aio, *et vecti domum.* Tuearis, inquit, domum a furibus, et vecticulariis. In schedis Festi: 'Vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos perfodiunt furandi gratia.' Nemo ergo dubitabit, hanc esse genuinam hujus loci lectionem. *Meurs.* Imo fortassis nihil mutandum. Tò *et non copulat furibus et noctu*, sed transpositum est, et conjungit illa *custos sis et tuearis.* Innuat itaque Canem et custodire debere et tueri noctu domum. Ita mox: 'Et vigilem nox quum venerit.' Buchn. Locus, ut videtur Meursio V. Cl. corruptus: sed errare Meursium jam ostendam. Verba Viri Clarissimi sunt: 'Quam hoc sane ineptum, inquit, domum tueri a nocte innoxia? corrigendum aio, *et vecti domum.* Tuearis, inquit, domum a furibus et vecticulariis.' Mox addit Meursius: 'Nemo ergo dubitabit hanc esse germanam hujus loci lectionem.' Hæc ille: quæ tamen mihi nauci non sunt. Primo, quia domum tueri a furibus et vecticulariis idem sit ac si dicerem, tueri a furibus et furibus: (nam vecticularii furum species sunt:) deinde quia nihil quidquam mutare necesse fuit; sed attendere tantum τὸ ἐξῆς:

est autem tale: ut sis custos liminis et domum noctu (id est, per noctem) a furibus tuearis. Videlicet verum illud est, quod dicitur, 'Neminem omnibus horis sapere.' Cujus rei memorem esse lectorum nostrorum benignitatem volumus, si quid tale nobis evenerit. *Faber.* Meursius *et vecti* legit. 'Nam,' ait, 'quam ineptum, domum tueri a nocte innoxia?' Atque si hoc verba ista innuere deberent, non *noctu*, sed *nocte*, foret scribendum. Nemo enim dicit, *tueri a noctu*, nisi prorsus antike velit loqui. Meursium decepit solus ordo verborum paulo hic turbator. Sic autem sese habet: Officium (ait canis ad lupum) illud est, ut sis custos liminis et tuearis domum noctu a furibus. *Noctu*, est, de nocte, tempore nocturno, ut apud alios. Consentanea nostris observasse video et Præschium, et Buchnerum, et doctissimum Fabrum. *Schef.* Constructio: Custos ut sis liminis, et a furibus tuearis noctu domum; etsi non ineredita Meursii conjectatio. *Prasch.* Lege, *ut noctu.* Heins. *Et* hic est, etiam, ut millies: non modo interdium, cum nullus est labor vigilare et limen custodire, sed etiam noctu, cum alii dormiunt.

11 *Vero*] Particula elegantissima, quæ hic promptitudinem indicat. Sic Artabazus apud Curt. v. c. 9. 'Nos vero, pretiosissimam vestem induti, Regem in aciem sequamur.' Verba ipsa lupi sunt ad canem responsoria. *Schef.*

12 *Trahens*] Virgiliana phrasis ex Æn. tertia: 'Quum vitam in silvis inter deserta ferarum Lustra domosque traho.' *Prasch.* Vid. ad lib. 1. fab. 21.

13 *Facilius*] Quid sit *facile vivere* V. Cl. Græv. ad Cicer. Familiar. III. 12.

15 *Veni*] Verba canis sunt ad lupum. *Schef.*

16 *A catena collum detritum canis*]

Hujusmodi canes Seneca vocat 'Catenarios' de Ira lib. III. c. 37. Artemidorus *Δεσμολους*. Petronius: 'Canis ingens catena vinctus.' Avienus hanc fabulam recitat de Cane et Leone. *Ritt.*

17 *Unde hoc, amice? nihil est. Dic, quæso, tamen*] Imitatur Terentium Andr. act. II. sc. 6. 'Simo. Quidnam est? Da. Puerile est. Si. Quid est? Da. Nihil. Sim. Quin dic, quid est?' Et ibid. act. II. sc. 2. 'C. Lætus est nescio quid. P. Nihil est: nondum hæc rescivit mala.' Et Phorm. v. 5. 6. 'P. Abi: tange: si non totus friget, me eneca. C. Nihil est.' *Gud.*

Nihil est] Sic loquebantur veteres, cum plane et *διαβήδην* respondere volebant, sed perplexabiliter, ut ait Plautus. Aliquando etiam dicebant, 'Recte,' ut in Hecyra et in Adelphis: Aliquando etiam 'Benigne,' ut apud Horatium. *Faber.* Mallem ego dicere, formulam esse illorum, qui præcidunt sermonem de re sibi parum grata. Tota enim ita sonat: Id nihil ad hanc rem est. Terent. Phor. act. v. sc. 6. 'Omitto proloqui: nam nihil ad hanc rem est, Antipho.' Vel eorum, qui dissimulant aliquid, et extenuant. Quomodo apud Ciceronem tota legitur hoc modo: 'De familia literata nihil est, quod te moveat.' *Schef.* Tergiversandi formula: ut apud Ter. Ph. v. 8. 6. *Prasch.* Terent. Eun. IV. 2. 10. 'Nihil est. Quid? Nihil?' Adel. II. 2. 24. 'Ubi illic rediero: nihil est:' scil. dicent, utentur sollemni illa formula. Persius Sat. III. 'Heus bone, tu palles. Nihil est.' Senec. de Const. Sapient. XVI. de Gladiatore: 'Respicens ad clamantem populum, significat, nihil esse.' Virgil. *Ceiri*, 235. 'Quod sæpe petenti Jurabis nihil esse mihi.' Vide ad Petron. cap. 43. et 48. *Burm.*

Dic, quæso] Lupi verba, cui mox respondet canis: 'Quia videor,' &c. *Schef.*

Tamen] Elegantissime ac Latinissi-

me. Terentius pro eo usurpavit 'Quin' in simili loco, qui est Andr. Act. II. sc. 6. Habet vim validius orandi. Ut in illo Germanorum: *Sage mir es doch: Thue es doch.* Idem Terentius in Andr. v. sc. 3. 'P. Pater, licetne pauca? S. Quid dices mihi? Ch. Tamen, Simo, audi.' Et in Heaut. act. I. sc. 1. 'At istos rastos interea tamen depone.' *Schef.* Petron. cap. 66. 'Tamen, inquit Trimalchio, quid habuistis in cæna?'

18 *Quia videor acer, alligant me interdium*] Varro, ubi de canibus: 'Irritant ad pugnandum, quo fiunt acriores.' Catonis autem præceptum est, 'Canes interdium claudi, ut noctu acriores et vigilantiores sint.' *Rig.*

Videor] Eleganter sese habet tota oratio; et commoda canis attollit, incommoda extenuat mitibus vocabulis. Huc pertinet *acer*, quod mox sequitur, et *quiescam*, et *qua visum est*, &c. *Schef.*

Acer] Seneca de Const. 14. 'Tanquam canem acrem objecto cibo leniet.' *Schef.* Sic Cato de R. R. 124. 'Canes interdium clausos esse oportet, ut noctu acriores et vigilantiores sint.' Columell. VIII. 12. 'Catenis per diem continendi, et noctibus solvendi sunt.' *Heins.* Hinc 'Acriores literas' apud Quinct. I. 11. illustravimus.

Acer] Seneca Contr. lib. III. 20. 'Acre omnino et exporrectum est animal, canis; utique catenarius paratur.' Talem canem Columella vocat, in præf. lib. I. 'Catenatum janitorem.' *Gud.*

19 *Et vigilem*] Lege *quiescam*, *invigilem*, vel *evigilem*, cum nox venerit. *Heins.*

22 *Dat ossa dominus*] Ms. *Datur ossa*; forte, *Dat rosa dominus*. Ita Salmasius ad oram libri. *Gud.*

Frusta] Edulii cujuscunque, simplic. ut in isto Juvenal. Sat. III. vs. 210. 'Et frustra rogantem Nemo cibo juvabit.' Ubi recte Schol. Vet. explicat 'panem petentem.' Neque

poni asteriseus ibi debet. Nam quod præcedit, 'aut sine causa,' indicat solum, pro *frusta*, in nonnullis libris inveniri *frustra*, idque hoc significare. *Schef.*

Jactat] Jacit, objicit, quod posterius usurpat Virgil. in *Æn.* vi. Supra 'Mittit' posuit. Sic autem solent de canibus. Apul. Asin. 'Intestina quidem canibus nostris jacta.' *Schef.* Vid. ad Petron. cap. 64.

23 *Pulmentarium*] Quidquid ad panem datur. Vide Varronem de L. L. iv. et Guyetum ad Terent. Adel. act. iii. sc. 3. *Schef.*

Pulmentarium] Plin. lib. xviii. c. 8. Apicius, Cepuro c. 2. Προσφάγιον Vet. Gloss. *Rig.*

25 *Age, si, &c.*] Faber errorem notat in metro, et legit: *Age, si quo abire est animus.* Recte. Sic 'Potare est animus nectar.' *Gud.*

Age, si quo est abire] Pro, num est, vel, estne? Licitumne tibi est? Notat alias hic Faber errorem in metro sic restituendum: *Age, si quo abire est animus, &c.* Cum quo facit et Buchnerus, cujus emendationem certam appellavit Freinshemius, et in ipsum recepit textum. Mallet N. Heinsius: si quo fert ire animus, quod melius, ne bis idem verbum repetatur. Porro hæc sunt verba lupi ad canem, quibus canis respondet mox:

'Non plane est.' Perperam Ursinus hæc invertit. *Schef.* Lege: *Age ire, quo fert animus, est licentia?* Horat. Epist. i. 14. 'Tamen istuc mens animusque fert, et amat spaciis obstantia rumpere claustra.' Ovid. initio Remed. Amor. 'Fert animus propius consistere.' *Heins.*

26 *Fruere quæ*] Pro, Fruere iis, quæ. Sunt autem hæc lupi verba, permittentis id, quod ipse non desiderabat. Ita solent Latini. Seneca de Ira iii. c. 2. 'Paranti demum excusationem obstitit, et Fruere, inquit, mi Pollio, fruire.' *Schef.* Similem ellipsin vidimus hoc libro fab. 2.

27 *Regnare nolo*] Forte Phædri locum in animo habuit Seneca, de Benef. lib. iii. cap. 37. 'Hoc est regnum, nolle regnare, cum possis.' Ubi Gruterus contra Mss. omnes legendum putat; *Hoc est regium*; quod non probo. Valer. Max. lib. ii. c. 6. 'Abi igitur et esto servus, quia liber esse nescisti.' *Gud.*

Ut non sim] Hac lege ac conditione, ut non sim. Illud mihi eleganter abundat, modo apud optimos Latinitatis auctores consueto. Cicero Verr. vii. 'Statui egomet mihi tum modum orationi meæ.' V. inf. v. c. 5. *Schef.* Diffundit hæc, coaretatis reliquis, Anon. f. 54. *Prasch.*

FABULA VIII.

1 *Præcepto*] Mallem: *Præcepto hoc.* Scripserat Phædrus, opinor, *Præcepto*: ut apud Terent. Adel. Act. i. sc. 3. 'Nimium isthoc abisti.' *Schef.*

Sæpe te] Respicit, quod sequitur, 'Cotidie speculo vos uti volo.' *Schef.* Lege *ipse te.* *Heins.*

Considera] Proprie usurpat, de contemplatione, quæ fit oculis: intueri te, inspicere te. *Besche dich.* Sic usur-

pavit B. Ambrosius Off. lib. i. c. 4. 'Ergo qui plantavit aurem, non audit? qui finxit oculum, non videt, non considerat?' Frustra Barthius in Adv. sollicitat hunc locum. Nam et Festus Pauli ob hanc causam: 'Considerare a contemplatione siderum videtur appellari.' *Schef.* Vid. ad Petron. cap. 12.

2 *Filiam turpissimam*] *Turpitudine*, ut

et *honestas*, proprie quidem de animo hominis, sæpe tamen etiam de corporis forma dicitur, ex qua interdum cognoscitur animus, quamvis admodum fallaci indicio. Sic *infralib.* iv. fab. 4. 'Turpissimam' vocat, quam mox 'Deformem.' *Ritt.*

Turpissimam] *Lege turpissima.* Sic *supr.* fab. 43. 'Et turpi facie multos cognovi optimos.' 'Turpissimam' in fab. 63. aliter accipi debet. *Heins.* Quid opus mutatione, cum et *turpes puellæ* pro deformibus passim occurrant? *Ovid. Art.* iii. 255. 'Turba docenda venit, pulchræ turpesque puellæ.' *Burm.*

4 *His speculum, &c.*] *Mss. subpositum.* Forte, *ubi positum. Gud.*

In cathedra] De his feminarum cathedris, et inde dictis pueris cathedraliciis, legito *Pignor. de Serv.* p. 210. *Prasch.* Sellam gestatoriam intelligit, qua vehebantur mulieres in publico. Dixi in opere de *Re Vehiculari.* Interim qui volet, consulat *Pignorum de Servis*, et *Chimentelium de Sellis veterum* cap. 24. *Schef.*

In cathedra matris, &c.] Notandum, quod ait, puerulos lusisse circa matris cathedram. Sic apud *Martial. Ep.* iii. 63. *amatores circa amicarum cathedras*: 'Inter femineas tota qui luce cathedras Desidet, atque aliqua semper in aure sonat.' Et *Ep. lib.* xii. 38. 'Hunc qui femineis noctesque diesque cathedris Incedit tota notus in urbe nimis.' *Juvenal. Sat.* ix. 'Strata positus longaque cathedra Munera femineis tractas secreta Calendis.' Ad femineas cathedras pertinere puto *Gloss. vet. Ms.* 'Ἀγλαοέδραν, τὴν λαμπρὰν καθέδραν.' *Vetus Juven. Interp.* 'Scamnum cervicalibus stratis.' Et in l. v. De *supell. leg.* recensentur *Subsellia, cathedraria. Rig.*

Cathedra] *Juvenalis Sat.* vi. 8. 'Apud molles minima est jactura cathedras.' Et *Sat.* ix. et *Mart. iii.* 63. et *xii.* 38. 'Hunc qui femineis noctesque diesque cathedris Incedit.' Sed

videtur legendum *Insedit.* *Calpurnius cathedras femineas in Amphitheatro* fuisse scribit ludis celebribus *Carini*: 'Venimus ad sedes, ubi pulchra sordida veste Inter femineas spectabat turba cathedras.' Per turbam intelligit equitem et tribunos. *Gud.*

Suppositum] Prior versus gemino mendo inquinatus est; unde adeo factum, ut tota oratio suspensa sit et hiulea. Nam quid, quæso, est, *pueris suppositum erat speculum?* nisi, pueros insedissee speculo, aut eorum pedibus subjectum fuisse? *Papæ!* rem mirificam. Deinde, quid sibi velit, *speculum suppositum erat in cathedra?* nisi positum fuisse sub cathedra; quod contra rei narrationem est, nam in cathedra erat. Deinde, contra *Latinitatis* rationem; neque enim dicere possis, *suppositum in arca;* pro, *positum in arca.* Sed non morabor amplius lectorem; corripo, et lego: *Hi speculum, in cathedra matris ut positum fuit, Pueriliter ludentes forte inspexerant.* Hoc sensu: Ibi pueri, cum speculum in cathedra matris positum esset, pueriliter ludentes, illud forte inspexerant. Qui autem erroris fons, quæ origo fuerit, operæ pretium erit attendere; et facile est ad intelligendum, ei præsertim, qui *Mss. codices* aliquando tractarit. Vitium quippe istud natum est ex *gminatione τοῦ S* in *HI SPECULUM*; unde exscriptor incogitans nobis effinxit: *HIS SPECULUM.* Eadem quoque secundi erroris origo est; nam ex *matris ut positum* (quam ego veram esse lectionem contendo) ortum est illud *matris suppositum.* *Faber.* Nihil melius, opinione mea, quam ut cum eruditissimo *Fabro* hic legamus, *ut positum fuit*, et propterea pro *His*, quod est ab initio, *Hi* scribamus. Vitium utrumque peperit littera ex vicinitate male repetita, sic ut aliis in locis evenit: *ut positum fuit*, idem est, ac si dixisset: 'Sic, ut, quomodo ibi forte positum fuit: hoc enim vult,

venisse in eam cathedram, ibique invenisse speculum matris, quod tum forte ibi jacebat, relictum. Nempe sollicitæ de forma, et hoc una secum in cathedris istis circumferebant, ut subinde possent consulere, ac, si quid minus concinnes haberet, emendare. Nisi quis propius ad scripturam veterem mallet: *Hi speculum (quod in cathedra matris appositum fuit) Pueriliter ludentes forte inspexerant.* Sane illud apponere, pro, ponere, Tullius quoque usurpavit in Verrina vi. 'Apposuit patellam, in qua sigilla erant egregia.' Neque in difficultatem habet. Plinius viii. c. 51. 'Solidum aprum Romanorum primus in epulis apposuit P. Servilius Rullus.' *Schef.* An suspensum? ἐπέχω. Τῶ ὑποθέματι impositum. His speculum suppositum fuit, eo scilicet, ut se in eo intuerentur: non enim forte inspexerant, ut supposuit interpolator. *Guët.* De Cathedris vid. comm. ad Martial. x. 13. et *Scheff.* de Re Vehic. ii. 4. In lecto etiam specula habuisse puellas patet ex Propert. iii. 6. 11. 'Nec speculum strato vidisti, Lygdame, lecto:' ubi Heinsius mallet *in strato*. Gronovium hic vix intelligo. *Burm.*

5 *Inspexerant*] Rectius multo est: *f. inspexerunt.* Librarius vim factam existimans legi metricæ mutavit, sed male. *Meurs.*

Inspexerant] Ms. *inspexerunt.* Speculum postea dixere, 'Specular.' Ita legendum apud Sympos. Ænigm. 68. ubi vulgo *speculum.* *Gud.*

6 *Illā irascitur*] Καὶ γὰρ ἐπ' ἀγλαῇ ζήλῳ ἐμὴς εἰσι γυναῖκες, ait Musæus de Hero et Leandro. *Prusch.*

7 *Sustinet*] Ferre potest. Ita 'Sustinere hominum sermones' dixit Cicero in Epist. ad Cassium. *Schef.* V. doctissimum Munker. ad Hygin. Fab. 261. et Cl. Schulting. et nos ad Calpur. Flacci Decl. xv. *Burm.*

8 *Accipiens*] Forte, *Arripiens.* Heins. Nihil necesse. Ita Terent. Adel. iv. 3. 'Ad contumeliam omnia accipiunt magis.' Ita et Eun. i. 2.

Quid enim] Putat Rittershusius, *quid* ni scripsisse. Quid si dicamus breviter dictum, quod plene ita sonat: *Quid enim potius acciperet in contumeliam?* Alluderetur sane optime ad ingenium muliebre, cui nil molestius, quam ob formæ turpitudinem notari. Horat. Sat. i. 1. ubi merceptor: 'Militia est potior; quid enim? concurritur.' Ista sic conceperam, cum postea incidi in comment. Salmasii ad Tertull. Pall. ubi eundem locum hunc sic video probari: Conf. p. 366. *Schef.* Recte Schefferus formulam elegantem servat. Vid. Græv. ad Cicer. in Verr. ii. 23. et nos ad Quinctil. vii. 10.

Quid enim] Salmasius hæc adscripsit margini: Vel *quid non*, sed *quid enim* retineo: nihil mutandum. Horat. 'Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno, Incolumi capites? Quid enim?' Hæc ille. *Quid enim*, hic est, quare non. Vide Acron. ad prim. Sat. Horat. Horatius: 'Ambigitur quid enim?—Brundisium Minuci, melius via ducat an Appi.' Tertull. pall. c. 5. ubi et Salmasius p. 331. Virgil. l. vi. *Gud.*

11 *Vir natus*] Græca ratio loquendi, quæ tamen et Latinis frequens. Apuleius Asin. i. 'Si resistere, vir natus, mulieri nequibas.' Idem in Apol. i. 'An tu ignoras, nihil esse spectabilius homini nato, quam formam suam?' Cicero. Tusc. 3. 'Mortalis natus, conditionem postulas immortalium.' *Schef.*

Vir natus] Rutil. Rhetor. ex Hyperide lib. ii. *Gud.*

Vir natus] Supra i. fab. 27. 'Et qui humiles nati dici locupletes student.' Simili hellenismo usus est Apuleius Apolog. 'An tu ignoras, nihil esse spectabilius homini nato quam formam suam?' Hyperides apud Rutilium Lupum II. de Fig. Sent. 'Nonne vehementissime admiraretur, si quisquam non gratissimum munus arbitraretur, virum se natum: sed depravato naturæ beneficio in

mulierem convertere se properasset?' *Rig.*

Rem feminarum] Vides, lector, quæ sit hoc loco *res feminarum*: speculum scilicet, et aliæ id genus nugæ, quæ utuntur mulierculæ. Tamen Rigaltius, quod una mecum mirabere, alato Anacreontis testimonio, persuadere cupit, debere hoc de pulchritudine intelligi. Quod quam ridiculum sit, mitto dicere; neque annotassem, nisi veritus forem, ne tanti viri auctoritas aliis imponeret. *Faber.* Speculum. Sed audi, virgo, quid ad hæc Naumachius: 'Ἀλλὰ σὺ κόσμον, Παρθένε, τῆυσίον μὴ δέεο, μηδὲ κατόπτρῳ Χεῖρὶ διακρίνουσα τεῆν αὐγάξῃ μορφήν. *Prasch.* Suppellectilem muliebrem; id quod ad feminas pertinet. Imitatus Terentium videtur, qui sic loquitur in *Heaut. act. ii. sc. 3.* 'Ipsam offendimus,' ait, 'Nulla mala re esse expolitam muliebri.' Per rem muliebrem pigmenta et id genus alia cultui et ornatui servientia intelligit. Atque isto modo Noster speculum, *rem* appellat *feminarum*. Rigaltius de pulchritudine accepit, contra loci mentem, nec admittit sequens, *tetigerit*. *Schef.* Forte *femininam*. Heins. Sic lege apud Ovidium *Amor. iii. 13.* 'Arma mares tractent; tu res depone viriles:' ubi quædam adnotabimus. *Burm.*

Rem feminarum] Anacreon εἰς γυναῖκας: Τοῖς ἀνδράσιν φρόνημα. Γυναῖξιν οὐκ ἔρ' εἶχεν. Τί οὖν δίδωσι; κάλλος. *Rig.*

Rem feminarum] Id est, supellectilem, ne tu aliam rem intelligas; quæ scilicet sunt, quod audiunt. *Ritt.*

12 *Carpens*] Fervorem amoris et ex eo festinationem notat. Ovid. *Heroid. Ep. ii.* 'Non super incubui, non oscula frigida carpsi.' *Schef.*

13 *Dulcemque in ambos caritatem partiens*] Suaviter et eleganter dictum: ut Gunth. lib. vii. Ligurini: 'Dulcem tecum partimur amorem.' Ubi in notis meis docui, imitatione Cæsaris, Virgilio et Statii hæc dicta esse. Sic et 'Dulcem benevolentiam'

dicet infra lib. iii. fab. 15. *Ritt.*

Caritatem] Tribuens cuique partem suam; eleganter. Quomodo apud Virgilium *Æn. i.* 'Hinc portum petit, et socios partitur in omnes.' Porro de amore verbum hoc usurpari docuit ex Cæsare aliisque Rittershusius. *Schef.* Simili fere sensu dixit Pedit ad Liviam: 'Nec tua se pietas distendit amore duorum.' *Burm.*

14 *Cotidie inquit*] His respondet, quod in προμυθίῳ dixerat, 'Sæpe te considera.' Speculum enim apud veteres imago est cognitionis sui: quæ princeps sapientiæ pars habetur. Inde Prudentiæ cum serpente speculum appingitur. Etsi aliam ejus effigiem, nec invenustam, exhibet Eustath. de Ismenes et Ism. *Amor. lib. ii.* Facit huc symbolum, 'Non inspectandum ad lucernam speculum:' quod explicat Lil. Greg. Gyrald. Adde Jac. i. 24. 2. *Prasch.* Similia his apud Senec. *Nat. Quæst. i. c. 17.* Et Laërt. lib. ii. V. Fraider. in Anacreont. p. 263. *Heins.*

Cotidie speculo vos uti volo] Sic et Socrates spectatores suos ac familiares volebat speculum crebro inspicere, eandem ob causam. Qua de re sic Apuleius in *Apologia*: 'An turpe arbitraris, formam suam speculo assiduo explorare? Annon Socrates Philosophus ultro etiam suasisse fertur discipulis suis, crebro ut semet in speculo contemplarentur? ubi qui eorum foret pulchritudine sibi complacitus, impendio procuraret, ne dignitatem corporis malis moribus dedecoraret: qui vero minus se commendabilem forma putaret, sedulo operam daret, ut virtutis laude turpitudinem tegeret. Adeo vir omnium sapientissimus speculo etiam ad disciplinam morum utebatur.' Hæc Apuleius: ad quem locum quæ amicus noster Is. Casaubonus in suis illis longe eruditissimis Scholiis adscripsit, non corrado. *Ritt.*

Speculo vos uti volo] Plantus *Epidico*: 'Non oris causa,' &c. Seneca

Nat. Quæst. I. c. 17. 'Inventa sunt specula, ut homo ipse se nosceret. Multa ex hoc consecuta, primo sui notitia, deinde et ad quædam consilium. Formosus, ut vitaret infamiam; deformis, ut sciret redimendum esse virtutibus, quicquid corpori decisset;' &c. Ælius Donatus in Adelph. Terent. 'Causa inspiciendi speculi, emendatio est vultus.' Martialis Ep. IX. 17. 'Consilium formæ speculum.' Plutarchus Præcept. conjug. 'Ο Σωκράτης ἐκέλευε τῶν ἐσοπριζομένων νεανίσκων τοὺς μὲν αἰσχροὺς ἐπανορθοῦσθαι τῇ ἀρετῇ, τοὺς δὲ καλοὺς μὴ καταισχύρειν τῇ κακίᾳ τὸ εἶδος. καλὸν οὖν καὶ τὴν οἰκοδόσποιναν, ὅταν ἐν ταῖς χερσὶν ἔχῃ τὸ ἔσοπτρον, αὐτὴν ἐν ἑαυτῇ διαλαλεῖν, τὴν μὲν αἰσχρὰν, τί οὖν ἂν μὴ σώφρων γένομαι; τὴν δὲ καλὴν, τί οὖν ἂν σώφρων γένομαι; Circe apud Petronium Sat. 'Nunquid ab aliquo naturali vitio formam meam excaeco?' Mali mores καθάπερ λῶβη εἰς ὥραιότατον πρόσωπον. Nicet. I. Man. Commen. Apuleius in Apologia pro se: 'An non Socrates,' &c. Rigg.

Tu formam ne corrumpas] Usus est in juvenibus speculi iste: in senibus vero quis esse possit, docet Plautus Epidic. III. sc. 3. Cæterum idem, quod pater hic filiis suadet, suadebat omnibus Socrates. Συνεχῶς nempe, κατοπριζέσθαι, ἴν', εἰ μὲν καλοὶ εἴεν, ἄξιοι γίγνοντο. εἰ δ' αἰσχροὶ, παιδείᾳ τὴν δυσενδείαν ἐπικαλύπτοιεν. Nev. Distributive respicit filium. Schef.

Formam ne corrumpas nequitiae malis] Similiter Plautus Mostellaria. Ritt.

Nequitiae malis] Illud malis non bene respondere præcedenti formam videtur. Ergo scriberem *maclis* contracte, pro, *maculis*. *Maculis corrumpere* est, commaculare. Verum Faber hoc haud putat esse Latinum, nec a bona mente probari. Vellem, causam addidisset aliquam. Si enim Latinum est, 'Corrumpere ocellos lachrymis,' quod habet Plautus et Ovidius, cur non sit Latinum, *Corrumpere formam maculis*? At pergit: 'Cui persuadeatur prio-

rem in *maclis* corripi posse? Nam etiamsi in *macula* brevis est, naturam tamen mutabit, si una sui parte mutiletur.' Quasi vero nullus existat senarius, qui in fine habeat spondæum. Cur ergo non correxit quoque lib. v. prol. 10.? Præterea sic occurrit quoque apud Plautum in Amphitruonis Prologo: 'Nam cum Telebois bellum est Thebano populo.' Et Martialem Epigr. III. 22. 'Summa venenum potione perduxisti.' Hoc enim modo legendum ibi Scriverius ait, et Ep. lib. IV. 61. 'Emptas laceras millibus decem dixti.' Itaque quærenda ratio est alia, quam cum omiserit Faber, nos indicabimus. Nam et nobis displicet nunc ista nostra conjectura, non tam iis de caussis, quas recitavit Faber, quam quod per eam pereat oppositio, quæ servanda in oratione tota videtur. Sicut igitur nominantur *mores boni*, sic plane his adversa poni debent, non *maculae* nequitiae, sed *mala*. Id quod jam ante annum non vidimus solummodo, sed et publice auditoribus nostris indicavimus. Schef. Recte *malis* retinetur. Sic in versiculis illis apud Lamprid. Sever. c. 38. 'Ut fias animi malis repulsis Pulcher, ne invideas livore mentis:' et ita *bona* et *mala* de mentis et corporis pulchritudine et deformitate. Ita 'Bona Helenes,' est forma ejus, Ovid. Ep. XVII. 134. et Epist. XXI. 38. 'Proprio vulneror ipsa bono:' id est, pulchritudine. Vid. Passer. ad Prop. I. 2. 6. Nazar. Panegy. c. 34. 'Cui forma emendatior fuerit, boni sui piguit.' Sic 'Animi bona' Valer. Max. VII. 3. Vid. ad Petron. cap. 75. et ita *bonæ* et *malæ* puellæ, *bona* et *mala* mens, mores, &c. et huc facit illud Ovid. Amor. II. 10. 'Non facit ad mores tam bona forma malos.' Et in hanc sententiam plurima apud veteres occurrunt. Terent. Heaut. II. 4. 'Id cum studuisti, ut formæ mores consimiles forent.' Plaut. Pen. I. 2. 93. 'Pulchrum ornatum turpes mores

pejus cæno collinunt; Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant.' Claud. Laud. Stil. i. 25. 'Quem vultus honestat, Dedecorant mores; animus quem pulchrior ornat, Corpus destituit.' Vide et Pindar. Od. Olymp. viii. 24. Socrati de pueris pulchris et deformibus tribuit simile dictum Plutarch. Præcept. Conjug. p. 141. *Burm.*

16 *Vincas*] Innuit curam, et laborem, quam hæc res requirit: *istam* ponitur demonstrative, pro turpitudine ac deformitate, de qua proprie illud *vincere* intelligendum. Est autem *vincere* hoc agere, ut ne appareat, ne conspiciatur ea turpitudine, præ morum pulchritudine. Sic apud Curtium viii. 3. 'Vicit gratiam meriti sceleris atrocitas.' *Schef.*

FABULA IX.

1 *Vulgure amici nomen; at rara est fides*] Hinc Aristoteles crebro ad familiares suos conquerebatur: ὦ φίλοι, οὐδέ τις φίλος. Ideo et Paulus in Sententiis scripsit, Amicos appellari debere eos, non qui levi notitia nobis conjuncti sint: sed quibus fuerint jura cum Patrefamilias, honestis familiaritatis quæsitæ rationibus: l. 223. §. 1. D. De verb. sig. Sunt autem apud omnes scriptores querelæ frequentissimæ de paucitate amicorum, et quassa atque sublesta et lubrica plerorumque fide. *Ritt.*

Cum parvas] Hæc quoque Historia non fabula est: ut et sequens narratio. *Ritt.*

Sibi] Suos et privatos in usus. Sic Terent. in Heaut. act. ii. sc. 3. 'Ornari sibi' dixit. *Schef.*

Fundasset] Capiō de initio ædificationis, cum fundamenta posuisset futuræ domus. Ita Virgil. Æn. viii. 478. 'Haud procul hinc saxo incolitur fundata vetusto Urbis Agyllinæ sedes.' Male *fundare* urbes, domum, et similia pro, condere vulgo dicunt. An hæc vero illæ ædes parvæ, quas οἰκίδιον vocat Ælianus. Var. Hist. iv. 11. ? *Burm.*

Socrates] Phædo apud Platonem: τὸ μεμνησθαι Σωκράτους καὶ αὐτὸν λέγοντα καὶ ἄλλον ἀκούοντα, ἔμοι γε αἰεὶ πάντων ἥδιστον. *Gud.*

3 *Cujus*] De genere mortis violentæ hoc intelligendum. *Mors Socratis* enim hoc loco ea est, quali ipse olim periit. Sic Tacitus *mortes antiquorum* usurpavit Hist. i. 3. 'Laudatis antiquorum mortibus pares exitus.' *Schef.*

Non fugio] Aristippus voti idem habuit: Ἐρωτώμενος γὰρ πῶς ἀπέθανε Σωκράτης, ἔφη, ὥς ἂν ἐγὼ εὐχαίμην. *Nev.* Exprimit constantiam in eo, quod, adversum quia est, non quærimus: Non recuso subire. *Schef.*

Si famam adsequar] Epictetus c. 75. Σὺ δὲ εἰ καὶ μήπω εἰ Σωκράτης, ὥς Σωκράτης γε εἶναι βουλόμενος, ὀφείλεις βιοῦν. *Gud.*

Si famam adsequar] De fama et posteritatis studio, quantum illud in Phædro fuerit, alibi dixi: quibus hic quoque locus aggregandus est. *Ritt.*

4 *Cedo invidia*] Non satis hoc intelligo. *Cedere invidiæ Socratis*, est, Socratem invidentem ferre non posse, minorem esse Socratis invidia, quomodo apud Virgilium Æn. iii. 'Cedere honori Ascanii' et apud Claudian. in Entr. iii. 'Cedere livori.' At hoc non vult Noster. Quid si legas *Accedo invidiæ*? quomodo apud Cicéronem in Ep. ad Brutum est, 'Accedere virtuti' alienjus. Quid? si *Et me do invidiæ*, quomodo apud eundem 'Dare materiam invidiæ,' 'Dare se

sermonibus vulgi,' reperitur. Sed nil opus est correctione. Optime doctissimus Gronovius in suis ad me literis: 'Cedo invidiæ (non Socratis, nam ea vox hic repetenda non est, sed, ut Socrates,) id est, facile patior me circumveniri, et vel damnari atque occidi ab invidis, ut ille, dummodo post mortem iudicer innocens fuisse. Cedo, ut apud Valerium Max. 'Unius aliquem testimonio cedere,' de quo in Pecunia Vetere p. 708.' *Invidia* igitur hic posita pro invidis, ut et in aliis consuevit. V. lib. iv. 4. Respicit et hic Sejanum cum sociis. *Schef.* Liv. III. 54. 'Video differri adversus nos certamen; dandus est invidiæ sanguis.' Et iv. 44. 'Adversæ invidiæ objici maluit.' *Heins.* *Cedere invidiæ* dictum, ut 'Cedere fortunæ,' Cæs. de B. G. VII. 89. 'Cedere tempori,' et similia, de quibus ad Quinct. Decl. VI. 16. *Burm.*

Dummodo absolvar cinis] Id est, post mortem: quod et Socrati accidit, cuius accusatores Anytus et Melitus tandem omnium iudiciis condemnati, ipse vero Socrates eorum reus absolutus est. Significat Phædrus, se in reatu hunc librum scripsisse, cum a Sejano iniquissimo vexaretur iudicio: de quo et supra. *Ritt.*

Cinis] Postquam cinis factus fuero. Post mortem meam. Sicut evenit Socrati, ut ex historia notum. Eum enim respicit his verbis. *Schef.*

5 *E populo*] Gell. II. 9. 'Unus e populo.' Idem quod inf. III. 19. 'Quidam e turba:' ubi vide. *Burm.*

Nescio quis] Formula loquentium de ignotis. Cicero de Amicit. 'Qualem fuisse Athenis Timonem, nescio quem, accepimus.' *Schef.*

Ut fieri solet] Inter ædificandum. Hoc enim maxime hic attenditur. Et est notus ea de re versus, quem et Rittershusius protulit. *Schef.*

Ut fieri solet] Nempe, 'Qui struit in calle, multos habet ille magistros:' ut vulgatum est dieterium. *Ritt.*

6 *Talis vir*] Sic apud Plantum Captiv. v. 2. 2. loquitur servus ad herum: 'Quid me oportet facere, ubi tu talis vir falsum autumas?' Sic Sallustius de Mario Bell. Jug. 63. 'Tamen ad id locorum talis vir (nam postea ambitione præceps datus est) consulatum appetere non audebat.' *Schiop.* Terent. Eun. I. 2. 'Et istam nunc times, Quæ advecta est, ne illum talem præripiat tibi? Corn. Nep. Alcib. 6. 'Itaque et Siciliæ amissum et Lacedæmoniorum victorias culpæ suæ tribuebant, quod talem virum e civitate expulissent.' V. Heins. ad Ovid. Fast. v. 460. Ita apud Græcos τοῖος, ut docuit Spanh. ad Call. Hymn. in Dian. 146. Vid. ad Petron. LXI. *Burm.*

Talis vir] Ὁ τóσος. Plaut. Capt. act. v. sc. 2. v. 2. Sallust. Jug. LXXIII. Ipse Phædo de Socrate: Ὡστε ἐγκαλυψάμενος ἀπέκλειον ἐμαντόν· οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνόν γε, ἀλλὰ τὴν ἐμαντοῦ τύχην, οἷον ἀνδρὸς ἐταίρου ἐστερημένος εἶην. *Gud.*

Veris amicis] Carsilis: τί φίλος; ἀνέγκριτον κτήμα. Vide Theon. Sophist. Progym. *Rig.*

Veris amicis impleam] Nedum domum implevit Socrates, cum ne navim Theognis impleri posse dicat undequaque collectis amicis veris: vs. 83. τοὺς δ' οὐχ εὕρήσεις διζήμενος, οὐδ' ἐπὶ πάντας Ἀνθρώπους, οὐς ναὺς μὴ μίᾱ πάντας ἄγοι. *Nev.*

FABULA X.

Periculosum est credere et non credere] De maritorum erga uxorum casus incredibilitate, nimiaque credulitate, l. 29. D. ad l. Jul. de Adult. Rig. [Bentl. *P. et cred.*]

2 *Exponam]* Narrabo. Ita Corn. Nep. Att. c. 18. 'Versibus, qui honore cæteros præstiterunt, exposuit.' Schef.

3 *Obiit]* Ms. *obit.* Gud.

Novercæ creditum est] Sententiose. Et huc pertinet impersonale verbum. Nomen novercæ fuit Phædra. Schef.

4 *Cassandra quia non creditum, ruit Ilium]* Virg. Æn. II. 'Tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris Ora, Dei jussu non unquam credita Teucri.' Nam, ut de eadem ait Tryphiodorus Halosi Ilii: Τὴν γὰρ Ἀπόλλων Ἀμφότερον μάντιν τ' ἀγαθὸν καὶ ἄπιστον ἔθηκε. Id est; *Dederat huic augur Apollo, Esse bonam vatem, sed non credenda profari.* Et apud Q. Smyrnæum paralipom. Homeric. lib. XII. Οἷη ἔμπεδον ἦτορ ἔχεν πινυτόν τε νόημα Κασσάνδρῃ. τῆς οὐποτ' ἔπος γένετ' ἀκράαντον, Ἀλλ' ἔρ' ἐτήτυμον ἔσκεν· ἀκούετο δ' ἔκτινος αἴσης. Et post: Ὡς ἀνεμώλιον ἦεν, ἴν' ἄλγεα Τρωσὶ γένηται. Κῆρες γὰρ πάντων νόον ἔκβαλον. Quorum versuum sententiam sic placuit Latinis exprimere: *Soli inerat mens firma animi et præcordia dextra Cassandra, haud unquam verbum vanum ore profutæ, Cui suus eventus non respondisset: At ipsi, Nescio quo fato, nemo auscultare volebat, Tanquam vaniloquæ. Trojanis quippe parabant Pænas fata suas infligere. Cæca proinde Omni præcabant sensu rationeque corda. Significatur autem per hæc cæcitas et furor hominum imminetibus pœnis fatalibus, quando sana consilia et salutaria monita a*

nemine in animum demittuntur, sed omnes clausis oculis et auribus in suam perniciem ruunt. Qua de re sunt noti versus veteres relati a Lycurgo in oratione contra Leocratem: notus locus Velleii Paterculi Hist. lib. II. notus Ammiani Marcellini lib. XIV. et XVII. noti denique versus Lucani. Porro titulus hujus narrationis græcissat: *De Credere et non credere: περὶ τοῦ πιστεῦειν καὶ ἀπιστεῖν.* De hoc autem argumento lege Dionis Chrysostomi elegantissimum libellum, a Joach. Camerario Latine conversum et Notis illustratum. Notum est Epicharmi quoque præceptum politicum: μέμνησο ἀπιστεῖν: quo ille tanquam nervis et artibus sapientiam dicebat contineri. Quod et Cicero sæpissime inculcat. Et extat versus nescio cujus anctoris: Πίστεις ἄρα δμῶς καὶ ἀπιστίαι ὤλεσαν ἄνδρας. Ut autem hic nimis cito credit maritus iste liberti criminationibus, ita apud Heliodorum Aristippus Demænetæ uxori privignum Cnemonem falso deferenti fidem temere adhibet, Æthiop. Histor. lib. I. Quod exemplum augere potest numerum illorum octo vel decem, ab elegantissimo Mureto relatorum Var. lect. lib. I. 12. Ritt.

Ruit Ilium] Imitatur Virgilium: 'Ruit Ilium et ingens Gloria Teucrorum.' Gud.

5 *Multum prius]* Conjungunt valgo. Sed illud *multum* ad exploranda referendum. *Multum* enim hic est, diu, bene. Schef.

6 *Judicet sententia]* Animus, judicium; effectus, pro efficiente causa, nota figura. Schef. An scribendum *judices*? Guiet. Ita et Heinsius codici suo adscripserat: sed nihil opus,

ut recte judicat Davies. ad Cicer. de Nat. Deor. III. 2.

7 *Fabulosa*] Legendum auguror: *Sed fabulosa ne hæc vet. cl.* Prasch. Praschius existimat legendum: *Sed fabulosa ne hæc vetustate, &c.* non male. Sed quia codices dissentiunt, puto id pronomen, quod in sequenti versu est intelligendum, et ad illud quod refertur, etiam huc trahi oportere, ut sit sensus: Ne id sc. quod proxime dixi de exploranda veritate, elevem allatis exemplis, quæ propter vetustatem suam possunt videri fabulosa, propterea id narrabo, quod est factum mea memoria. *Schef.* An scribendum *elevet*, id est, extenuet, minuas ob vetustatem? an *elevant*? *Griet.* Forte *elever*. Heins. Puto recte *Guietum elevet* conjecisse et explicasse. Ita infr. fab. 61. 'Qui, facere quæ non possunt, verbis elevant.'

Vetustate elevem] Ms. *vetustatem levem*. *Gud.*

10 *Togamque puram*] Quo tempore sumta sit, variant. *Rittersh.* hic notat, gestatam prætextam usque ad annum decimum sextum completum. *Guido* etiam *Pancirollus Reb. Dep.* quum ad annum XVI. pervenissent. *Octav. Ferr. de Re Vest. II. 1.* usque ad initium anni XV. *Henr. Salm. not.* ad *Panciroll.* exemplis inductus, nulum certum tempus definitum putat. Quæ de reliquo super hoc antiquo more differunt, apud ipsos poterunt legi. Id unum addo, et prætexta et toga solis uti civibus Rom. licuisse: nisi quod amici populi hoc jure donabantur; ut fuse docet *D. Gothofr. ad L. XXXII. D. de jure fisci. Prasch.* Qua utebantur viri, primumque induebantur post expletos adolescentiæ annos. Erat autem dicta pura, quia nullam prætextam habebat purpuram, ut toga puerorum. Vide *Bayfium* et *Ferrar. de Re Vest. Schef.*

Togamque puram] *Cic. Ep. ad Att. v. 20.* 'Ego cum Laodiceam venero, Quincto, sororis tuæ filio, togam pu-

Delph, et Var. Clas.

ram jubeor dare.' *V. Victor. in Cic. p. 161.* Expressum ex *Catullo* est *Phædri nostri dictum: ad Mal. LXIX.* 'Tempore quo primum vestis mihi tradita pura est, Jucundum cum ætas florida ver ageret.' *Gud.*

Togamque puram jam pararet filio] Deposita nimirum prætexta, quam purpura distinctam gestabant usque ad annum ætatis XVI. completum. Sic *Cicero* se filio suo togam puram *Arpini* dedisse scribit *Ep. ad Att. lib. IX. ult.* *Catullus* elegia ad *Manlium* vocat 'Vestem puram:' 'Tempore quo primum,' &c. *Rit.*

11 *Seductus*] Seorsum ductus in locum solitarium. *Livius XXX. 5.* 'Scipio deinde Lælium et Masinissam separatim seductos obtestatur,' &c. *Sueton. Claud. c. 37.* 'Unus ex litigatoribus seducto in salutatione affirmavit.' *Terent. Hecyr. I. sc. 2.* 'Pamphilus me solum seducit foras.' *Schef. Cic. de Orat. I. 56.* 'Qui cum Crassum seduxisset, atque ad eum retulisset.'

Seductus in secretum] *Nim. locum:* hinc apud *Sueton.* 'Secretum petere;' et *Tacitus Annal. lib. XI.* 'Calpurnia ubi secretum datum.' Quo in loco nihil aliud subintelligi potest, quam colloquium; quod et aliquando expressum reperitur. *Tacit. lib. XI. de Messalinæ adulterio et nuptiis:* 'Non jam secretis colloquiis, sed aperte fremere;' quare, et in illo 'Secretum petere,' nihil aliud subintelligam. Quare dubitem, an satis Latine dicatur *Seductus in secretum*. Deinde et oratio vacillat, et desideratur verbum, quo explicetur, quid maritus ille a liberto seductus fecerit. Ms. *Rem. insertetom:* unde suspicabar *infert letum*. Sic et sensus et oratio commode procedit. *Inferre letum*, ut supra lib. I. fab. 22. 'Leto dare,' mutata paulum locutione; 'Inferre mortem,' 'Inferre necem,' utrumque *Plinii* est. *Seductum* vero sufficit sine vocibus *in secretum*.

Phædr.

2 K

Val. Max. lib. v. c. 9. §. 4. 'Seductam uxorem suppliciter rogavit.' Ubi Ms. habent, 'Seductam uxorem suspicans, suppliciter rogavit.' Et lib. viii. c. 2. §. 3. 'Seductum Titinium monuit.' Ubi tamen in quibusdam esse *Subductum* monuit Pighius. *Gud.*

12 *Sperante*] Putat Faber, hic deesse verum. Ego nil hujusmodi intelligo. Quid reponit Faber? 'Miror,' ait, 'qui monitus fuerit tamen.' Scilicet audire vult se admonentem. At qui potest, nisi addat rationem? 'Nemo dubitabit,' inquit. Nos vero dubitamus plurimum. Et quis ante Fabrum hic deesse quid putavit? Ne Meursio quidem visa est oratio hiare, qui ubique tamen invenit lacunas. Sed nimirum omnes mecum seriè orationis abruptam, et pendentem structuram non viderunt. At quid, si ad *Seductus* addas, est; quod hic intelligendum? Maritus seductus est a liberto, sperante se suffici hæredem proximum. Quid tandem deest huic orationi, aut cur non punctum majus sequi post eam potest? Vidit Rittershusius quoque, ac ideo *Seductu'* st censuit scribendum. Terentius Eunuch. iv. 4. 'Monstrum hominis, non dicturus?' pro, dicturus es, et Phorm. v. 5. 'Quidnam nunc facturus Phædria?' pro, facturus est. Fragm. Petronii: 'Catellam in terram deposuit, hortatusque ut ad rixam properaret.' *Schef.*

Heredem se fecisse proximum] *Proximus* heres hic dicitur, qui alias crebrius, a JCtis et historicis, etiam ab Horatio, appellatur 'Secundus heres,' id est, substitutus. *Rit.*

Se fecisse] Ms. *sufficisse*. Sed Salmasius monuit legendum esse *suffici se*, pro, suffectum iri. *Gud.*

Suffici] Ut *facere*, sic et *sufficere* hæredes dicimur, cum alios aliis substituiamus, quanquam magis usitate *substitui* dicantur. Simili sensu Cornel. Nep. Hannib. c. 5. 'Hasdrubale Imperatore suffecto, equitatu omni præ-

fuit.' Cæterum *suffici se*, pro, suffectum iri, vel, sufficiens esse, quomodo apud Virgilium *Æn.* i. 'Progeniem sed enim Trojano a sanguine duci Audierat:' pro, ducendam esse. *Schef.*

Proximum] A filio videlicet. Nam proprie solenniterque hi 'Secundi' appellantur. Persius Sat. ii. vs. 12. 'Pupillumve utinam, quem proximus hæres Impello, expungam.' Habes tamen et apud Salvianum ad Eccles. Cathol. lib. iii. de primo hærede, in antiqua formula: 'Illum hæredem scribo proximum meum.' *Schef.*

13 *Dum*] Mallet *cum* Rittersh. et sic edidit Meursius. Sed fortasse rectius illud *dum* explicabimus per, dummodo. Salust. Bell. Cat. 'Id quibus modis assequeretur, dum sibi regnum pararet, nil quidquam pensi habebat.' *Schef.* Non potest hic capi pro, dummodo, ut mox ponitur vs. 28. et fab. præced. et apud Prop. i. 11. ult. ubi vide Passer. Ponitur et pro, donec, lib. i. fab. 19. et tunc subjunctivum requirit. Sed *dum* semper, eo sensu, quo hic ponitur indicativum requirit, ut mox vs. 23. Et recte docuit summus Gronov. ad Liv. xxxv. 8. Quare idem apud Quinct. Decl. xvii. cap. 1. initio pro *dum* reseripit *cum*, quem ibi vide. Et ita hic mallem *cum*; et contra *cum* sæpe pro *dum* malo errore a scriptoribus esse exaratum, docet Servius ad Virgil. *Æn.* i. 697. Vid. et Scheffer. ad lib. i. fab. 4. *Burm.*

14 *De flagitiis*] Sic Quintil. lib. vi. c. 3. 'De annis ætatis suæ multum mentiri dixit.' *Schef.*

15 *Adjecit*] Non placet hæc distinctio. Verba illa omnia, id quod sentiebat maxime, *Doliturum amanti*, ponenda in parenthesi censeo. *Schef.*

Maxime doliturum amanti] Οὐ μόνον φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων Ἀτρεΐδαι: ut ex Homero joci causa adferebat Sex. Cæcilius JC. leg. 13.

§. 1. D. ad l. Jul. de adult. *Rit.*

16 *Doliturum amanti*] Dolorem al-
laturum propter amorem marito signi-
f. *Doliturum* imitatione Terentii et
Plauti sic usurpat, qui posterior in
Capt. i. sc. 2. 'Huic illud dolet, Quia
nunc remissus est edendi exercitus.'
Schef.

18 *Incensus*] Eleganter, ad indican-
dam iræ vehementiam. Terent.
Phorm. act. i. sc. 4. 'Loquarne? in-
cendam? taceam? instigem?' Dona-
tus: 'Incendam; quia iracundia ig-
nis est.' *Schef.*

Incensus ille] Malim illo: sic cum
superioribus melius omnia cohærent.
Gud.

19 *Simulavit iter ad villam*] Vidend.
Apul. Miles. ix. *Rig.*

20 *Subsedit*] Substitit, commoratus
est, Cic. Ep. Att. vs. 16. 'Itaque sub-
sedi in ipsa via, dum hæc summam
tibi perscriberem.' Sed hic non com-
morationem simplicem, sed quæ insi-
diarum causa instituitur, intelligere
debemus: quomodo in venatione *sub-*
sident, unde venatores ipsi 'Subses-
sore', ut notavi ad Petron. cap. xi.
Aut quomodo in militia faciunt. Am-
mianus lib. xxiv. 'Subsedissem
manum insidiatricem latenter.' Livius
lib. i. 'Partem militum subsidere in
insidiis jussit.' *Schef.* Vide Serv. ad
Virgil. Æn. v. 498. et ii. 268.

Januam Intravit] Ellip. pro, per ja-
nuam in ædes. Petronius cap. 139.
'Mulier haud inculta januam intra-
vit.' *Schef.*

22 *In quo dormire*] Observa mo-
rem. Similis est historia Euphratis,
Arandacis filii, a quo Parthiæ flui-
us nomen sumpsit: nec non Thestii, a
quo denominatum flumen Ætoliæ,
Axenus antea, post Achelous dictum.
Prasch.

23 *Ætatem adultam*] Signif. pro filio
adulto. *Schef.*

Ætatem adultam servans diligentius
Adultam ætatem, pro adolescente
usurpat. Non potest autem quis-

quam nimium diligenter suorum libe-
rum custodire pudicitiam: ut est
apud Plautum. Κάλλος δυστήρητον
ἔφυ παίδων τοκέεσσιν, inquit Phœcy-
lides. Et Cicero in i. De Offic. rec-
tissime monet, atque saluberrime:
'Maxime hæc ætas a libidinibus ar-
cenda est, exercendaque in labore,
patientiaque et animi et corporis,'
&c. *Rit.*

Servans diligentius] Scil. quod adul-
ta esset, vitiisque obnoxia, quæ hic
tacite Noster innuit, plus, quam an-
tea. *Servans* pro, observans, i. e.
custodiens. Corn. Nep. Cimone c. 4.
'Numquam hortis custodem impo-
suit fructus servandi gratia.' *As-*
servare dixit Catullus c. 17. de puella
loquens: 'Asservanda nigerrimis di-
ligentius uvis.' *Schef.* Terent. Heant.
iii. 3. 'Nisi eum, quantum Dii dant
opis tibi, servas, castigas, mones.' Et
paulo post: 'Atque nunc, hec, hic
tibi asservandus est.' Ubi etiam vi-
detur Poëta respexisse ad morem il-
lum, quo sine pædagogis et magis-
tris adolescentes, in viros transcripti,
vivebant. Dicit enim Syrus: 'Nam
mihî jam minus minusque obtempe-
rat.' Ceterum hanc mater curam
præcipue agebat, ne corrumperetur
a libidinis, ne quis prædator corpo-
ris admitteretur. Vid. ad Petron.
lxxxv. et Quinctil. Inst. i. 2. *Burm.*

24 *Dum quarunt lumen*] Persuasum
mihî est, multa Phædrum in hac nar-
ratione transtulisse ex Ovid. Fast. ii.
347. et seq. Lege et confer utrius-
que Poëtæ verba et seriem rei, lec-
tor. *Burm.*

Concursant] Sic priores editiones
habuere, quod non fuit immutandum
in *concurat*, maxime cum præcedat
quarunt, et familia nomen sit, quod
multos innuat. Adde nobiliss. Hein-
sium ad Ovid. Met. ii. vs. 688. *Schef.*
Quinct. Decl. 11. 'Concurrit familia,
quo sollicitos atque trepidantes du-
cebat strepitus.'

Familia] Id est, servorum multitudo: ut infra, lib. iv. fab. 21.

25 *Irae furentis impetum*] Gravis-
sime, ad indicandam vim doloris et
causam tam atrocis facinoris. Sic
'Impetum libidinum' dixit Cicero de
Fin. *Schef.*

26 *Tentat*] Explorat manu. Plau-
tus Aulul. Act. iv. sc. 4. 'EU. Age-
dum, excutedum pallium. STR. Tuo
arbitratu. EU. Ne inter tunicas ha-
beas. STR. Tenta, qua lubet.' Vide
Giffan. Ind. Lucret. *Schef.* Quintil.
Decl. i. 'Tentavit ergo vultus et pec-
tus objectum.' Virgil. Georg. iii. 563.
'Invisos si quis tentarat amictus.'
Propert. Eleg. i. 3. 'Subjecto levi-
ter positam tentare lacerto:' ubi vid.
Passeratium. Lucret. iv. 235. 'Nunc
igitur si quadratum tentamus, et id
nos Commovet in tenebris:' ubi male
Lambinus mavult *tractamus*. Burm.

Tentat] Ms. *tentat*. Gud.

Tentat in tenebris caput] Arnob. v.
'Altitudinem dormientis et matris
patientiam tentans.' Virgilius *Æn.*
ii. 'Tentare latebras.' *Tentare, tu-*
tonner, quod cæci faciunt. Sic Plin.
de cochleis, quæ oculis carent: 'Cor-
niculis prætentant iter.' *Rit.*

Tentat in tenebris caput] Colerus
distinguere tentabat ante caput: et
jungere: caput Ut sentit tonsum.
Quod vix est ut probem. *Rit.*

Caput] Scripseram olim, illud *tentat*
absolute hic intelligendum, et
post *tenebris* ponendum punctum.
Idem et Colerus judicaverat. Nunc
sententiam illam muto. Video enim
ista velle: non tentasse quidvis ob-
vium, sed quævisisse caput, ut ex eo
etiam in tenebris cognosceret, virine
an feminae esset. Atque ita exigit,
quod præcedit, Ad lectum accedit,
quod non habet sensum idoneum, fru-
straneumque est, si lectionem alte-
ram sequamur. *Schef.*

27 *Tonsum*] Nempe, sicut viri con-
sueverant. Solebant enim pueri alere
capillos, et, cum ad virilem venissent

ætatem, detonsos consecrare Diis, in-
deque semper tonso esse capite.
Martialis ix. c. 36. 'At tibi si de-
derit vultus coma tonsa viriles.' Am-
brosius de S. Paulo: 'Secundum le-
gem extulit illud: 'Quia vir, si co-
mam habuerit, ignominia est illi.'
Prohibet enim lex, virum esse coma-
tum.' Isidorus Or. lib. xix. 'Ha-
bet et sexus institutam speciem ha-
bitus, ut in viris tonsi capilli.' Ser-
vius *Æn.* lib. i. 'A *caedendo* dicta
caesaries; ergo tantum virorum est.'
Pub. Consentius de verbo ex Probo:
'Masculina erunt, quum masculinae
res suberunt, quæ significantur, na-
tura, ut *genuit*, consuetudine, ut *ton-*
detur; utrumque enim maribus recte
assignatur.' Hinc apud Sueton. cap.
79. Aug. 'In capite comendo tam
incuriosus, ut raptim compluribus
simul tonsoribus operam daret.'
Schef.

Transigit] Trajicit, transverberat.
Tacit. An. xiv. 37. 'Se ipsum gla-
dio transegit.' *Schef.*

Transigit] Ms. *transfigit*. Sed vul-
gatum rectum. Tacit. Ann. lib. ix.
c. ult. ut in vetustis Mediceis legitur:
'Ferrum frustra jugulo ac pectori
admovens, ictu tribuni transigitur.'
Salmasius legit, *transcivit*, id est, tra-
jicit. Gud.

Transfigit] Omnino legendum, *trans-*
igit, id est, confodit. Metron pari-
ter et sensus hoc poscit. Virg.
'Transadigit' bis terve in eadem re
usurpat. Sed et Valerius Flaccus
Argonaut. lib. iii. 'Securigerumque
Nealcem transigit,' &c. Idem lib. vi.
'Lævum per luminis orbem Trans-
igitur.' Sic Silius Italicus lib. ii.
'Transegit pectora mucro.' Tacitus
lib. xiv. 'Gladio se ipsum transegit.'
Igitur τὸ *transfigit*, manifesto ex
glossa est. *Rit.*

28 *Nihil respiciens*] Elegans hujus
verbi usus est, quum curam, recorda-
tionem, miserationem, favorem, con-
venientiam designamus. Exempla

sunt in promptu. *Prasch.* Attendens, curans. Quomodo Cornel. Nep. in Miltiade cap. viii. 'Hæc populus respiciens, maluit eum plecti.' *Schef.*

Nihil respiciens dum dolorem vindicet] Juv. x. 314. 'Exigit autem Interdum ille dolor plus quam lex ulla dolori Permisit.' Papinianus in lib. xxii. Ad leg. Jul. de adult. 'Mariti calor et impetus facile decernentis fuit refrenandus.' Alexander A. in lib. iv. Cod. eod. 'Inconsultum dolorem' vocat: et tamen addit: 'Nox et dolor justus factum ejus relevant.' *Rig.*

Respiciens dum] Ms. in respiciendum. Gud.

Dolorem vindicet] *Vindicamus* proprie injurias. Sed quia ex injuriis dolor, ideo sic loquitur. *Schef.*

29 *Allata*] Mallet Heinsius *illata*, quia sic Latini, Ovidius, Curtius, Apuleius, alii. *Schef.* Vide, quæ nos ad Ovid. Met. x. 473, notabimus.

Adspexit] Id est, vidit. Virgil. Eclog. 7. 'Atque ego Daphnim Aspicio: ille ubi me contra videt.' *Prasch.* Eleg. de conspectu improvviso: *So bald er seiner ansichtig worden.* *Schef.*

Aspexit] Salmasius: *simul ac spexit.* Gud.

30 *Sanctamque*] Innocentem: 'Castam' dixit ante. Virg. Æn. xi. 'Tuque, o sanctissima conjux.' *Schef.* Vetus Inscriptio apud Reines. Clas. xiv. 54. 'Uxori sanctissimæ.' Ita 'Virgines sanctæ.' Horat. Od. i. 2. et male Priorius 'Sanctas feminas' apud Tertull. ad Uxor. ii. 1. aliter explicat ac castas. *Burm.*

Sanctamque uxorem] Martial. Epig. lib. x. 30. 'Non ille sanctæ dulce Tybur uxoris.' Et sæpe in vetustis sepulcrorum inscriptionibus, UXORI SANCTISSIMÆ. *Rig.*

Sanctam uxorem] Quam paulo ante vocabat 'Castam,' et mox, 'Innocentem.' Sic sæpe Cicero.

31 *Sopita somno*] *Sopitam somno* di-

cit imitatione Virgilii, qui Æn. i. 'Hunc ego sopitum somno super alta Cythera Recondam.' Est autem *sopita* plus quam, dormiens, et de profundo somno usurpatur. Unde Plinius xxi. 18. 'Hujus semine aiunt somnum allici, sed modum servandum, ne sopor fiat.' Donatus ad superiorem locum: '*Sopitum*; nam illa ætas multum profundeque dormit.' *Schef.*

Sopita primo somno] Qui arctissimus esse solet. *Ritt.*

Sopita primo quæ nil somno senserat] In Epitaphio Miellæ Epigr. Vet. iii. 'Irrumpit gladio conjux: heu victa sopore, Vix sensi armatas in mea facta manus.' *Rig.*

Primo] Recens cæpto. Est et hoc ex Virgilii dicto libro, ubi ait: 'Primo quæ prodita somno.' *Schef.*

Nil] Ms. *nil.* Gud.

32 *Repræsentavit*] Statim de se sumsit. Notat celeritatem. Sic *repræsentare medicinam* dixit Cicero Ep. Fam. lib. v. 16. 'Neque expectare debemus temporis medicinam, quam repræsentare ratione possimus.' Sic Suet. Aug. c. 101. 'Summam repræsentari jussit.' *Schef.* Ita et Nostro æqualis Valer. Max. vi. 5. ult. ext. 'Pœnam tamen repræsentare maluit, ne qua fraus justitiæ fieret.'

Repræsentavit] Elegantissime; nam hæc vox solennis, cum de pœna ipsum factum illico consequuta sermo est. Docuit δ πάυ ad Suetonium. Gud.

34 *Postularunt*] Solenne verbum. Est autem *postulare*, desiderium suum in jure apud eum, qui jurisdictioni præest, exponere. Brissonium vide. *Schef.*

Postularunt] Ms. *postolorunt.* Gud.

Romamque pertraxerunt ad centum viros] Hinc discimus, etiam capitales causas apud Centum viros fuisse agitata; ut ex iis, quæ apud Quintilianum leguntur lib. iv. 'Jam quibusdam in judiciis, maximeque capitali-

bus, ut apud Centumviros, ipsi iudices exigunt sollicitas et accuratas actiones.' *Rig.*

Pertraxerunt] Est et hoc inter solennia, de quibus Brissonius. Apud Horat. legitur *extrahi* hoc sensu Sat. 1. 1. 'Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbem.' *Schef.*

Ad Centum viros] Apud hos enim agebantur disceptabanturque causæ graviores, quæ et 'Centumvirales' inde appellatæ Ciceroni, Quintiliano et Plinio Secundo. *Ritt.*

Centumviros] Vide Sueton. de centumviralibus judiciis. Lucan. Pannegyr. inter Epigr. Vet. p. 114. 'Et firmare jubet centeno iudice causas.' *Gud.*

36 *Deprimit*] *Lege, dein premit.* Heins.

Suspicio] *Suspectio* legendum, ut et Salmasius notavit. *Suspectio* idem est, quod *suspicio*. Celsus de Re Med. lib. 11. c. 10. p. 85. 'Si morbi ratio patiatur, tum demum, nulla crudelitatis suspitione remanente, id fiet.' Ita hoc loco vetustis libr. Quod vero in quibusdam codicibus habetur *suspicio*, glossema est, nec Editoribus debuit placere. Vide ad præfat. hujus libri. *Gud.*

37 *Quod*] Forte *Quæ*. Heins.

Bona possideat] Nimis brevis est. Puto autem hoc velle: suspicatos plerosque, commisisse id facinus, ut post obitum mariti et filii sola consideret bona et hæreditatem, idque ex eo, quia tenebat illa bona. Ita elliptica erit oratio, sic explenda: *Deprimit suspicio ob id, quod possideat.* Aliter interpret Gallus nonnihil. Verum expositionem nostram puto negotio esse convenientissimam. *Schef.*

Possideat] Salmasius *possidat*. *Gudius.*

Stant] Id est, resistunt. Summa locutio ex arena gladiatorum, ut vult Voss. Com. Rhet. 1. 6. 5. vel etiam a re militari. Nam et Dares Phrygius, in quo bona quædam et antiqua:

'Penthesilea occurrat,' ait, 'fortiter cominus stetit;' et locutiones aliæ similes se offerunt. Hinc argumenta dicuntur 'Hastæ' Ciceroni et Quintiliano: hinc 'Conflictus caussarum:' hinc 'Arcem causæ invadere,' argumenta 'Dirigere,' 'Tela' subministrare, et quæ plura possunt animadverti. *Prasch.* Fiduciam constantiamque notat, ut in isto Virgilii *Æn.* vii. quod Noster forte respexit: 'His ubi nequicquam dictis experta, Latium Contra stare videt.' Persius Sat. v. 96. 'Stat contra ratio.' Martial. 1. 'Stat contra dicitque tibi tua pagina: Fur es.' Solet fere usurpari de patronis causarum, et plane forense est. Vide inf. lib. v. 5. Illud *fortiter*, referendum est ad subsequens *tuentes*, mea sententia. Fabius Inst. vi. 1. 'Quædam enim jam fortiter tuenda sunt.' *Schef.* Horat. Sat. 1. 9. 'Dispeream, si Aut valeo stare, aut novi civilia jura.'

Stant patroni fortiter] Infra: 'Pro judicio dum stant erroris sui.' Cic. et Victorin. Rhetoric. 1. 'Mendaci oratione contra veram causam stare.' Vid. Donat. ad illud Terent. *Phorm.* 'Ni hæc ita essent, cum illo haud stares, Phædria.' *Rig.*

Fortiter] Ita 'Fortiter dicere' sæpe Quinctilianus de caussarum actoribus. Vid. ad Inst. lib. 11. 12. et x. 4. et in Declamationibus passim. *Burm.*

40 *Ut adjuvaret jurisjurandi fidem*] Nimirum iudices pronunciaturi se ex animi sententia facere profitebantur. Fab. Decl. cccxiii. Quintil. lib. v. c. 11. 'Rogandi etiam sunt iudices, ut rem potius intueantur ipsam, quam jurisjurando alieno suum donent:' et cap. 6. ubi de jurejurando: 'At is, qui defert, agere modeste videtur, quum litis iudicem adversarium faciat, et eum, cujus cognitio est, onere liberet: qui profecto alieno jurejurando stari, quam suo, malit.' 'Iudices, antequam judicarent, in leges

jurare consueverant,' inquit Asconius in Verr. II. *Rig.*

[*Ut adjuvaret jurisjurandi fidem*] Id est, ut suam religionem sublevarret, quippe quibus non liqueret: hoc enim vult versus sequens: Quod ipsos error implicuisset criminis: id est, quia versarentur quasi in Labyrintho quodam inextricabili vel irremeabili. Nam de jurejurando purgatorio mulieri deferendo, ut ipsa innocentiam per id suam testaretur, alienum videtur, ut hæc exaudiamus. *Ritt.*

[*Jurisjurandi fidem*] Jurati enim Senatores et decuriones sententiam ferebant: si vero aqua ipsis hæreret, neque satis liqueret, quid veri esset in re, qua de agebatur, tunc Imperatoris judicium exquirebant. In quam rem testimonia si afferam, otio abutar. *Faber.* More suo *fidem* pro iis, qui eam dederant jurejurando, id est, iudiciis. Quibus in causa obscura solenne fuit juramentum, 'Sibi non liquere.' Quo liberantur, iudicio ad Imperatorem devoluto. Vide Gell. XIV. 11. et Brissonium in Form. Ita sensus erit: Petierunt ut juvaret se, atque a pronuntiatione sententiæ liberaret, quia fecissent fidem jurejurando, se litis hujus decisionem non invenire. Exigere hanc expositionem censeo, quod nihil post hæc iudices illi faciant, sed Augustus solus causam cognoscat, et sententiam pronunciet. Sane etiam interpretes Gallus sic accepit: *Les juges supplièrent l'Empereur, de les vouloir aider à s'acquiescer de leur charge.* Schef.

[*Jurisjurandi fidem*] Jurabant iudices, antequam sententiam dicerent. Ita et Græci. Valer. in fin. lib. II. c. 10. *Gud.*

41 *Error*] Eleganter, sicut 'Error viæ,' 'pelagi,' et similium apud Virgilium, sic 'Error criminis,' de ambiguitate, incertitudine, obscuritate. *Schef.* Ita lib. IV. fab. 4. 'Solvit errorem omnium.'

42 *Tenebras dispulit*] Interpretem huic tropo dabimus Agapetum, qui, solem et principem interse conferens, cap. 51. ita ponit: 'Ο μὲν γὰρ ὑποχωρεῖ τῇ διαδοχῇ τῆς νυκτός. ὁ δὲ οὐ παραχωρεῖ τῇ συναρπαγῇ τῶν κακῶν, ἀλλὰ τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας ἐξελέγχει τὰ κρυπτὰ τῆς ἀδικίας. *Prasch.*

43 *Fontem veritatis*] Videtur ad illud Democriti respexisse: 'Εν θυνθῷ ἡ ἀλήθεια. *Ritt.*

47 *Quod si damnanda*] Lego, *Quod si tam infanda.* Nam 'damnandam' præcessit. An *temnenda*? An vero, *Quod si damnandæ*? *Gud.*

Damnanda] Repetitio ingrata. Puto plane scripsisse Nostrum *clam tanta.* Schef. Non puto bis eandem vocem Auctorem repetisse. Lege *enodanda.* Auct. Rhetor. ad Herenn. 'Deinde contrariæ legis enodabimus voluntatem.' Gell. XIII. 10. 'Ea præcipue sententia ad enodandos plerosque juris laqueos utebatur.' Et IV. 11. 'Enodare sententias.' 'Enodator vocis,' Salmas. ad Tertull. Pall. Juvenal. VII. 'Veniet de plebe togata, Qui juris nodos et legum ænigmata solvat.' 'Nodi quæstionis' Gell. XVIII. 2. *Heins.*

49 *Subtiliter limasset*] Lucretiani Codices Ms. lib. III. 'Floriferis ut apes in saltibus omnia limant.' Glossæ veteres: 'Ζητεῖ, Limatur, Rimatur, Terit.' Vellem viros doctos hæc subtilius limasse. *Rig.*

Limasset] Post hæc verba recte comma collocatur, contra quam tu, Rittershusi, existimas. Legendum autem ulterius, *rimasset*: antiquæ, pro, rimatus fuisset: hoc est, scrutatus quævisset, teste Nonio. Confirmat hoc Planti locus Trinum. act. I. sc. 2. 'Quod si exquiratur usque ab stirpe auctoritas, Unde quicquid auditum dicant, nisi id appareat, Famigeratori res sit cum damno et malo.' *Schiop.* Existimat Schoppius legendum *rimasset*, ἀρχαῖκῶς, pro, rimatus esset; sed

non vidit locum hunc esse imitationem Ciceronis in De Off. II. 'Veritas limatur in disputatione.' Ceterum mihi satis placet Rittershusii sententia, existimantis hæc verba (*a radicibus*) jungi cum illis debere (*Non evertisset, &c.*) quod illi Salustiano simile erit: 'Cartago a stirpe interii.' *Faber.* Absolnte, pro, examinasset, imitatione Tulliana, sicut *Faber* optime observat. *Schef.* Male *Schioppius* rimasset. Sic 'Limatus' et 'Subtilis Orator' sæpe a Cicerone conjunguntur. 'Limare consilium,' 'Limare rationibus' *Cyprianus* in Epistolis. *Heins.* Probat hanc verbi *limare* significationem *Stephan.* *Joh.* *Stephan.* ad Saxon. Hist. Dan. lib. I. pag. 77. quem vide. *Burm.*

Limasset] Pro, elimasset. *Prudent.* Cath. VII. 200. A *limus*, λωδς, est *limare*, collimare. Gloss. Vet. 'Ζηρεῖ, Limatur, Rimatur.' *Limare* est, diligentius perspicere, intueri. V. *Guiet.* *Gud.*

Limasset a radicibus, Non evertisset] Peccat meo quidem animo hæc distinctio. Quid enim est, *limare a radicibus*? *Evertere a radicibus* eleganter dicitur; illud non item, ut puto. Quare necum sic potius distingue: *Si mendacium subtiliter limasset, a radicibus Non evertisset scelere funditus domum.* Majoris emphaseως causa duo ejusdem significationis conjunxit: *funditus a radicibus evertere*: quod est ριζόθεν προθέλνυμον ἀναιρεῖν. *Ritt.*

A radicibus] Hoc distinguendum esse a superioribus, et cum *evertisset* conjungendum, censent *Rittershusius* et *Faber*, quod existimo esse verum. *Evertere a radicibus*, ut 'Expellere ab radicibus' apud *Virgil.* *Cicero* pro his dixit 'Radicitus extrahere.' *Schef.* Forte ac *radicitus Non, &c.* *Heins.* Nihil mutem: licet et *Schefferus* ad Obseq. c. 123. pro *radicibus evertere* videatur probare *radicitus*. Eadem ratio alterius locutionis, a stirpe: ut,

'A stirpe gens exstincta.' *Liv.* IX. 34. et *Stat.* VII. 207. 'Pelopisque a stirpe nepotes Tardum abolere mihi.' Dubium vero, an a *radicibus* non cum *limasset* conjungi debeat, facit *Gudius* ex illo *Plauti* in *Trin.* I. 2. 180. 'Quod si exquiratur usque ab stirpe auctoritas;' sed ibi cum *Gronovio* *auctoritas ab stirpe* jungendum, et sumendum pro primo auctore. Sequenti versu mallem *funestam domum.* *Burm.*

54 *Etiam*] Referendum ad *Hoc*, quasi diceret: Præter id quod jam proposui, etiam hoc potest. *Schef.* Immo vero, etiam *simplices*, jungenda; id est, licet sunt simplices et creduli; ita *Justin.* VI. 2. 'Nec eloquentia minus, etiam inter Athenienses, insignis.' Vid. ad *Quintil.* Decl. III. 13. *Burm.*

55 *Opinione*] *Opinionem*, *Salmasius.*

56 *Dissidens*] Contraria, adversa semper aliis. *Schef.*

57 *Subscribit*] Verbum ex foro huc translatum, quia de re tali sermo erat. Dicuntur autem *subscribere*, qui sequuntur alios, eorumque sententiam accessione sua firmant; vide *Polleti* *For.* *Schef.* Idem de Fama dicit *Ælian.* Var. Hist. I. 22. *Burm.*

58 *Erit*] Id est, esse debet, sit. Ita inf. lib. IV. c. 3. 'Hæc iracundos admonebit fabula,' pro, admoneat. *Plaut.* *Mostell.* A. II. sc. 1. 'Phil. Ubi ego ero? Tr. Ubi maxime esse vis: cum hac, cum isthac eris.' Idem in *Menæch.* act. II. sc. 2. 'Dii te amabunt,' pro, te ament. *Schef.* Lege *Erit* hisce notus, ut de se intelligat, vel *Sejano.* *Heins.*

Per te] Tuo studio proprio, non ex relatione aliorum. *Cicero* de Am. 'Quod quisque minus per se ipse posset, id acciperet ab alio.' *Schef.*

59 *Executus*] Ita *Plant.* *Amph.* II. sc. 2. 'Perge exequi.' *Virgil.* *Geor.* IV. 'Cælestia dona exequar.' Est autem *exequi*, exponere, narrare, dicere. Vide *Terent.* *Hec.* III. sc. 1.

et ibi Guyetum. *Schef.*

Exsecutus sum] Ἐπεξηλθον, vel διεξηλθον. Plautus eo sæpius utitur pro,

narrationem institutam quasi protelo continuare. Vid. Muret. Var. lect. lib. x. c. 13. *Ritt.*

FABULA XI.

1 *Eunuchus litigabat*] Sexus humanus secundum naturam in marem ac feminam tribuitur: præter naturam vero in Hermaphroditum et Eunuchum. Ac Hermaphroditus quidem, etsi neque mas neque femina dici vere possit, tamen et mas et femina videri potest. Aristophanes in Convivio Plat. Androgynum quasi tertium sexum ex utriusque participatione compositum fuisse docet, τρίτον καὶ κοινὸν ἀμφοτέρων. Hanc vero participationem Paul. Ægineta lib. vi. utrique sexui magno dedecori esse ait: Πολλὴν παρέχειν ἀπρέπειαν ἀμφοτέροισι τοῖς γένεσιν. Nempe sexuum inverecundam confusionem præfert. Qua de re exstant apud Trallianum Phlegontem versus pag. 77. Enimvero deterior multo Eunuchi conditio est. Nec enim vir, neque mulier, nec utrumque, sed plane nihil est. Sic Plautus Milite Glor. exsectum 'nihil factum' vocat. Hermotimus apud Herodotum Urania nimiam Pannionio impietatem exprobrans ejulando miserabili voce ita loquebatur:

Ὡ πάντων ἀνδρῶν ἥδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἐνοσιωπάτων τὸν βίον κτησάμενε, τί σε ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς, ἢ τῶν ἐμῶν τίς σε προγόνων ἐργάσατο, ἢ σε, ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐπαίησας τὸ μὴδὲν εἶναι; Lucianus Eunuchus: Πολλὸς ἦν περὶ τούτου λόγος, οὔτε ἀνδρα οὔτε γυναικα εἶναι τὸν εὐνοῦχον λέγοντος, ἀλλὰ τι σύνθετον καὶ μικτὸν καὶ τερατῶδες, ἔξω τῆς ἀνθρωπείας φύσεως. Diogenes Demonico, in Epist. Theophrasti Simocata: Τὸ τεχνιτῶν γύναιον, τὸ διγενὲς ἡμιάνδριον, τὸ παρὰ τῇ φύσει κατὰ μη-

δὲν ἐντελὲς, ὕβριστόν τοι Λυδὸς εὐνοῦχος. Nimirum Eunuchos 'quasi a consortio humani generis extorres, ab utroque sexu aut naturæ origo, aut clades corporis separavit,' ut ait Mamertinus Panegyric. Julian. 19. Cyrillus spadones, sive Eunuchos, esse ait τερατόμορφα πρόσωπα, ψυχοκτόνους καὶ σωματοφθόρους, καὶ τῆς φύσεως παραχαρακτας, λοιμοὺς τῆς φύσεως καὶ τοῦ γένους. Unde merito Eunuchi mulierum amatores, qui nihil tamen possunt, 'Nebulones' et Μάταιοι dicti. Vetus Glossarium: 'Μάταιος, inanis, cassus, vanus, nebulo.' Terent. Eunuch. 'Sane quod tibi nunc vir videatur esse, hic nebulo magnus est.' Porro Eunuchi vel nascuntur, vel fiunt. Qui nascuntur, Spadones: qui fiunt, Castrati. Glossæ veteres: 'Εὐνοῦχος ἀπὸ φύσεως, Spado: Εὐνοῦχος δ' ἐκτομίας, Castratus.' Nascuntur, vitio aut debilitate parentum; fiunt, arte, casu, insidiis, sponte. Arnob. v. Catull. de Aty. Plinius lib. xi. 48. De spontanea exsectione Lucianus, Syria Dea. Varro, Lege Mœnia: 'Si qui patriam majorem parentem extinguit, in eo culpa: quod facit pro sua parte is qui se eunuchat, aut aliqua liberos producit.' Sæpenumero tamen cogebantur a principibus medici facere eunuchos. Adeoque ars ipsa, cujus erat præcipua cura naturalem corporibus statum habitumque conservare, aut læsum reparare ac redintegrare, in maximum naturæ totius armata est detrimentum. Paulus Ægineta querebatur: Σκοπὸν ἐχούσης τῆς ἡμετέρας τέχνης ἀπὸ τοῦ παρὰ φύσιν ἐπὶ τὸ

κατὰ φύσιν ἐπάγειν τὰ σώματα, τῆς ἐναντίας ὁ εὐνουχισμὸς ἐπαγγέλλας τετύχηκεν' ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἄκοντες πολλάκις ὑπὸ τινῶν ὑπερχόντων εὐνουφίζειν ἀναγκάζομεθα, &c. Petron. Sat. 'Persarum ritu male pubescentibus annis Surripuere viros.' Sic pueri puellæ fiebant, et puellascebant; et contra. Varro Balis: 'Quod non solum innubæ fiunt communes; sed etiam veteres puerascunt, et multi pueri puellascent.' Hæc autem improba in Eunuchis luxuria tandem Romanorum Impp. legibus coercita. D. Hadrianus, ne spadones fierent, pœna legis Cornelie de sicariis irrogata, rescripto cavit: Lib. iv. D. ad leg. Corn. de Sic. Constantinus viros excescentes capitaliter puniri voluit: Lib. i. C. de Eunuch. Justinianus talionis lege agere permisit, ut illud idem, quod aliis fecissent, ipsi paterentur. Novel. cxlii. Ovidius Amor. ii. Eleg. 3. 'Qui primus pueris genitalia membra recidit, Vulnera, quæ fecit, debuit ipse pati.' Quam pœnam veluti civilem ac legitimam Hermotimus in Panonium, a quo fuerat excisus, statuebat, hoc superdicto: "Ὅσπερ σέ μὴ μέμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμέ τοι ἐσομένην δίκην. Simulque Panonium proprios filios emasculare jussit, ipsosque deinde patri virilitatem eripere coëgit. Nempe ut cædem cæde ulcisceretur. Emasculationem ac detestationem φόνους vocat Justinianus d. Nov. Et eunuchismo homicidium committi Apostolici canones sanciunt. Balsam. et Photii Nomocan. Tit. i. c. 3. Quippe Eunuchi sibi ipsis supervivunt. Nam quasi vitam simul cum viro amittunt, ac toti in parte una pereunt. Apuleius Miles. vii. 'Tali sententia mediis Orci manibus retractus, sed extremæ pœnæ reservatus, mæcham, et in novissima parte corporis totum me perituum deslebam; inedia denique continua vel præcipiti ruina memet ipse quærebam extinguere; moriturus quidem

nihilominus, sed moriturus integer.' Hinc manifestarios mæchos ejus conditionis, ut jure occidi potuissent, contumelia adficere permittebatur: l. Nec in ea. §. Sed qui occidit. D. ad l. Jul. de adult. puta raphanis et mugilibus forare, ut apud Catul. et Juvenal. Προτείνειν ἐκείνοις τὴν ἐπὶ σκόλοπος ἀπαύρῃσιν, Nicet. Chon. Item licebat eos viro spoliare. Quo referendum illud Phædri: 'Id demum est homini turpe, quod meruit pati.' Nimirum ut, per quæ peccavit, per eadem puniatur. Quomodo et legislator τοὺς πατρούπτας χειροκοποῦσι, iis, qui patrem suum pulsaverant, manum amputabant, quæ triste occidendi patris ministerium patraverat, ut notat in allegoriis Homerici Heraclides Ponticus: Καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν ᾧ ἡμάρτανον ἐν μέρει τοῦ σώματος, τοῦτο καὶ κολασθῆναι: Artemidor. Dald. Oneiroc. i. Hinc emendandus et explicandus, contra Dion. Lambinum, Plautus, Milite Glor. Sc. ult. 'Et si intestatus nunc abeo hinc, bene agitur pro noxia. PE. Quid si id non faxis? Pu. Ut vivam semper instabilis.' Mæchis virum exsectum collo per ludibrium suspendebant. Plaut. Ibid. 'Quin jamdudum gestio mæcho hoc abdomen adimere, Ut faciam quasi puero in collo pendeant crepundia.' Hæc de marium exsectione. In feminis duæ quasi εὐνουχισμοῦ rationes. Una est νυμφοτομία. Nam in locis muliebribus aliquando νύμφη ultra modum, καὶ εἰς ἀπρέπειαν αἰσχύνῃς protuberat. Eaque etiam parte mulieres ὀρβιάζουσιν ἀνδράσιν ὁμοίως, καὶ πρὸς συνουσίαν ὁρῶσι. Huic vitio sectione remedium. Vid. Ægineta vi. c. 80. Altera est μαστοτομία. Sic Amazones viriles videbantur. Et apud Arnobium, ut Atys se viro, sic ejus amica mammaram honestate sese privavit. Uterque scilicet inguina sibi demessuit. Nam papillæ inguen dicitur. Lucilius: 'Inguen ne exstat papula, tama, ne boa noxat,'

Sueton. Tiberio. c. 44. 'Nondum lacte depulso inguini ceu papillæ admoveret.' Inguen stantis papillæ, ἀκρομάστιον. Inguina popularum exstantia habere, ὑπερμαζᾶν, τοὺς μεγάλους μασθοὺς ἔχειν. Vela et fasciæ quibus extumidæ opprimuntur papillæ, Σπαδονίσματα μαστῶν: Spadonatus mammarum, in Epigrammat. Vid. Suid. *Rig.*

2 *Super*] Præter, Virg. Æn. x. 'Advolat Æneas, vaginaque eripit ensem, Et super hæc: Ubi nunc Mezentius acer?' Livius lib. xxviii. 'Super morbum, etiam fames adflixit.' *Schef.* Suet. Cæs. xxviii. 'Super Italiæ, Galliarum Hispanarumque, Asiæ quoque et Græciæ urbes operibus exornans.' *Burm.*

Dicta] Jocos. Ita. sup. lib. ii. prol. Adde Ovid. Fast. iii. vs. 695. et ibi ampl. N. Heinsium. *Schef.*

Petulantis jurgium] Jurgia petulantia ille nebulo qualia ingerere potuerit, disce ex Luciano in Εὐνούχῳ. Οὐτε ἄνδρα οὔτε γυναῖκα εἶναι τὸν Εὐνούχον, ἀλλὰ τι σύνθετον καὶ μικτὸν καὶ τερατῶδες, ἔξω τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Jurgis contumeliisque obnoxios esse Eunuchos, docet Xenophon Cyrop. vii. sub finem: 'Ἀδοξοὶ ὄντες οἱ εὐνούχοι παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ διὰ τοῦτο δεσπότου ἐπικούρου δέονται. *Nev.* Alterius exagitandi causa institutum. Et fuerunt fere obnoxii ejusmodi petulantia Eunuchii. Vide Lucianum in Eunuchō. *Schef.*

3 *Dammum*] Ita 'Damna corporum' Quinet. Decl. v. 12. *Burm.*

Dammum insectatus] Ut Cicero Ep. ad Brut. 2. 17. 'Desinant gloriando insectari dolores nostros.' Est autem *insectari*, per cavillationem traducere, quavis obvia captata occasione. *Schef.*

Dammum insectatus est] Martialis Epig. ix. 7. 'Virilitatis damna mœret ereptæ.' Juvenalis Sat. xii. 'Cupiens evadere damno Testiculorum.' *Rig.*

Dammum amissi corporis] Præsius:

Abscissi corporis, aut amissi roboris. Martial. Epig. ix. 7. 'Non puer avari scitus arte Manganis Virilitatis damna mœret ereptæ.' Tacitus lib. vi. 'Proximus huic Abdus ademta virilitatis.' Mamertin. Panegy. Julian. c. 19. Hoc etiam Quintilianus lib. vii. 10. appellat *Fortunam corporis*: 'Gallus, pro evirato Cybeles sacerdote, an artem, an gentem, an nomen, an fortunam corporis significet, incertum est.' Hoc postea Phædrus appellat 'Fortunæ delictum,' quemadmodum 'Fortunæ crimen' et 'erata,' apud Ovidium: nam Phædrus, fabulas plerasque suas deligens, occulte respicit immeritum crimen fortunæ, de quo toties conqueritur, imprimis ultimis illis versiculis libri secundi: 'Fatale excidium corde durato feram, Donec Fortunam criminis pudeat sui.' Sed fortasse melius in hac nostra fabula pro *fortunæ delicto*, legi posset: *Sed quid fortunæ, stulte, defectum arguis?* Hoc sensu: Quid Eunuchum, defectum hominem, infortunii sui arguis et accusas? In Ms. reperitur, *delectum*. Apud Tacitum est, sed alio sensu, Ann. lib. iv. 'Tabero defecto corpore,' id est, confecto. *Gud.*

Amissi corporis] Quid hoc rei? Scripserim *abscissi*: quod non semel de eunuchis apud Augustin. de C. D. Ni malis, *amissi roboris*, i. e. virilitatis. Præsius. Mallet Præsius *abscissi roboris*. Quid? si *accisi corporis*. *Corpus accisum*, ut apud Livium: 'Accisa res.' Sic enim lib. i. 'Quamquam accisas res eorum satis constabat.' *Accisæ res* sunt, præsectæ, iuncturæ. Possis quoque suspicari, *excissi corporis*, quomodo apud Petronium est 'Excissa libido' in Ms. Sed fortassis nil mutandum. Sic enim 'Amittere virilitatem' usurpavit Ulpianus quoque l. iv. ff. ad l. Corn. ut Rigaltius jam annotavit. Cicero ipse, quamvis sensu paululum diverso, dixit: 'Vires et corpus amisi,' Fam. Ep.

lib. vii. 26. Quem locum liberaliter pro lectione ista Cl. Gronovius subministravit mihi. *Corpus* honeste, pro virili obsceno, annotarunt ex Petronio alii. Hinc 'Curare quam corporaliter,' apud Petron. in Frag. Trag. cap. 61. *Schef.* Ita Horat. Sat. i. 2. 43. 'Dedit hic pro corpore nummos:' ubi Acro: 'Corpore, id est, obscœna parte corporis.' Et ita Græcos δέμας usurpasse docet Casaub. Anim. in Athenæum i. 5. Firmicus lib. vi. 21. etiam de feminarum parte Obscœna videtur capere: 'Si vero sint in tropico, sicut diximus, signo positi, faciunt naturale mulieris corpus in corrupto aditu glutinatum.' Sed Rutger. Var. iii. 8. *corpus*, ut glossema, ejicit: ut *naturale* sit, membrum pudendum: sicut 'Naturalia' Justin. i. 4. de quibus vid. Gronov. ad Plin. xvi. 33. De corpore vid. ad Petron. cxii. et cxxx. *Burm.*

Amissi corporis] Sic Ulpian. l. iv. D. ad l. Cornel. de sic amittere virilitatem. Amissa dicuntur ea quæ corrupta alicui reliquuntur, scissa forte vel fracta. Ulpian. l. iv. D. vi bon. rap. *Rig.*

Corporis] Pari significatione dixit Petronius: 'Curavi diligentius noxi-
osissimum corpus.' *Rig.*

4 *En ait*] Lege, *Quin, ait, hoc uni est, cur laborem valdius. Laborare alicui rei* Senec. de vita beata. *Laborare ad aliquam rem* Cicer. *Heins.*

Unum est] Singulare, maximum. Verum mallem pro *En*, quod præcedit, legere, *Et*, hoc sensu: Etiam hoc est unum ex iis, ob quæ tantopere tecum contendo. *Schef.*

Laborem] Nepos Vita Pelop. c. 3. 'Magistratus ne quærere quidem de tanta re laboravit.' *Schef.*

5 *Integritatis*] *Integritatis* ἀρσενόρητος. Adeundus Scaliger ὁ θαυμάσιος ad Phallica. Ceterum testes vulgo dicuntur per honestam ἑλλειψιν: perpetuo enim intelligendum, integritatis, aut, virilitatis. Usus hujus vo-

cis retinuit sermo noster. Dicimus enim equum integrum, qui non sit ἐκτοπίας. *Faber.* Ambigue. Nam *integritas* et de fama, et de corpore, accipitur. Posterius occulte innuit, prius dicit palam: Quia non habeo per quem probare possum meam innocentiam, iccirco laboro validius, et majori constantia tecum litigo. Eadem est ambiguitas in voce *testes*. *Schef.* Lege *Integritati*. Horat. 'Sæpe Diespiter incesto addidit integrum.' *Heins.* Proprie de non castro, qui est integro corpore. Quo sensu eunuchos vocat Horat. Od. i. 37. 'Contaminatum gregem turpium virorum.' Nam 'Contaminata integris comparari' dicit Cicer. Topic. 18. et *contamino* a Græco τέμνω multi deducunt, unde in Gloss. 'Contaminat, συγκόπτει.' Ethine Terent. Andr. prol. 'Contaminari non decere fabulas,' sed integras esse vertendas ex Græcis, non hinc et illinc esse transferendas partes, et ita mutilandas. *Burm.*

Integritatem, &c.] Ancipiti sensu hæc intelligenda, et sedulo legendus Xenophon. Κύρ. Παῖδ. viii. *Rig.*

Testes] Μάρτυρες. Idem. Ὀρχεῖς, διδυμοί. Ἐρωτικὸν ζεύγος ἐκατέρωθεν κρεµάμενον: Lucian. Amorib. *Rig.*

6 *Sed quid*] Idem ille apud Plant. Capt. iii. 4. *Pergin' servum me exprobare esse, id quod vi hostili obtigit?* Nev. Non puto hæc verba esse loquentis *Eunuchi*, sed auctoris nostri, usum fabulæ hæc epichresi deponentis. *Schef.*

Delictum] Lib. ii. Epil. 'Donec fortunam criminis pudeat sui.' Ovid. Met. iii. 2. 'Fortunæ crimen in illo, Nec scelus invenies.' Hæ locutiones, nec perspicuæ satis, nec satis cautæ, quo rectius intelligantur ac judicentur, proderit evolvisse Melanchthonis Physices lib. ii. de causis per accidens. Bæcl. Ind. Corn. voc. *Fortuna*. Grot. de V. R. p. 199. P. Mex. Var. Lect. ii. 38. *Prasch.*

Lege defectum. Heins.

7 *Id demum est homini turpe, quod meruit pati*] Sic Ovidius: 'Quæ venit ex merito pœna, dolenda venit.' Nulla autem calamitas aut deformitas corporis cuiquam probro dari debet, si animi vitia absint; ut neque formæ elegantia in laude ponenda est, si absit animi probitas. Plutarchus, caussam inquirens, cur apud Homerum et Venus Vulcano quamvis blandiens, claudicationem tamen tribuat, et contra Hector, Paridi convicium licet faciens, nihilominus eum his compellet verbis: Δύσπαρι εἶδος ἄριστε: Plutarchus ergo hæc scribit: Οὕτως Ὅμηρος καταγελά τῶν αἰσχυνομένων ἐπὶ χωλότησιν, ἢ τυφλότησιν, οὔτε

ψεκτὸν ἡγούμενος τὸ μὴ αἰσχρὸν, οὔτε αἰσχρὸν τὸ μὴ δι' ἡμῶς, ἀλλ' ἀπὸ τύχης, γινόμενον. Qui locus valde huc pertinet. Vide et Muretum Var. lect. lib. xi. 10. Ritt.

Quod meruit pati] Plutarch. de audiend. Poët. Καθάπερ γὰρ οἱ τὰ ἰμάτια μαστιγούντες οὐχ ἄπτονται τοῦ σώματος, οὕτως οἱ δυστυχίας τινὸς ἢ δυσγενείας δνειδίζοντες, εἰς τὰ ἐκτὸς ἐκτείνονται κενῶς καὶ ἀνοήτως, τῆς ψυχῆς δ' οὐ θιγγάνουσιν. Nev. Generalis quidem est sententia, sed improbum illum adulterum et deprehensum fuisse notat; qualibus virilia exsecta fuisse notum est ex Horatio et aliis. Tibi ergo ex crimine, mihi infanti per fortunam, damnum illud contigit.

FABULA XII.

Pullus ad margaritam] Jo. Camera-rius p. 172. Rīg.

1 *In sterquilino*] Vid. Anon. fab. 1. Prasch. Vid. Barth. Adv. iii. 22.

In sterquilinio] Salmasius ad oram libri notaverat *In sterquilino*, vel *sterculino*: quod verissime notavit. Nam versus Iambici ratio vulgarem lectionem repudiat. Scribendum omnino *sterculinum* vel *stercilinum*; nam veteres videntur declinasse *stercus stercī* et *stercus stercoris*. Et in antiquissimo Codice Veneto Catonis ac Varro- nis, qui unus libros reliquos quoscun- que et vetustate et fidelitate superare creditur, nunquam *sterquilinium*, quod in vulgatis perperam legitur, sed semper *stercilinum* scriptum esse, jam olim docuit vir summi iudicii Pe- trus Victorius, quo a renatis literis nemo religiosius optimorum auctorum membranas tractavit. Vel potest etiam legi *sterculinium* a nominativo *stercus*; unde et 'Stereulus' cogno- men Saturni apud Macrobiū, a ster-

corandi agri ratione inventa. Olim *stercilinum* et *sterquilinum* veteri pronuntiatione nihil differebat, et utrum- que pronunciabatur, ut hodie in lin- gua Gallica *qu*; unde passim media ætate confundi cœpit *c* et *qu*. Sic in veteri Kal. Rust. quod Ursinus edi- dit, legitur *aquitur* perperam pro *acuitur*, et *qui* vitiose pro *cui*: quem- admodum et pro eo, quod apud Plau- tum hodie est *delicuerit*, in Mss. ple- risque et apud Nonium est *deliquerit*. Sic in Divionensi vetustissimo epi- grammatum codice, literis quadratis integre scripto, DE QUYGNO, quod est, DE CYGNO; et in eodem DE IA- QUINTO, pro, DE IACINTO. Scilicet cum eadem esset pronuntiatio *c* et *qu*, rudes atque analogiæ vocum im- periti, sive marmorarii, sive scribæ librarii, promiscue has literas confun- debant. Hinc in Mss. multis vitiose *Cotidie* pro *Quotidie*, quod rectius; *Cocus* pro *Coquus*, quod verius; *Locu- tus* pro *Loquutus*, quod analogiæ ratio

et optimæ quæque membranæ probant. In veteri inscriptione apud Gruterum DCCCL. 5. LIQUEBIT pro LICEBIT. Et LXVII. 9. HUIUSQ. LOCI. pro *hujusce*. Et in Fragmento Kal. Vet. apud Gruterum CXXXV. 2. HUIUSQUE DIEI, pro *hujusce*. Gud.

Pullus Gallinaceus] Vid. Ampliss. Cuper. Monument. Antiq. p. 200.

3 *Jaces*] Bene, de re neglecta velut per contemptum. Curtius lib. III. 13. 'Jacebant totis campis opes regiæ.' *Schef.*

Quanta] Rittershusius, *o quanta res*. Sed dubito, num sic scripserit, quia statim sequitur, *O si quis*, ingrata repetitione. Illud *quanta* intelligitur de pretio et dignatione. *Schef.* Mihi vulgata minime displicet. Obiter observandum, recte sentire, qui nomina negant esse tantum tertiæ personæ; sunt enim omnis. Hic secundæ est *res: quanta res jaces?* ut *primæ artifex*, in stolidâ illa querela Neronis: 'Qualis artifex pereor!' Suet. Ner. c. 49. et Cæsar. cap. 30. 'Tantis rebus gestis C. Cæsar condemnatus essem.' *Freinsh.* Heinsius legit, *o quanta res!* ut autem ingrata repetitio vitetur, recte legendum, *Hoc si quis pretii cupidus vidisset tui, viri docti censuerunt.*

4 *O si quis*] Mss. Rem. et Pith. *Hoc si quis.* Recte, ut puto. Ita edidit Pithæus, cum oratio et plene procedat, et pulchre cohæreat; quare perperam a libris veteribus discessit Rigaltius, suamque conjecturam nobis obtrusit. Gud.

5 *Olim*] Jamdudum. Vide nos ad Petron. Aut forte legendum, *Colli redisses ad splendorem maximum.* Heins.

Olim redisses ad splendorem maximum] Nimirum si in mundo cultuque muliebri fuisset. Nam circa margaritas ardebat insana mulierum superbia. Imo puellularum infantiam pertusa aurium lamina scrupuloso oneri ferendo præparabant. Unde gravis apud Tertullianum querela lib.

de Cultu Fem. 'Scrupulosa Deus auribus vulnera intulit, et tanti habuit vexationem operis sui, et cruciatus infantiae tunc primum dolentis, ut ex illis jam ferruminati corporis cicatricibus grana nescio quæ penderent.' Grana vocat scrupulos sive lapillos, quales 'Elenchos' mulierculæ Romanæ appellitabant, magnitudine præcellentes. Glossæ veteres: 'Uniones, *μαργαρίται μεγάλοι, μονόκοκοι.*' Item: *Μαργαρίται μεγάλοι, Margaritæ Elenchi.* Juvenalis Sat. VI. 'Auribus extensis magnos commisit elenchos.' Plinius x. 35. 'Procerioribus sua gratia est; elenchos appellant fastigiata longitudine alabastrorum figura in plenior orbem desinentes.' Petron. Sat. 'Quo margarita cara tribacca Indica An ut matrona onerata faleris pelagiis Tollat pedes indomita in strato extraneo?' Uniones et margaritæ, Elenchi: puta, quia erant quasi indices, tituli, et quædam veluti signa, propter proceram et indicis instar subjectam figuram. Unde et mulieres Romanæ dicebant, *lictorem feminae in publico unionem esse.* Plin. ibid. Fallitur autem Stephanus, qui Elenchum, Indicem latine recte dici negat c. 8. Admonit. de abus. ling. Græc. *Rig.*

Redisses] Facta esses splendida, ut olim, quæ nunc fimo conspurcata jaces tanto tempore. *Schef.*

Maximum] Ex Rimicio mallet Neveletus scribere, *pristinum.* *Schef.*

6 *Ego qui te inveni*] Lego: *Ego quum te inveni.* Meurs. Lego plane hoc loco, retentis omnibus, sola distinctione mutata: *Ego qui te inveni? potior cui multo est cibus. Nec tibi, &c.* Qui, ait, ego te inveni? Qui est, quare, quamobrem, ut apud Terentium, Ciceronem, aliosque plurimos; quasi diceret: Frustra te inveni: nam nec ego tibi possum, nec tu mihi potes prodesse. *Schef.* *Ego quum te inveni.* Meurs. Sed nihil mutandum. Zeugma est, sic resolvendum ἀπὸ τοῦ

κοινοῦ potes: Nec ego, qui te inveni, te juvare possum; nec tu me *potes*. Freinsh. Vide notas Gudii. Tolli-um ad Ausonium legere, *Ego quod te inveni, potior cui multo est cibus, Nec tibi prodesse, nec mihi quicquam potest*, testatur Hoogstratanus, qui nec improbat.

Ego qui te inveni, potior cui multo est cibus] Oratio est omnino hominis cum admiratione interrogantis, et interrogationis nota apponenda in fine versiculi. Qui hic est pro, quomodo; quod et notum est puerulis; sed illud nescio, an æque notum, quodque huic loco stabiliendo facit, monere visum est, veterum elegantiores in interrogationibus, qui potius quam *quomodo*, contra ac hodie fieri solet, usurpasse. Catullus Carm. 68. 'Sed facere, ut quivis sentiat et videat, Qui possum?' Quem locum Phædrus videtur in animo habuisse, cum lupum agnus interrogaret, fab. 1. 'Qui possum, quæso, facere, quod quereris, lupe?' Cicero de Leg. lib. II. 'Hunc hominem omnino numerare, qui decet?' Et ad Attic. 'Qui fieri poterat? qui minus autem ego istic recte esse possim, quam est Marcellus?' Et de Nat. Deor. 'Qui potest esse in ejusmodi trunco sapientia?' Vide Apparatus. Cicer. ubi vel decem habentur exempla, quæ

interrogant omnia; nullum est extra interrogationem; *quomodo* autem plerumque extra interrogationem, et raro interrogat apud Ciceronem. Gud.

Potior] Melior, ut apud Cic. 'Mors potior servitute.' Schef.

7 *Potes*] Ellipt. Integre sic debuisse: Nec ego prodesse possum tibi, nec tu potes mihi. Plautus Aulul. II. sc. 2. 'Tu me et ego te qualis sis scio.' Terent. Heaut. I. 1. 'Nec tu illum satis noveras, nec te ille.' Atque ita solet. Vide infra c. 14. Schef.

8 *Qui me non intellegunt*] Hæc orthographia in libb. Mss. constanter servatur. Ut autem in hac fabula pullus gallinaceus margaritam spernit, eique granum tritici anteposit; ita Heraclitus dicebat, asinum paleas auro præferre: 'Ὅνον σύρματα ἂν ἐλέσθαι φησὶν Ἡράκλειτος, μᾶλλον ἢ χρυσόν. ἡδίων γὰρ χρυσοῦ τροφή ὕνοισ, ut est apud Aristotelem Ethic. lib. X. 5. Nec multum absimilis est sententia versus veteris, a Clemente Alexandrino relati: 'Ὁ χοῖρος ἡδεταί κόπροις καὶ βορβόρῳ. Id est: *Suis voluptas in luto atque stercore est*. Sic nimirum trahit sua quemque voluptas. Ritt.

Me non intelligunt] Quoniam sunt instar galli hujus, cui nil profuit reperta margarita. Schef.

FABULA XIII.

1 *Apes*] De rixa Apium et fucorum vide Colum. lib. IX. 15.

Alta] Ms. *alia*. Gud.

2 *Fuci inertes*] Jo. Tzetzes Hist. Chiliad. VIII. Κηφῆνες ζῶα σύντροφα τῶν μελισσῶν τῷ γένει. Μελισσαῖς ὑπουργεῖ, ταύταις ὑδροφοροῦντα, Μέλι δὲ οὐκ

ἐργάζεται. Idem: Πόνους μελισσῶν τρυχόντας καὶ καμάτους. Philes: Περί ἀργὸν μελισσῶν Ἀργὸν δὲ ταύταις ἄλλο συμβιοῦν γένος, Ἐφίπταται μὲν τῇ χλιδῇ τῶν ἀνθρώπων, Ἀδύνατόν ἐστι δὲ καὶ γλυκύ πλάττειν μέλι, Συναίρεται δ' οὖν ἐξ ἀμίσθου φροντίδος τῇ τῶν φιλεργῶν πανταχῇ

περιστάσει, &c. *Rig.*

Inertes] Proprie artis ejus imperiti. Vide Cicer. de Fin. II. Glossa: 'Ἀρχὴς, iners, sine arte.' Hoc vult, non potuisse ipsos facere sibi, propterea mendacio quærere voluisse alienos. Aliter et pro ignavis accepit Interpretēs Gallus. Sed hoc est conveniens sequentibus. *Schef.*

Suos] Ms. suis. Gud.

3 *Ad forum*] Ita Cicero pro Flacco 'Deducere ad judicium' dicit. *Schef.* Quinct. Decl. VI. 17. 'Vos non forensis ratio deducit.'

4 *Pulcherrime*] Sic Plautus sæpius: et idem hic infra: 'Pulchre tamen intelligo.' Et extremo hoc opere: 'Hoc cur, Filite, scripserim, pulchre vides.' *Schiop.* Optime. Sic Plautus passim, uti docet Schoppius. Adde Nostrum inf. lib. IV. 19. et seq. *Schef.*

5 *Legem hanc*] Conditionem, uti paulo post appellat. *Schef.* Forte *Legem hancce posuit.* Sic fabula sequenti: 'Quæstionis positæ.' *Heins.*

Partibus] Ita proprie, qui litigant inter se, vocantur. Fabius VII. 2. 'Scio apud quosdam esse quæsitum, quomodo inveniremus, utra pars deberet prior dicere.' Hinc 'Agere has aut illas partes' apud Cicer. et alios. *Schef.*

Partibus] Id est, litigantibus. Sic vulgo quoque *partes* usurpantur. *Ritt.*

6 *Inconveniēns*] De similitudine speciei externæ usurpat. *Schef.*

Color] Ms. colos. Gud.

7 *Plane*] Omnino. Nihil hic puto mutandum. Vult, omnino ac plane fuisse causam justæ dubitationis, propter illam similitudinem. *Schef.* Lege *plana.* Sic infra, 'Apertum est.' dixit. *Heins.*

8 *Nec religio peccet imprudens mea*] *Religio mea*, id est, ego judex. Judici religio tribuitur, propter jusjurandum quo adstrictus est. Juratus enim judicat. Cicero pro M. Cælio: 'Habeo enim, Judices, quem vos so-

cium vestræ religionis jurisque jurandi facile esse patiemini, L. Lucceium sanctissimum hominem et gravissimum testem,' &c. nam et testes jurati testimonium dicunt: lib. IX. C. de testibus. Plurima ad hanc rem, id est, ad jusjurandum illud judicium, quæ in jure *religio* dicitur, loca ex jure civili annotavi ad tit. Instit. De oblig. quæ quasi ex delictis nasc. *Ritt.*

Religio] Sic propter jusjurandum solenne a judicibus præstari solitum, priusquam ad judicandum accederent, loquitur, ut bene Rittershusius. Vide supra c. 10. ubi pariter 'Religionem' usurpavit in respectu ad jusjurandum, quamvis aliud ab hoc Nostro. *Schef.* L. II. ff. si usufr. petetur.

Religio] Id est, jusjurandum a me judice præstitum. Val. Max. I. IX. c. 15. §. 5. 'Violentiæ plebis judicantium religio cessit.' Gud.

Imprudens] Per imprudentiam, si minus omnia providero. Sic Terentius Hecyr. act. V. scen. 4. et alii. *Schef.*

9 *Alveos*] In libris Mss. esse *Alvos*, non *Alveos*, testatur Salmasius, et ex ipso δ πάντων Gronovius ad Plinii lib. XXI. 12. ubi et lectionem eam probat pluribus. *Schef.* *Alvos* V. C. Pith. *Heins.* Ita et codices in Declamat. XIII. Quinctiliani sæpius exhibent: ubi vide.

Alveos] Ms. *Alvos*, et ita Salmasius ad marginem, et ad Flav. Vopisc. p. 477. ubi restituit versum Statii: 'Alvorum, calicum atque cacaborum.' ubi antea legebatur *Alborum.* Glossæ: 'Alvus, γαστήρ, κύτος.' Alibi: 'Alveus, κύτος.' Simili modo emendandus Plinius lib. XXI. 12. 'Imponunt navibus alvos, noctibusque quina millia passuum contrario amne subvehunt.' Ita lego ex V. C. Divion. Ibid. apud Plinium: 'Pleni alvei intelligantur;' lege ex Divion.

Pleni alvi; vide etiam cap. 20. ubi pro *alvearia*, V. C. habet *alvaria*. In Theodori Regis lapide Terracinensi, *Albeo* pro *Alveo*. Gud.

Opus] Per *opus* mel intelligit; ideo ait, *infundite*. Atque sic solebant, proprie. Virgil. Georg. iv. de rege apum loquens: 'Ille operum custos.' Varro de R. R. iir. 16. 'Intus opus faciunt, quod dulcissimum est, et Diis et hominibus est acceptum;' et mox: 'Sanitatis signa, si nitidæ, et si opus, quod faciunt, est æquabile ac leve.' Schef. Columell. ix. 7. 'Vicinas apes conerat, quæ omnem motum imbecillis cereis operibus suis tanquam ruinam timent.' Et cap. 8. 'Cum in propinquo sunt, justis operum peractis, se recipiunt.' Et ita Græcos ἐργον sumere, docuit Vir Illustr. Ez. Spanhem. ad Callim. Hymn. in Jovem v. 50. *Burm.*

Opus] Est imitatione Græcorum dictum. Gud.

11 *De quīs*] Solenniter, *agi de re*. Vide Brissonium. Schef. Vid. ad Quinctil. Decl. viii. 16.

De quīs nunc agitur] Etiam hoc ex formulis antiquis judiciorum depromptum esse, facile quivis paulo humanior intelligit. Solebat enim in actionis formula addi: *QUA DE RE AGITUR*: vel *QUO DE AGITUR*: ut vel ex oratione Ciceronis pro Muræna notum est. Vide B. Brissonium De formulis lib. v. ubi alia quatuor loca pro exemplo e Cicerone annotat. Ritt.

13 *Tunc illa talem sustulit sententiam*] Ms. *sententia*; forte, *illata rem sustulit sententia*; nisi malis: *Tunc lata litem sustulit sententia*; quod probro. Paucae literæ transpositæ sunt; respicit autem ad principium fabulæ, 'Lis ad forum deducta.' Gud.

Talem sustulit] Non memini nunc quidem, sic locutum esse quemquam alium. Utut sit, ita arbitror dictum esse, ut Græci dicere solent ἀνείλεν de oraculorum responsis, quod idem

est, ac *sustulit*. Faber. *Vespa* scilicet: nec alio hoc referendum, exigentibus ita subsequentibus, et maxime illo, *restituo*, quod non habet alias, quocum cohæreat. *Sustulit*, Rittershusius compositum pro simplici adhibuisse censet: ac solet sæpe ita facere. Faber putat potius, imitatione usum Græca; Græcos namque de responsis oraculorum ita loqui. An *sustulit* est, clara pronunciavit voce? quo modo de cygnis Lucretius lib. iv. 'Liquidam tollunt lugubri voce querelam.' Ut *tollere querelam*; ita *tollere sententiam* videri potest dictum. Mutant tamen, et scribunt: *Tunc illa litem sustulit sententia*. Ego mallem: *Tunc illam eis tulit*, &c. ne nimis longe a veteri lectione abeamus. Schef. Lege: *Tunc illa talem lis tulit sententiam*. Heins.

14 *Non possit*] Supple, *facere*. Ita cap. præc. 'Nec mihi prodesse, nec tibi quicquam potes.' Schef. Vide Heins. ad Ovid. Met. viii. 883. Alia in re hoc verbum poni elliptice vide ad Horat. Epod. xir. 12. Lamb. et Torrent. *Burm.*

15 *Fructum*] Non satis placet hoc vocabulum. Mel non est fructus apum, sed opus, et diserte supra sic vocavit. Scribo igitur, *favum*. De eo quippe lis erat. Schef. Sed quid tunc fiet versui? quare fructum laboris et operis, ut sæpe occurrit apud veteres, cape, quo carnissent, si fuci caussam tenuissent. *Burm.*

Restituo] Bene, ac in respectu ad sollennem vocem, prætor ex edicto recuperandæ possessionis, ad eum, qui dolo rem alterius possidebat, ut suam, aiebat, 'Restituas.' Vide Brisson. in Form. Sic Cicero pro Cæcin. 'Prætor aut vim fieri vetat, aut restitui factam jubet.' Schef.

Fuci] Id est, vani homines, qui versus meos sibi vindicârunt. 'Hos ego versiculos feci, tulit alter honores: Sic vos non vobis mellificatis, apes.' Gud.

FABULA XIV.

Videtur hanc fabulam scripsisse Phædrus in defensionem Divi Augusti, patroni sui, contra quosdam austeros censores; refert enim Suetonius in ejus vita cap. 83. 'Animi laxandi causa modo piscabatur hamo, modo talis aut ocellatis nucibusque ludebat cum pueris.' *Gud.*

1 *Puerorum in turba ludentem nucibus*] Nota res est, pueros lusitasse nucibus. Vide Erasmus in Explicatione proverbii Persiani: 'Nuces relinquere;' Chil. i. Cent. 5. Proverb. 35. Deinde quam multi clarissimi viri ad lusus cum pueris, quos caros habebant, sese demiserint, vide apud Petrum Fabrum in præfatione Agonistici. Valde snaviter Symmachus Ep. lib. iv. 20. 'Repuerascere' (inquit) 'nos pietas jubet, ut litterarum dulcedinem liberis nostris labor participatus insinuet.' Vide et Ausonium Protrepico ad Nepotem. Est autem hic observandum elegans exemplum Christi dramaticæ vel pragmaticæ: cui similis est illa Lyncurgi producentis in forum duos canes, ut civibus suis demonstraret, quantam vim haberet educatio in utramque partem. *Ritt.*

Quidam] *Quidam Atticus*, est, Atheniensis quidam: sic autem loquebantur de ignotis. Cornel. in Paus. c. 4. 'Interim Argilus quidam, adolescentulus.' *Schef.*

Ludentem Æsopum] Julianus Imp. Cæsaribus: 'Εγὼ δὲ ἄμην τὴν παιδίαν, ἀνεσὶν τε εἶναι τῆς ψυχῆς, καὶ ἀνάπανσιν τῶν φροντισῶν. Sic Plinius l. xxxvi. 12. Æsopum 'Fabularum Philosophum' appellat. *Rig.*

2 *Nucibus*] Solemni ludo puerorum. Vide præter Erasmus Rittershusio

laudatum, Casaubon. ad Persium p. 51. *Schef.*

Restitit] Substitit, ut solent admirantes rem insolitam. Ovid. Met. vi. 326. 'Restitit, et pavidus, Faveas mihi, murmure dixit.' *Schef.*

3 *Delirum*] Ms. *deleum*. *Gud.*

Simul] Pro, simulac, quamprimum sensit. Notavit Rittersh. et frequens Ciceroni ac Horatio esse dixit. Ita Noster supra cap. 10. 'Lucerna allata simul aspexit filium.' *Schef.*

Simul] Pro, simulac: ut infra lib. iii. fab. 16. lib. iv. fab. 8. et 14. lib. v. fab. 5. et 7. exemplo Ciceronis, Horatii, aliorum. *Ritt.*

4 *Derisor*] Bono sensu, ac in laude ponitur pro eo, qui ridere stultitiam hominum solet, plura sibi tribuentium, quam revera possident; contra vero de se intra modum loquitur, bonaque sibi tributa dissimulat potius, quam ostentat. Qualis quondam et Socrates fuit; vide Casaub. ad Theophr. Charact. p. 100. *Schef.* Ita 'derisorem' Socratem vocat Senec. de Benefic. v. 6. Rationem vide apud Perizon. ad Ælian. Var. Hist. xiv. 15. Lapis apud Fabrett. cap. 3. p. 148. L. FABIO. IANVARIO QVI ET DERISORI. *Derisorem* ἐλεγκτὸν explicat Cuper. Obs. iv. c. 4. qui in indicibus male *garruli* epitheton illi tribui notat, quod tamen nec in indice Freinsheimii, nec in nostræ editionis occurrit, sed in Schefferi: ubi omissa particula *et*: Freinsheimius enim recte, Æsopus *et* garrulus, ut 'Æsopus *et* Atticus,' &c. *Burm.*

Derisor potius quam deridendus senex] Sic supra lib. iii. fab. 3. 'Naris emunctæ senex, Natura nunquam verba cui potuit dare.' *Derisor* est

ἔργον, qualis et Socrates fuit. *Ritt.*

5 *Retensum*] Proprie de arcu, cui demptus est nervus. Ejus oppositum *intensus arcus*, vel *intentus*, ut est apud Curt. de eo, cui additus est nervus, qui tamen differt plurimum ab eo, qui cum telo intenditur ad ictum: quod intelligunt, qui retensos arcus viderunt. Neque enim arcus, addito nervo intentus, etiam intentus est ad ictum. Ovid. Met. II. fab. 6. 'Exiit hic humero pharetram, lentosque retendit Arcus, inque solo, quod texerat herba, jacebat.' *Retendere* apud Apuleium ex hac causa, 'Arcum denotare.' Vide ipsum Asin. lib. v. *Schef.* Quintil. Inst. I. 3. 'Danda est tamen omnibus aliqua remissio, non solum quia nulla res est, quæ perferre possit continuum laborem: atque ea quoque, quæ sensu et anima carent, ut servare vin suam possint, velut alterna quiete retenduntur.'

Retensum] Brevitatis Phædri hoc est indicium: pro eo enim dicere debuerat, arcum tendit retenditque: sic sæpe Phædrus, ut plura velit intelligi, quam perspicuis verbis exprimit. Nisi malis hoc loco legere *detensum*; nam *detendere* est, remittere. *Gud.*

Media via] Sicut supra lib. II. c. 5. 'In media querens,' licet sensus ibi paulo alius. Cicer. 'In medio foro' sæpe. *Schef.*

6 *Sapiens*] Per ironiam, quia præcesserat, 'Quasi delirum risit,' Æsopum sc. Desumsisse ex Terentio videtur. Nam et apud ipsum in Phor. II. sc. 2. ad hunc modum Phormio, cum dixisset Demipho: 'Filium naras mihi? Cujus de stultitia dici, ut dignum est, non potest:' subjicit, 'At tu, qui sapiens es, magistratus adi,' &c. *Schef.*

Sapiens] Philosophie, per Ironiam. *Ritt.*

Expedi quid fecerim] Scr. quo fecerim: ut 'Quo vincula nectitis?' Infr. fab. 57, 'Quo mi mutam speciem?'

supple, Dii dederunt. *Prasch.* Et ita Heinsius. Veteres habebant quod. Unde Praschius faciebat, quo fecerim, i. e. in quem finem? Sed videtur nil mutandum. Nam τὸ quod elliptice accipiendum, pro, ob quod? Ut apud Terent. in Prolog. Heaut. 'Deinde, quod veni, eloquar.' *Expedi* est, expone, quid sc. innuam hoc facto. Ita solent de obscuris explicatuque difficilibus. Plant. Menæch. IV. sc. 2. 'Qui tu misera es? mihi expedi.' Terent. Eunuch. IV. sc. 4. 'Agedum, hoc mihi expedi.' Vide Cic. Fin. v. et alibi. *Schef.* De voce *expedire* v. Cl. Græv. ad Justin. XLIII. 1. In prioribus editionibus Schefferus conjecerat legendum, *expedi, quæ id fecerim.* Quæ id est, quare, quamobrem, ut apud Ciceronem Tusc. v. Terent. Adelph. v. 3. ibique Donatum. et supr. fab. 12. *Burm.*

7 *Concurrit*] Studium videndi audiendique denotat. *Schef.*

Torquet] Optime de iis, qui multo, sed infelici, labore in re difficili versantur. Cicero de Orat. 'Verbi controversia jamdiu torquet Græculos homines.' Sed hic ponitur simpliciter, quod notandum. *Schef.*

8 *Posita*] Proprie; talia enim dicebantur *poni*. Cicer. Tusc. I. 'Ponere jubebam, de quo quis audire vellet:' et de Orat. I. 'Sed quamquam satis iis, qui aderant, ad id, quod erat positum, dictum videbatur.' Senec. c. 49. 'Sederem otiosus, et ejusmodi quæstionem ponens.' *Schef.* Vid. Ampl. Cuper. Obs. III. ult. et Cl. Græv. ad Cicer. Famil. IX. 26. Sympos. præf. in Ænigmata: 'Nec mediocre fuit magni certaminis instar Ponere diverse, vel solve quæque vicissim.' *Burm.*

9 *Novissime*] Ultimo, tandem. *Succumbit* absolute pro, superatur, velut in certamine, dum causam dicere non potest. *Schef.*

Tum victor Sophus] Sic legendum censet doctissimus F. Pithæus certis-

sima sane conjectura. Phædrus lib. iv. Græcanicam hanc vocem iterum usurpavit: 'Factus periculo tum gubernator sophus.' Pomponius de Orig. Juris l. ii. 'Fuit post eos maximæ scientiæ Sempronius, quem populus Rom. Sophum appellavit. Nec quisquam ante hunc aut post hunc hoc nomine cognominatus est.' *Rig.*

Victor sophus] Immo, victus erat Æsopus, Phædre: nam profecto non est virile, recreare se inter pueros. Non ludus ad oblectationem inhonestus erat, sed hic modus. Scilicet, ut Poëta inquit, 'Est modus in rebus,' &c. At video Agesilai regis illustre exemplum, et hoc objicies, ut tueri te possis. Sed etiam hic frustra es. Non ille cum pueris ludebat vir, sed cum liberis pater. Vides, quam hæc longe alia ratio. *Meurs.* Diem hic Phædro dicit *Meursius*. Sed fortasse injuria fit auctori: qui suum de ea re judicium satis tum videtur declarare, quum 'Derisorem' vocat Æsopum. Aliud vero est deridere, aliud repellere veritatis viribus. *Victor* igitur Æsopus celeritate ingenii, solertia inventionis, applausu circumstantis vulgi. Neque enim justitiam causæ, sed ænigma, respicit hæc locutio, quod solvere non poterat reprehensor. Liquet hoc ex præcedentibus: 'Nec questionis positæ causam intelligit: Novissime succumbit.' Quanquam si quis lusum Æsopi cum pueris defendere velit, ei non defutura est ratio et exempla. Lege sis *Dan. Southerii* *Palamedem* iii. 2. *Prasch.* Sic Æsopum vocat consuetudine veteri, de qua ago in pecuniari opere, De natura et constitutione philosophiæ Pythagoricæ. *Victor* autem dicitur, quia, quod ipse posuerat, alter interpretari non poterat. *Meursii* objectiones nostrum non feriunt. Id quod et *Praschius* recte observat. *Schef.* *Victorem* vocat, sumpta locutione e certaminibus, ubi, victus cum succubisset, et ma-

nus porrexisset, tum demum *Victor* pronuntiabatur. *Vid. Alard. ad Val. Flac. iv. 323.* De magnis vero viris, qui ludendo etiam cum pueris delectati fuerunt, *vid. Ælian. Var. l. xii. 15.* et ibi *Commentatores.* *Freinsheimius* etiam respondet cavillationibus *Meursii.* *Burm.*

Sophus] Repetit hoc verbi *fab. 73.* Tenendum autem, quod olim palmarium quid dicentibus acclamari solitum: *Sophus!* *Consule Budæum ad lib. ii. §. fuit, 37. de O. I. Brisson. Form. soll. p. 736. Bang. Obs. Philol. p. 764.* Quo forsitan *Noster* allusit. *Prasch.* Vide meliorem hujus appellationis rationem apud *Perizon. ad Ælian. Var. Hist. ii. 31. Burm.*

Sophus] Recte restitutum contra libros manuscriptos, in quibus mendose Æsopus. Sic 'Fabularum philosophum' vocat Æsopum *Plinius l. xxxvi. 12.* et vox *Sophus* latinitate donata est; *Pompon. de Orig. Jur. l. ii. §. 37.* 'Fuit post eos maximæ scientiæ Sempronius, quem populus Romanus Sophum, id est, sapientem appellavit.' Meminit hujus *Sophi Val. Max. lib. vi. 3. Gud.*

10 *Cito rumpes, &c.*] *Publ. Syrus* in *Mimis*: 'Arcum intensio frangit, animum remissio.' *Nev. [Bentl. semp. t. s. h.]*

Cito rumpes, &c.] *Apuleius Miles. i.* 'Arcum meum et ipse vigor attendit, et oppido formido, ne nervus rigoris nimietate rumpatur.' *Amasis* apud *Herodotum lib. ii.* τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρᾶσθαι, ἐντανύουσι. ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι. εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἴη, ἐκραγείη ἂν, ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρῆσθαι. οὐτῶ δὲ καὶ ἀνθρώπου κατὰστασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπυδάσθαι αἰεὶ, μὴδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἐωϋτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἦτοι μανὲς ἢ θῆγε ἀπόπληκτος γενόμενος. *Rig.*

Cito rumpes, &c.] *Ovid. Heroid. iv. 91.* 'Arcus (et arma tuæ tibi sunt imitanda *Dianæ*), Si nunquam cesses

tendere, mollis erit.' Divina est Syri sententia: 'Arcum intensio frangit, animum remissio.' *Gud.*

Cito rumpes, &c.] Nisi me fallit memoria, etiam Amasis Ægypti rex eodem sese argumento excusavit, cum nimie remissionis argueretur a suis. Vide Erasmus in proverbio, 'Arcus tensus rumpitur.' Chil. iv. Cent. 5. Adag. 77. Comparisonem aliam arcus cum animo humano facit mimus apud Senecam relatus: 'Arcum intensio frangit; animum remissio:' ubi intelligenda est nimia animi remissio et ignavia. *Ritt.*

11 *Laxaris*] Lucan. Panegyr. 'Nec semper Gnossius arcu Destinatus, exempto sed laxat cornua nervo.'

Erit utilis] Eo uti poteris. Sic ilud 'Utilis' ponit inf. iv. c. 3. et 24. Plauto et Terentio est 'Utile.' *Schef.*

12 *Lusus dari*] *Dare animo lusum* est sic dictum, ut 'Dare populo spectaculum.' Plaut. Stich. Prol. 'Sticho ludus datur.' Horatius ad hoc exemplum 'Dare ludum amoris' usurpavit. Vide sup. c. 1. *Schef.* Ex locis a Scheffero allatis apparet, melius legi *ludus dari*. Plaut. Bacchid.

iv. 10. 7. 'Sed nimis nolo desidiæ ei ludum dari.' Et Casin. Prolog. v. 25. 'Ludus datus est argentariis.' Tollium ad Ciceronem pro Archia legere *lusus*, et *debent*, docet Hoogstratanus. Ita et Freinshemius legisse videtur. *Burm.*

Debent] Lex metrica exigit, ut legamus, *debet*. *Ritt.*

13 *Ad cogitandum*] Senec. Declam. lib. 1. prologo: 'Omnibus quidem prodest subjectum animum relaxare. Excitatur enim otio vigor, et omnis tristitia, quæ continuatione pertinacis studii adducitur, feriarum hilaritate discentitur.' *Nev.*

Melior] *Bonus ad cogitandum*, est, facilis, promptus, aptus, utilis, imitatione Græca, de qua egimus in Indice Æliani. Quanquam et Latini sic loquantur. *Schef.*

Redeat] Velut de expulso per multiplices labores loquitur. Ita Curtius lib. III. 5. 'Paulatim redeunte animo circumstantes amicos agnoverat;' de eo, quem vis morbi eiecerat. Tacit. Agric. 3. 'Nunc demum redit animus,' de eo quem metus expulerat. Vid. supra c. 13. *Schef.*

FABULA XV.

1 *Balanti*] Succurrerat *palanti*; sed fortasse nihil demutandum. *Praschius*. Recte Praschius rejicit *palanti*, quod ante conjectaverat. Nam *balanti* desiderio matris, voceque ista quærenti ac vocanti velut, intelligere debemus. *Schef.*

Balanti] Ms. *ballanti*. *Palanti*, Praschius; et ita Salmasius ad oram libri notaverat; sed vulgatam tuetur Virgil. Æn. ix. 'Quæsitum aut matri multis balatibus agnum.' Stat etiam pro vulgata Accius Diomede apud

Nonium: 'Passimque præda pecua balabant.' Jan. Guilelmus Veris. 1. c. 21. pro *præda* apud Nonium emendabat *precia*; Sriverius *pædida*; uterque frustra; *præda*, id est, luporum. *Gud.*

2 *Stulte*] Objurgantis est. *Schef.*

Non est hæc mater tua] Quare hæc, cum de nulla seorsim antecesserit? Et; si monstrare canis certam potuisset, cur desiderio ejus balasset agnus? Quare censeo scripsisse Phædrum, *non est hæc mater tua*. *Hæc*,

est, hoc loco, inter capras puta. Simile quid peccatum infra lib. iv. fab. 7. ubi legendum: *Heic quum tentaret.* Vid. Not. *Schef.*

Hæc] Lego hic. *Gud.*

3 *Segregatas]* Ab hac grege capellarum sejunctas, proprie. *Schef.*

4 *Non illam]* Præcesserit versus, qui excidit: nam profecto hæc hiant. *Meurs.* Hæc non hiare, sed studio dissolvi, inque dialogum mutari videntur: ut supra fab. 46. infra fab. 76. et 80. In caussa suavis, propter quam Terentius aliique idem quondam faciunt. *Prasch.* Meursius hic et statim ad sequentia: 'Tamen illa est potior,' notat hinc esse: verum enimvero non animadvertit, esse dialogum, in quo decet omittere, *ille dixit, ille respondit*: quia elegantius absunt, tamquam lector ipse audiret personas, quarum oratio fingitur. Ita fab. 46. 'Ut restiterunt: Unde sic, quæso, nites?' Item: 'Unde hoc, amice? Nihil est. Dic, quæso, tamen. Quia videor acer.' Et mox: 'Age, si quo abire est animus, est licentia? Non plane est, inquit. Fruere, quæ laudas, Canis.' Ubi si semper inseras, *dixit* Canis, *dixit* Lupus, ex disertissima fabula odiosissimam redegeris. Perinde enim esset, ac si picturis more veterum adscriberes: Hic est Lupus, Hic est Canis. Vide *Ælian.* Hist. Var. x. 10. Quam porro apud omnes et Poëtas et Oratores hæc frequens figura? An hiatus esse debemus dicere in his Ciceron. in Verr. iii. 85.? 'Frumentum, inquit, abs te emere oportet. Optime. Modium denario. Benigne ac liberaliter. Nam ego tribus HS. non possum vendere. Mihi frumento non opus est: nummos volo.' Denique vix aliter fieri Latinus sermo ferat in talibus, ut eleganter demonstrat doctissimus Hieron. Wolfius in Præfatione ad Zonaram, cujus loci referenda pars est: 'Idem mihi in dialogismis ad perpetuam orationem redi-

gendis haud raro permisi, ne propria nomina, et pronomina quædam, et verbum inquit, et alia hujusmodi ad fastidium usque inculcanda essent. Quis enim non malit cum redire in latomias, quam eandem cuculi cantionem audire toties? Ut enim Græcis hoc usitatum est: quanta seges exemplorum vel apud Platonem? Nolle igitur viro docto Notam istam excidisse: et verum ut fatear, nihil usquam vidi Meursianum, quod minus placeret, quam hæc in Phædrum annotationes. *Freinsh.*

5 *Dein portat onus]* Ipse Phædrus lib. i. 'Onus naturæ melius quo dederet.' A. Gellius xii. 1. 'Ne æquor illud ventris irrugetur, ac de gravitate oneris et labore partus fatiscat.' Ovid. Am. ii. 13. 'Dum labefactat onus gravidæ temeraria ventris, In dubio vitæ lassa Corinna jacet.' Ennodius Paneg. Theoder. 'Oneratæ foetibus matres inter familias tuas oblitæ sexus et ponderis, parandi victus cura laborabant.' *Psyche* Miles. v. 'Crescentes dies et menses anxia numerat: et sarcinæ nescia rudimenta miratur.' Arnobius iv. 'Nomen virginitatis exponere, et geneticum pondera sustinere.' Idem lib. iii. 'Gliscentibusque per dies alvis intestini ponderis morositate cunctari.' Sic, 'Matrum pondera,' Sidon. Ep. lib. iv. 20. Vid. Tertull. lib. de Carne Christi cap. 4. *Rig.*

Portat onus] Sic Lucretius lib. iv. 'Suscipere pondus;' et supra, 'Onus ponere.' *Gud.*

Ignotum] Reconditum, nec unquam adhuc visum. Num potius sic vocat, ex ignoto, ac temere conceptum? *Schef.*

6 *Prolapsam]* Ita amant de partu, maxime inauspicato. Ovid. in Ibin: 'Qui simul impura matris prolapsus ab alvo est.' *Schef.* Sedul. iv. 252. 'Qui male prægnantis delapsus ventre parentis.' *Burm.*

Prolapsum effundit sarcinam] *Ca-*
dendi et labendi verbis de partione uti
 Latinos æque ac Græcos Poëtas, ad
 Oppianum docui. Puto autem et
 Tryphoninum JC. usurpasse verbum
excidere, cum de Areseusa ancilla
 agit, sub hac conditione manumissa,
 ‘Si tres pepererit.’ l. xv. D. de stat.
 hom. ‘Nec enim’ inquit ‘natura
 permisit, simul uno impetu duos in-
 fantes de utero matris excidere, ut
 ordine nascentium incerto non appa-
 reat,’ &c. Ubi tamen vulgati libri
 omnes habent *excedere*. Sed viden-
 dum ne sit *ἐμφατικώτερον excidere*:
 quod Tryphoninum scripsisse autumo.
Profundendi verbo in hac notione
 usus est Tertullianus lib. de Carne
 Christi: ‘Horres utique et infantem
 cum suis impedimentis profusum uti-
 que et oblitum.’ Ibidem paulo ante
 malim: *Uterum indies inolescentem*:
 ubi vulg. *insolescentem*. *Inolescere* est,
 crescere et augeri. At *inolescere* su-
 perbire. Juvenalis quoque de Mes-
 salinæ partu *effundendi* verbo usus
 est: ‘Patruo similes effunderet of-
 fas.’ *Ritt.*

Effundit] Etiam hoc est inter verba
 propria hujus negotii, et de immatu-
 ro adhuc fœtu usurpatur. Quanquam
 hic agnus ad matris negligentiam,
 suamque infelicitatem, potius respi-
 ciat. Vide Juv. Sat. II. *Schef.* Fo-
 eas in vita Maronis: ‘Hæc cum ma-
 turo premeretur pondere ventris, Ut
 solet in somnis animus ventura repin-
 gens Anxius, et vigili præsumere
 gaudia cura, Phœbei memoris ramum
 fudisse putavit.’ Virgil. *Æn.* VIII.
 138. ‘Quem candida Maia Cyllenæ
 gelido conceptum vertice fudit:’ ubi
 vide Servium et Cerdam. Apulei.
 Metam. v. ‘Hæc autem novissima,
 quam fœtu satiante postremus partus
 effudit.’ Lucilius apud Non. in Pos-
 tica: ‘Non peperit, verum postica
 parte profudit.’ Ser. Sammon. LX.
 ‘Nudum hominum primum mater na-

tura profudit.’ Quem imitatus auctor
 Declamat. VI. 10. sub nomine Quinc-
 tiliani: ‘Non genuit filium, sed effu-
 dit.’ Vid. Barth. ad Statii Epist. ad
 Stellam pag. 6. et ad Theb. x. 799.
 Inter fragmenta Ciceronis, ex Orat.
 in Pisonem legitur: ‘Quæ te bellua
 ex utero non hominem fudit:’ ubi
 mallet *belluam*, ut habet Servius ad
 Virgil. *Æn.* VIII. 139. et docet hoc
 verbo celeritatem parientis notari.
 Juven. I. 105. ‘Jamque aderat tem-
 pus, quo jussum fundere fœtum.’
 &c. eleganti metaphora hinc petita,
 Cic. de Nat. Deor. II. 32. ‘Terra gra-
 vidata seminibus omnia parit et fun-
 dit ex se:’ et simili translatione Jo-
 hannem Baptistam Sedulius II. 146.
 ‘Muto genitore fluentem,’ dixit.
Burm.

Effundit] Prudent. Cath. Lactant.
 de Opif. 3. *Gud.*

7 *Quæ me nutrit*] Senec. de Benef.
 lib. III. 29. ‘Cum æque sine nutricis
 beneficio, quam sine patris, non po-
 tuerim,’ &c. *Gud.*

Admoto] Præbito, porrecto. Flo-
 rus I. c. 1. ‘Uber admovit infantibus.’ *Schef.*

8 *Fraudatque*] Subducit eis aliquid,
 privat eos lacte. Ita Plautus et alii.
 Vide infra IV. c. 19. *Schef.* Terent.
 Phorm. I. 1. ‘suum defraudans ge-
 nium.’

9 *Tamen*] Incipit nunc canis rur-
 sum loqui. Quod non observans
 Meursius denno hiatus fingit. *Schef.*

Potior] Juris respectu. Vult enim,
 plus deberi iis, a quibus nascimur,
 quam a quibus alimur. Curt. I. c. 1.
 ‘Statuunt neminem esse potio-
 rem, quam Abdolonimum quendam.’ *Schef.*
Vera mater Romulus, sed *verior* Rimi-
 cius; quod non displicet; sed ut ver-
 sni consulatur, legerem, *Tamen illa*
est verior, quæ peperit: ut absolute
 ponatur, quemadmodum lib. II. 4.
 ‘Feles, cavernam nacta, in media pe-
 pererat.’ ‘Potior’ vero mox sequi-

tur, unde huc credo irrepsisse. *Burm.*
Non ita est] Verba agni, refutantis
 sententiam canis. *Schef.*

Non ita est] Vide Senecam de Benefic. lib. III. 30. et seqq. et lib. VI. 22. *Gud.*

10 *Niger an albus]* Id est, mas an femina: q. d. nihil ad formaturam mei contulit. *Prasch.* Catullum imitari Faber hic observat. Sed et Cicero sic in Phil. 2. 'Et quidem vide, quam te amarit is, qui, albus aterve fueris ignorans, fratris filium præterii.' Prov. de ignotis; vide Erasmus in Chil. Vult autem, statim a partu deseruisse, ac ne respexisse quidem. *Schef.* Plaut. Pseud. IV. 7. 99. 'Hunc ego hominem nullius coloris novi.'

Niger an albus nascerer] Catullus in Cæsar. n. 94. 'Nec scire, utrum sis albus an ater homo.' *Gud.*

Niger an albus nascerer] Ex proverbio, 'Albus an ater sis nescio.' Utitur eo et Cicero Philip. 2. et Apuleius in Apologia, et Catullus in Cæsarem, et B. Hieronymus in Helvidium. Vide Erasmus Chil. I. Cent. 6. Adag. 99. Ad hanc formam Plautinum illud dictum est: 'Nullius coloris aliquem nosse.' *Ritt.*

11 *Age porro]* Non puto quidquam hic mutandum. Locus totus, si suppleatur ea, quæ desunt, ita habet: Age porro hoc propositum negotium, et perge. Licet scivisset, album nigrumve me natum, tamen quum, seu cum, crearer masculus, &c. *Age porro*, formula est adhortantis, per se subsistens, quæ nulla ratione cohæret cum sequentibus. Cicero de Inv. II. 'Age porro. Quid, si ipsi velint iudices adscribere, passurusne sit populus?' *Scisset* est concessivum. Demus, faciamus scivisse, etiamsi scivisset; quid ex eo ad me commodi? *Schef.*

Cum crearer] *Praschius* vult *num*. Sed, ut dixi, ego nihil muto. Vult

reddere rationem, quare expectare indies lanium debuerit; sc. quia creatus esset masculus. Nam hos quidem parare in cibum, feminas autem ad agendam prolem vivas servare solebant, sicut hodieque receptum est. Columella VII. c. 3. 'Villicus teneros agnos, dum adhuc herbæ sunt expertes, lanio tradit.' *Schef.*

12 *Beneficium]* Per Ironiam ista dici putat Rittershus. ab agno. Ego puto, verba esse canis, interrumpentis ea, quæ dicturus erat agnus. Quasi diceret: Quid tu vis dicere de sexu tuo? quantum est beneficium, quod es factus masculus, non femina? Quanquam non repugnem, si quis malit alterum, et manere in sermone suo agnum putet: sequitur mox agni responsio, *Ut expectarem*. Illud expectare cum continua sollicitudine intelligendum. Atque ita solent in talibus. Darius apud Curtium V. c. 12. 'Ego hic legem fati mei expecto.' *Schef.* Lege, *Beneficium natalis an magnum dedit?* Heins. Illud sane moveri non debet; est enim ironiæ inserviens particula; aut etiam concedentis ut millies in declamationibus. Vid. ad Quintil. Decl. II. 18. et IV. 6. *Burm.*

Beneficium magnum sane natali dedit] Versus est corruptus. Salmasius, ut constet, legit: *sane nato dedit*. Ego legerim: *sine natuli dedit*, vel *sine vitali*. Quintil. Declam. 368. 'Beneficium dedit, vitam donavit.' Senec. de Benef. lib. III. c. 31. 'Vis scire, quam non sit magnum beneficium vitam sic dare? Exposuisses.' Hinc 'Donum vitæ' apud Valerium Max. lib. VII. c. 7. *Gud.*

13 *In horas]* Ita Cicero, 'Communitari in horas,' in Ep. ad Att. *Schef.*

14 *Potestas nulla]* Adhuc sunt agni verba. *Potestas nulla in gignendo* ejus esse dicitur hoc loco, quæ in gignendo potestatem nullam sibi habet relictam, sed cogitur simpliciter facere,

quod id negotium requirit. Quæ non potest non gignere, postquam semel partum concepit. *Schef.*

15 *Cur hac si potior*] *Si. Ms. sit. Legendi* li versus: *Cujus potestas nulla in gignendo fuit, Cur hæc? sit potior, quæ jacentis miserita est.* *Gud.*

Quæ jacentis] *Barthius Adv. lib. XLII. c. 14.* ita versum hunc emendat: *Cur hæc sit potior, quæ jacentis miserita est.* Ego me ex hac lectione non extrico. *Schef.* Quæ jacentis miserita est, non est alia, quam cujus potestas nulla fuit in gignendo. Vult autem oppositionem facere, et matrem comparare cum ea, quæ tantum præbebat ubera. Quare mea opinione ista sunt corrupta, atque sic scribenda: *Cujus potestas nulla in gignendo fuit, Cur hac sit potior? quod jacentis miserita est, &c.* Cur hac, id est, vera matre, sit potior? quærit Canis: cum tamen ab hac vitam habeas. Respondet agnus, *quod jacentis miserita est.* *Burm.*

Jacentis] I. e. auxilio destituti: aut ægri, ex fame. *Plin. Ep. II. 20.* 'Verania Pisonis graviter jacebat.' *Supra fab. 14.* 'Hic cum jaceret morbo confectus gravi Rex:' sic enim interpungi debet. Vel etiam, contenti ac neglecti. *Cicero pro Roscio:* 'Cur tamdiu jacet hoc nomen in adversariis?' quam locutionem mox repetit. Vox est semper *ἐνεργητική.* *Prasch.* Notat miserum deserti a matre agni statum, quasi diceret: Dedit vitam, sed ut eriperet iterum per crudelissimam suam negligentiam, dum jacentem me ne respicit quidem. Sic τὸ *jacere* elegantissime usurpat *Ovidius Met. xv. 221.* 'Editus in lucem jacuit sine viribus infans.' *Schef.*

16 *Dulcemque sponte præstat benevolentiam*] Nimirum e mamma lac sugendum præbuit. *Clemens Alexand. Pædag. I. Πηγὴ τροφῆς τὸ γάλα· ᾧ δὲ καὶ γυνὴ δῆλῃ τεκοῦσα ἀληθῶς καὶ μήτηρ. δι' οὗ καὶ φίλτρον εὐνοίας προσλαμβάνει.*

Gell. lib. XII. cap. 1. Macrob. Satur. v. cap. 11. Rig.

17 *Facit par. bon non. necessitas*] *D. Ambrosius de Offic. I.* 'Illi necessitate diliguntur, quæ non satis idonea atque diuturna est ad perpetuitatem diligendi magistra.' *Rig.*

Necessitas] Naturæ scilicet. Similiter alicubi *Cicero.* Congruit nonnihil cum hujus argumento fabulæ disputatio *Phavorini* apud *Gellium* de sobole non tantum parienda a matre, sed et lactanda. *Ritt.*

Necessitas] Fontes hujus disputationis pete ex *Seneca Exc. Contr. III. 3. Grotio J. B. et P. II. 7. 4. Cellario Polit. I. 4. 16.* Vide etiam, quid de *Voconia lege*, 'Ne quis hæredem feminam scribat,' judicet *Augustin. C. D. III. 21.* quam propugnat tamen *Gaudent. de fem. excl. a success. Prasch.* 'Naturæ scilicet,' ait *Rittershusius.* Et sane quin respiciat ad necessitatem aliquam edendi conceptum semel partum, nihil ambigo, maxime cum præcedat de effusa sarcina. *Gronovius* exponit *Obser. lib. II. cap. 2.* 'ordinem naturæ,' quo innuere id ipsum velle videtur, quod ante dictum est. Et addit ex *Charisio:* 'Nullo consilio liberos generamus.' Verum præstat ipsum legere. *Rimicius* habet *nativitas*, quod *Neveletus* ait esse longe elegantius. *Schef.* In hanc sententiam vide *Cicer. ad Quir. post Redit. cap. 2. et Declamationes* sub nomine *Quinctiliani editas XVI. 278. 372. et Barth. ad Stat. Silv. II. 1. 87. Burm.*

19 *Obsistere homines legibus*] *Obsistere* est, repugnare, adversari: *leges*, jussa sunt et imperia qualiacunque, quæ quid exigunt a nobis fieri, vel non fieri; ut, sanguine junctos, parentes et liberos, amare se mutuo, non odio prosequi, debere. Contra quod peccatur sæpe, dum 'Nitimur in vitium,' vult dicere. *Schef.*

Obsistere homines legibus; meritis

capi] Nam, ut Poëta ait, ‘Nititur in vetitum semper, cupimusque negata.’ Huc pertinet Pauli sententia lib. iv. tit. 5. ‘Meritis liberos, quam pactionibus, adstringi placuit.’ Idem ex responso quodam Papiniani refert Justinianus in leg. xxxv. Si quando. C. De inoff. testam. ‘Meritis magis filios ad paterna obsequia provocandos, quam pactionibus adstringendos.’ *Ritt.*

Meritis] Simpliciter pro, benemeritis, i. e. beneficiis. Sueton. in Caio c. 26. ‘Omnibus pro necessitudinis jure, proque meritorum gratia, cruenta mors persoluta est.’ Ita Paulus Jctus: ‘Meritis liberos, quam pactionibus, adstringi placuit.’ Vide supra lib. i. c. 9. *Schef.*

Capi] Trahi in obsequium et amorem, eleg. de efficacia beneficiorum. *Schef.*

FABULA XVI.

1 *Accommodat]* *Accommodare se humanitati* dictum, ut apud Ciceronem, ‘Accommodare orationem auribus multitudinis,’ pro, ex voluntate humanitatis vitam moresque suos regere. *Humanitas* est ea amabilitas, qua studemus, ad societatem mutuam servandam, alter alteri placere. *Schef.*

2 *Pænas appetit]* Ut, ‘Oppetere mortem.’ Sed illud non memini alibi legere. *Ritt.*

Oppetit] Subit. Quomodo ‘Oppetere mortem’ dicimus, ut vult Rittershusius. Et sane sic ‘Oppetere pestem’ dixit Cicero in Tusc. i. *Schef.* Sic *præmia oppetere*, Catull. Epithal. Pel. vs. 102. ‘Aut mortem oppeteret Theseus, aut præmia laudis.’ *Heins.* Simpliciter *oppetere* dixit Val. Flac. iv. 543. ‘Quot proceres natosque Deum, quot robora cernis Oppetere?’ *Burm.*

Superbiæ] Ursinus edidit *superbia*. Causam ego non intelligo. *Schef.*

3 *Cicada acerbum noctuæ convicium]* Omnino in hanc rem Libanii Sophistæ Declamatio κατὰ γυναικὸς λαλίας, maxime pag. 19. et ult. *Rig.*

Convicium faciebat] Antiqui hoc *occurrence* dicebant. Festus: ‘Occultassint antiqui dicebant, quod nunc *convicium* fecerint dicimus, quod id

clare et cum quodam canore fit, ut procul exaudiri possit.’ Lucanus in Panegyr. in fin. ‘Sic et Aëdonia superantur voce cicadæ Stridula cum rapido faciunt convicia Soli.’ *Gud.*

4 *Faciebat]* Plane ad hunc modum et Ovidius de cicadis in Ep. ad Pisonem: ‘Stridula cum rapido faciunt convicia Soli.’ Terentius Adelph. act. II. sc. 1. ‘Ante ædes non fecisse erit melius hic convicium:’ ubi vide Guetum. De *convicio* dixi alibi. Cæterum non cohærent hic, *Faciebat noctuæ convicium*, sed *Faciebat convicium, acerbum noctuæ*, i. e. quod acerbum fuit noctuæ. *Acerbum* est molestum, ingratum. Cic. Or. pro Quin. ‘Nihil duri, nihil acerbi mihi erit, quod rempubl. tutabitur.’ *Schef.* Vide ad Ovidii Rem. Am. 507.

5 *Cavoque ramo]* Repete, in, ex præcedentibus; porro mallet *rami* Nob. Heinsius. *Schef.* An *Cavoque muro*? τὸ *Cavo ramo* non placet. Ex *muro* factum *rumo*, ex quo *ramo*. Guet. Lege, *Cavoque rami*. Sic inf. fab. 64. ‘Et artos circum trepidarent cava;’ et hac ipsa fabula, ‘Egressa e cavo.’ *Heins.*

7 *Admota prece]* Eleganter, velut de machina, ad exponendum ardorem et studium precantis. Curt. v. c. 10.

‘Preces deinde suppliciter admotæ,’ &c. *Prece* autem in singulari posuit, exemplo Terentii, atque aliorum. Lactantius lib. i. c. 7. ‘Item rursus, cum precem in Apollinem Smyntheum rogatus expromeret.’ Sic enim, non *preces*, ut est in editis, legendum, ut ostendam in adversariis meis ex Cæsaragustano codice. *Schef.* V. sup. lib. i. fab. 19. et lib. iv. fab. 25.

8 *Accensa*] Irritata, concitata ad cantandum: absolute. Quomodo Virgilius, quanquam sensu diverso, *Æn.* lib. iv. ‘Et sic accensa profatur.’ *Schef.*

Sibi Nullum esse auxilium] In oratione sua, contra clamorem cicadæ. Simpliciter posuit, in respectu fortassis ad illud Plauti in *Epid.* v. sc. 2. ‘Auxilium mihi et suppetiæ sunt domi.’ *Schef.*

12 *Sonare cithara*] An scribendum, *Sonare citharam quos putes Apollinis*? Quid si, *Sonare cithara quos putes Apollinem*? *Griet.* Anne scribemus *citharam*? *Virg. Æn.* lib. i. ‘Nec vox hominem sonat.’ Quod suavitatem noctua cicadarum carmini tribuit, simulata quidem mente tribuit: non minus quam vulpes nitorem et excellentiam corvo, fab. 13. Interim et Aristænetus *Epist.* i. 2. ubi delicias hortenses molli stilo depingit, cicadarum cantus meminit. *Prasch.* Buchnerus legit, *e cithara*. Non inapte. Sed nec vulgatum improbum est. *Freins.* Conjectabat hic Buchnerus, *Sonare e cithara*. At vero nomine doctrinaque Vir Clarissimus, Dn. N. Heinsius *Sonari*. Sed ignoro, an non vulgatum possit defendi, per illud Horatii *Car.* ii. 13. ‘Et te sonantem plenius aureo, Alcææ, plectro dura navis.’ *Sonare plectro*, sicut hic *Sonare cithara*. Aut per illud Virgillii, ex *Æn.* i. quod in animo habere potuit: ‘Cithara crinitus Iopas Personat aurata.’ Etiam *cantus tui sonant*, pro, ‘Tu cantans sonas; simile illi apud Fabium, ‘Cantus hortatur

remiges.’ *Praschius* putabat *citharam*. Verum si quid est mutandum, rector superior sententia videtur. *Schef.* Lege, *Sonari*. Horat. *Epod.* xvii. ‘Sive mendaci lyra voles sonari.’ *Eleg.* in obitum Drusi: ‘Hæcyonum tales ventosa per æquora questus Ad surdas tenui voce sonantur aquas.’ *Heins.*

Putes] Non video, qua ratione possit ita loqui ad cicadam ipsam. Num enim ipsa sic putare debuit de cantu proprio? Loquuntur sane ita de re diversa, et tertia, ut *Martial.* lib. xiv. de pumilione: ‘Si stantem videas, Astianacta putes.’ Itaque cum hic sermo sit de cantu cicadæ ad cicadam, sic scripsisse vix opinor. Forasan totus versus sic legendus: *Sonari cithara quis putet Apollinis*, includendumque parenthesi, ut sit sensus: Quia me cantus tui non sinunt dormire (nam sunt tam egregii, ut quis putet ab ipso Apolline cani) potabo. Nisi potius existimamus, illud *putes* non sic stricte referri ad cicadam, sed generatim ita poni, atque ideo vulgata omnia retinenda esse. In quam sententiam propendeo nunc magis. Qui notas olim addidit versioni Gallicæ, pro *Apollinis*, *Apollinem* putavit emendandum. *Schef.*

13 *Potare*] Bibere largius, per hilaritatem animi ex cantu, sicut solet fieri. *Schef.*

Nectar quod Pallas] Minerva nimirum avi suæ, quam in tutela habebat, potum illum Deorum dono miserat, die credo natali suo, quo se Noctua invitaret largius. *Ritt.*

Pallas] Quia noctua est avis Palладis, ut aquila Jovis, pavo Junonis, &c. *Schef.*

14 *Non fastidis*] Sc. nectar illud: formula humanitatis et civilis elegantiae. *Petronius* cap. 127. ‘Si non fastidis feminam ornatam, concilio tibi sororem.’ *Schef.*

15 *Una bibamus*] Horatius: ‘Una simus, ait.’ *Gud.*

Quæ ardebat siti] Ardebat sitis notat magnitudinem ex cantione diuturna, usurpaturque de persona; quod observandum. Claudianus pariter lib. i. v. 104. de Rufino loquens: 'Totumque exhausit Hermum, Ardebat majore siti.' *Schef.* Vide ad Ovid. *Epist.* iv. 173.

17 *Egressa cavo]* Scribo, *Noctua egressa e cavo.* Posset et legi: *Cupide advolavit egressa cavo noctua.* *Guiet.* Lego ad fulturam carminis, *egressa e cavo.* *Faber.*

Egressa cavo] Nescio an ex Ms. suo

Pithæus edidit: egressa e cavo. Leg. *egressam*, vel *ingressam cavum*; ita *Salmasius* ad oram libri, et recte; nam noctua non latebat cavo; somnum quidem capiebat cavo ramo; hinc librarius putavit noctuam in cavo fuisse, sed potius de cicada hoc intelligendum est. *Gud.*

18 *Trepidantem]* Forte *Crepitantem*: nam supra 'Garrulam' dixerat. *Heins.* Male: v. inf. iv. 5.

19 *Tribuit]* Nempe silentium et canendi pausam ut faceret. *Ritt.*

FABULA XVII.

Hanc fabulam pro sua obtrusit olim orbi erudito Nicolaus Perottus, Siphontinus Pontifex, in Cornucopia ad Martialis ep. lib. i. 77. dicens, illam fabulam se ex Avieno in fabellas suas adolescentem Iambico carmine transulisse. Vide *Scriver.* ad Martial. *Epigr.* lib. iii. 20. *Heins.* Vir doctus, qui auxit et illustravit Menagiana, tom. iv. p. 118. non videtur legisse, quæ Gudianus et alii de Perotto hic notarunt: nam et *Cybelæ* retineri posse credit, et versu tertio, ubi *Phæbo laurus* Perottus exhibet, ille succurrit versui adjiciendo copulam, *Phæbo laurus, et Pinus*, &c. quibus omnibus potuisset supersedere. Adde hic Hoogstratani notas. *Burm.*

1 *Olim quas vellent]* *Lucian.* περὶ θυσίων. Τοιγαροῦν καὶ οἱ ἄνθρωποι συνωδὰ τοῖτοισ καὶ ἀκόλουθα περὶ τὰς θρησκείας ἐπιτηδεύουσι. καὶ πρῶτον μὲν ὕλας ἀπετέμοντο καὶ ὕρην ἀνέθεσαν, καὶ ὕρην καθιέρωσαν, καὶ τὰ φυτὰ ἐπεφήμησαν ἐκάστω θεῷ. Arbores vero Diis dicatas plures adfert Virgilius *Eclog.* vii. 60. 'Populus Alcidae gratissima, vitis Iaccho, Formosæ myrtus Venerei, sua laurea Phæbo.' *Nev.*

Olim quas vellent] Hanc Phædri Fabulam prorsus imitatus est G. Faërnus, Fab. de Jove et Minerva. Eleganter etiam imitatur Martialis *Epig.* lib. i. 77. *O mihi curarum pretium non vile mearum, Flacce, Antenorei spes et alumne Laris. Pierios differ cantusque chorosque sororum: Æs dabit ex istis nulla puella tibi. Quid petis a Phæbo? nummōs habet arca Minervæ. Hæc sapit, hæc omnis fenerat una Deos. Quid possent hederæ Bacchi dare? Palladis arbor Inclinat varias pondere nigra comas*, &c. *Ædesin* Cappadocem ex Jamblichi schola reversum pater objurgabat, quod Philosophiam non saginantem artem didicisset: Πλοῦτος δὲ οὐχ ὑπὴν τῷ γένει πολὺς. καὶ ὅγε πατὴρ αὐτὸν ἐκπέμψας ἐπὶ παιδείαν χρηματικὴν ἐκ Καππαδοκίας ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. εἶτα ἐκδεχόμενος, ὥς θησαυρὸν ἐπὶ τῷ παιδί εὐρήσων ἐπειδὴ ποτε ἀπανελθόντος, φιλοσοφούντα ᾤσθητο, τῆς οἰκίας, ὥς ἀχρεῖον, ἀπήλυνε, καὶ ἐκδιώκων, Τί γάρ, ἔφη, φιλοσοφία ὠφελεῖ; &c. *Eunapius*, *Ædes. Rig.*

2 *Divi legerunt arbores]* Adi, si lubet, *Voss. Comm. Rhet.* i. 5. 37. ubi inter alia redarguit Perottum, qui

carmen hoc adsignat Avieno. *Prasch.*

Quercus Jovi] Vide Plutarchum in Coriolano. Servius ad Virgil. *Ecl.* 'Quercus in tutela Jovis est.' *Schef.*

Quercus Jovi] Plinius Jovi esculum tribuit, lib. XII. c. 1. 'Arborum,' inquit, 'genera Numinibus suis dicata perpetuo servantur: ut Jovi esculus: Apollini laurus: Minervæ olea: Veneri myrtus: Herculi populus,' &c. *Ritt.*

Myrtus] Ms. *myrtos*. Gud.

Laurca] Pro lauro, imitatione Virgilii, qui sic loquitur *Eclog.* VI. *Schef.*

4 *Pinus Cybelæ*] Apud Virg. *Æn.* IX. ipsa Cybele: 'Pinea silva mihi multos dilecta per annos.' *Prasch.* Miror equidem Schoppium, qui tam libenter Phædrum, etsi frustra, imperitiæ circa modulum syllabarum reprehendere solet, non hunc quoque locum reprehendisse. Id enim et sua solenni confidentia facere poterat, et Servii auctoritate fretus, qui duobus locis (nescio etiam an pluribus) secundam in *Cybele* brevem esse affirmat. Sed errat Servius, et qui ejus auctoritate locum hunc Phædri sollicitare velint. Namque ut testimonia veterum nunc quidem omittam, nec Servius, nec vulgus doctorum, satis commeminisse videntur, quæ sit liquidarum literarum natura. Quippe syllabam, per se brevem, efficere longam possunt, et e contra. Inde est, quod apud Homerum Μέλος producitur Hymno in Mercurium, (si tamen illud poemata Homeri est: certe antiquissimum est,) et Ἑλώπια primo Iliados. Contra autem duo LL corripitur apud Comicum in sede non ambigua scio, et, quod æque incredibile videatur, N et T in eadem syllaba corripiebant veteres, ut in 'Trecentos' et 'Trecentis' probari potest apud veterem comicum. *Fabr.* Media hic producitur contra vulgi consuetudinem ob liquidam concurrentem, de quo Fabrum vide hoc loco. *Praschius* literam eam geminat,

absque librorum auctoritate. De sinu, alias sacrata Cybelæ, vide Meursii Arboretum sacrum c. 15. *Schef.* Sed et Ant. Augustinus fine Dialogi VI. de Nummis Veterum, fortassis memoriæ vitio, refert scripsisse Phædrum, *Pinum Neptuno*. Cybelæ tribuit et Mart. XIII. 25. 'Poma sumus Cybeles.' *Freinsh.* Vide notas Gudii.

Pinus Cybele] Suave est, quod in vet. libris, quos habuere Perottus et Faërnus, legeretur: *Pinus cy bebe*, *Neptuno populus celsa Herculi*. Illi cum Phædri hos versus pro suis venditarent, neque intelligerent illud *cy bebe*, attribuerunt illud *Neptuno*. Itaque Perottus: *Pinus Neptuno, populus*, &c. Faërnus non tam impudenter furatus: 'Pinum humidi tridentifer rector sali.' Scilicet arripuit glossema illud *Neptuno*. Cum autem in Mss. legatur *Cibe be*, legendum est, *Cybebe*, ut ex Ms. Rem. colligitur, et nos infra ad fab. ult. hujus libri ostendemus; male Salmasius ad oram libri sui notavit legendum *Cybellæ*, ut 'Æra rotunda Cybellæ.' Pinum autem sacram fuisse Magnæ Matri etiam inde apparet, quod XI. Kal. April. quo primum die sol Æquinoctialem circulum attingit, Pinus succidebatur, et in Deum Matris sacrum inferebatur. Arnob. lib. V. 'Quid enim sibi vult illa pinus? quam semper statis diebus in Deum Matris intromittis sanctuarium.' Sic legendum docet Vales. ad Amm. Marcel. p. 255. Gud.

Cybele] Scrib. *Cybelæ*, ut infra I. III. fab. 20. 'Galli Cybeles.' Catullus quoque in Galliambo nunc producit mediam, nunc corripit. *Ritt.*

Populus celsa Herculi] V. Torrent. ad Horat. Od. I. 7. Scholiast. Theocrit. ad Idyl. B. vs. 121. Beger. Spicileg. Antiq. p. 155. Serv. ad Georg. II. 66.

5 *Admirans*] Absolute. Ita inf. IV. c. 18. 'Mirati, sibi legatos non revertier.' Cic. ad Att. 6. 'Admiratus

sum, quod nihilominus tua manu scripsisses.' *Schef.*

Admirans] Ms. *Ammirans*. Gud.

Interrogavit] Num scribendum distinguendumque, *Interrogavit causam*? Ita sane infra lib. iv. c. 18. 'Hanc alia quum rogaret causam facinoris.' Sed nihil muto, quia præcedit, *quare*. *Causam dixit*, ellip. pro, causam esse dixit. Ita sup. cap. 4. 'Causa [sed non dicitur.]' *Schef.*

7 *Honore fructum*] Quid si legas: *Honorem fructu*? Barth. reddidit: *Opimitate ne putemur utili Honorem habere venditum*. Buchn. Sed et Rigaltius sic edidit; et videtur melius. *Freinsh.* 'Videtur,' inquit Faber, 'legendum, *Honorem fructu*.' Idem ante judicaverunt Rigaltius, et Ursinus, et nuper etiam Freinshemius, ac Buchnerus, Interpretsque Gallicus. Quibus etsi non repugnem, tamen contra libros temere nihil muto. Sensus loci hujus videtur esse: Elegimus arbores nullos ferentes fructus, ne videamur, si quando in arboribus homines nos honorant, vendere *fructum* illarum arborum pro honore, et honorem velut pecuniam pro fructu recipere. Fructus sane arborum sunt Diis, non vero honor. Dii igitur non honorem vendunt, sed fructum. Præterea nec fructus arborum ad Deos veniunt. Et in universum præcipit hæc fabula, non fructum quærere proprium, et suum, sed communiter fructum. *Schef.* An scribendum, *Honorem fructu ne videamur pendere*? *Pendere*, i. e. expendere, destinare. *Guet.* Vulgatam lectionem ita explicem, ut honorem de sacrificiis et supplicationibus et cæteris ritibus, quibus Dii coluntur, capiam. Si ergo fructiferas arbores legissent Dii, viderentur earum fructus et proventum vendere mortalibus honore sacrificio- rum, quo quasi eos remunerentur. Ita *Honorem* passim apud Poëtas occurrere vulgatum est. Vide Erhard. ad Petron. cxxxiii. Cuper. Obs. ii. 3.

Barth. ad Stat. vi. 6. Sriver. ad Mart. Spectacl. i. Brouk. ad Tibul. iv. 6. 1. *Burm.*

Honore fructu] *Honorem fructu*, Perrot. et Faërn. Gud.

8 *At mehercule*] Verba sunt Minervæ refutantis Jovem. Ursinus porro legit: *At hæc* (Minerva scil.) *me hercule*, moxque narret. Quid? si faciamus: *At mi, hercules*, &c. ut mi sit, mihi. Sane mi in me mutatum alibi quoque notabamus. *Schef.* Forte, *At mehercle narret quisque, quicquid voluerit*. Vel potius, *At mehercle probarit*, vel, *pararit*, quod quis voluerit; vel denique, *At mehercle carum habebit*, quod quis voluerit, vel, *cari habeat*. Heins.

Narrabit] Proprie, velut de re ad se nihil pertinente. Donatus ad Ter. Andr. act. iv. sc. 3. 'Narrare aliena, et quæ nobis non sunt necessaria, dicimur.' Est autem formula secure spernentis aliorum judicia. Cæterum pro *narrabit*, mallem ego equidem *narravit*, id est, narraverit, concessive, ut apud Ciceronem sæpe. Sic in Ver. i. 'Seditiosus homo Cn. Carbo fuit. Fuerit aliis, tibi quando esse cœpit.' *Schef.*

Narrabit quod quis voluerit] Proverbialis locutio. Sic apud Trebell. Poll. in Mario Tyranno: 'Sed dicat quisque, quod vult.' Quemadmodum et Galli hodie, *Chacun dira ce qu'il voudra*. Gud.

Voluerit] Qua ratione metro satisfieri possit, vide in notis Hoogstratani.

9 *Oliva*] Ponitur hic pro arbore, cum proprie sit fructus. Vide Serv. ad Virg. Georg. ii. 63. *Burm.*

Propter fructum] Sic conjiciebat Rittershusius, et ediderunt Paris. Buchnerus legebat *fructu'st*; addens posse etiam τὸ ἐστὶν ex Glossa irrep- sisse. De priore dubito, an possit elidi lit. s e syllaba longa. *Freinsh.* Et ita Heinsius.

10 *Genitor*] In Ms. legitur, *Deorum*

gentium; forte legendum *ingentium*. Sic Virg. *Æn.* lib. 1. ‘Olli subridens hominum sator atque Deorum Oscula libavit natæ.’ *Gud.*

11 *Sapiens dicere*] An scribendum *dicere*, secunda persona præsens; i. e. merito sapiens haberis? *Guict.* Huc alludit Martial. 1. 76. ut observat ibi Rigaltius. *Prasch.*

12 *Nisi utile*] Reddit rationem, cur dicetur sapiens. Nempe sicut passim docet Aristoteles: Boni alicujus causa agunt sapientes, quidquid agunt. Ergo sequitur, stultum gloriam captare ex facto, quod nullam plane habet utilitatem. Puto dictum esse optimum, quod habes repetitum in marmore antiquo Albæ Julæ, ac descriptum apud Gruterum pag. 998. ut et Buchnero annotatum. *Schef.*

Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria] Eleganter Lucilius: ‘Hunc laborem sumas, laudem qui tibi ac fructum ferat.’ Non tamen omnia ad utilitatem referenda, aut hoc modulo metienda sunt. *Ritt.*

Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria] Zamoscius notavit Albæ Julæ in Dacia (hodie Transilvania) reperiri lapidem, cujus hæc epigraphæ gemi-

næ defunctorum superadditur effigiei: NISI. UTILE. EST. QUOD. FACIMUS, STULTA. EST. GLORIA. Ex Zamoscio hanc inscriptionem Gruterus in corpus inscriptionum retulit pagina 1000xcviii. 16. Extitisse adhuc nostro tempore in ea urbe lapidem illum cum hac epigraphæ testatur Johannes Trosterus in lib. iv. c. 21. *Dac. Nov. Ant. Noribergæ Ao. 1666.* editæ. Similis vetusta γνώμη e Publîi Syri Iambis Scenariis reperitur in lapide sepulchrali Romano apud Gruter. pag. 1000cxxxviii. 9. AB. ALIO. SPERES. ALTERI. QUOD. FECERIS. Gruterus in Syri Iambis edidit, *Ab alio spectes*; aliæ editiones, *Ab alio expectes.* *Gud.*

13 *Nihil agere*] Scribendum est, *Nil agere.* Sic enim citatur versus hic lib. iv. cap. 23. licet perperam adductus in antiquis. *Schef.* Subintellige, oportere: ἐλλείπει Græcis usitata. Occurrit, nescio an auctore Phædro, idem versus fab. 80. *Prasch.* Est versus confictus ex simili fab. 80. *Heins.*

13 *Nihil agere quod n. p.*] Infra lib. iv. ‘Nihil agere, quod non prosit, fabella indicat.’ *Rig.*

FABULA XVIII.

Pavo ad Junonem] Camerarius pag. 195. *Rig.*

2 *Cantus Luscini*] Luscinius φιλόμυθος καὶ φιλόδοξος. *Ælian.* περὶ ζῴων 18. v. cap. 38. *Rig.*

Luscini] ‘Luscinius’ et ‘Luscinia,’ ‘Simius’ et ‘Simia,’ ‘Galeritus’ et ‘Galerita’ apud Varronem. Quod autem existimat Rittershusius, apud unum Phædrum reperiri hanc vocem, fallitur: nam apud Senecam *Epist.*

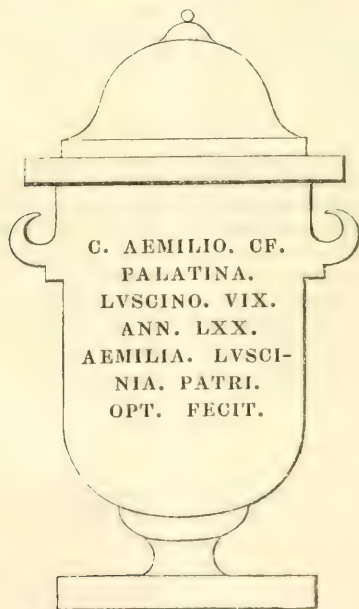
lxxxvi. ex quinque Palatinis codd. legitur: ‘Habet vocem, sed quanto dulciorem mobilioremque Luscini?’ *Faber.* Pro *lusciniæ*, putat Rittershusius, apud solum Phædrum reperiri. Ego tamen video et in Glossis ita scribi, quanquam ibi extet *luscinus*, quod puto esse pravum. Nisi forte sicut *luscinam* dixere pro *lusciniæ*, quod itidem ibi reperitur, sic et *luscinum*, pro *lusciniæ*. Sane *luscinium*

observare ex antiquis Senecæ codicibus Fabrum quoque nunc animadverto. *Schef.*

Lusciniū] Nota: *Luscinius* dicitur hic, quæ vulgo tantum *Luscinia*. Hoc quoque singulare Phædrus habet. *Ritt.*

Lusciniū] Ms. Rem. *Luscini*; male: nam secunda in *Luscinus* est brevis. Martialis: 'Lusciniæ tumultum si Telesina dedit.' Latine tamen dicitur *Luscinus*, *Luscinius*, et *Luscinia*. Gloss. 'Luscinus, ἀηδών,' ut Salmasius ad Histor. Aug. p. 118. dudum observa-

vit. Sic *simus*, *simius*, et *simia*, Gloss. veteres. Et *simus* est in lemmate epigrammatis apud Martialem, quem admodum legitur in vetusto codice Puteanorum. Sed omnium optime hæc confirmari possunt ex inscriptione, quam Romæ ex olla marmorea descripsimus, in qua *Luscinus* et *Luscinia* sunt Gentis Æmiliæ cognomina, ut apud Romanos permulta ab animalibus sunt petita cognomina. Unde *Leo*, *Lupus*, *Caper*, *Capella*, *Mus*, *Corvus*, (in familia Cornelia et Septimia) et similia.

Luscinus etiam nomen fuit Regulo Hispaniæ apud Liv. lib. xxxiii. Fuit et *Luscinus* cognomen Fabriciis: sic apud Liv. lib. xxxiii. c. 42. 'Prætor factus C. Fabricius Luscinus.' *Gud.*

3 *Cunctis avibus admirabilem*] Mss. Rem. et Pith. *auribus*; quod miror Pithæum neglexisse: est enim anti-

qua et elegans lectio, præ qua sordet et nauci est vulgata *avibus*. Inter catalecta Virgilii de Laudibus Hortuli pag. 176. 'Aves canoros garrulæ fundunt sonos, Et semper aures cantibus mulcent suis. Oblectat hortus, advocat, pascit, tenet.' Ubi pro *advocat* lege *avocat*. Petronius: 'Et

cœli summas avocet auriculas.' Vet. Epigr. lib. III. pag. 131. 'Musica contingens sublimis stamina Puli In-greditur, vulgus auribus ut placeat.' An vulgis? sic 'vulgares' apud Liv. Lego, vulgi auribus. Gud.

Avibus admirabilem] *Admirabilis ali-cui*, sicut 'Amabilis,' 'Venerabilis,' et id genus. Sed non dissimulabo, putare me, scripsisse nostrum, esse cunctis, ut sensus sit: Inter omnes hanc potissimum in admiratione esse. Schef. Recepimus nunc probatam tot viris doctis Mss. lectionem, *auribus*: quam firmat Ovidius Met. l. iv. 271. 'Dixerat, et factum mirabile ceperat aures:' et noster lib. II. prolog. 'Dum capiat aurem.' In Rimi-cio legitur, *et humana agnosceret*; unde forte posset legi: *Illum esse huma-nis auribus admirabilem*. Burm.

4 *Simul ac*] Puto illud ac posse abesse, solumque Noster alias omittere. Schef. Sic quidem fabula præcedenti 55. 'Simul cognovit vocem laudari suam:' et alibi; hic tamen propter metrum retinui. Vid. ad Quinct. Declam. x. 14. Burm.

5 *Gratia dixit Dea*] Ms. *gratiam dux-it Dea*. Lege, *gratia induxit Dea*: id est, per inductionem intulit. 'Induc-tio est oratio, quæ rebus non dubiis captat assensionem ejus, quicum instituta est:' Verba sunt Ciceronis de Invent. lib. I. Id plane hoc loco factum est a Junone; neque enim liquido Pavoni ad querelam respon-det, sed, inductionis artificio usa, aliis rebus non dubiis animum indignantem avis suæ placare, et assensionem ejus captare instituit. Nimirum ex abrupto obducens: *Sed forma vincis, vincis magnitudine*, et quæ sequuntur de smaragdino colli nitore. Atque hæc recondita vis est ejus verbi *inducere*. Cic. de Finib. lib. v. 'Natura quasi instituit docere, et induxit in ea, quæ inerant, tanquam elementa virtutis.' Lib. de Fat. 'Hanc rationem Epicu-rus induxit ob eam rem.' Orator:

Delph. et Var. Clus.

'Muta quædam eloquentia inducere.' Pro Dom. 'Et homo facetus inducit etiam sermonem urbanum.' Gud.

6 *Sed forma vincis*] Hinc Firmia-nus, carmine de Phœnice, avem hanc a forma et magnitudine commendatu-rus, ait: 'Effigies inter pavonis mista figuram Cernitur, et mistam phasidis inter avem.' Vid. Avien. Fab. 15. *Prasch*.

7 *Nitor Smaragdi*] Optime, nam *nitor* proprie gemmarum. Auctor ad Heren. 'Gemmæ nitore, et splen-dore auri.' *Smaragdi*, qualis est in smaragdo. Schef. Vide, quæ notavi-mus ad Petron. cap. 55. et Gronov. ad Senec. Medeam 573. *Burm*.

Nitor smaragdi] Pisides Cosmurgia: Ὡς πῶς ἰδὼν τις τὸν ταῶν μὴ θαυμάσοι τὸν χρυσοῦν, ὥς σάπφειρον ἐμπελεγμένον καὶ τὴν περωτὴν ἐν σμαράγδῳ πορφύραν τὰς πολυμόρφους συνθέσεις τῶν χρωμά-των, Ὅλας ἀσυγχύτους τε καὶ μεμιγμέ-νας; Philes: Λειμὼν γὰρ ἐστὶν ἡ γρα-φὴ τῶν ἀνθέων, Χρυσὸς δὲ λεπτὸς ἐγχευ-θεὶς τῇ πορφύρᾳ, Σμαράγδον ἀγνὸν ἐμφυ-τεῦει τῇ κράσει, καὶ σύνθετον φῶς, καὶ περωτὴν αἰθρίαν, Ἀκτίσι φυσικαῖς μειδιῶ-σαν σὺν τισι. Theophylactus Simocata Epist. Τὸ Μηδικὸν ὄρνεον ὁ ταῶς καὶ τῶν Μήδων τὴν ὑπεροψίαν κεκλήρωται, μέγα τι καὶ ὑπέρογκον ἐπὶ τῷ κάλλει φρονῶν. τούτου καὶ τὴν θήλειαν ἡττᾶσθαι δοκεῖ. τὸ πτερόν τοιγαροῦν οἷα δὴ κόμην ἀνίστη-σι, καὶ περιφανέστατόν τε τοῖς ὀρώσι κάλ-λος παρέχεται, καὶ κυκλικὸν ἀπεργάζεται σχῆμα, καὶ τὸν οὐράνιον εἰκονίζεται κόσ-μον, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ πτεροῦ τὴν τῶν ἄστρων διακόσμησιν ἀναπλάττεται καὶ τοῦτο μὲν Μηδικῶν ὀρνέων ἥθος φιλό-καλον. Tertullianus lib. de Pallio cap. 3. 'Pavo, plumia, vestis: et qui-dem de cataclitis; imo omni conchy-lia depressior, qua colla florent; et omni patagio inauratior, qua terga fulgent; et omni symmate solutior, qua caudæ jacent,' &c. Rig.

Smaragdi] Veteres scribunt *Zma-ragdi*: sic in marmoribus antiquis: neque aliter vetustissimi et optimi

Phædr.

2 M

quique codices manuscripti. 'Zmaragdis' apud Gruter. 993. 8. et 'Barbia Zmaragdis' inter Piccartinas. Quanquam enim viri eruditi observarunt, quandoque in priscis monumentis z pro s inveniri, quod aliquando vitiose, sive ad imitationem Græci Σ , accidisse apparet, tamen constanter et consulto veteres id fecisse observo in iis vocabulis, quæ a duabus consonis *Sm* incipiunt Græcæ originis. Hinc etiam 'Zmurna' apud Varro- nem, et 'Zmurnæus' apud Catonem constanter legi, notat Victorius ad Catonem fol. 2. Sic 'Cassia L. L. Zmyrna' apud Gruter. p. 660. 2. Et 'Claudia Zmyrna' apud Gruter. p. 627. 10. optimo ævo, a Smetio visa. Et 'M. Æmilius Zmaragdus' pag. 1120. 6. apud Gruter. e Pierio ad Virgil. Idem ineditæ inscriptiones a nobis collectæ testantur. Romæ in hortis Cælimontanis Mattheiorum in marmorea cistula, ubi Ciconia depicta :

D. M.

T. FLAVI. AVG. LIB.

ZMARAGDI.

Atqui hæc etiam inscriptio est optimi seculi, quo a marmorariis in scriptura rarissime peccatum videas. Ligorius repertam Romæ in cæmeterio ecclesiæ S. Mariæ vidit sequentem : A. TIMINO. IANVARIO. VETERANO...HONESTA. MISSIONE. XL. REMIS....GERINIVS. ZMARAGDVS. LIBERTVS. B. M. P. est inter nostras pag. 1522. 3. *Gud.*

8 *Plumis*] Id est, pinnis. Gloss. Græco-Lat. 'Πτερον, pinna, pluma, ala.' Aliæ : 'Pluma, πτερον.' *Guicet.*

Gemmeam caudam] Martialis de Pavone XIII. 70. 'Miraris, quoties gemmatas explicet alas, Et potes hunc sævo tradere, dure, coco?' *Nev.* Quomodo Plinius alienibi 'Rotunditatem gemmeam' dixit : 'Gemmatam caudam' vocavit Statius. *Schef.* Papi- nius Silv. II. 4. 'Quem non gemmata volucris Junonia cauda Vinceret?' Iulianus et nos aliquando de pavone,

nuda similia fabricantes, quæ descrip- tioni superbi aut formosi hominis subtexi possent. Placet, ea, ne semper humane loquamur, in medium af- ferre, si qua varietas lectori voluptatem injicere possit : I. 'Haud secus ac pavo stellati syrmatism orbem Ex- plicat, et varias arrecto pectore pen- nas Ostentat Soli, triplicique insigne corona Fert sublime caput. Fauni mirantur enntem, Mirantur Nym- phæ, sese stupet ipse superbus. II. Inter aves qualis præstanti cor- pore pavo Eminent, in justum pennas quum digerit orbem, Mille gerens oculos affixaque sidera tergo. III. Haud aliter Junonis avis ferrugine pulchra Munitum attollit pectus, gemmisque coruscas In gyrum sinuat pennas, et fulgura miscet. IV. Talia formosæ præfert rota picta volueris Lumina, talis apex, tales stant vertice cristæ. V. Pavoni similis, cui sola est cura decori Syrmatism, inque sua semper qui laude moratur, Area cui quæcunque potest angusta videri. VI. Sic pavo graditur, formæ qui munere fretus Porticibus vacnis se- met circumspicit errans, Cristatoque alte consurgit vertice ad auras. VII. Sic ardua pavo Pectora fert hortis, phimasque monilibus auctas Erigit. VIII. Splendida sic pavo caudæ man- gonia jactat, Expectans laudem, cre- scitque superbia viso.' *Prasch.*

Gemmeam caudam explicans] Plinius lib. x. 'Gemmantes laudatus expan- dit colores, adverso maxime sole, quia sic fulgentius radiant.' *Rig.*

9 *Quo mi*] 'Supple, Dii dederunt,' inquit Praschius. Recte. Illud quo, integrè est, quo fine. Est autem for- mula indignantis, et contemnentis præsentia; itaque dimidia tantum sui parte profertur. Horatius Ep. I. 5. 'Quo mihi fortuna, si non conceditur usus?' Cicero Verr. IV. 'Martis ve- ro sigillum quo mihi, pacis auctori?' Propert. El. IV. 3. 'Nam mihi quo, Pænis si purpura fulgeat ostris?'

Adde N. Heins. ad Heroid. Ep. II. vs. 53. et IV. vs. 167. *Schef.* Illa muta species, parum placet. Forte, Quo mi, inquit, cultam speciem? Vid. ad Ovid. Medicam. Faciei vs. 33. Vel posset legi: Quo mi, inquit, mutæ speciem; quid prodest mihi forma, si sim muta? *Burm.*

10 *Fatorum*] Putat quid deesse Meursius. Sed hic rursum, ut supra, personas loquentes non observat; verba ista Junonis sunt. Ait, debere ipsam acquiescere in voluntate Fatorum. *Schef.*

Partes sunt vobis datæ] Desumpta e scena locutio, in qua alteri primæ, alteri secundæ adsignantur. Vid. Dan. Heinsium ad Horat. Sat. I. 18. et locis ab illo notatis associa Epicet. Enchir. 22. *Prasch.* Rimicius habet: partes omnibus datæ. Ego nihil muto; partes absolute posuit: vult autem; cuilibet suam et peculiarem tributam esse partem. *Schef.* Ut et simpliciter usus hoc vocabulo Calp. Flac. Decl. XXIII. 'In domo partibus fingeretur;' ubi deesse meis, vel patris, notat Gronovius: sicut supplet noster IV. 25. 'Tuæ sunt partes prius,' &c. *Burm.*

11 *Tibi forma*] Senec. Epist. LXXVII. 'Valet, et leones; formosus est, et pavones.' *Ner.*

12 *Læva cornici omina*] Si una apparuerit; dextra, si binæ. Xanthus in vita Æsopi, cujus Max. Planudes auctor fertur: Ἀγαθὸς γὰρ οἰωνὸς δύο κορώναι· ἐπεὶ εἰ μίαν ἴδῃς, τοῦτο πονηρόν. *Prasch.* Ut a læva sedens, faciat

bona omina. Cicero de Div. II. 'A dextra corvus, a sinistra cornix facit rata.' Quæ *Praschius* habet, huc non pertinent. *Schef.*

Læva cornici omina] Virgil. 'Sæpe sinistra cava prædixit ab ilice cornix.' *Ritt.*

14 *Noli adfectare quod tibi non est datum*] Quia 'Amittit merito proprium, qui alienum adpetit,' ut supra dixit lib. I. fab. 4. Exemplo sit camelus, qui, ut est in fabulis, cornua Jovem poscens, auribus quoque privatus est. Observanda hic simul sententia Homérica, uni Deum non omnia tribuisse, sed aliis alia et diversa dona contulisse: Οὕτως οὐ πάντεσσι θεὸς χαλέπτετα δίδωσιν Ἀνδράσιν, &c. Odyss. Θ. 167. *Ritt.*

15 *Delusa ne spes ad querelam recidat*] Quia, ut infra lib. V. fab. 6. 'Quem spes delusit, huic querela convenit.' *Ritt.*

Recidat] Forte scribendum *reccidat*, ut 'Reddunt,' 'Rettulit,' 'Rettudit,' infra et similia; vide Indicem Gifanii. *Guier.* Primam producit, exemplo aliorum: quos laudat Gifan. Ind. Lucret. voc. *recidere*. *Prasch.* Cic. pro Sylla: 'Ad luctum reciderunt ex lætitia.' *Schef.* Vide Heins. ad Claudian. Bell. Gildon. 41. et ad Ovid. Ep. XIV. vs. 46.

Recidat] Prima producta, ut apud Auson. qui et 'Referunt' habet. V. Giphani. ad Lucret. Indic. et Scalig. Lect. Auson. lib. II. cap. 21. Salmas. ad oram notaverat, *reccidat*. *Gud.*

FABULA XIX.

1 *Æsopus domino solus quum esset familia*] Solus quum esset τὰ πάντα, quemadmodum Sidonius Apollinaris Carm. VII. 'Respublica nostra Tota Camillus erat.' Nam alias unicus ser-

vus familiæ appellatione non continetur. Ne duo quidem familiam faciunt. Ulpianus lib. XL. de verb. significat. Vid. Camerar. Vita Æs. pag. 10. *Rig.* *Solus cum esset familia*] Id est, cum

ei esset unicus servus, nam alias unicus servus non facit familiam, lib. XL. de V. S. Sic Ovid. Fast. 'Tres illi tota fuere domus.' Propert. 'Tu mihi sola domus, tu, Cynthia, sola parentes.' Lucanus: 'Omnia Cæsar erat.' Martialis Epig. lib. XII. 21. ad uxorem: 'Romam tu mihi sola facis.' Tibull. lib. IV. ad amicam: 'In solis tu mihi turba locis.' Livius lib. XL. 'Demetrius iis unus omnia est.' Demosthenes: *πάντα ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς*. Hinc illud Petronii corrigendum et explicandum: 'Solut cum esset τὰ πάντα.' Olim legebatur male *topanta*. Martialis Epig. lib. V. 25. 'Hermes omnia solus et ter unus.' Sic in veteri inscriptione, quam Capuæ vidimus in templo, quod olim S. Benedicti, nunc Societatis Jesu est, Dea Isis dicitur *una quæ est omnia*; TE. TIBI. VNA. QVAE. ES. OMNIA. DEA. ISIS. AERRIVS. BALBINVS. V. C. Gruterus ex schedis Pighianis corrupte edidit BABBINVS. Dicitur vero ideo *una esse omnia*, quia Isidem alii Junonem, quidam Cererem, quidam Thesmophoriam, alii Lunam, alii aliis nominibus appellant. Hinc et appellatur 'Myrionyma,' mille nominum, ut testatur Plutarchus de Iside. Unde explicari debet inscriptio apud Gruterum LXXXIII. 2. ISIDI. MYRIONYMAE. SACRVM. Huc et pertinet inscriptio Græca in pavimento Isidis inscripta, quam refert Plutarchus d. I. ΕΓΩ. ΕΙΜΙ. ΠΑΝ. ΤΟ. ΓΕΓΟΝΟΣ. ΚΑΙ. ΟΝ. ΚΑΙ. ΕΣΣΟΜΕΝΟΝ: *Ego sum omne quod fuit, est, et erit.* Gud.

Solut cum esset familia] I. e. instar familiæ, primo casu. Ita quoque intellexit Rigaltius Notulis ad Mart. XII. 89. ubi canit vates: 'Qui solus inopi præstat et facit turbam.' *Prasch*. Bis in expositione hujus loci peccat Rittershusius. En tibi hominis verba, sed profecto non audienda: 'Jungo et expono,' inquit, '*familia maturius*, id est, citius quam alias solemne erat familiæ, quæ tunc domo aberat. An,

solut familia, id est, desertus ab aliis servis?' Hæc ille: quæ nihil aliud quam somnia, quam logi. Sensus est: Cum quidam dominus solum haberet Æsopum, neque præterea ullam familiam, id est, alios servulos haberet, &c. Itaque Æsopus unus solusque erat familia, quæ vox nil aliud hoc loco significat quam *σὺστημα* seu *πλῆθος* famulorum. *Faber*. Rittershusium in loci hujus expositione non audimus. *Æsopus solus est familia*, pro, constituit ipse solus familiam, non habuit ipsius Dominus aliam familiam, alios servos. Eadem video in *Immentem venisse Rigaltio*, et adducere locum Sidonii, in quo legitur, 'Respublica nostra Tota Camillus erat,' quanquam hic locus non bene conveniat. Firmant idem suo suffragio *Faber* et *Praschius*, ut postea observavi. *Schef*. Eodem modo Propert. Eleg. I. 11. 23. 'Tu mihi sola domus, tu, Cynthia, sola parentes, Omnia tu nostræ tempora lætitiæ.' Et Ovid. Met. VIII. 635. de Baucide et Philemone: 'Nec refert, dominos illic, famulosve requiras; Tota domus duo sunt.' Eodem sensu Martial. XII. 89. 'Vernam, Qui solus inopi præstat, et facit turbam:' ubi malim, *solut inopi restat*, quamvis vulgata etiam explicari possit. *Burm*.

2 *Maturius*] Ponitur absolute, ut 'Ocyus,' 'Celerius,' scilicet quam pro consuetudine. *Schef*. Tempestivum convivium medio die. *Heins*.

3 *Ignem ergo quærens*] Nota: Ignem non semper veteres domi suæ excitabant, sed a vicinis plerumque petebant: neque enim facile negare petenti licebat. Videbatur enim hoc valde alienum esse ab ipsa humanitate, et vita hominum atque natura, quæ aqua et igni carere non potest. Hinc Plantus Trinumo Sc. 6. 'Datur,' inquit, 'ignis, tamen etsi ab inimicis petas.' Sic enim ibi habet Ms. Camer. non, ut vulgo, *tametsi*. Eodem et Ennii versus pertinent, quos refert

Cicero de Offic. I. 'Ut homo, qui erranti comiter monstrat viam, Quasi lumen de suo lumine accendat, facit, Ut nihilominus ipsi luceat, cum illi accenderit.' Et idem Plautus Anularia eodem respiciens ait act. I. sc. 2. sive (ut in Ms. Eystad.) sc. 1. 'Cave quemquam alienum in ædes intromiseris. Sta. Quid si quispiam ignem quærit? Euc. Extingui volo: Ne causæ quid sit, quod te quisquam quærilet. Nam si ignis vivet, tu extinguere extempulo.' De flamma tamen Deum, id est, de igne sacrificiorum, non licebat ignem accendere vel mutuari lumen, ut infra lib. IV. fab. 10. testatur Phædrus, ne scilicet sacra profanarentur. Ritt.

4 *Lucernam*] Cereum. Plautus Asin. act. IV. sc. 1. 'Si lucerna extincta sit.' Cicero Ep. ad Att. 'Facerem diutius, nisi me lucerna deficeret.' Vid. infra IV. c. 10. Schef. *Lucernam* pro cereo sumi vix puto, cum oleo alatur in ea ignis. Apulei. Met. IV. distinguit 'Tædas,' 'Lucernas,' 'Cereos:' et Petron. cap. 22. 'Lucernæ humore defectæ:' et quis non? Vid. inf. IV. 10. *Burm.*

Accenderet] Ms. *accenderat*; al. *accenderet*. Gud.

5 *Iter Effecit brevis*] Per compendia ivit. Ritt.

6 *Effecit*] Pro simplici *fecit*, aut *effecit* per compendium scilicet. Schef.

7 *E turba*] Ut supra fab. 9. 'E populo.' Sic et Suet. Cæs. 79. 'Quidam e turba:' et ita apud sacros scriptores Έκ, vel Ἀπὸ τοῦ ὄχλου. Vid. Lucæ Evang. IX. 38. XI. 27. XIX. 39. Marc. IX. 17. *Burm.*

8 *Medio sole*] Meridie, medio die, ut supra, 'Media via,' 'Media quercu.' Ita Martialis Ep. lib. III. in Ligurium: 'Non dipsas medio perusta sole.' Perperam ibi *medium solem*, regiones calidissimas exponunt. Etiam Statium sic esse locutum Theb. V. 85. annotavit Rittershusius. Sed est diversus Statii locus. Ita enim

habet: 'Sol operum medius summo librabat Olympo Lucentes, cum staret, equos.' Hic non simpliciter est *sol medius*, sed *medius operum*, pro, medius in operibus, qui ad medium suorum operum pervenit, qui mediam eorum partem absolvit; quale nil hoc loco dicitur. Deinde Statius de sole, ut de Deo, loquitur: at hic ponitur pro die, imitatione Virgilii, qui sic 'Solem novum,' item 'Tertium,' dixit. Meridiem intelligit. Schef. Ita 'Medium Phæbum' dixit Val. Flac. III. 482. ubi nos plura dicemus: et 'Primum' II. 75. et V. 332. 'Primos soles,' III. 612. 'Medio diei' Liv. XXXVII. 29. *Burm.*

Medio sole] Lucan. lib. VI. 'Titan medium quo tempore ducit Sub nostra tellure diem.' Ita apud Ovid. Met. lib. XI. 'Mediæ quoque commoda plebi Nostra patent, Peleu.' Sed in Ms. est, *medio quoque commoda Phæbi*. Lego tantum *Phæbo*. *Medio Phæbo*, ut hic *medio sole*. Gud.

Medio sole quid cum lumine] Horat. Sat. lib. I. 4. 'Ebrius, et (magnum quod dedecus) ambulat ante Noctem cum facibus.' Sic Diis Gentium exprobat Arnobius lib. V. 'Quod sub sole clarissimum cum lucernis et facibus orbis peragant vastitatem.' Rigg.

Quid] Sc. facis, elliptice, ex consuetudine celerius loquentium, nam festinabat Æsopus. Schef.

Quid tu cum lumine] Metron postulat, ut tu removeamus. *Medio sole* dixit pro, meridie: ut Statius Thebaid. V. Sic Horat. Ep. lib. I. 5. 'Supremo sole' pro, vespere dixit. Ritt.

Tu cum] Expungunt illud *tu*, Rittershusius et Buchnerus, propter versum; quorum sententiam sequi sese ait etiam Freinshemius, cum de dactylo in fine frustra cogitet hic Meursius. Schef. Forte, *medio soli quid cum lumine?* Heins.

9 *Hominem quæro*] Hoc et a Diogene Cynico factum scribunt. Ritt.

Hominem, inquit, quæro] Lucerna accensa homines quærebat Æsopus, quod de Satyricis etiam dici potest. Juvenal. Sat. i. 'Hæc ego non credam Venusina digna Lucerna?' Vetus interp. 'Lucernam dicit, quia Satyrici ad omnium vitia quasi lucernam admovent, et ut adurant, et ut ostendant crimina.' *Rig.*

Abit] Hic quoque propter versum volunt *abii*t Rittershusius, Meursius, Buchnerus. *Schef.* Non hæc frustra addidit. Noverat quippe, eo ridiculos magis esse, quos occupatus profert sales; quo magis alieni, minusque expectati ac præmeditati; eo etiam mordaciores, quo videntur magis serii. Itaque Phrygium istum derisorem *abeuntis* et *festinantis* habitu nobis sistit; quo dicterii festivitatem adjuvet. Sic in illo fab. 16. 'Rapere atque abire semper adsuevit lupus,' τὸ ἀβιρε ad exprimendam lupi facile elabentis πανουργίας efficax est: quum prima fronte abundare videatur. Eodem pertinet illud fab. 83. 'Nempe abigeris, quo venis?' si Rittershusii expositionem admittimus. Et hoc Livii non multum dispar: 'Legati, non impetrata pace, retro, unde venerant, domum reversi sunt.' Qui locus ad vitium μακρολογίας a Fabio refertur Inst. Orat. viii. 3. Sosipater addit, Inst. Gramm. lib. iv. 'Nul- lum enim pondus adjecit sententiæ

longitudo, sed decorem abstulit.' Quorum sententiæ non adscribi cupio. Frustratam enim non sine contemptu expeditionem hæc exprimere, immo et proverbium sapere crediderim. Atque ad hæc omnia mirifice quadrat vernaculus sermo. *Prasch.*

10 *Molestus*] Vid. ad Petron. c. 43.

Ad animum retulit] Consideravit, examinavit animo. Puto autem *referre* ad animum dici, sicut 'Referre ad se,' considerandi scilicet causa, vel 'ad proceres,' aut 'Senatum,' sententiæ exquirendæ gratia. Vulgo 'animum referre ad aliquid' in usu est. *Schef.*

Ad animum retulit] Sic Jcti, 'Ad animum revocare injuriam,' dicunt lib. ii. non solum §. 1. D. de injur. §. ult. Instit. eod. tit. *Ritt.*

12 *Adluserit*] Jocari voluerit. Secutus est Virgilium, qui Æn. vii. 17. 'Heus, etiam mensas consumimus, inquit Iulus. Nec plura adludens.' *adludens* est, jocans. Servius: 'Vocat *ad*; et, ludentem significat.' Optime. *Schef.* Male Gudius *illuserit*; *adludere* enim dicuntur, qui dicto aliquo et joco risum excitare conantur. Cicer. de Orat. i. 50. 'Galba ante alludens varie et copiose:' et ita alii passim. Dicto ergo illo, *medio sole Quid cum lumine?* alluserat ille garulus. *Burm.*

EPILOGUS.

1 *Parco*] Sc. scribere. Quomodo Virg. Æn. iii. 'Parce pias scelerare manus.' *Schef.*

2 *Primum esse*] Nihil vitii, nihil scabri video in hac lectione, nec cur opus sit legere, *Primum esse tibi ne videar immodestior*, cum Gronovio,

quidquam caussa est. *Molestus* enim esset Phædrus, nisi brevis. Vid. ad lib. iii. 19. *Burm.*

Esse ne tibi videar] Lege, *tibi esse ne videar*. Huic transpositioni favet vetus scriptura; sed in voce *Primum*, si vulgata servetur, non eliditur m

finale, quod Phædro familiare. Cod. Rem. habet, *Primum esse tibi ne videar*. Gud.

3 *Destringit*] Putat Rittershusius, *Destringit*. Et sane Cicero in Ep. ad Q. Frat. 'Sic habeto, nunquam me a causis et judiciis districtiorem fuisse.' Mallet is, qui versioni Gallicæ primum notas addidit, emendare, *Destrahit*. Schef. *Destringit* legit et Heins.

Destringit] F. *Destringit*. Sic et alibi ista perperam permutata reperi. Ritt.

4 *Si quis eadem*] Mox tamen v. 1. hoc retractat. Freinsh.

Conari] Ms. *conare*. Corrupte. Gud.

6 *Materiæ*] Ms. Rem. *naturæ*; quæ vera et genuina lectio, quam et Salmasius ex Ms. margini suo adscripserat. *Naturæ copia*, pro copiosa rerum varietate; ut ipse se explicat infra; atque id voluisse liquido confirmant, quæ in rem eandem paulo post sequuntur lib. v. fab. 5. 'Et copiosa rerum abundat varietas.' Quæ plane respondent hisce: *naturæ tanta abundat copia, Labori faber, &c.* quibus verbis Phædrus adeo ad suum fatum concinnis, vaticinari magis, quam fabulari voluisse credi potest. Ego certe cum Ao. 1658. ea, quæ Tan. Faber in auctorem nostrum notarat, primum vidissem, avidè perlegissem, laborem illum infra meam expectationem deprehendens, oraculum hoc fabulatoris nostri Editionis ejus fronti adscripseram; qua in re nullam me injuriam Fabro fecisse, res ipsa loquitur. Gud.

Abundet] Ut in illo Virgilio Georg. III. 'Rursus abundabat fluidus liquor,' &c. Schef.

8 *Premium*] Salmasius ad oram libri sui: 'Lege: Brevitati nostræ nimirum ut reddas, peto, Quod pollicitus es.' Gud.

9 *Quod es pollicitus*] Leg. metri causa, *pollicitus*. Ritt.

Exhibe vocis fidem] Præsta ipso

opere, quod voce ac sermone promissisti. Ita *exhibere fidem* usurpavit Columella II. 1. 'Inspiciendus erit villicus, an etiam domino fidem ac benevolentiam exhibeat.' Schef.

Exhibe vocis fidem] Petron. Sat. 'Quæso, inquit, Eucolpi, fidem memoriar tuæ appello.' Plinius Epist. lib. III. 14. 'Immobilis et extentus fidem peractæ mortis implevit.' Ipse supra: 'Ut adjuvaret jurisjurandi fidem.' Rig.

10 *Nam vita morti propior est cotidie*] Hanc sententiam eleganti comparatione illustravit poëta quidam recentior: 'Velut secundo vecta navis flumine Sensim propinquat littori: sic indies Vivendo morti appellimur propinquius.' Ritt.

11 *Hoc minus*] Miror equidem tot doctissimos viros non vidisse, aut certe non monuisse, versum hunc suis mensuris carere. Emendari possit: *Et hoc minus et minus ad me venit muneris*. Nota illa sunt, 'Minus minusque,' 'Minus et minus,' 'Magis magisque.' Græci *Μᾶλλον μᾶλλον*; Alexis apud Suidam. Posset etiam non minus commode legi: *Et hoc minus tui ad me veniet muneris*. Fab.

Minus veniet] Lege, *minus usu veniet*. Ut versus constet, revocanda omnino est integra vocula *usu*, quæ ob librariorum in describendo compendia excidit; ut eo modo multæ aliæ voces et syllabæ perire, et postea a viris doctis restitutæ sunt. De usu muneris loquitur, et ob brevitatem vitæ cito expediendum esse promissum beneficium monet, ut eo uti posset longius. Munus quod differatur idem esse potest; atque ita non natura rei, sed usu tantum eo minus est, quo plus temporis consumit dilatatio. Sequentia adhuc magis hujus lectionis veritatem tuentur, et de usu solo actum fuisse docent: 'Si cito rem peragas, usus fiet longior; Fruar diutius, si celerius cæpero.' Quæ verba mihi in mentem revocant

locum, qui eandem prope miserandam sortem subiit, apud Plinium Juniorem Epist. lib. viii. 5. 'Nam fruendis voluptatibus crescit carenti dolor.' Ms. *fruendi vel fruenti voluptatibus* indicant excidisse voculam quandam, quam sensus requirit, et quæ omnino revocari debet, et restitui e vocis *fruendi* duabus ultimis litteris, *di*, et prima sequentis vocis *u*, conjunctim *diu*. Scribendum enim, *fruendis diu voluptatibus*. Id antecedentia plane confirmant. Amiserat Macrinus uxorem singularis exempli, cum qua triginta novem annis sine offensa vixerat; addit ergo Plinius: 'Habet Macrinus grande solatium, quod tantum bonum tam diu tennit, sed hoc magis exacerbatur, quod amisit, nam fruendis diu voluptatibus crescit carenti dolor.' *Gud.*

Veniet] Suetonius composito *pervenire* usus est, hoc sensu. Aug. c. 101. 'Nec plus perventurum ad hæredes suos professus est.' Et sic edidit Ursinus hoc loco, quod nec Heinsius displicet. *Schef.*

12 *Temporis*] Respicit præcedens *plus*, diciturque, ut supra 'minus muneris.' *Schef.*

14 *Si celerius cæpero*] Scil. frui. An *cæpero*, id est, accepero, scil. minus promissum? *Ritt.*

Celerius] Citius scribendum videtur, ita versu exigente. *Tò citius* in *celerius* mutatum, propter præcedens *cito*. *Griet.*

Cæpero] Incæpero frui. Hoc vult, nec ambigo cum Rittershusio, quoniam ad præcedens *Fruar* refertur. Ita statim ab initio: 'Supersunt mihi, quæ scribam; sed parco.' *Schef.*

15 *Languentis avi reliquiæ*] Valerius Max. lib. vi. c. 2. §. 10. 'Robustas senectutis reliquias.' Et lib. ii. c. 6. §. 8. 'Reliquias spiritus.' Et lib. ix. 'De reliquo spiritu suo sollicitus.' Ms. B. *De reliquo spiritus sui sollicitus*. Lib. v. c. 6. §. ult. ext. 'Aristoteles vero supremæ vitæ reli-

quias vix custodiens.' *Gud.*

17 *Bonitas tua*] Ita Antonius ad Ciceronem Ep. ad Attic. xiv. 13. 'Quod si bonitas tua responderit iudicio meo, quod semper de te habui, gaudebo.' Petavius vertit, ἡ σὴ χρηστότης καὶ ἐπιεικεία. *Gud.*

18 *Beneficium utile*] Ms. Rem. et Pith. *beneficio utilius*; scribe *beneficio utilis*. Eleganter. Ita Martialis Ep. lib. ii. 90. 'Vivere quod propero, pauper, nec inutilis annis, Da versam; properat vivere nemo satis.' *Nec inutilis annis*, id est, dum annis meis uti possum, dum per ætatem licet. Cicero: 'Et suis et publicis rationibus utilis.' *Utilis*, commodus. Glossæ Philox. 'Χρήσιμος, utilis, commodus.' Cum jam *beneficio utilis* esse desiderit, [sic,] id est, cum jam Phædrus, senio debilis, beneficio tuo uti frui amplius non possit. Et hoc eleganter de sene dicitur; non tantum ob brevissimum usum et senectutis incommoda, quibus nihil ad gustum est; sed maxime etiam ob suam ipsius naturam. Sic Horatius de sene: 'Timet uti.' Unde etiam senex 'timidus' dicitur, tum aliis, tum etiam Phædro, l. i. f. 15. quem Meursius frustra sollicitat. *Gud.*

Utile] Sc. mihi tale, quo possim uti, propter vitæ meæ brevitem. *Schef.*

19 *Et mors, &c.*] Nam, ut Hercules ait apud Euripidem Alcestide: Βρατοῖς ἅπασι κατθανεῖν ὀφείλεται. Debitum ergo dicit vitam, quæ data est utenda; 'Data est sine fenore nobis Mutua, nec certa persolvenda die,' ut ait Pedit in Elegia de morte Drusi. Artemidorus quoque in Oniromanticis lib. iii. c. 41. debitum ex mutuo et vitam facit ἀνάλογα. Δάνειον τῷ ζῆν τὸν αὐτὸν ἔχει λόγον. ὀφείλομεν οὖν καὶ τὸ ζῆν τῇ τῶν ὄλων φύσει, ὡς καὶ τὸ δάνειον τῷ ἐγχερίσαντι. ὅθεν ὁ δανειστῆς τοῖς νοσοῦσιν ἐφιστάμενος καὶ ἀπαιτῶν, κίνδυνον σημαίνει λαμβάνων δέ τι καὶ θάνατον. Dixi, debitum ex mutuo: hoc enim est δάνειον: non autem quodvis debitum, ut Cornarius vertit. Δα-

νειστης, et Latine 'Danista,' est, facinator. *Ritt.*

Mors vicina, &c.] Cicero Philip. XIV. 'Debita mors naturæ reddita.' Horat. in Arte: 'Debemur morti nos.' Tertull. de carne Christi c. 6. 'Mutuum debitum est inter se nativitati cum mortalitate.' Vet. inscript. Claromont. quam integram una cum aliis nec paucis Arvernæ monumentis publico debet Jo. Savaro: DEVTVM. [NATVRE. QVIDEM. COMPLEVIMVS. OMNIS. ET. CARNEM. FRAGLEVMEDE. TER...A. SVMIT. &c. Vide Epitaph. Juliæ Secundæ filiæ Cornelii Tychæ uxori I. lib. III. Epigram. Vet. p. 129. *Rig.*

Flagitabit debitum] Plutar. ad Apollon. Μοιρῶν χρῆος εἶναι λέγεται τὸ ζῆν, ὡς ἀποδοθησόμενον, δ' ἐδανείσαντο ἡμῶν οἱ προπάτερες. Dixit φύσεως ἀνάγκας Isocrat. in Panegy. τὰ μὲν σώματα ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις ἀπέδοσαν. *Nev.*

Debitum] Vitam scilicet, quam omnes ei debemus. Ita sæpiissime Philosophi, ut et Rittershusius observat. *Schef.*

20 Stultum] Me, nec satis rem, ut in se ipsa est, considerantem. *Schef.*

Stultum admovere, &c.] Quid ineptius, quid stultius, si ita Phædrus scripisset? quin se ipsum stultissimum declarasset, qui plus una vice Eutycho preces jam admovebat. Ms. Rem. *precesexes*. Pith. *precepsexis*. Unde Pithæus infelici conjectura fecit, *preces existima*. Nam, præterquam quod illud *existima* nimis longe a veteri scriptura abeat, verborum reliquorum verum sensum prorsus invertit, atque exstinguit; itaque facile fuit nobis veram lectionem invenire. Scribendum enim: *Stultum admovere tibi preces sexcenties*. Scilicet, *precesexes* nihil aliud erat quam *preces sexcenties*. Natum illud monstrum SEXIS ex compendio scribendi SEXC. sive SEXCIS; utroque enim modo in vetustissimis membra-

nis SEXCENTIES reperitur scriptum. Hoc ergo dicit: Jam semel atque iterum opem tuam imploravi; quid stultius certe est, sexcenties id te rogare? *Sexcenties* pro; pluries, etiam pueris notum est eleganter dici et in proverbium abiisse. Plautus Menæc. act. v. sc. 4. 'Quin suspirabo plus sexcenties in die.' Sic *sexcenta* pro paulo pluribus. Cicero Ep. ad Att. lib. VI. 4. 'Belli periculum, militum improbitas, sexcenta præterea alia.' De Divin. lib. II. 'Sexcenta licet ejusmodi proferre.' Sic passim; imo etiam pro paucissimis. Cicero Ep. ad Attic. lib. VII. 2. 'Venio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas uno tempore accepi.' Sic quoque *senio* pro *sexennio* scriptum reperimus. Incerti panegyricus Constantino Aug. dictus c. 16. 'Consumpto per desidias senio.' Sic in Gruteri et H. Stephani editionibus. Sed scribendum omnino *sexennio*. Liv. p. 333. edit. Sigon. 'E Romanis cecidere.... victi.' Scribe VICTI, id est *sexcenti*, quod omnibus literis in alio quodam libro scriptum est. Livius lib. XXIII. c. 13. 'Fit SC. ut Annibali quadraginta Numidarum millia in supplementum mitterentur, et quadraginta elephantum, et argenti multa talenta.' Ubi notat Gronovius: 'Pnt. et Pet. omittunt τὸ multa, ut credibile sit numerum excidisse; M. Ant. Muretus acute legit M. VC. TA quod explicat mille quingenta talenta.' Var. Lect. lib. XVI. c. 8. *Mille* forte sufficerent ex capite 32. hujus libri. Hæc Gronovius recte dicit, *mille* sufficere, ex ipsius Livii c. 32. Ubi dicitur Mago inter alia mille argenti talenta transmissurus fuisse; atque ita altero illo loco omnino legendum. Natum illud *multa* ex compendiis scripturæ; primo scriptum CIO sæculo sexto circiter aut septimo Christiani CIOIL; sic enim mille tum significabant; postea nono aut decimo sæculo, Monachus putans syllabam revocandam esse

sequentem geminandamque perperam scripsit *MULTA TALENTA*. *Gud.*

Admovere] Ita sup. III. c. 17. quam hic potius molestiam illam respiciat ex continuis precibus suis. Porro scribit Heinsius *admoveri*, quod placet. *Schef.*

Existima] Mallem scribere *existimo*, ut sit formula confitentis importunitatem tot suarum precum. *Schef.* Licet blandiatur Gudiana conjectura, non ausus sum tamen in textum recipere, ut fecit Hoogstratanus, nec tamen vulgatum possum probare, nam illud *existima* quo referam nescio : et certe corrupta vox est.

21 *Proclivis*] Absolute. Verum suspicor scripsisse, *Proclivis quum sis misericordiæ*. Silius lib. XIII. ‘Sceleri proclivis egestas.’ *Schef.*

22 *Sæpe, &c.*] Nam erranti medicina confessio est : atque, ut ille ait : ‘Proximum ad innocentiam tenet locum verecunda peccati confessio.’ Sed tamen, ut inquit Mimus : ‘Mala causa est quæ requirit misericordiam.’ *Ritt.*

Sæpe impetravit, &c.] Invenitur hic versus in gnomis Ethico-Politicis a Grutero editis. *Gud.*

Confessus] Rittershusio sic dicitur, qui delictum suum aperte fatetur, nec dissimulat. Sed hic passivo sensu is innuitur, qui manifesto talis, de quo nemo dubitat, quin sit reus. Quomodo et apud Ciceronem ideo ‘Confessa res,’ et ‘Manifesta’ junguntur. Ovid. de Pont. II. 2. ‘Non est confessi causa tuenda rei.’ *Schef.* Sic *confessus amor* apud Petron. 127. pro manifesto et legitimo, quem dissimulare, ut furta sua, non volebat Jupiter : ‘Cum se confesso junxit amor Jupiter.’ Id est, cum cum [Observa repetitionem ejusdem vocis. In majori Edit. ‘cum coit cum,’ &c.] Junone conjuge sua coit. Et hinc corrigendus auctor Elegiæ ad Liviam vs. 305. ‘Tu confessus amor, tu solus et ultimus illi.’ Antea

legebatur, *Tu concessus amor*. Eodem modo Virgil. in Ceiri, 244. ‘Sin confessus amor noto te macerat igni.’ Ubi et *concessus* in recentioribus editionibus legitur, cum editiones veteres, testante et approbante Scaligero, exhibent *confessus*. Quinct. Inst. I. 5. ‘Confessis quoque Græcis utimur verbis :’ id est, receptis in usum, quæ originem Græcam manifestam produunt : male et ibi *Concessis* malebat Francius. Ita et ‘Propositio confessa,’ eidem Fabio lib. v. 15. quæ non opus habet probatione. ‘Confessus hostis’ Claudian. VI. Cons. Hon. 249. quod idem notat ac, Professus, de quo supr. ad fab. 6. hujus libri. Vide ad Petron. cap. 91. *Burm.*

24 *Tuæ prius sunt partes, aliorum dein*] Ms. *Tuæ sunt partes, fuerunt aliorum, dein simili gyro venient aliorum vices*. Lege : *Tuæ sunt partes, fuerunt aliorum prius, Dein simili gyro venient aliorum vices*. *Tuæ sunt partes* elegans locutio, petita a Scenicis, quorum cuique sunt partes datæ. Cicero de Divin. ‘Quid de auguribus loquor? Tuæ partes sunt, tuum, inquam, auspiciorum patrocinium debet esse.’ Ep. ad Att. XIV. 14. ‘Tuas partes esse arbitror, ut ejus animum tene- rum his opinionibus imbuas.’ Pro Cornel. ‘Quæ sunt igitur partes meæ?’ In Verr. ‘Meæ partes sunt hospitum recipiendorum.’ Seneca de Ben. IV. 2. ‘Primæ partes sunt ejus.’ Grutero videtur a Terentio sumsisse, Phorm. prol. ‘Primas partes qui aget, is erit Phania.’ Sic supra noster : ‘Fatorum arbitrio partes sunt vobis datæ.’ Cicero pro Dom. ‘Meæ partes in ea causa præcipuæ fuerunt.’ Catullus non quidem de partibus, sed proverbialiter, *prius fuere*, pro, olim fuere, eleganter Epig. IV. de Phaseli sui virtutibus : ‘sed hæc prius fuere : nunc recondita Senet quiete.’ Sed et tota hæc phrasis de præsentī, præterito et futuro, Catulliana et Virgiliana est. Ille Epigr.

xxi. 'Aureli, pater esuritionum, Non harum modo, sed quot aut fuerunt, Aut sunt, aut aliis erunt in annis.' Et iterum ad Ciceronem: 'Disertissime Romuli nepotum, Quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli, Quotque post aliis erunt in annis.' Et Epig. xxiv. 'O, qui flosculus es Juventiorum, Non horum modo, sed quot aut fuerunt, Aut posthac aliis erunt in annis.' Virgil. Georg. iv. de Proteo: 'Novit namque omnia vates, Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.' Gud.

Sunt] Lege, *sint*. Heins.

Partes] Officii hujus, meæ innocentia præstandi. Quod si feceris, admonebuntur tuo hoc exemplo alii, ut et ipsi, suo quisque tempore ac loco, præstent debitum officium, innocentiaque meæ succurrant. Hic opinor sensus est, nec quidquam in verbis immutandum. *Schef.* Vid. ad iii. 18.

27 *Gratulari me fac judicio*] Ms. *me latare jud.* Hinc Pithæus ex conjectura edidit *fac*, contra librum suum. Notavit et antiquam lectionem Rigaltius, sed hinc pessime conjiciebat, legendum esse *patere*; nam peccat graviter contra verum. Malim ergo: *gratari me patere*. Vide omnino Inscriptionem apud Gruterum p. 462.1. 'Patrono præstantissimo testimonium gratulationis exsolvimus.' Scilicet, quia Ragonius ille Vincentius judex inter Menses Portuenses et Caudicarios feliciter judicaverat. Gud.

Judicio] Omissa præpositione *de*; fac me gaudere, ac gratulari mihi ipsi ob tam favorabilem tuam in causa sententiam. Sic 'Gratulari affinitate alienjus,' 'celebritate' dixit Cicero. Et Declamator Vetus in Sallust. 'Populus R. frequens adventu meo gratulatus est.' *Schef.* In Epistola Cælii ad Ciceronem lib. viii. 13. Lambinus legit: 'Gratulor tibi affinitatem,' quod rectum puto; nam si

tibi addatur, non puto ablativo locum esse; sed *gratulor*, absolute positum, etiam notat gaudere, lætum esse: sic dixit Servius ad Virg. Georg. iii. 309. 'Cervi congregatione gratulantur.' Veget. de Art. Veter. i. 56. 'Neque servi de damno domini cogitant, quod eidem contingere gratulantur.' Vid. inf. v. fab. 7. *Burm.*

29 *Difficuller continetur*] Alludit ad sententiam versus Sophoclei: *Ξὺν τῇ δικαίῳ γὰρ μέγ' ἔξῃστι φρονεῖν*. Id est: *Nam justa causa spiritum attolli jubet*. Eodemque sensu Plantina Alcumene ad Amphitruonem suum ait: 'Quæ non deliquit, decet audacem esse, et confidenter pro se et proterve loqui.' Et Pseudolus: 'Decet, innocens qui sit atque innoxius, Servum superbum esse, apud herum potissimum.' *Ritt.*

Spiritus] Eleganter, in respectu ad illam vehementiam commotionis, ob injuriam acceptam. Vult autem id ipsum, quod ait apud Curtium Philotas lib. vi. c. 10. 'Verba innocentem reperire facile est, modum verborum misero tenere difficile.' *Schef.*

30 *Sincera*] Mallem scribere *sincere*, ac ad *consciis* referre, ut *sincere consciis* sit, vere consciis. Nam integritatem aliam præter sinceram non intelligo; ut, si ei jungatur, videri queat supervacuum. *Schef.* Male Schefferus corrigit *sincere*. Lege *sibi veræ*. Heins.

31 *A noxiorum*, &c.] Sejani scilicet, quem sibi accusatorem, testem ac judicem simul fuisse, conquerebatur et supra Prol. lib. iii. Quanta autem hujus Sejani potentia fuerit aliquandiu in aula Tiberii Imp. ut etiam dominationem captaverit, ac regnum sibi parare cogitarit tandem, notum est ex Josepho Antiq. Jud. lib. xviii. et ex Tacito Ann. lib. i. et iv. ubi ejus *πρωτοπογραφία*. *Ritt.*

A noxiorum] Supra: 'In calamitatem deligens quedam meam.' *Rig.*

Noxiorum] Eorum, qui nocere pos-

sunt. Sic supra posuit 'Innoxium' Schef.

Insolentiis] In plurali, pro, insolentia, ut augeat mali magnitudinem, et sic miserationem facilius inveniat. Schef.

32 *Apparebunt tempore*] Ut Græci dicunt *Χρόνος*, item *Χρόνιοι*; id est, tandem. Exempla multa apud Euripidem aliosque occurrunt. Alludit autem simul ad sententiam vet. versus: 'Ἀγεί δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.' Id est: *A tempore in lucem profertur veritas.* Ritt.

Apparebunt tempore] Rutil. Lupus de Fig. Sent. lib. i. 'Quod beneficium tempore et cupienti datur, gratum est,' &c. Rig.

Tempore] Pro, in tempore. Cicero Offic. ii. 'Ad cœnam tempore venit.' Et Ep. lib. vii. 10. ad Treb. 'Renovabo commendationem, sed tempore.' Adde Vossium de Constr. c. 66. N. Heinsium ad Ovid. Heroid. Epist. iv. vs. 109. Schef. Plena locutione dixit Terentius Heaut. ii. 2. 'In tempore ad eam veni:' et sæpe alibi. Flor. iii. 3. 'Marius in tempore aggressus est.' Ovid. Epist. iv. 109. 'Tempore abest:' ubi vid. Heins. et Victor. Var. Lect. xxxvii. 16. Burm.

33 *Legi puer sententiam*] Ideo enim pueri ediscimus Poëtarum gnomas, ut olim viri facti in gravibus deliberationibus atque ad omnes vitæ partes illis utamur: ut verissime ait Æschines in Ctesiphontem. Versus autem sequens ex Ennii Telepho sumtus est: quod me docuit Festus in *Mutire*: ubi tamen sic legitur: *Palam mutire plebeio piaculum est.* Non, ut hic, *periculum est.* Utra pensior sit lectio, οὐκ ἔχω εἰπεῖν. Quanquam Schoppius mens præferebat, *periculum*; Nathan Chytræus *piaculum* malebat. Pro *memini* versus postulare

videtur *meminero.* Ritt.

Quam puer] Ms. *pueri.* Gud.

34 *Palam mutire*] Haud dubie est *ἡμαρτημένη γραφή*,¹ restituendumque *piaculum* pro *periculum*; nam ita integer versus ab Ennio quondam scriptus fuerat, ut apud Festum legere est: *Palam mutire plebeio piaculum est.* Istuc ipsum est, quod alicubi facete dixit Juvenalis: 'Plurima sunt, quæ Non audent homines pertusa dicere læna.' Faber. Versus hic est Ennii, ut ex Festo liquet. At is scripserat *piaculum.* Ergo et hic ait Faber sic scribendum. Sed quis scit, num Festus recte Ennium excerpserit, aut ii Festum, qui nobis ediderunt? Sed et solent aliquando veteres, dum adducunt talia, mutare paucis in suos usus. Itaque hic lectionem receptam retinco. Schef. Ego malo aberrationem esse librariorum, qui passim pro *piaculo periculum* nobis obtruserunt. Vid. Heins. ad Ovid. Met. xv. 155. et nos ad Met. ii. 565. Burm.

Palam mutire] Ms. *mutture*; sed corrupte. Gud.

35 *Sanitas*] Absolute, pro ratione. Cic. Ep. Fam. ad Coss. 'Quibus ad sanitatem redeundi potestas facta est:' pro, ad bonam mentem. Sensus igitur: Dum sanitas constabit, sc. mihi, dum ero sana mente præditus, caute ac prudenter revocabo in memoriam hanc sententiam. Schef.

Memini] Excerpta Rigaltii *meminero.* Heins. Sic verum postulare monuerat Rittershusius, quum legeretur *memini.* Buchnerus *meminero.* Potuit et scribi *pulcre rememini.* Nam et hoc tempore potius uti debuit Phædrus. Esset autem dictum ut 'Commemini,' apud Ciceronem. Freinsh.

LIBER IV.

PROLOGUS.

1 *Operis habere terminum*] Salmasius ad oram libri sui notavit: *terminum operi tradere*. Ego malo: *terminum operi statuere*; ut apud Livium. *Finem statuere* sæpe apud Ciceronem et Livium. *Statuere* ergo vox propria de fine et termino. Gud.

Habere terminum] Luxatus versus est, quem restituo: *Cum destinassem operis habere terminum*. Porro debet heic statui initium libri quinti, non finis quarti. Clare patet existis sequentibus: *Quartum libellum dum vacare perleges*, &c. Meurs. Priores libri: *terminum operis habere*; unde Rittershusius et Barthius: *terminum operi heic addere*. Quid? si legamus: *terminum operi statuere*. Sane 'Terminum statuere' usurpavit Livius quoque, et 'Finem statuere' dixit Terent. in Hec. I. sc. 2. Ita conjeceram, cum hanc conjecturam firmant litteræ Gronovii, quod impense gaudeo. 'Rigaltius,' ait: '*operis habere terminum*. Ego conjeceram, *terminum operis statuere*. Cicero pro Quint. 'Certos mihi fines terminosque constituam.' Schef.

Terminum operis habere] F. addere. Ritt.

2 *In hoc*] Ad hoc, hoc fine. Columella VII. c. 8. 'Cratibus in hoc factis ita ordinatur, ne alter alterum contingat. Velleius II. c. 114. 'Jam in hoc solum importatum instrumentum balinei,' &c. Schef. Hygin. Fab. 40. 'In hoc Dædalus exul cum venisset.' Ubi v. doctiss. Munkeri notas. Vell. Patere. I. II. c. 41. 'In hoc scilicet, ne suspectus his foret.'

Et sic 'Per hoc' pro, idcirco, de quo vide Pricæ. ad Apulci. Miles. III. p. 137. Burm.

In hoc] Nota locutio Juris auctoribus. Rig.

3 *Damnavi meum*] *Meum* est a Salmasio. Forte legendum, *damnavi prius*: ut idem dicat quod Terent. Andr. IV. 3. 'Repudio, quod consilium primum intenderam.'

4 *Talis etiam est tituli artifex*] Sequentes tres versus sic suppleo, et corrigo: [Vid. Var. L.] Plane respexit Poëta ad ista Epilogi superioris libri: 'Dein si quis eadem forte conari velit, Habere ut possit aliquid operis residui.' Meurs. Titulum intelligit poëtæ, qui fabulas scribit; quasi diceret: Nam etiamsi fortassis est poëta quispiam, qui et ipse scribere fabellas volet, quomodo divinare poterit eas, quas ego omisi, ut non alias scribat potius, quas ipse fingat, diversas longe ab his, quas omitto? Ursinus scribit: *avidus est*. Atque id etiam Gronovio in mentem venit, ut testantur ejus litteræ, ubi simul explicat, ejusdem laudis cupidum, et ab statuarum titulis ait esse translatum. Schef. Lege, *erit*; aliqui versus non stabit nisi τὸ M sustineat syllabam; dein ita legi oportere ratio clamat. Faber. Forte, *Nam si quis talis est etiam tituli locus*. Vel, *Nam si quis reliquus est etiam tituli locus*, Quo pacto damnet, si quid hic omiserit? Heins. Freinshemii conjectura præ cæteris placeret, si transponatur modo *est hoc modo*: [Observa τὸ modo bis dictum.] Nam si

quis talis etiam tituli est appetens: vel, si quis tales etiam titulos appetit. Sic Ovidius Art. Am. i. 'Tu titulos alia Palladis arte petas:' et ita centies Poëtæ hac voce *tituli* utuntur: metaphora, ut recte Schefferus a statuarum titulis petita. Vid. et Barth. ad Claud. Bel. Get. præf. 9. et Steph. Joh. Steph. ad Saxon. Grammat. præfat. p. 2. *Burm.*

Talis etiam est tituli artifex] Locus mendosus et mutilus. Mss. Rem. et Pith. prorsus ignorant absurdum illud *artifex*, quod frigidum atque inficetum commentum est Rigaltii, neque huic purpuræ attexi meretur. Melius Pithæus, Rittershusius, et alii, tunc temporis defectum indicantes atque agnoscentes, quod sanari posse diffidebant, intactum reliquere; et sane absque integriore codice scripto, illud, quod casus nescio quis ante tot sæcula huic loco prorsus abstulit, ita plene restitui vix potest, ut amplius dubitationi non sit locus. Accedit quod illa vox *tituli* hic etiam valde sit inepta, atque indubie corrupta; nam Poëtæ titulum intelligi mihi non probatur; neque id illi placuit amico, dum viveret, nostro, cuius sincerum ac subtile iudicium maximi semper feci, qui explicabat *talis tituli*, talis laudis; idque a statuarius titulis desumptum esse volebat. Erudite ut solebat; sed nimis longe petatum loco nostro haud convenire videtur. In mendo, ut dixi, vox illa cubat, cui corrumpendæ librariis imperitis causa fuit ille in membranis defectus proximæ vocis. Quid igitur faciemus huic, non tantum corrupto, sed et misere mutilo loco? Equidem decerno nihil, etiamsi, quomodo me haud levis conjectura ducat, habeam. Neque enim, quid sensus expetat, obscurum cuiquam esse potest, antecedens simul capitulum revolventi. Mutat rationem consilii, et ad obiectiunculam suam sibi ipsi respondet: Nam si quis etiam alius si-

mili fabularum conscribendarum studio tenetur, quibus divinationum conjecturis assequi poterit, quid dictum, quidve indictum voluerim? scripserit ergo meo iudicio: *Nam si quis talis etiam est studii diligens.* Hoc plane est illud, quod antecedenti capitulo dixerat: 'Dein si quis eadem forte conari velit.' *Diligens studii* idem, quod apud Plinium 'Diligentissimus artis.' Et Cicero Ep. II. 13. 'Studiosus studiorum meorum.' Et passim apud alios: 'Diligens salutis.' *Studium* proprie de exercitio tali et ipsa hac fabularum fingendarum arte, apud Phædrum etiam in epilogo lib. II. 'Si nostrum studium ad aures pervenit tuas, Et arte fictas animus sentit fabulas.' Et prolog. lib. III. 'Fortasse dices: Aliquæ venient feriæ, Quæ me soluto pectore ad studium vocent. Legesne, quæso, potius viles nœnias?' Hinc lib. II. epilog. 'Quoniam occupat alter, ne primus forem; Ne solus esset, studui, quod superfluit.' Ubi Mss. *studui*; sed vitiose; et recte coniecit *studii* Rittershusius, qui duos versus istos primus restituit, malo exemplo ne nominatus quidem ab iis, qui ejus conjecturam in textum receperant. Sed ne quis illud *studii* a vulgata lectione *tituli* nimis longe recedere, alterum vero *diligens* absque ullius vetustæ scripturæ vestigiis temere a nobis scriptum existimet; visum est et fontem erroris, et nostræ fundum emendationis, bona cum lectoris venia, paululum diligentius detegere. Sciendum ergo est, non tantum hujus, sed et versus proxime præcedentis, extremas literas quasdam periisse; sic utrumque versum mutilum in fine ad fidem codicis sui Pithæus ediderat. Idem defectus utrobique in Remensis membranæ. Rittershusius defectum levissimum prioris versiculi facile supplevit; recte ut puto restituens *meum*; id sensus et versus postulant; atque adeo placuit Rigaltio,

ut, etiam invitis membranis, tacitus eas quatuor literulas in secundæ editionis suæ contextum reciperet. Nec plures fere literas versu proxime sequenti periisse puto: Videtur enim extremam utriusque versiculi particulam una eademque clades afflxisse, membranæ id loci casu quodam, sive perforatis, sive aliter corruptis, foramine quidem exiguo; sed ita, ut ambitus ex utroque versu quatuor circiter postremas literulas abstulerit. Isti versus ita mutili in veterrimo codice iis compendiis sunt scripti, quæ tunc temporis, a quinto ad decimum fere seculum Christianum, vulgari in usu erant: licet illis literarum formis in typographiis nostris careamus, ex sequentibus tamen, in talibus antiquitatis monumentis vel leviter versato, scribendi illa ratio facile apparebit: **CONSILIUMTACITO-CORDEDAMNAVI**...supple: meum **NAMSIQUISTALISSETAMESTUDILI**...supple: gens. Sequentibus barbaris atque obscurissimis illis sæculis, cum ejusmodi compendia frequentari desiissent, immo vix recte amplius intelligerentur, unde tot et tanta in optimos auctores invecta monstra deprehenduntur; Phædrum ex tali codice descripturus Monachus, hoc loco neque compendiosam scripturæ rationem, neque defectum illum animadvertens, misere hærens ad ultima illa, sive **VDILI**, sive **TV-DILI**, revocata proxime præcedenti litera, pro **TVDILI** scribendum putavit **TITVLI**; quæ inepta lectio ex uno codice in alium, ita ut fieri solet, facile propagata est; debebat autem miser ille non unam tantum illam, sed duas proximas, literas, **ST** revocasse, et sic statim genuina lectio **STUDI** prodiiisset, cujus vocis ultima syllaba **DI** primam sequentis ob similitudinem et compendium scribendi iterum absorpsit; qua geminata sponte sua se ostendit, quæ latebat, vera lectio **STUDI**. **DILI**gens, quatuor

postremis literis, ut dixi, fato simili cum superioris versiculi ultimis perditis. Atque hæc, erudite lector, qualiacunque tui facio iudicii. *Gud.*

5 *Divinabit*] Optime Paris. Priores *damnabit*, nullo idoneo sensu. *Freins.*

6 *Ut illum ipsum*] Leg. *Ut illud ipsum cupiat*, &c. Res probatione non eget. *Faber.* Quid, si *illum* referamus ad artificem, *ipsum ad quidnam, cupiam* ad Phædrum? hoc sensu: Quo pacto divinabit, quidnam omiserim, ideo, quia cupiam artificem illum famæ tradere ipsum, quod omisi? *Schef.*

7 *Sua cuique*] Hic excidisse versum unum aut alterum præcedentem existimo. *Meurs.*

8 *Colorque prior*] Lege: *Colorque proprius*. *Gud.*

Colorque propior] *F. proprius*: præcessit enim, *Sua cogitatio*. Sæpe autem suus et *proprius* ἐκ παραλλήλου jungi solent. *Ritt.*

Colorque prior] Et metri ratio et sensus ipse satis produnt, errorem esse in versu. De metro clara res est; de sensu non minus. Quid enim hoc sit Latine, *cuique color prior est*? Certe nihil, nisi ἀφασία. Itaque legendum est et ob sensum, et ob metri necessitatem, *Colorque prius*, quod mox explicabo, ubi fontem erroris ostendero. Fraterculi, qui patrum nostrorum memoria, antequam typographorum ars prodisset, libros quæstus causa describebant, dici non potest, quam imperiti, quam fœde barbari fuerint: mihi quoque ipsi vix atque ægre fides fieret, nisi aliquando Mss. codices legissem, et nunc legirem. Qui igitur Phædrum describebant, cum non intelligerent, quid esset *Color prius* (neque enim hoc in Meditationibus, Sermonibus, Homiliis legerant) reposuerunt, *prius pro prius*. Alii autem, qui sibi doctiores visi sunt, (quidni enim?) illos correxerunt, et, structuræ saltem rationem habendam existimantes, rescripse-

runt, *Colorque prior*. Jam vero metri cognitio ad ejusmodi cucurbitas qui tandem pervenire potuisset? Atque ita locus Phædri turpi mendo inquinatus remansit, qui nunc certissima correctione a nobis purgatur. Legendum enim: *Sua cuique quum sit animi cogitatio, Colorque prius*. Quid autem significet, *cuique color prius est*, nemo ignorabit, qui Horatium saltem legerit. *Prius est* ἴδιος, peculiaris, proprius, privatus. At vero *color* metaphoricè est agendi ratio, διάνοια, &c. Italis *maniera*. Ita Seneca Epist. LII. cum tria hominum genera constituit, ait alia esse primæ notæ, alia secundæ; cum denique de tertio agit, hoc addit: 'Hic tertius color est.' Sæpe apud illum memini me legere. Interpres Gallicus legit *proprius*, sed malo auspicio. *Faber*. Sed quo colore defendi hic potest *color*? (ut obiter versus faciamus, dum versibus intenti sumus) Rescribo: *Calorque propior*. Ovidius: 'Est Deus in nobis; agitante calescimus illo.' 'Calor Pierius' ab aliis nominatur et 'Poëticus ἐνθουσιασμός,' teste Brodæo in Anthol. lib. II. tit. εἰς Ποιητάς. Contra 'Frigus' reprehenditur in Poëtis, et λογοποιῶς. *Freinsh.* Conjicit Cl. Freinshemius *Calor*, et de instinctu poëtarum explicat. In cujus sententiam libentissime concedo. Etsi *Faber* illud *Color* tueatur ex Senec. Ep. 52. Veteres editiones habent, *propior*, ex quo Rittershusius suspicabatur *proprius*. Sed et illud *prior*, quod ex codicibus antiquis edidit Rigaltius, in *prius* mutat *Faber*. Ac profecto potest fieri, ut *prius* scripserit. Saltem ut non *prior*, verum *prius* legatur, metrum exigit. Sensus: Habet quisque suam indolem, suum ingenium, suam scribendi rationem, nec bene supplet, quæ alii omiserunt. *Schef.* Lege, *Colorque proprius*. Alterum est ex conjectura Pithæi. *Heins.* *Color* non mutandum. Vid. ad Petron.

cap. 11. ubi et quidam *caloris* pro *caloris* malunt. *Prius* vero *Fabri* vehementer probo, de quo ad Ovid. Met. IX. 20. agemus.

Levitas] Resiliendi a proposito, et mutandi consilium, de quo ab initio. *Schef.*

10 *Quare*] Cohæret cum sequenti, *ego plures dissero*. Propterea, inquit, quia intelligo, frustra me aliis relinquere, quas excogitavi, fabulas, et te sentio hoc genere delectari, iccirco plures tales fabulas nunc scribo, quas voco *Æsopias*, non *Æsopi*, quandoquidem is scripsit paucas. Illa: *Quas Æsopias*, &c. in parenthesi scribenda puto. *Schef.*

Particula] Particulones alias dicti sunt Cohæredes, quod partes patrimonii sumant: inquit Nonius. At hic proprium nomen est. *Ritt.*

11 *Quas Æsopias, non Æsopi, nomino*] Priscianus sophista ex arte præexercit. secundum Hermogenem vel Libanium: 'Nominantur fabulæ omnes communiter *Æsopiæ*, quoniam in conventibus frequenter solebat *Æsopus* fabulis uti.' Vide Schefferum in notis ad Prolog. lib. I. *Æsopius*, Cognomen in Inscriptione Dacica: Gruterus pag. 347. 4. Q. LAELIUS AESOPIVS. Puto tamen scribendum *Æsopeas*, Αἰσωπέλους. EI Latini mutant in E. Vide Torrent. ad Sueton. voce *Odeum*. Salmas. ad marginem: Αἰσωπέλους. *Gud.*

12 *Quasi*] Causam denotat. *Schef.* [Harius legit *Quia paucas ille ostendit, ego plures fero*: et *Quia pauca ostendit ille, ego plura dissero*. 'Bentleius,' ait, 'in quam ipse incidi conjecturam reponit.']

Quasi paucas ostenderet] Ms. Rem. *Quasi paucas ille ostendit*. Sed delendum ineptum illud et otiosum *Quasi*: lapsu scribæ, illud male repetentis ex præcedentis versiculi capite; nisi hominis inepti glossema velis. Itaque, ut versus constet, scribendum omnino: *Paucas ostendit ille, ego plures dis-*

seram. Sic de eadem re lib. iv. fab. 20. 'Invenit ille, nostra perfecit manus.' *Gud.*

13 *Vetusto genere*] Μεῶδες, via, ratione. Hoc superius explicatum fuit. *Faber.*

14 *Quartum*] Post hunc quoque versum alter exciderit, nam hic sensus nullus est perfectus. *Meurs.* Ur sinus scribit *Quintum*, et mox nunc pro *dum*. Sed invito Nostro, uti puto, cujus hæc est mens: Ego dissero plures fabulas hoc quinto libro, dum tu legis quartum, et in eo evolvendo tempus aliquod insumis. Igitur sequitur *Hunc* scil. quintum libellum, velut in oppositione illius, de quo ante dixerat. Unde et post *perleges*, scribendum punctum est finale, non comma. *Schef.* Richterius in specimen suo p. 67. legit: *Parvum, dum feriar, libellum perleges*: vel *Quarum libellum*, &c. Si ita licet conjicere, nulla nos morabitur umquam difficultas. Nec Gronovium multum morantur salebræ, qui: *Quartum libellum ductum varie perleges*. Sed, an quartus libellus magis varie ductus est reliquis? aut an aures capere possunt tres voces in literam mugientem exeuntes, *Quartum libellum ductum*? quare consultius est abstinere.

Quartum libellum] Quare quartum magis, quam reliquos libros? neque enim est, quod conjicias, quartum librum inscriptum fuisse Particuloni; imo vero contrarium ostendimus. Nam si prologum libri tertii, quem Eutycho dedicavit, cum epilogo libri quarti diligenter conferas, statim deprehendes, ad eundem Eutychem fuisse scriptum utrumque librum. Accedit, quod in præfatione quinti libri non verisimile est, unius quarti libri lectionem adeo desiderasse; potius quintum dixisset. Denique oratio non apte procedit; quod nemo non videt. *Meursius* more suo versum hic excidisse clamat. Nimis licen-

Delph. et Var. Clas.

ter. Leviter emaculanda est vulgata lectio, unica literula extrita, et invitis licet membranarum scribendum: *Quarum libellum*; scilicet fabularum, quæ proxime præcedunt. *Libellum* vocat totum hoc opusculum suum, ut lib. i. prol. 'Duplex libelli dos est.' Et lib. iv. fab. 6. 'Parva libellum sustine patientia.' Ad exemplum *Catulli*: 'Cui dono novum lepidum libellum.' Quæ sequuntur emendationem nostram confirmant; nam quod dicit, *Hunc obtreectare si volet*, &c. non de quarto aut quinto libro, sed de toto libro accipiendum esse, satis convincunt tot aliæ *Phædri* querelæ de invidis et malignis hujus laboris obtreectatoribus. Vide imprimis lib. ii. fab. 9. et lib. iv. fab. 2. Talis ergo est totius loci sensus: Mi Particulono, quoniam fabulæ te delectant, quas, *Æsopi* ad exemplum a me confictas, rectius *Æsopias*, quam *Æsopi*, nomino, quoniam ille paucas tantum ostendit, ego tuæ in spem gratiæ vetusto illo scribendi genere, sed rebus fabulisque novis usus, plures ejusmodi fingo disseroque; quarum libellum dummodo tu, ut flosculos apicula, late et varie perlegens, nunc his, nunc illis ex floribus, omnia libans, sic verba mea tuas in chartas transferes. *Gud.*

Dum tu varie perleges] *Varie* constanter in Mss. Sed cum ab iis abesset *tu*, *Pithæus* conjicit *vacie*; quod *Faber* adeo probat. Sed æque facile, immo facilius, *tu* excideret potuit, ut idem error in fabula 9. hujus libri adhuc reperitur. *Tu*, quod hic ἐμφατικῶς positum, opponitur maligno obtreectatori, quod statim sequitur. *Varie* autem ita intellige, ut superiori nota declaravimus, ut, tanquam apes ex floribus delibando, omnia mea verba in chartas transferas, licet malignus eas obtreectet. *Gud.*

Vacie] Διά σχοδῆς. *Vacius*, pro, vacuus, *Plantinum* verbum. *Ritt.*

Vacie] 'Aures vacivas' dixit *Plau-*

Phædr.

2 N

tus prolog. Casin. et Trin. Nev. Pithæus, V. Cl. et cui hujus, super alia multa, scriptoris opera debemus, ediderat, *dum vacare perleges*; sane bene. *Vacare* autem est, otiose, animo vacuo a curis, &c. Plantus et Terentius utuntur τῷ 'Vacivus.' Exemplis proferendis in re clara supersedeo. *Faber*. Per vacationem et otium. Retinui hanc lectionem, approbante *Fabro*, etiamsi *varie* sit editum a *Rigaltio*, quia illud *varie* hic nihil facit. *Schef.*

15 [Bentl. pro *Hunc* in textu posuit *Huic*, nescio an dedita opera, an per incuriam. *Harius.*]

16 *Imitari*, &c.] Semper enim hoc, quam illud, facilius fuit: 'Ἐὖρον γὰρ μωμῆσαι ἢ μιμῆσαι.] Et, Μωμήσεται τις θάσσον ἢ μιμήσεται. Id est, *Non tam æmulari, quam reprehendere, est facul.* Unde et *Theognis* sapientissimus apud Græcos *Gnomologus* ait: Μωμείνται δέ με πολλοὶ ὁμῶς κακοὶ ἢ δὲ καὶ ἐσθλοὶ, Μιμείσθαι δ' οὐκ οὐκ τῶν ἀσόφων δόναται. Id est, *Carpunt me multi, pariter pravique bonique, At nostrum ex rudibus nemo imitetur opus.* *Ritt.*

18 *Transfertis mea*] *Ms. feretis.* *Gud.*

20 *In literarum pl.*] *Scribe: Inlitteratum plausum ire desidero.* Id est, *Indoctorum hominum plausus nihili facio.* *Rig.*

In literarum pl.] *F. literarum pl.* id est, approbationem literatorum hominum promereri cupio. Quasi dicat: *Quid de me vulgus, illitteratum, profanum, et malignum judicet, οὐ φροντὶς* 'Ἰπποκλείδῃ. 'Odi profanum vulgus et arceo:' ut ait *Horatius*, et ex eo *Petronius Arb.* De vulgo ab eruditis hominibus contemnendo nonnulla notavit ævi nostri gloria *Jos. Scaliger* in notis ad *Catull.* quibus addas licet *Propertianum*: 'Populi confusa valet Fabula: nam domina judice tutus ero.' *Ritt.*

In literarum pl. ire d.] Ut versui laboranti succurrerent *Viri docti*, se-

cere *Illitteratum plausum*; et verba et sensum mutant, quæ mihi sana et pulchra videntur; sed ordinem verbi unius, transpositione a *Monacho Grammaticastro* turbatum, aut, ut *Gellius* dicit, posituram leviter mutare debebant: legendum enim: *In literarum ire plausum desidero.* Sic versus constabit propter geminam consonam. *Literarum*, id est, literatorum, ut apud *Val. Max.* lib. II. c. 9. 'Ipsæ mediis fidius mihi literæ sæculi nostri obstupescere videntur.' Et *Noster*: 'Noli molestus esse omnino literis.' 'Ire in lachrymas' apud *Statium*, et *Plinium Paneg.* c. 55. 'Ibit in sæcula fuisse Principem,' &c. *Tacit.* An. XIV. 61. 'Itur etiam in Principis laudes.' Sic infra *fab. pennlt.* 'Consurgere in plausus.' *Trebel. Pol. de Salonino*: 'De quo nihil est, quod dignum in literas mittatur.' *Salmasius* et *Casaubonus* legunt: *dignum quod.* *Lucanus* lib. X. 'Ite feroces Cæsaris in jugulum;' Et mox: 'Jugulumque in Cæsaris ire.' *Silius Ital.* lib. III. 'Ire per ora Nomen in æternum paucis mens ignea donat.' *Gud.*

In literarum pl. ire d.] Exercuit quoque hic locus ingenia virorum doctorum; sed profecto sanus est, et plani sensus. Si maligni, inquit *Phædrus*, obtrectare hunc librum volent, faciant, dum imitari non possint. Mihi satis laudis est, *Particulo*, quod tibi ac tui similibus placeam; neque aliud votum habeo, quam ire in plausum literarum, id est, literatorum. *Meurs.* Versus obscurus. Et, nisi ne fallit, inest macula huic loco, quæ sine judicio et ingenio magno elui neutiquam potest. Nec satis, quid velit, intellego, nec sensus fallor tamen. Absque curiositate mea foret, qui ductus literarum religiose observare soleo, non vereretur rescribere: *Inlitteratum plausum cur* (vel non) *desidero*: q. d. Tu modo et tui similes viri docti meas fabulas laudetis: alia

illiteratorum hominum cavea plaudi mihi nihil moror. Extricent, qui possunt aliquid ingeniosius; mihi fraudi esse non debet, si, quod saluti fore spero, id consuadeo. *Schiop.* Videre jam antea multi legendum esse, *Inlitteratum plausum non desidero.* Neque vero est cur Meursii V. Cl. et doctissimi auctoritas opponatur. Sed ignorent mihi tanti viri Manes: nam si, quæ scribit, vera sint, tum vero gravissimus erit error in metro. Neque possum non mirari, tam doctum hominem fuisse hoc loco adeo negligentem et incuriosum. *Faber.* Rigaltius nihil mutans τὸ *ire desidero* interpretatur, abire, facessere, valere jubeo: ad exemplum Martial. Epigr. 1. 43. 'I nunc, et ferrum, turba molesta nega.' Et Epigr. 11. 6. 'I nunc, edere me jube libellos;' quod mihi tamen videtur alia forma dici; non enim jubetur hic abire, aut facessere quisquam, sed permissio est, aliis etiam verbis explicari solita: ut Curt. v. 11. 9. 'Eludat licet.' Liv. vi. 41. 10. 'Eludant nunc licet religiones.' Cic. Paradoxo 1. 'Quamobrem licet irrideat, si quis velit.' Buchnerus, quartum pedem in vulgata trochæum esse merito arguens, legi jubet: *In literarum plausum ire o desidero.* Vel *exdesidero.* Ita Seneca Ep. LXXX. 'Eximpero Argis, regna mihi liquit Pelops.' Sic apud Plant. Asin. 1. 3. extrem. 'Exobsecrabo.' Cæterum hæc posterior conjectura mihi videtur audacior: prior aliunde arridet parum. Schoppio maxime accedendum, leviter mutans, in hanc formam:

Inlitteratum plausum nec desidero. Sic optimates olim Romani 'plausum si quis eorum aliquando acceperat, ne quid peccasset, pertimescebat.' Quod videtur ad Phocionis dictum respicere, de quo Plutarch. Apophth. cap. 69. Ad rem quod adinet, Buchnerus adjungit exemplum Pindari, qui se beatum existimabat, si liceret sibi versari cum bonis, quibus placeat, securum, quid vulpes aulicæ de se faciant. Pyth. Od. 11. extr. *Freinsh.* Assentior omnino Fabro, et nescio quibus aliis, quos laudat (nisi forte inter eos Schoppius est, qui primus ita sensit), legentibus, *Inlitteratum plausum non desidero*, quod sic Schoppius exponit: Tu modo et tui similes viri docti meas fabulas laudetis: ab illiteratorum cavea plaudi mihi nil moror. Posset tamen legi *nec pro non desidero.* Id quod et Freinsheimio arrisit. *Schef.* Heinsius quoque sententiæ Schoppii et Fabri subscribit. Sed legi mallet: *Inlitteratum plausum nec desiderem.* Certe *ire in plausum* minime stare potest, nam est idem quod plaudere; ut 'Ire in lacrymas,' Lacrymari, et similia ὄσα κόβω. Et hoc ipsum exemplum a Gudio allatum, 'Consurgere in plausus,' docet. 'Ire in secula' longe diversa ratione dicitur. V. Barth. Adv. v. 12. nec reliqua exempla a Gudio allata quadrant.

Ire] Abire, facessere, valere jubeo. Martial. Ep. lib. 1. 43. lib. 11. 6. Ple-na hujusmodi exemplorum omnia, *Rig.*

FABULA I-II.

Asinus et Galli] Intellige hic Gallos Cybeles, sive Magnæ matris Deum sacerdotes. Non videtur autem hæc fabula librum iv. ordiri debere, sed potius vel ad finem libri tertii referenda, vel illi de mustela et muribus postponenda: ut liber iv. ab hoc prologo incipiat: 'Joculare tibi videtur:' &c. *Ritt.*

1 *Qui natus*] Censeo, cum Ritter-shusio et Rigaltio, finem hic potius esse statuendum libro iii. quam exordium iv. *Meurs.* Hanc fabulam habent Rimicius lib. iii. 18. et Anonymus Nilantii 47. sed pro Gallis negotiatorem inducunt, asinum ad mercatum agentem. An Phædrus obliquo in sacerdotes animo personas ab Æsopo traditas mutaverit, an vero Monachi ordini sacro ignominiosam notam ita se demere posse crediderint, si pro Gallis alium inducerent, nescio. *Burm.*

Qui natus est infelix] Compendiosius fabulam narrat Camerarius p. 162. De Asini pelle. *Rig.*

Natus infelix] Sic ex siderum disposito in ipsa natali hora, ut putabant, et tradebant Mathematici. Petronius: 134. 'Hunc adolescentem, quem vides, malo fato natus est.' Senec. Benef. iv. 4. *Schef.* Ad rem pertinet Senecæ locus de Benef. iv. 4. 3. 'Quis est autem tam miser, tam neglectus, quis tam duro fato et in pœnam genitus, ut non tantam Deorum munificentiam senserit?' Ubi Lipsius notat Petronii verba: 'Hunc adolescentem, quem vides, malo fato natus est.' *Freinsl.* Vid. Ampl. Cuper. Obs. ii. 17. sed in Petronio est *malo astro* natus est.

2 *Tristem*] Propter varias calami-

tates, laboriosam, ærumnosam. *Schef.*

Post obitum quoque] Non est γνάμη digna Philosopho. Ut quid enim? Sævias quantum libet in demortui cadaver, hoc nihil ad se pertinere sapiens putabit, tantum abest, ut miseriam in eo aliquo collocet. Errasti itaque, Phædre. *Meurs.* Immerito fortasse Phædrum iterum pervellit Meursius. Primum enim captat *miseriæ* vocem, qua ille utitur populariter, et exemplo aliorum Poëtarum: cujusmodi licentiam ne Philosophi quidem semper adspernantur. Deinde Stoice plane: 'Sævias,' ait, 'quantum libet, in demortui cadaver, hoc nihil ad se pertinere sapiens putabit.' Sævitur vel in mortuorum corpus, vel in famam. Corpus vel excluditur tantum a sepultura, vel aliis modis inquietatur et vexatur. Omnia hæc ut facere impium, sic pati grave tot bonorum sensu consensuque gentium habetur: ita ut hæc altera mors videri possit. Et de sepultura quidem consule Augustin. C. D. i. 13. Grot. J. B. et P. ii. 18. Kirchm. Append. ad lib. de Fun. Rom. c. 3. Dion. Gottofr. ad lib. i. D. de cadav. sepult. Quibus illustrandis servit historia de canicula Marphisa, apud Gassend. Vita Peiresc. lib. ii. p. 188. et aliarum animantium, apud Kirchm. l. c. Nam illæ quidem sententiæ, quæ contemptum sepulturæ præ se ferunt, vel imprudentem fastum spirant, vel sunt figuratæ, ad consolandos eos, qui injuste talia patiuntur. Et sic intellige Augustin. l. c. i. 12. Negligere autem quietem corporis post mortem, adeo a moribus moratarum gentium alienum est, ut maxime pium credant, sepultis

eam precari. Unde illa: 'Ossa quiete, precor, tuta requiescite in urna.' Item: 'Sic bene sub tenera parva quiescat humo.' Unde legibus cautum, ne translatione corpora mortuorum inquietarentur. Legendus iterum Kirchm. de F. R. III. 25. Piccart. Obs. Dec. IX. c. 9. Dextræ vero post obitum famæ (quæ ipsius corporis suppliciis etiam imminuitur) studium honestati plane convenit. Quare aureum est illud Phædri fab. 48. 'Et cedo invidiæ, dummodo absolvar cinis.' Cum quo amice conspirat Pont. Paulinus ad Auson. 'Studio properante laboro, Si qua datur, ne morte prius, quam crimine, solvar.' Sed ad alia properamus. *Prasch.*

3 *Persequitur*] Eleganter, ad exprimendam odii fatalis acerbiter. *Schef.* *Prosequitur* apud Ovidium legitur Epist. VII. 111. 'Durat in extremum, vitæque novissima nostræ Prosequitur fati, qui fuit ante, tenor.' ubi tamen IV. etiam codices *Persequitur*: quæ perpetua est fere eorum verborum permutatio. Petron. cap. 139. 'Non solum me numen et implacabile fatum Persequitur.' *Burm.*

Dura] Ex sententia communi mortuorum gentium, apud quas pœnæ ac supplicia habentur, quæ fiunt in corporibus defunctorum contra consuetudinem. Ac ne Philosophi quidem omnes adversantur. Imo Socrates et Plato sensum mortuos habere putabant eorum, quæ hic geruntur. Quibuscum facit ipse Aristoteles, ut ex Nicom. I. cap. 12. apparet. Adeo hic non audiendus est Meursius, nostro se opponens. Cum præsertim ipse longe aliter in opusculo de Funere c. 2. sentiat. *Schef.*

4 *Galli Cybeles*] Curetes aliis, et Corybantes dicti. Egrege vero rem totam describit Babrias in μυθικοῖς, quod fragmentum Babriæ debemus Natali Comiti; nullibi quippe, quod æciam, exstat, præterquam in ipsius

Mythologia. Plura eum habuisse verisimile est: atque fieret aliquando, ut prodiret Babrias. Versus autem II sunt: Γάλλοις ἀγύρταις εἰς τὸ κοινὸν ἐπράθη Ὀνος τις οὐκ εὐμοῖρος, ἀλλὰ δυσδαίμων, Ὅστις φέροι πτωχοῖσι καὶ πανούργοισι Πείνης ἄκος, διψῆς τε καὶ κακὴν τέχνην. Οὗτοι δὲ κύκλῳ πᾶσαν ἐξ ἔθους κώμην Περιόντες ἔλεγον· Τίς γάρ ἀγροίκων Οὐκ οἶδεν Ἀττιν λευκὸν, ὥς ἐπηράθη; Τίς οὐκ ἀπαρχὰς ὀσπρίων τε καὶ σίτων Ἀγνῶ φέρων δίδωσι τυμπάνῳ Πείνης; Si plura de Gallis istis sacerdotibus scire est animus, adi eundem in Mythologia. *Nev. Sc.* sacerdotes. Cybele est Isis, Terra Mater, Mater magna Deum: cujus sacerdotes castrati vocabantur Galli. *Schef.* Μητραγύρται, habet *Æsop. Fab.* 245. *Prasch.* Sacerdotes Rheæ, qui castrati, unde ille Arcesilai apud Laërtium: Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν Γάλλοι γίνονται, ἐκ δὲ Γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται. Unde dicantur, notissimum est. Herodianus in Commodo: Πάλαι μὲν Φρύγες ὠργιάζον ἐπὶ τῷ ποταμῷ Γάλλῳ παραρρέοντι, ἀφ' οὗ τὴν ἑπωνυμίαν φέρουσιν οἱ τῇ Θεῷ τομῆαι ἱερωμένοι. Ceterum dum eum locum huc transcribo, aliquot lineis superius animadverti gravissimum in illo scriptore vitium: nam ubi et Politianus et H. Stephanus legerunt, Πόλεμον γενέσθαι περὶ ὁδῶν, legendum est περὶ ὕρων. Phrygas nempe de finibus adversus Lydos contendisse: locum ipsum adito, nam mihi satis esse debet monuisse. *Faber.* *Cybeles* legendum docuit Gudius, cuius notas vide. Ita et in Catalect. Pith. p. 123. 'Jam tibi Cybeles sint et rosa grata Diones,' scribendum notat Heinsius. Vide quæ collegit diligentissimus Drakenborchius noster ad Sil. Ital. XVII. 8. *Burm.*

Galli Cybeles] Apuleius. Miles. VIII. *Rig.*

Galli Cybeles] De Gallis Cybeles vide Reinesii Epist. 617. Martialis Ep. lib. V. 42. 'Sectus Matris Enthæ Gallus.' 'Genucius quidam

Matris magnæ Gallus amputatis sponte genitalibus,' Valer. lib. vii. c. 7. Vide et Apulei. lib. viii. Hi solebant stipem cogere, et certe larga stipe donabantur. De Gallis iis Lucretius lib. ii. 624. 'Ergo cum primum magnas invecta per urbes, Munificat tacita mortales muta salute, Ære atque argento sternunt iter omne viarum, Largifica stipe ditantes, pinguntque rosarum Floribus, umbrantes Matrem comitumque cattervam.' Cicero de legibus; lib. ii. primo inter leges a se scriptas hanc habet: 'Præter Idææ matris famulos, eosque justis diebus, ne quis stipem cogito.' Postea in legum istarum explicatione ad hanc legem hoc habet: 'Stipem sustulimus, nisi eam, quam ad paucos dies propriam Idææ Matris excepi-mus; implet enim superstitione animos, et exhaurit domos.' Gud.

Cybeles] Ut Græcis tam in prosa quam vorsa oratione alma Deum Mater dicta est et Κυβήβη et Κυβέλη, sic etiam eadem Latinis in utraque oratione tum *Cybebe* syllaba media producta, tum *Cybele* syllaba eadem correpta, dicitur. Hinc semper, quando secunda syllaba in versu longa occurrit, scribendum *Cybebe*, nunquam *Cybelle*, ut plerique editores in iis poëtarum locis, ubi ratio metri secundam longam requirit, excendi curarunt. Neque etiam secunda in *Cybele* produci potest propter sequentem liquidam *l*, ut Faber putavit. Utrumque perperam. Et verissimum est, in omnibus locis, ubi ratione metri secunda longa est, scribendum esse *Cybebe*. Ita et hoc loco, et in fabula 17. hujus libri, habet optimus Codex Remensis; atque sic diserte legunt omnes antiquissimi Poëtarum Mss. Codices, quos consulimus. Sic in illo venerandæ antiquitatis codice Mediceo Virgilii Æn. x. 'Nymphæ, quas alma Cybebe Numen habere maris, Nymphasque e navibus esse

Jusserat.' Quod Nicolaum Heinsium effugerat, qui ante me codicem illum contulerat, ut videre licet ex ejusdem prior editione Virgiliana; sed anno 1676. a me monitus, in posteriori sua editione, ut dixi, mutavit. Neque aliter eo loco legitur in vetustissimis meis membranarum Maronis. Sed et idem inveni in Lucani libro i. vs. 600. antiquissimi codicis Divionensis Boheriani: 'Et lotam revocant Almone Cybebem.' Scilicet statim die quotannis a d. v. Kal. April. simulacrum Cybelæ carpento impositum Almonis aqua abluebatur; atque hinc is dies dicitur 'Lavatio.' Vid. Amm. Marc. lib. xxiii. pag. edit. Vales. 211. ubi v. annot. Valesii. Sic et apud Prudentium in antiquissimo codice Ms. reperitur *Cybebe*, et sic passim in omnibus. Silius Italicus de Bello Punico lib. ix. 'Pariter veneranda Cybele.' Scribendum omnino, *Cybebe*. *Cybebe* etiam rescribendum in Sylvii Mæcenatis epigrammate: 'Ades luc, ades, Cybele Dea, montigena Dea, Age, tympano sonanti quate flexibile caput.' Sed totum negotium conficit pervetustus Servii codex septingentorum circiter annorum, e scanno xlv. bibliothecæ Mediceæ; sic enim hactenus vulgatæ Servii editiones ad Virgilii illum locum Æn. lib. x. '*Alma Cybele*] A Cybello Phryge, qui primus ei sacrum instituit, Mater Deum dicta Cybele ἀπὸ τοῦ κυβιστᾶν τὴν κεφαλὴν, id est, capitis rotatione, quod semper Galli, motu capitis per furorem comam rotantes, ululatu futura pronuntiabant. Lucanus: 'Crinemque rotantes, Sanguinei populis ulularunt tristia Galli.' *Cybele* autem Bacchius est, nam *Cybele* anapæstus est.' Sed Servii codex ille laudatus Mediceus sic hunc locum exhibet, quomodo omnino scribendum censemus: '*Cybebe alma*] Mater Deum dicta *Cybebe*, vel ἀπὸ τοῦ κυβιστᾶν τὴν κεφαλὴν, quod semper Galli per furorem motu capitis co-

nam rotantes ululatu futura pronuntiabant. Lucanus: 'Crinemque rotantes Sang. p. u. t. Galli.' *Cybele* autem Baccius est, nam *Cybele* anapæstus. Hinc recte discimus, in iis Poëtarum libris, quæ Baccium requirunt, semper *Cybelem*, in aliis, quæ anapæstum exigunt, *Cybelem* scribi oportere. Sed etiam in prosa *Cybele* promiscue dicebatur, licet hactenus in omnibus editis libris *Cybele* tantum legatur. Primum hoc nos doceat, nondum publice visa, rara hæc inscriptio vetus, quam sub imagine illius Deæ turritæ, inter duos Leones sedentis, et manu dextra aristas quasdam, sinistra tympanum tenentis, Romæ in superiori parte palatii Farnesiani anno 1662. primus detexi: VIRIUS MARCIANUS V. C. DEAM CYBEBEN P. S. Id vero Deæ nomen Latinis veteribus non insolens, sed commune et vulgatum fuisse, confirmatur vetustissimis membranis aliorum auctorum. Sic apud Fulgentium Planciadem Mythologiarum libro III. 'Matrem Deum in modum potentiæ poni voluerunt, unde *Cybele* dicitur, quasi κῦδος βέβαιον, id est, gloriæ firmitas: hoc est, decus firmum, et stabilis gloria. Unde et Homerus ait: Ὡς τε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν; id est: Cui Jupiter gloriam donavit. Ergo ideo et turrita pingitur, quod omnis potentiæ clatio sit in capite; ideo et leonum curru præsidens, quia omnis potentia etiam virtuti dominatur; ideo multiplici veste, quod omnis potentia ornata sit.' Ita diserte codex noster Fulgentii in optimis et per-vetustis membranis, nisi quod Græca sint scripta latinis literis; ut *cidos bebeon*; unde κῦδος βεβαῖον restitui-mus facili negotio. Cætera illa, ut et nomen ipsum *Cybele*, plane sunt conformia libro illi veteri; in vulgatis hæc, ut pleraque illius auctoris, quem ad veteres membranas infinitis locis emendatum habemus atque illustratum, hactenus corruptissime leguntur. Nummus est apud Christi-

nam Reginam, in cuius una parte Faustina senior hac cum inscriptione: DIVA AVGVSTA FAUSTINA. In aversa parte *Cybele* sedens cum Leonibus, eademque forma, qua in Statua Farnesiana, cum hac inscriptione: MATRI DEVM SALVTARI. Est et alter ærens Faustina Junioris apud eandem, ubi *Cybele* pariter sedens pari forma, sed artificio minori, cum hac inscriptione: MATRI MAGNÆ. Hinc ergo de *Cybele* nomine mihi certe videtur, olim Romæ hoc magis in usu fuisse, quam alterum illud *Cybele*, quamvis in prosa oratione absque auctoritate veterum Mss. non temere id mutandum putem. Nam Poëtæ, ut dixi, in iis locis, ubi versus anapæstum exigeret, utuntur illo *Cybele* recte, ut apud Virgilium, etiam in vetustissimis membranis, Æn. lib. III. 'Hinc mater cultrix *Cybele* Corybantique æra.' Et Epigramma vetus apud Gruterum p. 1045v. Romæ in tabula marmorea: 'Qui colitis *Cybelem*, et qui Phryga plangitis *Athin*. *Cybele* autem Græcis dicta est a monte Phrygiæ Κυβέλη, in quo maxime colebatur. Auctor Etymol. Magn. Κύβελον, ὅρος ἐν Φρυγίᾳ, ἔνθα τῆς μητρὸς τῆς Κυβέλης ἱερὸν ἄγιον ἔστιν. ἔοικεν οὖν Κυβέλη ἀπὸ τοῦ ὕρους κληθῆναι. Hinc apud Virgilium Æn. lib. XI. circa finem: 'Forte sacer *Cybelo* Chlo-reus olimque sacerdos.' Sic vetustissimi, tam Virgilio, quam Servio, codices; male vulgati *Cybele*; *Cybelum* mons pro ipsa Dea *Cybele*, quæ in illo colebatur, ut et Servius explicat. Marmor illustre Arundelianum, continens epochas veterum Græcorum nobiliores, Epoch. x. sic: ΕὐΝ ΜΗΤΡΟΣ ΕΦΑΝΗ ΕΓ ΚΥΒΕΛΟΙΣ. Seldenus ita supplevit: Ἀγαλμα τῆς τῶν Θεῶν μητρὸς ἐφάνη ἐν Κυβέλοις; et vertit: *Simulacrum matris Deum apparuit in Cybelis montibus*. Eadem tamen Κυβήβη non minus frequenter Græcis, quam Κυβέλη, vocabatur a κυβήβειν, in caput dejici, ut solent furiosi et furore perciti. Photius Pa-

triarcha Constantinopolitanus in etymologico nostro ἀνεκδότῳ: 'Ἐπειδὴ οἱ μανιώδεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν πάθους γινομένου τοιοῦτοι γίνονται. ὕθεν καὶ τὴν μητέρα τῶν Θεῶν Κυβήβην λέγουσιν' αἰτία γὰρ ἐνθουσιασμοῦ τοῖς μύσταις γίνεται' Vide et Eustath. ad Odys. B. pag. 1431. edit. Rom., ubi eadem de caussa Κυβήβα ἢ Κυβήβη ἢ: 'Ρέα dicitur; unde non dubito quin legendum apud Strabonem Geog. lib. x. p. 324. edit. Casaub. καὶ τὴν 'Ρεάν (ἐκάλουν) τὸν Θεὸν Βάκχον Κυβέλην καὶ Κυβήβην καὶ Δινδυμήνην. Ubi pro Κυβήβην hactenus perperam Κύβην legitur, quæ vox nauci est. Sed ibi statim legitur: καὶ τοὺς τόπους' Casaubonus notat fortasse κατὰ τοὺς τόπους. Nam paulo ante Strabo a locis has Matris magnæ appellationes esse ortas dixerat. Locus ille est eodem loco: Οἱ δὲ Βερέκυντες, Φρυγῶν τι φίλον, καὶ ἀπλῶς οἱ Φρύγες, καὶ τῶν Τρώων οἱ περὶ τὴν Ἰδην κατοικοῦντες, 'Ρεάν μὲν καὶ αὐτοὶ τιμῶσι, καὶ ὀργιάζουσιν. Ταύτην μητέρα καλοῦντες Θεῶν, καὶ Ἀγδεστίν, καὶ Φρυγίαν, Θεὸν μεγάλην ἀπὸ δὲ τῶν τόπων, Ἰδαίαν καὶ Δινδυμήνην, καὶ Πυλὴν, καὶ Πισσινουντίδα, καὶ Κυβέλην' Æque corrupta illa vox apud Hesychium: Κυβήκη ἢ μήτηρ τῶν Θεῶν. Omnino enim scribendum levi mutatione Κυβήβη, uti apud alios Etymologicos Græcos, et etiam apud vetustissimum Græcarum Venerum arbitrum Anacreontem. Apud Heliodorum quædam Venerum rerum Arsacis ministra Cybele nominatur, quæ semper Græce ibi Κυβέλη dicitur; argumento secundam in Cybele esse semper brevem. Gud.

Circum quæstus] Περὶ ἀγορᾶς. Rig.

Circum quæstus ducere] Faber, locus hunc exponens, idem ait esse, ac quod Galli dicunt, *aller à la quête*. Ac iccirco illud *quæstus* non esse ellipticum, pro, *quæstus causa*, ceu putabat Rittershusius. Puto autem Fabrum innuere modestam mendicantium formulam, stipemque petentium, qua vitæ suæ genus definiunt.

Ita *quæstus* erit, ipsa mendicatio, quæsitio, vel conquisitio stipis. Et erat proprium istorum Gallorum, stipem petere. Vide vel Rosinum de hoc more. Verum magis mihi probat conjecturam suam doctissimus Heinsius, qui scribit *circum in quæstus ducere*, et *circumducere in quæstus* dictum ait, ut apud Claudianum, 'In quæstum venire.' Nam *quæstui* ut sit dissyllabum, quod Ursinus comminiscitur, nimis licentiosum est. Audiamus, tamen, et quid sentiat perspicacissimus Gronovius: 'Quicquid explicant,' inquit, 'scribo *circum cætus ducere*, i. e. oppida, fora, conciliabula. Cic. in Somn. 'Concilia et cætus hominum jure sociati.'" Schef. Dura certe locutio, si *quæstus* genitivo casu sumatur, cui medetur quidem Heinsii et Gudii correctio, *in quæstus*, et cui simile illud Apuleii Met. 1. 'Secundum quæstum profectus:' sed nec hoc satisfacit. Gronovii *cætus* non displiceret, nisi ostendere possemus, Gallos etiam a singulis et hominibus, et domibus in agro sparsis, ostiatim stipem mendicasse: et *cætus* pro oppidis et pagis, nisi quando de sociandis primo hominibus agitur, sumi posse, vix puto. Cic. in Verr. III. 26. 'Ducere circum civitates' rectius dixit. Forte *quæstum* legendum, ut sit positum pro, quæsitum, in supino; pro, ad quærendum: ut lib. 1. fab. 16. 'Sponsum vocare' explicuimus; et ut Virgil. Georg. IV. 449. 'Venimus hic lapsis quæsitum oracula rebus:' et 'Mittere scitatum' Æn. II. 114. et noster inf. IV. 17. 'Mittere oratum:' et quæ plura obvia. Sed hoc etiam hariolari est. *Circum* vero non jungendum puto cum *ducere*; sed absolute poni docet Quintiliani locus Decl. IX. 12. 'Et necessarij quoque victus inopem circum ad alienas mitteret domos.' De mendicantibus sacerdotibus stipem Diis suis, vid. Ampl. Cuper. Obser. III. 4. Burm.

Circum quæstus ducere] Videtur scribendum, *circum in quæstus ducere*; τὸ in exiit per similitudinem antecedentis *m*; scilicet idem error in eodem codice lib. I. fab. 8. 'Quoniam dignos adjuvat,' pro indignos, ut rescribendum primi editores statim animadverterunt; hoc vero loco propter præpositionem *circum* ratio eos fugit; est *circum in quæstus ducere*, elegantissimi, pro, circumducere ad quæstus faciendos. Sic fab. I. lib. I. 'Male, ait, dixisti mihi,' pro, male dixisti mihi. Virgilius *Æn.* lib. I. 'Atque arida circum Nutrimenta dedit;' quem locum in animo habuit Gratius in principio *Cyneget.* 'Altaque circum Firmamenta dedit;' quod diligentissimum Vlitium fugit. *Gud.*

Circum quæstus ducere] Jungo, *circumducere quæstus*, sc. gratia: ut ellipsis Græcissans, et tmesis. *Ritt.*

5 *Asinum*] Solennem ad talia eorum ministrum atque bajulum. Hinc pars magna fabulæ Apuleianæ, quam habes libro VIII. et proverbium, 'Asinus mysteria portans,' de quo vide Erasmus, et qui illi citantur. *Schef.*

7 *Detracta pelle*] F. *Detr. e pelle.* Quod ait de tympanis Gallorum Cybeles, id lucem accipit ex Catulli Galliambo. Solebant autem strepitu tympani obtundere clamorem eorum, quos evirabant, ne exandiretur. *Ritt.*

Tympana] Quibus solenniter utebantur. Dionys. Hal. II. 'Deam vicatim circumferunt more suo circulatorio, pectora plangentes ad cantum tibiarum, tympanorumque sonitum.' Erant autem ista tympana ex ligneo circulo, cui superinductum ex una solum parte esset corium, illa plane effligit, qua exhibuit Laur. Pignor. de Serv. Falliturque plurimum Dempsterus ad Rosin. II. c. 4. quando ærea fuisse scribit, et 'Ærea Corybantina' Virgillii de ipsis accipit. Quod vel ex Servio ad eum locum potuisset discere, cum ita scribat: 'Ærea autem cymbala Corybantibus Jasonis

filiiis, quibus vagitum Jovis celaverunt.' *Cymbala* vocat, non *tympana*. *Schef.* Respicit huc Seneca de Vita Beata XIII. 4. 'Sed in manu tympanum est:' ubi Lipsium vide. *Freins.*

Rogati mox a quodam delicio suo] Salmasius ad *Histor. Aug.* pag. 491. distinguit, *Rogati mox a quodam, delicio suo Quidnam fecissent.* Sic Asinus 'Delicium' dicitur Apuleio lib. VIII. et in *Copa* inter *Catalecta* Virgillii: 'Huc, Alibida, veni, fessus jam sudat asellus; Parce illi: vestrum delictum est asinus.' Lege vero ibi: *Huc, Calybita, veni.* Per *Calybita* ibi intellige τὸν θαλαμήπολον Matris Deum, Gallum scilicet, qui in thalamo Cybeles versatur, et curam ejus gerit. *Delicium* vero vocabantur pueri et puellæ elegantes, sæpe in veteribus inscriptionibus. Gruterus pag. IXXVII. 3. 'Delicio suo;' et pag. IXXI. n. 7. 8. 11. 12. ubi et de fœmina; de puella idem p. 1024. 2. 'Calvinæ M. Silvani Filiæ, delicio suo.' Et Laur. *Antiq.* p. 500. In palatio Justinianæo,

L. VALERIO THREPTO

VALERIA MESSALINA

DELICIO SVO

VIXIT ANNIS XXVI.

MENSIB. V. DIEB. XIX.

Vide Reinesium pag. 347. *Gud.*

Delicio] Hic locus a nemine, quam Apuleio, commodius explicari potest, extremo libro octavo. Inter alia et hæc sunt: 'Erat quidam Juvenis satis corpulentus, choraula doctissimus, collatitia stipe de mensa paratus, qui foris quidem circumgestantibus Deam cornu canens adambulabat: domi vero promiscuis operis partiarior agebat concubitus.' *Schiop.* Glossar. Petron. 'Delitiæ, pueri amati, παλγνια.' Petronius cap. 28. 'Chiramaxio, in quo deliciæ ejus ferebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalcione deformior.' Quintilian. *Inst. Or.* I. 2. 'Verba ne Alexandrinis quidem permittenda delitiis.'

Prasch. Num quod esset ipsorum, an potius quod unus ex ipsis nefando huic flagitio addictus? Solebant enim fere id genus simul corpore quæstum facere. *Delicio* est a *delicium*, quod hic puerile scortum notat. Alii 'Delicias' vocant. Sed et 'Delicium' legitur apud Martialem, licet alio sensu. Hæc notavi olim, cum nuper amplissimus Gronovius me admonet, distinguendum: *Rogati mox a quodam, delicio suo Quidnam fecissent*, ex Salmasio ad *Histor. Aug.* p. 493. Quam cum nec habeamus ipsi, nec aliunde habere possimus, eo lectorem relegamus. Interea non omitto addere, quæ me docet idem optimus Gronovius. 'Fallitur,' inquit, 'Salmasius in exponendo illo Copæ; 'Huc, Calybita, veni, fessus jam sudat asellus, Parce illi; vestrum delicium est asinus.' Nam membranæ Petavianæ *vræ*, cum linea in capite. Unde scribendum: *Vestæ delicium est asinus*. Causam, cur Vestæ delicium dicatur asinus, habes apud Ovid. *Fast.* vi. vs. 320. et Lactantium lib. i. c. 21.' *Schef.* *Delicium* pro cinædo. Sic Galli apud Apuleium. Vid. Gronov. ad *Stat. comam* Earini. *Heins.* 'Delicias' et 'Delicatos' pueros dictos constabit ex notis ad Petron. xxviii. et lxi. sed hic distinctionem Salmasii veram puto. An vero *delicio* capias dativo, an ablativo casu, positum, mea parum interest, qui utrumque usitatum noverim: sed tamen ablativum hic præferrem, et supplerem per præpositionem *de*; quid *de delicio suo fecisset*. Vid. ad Quinct. *Inst.* i. 5. et Passer. ad Cic. pro Cæcin. ii. et Syl. ad Orat. pro Cluent. lxxvi. *Burm.*

Delicio] *Delicium* vocabant puerum, quem in amoribus habebant: τὰ παιδικά. Adeo enim hoc usitatum erat Græcis, ut etiam turpe esset puero, amatorem nullum reperire. Quanquam autem vix effugiebant probri, imo sceleris suspicionem, cum

formosis adolescentulis versantes: tamen nequitia suæ hoc quasi velum obtendebant, ut dicerent se amorem suum non ad fœdam atque abominandam corporum commixtionem, sed ad constituendam amicitiam referre. Inde vocabant hunc ἔρωτα ἐπὶ φιλίᾳ. Cicero 'amorem amicitia' vertit. Sic nimirum Tusc. 4. 'Quis,' inquit, 'neque enim amor iste amicitia? Quæ neque deformem adolescentem quicumque amat, neque formosum senem?' Idem Cicero Tusc. 5. etiam Dionysium Siciliae tyrannum scribit more Græciæ quosdam adolescentes amore conjunctos habuisse. Eusebius de præpar. Evangel. i. vi. Παρ' Ἑλλήσι καὶ οἱ σοφοί, ἐρωμένους ἔχοντες, οὐ ψέγονται. Vide et Maximum Tyrium Philosophum Platonium Serm. 8. cum 3. seq. Habet hac de re quædam, nisi fallor, etiam Muretus in Var. Lect. quæ ex his nostris augeri possunt. *Ritt.*

9 *Quidnam fecissent*] Lege *Quianam* (vel *Quid ita*, ut fab. 9. 'Quid ita cessarunt pedes?') *nequissent? hoc jocati sunt modo*: supr. fab. 37. 'Tum sic jocata est tanti majestatem ducis.' *Heins.* Vid. eundem ad Ovid. *Trist.* v. 1. 20.

Quidnam fecissent] Leg. *Quianam*, id est, Quare fecissent? scilicet tympana ex pelle asini, satis dum viveret plagis contusi. *Quidnam fecissent*, non erat cur quæreretur *Delicium* illud. Videbat enim tympana esse facta. An *Quidnam*, id est, Ob quid? *Ritt.*

Locuti] Supra lib. i. c. 6. 'Sic est locutus, partibus factis, leo.' Item c. 28. 'Quem stans volturius super, Fertur locutus:' lib. iii. c. 6. 'Tum sic locuta est tanti majestas ducis.' Ita namque habuerunt veteres. Et lib. iv. c. 3. 'Postquam interfecit, sic locutus traditur:' et cap. 17. 'Sic est locutus ante poenam Jupiter:' et lib. v. c. 5. 'Quas aspernatus ille sic locutus est.' Ostendit vel consensus iste, nil in locis his mutandum, neque

enim quantumvis supini librarii errare in omnibus potuerunt. *Schef.*

11 *Aliaæ plagæ*] Id est, adhuc graviore illis, quæ ingerebantur viventibus. Vide de eleganti hoc vocis *alius* usu, quæ notavimus ad Petron. cap. 108. Ita et 'Mors alia' Stat. vii. 807. est deterior, et 'Aliaæ tenebræ' eidem viii. 16. Aliquando simpliciter diversum a priori notat: ut Liv. xxxviii. 24. 'Aliaque sanctitate et gravitate vitæ hujus matronalis facinoris deens ad ultimum conservavit:' et ita passim. *Burm.*

Mortuo] Casus tertius, pro, in mortuum. Flaccus Argon. iv. 'Cerebros et Liber congerit ictus Desuper averso.' *Schef.*

Mortuo] Ms. *mortui*. Gud.

12 *Jocularare tibi videtur*] Male transpositi duo primores versus. Restituo in pristinum ordinem: *Dum nihil habemus, &c. Jocularare, &c. Sed diligenter, &c.* Evidens est correctio mea. *Meurs.* Sed malim respicere Poëtam ad priorem fabulam: et hic per ἀποστροφὴν alloqui Lectorem. Sicut ferme infra 64. 30. 'Quid tibi videtur? hoc quoque insulsum est, ais.' *Freinsh.* Mallet Heinsius: *Joculares tibi videmur*. Forte scripsit: *Jocular' oc tibi videtur*, contracte, pro, *Jocularare hoc*. Cicero de L. L. lib. i. c. 20. 'Jocularare istuc quidem, Pomponi, et a multis sæpe derisum.' Vide quæ notavi supra lib. iii. cap. 9. *Bene*] Recte, merito. Sed hæc est lectio Rigaltii. Priores habuerunt *leve*: ex quo putabam: *Jocular' oc tibi videtur, est sane leve*. Nunc vix dubito, quin Noster scripserit hoc modo: *Jocular' oc tibi videtur, et sane levi, Dum nihil habemus majus, calamo ludimus. Levi calamo* dixit ex Virgilio suo, qui sic Ecl. v. 2. 'Tu calamos inflare leves.' *Schef.* Lege, *Joculares tibi videntur, sit sane, levi, Dum nihil habemus in manu, calamo ludimus*. Vel *Joculares tibi videmur, insane*. Heins. Nobis maxime placet lectio, ex Heinsii et

Schefferi conjecturis conflata: *Joculares tibi videmur: et sane levi, Dum nihil habemus majus, calamo ludimus*. Sic Ovid. Met. x. 152. 'Nunc opus est leviori lyra.' Horat. Od. ii. 1. 'Quære modos leviori plectro.' Cui 'Majus plectrum' Od. lib. iv. 2. opponitur: et imitatione veterum Gunther. in Ligurino i. 365. 'Nos regia tantum, Gesta levi calamo, quadam brevitate sequemur:' ita *musa levis* Ovid. ex Pont. iv. 16. 30. 'Et tua cum socco musa, Melisse, levis:' et ita passim *levia studia* dicuntur minoris momenti, nec seria satis. Claud. Rapt. ii. 144. 'Jam levibus laxat studiis.' Cicer. de Senect. xiv. 'Quid in levioribus studiis, sed tamen acutis,' ubi de Poëtices studio agitur. 'Levioris operæ libellos' dixit Plinius in præfatione. Si *jocularare* legamus, nescias, quo referas; nam genus scribendi subintelligere, ellipsis esset durior et insolentior. *Burm.*

Et sane bene, Dum nihil habemus majus, calamo ludimus] Schefferus legit: *Et sane levi, D. n. h. m. calamo ludimus*, ut apud Virgilium Ecl. v. vs. 2. 'Tu calamos inflare leves:' quod ante dixit 'Ludere calamo agresti.' Sic Martialis Ep. lib. ix. 75. 'Frange leves calamos et scinde, Thalia, libellos.' Potest vero legi et distinguere: *Jocularare tibi videtur: et sane leve Dum nihil habemus manu, calamo ludimus*. In Mss. est *manu ludimus*, quod versus respuit. Nescio, an Plinius aliquid huc faciat Ep. lib. i. 6. 'Meditabar aliquid, enotabam, ut si manus vacuas, plenas tamen ceras reportarem.' Virgilius Eclog. i. 'Non unquam gravis ære domum mihi dextra redibat.' Si legatur, *Dum nihil habemus majus*; vide, an huc faciat illud Ciceronis in Tuscul. ii. præfat. 'Quid possum, præsertim nihil agens, agere melius?' An vero legendum, *leve ludimus?* ut sit aliquod leve, exiguum, et minoris momenti; ut Catullus: *Canere grave*, de Berecynth. et

Att. 'Tibicen ubi canit Phryx curvo grave calamo.' Sic 'Fistula dulce canit,' &c. *Gud.*

13 *Ludimus*] Quoque est ex ejus Ecl. i. 10. ubi ait: 'Ludere quæ vellem calamo.' Quanquam simul respiciat ad remissionem illam animi per breve carmen, qualis proprie 'Ludus' dicebatur, et qui ea utebantur, 'Ludere.' Vide Plin. Ep. vii. 9. et quæ nos pridem in opusculo de Stylo. Verum aliter hic Faber: 'Nullibi,' ait, 'rem infelicius gessit Schefferus.' Quid ita? 'Nam, et sane bene, concessio ironica est, quod sentire debuit.' Scilicet non sensi ego hanc concessionem. Sed num, si ut ipse, ita ego eam sensi, hinc sequetur, esse retinendam? Non est quæstio de formulæ hujus sensu, sed de voce *bene*. Hæc ambigitur an retineri debeat, num pro ea scribi *levi*. Pro *bene* stat editio Rigaltii; incertum, an ex codice Remensi, cum non pauca immutarit ipse conjecturis ductus, ut ex collatione primæ secundæque editionis liquet facile. Pro *levi*, editio Pithœi, et Virgiliana ratio loquendi, cujus Noster esse solet tenacissimus. An rem gerit infelicitate, qui non temere a lectione hac recedit? Sed pergit: 'Deinde existimavit hæc argumenta ad tibiam canit.' Unde vero hoc de me rescivit Faber? ubi, aut quo verbo dixi? Et quid quæso? Annon possis hoc objicere, sive *bene*, sive *levi* legatur? Itaque revera nusquam (Ita enim malo ego, quam 'nullibi') rem infelicius gessit Faber. Sensus loci hic est: Videtur haud dubie tibi hoc scribendi genus joculari atque contemptibile. Et profecto, solet hæc esse consuetudo nostra; quando non habemus argumentum aliquod grave, de quo scribamus, animi causa et veluti per jocum *levi* calamo *ludimus*, ac, arrepto quovis minuto argumento, aliquos effundimus versiculos. In commune loquitur, non privatim de

his fabulis. Nisi plane retentum illud *leve*, quod est in veteribus, quis explicare malit per, minutum quid: ut sit *calamo ludere leve*, canere rem levem, parvam, minutam. Quomodo alicubi 'Ludere læta,' Ovidius usurpavit. Quod fortasse fuerit optimum. *Schef.* Ita Mantuanus olor Ecl. i. 'Ludere, quæ vellem, calamo permisit agresti.' Lusus est alioqui puerilis, qui fit calamo, seu arundine. Gr. Κάλαμον ἐπιβαίνειν, de quo Meursius Græcia Ludib. pag. 22. *Prasch.*

14 *Diligenter intueri has nœnias*] Synesius Προθεωρία λόγου περί ἐνυπν. Ἀρχαῖον οἶμαι καὶ λίαν πλατωνικόν, ἐπὶ προσχρήματι φανλοτέρας ὑποθέσεως κρύπτειν τὰ ἐν φιλοσοφίᾳ σπουδαῖα. Julianus Imp. Cæsarius: Καὶ αὐτὸς οὐκ ἀτιμάζω τοὺς μύθους, οὐδὲ παντάπασιν ἐξελαύνω τοὺς ὀρθῶς ἔχοντας, ἀκόλουθα σοί γε, φίλα τῷ σῶφ, μᾶλλον τῷ κοινῷ Πλάτωνι διανοούμενος, ἐπεὶ καὶ αὐτῷ πολλὰ ἐν μύθοις ἐσπούδασται. *Rig.*

Nœnias] Vid. ad Præfat. lib. iii.

15 *Quantam sub illis utilitatem*] Synesius Ægyptio: Διὰ ταύτων ὁ μῦθος εἰργασταὶ πρὸς τὸ χρήσιμον ποικιλλόμενος. Aphthonius in Æsopi vita: Νοθετικούς δὲ καὶ ὠφελιμωτάτους λόγους συνταξάμενος, προσενήνοχεν εἰς τὸν βίον προσπλέξας ἀλόγων ζώων κοινωνίαν. ἐν οἷς ἀνθρώπων σκολιὰ ἔργα καὶ ἤθη αὐθαίρετα, καὶ τρόπους παμπουεῖλους προσεικάσας, ἐν τοῖς ἐπιμυθίοις ἐδήλωσεν. *Rig.*

Sub illis] V. C. Pith. subtilis. Lege in fabellis, vel in vilibus, ut supra, 'Viles nœnias.' *Heins.*

16 *Non semper ea sunt, quæ videntur*] Eunapius vita Ædesii: Οὕτως ἑτερόν τι ἐστὶ τῷ νῶ θεωρεῖν, καὶ τοῖς τοῦ σώματος ἀπατηλοῖς ὅμμασιν. Tertullianus Apologetico: 'Cæcitatis duæ species facile concurrunt, ut, qui non vident, quæ sunt, videre videantur quæ non sunt.' Sic hominem, quem prima ratione fortem et generosum putes, secundam rationem si inspicias, ignavum et pavidum judicabis. Elegans apud Martialem ἀπόδειγμα,

Epigr. lib. x. 25. de Mutio gladiatore, qui manum urere jussus præsente molesta tunica, veste ex papyro et charta pice inlita, (sic enim recte tunicam molestam depingit vetus Interpretes Juvenalis Sat. i. et viii.) in qua vivus arsisset totus, ni imperatis paruisset, metu majoris illius mali manum focis imponere maluit: 'In matutina nuper spectatus arena Mutius, imposuit qui sua membra focis, Si patiens fortisque tibi durusque videtur, Abderitanæ pectora plebis habes: Nam cum dicatur tunica præsente molesta: Ure manum, plus est dicere: Non facio.' Vitio gentis humanæ, pro vera scientia, mendacis opinionis speciosam occasionem sæpe arripimus, quæ judicium deinde nostrum perturbat. Deque hac emphasi et hypostasi tractatum edidit eruditissimus Jurisconsultus Doctor meus Bonaventura Irlandus in Pictonico Præsidentu Senator, ac eandem nunc considerationem bono publico plenius et uberius retractat. *Rig.*

Quæ videntur] Theocritus: Πολλὰ-
κίς, ὧ Πολύφαμε, τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέ-
φανται. *Meurs.* Non de solis fabulis, sed et aliis generatim et per sententiam loquitur. *Quæ videntur*, ait, non semper ea sunt, videlicet quæ videntur; sæpe deteriora, quam primo intuitu comparent. *Quæ et ea notant hic conditionem, naturamque.* Cic. in Ep. 'Ea nostra ratio est:' i. e. talis, hujusmodi. *Schef.*

Decipit] Ms. *despicit.* Gud.

Decipit Frons prima multos] Theognis: Πολλὰκι τὴν γνώμην ἐξαπατῶ ἰδέαι. Id est, *Sæpe externæ animum decipiunt species.* Ritt.

Decipit Frons prima] Accius Bruto: 'Quem tu esse hebetem deputes æque ac pecus, Is sapientia munitum pectus egregium gerat.' Plautus: 'Summa ingenia in occulto latent.' *Rig.*

17 Frons prima] Prima species, ut apparet, cum primum et negligenter

aspicitur quidpiam. Sic Fabius et alii. *Schef.* Vid. Quinctil. Inst. vii. 1. xii. 7. et Declam. cccvi.

Rara mens] Non obvia uniuscujusque mens, sed provida et perspicax, qualis esse solet rara. Similiter fere Tacitus de Mor. Ger. cap. 31. 'Rara ejusque audentia apud Catos in consensum vertit, crinem barbamque submittere,' &c. *Schef.*

18 Cura] Scripserim: Q. i. *condidit cor angulo.* Alludit ad fabulam de Momo accusante Jovem, quod peccatus homini fenestratum non indidisset; quo cordis secretum perspicere potuisset. *Meursius.* Non audimus Meursium, pro *cura*, *cor* scribentem. *Curam* enim eam hic intelligit, qua sensus animi abdunt occultantque multi. Quorum instar esse potest Tiberius, Tacito non uno loco sic descriptus. *Schef.* Leg. *Quod interiore conditur curæ angulo.* Heins. *Curam* hic capio pro studio, quo auctor sub involueris fictarum fabularum verum sensum tegit. Sic supr. lib. ii. prol. 'Omni cura morem servabo senis:' et Epilog. ejusdem libri: 'Si livor obtrectare curam voluerit:' ubi vide notata. *Burm.*

19 Hoc ne locutus sine mercede existimer] Plinius Cæcilius Calvisio suo: 'Assem para, et accipe auream fabulam.' *Rig.*

Ne locutus sine mercede existimer, Fabellam adiciam] Quid hic facit mercedis mentio? videtur alludere ad morem veterem, quo recitaturi fabulam solemnem velut præfatione sibi audientiam parabant: 'Accipe fabulam, et para assem.' As igitur velut merces erat, quam sibi pro recitationis opera stipulabantur. Admonuit de hoc more jam olim Mariangelus Accursius initio fabulæ suæ De Testudine, quam Diatribis suis adjecit. 'Fabulam,' inquit, 'spondenti auream non fuit olim vitium inter amicos assem petere,' &c. Dicebant etiam præfantes, se exposituros fabulam, si au-

dire vellent: qui mos hodieque in vulgo nostro Saxonico remanet. Ad hanc formulam Petronius Arb. respexit, dum aggreditur expositionem fabellæ de matrona Ephesina. Scripsi autem, *adiciam*, non ut erat editum *adjiciam*. Vide infra l. iv. f. 6. Ritt.

Sine mercede] Existimat Rittershus. et Rigalt. (ut ex ejus Funere Parasit. colligo) ad morem alludi puerilem, quem tangit etiam Plin. Ep. ii. 20. 'Assem,' inquit, 'para, et accipe auream fabulam.' Hoc amplius, tres demum fabulas redimi asse solitas, ex ejusdem verbis patet: 'Sufficiunt duæ fabulæ; an scholastica lege tertiam nescis?' *Prasch.* Intellico, Phædrum nostrum dicere, hoc præmii sese lectori suo daturum, ut fabellam de mustela et muribus sit narraturus. Scio aliter sensisse Rittershusium et Rigaltium, sed quare ab utroque diversus abeam, nihil causæ esse puto, ut pluribus exponam. *Faber.* Rittershusius et Rigaltius existimant, alludere ad consuetudinem antiquam dandi asses ei, qui narrasset fabulam. Et huc quoque *Praschius* inclinat. *Faber* ait dicere, hoc præmii sese lectori daturum, ut fabellam de mustela et muribus sit narraturus. Sed cur præmii hic meminisse debeat, ego non intellico. An enim ipse præmium debebat lectori? pro illa ipsius auscultatione vel lectione fortassis. At quid lector Phædro pro tanta utilitate? Quid? si *sine mercede* idem Nostro sit, ac gratis, frustra. Ut sit sensus: Ne videar frustra dixisse, non intelligi a quovis, quid fabulis subsit eruditionis sapientiæque, en vobis aliquam de mustela et muribus, in qua potestis experiri vires vestras, et ostendere, quid innuat. Quod si deprehendetis, pro illa multiplici doctrina habeo mercedem a vobis, quia non poteritis non mihi agere gratias. Ita *sine mercede*, proprie erit, sine gratia, eo fere modo, quo Galli *sans*

merci. Sane etiam *Interpres Gallus* vertit *vainement*, hoc est, frustra. Suadet hanc interpretationem, quod in fabula sequenti morale ab auctore non, ut solet alias, subjicitur. *Schef.*

21 *Mustela cum annis*] Vid. *Æsop.* fab. *Αἰλουρος καὶ μῦες*. *Camerar.* de Corvo et Vulpe pag. 215. et pag. 225. de *Mustela*. Similem in modum fabulatur Mich. Glycas, *Annal.* i. de *Vulpecula*: Λέγεται δὲ καὶ τὴν ἀλώπεκα βρωμάτων ἀποροῦσαν ὑπτίαν ὥσει νεκρὰν, καὶ φυσᾶσθαι, κἀντεῦθεν διογκουμένην αὐτὴν ὀρώντα τὰ πετεινὰ ἐπιβαλόνουσιν αὐτῆς, καὶ ὥσει νεκρᾷς ἄπτονται. ἐκπηδήσασα οὖν αἴφνης ἢ νεκρὰ συλλαμβάνει καὶ κατεσθίει αὐτάς. *Mustela*, felis, *αἰλουρος*, ὁ ἰδιωτικῶς λεγόμενος κάπρος. *Scho-liast.* *Callim.* *Hym.* in *Cerer.* *Vet. Gloss.* 'Αἰλουρος, *Felax*, hæc *Catta*.' *Rig.*

23 *Involvit se*] Volvit se in farina, et volutando in ea, sic opplevit exterius, ut tota farina videretur. *Schef.*

24 *Abjecit*] Sc. se, eleganter, velut rem vilem, quam et iccirco 'abjectam' appellamus. 'Abjicere se in herbam' dicit *Cicero* in *Or.* i. *Schef.* *Ovid.* *Epist.* vii. 1. 'Sic ubi fata vocant, udis abjectus in herbis, Ad vada Mæandri concinit albus olor.' *Propert.* i. 14. 1. 'Tu licet abjectus Tiberina molliter unda.' *Petron.* cap. 26. 'Abjecti in lectis.'

Negligenter] *Ms. nec legenter.* *Gud.*

25 *Compressus*] Forte *compressus*: ut sit error natus ex antiqua scribendi pronuntiandive ratione: *Compressus*: *Cōsul.* *Ritt.*

Compressus] *Mallet Rittershusius, compressus.* Puto idem esse ac, oppressus. *Cicero* in *Orat.* *Harusp.* 'Jam ista serpens, quæ tum hic delitescit, tum se emergit, et fertur illuc, compressa atque illisa morietur.' *Schef.*

Occubuit neci] Rursum ad *Virgilium* respexit, ut solet. Is enim ita *Æn.* ii. 62. 'Seu certæ occumbere morti.' Cæterum *Virgilius* ex *Ennio* desum-

sit, uti Servius testatur. *Schef.*

26 *Perit*] Ita rescribo, pro *perit*. *Ritt.*

Perit tertius] Sic optime Paris. Fuerat in aliis: *perit et tertius*, quod quia non conveniebat numero, Rittershusius emendarat, *perit et tertius*. *Freinsh.*

27 *Aliquot seculis venit*] Miror præteritum huncce a viro doctissimo Rigaltio locum (nam alios, qui in Phædrum scripsere, mihi videre nondum contigit) cum sensus ex eo elici nullus potest. Legi posse videtur: *Venit peritus aliquot retro seculis*: cui conjecturæ viam præmunivit Rimicius, qui habuit: *Postea venit major annis, et cautus mus*. Nevel. Versus suadet, *post sæclis*, aliquot seclis post, ut, 'Longo post tempore venit.' Sin legamus: *Aliquot advenit sæclis*, erit similiter dictum, ut illud Propertii: 'Venturum paucis me tibi Luciferis,' paucis post Luciferis, seu diebus. Et Catull. 'Cenabis bene, mi Fabulle, apud me Paucis, si tibi Di favent, diebus.' *Schiop.* Non facit ad stomachum meum ulla, quam legerim, emendatio. Quod si meo iudicio resstaret, expungerem hunc versum, ut qui videtur ex priori pullulasse, et legerem: *Alter similiter, deinde venit et tertius, Qui sæpe laqueos et muscipula effugerat*. Prasch. Ita locum integrum edidit Rigaltius, frustra occupatis omnibus in ejus restitutione, etiam nuperis scriptoribus. Quos inter Ursinus scribit, *Aliquot venit scipullis recte territus*, non inepte. *Retorridum* Rigaltius sic ait dici, sicut apud Horatium, 'Recoctus scriba' Sat. II. 5. Notatur vetulus, rugosus senio, quomodo *retorridus* plantas macilentas, siccas, et contractas in rugas, Columella dixit lib. III. 12. 'Nimiam siccitatem destituere plantas dicit naturali alimento, aut in totum necare, aut scabras et retorridas facere.' Cæterum tales, usu ipso e-

docti, sunt fere callidi. Vide Gell. lib. XV. 30. et quæ Salmas. in Lampridii Commodum, II. et Severum, 59. annotat. *Schef.* Columel. XIII. 17. 'Arbor retorrida.' *Heins.* 'Retorridi' voce utitur et Columel. lib. IV. 4. et alibi. 'Macie torridus' Cic. Agrar. II. 34. et ita 'Torridam vocem' capio apud Calpurn. Eclog. III. 59. exsuccam, gracilem, et ingratam. Et ita hic capio macrum, contractum et siccum murem. Nam pro exercitato et perito posse capi, non puto. Nec a Salmasio aut quocumque hoc demonstrari idonea auctoritate video. *Burm.*

Secutis retorridus] Ms. *seculis retorridus*; et ita Salmasius ad oram libri. Alii legunt *reterritus*. *Retorridus* rectum est, et idem quod *recoctus*, id est, exercitatus, et multarum rerum usu peritus. Vide de hac voce Salmasium ad Lamprid. Sever. cap. 59. *Gul.*

Retorridus] Ut Horatio 'Recoctus scriba.' *Rig.*

Reti] Pro, reti, ut 'A mare,' pro, A mari, Plantus dixit. *Ritt.*

28 *Qui sæpe laqueos*] Non solum igitur vulpes vetula (de qua proverbium est) sed et mus vetulus difficulter capitur: Γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἄλσκειται πάγῃ. Γέρων δὲ καὶ μὺς οὐχ ἄλσκειται πάγῃ. *Ritt.*

Sæpe laqueos et muscipula] Infelices mures: Οἱ ζῶσι πικρῶς, κὰν συλῶσι τὰς ψίχας. Οὐς καὶ γαλῇ πρίξονσα, καὶ πλὰξ, καὶ βρόχος, καὶ παγὶς ἐξέτριψε, καὶ βραχὺν στέαρ, Philes. Ut supra, 'Ara-nea.' *Rig.*

Muscipula] A, muscipulum, neutro genere. Est autem usitatus, hæc muscipula, g. f. *Ritt.*

Muscipula] Notari potest *Muscipulum*, quod haud scio an alibi reperias, nisi in Thesouro Philoxeni. *Faber.* Non dubito, quin et sic probati scriptores extulerint. Ita enim et apud Apuleium, veterum verborum studic-

sum, 'Decipula' leguntur: Asi. v. 11. Et in Glossis Philoxeni, *Muscipulum* reperitur. *Schef.*

30 *Sic valeas*] Id est, plane non valeas, sicut nec farina es, quam esse te simulat. *Schiop.* Id est, male pereas. Exempli gratia; si tibi cum simulatore et infido, quique tibi infensus esset, ageres, posses dicere: Ita valeas, ut mihi ex animo amicus es. Nota est ratio bene optandi, precandi, &c. qua nil frequentius apud Comicos. *Faber.* Eleganter, *valeas*, velut intelligebat farinam non esse. Ita infido posses dicere, inquit *Faber*, ita valeas, ut mihi ex animo amicus es. *Plautus Aulul.* iv. 10. 'Ita te amabit Jupiter, ut tu nescis:' et cap. 3. 4. 'Tu Aristophontes, de me ut meruisti, ita vale.' *Antonius* apud *Sueton.* ad *August.* c. 69. 'Ita valeas, uti tu, hanc epistolam cum leges, non inieris,' &c. Quæ loca indicavit optimus *Gronovius.* *Schef.*

Terent. Andr. iv. 2. 'Valeant, qui inter nos discidium volunt.' *Gruter.* *Inscript.* 710. 10. 'Quisquis eum læsit, sic cum suis valeat.'

Sic valeas] *Terentius Heaut.* v. sc. 4. 'Ita mihi atque huic sis superstes.' *Valer. Max.* ix. 13. 'Ita vivam dabo:' ubi delendum est *dabo* ex Mss. Plane autem huic loco similis est ille *Martialis*: 'Sic leve flavorum valeat genus *Usipiorum*, Quisquis et *Ansonium* non amat imperium.' Inspice locum; plane concordat. *Gud.*

Quæ jaces] Respicit superius 'Abjecit se;' quasi diceret: Simulas te jacere immobilem, farinæ instar; verum, si accederem propius, fieres animata mobilisque, meque arriperes. *Schef.* In V. C. est *laces*. Lege ut *farina mi places.* τῷ *farina* superscripta fuit glossa *esca*, sive *esqua*, quæ in contextum irrepsit, et hinc fecerunt *es*, quæ. *Heins.*

FABULA III.

Vulpes et uva] *Vulpes* uvis pasci docent et sacræ literæ. Vide *Cantic.* ii. 15. quod egregie etiam ex hac fabella illustrat *Bochartus* in *Hierozoic.* lib. iii. 13. *Burm.*

1 *Fame coacta*] Qui vult, contendat hæc cum *Gabr. Fab.* 18. *Æsopo Fab.* 159. *Prasch.*

Fame coacta vulpis] *Babrius.* *Cammerarius* p. 157. *Rig.*

Vulpis] Sic supra, 'Gruis.' *Gud.*

Alta in vinea] *Vineam*, vites nominat; *alta* vinea est, ad perticas ligata et erecta. *Varro de R. R.* i. c. 8. 'Multæ species vineæ, aliæ enim humiles et sine radicis, ut in Hispania, aliæ sublimes, ut quæ appellantur *jugatæ*:' *sublimis* et *jugata* vinea *Varroni*; quæ hic *alta*. Nisi censeas,

scripsisse *altam*, ac retulisse ad *uvam*, ut sit *alta uva*, quæ in alto pendet. *Schef.* Apud *Ovid.* *Met.* xiii. 800. ex Mss. legitur, 'Lentior et salicis virgis, et vitibus altis:' pro vulgata *albis*, quod non æque bene τῷ *lentior* convenit. *Burm.*

2 *Uvam appetebat*] Distinguendus hoc modo locus, *Uvam appetebat*; *summis saliens viribus Quam tangere*, &c. *Heins.*

4 *Nolo acerbam sumere*] *Palladius* *Septemb.* 'Acerbitate rigidam uvam,' dixit. *Uva acerba*, cruda, ὀμφακίζουσα. *Vetus Gloss.* 'Ὀμφαξ βότρυς, Acerba uva, Uva immatura.' Unde 'Vinum crucium' insuave, *Lucil.* *Virgineulæ* nondum maturæ nec ἀνδρὺς δεκτικάλ uvis acerbis et crudis comparantur.

Ismine apud Eustathium Philo-
phum Amor. v. ambitiosius lascivien-
tem Isminiam suum alloquitur: *φεί-
σαι παρθενίας ἐμῆς, μὴ πρὸ τοῦ θέρους ἐκ-
τίλῃς τοὺς στάχους, μὴ τὸ ῥόδον τρυγή-
σης πρὸ τοῦ προκύβει τῆς κάλυκος, μὴ
τὴν σταφυλὴν ὀμφακίζουσαν, μήπως ἀντὶ
νέκταρος ὕψος ἐκθλίψῃς.* Nicetas Cho-
niates Andronic. 1. Καὶ παραγκαλιζό-
μενος δὲ πέπων τὴν ὀμφακίζουσαν, δὲ ὑπέ-
ρωρος τὴν ἡλικίαν, τὴν ὀρθότιπθον νεανί-
δα, καὶ δὲ ῥικνὸς τῷ χρόνῳ καὶ χαλαρὸς
τὴν ῥοδοδάκτυλον καὶ δρόσον ἔρωτος στά-
ζουσαν. *Rig.*

Acerbam] Proprie. Cicero de Se-
nect. 'Uva primo est peracerba.'
Schef.

Acerbam] Ms. *acervam.* Gud.

5 *Facere quæ non possunt*] Hunc

quoque locum ad Phædri ambitionem
retuli in indice. Apparet enim con-
tra eos vibrari hoc dictum, qui fabu-
las ejus elevabant verbis, quod facil-
limum est factu: *Μωμήσεται τις ῥᾶον
ἢ μωμήσεται.* *Freinsh.*

Elecant] Levia et vilia esse dicunt,
contemnunt. *Schef.* V. sup. ad fab.
49.

6 *Adscribere*] Verbum ex re numu-
laria desumptum. Solebant enim
creditores solutam sibi apud mensa-
rium summam jubere transcribi in
suas tabulas. Qua de re nonnihil egi
in opusculo de Novis Tabulis ante
annos plusculos. Et hoc proprie *ad-
scribere*, idemque est ac, accipere vel-
ut ex debito, et suum facere: ele-
ganter. *Schef.*

FABULA IV.

1 *Equus*] Hæc fabula Æsopi non
est, sed Stesichori, qua olim adver-
sus Phalarin, tyrannum illum imma-
nitate nobilem, præstantissimus poë-
ta usus fuit, ut ex Aristotele discere
est, Rhetoric. II. 20. Locum ipsum
legito; magnum enim operæ pretium
fuerit. Dicam obiter, initio capitis
mendum esse, quod non vidit Rico-
bonus; sed a me alibi corrigitur.
Ceterum hanc fabulam paulo aliter
narrant Stesichorus, Horatiusque, a-
liter Phædrus: sed tamen in univer-
sum res eadem est. *Faber.* Habet
hanc quoque fabulam Nicephorus
Basilaces, editus a Leon. Allatio in-
ter excerpta Rhetorum pag. 127. sed
pro Apro Cervum habet, et multus
in oranda hac fabula est. Insernit
quoque carmini suo De Lite Michaël
Hospitalius, quod quam sit elegans
et veteris notæ, colligi inde potest,
quod et Barth. Adv. lib. VII. 17.
prisco aut semiprisco Juridico aut

Philosopho adscripserit; et Boxhor-
nius, ut antiqui ævi pretiosas reli-
quias, adjecerit Sulpiciæ Satyræ:
sed in Patinianis pag. 49. verus auc-
tor Hospitalius esse dicitur. Rimi-
cius quoque hanc fabulam lib. IV. 9.
habet, qui etiam Cervo pro Apro
partes hic dedit; ut et Camerarius
fab. 163. *Burm.*

Sedare] Proprie. Lucret. lib. v.
943. 'At sedare sitim fluvii fontes-
que vocabant.' *Schef.* Vide Ciofan.
ad Ovid. Met. XIII. 415.

Quo] Refertur ad sequens *vadum*;
pro, in quo, omissa præpositione.
Ordo verborum hic est: Aper dum
sese volutat, turbavit vadum, quo
equus sedare sitim solitus fuerat.
Schef.

3 *Sonipes*] Sic et Statius lib. IX.
'Turbatus sonipes;' et sæpe alibi
apud eundem. *Gud.*

Iratus fero] Sic Cornel. Att. c. 17.
'Irasci cis nefas duceret.' *Schef.*

4 *Auxilium petit hominis*] Horatius ad Fuscum Aristium fabulam narrat de equo et cervo: 'Imploravit opes hominis, frenumque recepit.' Hac fabula primum usus est Stesichorus apud Himerenses adversus Phalarim, ut tradit Aristoteles Rhetoric. lib. II. 20. Camerar. pag. 158. *Rig.*

Levans] Tollens e terra, dum in se recipit sessorem. *Schef.*

5 *Jactis telis*] Gronovius ad hunc locum: 'Video mutasse Rigaltium: ad hostem latus. Hunc, &c. Non placet. Nam apud Tacitum legisse memini: 'Telisque non in vanum jactis,' et 'Jacere sagittas.' *Schef.*

Hunc telis eques] Ms. *Jactis hunc telis eques*; quod Gronovio placet, qui delet *latus*. Omnino puto sic disponendum locum: 'Petit auxilium hominis, quem dorso levans reddit Ad hostem latus: jactis hunc telis eques.' *Jactis telis* proprie est. Sic Cæsar de bell. Gall. lib. III. 'Alii multis telis conjectis defensores vallo munitionibusque depellerent.' Si tela de balistis aut tormentis explodebantur, eadem *missa* dicebantur. Cæsar Bel. Civ. lib. III. 51. 'Pompeius tumulum quendam occupavit, qui tantum aberat a nostro castello, ut telum tormento missum adigi non posset.' Sic recte Ms. Vulgo pessime *tormentum*, vel *missum adjici*; nullo sensu. *Gud.*

7 *Precibus tuis*] Pro, tibi precauti. *Schef.*

9 *Frenos pati*] Huc respicere puto auctorem Declamat. XIII. 9. quæ sub Quinctiliani nomine editur: 'Cur infrenatis equis victor insidet?' *Burmann.*

10 *Vindictam Dum quæro, servitute reperi*] Hunc generalis sententiæ versum ex hoc loco sumere licet. Multi tanta ardent vindictæ cupiditate, ut ipsi non recusent sese in ser-

vitutem alteri mancipare, aut in aliud malum prævisum præcipitare, dummodo hostem suum sibi ulcisci liceat. Talis et Hecuba describitur ab Euripide, cum sic loquens inducitur: Τὸς κακοὺς δὲ τιμωρουμένη, Αἰῶνα τὸν σύμπαντα δουλεῦσαι θέλω: id est: *Istos malos ulcisci dum liceat mihi, Me servituti mancipare haud abnuo Ævum per omne.* Cicero quoque apud Dionem lib. XLIV. ait: 'Multi, alios ulcisci cupientes, ipsi una perierunt.' Quam autem fabulam hic Phædrus de equo et apro, eandem Aristoteles ex Stesichori ad Himerenses oratione narrat de equo et cervo Rhetoric. I. II. 20. Ἰππος κατεῖχε λειμῶνα μόνος. ἐλθόντος δ' ἐλάφου, καὶ διαφθείραντος τὴν νομὴν, βουλόμενος τιμωρῆσασθαι τὸν ἔλαφον, ἡρώτα τὸν ἄνθρωπον, εἰ δύναίτο μετ' αὐτοῦ κολάσαι τὸν ἔλαφον. ὃ δὲ ἔφησεν, ἔαν λάβῃ χαλινὸν, καὶ αὐτὸς ἀναβῇ ἐπ' αὐτὸν, ἔχων ἀκόντια. συνομολογήσαντος δὲ καὶ ἀναβάντος, ἀντὶ τοῦ τιμωρῆσασθαι, αὐτὸς ἐδούλευσεν ἥδη τῷ ἄνθρωπῳ. οὕτω δὲ καὶ ὑμεῖς, &c. inquit Stesichorus Himerensibus Phalarim ducem adversus hostes eligere volentibus. *Ritt.*

12 *Hæc iracundos*] Οὕτω δὲ καὶ ὑμεῖς, inquit apud Aristotelem Stesichorus, ὁρᾶτε μὴ τοὺς πολεμίους βουλόμενοι τιμωρῆσασθαι, ταῦτ' ἀπάτητε τῷ ἱππῳ, &c. *Faber.*

13 *Impune potius lædi*] Ellipt. pro, potius esse, i. e. melius, lædi *impune*, h. e. nulla sequente pœna læsionem eam, elabente reo. *Schef.*

Potius] Ms. *potius*: subaudiendum vero hic est *velle*: fabula admonebit, velle potius, id est, malle lædi, quam dedi alteri. *Gud.*

Lædi quam dedi] Παρονομασία et ἀντανάκλασις elegans, si sit rara in scriptis, tanquam ἥδυσμα, non si subinde reponatur, tanquam ἔδεσμα: qua affectatione tamen quidam sibi mirifico placent. *Ritt.*

FABULA V.

1 *Plus esse in uno*] Æmilius Probus de Epaminonda: 'Quamdiu ille præfuit reipubl. caput fuisse totius Græciæ: ex quo intelligi potest, unum hominem ploris, quam civitatem, fuisse.' Justin. iv. 4. 'Ab his mittitur Gylippus solus, sed in quo instar omnium auxiliorum erat.' Nev.

Quam in turba] Nonne melius *quam turba*? cum in antecedit. Schef. Vid. Ovid. Ep. v. 111.

2 *Narratione posteris tradam*] Vetus inscriptio Præneste: ACCIPE POSTERITAS QVOD POST TVA SECVLA NARRIGES. Ritt.

Posteris tradam] Plenus bonæ spei fuit Phædrus, ad posteritatem perventura esse scripta sua: quæ spes ei pene decollavisset, absque Pithæis clarissimis fratribus esset, quibus vitam debet. Sic lib. iii. Prol. 'Habebunt certe, quo se oblectent, posterit.' Lib. v. Prol. 'Longaque dignum judicatis memoria.' Et lib. v. fab. 5. 'Chartis nomen victurum meis, Latinis dum manebit pretium litteris.' Ritt.

Tradam] Proprie, de scriptoribus. Cic. de Cl. Or. 'Sapientem virum fuisse memoriæ traditum est.' Schef.

Brevi] An hæc narratio est brevis? Forte *gravi*, id est, seria; *narratio* non est fabula. Gud.

3 *Quidam decedens*] Hac fabella continetur elegans et subtilis τῶν ἀπὸρων quæstio: ejusmodi est, quæ ab Africano proponitur l. qui quadringenta. D. ad leg. Falcid. Rigg.

Decedens] Proprie de mortuis lege naturali. Schef.

Reliquit] Etiam hoc est inter propria. Corn. Nep. Attic. c. 13. 'Dommum habuit ab avunculo hæreditate

relictam.' Plaut. Aulul. act. iii. sc. 1. 'Agri reliquit ei non magnum modum.' Cornel. iterum in Epam. c. 10. 'Male in eo consulere patriæ, quod liberos non relinqueret.' Schef.

4 *Oculis venantem viros*] Plaut. Mil. Glor. iv. 1. vers. ult. dixit, 'Venaturam oculis facere.' Senec. lenocinium puellare vocat Decl. vi. p. 473. 'Muliebrem vestem sumpsit, capillos in feminae habitum composuit, oculos puellari lenocinio circumdedit.' Hi Apuleio in Apol. oculi illices dicuntur: 'Quis non disciplinam matris agnovit? cum in puella videret immedicatum os, et purpurissatas genas, et illices oculos.' Nevel. Imitatione Plautina, ut notavit Rittershusius. Porro *venari* dicitur, quæ captat et vulnerat oculis. Quale genus locutionis et in Sacris reperitur. V. Cant. c. 4. Schef. Vide Barth. Adv. xxxv. c. 8. et XLIII. c. 21. Ovid. Am. i. 253. 'Quid tibi femineos cætus venatibus aptos Enumerem?' Clemens Alex. Pædag. iii. 2. Θηρώσαι τοὺς δίκην παίδων ἀφρόνων περὶ τὰς μόρφας ἐπτοημένους. Menander in Leucadia: Τὸν ὑπέρκομπον θηρώσα, φάων οἰστρώντι πόθῳ, &c. Burm.

Oculis venantem viros] Ovidius: 'Oculis venatur amorem.' Plautus: 'Oculis venaturam facere et aucupium auribus.' Alio sensu dixit Sophocles: Τοῖαν δ' ἐν ὕψει ὕργα θηρατηρίαν Ἔρωτος ἀστραπὴν τιν' ὀμμάτων ἔχει. Gud.

Oculis venantem viros] Quia ἐκ τοῦ ὀρᾶν τὸ ἐρᾶν. Sic et Ovidius dixit 'Amores venari.' Elegantissime. Nam formosa femina, tanquam visco volucres, sic ipsa adolescentes capit et attrahit. Plautus, si bene meminî,

‘Venaturam oculis facere,’ dixit. *Ritt.*

Oculis venantem viros] Eodem sensu Martial. Epig. lib. i. 97. ‘Sed spectat oculis devorantibus draucos.’ *Rig.*

5 *At alteram lanificam*] Lucilius Sat. vi. ‘Thaunomeno, inquit, valva, sororem Lanificam dici siccam atque abstemiam ubi audit.’ *Rig.*

Lanificam] Sumisise ex Lucilio videtur, qui sic Sat. vi. apud Non. ‘Sororem Lanificam,’ &c. *Schef.*

Frugi] Ms. *fruci*. Gud.

Rusticam] Laboriosam. Nam, ut Posidippus ait, ‘Ἐν ἀγροῖς καμάρων ἄλκῃς. Sic formica ‘Rustica’ dicitur, sed contemtim, Fab. 80. ubi tamen aliam rationem assignamus. *Prasch.* Delenda est copula, vel post τὸ *frugi* repetenda. *Buchn.* Pace clarissimi Viri dixerim, nihil mutandum. Duplex mulieris descriptio, quod fuerit *lanifica*, et quod *frugi-rustica*. Sic enim conjungo, sicut apud Cic. Tusc. iv. 16. ‘Hominem frugi omnia recte facere:’ et iii. 8. ‘Græci frugi homines *χρησίμους* appellant.’ *Freinsh.* Laboriosam, exponit *Praschius*. Ego aliter intelligo hæc verba, quia sequitur, ‘Date *lanificæ rusticæ*;’ nec enim jungere sic potuisset absque tantologia, si id voluisset, quod putabat *Praschius*. Credo igitur, opponere *rusticam* illi, viros venanti oculis, id est, elegantia morum, amabilitate vultus, compositione docta omnium membrorum allicienti viros: et sic eam intelligere, quæ sit rudis et agrestis, negligens illas artes, quibus student alias placere puellæ. Sic ‘Rusticos homines’ vocat *Belon* apud *Curtium* vi. c. 11. quos auctor prius dixerat, ‘Civilis habitus rudes.’ *Virgil.* Ecl. ii. ‘Rusticus es, Coridon, nec munera curat *Alexis*.’ *Schef.* Non tam puto hic per *rusticam*, rudem et incultis moribus intelligi, quam, quod videtur *Praschius* innuere, talem, quæ ruri solebat lanæ et

telæ operam dare; nam veteres maxime in rure familiam ancillarum *lanificarum* habebant, quarum curam hæc filia frugi videtur suscepisse, et hinc postea Mater *Lanificæ* agellos, pecora, villam et omne rusticum instrumentum seposuisse narratur, et *Phædrus* eam *lanificam rusticam* vocat. Sic in l. xii. §. 5. et 6. et l. xvi. ff. de instr. et instr. leg. *Lanificæ*, quæ familiam rusticam vestiunt, memorantur. Vid. *Columel.* xii. 3. Sic infra fab. 80. formica ‘rustica’ dicitur, quæ ruri vitam agebat. Et *Horat.* Sat. ii. 6. 80. ‘Rusticus urbanum murem mus paupere fertur Accepisse cavo,’ quem postea ‘Agrestem’ vocat, vs. 107. et ita patet, *rusticam* non cum *frugi* conjungi debere, et melius legi, *At alteram lanificam, frugi et rusticam*. Et ita *Heinsius* hunc locum legendum esse annotavit. Similis fere est titulus apud *Spon.* Misc. E. rud. Ant. bis positus p. 151. et 223. et apud *Fabret.* p. 252. ‘Hic sita est *Amymone Marci*, Optima et pulcherrima, *lanifica*, Pia, pudica, frugi, casta, domiseda.’ Quem nuper eleganti dissertatione illustravit *Vir Cl. Relandus*, amicus optimus, et collega nuper conjunctissimus: sed quem, dum hæc scribo, immatura nimis et literariæ reipub. damnosissima morte extinctum tristis et confusus audio. *Burm.*

6 *Devotam vino*] H. e. deditam, ut recte *Rittershusius* (licet perperam ex *Virgil.* *Æn.* i. quippe ubi aliud significat) ostendit. *Varro* sic ‘Devotum animum’ alicui dixit. Et *Tiberius* apud *Sueton.* c. 67. ‘Si quando de moribus meis devotoque vobis animo dubitaveritis.’ *Cic.* Tusc. iii. ‘Devotus et donatus studiis.’ *Schef.*

Devotam vino] Id est, deditam, ut apud *Virgil.* *Æn.* iv. ‘Dido pesti devota futuræ.’ Et *Cic.* Tusc. iii. ‘Devotus et donatus studiis.’ *Ritt.*

Turpissimam] Id est, deformem. V. sup. fab. 43.

8 *Sub conditione*] Hac lege, hac limitatione. Formula propria jurisconsultorum. Vide l. si quis. ff. de Cond. cum l. seq. et aliis. *Schef.*

Totam ut fortunam] Ἀπᾶσαν τὴν οὐσίαν. Usitatus est plurale, *Totas fortunas*. Ritt.

Fortunam] Rem familiarem, bona hæreditaria, in singulari, quod notandum. Horat. Ep. i. 5. 'Quo mihi fortuna, si non conceditur usus?' Sic enim cum plerisque Mss. legendum atque exponendum esse locum hunc, vel ex hisce Nostri censeo, contra Lambini sententiam, atque aliorum. Apul. Asin. iii. 'Præter tantam fortunæ copiam octo pedibus auctiores remeavimus.' Item post: 'Fortunam popularium inquirebamus.' *Schef.* Vid. ad Quinct. vi. 1. fin.

10 *Ne data*] Ms. Ni. Gud.

Ne data possideant aut fruuntur] *Frui data*, pro datis, antique. Sic supra l. iii. f. 7. 'Fructu, quæ laudas.' Ritt.

Fruuntur] *Frui data*, quarto casu. Plautus Asin. v. sc. 1. 'Exorari poterit, ut sinat sese hanc frui.' Ita habent libri veteres, quod nescio cur mutarint. Cato de R. R. c. 149. 'Pabulum frui occipito ex Kal. Sept.' *Schef.*

Tum simul] Tum est, tunc, et refertur ad *conferant*. *Schef.*

12 *Centena*] Hoc est centum singulæ, quæ valent 2500. scutatos monetæ Italicæ vel 3000. Imper. Vide Cl. Gronovium in De Sestert. felicissimi ingenii ac profundissimæ eruditionis opere. *Schef.*

13 *Implet*] Eleganter, ad exprimendam magnitudinem ejus, propter raritatem casus. Sic Ovid. 'Orbem gloria complet.' Symmachus: 'Æternam complebat nomine Romam.' *Schef.*

14 *Jurisperitos*] Lege, *Juris peritos*. Heins.

Jurisperitos consulit] Jcti sicut testamentis faciendis sæpe adhibebantur (id quod multis probat auctoritatibus B. Brissonius lib. vii, Formularum,

et ego amplius confirmo quodam loco Epigrammatis Agathiæ, quod extat Antholog. lib. ii. tit. 22. εἰς ἱατρούς: ubi medicus ægroto suadet, ut Jurisperitum accersat condendi caussa testamenti: Θάρσει. τὸν νομικὸν δὲ κάλει· καὶ χρήματα σαντοῦ Εὖ διαβέης, βίβου λῆγε μεριμνοτόκου.) Ita iidem et de interpretatione ultimarum voluntatum consulebantur, si ambigue quid scriptum nuncupatumve esset, ut voluntatem testatoris per conjecturas quasdam indagarent, tanquam venator et canis sagax feram per vestigia ejus persequitur ad usque cubilia. Ritt.

Consulit] Proprie de peritis juris, unde et 'Consulti' nominantur. Cicero in Mur. de Jctis: 'Et vestrum illud licet consulere.' *Schef.*

Nemo expedit] Ut sup. lib. iii. cap. 15. 'Expedi, quid feci.' *Schef.* Satyricum agere hic videtur: itidem ut Terent. Phorm. ii. 4. *Prasch.*

16 *Fructumve*] Repetenda est negatio ex superiori versu. Quanquam ego malletm *Fructum nec capiant*. *Schef.* *Fructum si* V. C. Pith. *Heinsius.*

Tulerint] Acceperint. Plautus Merc. A. ii. Sc. 3. 'Quod posces, feres.' *Schef.*

18 *Consumpta est*] Illustravit hujus verbi usum, in hac re, Daviesius ad Hirt. de Bel. Alex. cap. 47.

19 *Testamenti sensus*] Inter lineas in Ms. Rem. eadem antiquissima manu notatur; in alio codice fuit *census*; quod intelligi potest de pecunia, quam filiæ conferre et representare matri ex bonis paternis debebant. Gud.

Sensus] Vide de hac vocis hujus significatione Cellarii curas posteriores p. 88.

20 *Fidem advocavit*] Id est, (locus enim dignus qui explicetur,) fide sua usa est mulier, et, ut in testamento perscriptum fuerat, ita fecit, ad priorem partem quod attinet, ut scilicet, 'tribus æquabiliter distribueret;'

conditionem autem appositam, 'Sed tali modo Ne,' &c. cum non videret, quo pacto explicare posset, *neglecto jure*, priori parti testamenti satisfecit. *Faber*. Sciendum enim, eorum, quæ dubia sunt, quædam solvi posse: hæc valent; quædam esse ejus generis, ut nulla ratione explicari queant: hæc habent ut pro non scriptis. L. II. De his quæ pro non script. L. quo tutela. XXXVII. §. 3. de R. J. L. si quis. 27. De reb. dub. Hæc Cujac. Præf. ad d. D. tit. de reb. dub. *Prasch*. Eleganter et proprie usurpat illud *advocare*. *Advocantur* enim, a quibus jus exquiritur. Ascon. de Divin. 'Advocatus dicitur, qui jus suggerit.' Cæterum quia, qui suggerere jus debuerant, non poterant id explicare, ideo hic *fidem* advocat. Intelligit autem fidem bonam, ex qua testamento studet satisfacere, quando ex jure non potest. *Schef*.

Fidem advocavit jure neglecto parens] H. e. Mater, cum a Jctis non posset hæc res expediri in tam mirabili et inextricabili testamento, ipsa fidem implevit, nullo licet jure cogente. Vide Instit. de Fideicommissar. heredit. et de Codicillis: item Plinium Epist. lib. v. *Ritt*.

Jure neglecto] Fecit mulier, inquit *Faber*, quod priorem partem testamenti attinet: conditionem autem appositam, cum non videret, quo pacto explicare posset, *neglecto jure*, priori parti satisfecit. Vult itaque, quantum video, intelligere de eo jure, ex quo talis conditio simul debuisset observari. At vero jus est nullum, quod ejusmodi conditionem observare jubet, quin imo, quæ non possunt ratione ulla explicari, ea pro non scriptis haberi, jurisperiti tradunt. Itaque cum sic negligi jus, quod fuit nullum, non potuerit, *neglectum jus* de consultis interpretor; quasi Noster diceret, non amplius curasse ipsos, nec exspectasse diutius, si forte invenirent aliquid, sed, quod posset, id fide bona fecisse. Ut

sit *jus*, contrarium præcedentis *fidei*, hic positum sicut lib. III. c. 1. 'Servitus,' et alia similia passim apud Nostrum. Nisi malis per *jus* intelligere, quicquid stricte ex testamenti formula cuique deberetur. Quomodo *Interpres Gallus*: *La mere, laissant ce qui était du droit et de l'ordonnance du mort, se contenta d'agir en cela de bonne foi*. *Schef*.

Jure neglecto] Ms. *neclecto*. Forte, *jure nec lecto*. Alias interpretare, bona fide, nec observato stricto jure. *Gud*.

21 *Seponit*] Rigaltium in Phædrum non videre contigit: sed alibi legi, versus hos disjectos, ut putat, sic ab ipso in ordinem conjici: *Seponit mæchæ vestem, mundum muliebrem, Lavationem argenteam, eunuchos glabros, Domum politam, delicatos hortulos; Lanificæ agellos*: Et sic deinceps. Quam lectionem probat *Demsterus* ad *Rosin*. I. 2. Improbatur *Meursius* ad h. l. cui nos subscribimus. Nam et mox sequitur: 'Tradet luxuriæ domum:' quod de potrice dictum esse *Phædrus* dubitare nos non sinit, dum sic eam insuper περιφράζει, 'Vitam quæ luxu trahit.' Ne de nimia in herciscundo inæqualitate, deque consuetudine et commoditate convivendi in hortulis ac domo dicam. *Prasch*.

Vestem, mundum muliebrem] 'Vestis muliebris,' 'mundus muliebris,' 'ornamenta muliebria' distinguuntur: l. xxv. D. de auro, arg. mund. &c. *Rig*.

Seponit mæchæ, &c.] Hic versus Hexameter Iambicus est. V. Barth. Adv. xvi. 14.

22 *Lavationem argenteam*] Ad luxum hic refertur lavationis instrumentum. Videatur *Gyrard*. ad *Symb. Pyth*. 'Dextrum pedem prius induendum, sinistrum vero prius lavandum:' *Petr. Angelus Bargæus* de *Ædif. Urbis Romæ eversoribus* p. 38. seq. In vet. Notis conjunguntur B. V. V. Balnea, Vina, Venus. *Prasch*. Vas ingens lotioni destinatum, uti

vult Rigaltius, adducto testimonio Ulpiani ex leg. xxv. ff. de Auro, Argen. ubi de mundo muliebri: 'Vasa unguentaria, et si qua similia dici possunt, veluti lavatio, riscus.' Quanquam lectionem hanc non omnes habeant libri, sintque, qui *alabastriscus* pro postremis vocibus substituant. Sane si res mei foret arbitrii, *lavationem argenteam* ego dicerem innuere, supellectilem omnem balnearem, ut strigiles, guttos, urceolos, et id genus, maxime cum sequatur ex opposito de instrumento rustico. Quanquam possit hoc intelligi etiam per vas illud velut principale. Citat sane 'Concham, lavationem argenteam,' ex Sidonio Rigaltius, si fides est Freimshemio. Sed et ipsum Ciceronem ita accepit doctissimus Gronovius Fam. Ep. lib. ix. 5. ubi legitur: 'Ut lavatio parata sit.' Schef.

Lavationem argenteam] Ulpianus l. Argumento D. de aur. arg. mun. &c. 'Mundus muliebris est, quo mulier mundior fit: continentur eo specula, matulæ, unguenta, vasa unguentaria, et si qua similia dici possunt, veluti lavatio, riscus.' Errant viri docti, qui legunt, *veluti alabastrum*, &c. 'Concha, lavatio argentea,' Sidon. Apollin. Ep. iv. 8. Rig.

Eunuchos glabros] Distingue *Eunuchos, glabros*: nam *glabri* diversi sunt ab *Eunuchis*. Catullus Epith. Jul. et Man. 'Diceris male te a tuis Unguentate glabris marite Abstinere, sed abstine.' Inscriptio vetus, quam Florentiæ vidimus in villa viri Illustrissimi Caroli Strozzeæ:

LIARUS

ANTONIA DRUSI

GLABER

AB CYATO.

Glabri ergo proprio nomine Veteribus optimi ævi dicebantur pueri imberbes, 'depiles propter ætatem,' ut alicubi Nonius videtur explicare, veraque natura ab *Eunuchis* differunt. Sunt autem illi, qui aliis 'Delicati'

vocantur; neque enim *Eunuchi* semper erant pueri, neque ob ætatem pilis defecti; imo plerique, calida et matura ætate inguina tradebant medicis, et deinde caloris, non ætatis, ratione pilis defecti erant. *Glabri* vero sunt illi 'pueri minuti, quos facie et garrulitate amabiles undique conquirebat' lautissimus quisque, ut de Augusto narrat Suetonius cap. 83. Hos 'Delicias' vocabant, ut Statius Sylv. Car. lib. v. 5. quem locum ibi laudat Casaubonus, quem pluribus de his vide agentem. Cicero hos appellat *pueros delicatos*, Tusculan. lib. v. de Dionysii convivio, quo exceptus Damocles: 'Tum ad mensam eximia forma pueros delicatos jussit consistere, eosque nutum ejus intuentes diligenter ministrare.' Sic ibi legendum; hæcenus corrupte in omnibus editionibus *delectos*. Sic inscriptio apud Gruterum p. 661. n. 9. quam vidi et emendavi Romæ ad lapidem: EUTYCHETI PVERO DELICATO B. M. L. FVFDIVS SPORVS DOMINVS FECIT. Cætera, quæ Gruterus habet, non apparent in lapide, et videntur aliunde assuta. In indice Gruteri est: 'Coarmio delicatus Gladiatoris;' sed numerus vitiosus est. Hi pueri a Martiale appellantur 'Læves pueri.' Glossar. Philox. 'Ψιλὸς δ' ἁεῖος, glaber, levis. ψιλῶ, deglabro.' *Glaber* vero pro *Eunucho* videtur accipi ab Hygino fab. 274. de Agnodice puella: 'Eum glabrum esse et mulierum corruptorem, illasque ægritudines dissimulare.' Gud.

Eunuchos glabros] Notandum *Eunuchos* fuisse in mundo muliebri. Sed cui bono mæchæ *Eunuchi* dati? Puta, ut delicias dicerent, flabello ventulum facerent, vanam et sterilem libidinem suscitarent. Juvenal. Sat. vi. 'Sunt, quas *Eunuchi* imbelles ac mollia semper Oscula delectent, et desperatio barbæ, Et quod abortivo non est opus.' Martial. Epig. vi. 67. 'Cur tantum *Eunuchos* habeat tua

Gellia, quæris, Pannice? vult fu. Gellia, non parere.' Cyrillus apud Suidam: Εἰώθασι γὰρ, ὡς ἀκριβῶς μεμαθήκαμεν, οὐ μόνον οἱ σπάδωνες καὶ τὰ μόρια τῆς αἰσχουργίας ποσῶς ἔχοντες ἀσελγαίνειν ἀμέτρως, καὶ ἀκολασταίνειν ἀναιδῶς καὶ ἀκορεύτως, ἀλλὰ γε καὶ οἱ τέλεον ἀπόκοποι καὶ ἐκτετμημένοι ταῦτα, καθάπερ οὖν καὶ οἱ ἐκ γενετῆς ἐστέρημένοι ταῦτα. φεῦ τῆς ἐσχάτης ἀτοπίας καὶ φρενοβλαβείας, διὰ χειρῶν καὶ δακτύλων φθείρειν τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν ἀνοσιουργίαν οὕτως ἐμμανῶς κατεργάζεσθαι. Alias Eunuchi virginibus mulieribusque custodes comites additi: quasi tutius Eunuchi possint εὐνὴν ἔχειν καὶ φυλάσσειν. At ipsi sæpe, ut ait idem Cyrillus, ὡς φύλακες ἕμα καὶ σωφροσύνης δῆθεν ἰνδάλματα μετὰ γυναικῶν καθεύδοντες ἀναισχύντως καὶ ἀπηνυθριασμένως αἰσχροπραγοῦσι. Optimi vero Eunuchi παρὰ τὸ εὖ νοῦν ἔχειν, καὶ ἀπηλλάχθαι τῶν ἀφροδισίων. Sic in sacris litteris beati Eunuchi στερισκόμενοι τῆς ἐπιθυμίας, οἱ εὐνουχίσαντες ἑαυτοὺς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας, καθαρίζοντες τὴν συνείδησιν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων. Sic ingeniosissimus Epiphanius Serm. Eis τὴν Θεόσωμον ταφὴν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Joseph virum Mariæ ἄνδρον vocat, quasi sine viro: Ἐκεῖ Ἰωσήφ ὁ ἄνδρος ἀνὴρ τῆς Μαρίας, ὧδε Ἰωσήφ ὁ ἐξ Ἀριμαθαίας. Nuper in vetere Glossario Ms. legebam: Ἄνδρα ἀντὶ νοῦ μνηστῆρα. ὡς τὸ, τὸν ἄνδρα Μαρίας. Lexic. Cyril. Ms. Εὐνοῦχος, ὁ ἄγαμος. Hinc emendandus Suidas: Μονότροπος, μόνος τραφεὶς, ἀγαθὸς ἀγύβαιος. Legendum: ἄγαμος. Rig.

Glabros] Leves, imberbes, vide Juvenal. Sat. vi. Schef. Rectissime et ingeniose, ut solet, Gudianus Eunuchos a Glabris distinxit. Glabri autem maxime in deliciis erant luxuriosis. Senec. de Brevit. Vitæ c. 12. 'Quanta celeritate, signo dato, Glabri ad ministeria discurrant.' Gloss. Ἀβρὸς glaber, delicatus, molliculus.' Burm.

24 Jumenta] Equos intelligit. Atque sic a bovis distinguit Columel-

la quoque lib. i. c. 6. 'Non altius edita esse præsepia convenit, quam ut bos aut jumentum sine incommodostans vesci possit.' Schef. Idem Colum. vi. 14. 'Machina clausa jumenta bovesque curentur:' et Plinius distinguit 'Boves' a 'Jumentis' lib. xi. 34. et xvii. 9. Nepos tamen in Hannib. cap. 5. 'Sarmenta in cornibus jumentorum deligata incendit:' nisi cum Bosio ibi *juvencorum* legas. Hic vero asinos vel mulas intelligo: ut 'Pistrinensia jumenta' Suet. Cal. 37. et ita centies apud Apuleium. Burm.

Instrumentum rusticum] Similiter Attilius in literis ad Senatam apud Valer. Max. lib. iv. cap. 14. 'Mercenarium amoto rustico instrumento discessisse.' Cicero junior ad Tironem: 'Videor videre ementem res rusticas.' Lamprid. Alexand. 'Auxit agris, animalibus, gregibus, ferramentis rusticis.' Falluntur, qui ultima hæc duo verba distinguunt, quasi *ferramentis et rusticis* dixisset. Apud Jurisconsultos 'Enthecæ prædiorum' vocantur dotes prædiorum, instrumenta talia agri colendi causa, et quicquid repositum in usu agri: l. ii. §. ult. ff. de instr. leg. l. Lucius de leg. 2. Vide quæ notavit Cujacius ad Septimum Respons. Papinian. et Mercerus ad Non. p. 530. In margine Cod. Rem. ad *instrumentum rusticum*, velut Scholion quoddam, antiqua manu, scriptum est: 'Ut Caccabum, cribrum, vallos, et similia utensilia.' Ubi nota, quod *caccabus*, quod vulgo *cacabus*, scribatur cum duplici c: est enim Græcum vocabulum κάκκαβος, id est, olla testacea, apud Athenæum ex Antiph. quæ et κακκάβη eidem Athenæo alibi et Aristophani. Scribitur tamen et κάκαβος; et apud Dioscor. lib. iv. c. 74. ἀλικάκαβον, salinum quoddam. Sed rectius puto κάκκαβος. Calepinus *Cucabum* explicat 'vas æneum, in quo pulmentarium coquimus;' sed, puto, fallitur Calepinus,

neque enim vas æneum fuit, sed testaceum; non tantum apud Græcos, ut ex Aristophane apud Athenæum vidimus, sed etiam apud Latinos. Unde Plin. lib. XXXII. c. 6. 'Succus in caccabo novo coquitur mellis crassitudine.' Et Apicius: 'Capita porcorum simul elixabis in caccabo novo, ut aqua ad tertiam deferbeat.' Fuisse vero caccabos æneos et argenteos, patet ex l. XVIII. §. 1. de instr. et instr. legat. et l. XIX. §. 12. de aur. et arg. leg. *Vallus* vero est firmior palus, cui vitis alligatur, et quo etiam milites castra muniebant. Virgil. 'Exacuunt alii vallos furcasque bicornes:' *ἐξὺν παλλίσδαδε*. *Instrumentum rusticum* Græci dixerunt τὰς γεωργικὰς παρασκευὰς, ut videre est apud Dion. Halic. lib. I. p. 46. edit. Wech. ubi recte vertitur, *instrumentum rusticum*. Dicitur Plauto, *mundus rusticus*, in Mercatore: 'Multopere in mundo rustico se exercitum.' Eleganter; nam *mundum* non tantum de muliebri ornatu, sed quarumvis rerum mobilium prompta et ad manum parata copia dicimus. Apuleius Metam. lib. VI. ad ejus imitationem: 'Erant et falces, et operæ messoriaræ, mundus omnis.' Ita legendum recte monuit Janus Guilielmus Verisim. lib. III. cap. 13. Festus: '*Mundus* non alius est, quam quod moveri potest.' Gal-
lis, *meubles*. Gud.

Instrumentum rusticum] Quidquid fructuum quærendorum, colligendorum, conservandorum causa, paratum est. Ulpian. l. Quæstum est. ff. De instruct. vel instrum. leg. *Rig.*

25 *Potrici*] Sidon. Epist. lib. II. Epist. 9. 'Famulorum turba compotrix.' Terent. in Andria; 'Importunitatem spectate aniculæ, quia compotrix ejus est.' Vetus Gloss. 'Πότῃς, Bibax, Potax.' *Rig.*

Potrici] Sic 'Compotricem' dixit Terentius Heeyra. *Ritt.*

Plenam antiquis apothecam cadis] Sic sæpe apud Juris auctores, 'Vinum

in cellis atque apothecis conditum.' *Rig.*

Antiquis cadis] Sic Apul. Asin. Au. II. 'Vini cadum in ætate pretiosi.' Qua de re plura alii notant. *Rig.*

Apothecam] Cellam, ubi disponebant et custodiebant cados. Columella dicto loco: 'Apothecæ recte superponentur his locis: unde plerumque fumus earum exoriatur, quoniam vina celerius vetustescunt,' &c. *Schef.*

Cadis] *Cadus* est vas vinarium ingens, capiens vini libras centum; vide Pætum de Mensuris p. m. 58. Cæterum *antiquis* addit, quia tales pretiosiores. Quo enim vetustius vinum, eo delicatius et melius. Hinc apud Petronium titulus amphoræ: 'Falerum Opimianum annorum centum.' *Schef.*

26 *Domum politam*] Rigaltius hunc versum transponit. Non assentior. Et vis sententiæ meæ fulcrum? Ecce, in sequentibus, cum Æsopus male data ex testamenti sententia mutat: 'Domum, et ornamenta, cum venustis hortulis, Et vina vetera date lanificæ rusticæ.' Nihil clarius, nihil certius: mutat Æsopus nihil in rebus, sed alias iis tantum personas assignat. *Meurs.* Perfectam absolutamque omni ratione. Vide Varronem de R. R. lib. I. c. 2. Plaut. Mostel. I. sc. 2. Festus: 'Omnes perfectiones antiqui *politiones* appellabant.' *Schef.* Hinc in jure 'Politores agrorum,' de quibus ad l. LII. §. 2. ff. pro socio tractant Jcti. quæ lectio ex hoc loco firmari potest.

Domum politam, et delicatos] Sic apud Varronem de Re Rust. lib. I. cap. 2. 'Regie polita ædificia.' Festus: '*Depositum*, perfectum: quia omnes perfectiones antiqui *politiones* appellabant.' *Rig.*

Delicatos] Non satis memini, an olim apud Epigrammatarium legerim 'Delicatum nemo;' sed ad hoc scio, legisse me apud Cicronem in Verr.

‘Delicatissimum littus,’ et apud Plinium Secundum, ‘Anio delicatissimus amnium’ Epistol. lib. viii. 17. quæ sane dignissima est, quam legas. *Faber.* Ut ‘Littus delicatum’ apud Cicer. in Verr. et ‘Amnis delicatus’ apud Plinium Ep. viii. 17. quemadmodum *Faber* notat. Sed et ‘Domum delicatam’ dixit Seneca in Hippol. Mox ‘Venustos’ reddit. *Schef.* Ita ‘Delicata Asia’ Cicer. pro Muræ. xix. ‘Delicatissima navigia’ Suet. Vitel. x. *Delicatum* dici omne, quod pretiosum, molle, nitidum, ad pompam et ostentationem compositum est, recte docuit Vir Amplis. Cuperus Obser. i. c. 3. Sic apud Petron. c. 33. ‘Notavique rem omnium delicatissimam.’ Vid. et inf. v. 1. et ad Quinct. Decl. i. 13. *Burm.*

Delicatos hortulos] ‘Hi Græcis ἀπαλοί κήποι. Philostr. Προστέων ἐν ᾧ ἀπαλοί τε κήποι καὶ πῆγαι. Sic hortorum delicatæ in lib. iv. C. de aquæduct. ‘Mansura pœna in eos, qui, ad irrigationes agrorum et hortorum delicias, furtivis aquæ meatibus utuntur.’ Hæc Salmasius ad marginem. Sic Martialis: ‘Ruris bibliotheca delicati,’ rus enim ibi, hortus. *Gud.*

Delicatos hortulos] Mox ipse dicet: ‘Venustis hortulis.’ *Rig.*

27 *Sic destinata*] Ἀφωρισμένα. *Rig.*

Destinatu dare] Propria hæc quoque in testamentis ordinandis verba: ita Jctus in l. xlix. §. ult. de leg. iii. distinguit inter ‘Adtributa’ et ‘Destinata:’ et hinc explicandum illud dictum apud Petron. cap. 43. ‘Cui datum est, non cui destinatum.’ *Burmannus.*

30 *O si maneret*] H. e. superesset, superaret. Virgil. Æn. ii. ‘Insula dives opum, Priami dum regna manebant. Et paulo post: ‘Trojaque, nunc stares; Priamique arx alta, maneres.’ Adhuc lib. iv. ‘Quid si non arva aliena domosque Ignotas peteres, et Troja antiqua maneret?’ Cicero de LL. i. 1. ‘Si manet illa quercus, hæc est pro-

fecto.’ Quintil. Inst. Orat. iii. 1. de M. Antonio: ‘Namque hoc solum opus ejus, atque id imperfectum, manet.’ *Prasch.* Eleganter, de defuncto, quippe qui ante habuerit. Si, inquit, posset conditus sepultusque nunc videre, quam male vos intelligatis ejus voluntatem. Atque sic Virgilius sæpissime. Ut Æn. lib. iv. ‘Si Troja antiqua maneret.’ *Schef.*

Si maneret condito sensus patri] *Condere* verbum mortuale vel sepulchrale. Unde ‘Conditorium,’ quod et ‘Conditivum,’ Senecæ et Petronio est sepulchrum. Hoc primum. Deinde quia dubitabant veteres, an sensus rerum humanarum ad defunctos pertingeret: creberrime his utebantur et similibus formulis: ‘Si quis manium sensus est:’ ‘Si quis in morte sensus est:’ ‘Si quis etiam inferis sensus:’ ‘Si quis defuncti sensus est:’ ‘Si quid inferi sentiunt:’ ‘Si quis post funera sensus:’ ‘Si quid habet sensus umbra:’ ‘Si manes post fata aliquid sentiunt:’ ‘Nigras si quid sapis inter arenas,’ Propert. lib. iv. ‘Si sentire datur post fata quietis,’ Nemesianus Ecloga i. Reliquorum auctores pete a Brissonio De Formulis lib. viii. fol. 737. cui duo postrema ista exempla addidi: et hoc Euripideum in Hercule Furioso, ὦ φίλτατ’, εἴ τις φθόγγον εἰσακούσεται Θνητῶν παρ’ ἄδῃ, σοὶ τὰδ’, Ἡράκλεις, λέγω. *Ritt.*

31 *Voluntatem*] Optime de testamento, quia est voluntas ultima. Plin. Ep. ii. 16. ‘Legem mihi dixi, ut defunctorum voluntates, etiamsi jure deficerentur, quasi perfectas tuerer.’ *Schef.*

Suam] Pro, ejus. Cicero Philip. iv. ‘Quod autem erat præsidium salutis libertatisque vestræ, si C. Cæsaris fortissimorumque sui patris militum exercitus non fuisset.’ Contra Cornelius *ejus* dixit pro, suus, Themist. cap. 8. ‘Hic cum propter multas ejus virtutes magna cum dignitate viveret.’ Atque sic hæc crebro permutantur.

Vid. Voss. de Constr. c. 56.⁷ *Schef.*

32 *Potuisent*] Puto plane scrip-
sisse Nostrium *pot' essent*, pro, pos-
sent, exemplo Plauti, Terentii, et
aliorum. *Schef.*

33 *Solvit*] Eleganter; quia eo tene-
bantur, velut vincti. Sic 'Solvere
metum' Virgilius usurpavit. *Schef.*
*Error*em vero cape ut supr. III. 10.
41.

36 *Vestem, uniones*] Luxus mulie-
bris instrumenta recensentur non
pauca apud Plaut. Aulul. act. III.
sc. 5. 'Purpuram atque aurum, An-
cillas, mulos, muliones, Pedisequos,
salutigerulos Pueros, vehicula qui ve-
har.' *Nev.*

Pedisequos] Recte monnit Hoog-
stratanns, *pedisequos* scribendum, ne
versui vis inferatur. Ita in lapide
apud Gruter. DC. 8. VERNÆ PEDI-
SEQVO: et MCXII. 10. CINNAMVS. TI.
CÆSARIS AVG. PEDISEQVVS: et in Bel-
lor. monumentis t. XII. Thes. An.
Græc. p. 37. TI. CÆSARIS PEDISEQ.
PRIMIANO. *Burm.*

37 *Vitam quæ luxu trahit*] Quæ lux-
uriose vivit, profuso et soluto in con-
vivis et comotationes sumptu. Fes-
tus: 'Luxa membra suis locis mota
et soluta: a quo *luxuriosus* in re fa-
miliari solutus.' Idem: 'Luxantur,
a luxu dictum, id est, luxuriantur.'
Glossæ veteres: 'Ἀσωτία, luxus, lux-
uria, ganeum. Ἀσωτεύομαι, luxu, lux-
urior, prodigo, helluor.' *Rig.*

Luxu] *Luxus*, qui alias latius patet,
hic strictè accipitur pro ebrietate seu
temulentia, quæ scite a veterum quo-
dam *μητρόπολις κακῶν* appellata est.
Ritt.

Trahit] Valde eleganter, velut re-
luctantem et invitam, quando vita
ebriorum morti est similior, quam vi-
tæ. Ita 'Senium trahere luctu' apud
Clandianum est in De Raptu, III.
Schef. Vide sup. fab. 21.

38 *Agros et vites*] Lege, *Agros avi-
tos et pecora*. Liv. II. 23. 'Agro pa-
terno avitoque se exuisse.' Flor. III.

15. de Graccho: 'Qui cum pari tu-
multu et terrore plebem in avitos
agros arcesseret.' Columel. præfat.
de Cincinnato: 'Ad quatuor jüge-
rum avitum hærediolum rediit.' Vel
legi potest, *Agros, vineta et pecora*:
Sic agros suos a vineis distinguit Au-
sonius de villa sua. V. C. Pith. habet,
Agros utiles. Heins.

Agros, vites] Ms. *utiles*. Rescribe
meo periculo *villas*, et sic recte re-
spondebunt verba superioribus, ubi
in distributione bonorum a matre
facta conjunguntur in una portione,
agelli, pecora, villa, operarii, boves,
jumenta, et instrumentum rusticum;
ne verbulo quidem vites memoran-
tur. Æsopus vero in secunda distri-
butione contractionibus verbis utitur,
et personis tantum aliis assignat,
servatis portionibus a matre primo
factis. Ibi autem *villarum* mentio fit,
et, si jam *vites* essent distribuendæ,
illæ sub agris et villis comprehendun-
tur. Si quis vero *vites* minus a veteri
codice scriptura *utiles* abire conten-
dat, quam illud *villas*, hunc scire
oportet, in antiquissimo illo codice
Remensi, qui ad veri incunabula ple-
runque digitum intendit, sæpius *T*
vitiose pro *I*, et *I* perperam pro *T*
scriptum reperiri. Sic in prologo hu-
jus libri, *subtilis*, ubi corrupte *TI* pro
IL; pro *sub illis*. Sic hic *UTILES* vi-
tiose pro *VILLIS*. Gud.

39 *Perpeti*] Terent. Heaut. IV. 4.
13. 'Non possum pati, quin tibi ca-
put demulceam.' Hæc monstrant,
quemadmodum supplenda sit ἔλλει-
ψις in trito loquendi genere, 'Non
possum, quin hoc faciam.' *Prasch.*
Ferre, sustinere, id agere, eleganter,
ad signandam difficultatem faciendi
ejus, quod ingenio repugnat. *Schef.*
Vid. Gronov. ad Senec. Thyest. 470.

40 *Teneat*] Retineat. *Schef.* *Te-
nere* hic est, quod supra 'Possidere'
dixit; exempla apud Ciceronem et
JCtos obvia. V. l. xv. ff. de his, quæ
ut indig. auf. l. XVIII. ff. de acceptil.

Alienum suis] Vide ad Quinct. Institut. lib. vi. 3.

41 *Ut vinum paret*] Forte legendum *impetret*. Gud.

Vinum paret] De hoc loco sic Gronovius ad me: 'Lego, *ut vinum petat*. Suet. Claud. 40. 'Descripsitque abundantiam veterum tabernarum, unde solitus esset vinum olim et ipse petere.' Rectissime, nam sequitur mox *ornatum paret*, ingrata repetitione. *Schef.* Parare et petere sæpe confundi vidimus ad Calpur. Fl. Decl. xxv.

42 *Agros abjiciet*] Vili pretio vendet; itidem ferme Terentius de psaltria, quam adolescens, ut oblectaret ætatulam suam, mercatus fuerat, 'Quæ, quantum potest, Aliquo abjicienda est, si non pretio, gratiis.' *Faber.* Sic M. Tullius 'Ædificationem' dixit 'abjicere.' Dares Phryg. de Exc. Troj. 'Hector muliebria verba Abjicit.' Quæ si cogitasset Mynsingerus, forte non scrupulum ipsi injecissent verba §. 47. Inst. de R. D. 'Quod dominus ea mente abjecerit.' Ad quæ ita commentatur: 'Argumento hujus verbi (abjecerit) videtur hoc de rebus tantum mobilibus, quæ abjici possunt, intelligendum esse: verius tamen est, res solo quoque hærentes, et quæ immobiles habentur, pro derelicto fieri.' *Prasch.* Faber optime hoc loco: '*Abjiciet*, vili pretio vendet; itidem ferme Terentius de psaltria, quam adolescens, ut oblectaret ætatulam suam, mercatus fuerat, 'Quæ,' &c. Hæc Faber optime, ut dixi. Alii aliter, sed frustra. Nam et Plautus ita in Mostellaria act. iii. sc. 3. 'Nunquam edepol me scio vidisse usquam abjectas ædes, nisi modo hæce.' Ubi simul consule Clariss. Gronovium. *Schef.* Vid. Gronov. Obs. iii. 21. Seneca de Benef. i. 11. 'Recipe, non desidero, meo contentus sum. Interim non reddere tantum libet quod acceperis, sed abjicere.'

Agros abjiciet] Lactantius præfat. 'Abjecisse quosdā res familiares suas.' Sic Latin. Pacatus: 'Rejicere sumtum;' quod perperam mutat Gronov. Obs. ii. 22. Gud.

Abjiciet] Sic frequentissime veteres alterum *i* in hoc et similibus verbis compositis a *jacio* consueverunt abjicere. Vide indicem Giphanii in Luctetium. *Ritt.*

Ornatum paret] Indigna Phædro repetitio ejusdem verbi, quod duos proxime sequentes versus claudat. Forte hic legendum *parem*, id est, ornatum parem mœchæ; subaudiens *paret*, quod in antecedenti versu. Vel an legendum *par et*, id est, pariter, eodem modo, quo illa vinum paret, hæc sibi pariter ornatum. Sic apud Plautum: 'Quid tibi est? N. Pol mihi par idem, quod est tibi.' Scribendum puto *par et*, id est, pariter. Sed et scribendum superiori versu *ut vinum comparet*. Sic *vendere* et *comparare*, sive emere, eleganter sibi opponuntur. Syllaba autem *com* facile ob compendium scribendi, vel sequentis versus vocem similem, excidere potuit. *Comparare* pro, emere vulgatum. Suetonius: 'Animosissime comparare.' Terentius Heaut. act. iv. sc. 6. 'Des qui aurum, ac vestem, atque alia, quæ opus sunt, comparet.' Plautus Pœn. 'Negotii sibi qui volet vim parare, Navem et mulierem, hæc duo, comparet.' Gud.

Paret] Comparet sibi pecunia, emat. Ita Cic. in Ep. ad Att. 'Cogito trans Tiberim hortos aliquos parare;' et in Or. pro Flacco: 'Si tam te Crassi agri delectabant, hic alieni in Crustumino, aut in Capenati, paravisses.' Plautus addit, 'Pretio parare.' *Schef.*

44 *Luxuriæ*] Ms. *luxoriæ*. *Luxuriæ* vero explicandum est, luxuriosis, luxui deditis, quibus domus illa polita cum ornamentis suis conveniens erit. Sic 'Invidia' pro invidiosis hominibus est metonymia, abstractum

pro concreto; hoc non intellexit Schefferus, et frustra tentavit Heinsius. *Gud.*

Luxuriæ domum] *Domus luxuriæ*, pro ea, quæ instructa est ad luxum, quæ dedita et consecrata velut est luxuriæ. Quomodo Plautus in *Casin.* II. sc. 1. 'Stabulum nequitiae:' in *Trin.* II. sc. 2. 'Hospitium calamitatis:' Cicero in *De Leg. Agr.* 'Domicilium superbiae:' et Cornel. Nepos *Vita Attic.* cap. 3. 'Domicilium imperii' usurpant. Ad eundem modum 'Domum luctus,' 'Domum preactionis' dixit vetus Bibliorum Interpretes. Hæc scripseram, cum nob. Dn. Heinsius significat legendum sibi videri *lioituris domum*: *liceri* esse, pretium pro re venali offerre, idque verbum, ut parum intellectum, passim corruptisse inscios librarios. Quod est valde verisimile; nisi putemus, illud *luxuriæ* non mutandum, quia velut causam continet, cur, cum omnino ædes aliquas debuerit habere, illas vendere voluerit, nempe quia vidit, luxui servire potius, quam habitationi. *Schef.* Conjecturam, quam cum Scheffero Nobil. Heinsius olim communicaverat, in libro suo induxit, ita ut videatur postea sententiam mutasse; adscripsit vero locum Cic. *Agrar.* II. 'Capuæ in domicilio superbiae, atque in sedibus luxuriæ collocati,' et Liv. XXIII. 8. 'Luxuriosa domus.' Non recte autem videtur Gndius vocem *luxuriæ* hic dativo casu accipere, et explicare per, luxuriosos; nam *domus luxuriæ*, est ea, ut recte Schefferus interpretatur, quæ ad luxum et magnificentiam est instructa; sic de domo Agesilai C. Nepos c. 7. 'Quam qui intrarat, nullum signum libidinis, nullum luxuriæ

videre poterat.' Et Ovid. *Fast.* VI. 643. de domo Vedii: 'Hæc æquata solo est, nullo sub crimine regni, Sed quia luxuria visa nocere sua.' Et ita Curtius III. 11. 20. 'Ingens auri argentique pondus,' 'Non belli, sed luxuriæ apparatus,' vocat: et Justin. II. 14. 'Græcos, diviso inter se auro Persico, divitiarum Luxuria cepit.' Ex quibus omnibus patet, *Luxuriam* Latinis proprie dici, nimum et profusum sumptum, et, ut Nonius explicat, 'contra pudorem et supra modum profusio.' Quod et ex lib. IX. c. 1. Valerii Maximi apparet, qui ei libidinem comitem facit, ut et Terent. *Heaut.* V. 1. 'Ut illius animum, qui nunc luxuria et lascivia Diffluit, retundam.' Et supra C. Nep. loco laudato. Eadem vero forma 'Luxuriæ castra' dixit Cicer. *Verr.* V. 37. et Carthaginem 'Fraudum domum' Silius VI. 479. Lucanus vero X. 488. 'Luxuriosam domum:' quæ omnia nostram interpretationem confirmant. *Burm.*

46 *Et dictam*] Præscriptam, constitutam summam. Terent. 'Dotem dicere' ait, *Heaut.* V. 1. 64. et 69. *Prasch.*

Et dictam] Ms. *Edictam*. *Gud.*

48 *Quod multorum, &c.*] Non igitur semper ad multitudinem respici oportet, sed ad eos, quibus potius lux veritatis adsistit: ut graviter monuit Arcadius in l. XXI. ob Carmen. §. ult. D. de testibus. 'Neque ex multitudine anctorum judicandum, quod melius et æquius est: cum possit forsitan et deterioris sententia et multas et majores in aliqua parte superare:' ut Justinianus ait in præfat. De Conceptione Digestorum. *Ritt.*

FABULA VI.

2 *Historia quorum in tabernis pingitur*] Nihil hic deest, sed τὸ *m* ante vocalem non absorbetur. Cujus rei et alibi apud Phædrum exempla observavi: ut supra l. i. f. 13. Non fuit igitur, quare Pithæus asteriscum ante τὸ *in* poneret, quasi loci corrupti signum. *Ritt.*

Quorum in tabernis historia depingitur] Scribendum ex Ms. *Historia quorum in tabernis pingitur*. *M* non eliditur in *quorum*, quod frequens est Phædro; præsertim in medio Iambi versus, in cæsura. Sic l. i. f. 4. 'Aliamque prædam ab alio ferri putans.' Et l. i. f. 12. 'Tunc moriens vocem hanc dedisse dicitur.' (Sic Codex Petri Danielis; sed Remensis, *edidisse*. *Dare vocem*, ut 'Mittere.')

L. iii. f. 6. 'Nam ubi strigandum et ubi currendum est scio.' L. iv. f. 8. ex Ms. Rem. 'Reperire effugium alterius quærit malo.' L. v. prol. 'Quum destinasset operis habere terminum.' *Tabernæ* autem hoc loco intelliguntur omnes, quæ sunt popularis usus, ut alicubi explicat Nonius Marcellus. Quanquam ætate Nonii per tabernas intelligebant ænopolia. Vide Salmasium ad Spart. p. 45. Tamen etiam Suetonius de Claud. Imp. c. 40. 'Descriptisque abundantiam veterum tabernarum, unde solitus esset vinum olim et ipse petere.' Sed Cassiodorus in Psalm. 14. 'Majores nostri tabernas domos pauperum appellaverunt, et quod ibi habitabant et cœnabant (sicut antiquis mos erat simul cibum sumere) ex duobus nominibus unum traditur factum esse vocabulum, scilicet *tabernaculum*.' Gud.

In tabernis] Ex consuetudine. Vide

quæ scribo in opusculo de Pictoria c. 4. *Schef.* Ita in Anthol. ii. c. 12. p. 202. Γραπτήν ἐν τοίχῳ Καλπούργιος ὁ στρατιώτης Ὡς ἔθος ἐστίν, ἰδὼν τὴν ἐπὶ ναυσιμάχην. Unde apparet, has picturas in parietibus fuisse: de quibus vide Bronkh. ad Propert. ii. vs. 26. Sic in tabernarum librariarum postibus nomina scriptorum venalium scribebantur. Martial. Ep. i. 118. 'Contra Cæsaris est forum taberna, Scriptis postibus hinc et inde totis, Omnes ut cito perlegas poëtas.' *Burm.*

3 *Arctos*] Vulgo *arctos* scribimus, contra veterum auctoritatem, quæ hic observatur. *Ritt.*

Arctos circumtrepidarent cavos] Horatius Epist. i. 'Macra cavum repetes arctum.' *Trepidare* autem idem hoc loco est, quod supra lib. iii. fab. 16. 'Noctna egressam cavo trepidantem consecrata.' Quibus in locis nihil aliud est, quam ultro citroque pavidum concursare. Omnium id optime explicat A. Hirtius de Bello Afric. c. 28. 'Animadvertit, hostes circa vallum trepidare, atque ultro citroque pavidos concursare.' Itaque eleganter Phædrus jungit *trepidarent* et *fugerent*. Talis quippe trepidatio fugientium est. Tacitus Ann. xv. 'Neque minus deformem illam fugientium trepidationem.' Proprie tamen *trepidare* est expavescere, præ timore contremiscere. Tacitus Ann. xv. 'Trepidabantque gentes de æstimatione singulorum.' Quo loco certe *trepidare* non est trepide festinare, sed timore et sollicitudine confundi; ut apud eundem Hist. iii. c. 58. 'Largus promissis, et, quæ natura trepidantium est, immodicus.' Rigaltium

perstringit Faber, ac si *trepidarent* apud Phædrum pro *ἐτρεσαν*, expaverant, accepisset; sed hoc non dicit Rigaltius, quem vide. *Gud.*

Trepidarent] Callim. Hym. in Cerer. καὶ τὰν αἰλουρον τὰν ἔτρεμε θηρία μικρά. *Rig.*

Trepidarent] Pro *ἐτρεσαν* (id est, expaverunt) accepit Rigaltius. Miror; nam longe alia vis est in τῷ *trepidare*. Quippe vel Servio teste festinare est: quid enim illud Virgilii, 'Dum trepidant alæ?' sed piget isthæc refellere ex Livio, Salustio, &c. *Faber*. Non est, expavescerent, aut paverent, ut vult Rigaltius, sed per sollicitudinem festinarent intrare, ut recte notat Faber, Servio auctore. *Schef.*

Cavos] 'Cava' dixit Cato de R. R. c. 128. hæc murium domicilia. Sed 'Cavos' usurpavit et Varro lib. III. c. 15. ubi de gliribus agit. Videtur Noster in animo habuisse illud Horatii Ep. I. 7. ubi Mustela ad Vulpem: 'Macra cavum repetes arctum, quem macra subisti.' *Schef.* Et 'Cavus' occurrit apud Columel. I. 6. et apud Terentian. Maur. pro puteo, notante Barth. Adv. xv. 2. *Burm.*

4 *Ægre recepti*, &c.] 'Babrias: Ἀλλὰ μὲν οὖν σωθέντες ἦσαν ἐν τρώγλαις,' Salmasius in ora libri. *Gud.*

Recepti] Sc. cavis. Ut Virg. *Æn.* II. 'Ne recipi portis, aut duci in mœnia possit.' De loco tuto usurpatur, unde quoque 'Receptaculorum' nomen. *Scheff.*

5 *Duces eorum*] Lege, *Duces at horum*. Heins.

Capitibus cornua Suis ligarant] Quasi tufas et flammulas. Vid. Veget. lib. III. Mauricius Strategic. I. Κασίδια ἔχοντα τουφία μικρά καὶ φλάμουλα κατὰ τῶν μήλων. Amplius declaravi in Gloss. Barbaro-Græco. *Rig.*

6 *Ligarant*] Pro, alligarant, aut ligarant in capitibus. *Schef.*

Conspicuum] Ut essent ἐπισημότεροι. Ita brevius Æsopus fab. 246. Tale

signum in Julio Cæsare fuit 'Color vestitus,' purpureus scilicet, ut ipse prodit B. G. VII. 88. *Prasc.* Non tesseram, ut putat Rittershusius, sed notam, qua duces a gregariis discernent. Sic enim solebant, ut docet Veget. II. 13. 'Antiqui centuriones bellicosos loricated, transumptis casidum cristis, ut facilius noscerentur, singulas jusserunt gubernare centurias.' Et c. 16. 'Centuriones habebant galeas ferreas, sed transversis et argentatis cristis, ut facilius agnoscerentur.' Inde 'Insigniti milites' hi tales, apud Varronem. Neque novum, quod de cornibus Noster habet. De Pyrrho rege Plutarchus: 'Agnitus fuit ab eximia crista et a cornibus hircinis.' De Nabide Silius Lib. xv. 682. 'Casside cornigera dependens infula.' Adde quod in opere eruditissimo de Unicornu cap. 1. observavit Vir clarissimus, veterique amicitia conjunctissimus mihi Dn. Thomas Bartholinus. Locum sic, nec aliter, accipiendum vel id arguit, quia subditur, *quod sequerentur milites*. Nam tesseram non sequuntur, sed observant, ut a suis hostes dignoscant. *Schef.*

7 *Signum, quod sequerentur milites*] Id est, tesseram militarem. *Ξύνημα* vocant Græci: ut præter ceteros Euripides Phœniss. et Onosander. Tali pro signo versum Homeri integrum Claudius dabat excubitori Tribuno: Ἀνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπαίῃ. Id est: *Ulciscare virum, qui te irritaverit ultro*. Sæpius autem unica dictio, eaque boni ominis pro tessera dari solebat: Victoria, Palma, Triumphus, Virtus, &c. Vide Torrent. ad Suetonium. *Ritt.*

8 *Hæsere*] Pro, obhæsere, ob amplitudinem cornuum. *Schef.*

9 *Immolatos*, &c.] Hic et alter versus grandioris spiritus sunt et majestatis tragicæ; cujus generis versus cum humiliori characteri intermiscetur, nulla res est, quæ ad ridicu-

lum faciat magis. Plautus in ea re aliquando mirabiliter nugatur: Horatius quoque in Satyris et Epistolis eadem arte sæpe usus fuit. Hujus generis est apud Terentium: 'Qui templa cæli summa sonitu concutit.' Ibi enim nebulo quidam ob ereptam puellæ virginitatem ovans, Jovem illum Opt. Max. in tegulas granditate carminis devocat. *Faber*. Grandius, ut augeret risum in humili hac re, uti bene *Faber* observat. Manet autem in similitudine. Solebant nempe victimas post victoriam offerre Diis. Vide *Heliod.* *Æth.* lib. x. *Schef.*

Immolatos] Id est, mactatos: *καταχρηστικῶς*. Nam *immolandi* verbum ad sacrificia proprie pertinet. *Ritt.*

10 *Capacis alvi*] Quod 'Barathrum' aliis. In Anonymi Fab. 21. clamant ranæ: 'Nos sepelit venter.' *Prasch.* Ita poetica exaggeratione *Virg.* *Æn.* ix. 700. dixit 'Reddit specus atri vulneris undam Spumantem,' teste *Servio*. Et *Silius Italicus*, *Virgilium* imitatus, lib. vi. 276. 'Tabificam spirat saniem specus ultima.' Imitatus et *Prudentius*, ad cujus *Cathemer.* vi. vs. 105. vid. *Heinsium*, qui adducit ex *Hymn.* vii. ut et hic *Gudius*, 'Alvi capacis vivus hauritur specu:' et ita *Lycophron* v. 154. de *Cerere* mandente *Pelopsis* humerum dicit, 'Ἐρύμβενσε τάφῳ, *Condidit sepulchro*: ubi *Tzetz.* συμβολικῶς τάφον dicit pro γαστέρα positum. Vide et *Canter.* et *Meurs.* quod imitati *Latini Poëtæ*. *Attius* in *Atreo* inter fragm. a *Vossio* collecta: pag. 106. 'Natis sepulchrum est ipse parens.' et *Ovidius Met.* vi. 665. 'Seque vocat bustum miserabile nati.' *Mersit* vero eleganter; ut idem poëta in *Ibide* 387. ex *Ms.* 'Ut quos demersit vastum *Poliphemus* in alvum:' vulgo *demisit*, quod capacitatem non satis vastæ alvi exprimit. *Burm.*

Capacis alvi mersit tartareo specu] Hunc locum imitatur *Prudentius*

hymno Cathem. vii. vs. 114. 'Exceptus inde beluinis dentibus Alvi capacis vivus hauritur specu.' *Gud.*

Capacis alvi mersit tartareo specu] *David.* *Psal.* v. Τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάφυξ αὐτῶν. Optatus *Afer* advers. *Parm.* ii. 'Unde furori vestro tanta fames innata est, ut guttura vestra sepulera patentia feceritis? unicuique sepulcro sufficit unum funus, et clauditur: gutturi vestro honorum funera minime sufficiunt; et adhuc patent, dum aliquos quæritis devorare.' *Artemidor.* *Oneirocrit.* i. Στόμα ἔοικε τάφῳ: ὅσα γὰρ ἂν λάβοι τὸ στόμα, διαφθείρει καὶ φυλάττει. Principis fiscum 'Charybdis specum' vocat *Pacatus Paneg. Th. A. Rig.*

Alvi tartareo specu] Simili fere grandiloquentia et δεινότητι *Oppianus Ceto* tribuit γαστρὸς χάος *Halieut.* lib. v. vs. 52. *Ritt.*

12 *Periclitatur magnitudo principum*] Similis fere sententia fuit supra l. ii. f. 7. 'Tuta est hominum tenuitas; Magnæ periclo sunt opes obnoxia.' Contraria tamen huic præsentī sententia est apud *Horatium* in *Epist.* 'Quicquid delirant Reges, plectuntur Achivi.' Imo et apud ipsum *Phædrum* supra l. i. f. 30. 'Humiles laborant, ubi potentes dissident.' *Ritt.*

Magnitudo] Eleganter; tum, ait, cum premit, periclitari solent principes, propter suam magnitudinem. *Schef.*

13 *Minuta plebes*] Miror veteres technicos, et *Rittershusium* ipsum existimare, in nomine *plebes* esse archaismum, cum certum sit *Livium* nunquam aliter locutum; ut nec *Salustium*, nec ejus imitatore *Tacitum.* *Faber.* 'Subjecta plebes' *Quinct. Decl.* xiii. 2. *Petron.* xlii. 'Itaque populus minutus laborat.'

Minuta plebes] Ἀρχαϊκῶς hoc quoque: ut *Ennius* apud *B. Hieronymum* in *Epistolis*: 'Plebes in hoc

regi antistat loco; Licet lacrimare plebi, regi honeste non licet.' Sic sæpe Ausonius, sæpe Guntherus. Plura ex veteribus exempla annotavit Priscianus: ut hoc Lucillii: 'Deficit alma Ceres, nec plebes pane potitur.' *Ritt.*

Plebes] Hirtius Bell. Alex. cap. 5. pag. 361. Gryph. 'Sed ea plebes et multitudo.' Sic vetustissimi Mss. Petavii hic habent *plebis*; eodem nem-

pe modo dicitur 'Plebes' et 'Plebis,' ut 'Vulpes' et 'Vulpis,' 'Grues' et 'Gruis.' Inscriptio Concordiæ:

T. TREBELIENO

CLIA. RUFO

Q. TR. PL. LEGATO

CÆSARIS AVGVSTI

PLEBIS.

Gud.

Facili præsidio] Quia facile præsidium aliquod invenit. Ita 'Facilis vindicta' lib. I. c. 30. *Schef.*

FABULA VII.

1 *Nasute*] Ordo: Tu, nasute, qui dstringis, &c. Itaque non adverbium est, sed nomen, frustra Rittershusio ambigente. *Nasutus*, qui sagaciis aliis se putat hominum errores vitiaque odorari. *Schef.* Male. *Nasutus* est, derisor, ut supra Æsopum vocavit. Hoc jam Lexicographi recte observarunt. Sic 'Stili nasum' condidisse Lucilius Plinio dicitur in præfatione.

Nasute scripta dstringis] F. *destringis*: ut supra l. I. f. 29. 'Gravi destringunt alios contumelia.' Illud, *nasute*, potest vel adverbium esse, vel nomen, hoc modo: Tu, o nasute, qui destringis, &c. *Ritt.*

Dstringis] Recte N. Heinsius *destringis*. *Schef.* V. Illustr. Virum Cuper. Observ. IV. 5. et supra ad lib. I. 29.

3 *Parva*] Id est, Brevi, ut jam docuit Rigalt. Ursinus corrigit *Parum libellam sustine*, aitque genus esse locutionis proverbialis. Non placet. *Schef.*

Parum libellum] V. C. *Par libellum*. Scribe, *Parvum lib*. Sic supra fab. 2. lib. I. 'Parvum tigillum.' *Rig.*

Parum libellum sustine] An *Parvum libellum*? an potius: *Parum libellam sustine*? *Libellam*, scilicet iudicii et

censuræ tuæ, paulisper inhibe. Vel ita: Adhibe huc stateram et lances tuas: imponam in eas, quod tibi satis ponderosum videatur, cum cetera omnia tam levia reputes. *Rit.*

Sustine] Tene, non abjice statim fastidio quodam tam minutæ scriptio- nis. *Schef.*

5 *Et in cothurnis*] Meursius, *En, in cothurnis*. Frustra. Expecta, ait, non abjice libellum donec te placem, et Æsopus prodeat in cothurnis, id est, donec novo et tragædiæ convenienti sermone utentem eum audias, id quod vocat *novum*, quia inusitatum Æsopo, fabulisque ejus. Ovid. Trist. II. 'Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis, Quæque gravis debet verba cothurnus habet.' *Schef.* Meursii conjecturam tamen Heinsius et Gudius recipiendam censuerunt.

En in cothurnis] Hinc *stylus cothurnarius*. Ammianus Marcel. lib. XXVIII. init. 'Cum cothurnarius stylus procederet lachrymoso.' Sed ibi melius *cothurnaceus* ex vet. Cod. qui habet *cothurnacius*. Inspice totum locum Ammiani. *Gud.*

6 *Utinam ne unquam*] Notissimum illud e Medea Ennii translatum ex Euripidis cognomine Tragædia fragmentum, quo etiam Cicero aliquoties

utitur: 'Utinam ne in nemore Pelio.' Quod quasi in proverbium abiit, de re altius et a remotissimis causis repetita, more mulierum. Eum locum Phædrus hic scite imitatur. Simile est illud ejusdem Euripidis in Hecuba: Ἰδαίαν ὅτε πρῶτον ὕλαν Ἀλέξανδρος εἰλατίναν ἔταμε, &c. Ritt.

Nec unquam] Ms. *ne unquam*. Gud.

Nec unquam] Apud Quinct. lib. v. c. 10. Medea loquitur: 'Utinam ne in nemore Pelio umquam cæsa abies fuisset.' Quod ex principio Medæ Euripidis est. *Nev.* Puto veteres scripsisse junctim, sicut 'Necubi,' 'Necunde,' et similia. *Nec* hic idem ac, non, ut sæpe apud Virg. Simulat autem, se scripturum tragœdiam, et joco hoc velut exordium facit, quomodo Ennius in translatione Euripidis Medæ. Vide Fabium Inst. v. c. 10. *Schef.*

Pelei nemoris] *Pelii nemoris*, Salmasius ad marginem. Alius est mons *Pelinna* sive *Pelina* in Chio, quem perperam quidam *Pelcnam* appellant, erratumque in hoc nomine apud Dionysium. Dicæarchi fragmentum de monte Pelio exstat in bibliotheca regia Paris. *Gud.*

Pelei nemoris] *Lege, Pelii in nemoris jugo.* Ennius: 'Utinam ne in nemore Pelio.' Catull. 'Quorum post obitum princeps e vertice Pelii.' *Heins.* Heinsius: '*Pelii in nemoris*, quia sic et Euripides et Ennius: 'Utinam ne in nemore Pelio:' optime, nam *Pelei*, parentis nomen est. *Schef.* Vide Lutat. ad Stat. Theb. v. 336. ubi '*Pelias pinus*' dicitur: et '*Thessala pinus*' Ovidio Ep. xviii. 158. ubi vide Heinsii notas.

7 *Bipenni*] Gloss. '*Bipennis*, securis Amazonica.' *Gud.*

8 *Professæ mortis*] *Juven. Sat. xii.* 'I nunc, et ventis animam confide, dolato Confisus ligno, digitis a morte remotus Quatuor aut septem, si sit latissima tæda.' Contra Senec. Epist. 44. 'Erras si in navigatione tantum

existimas minimum esse, quo morte vita deducitur. In omni loco æque tenuæ intervallum est. Nam ubique se mortem prope ostendit: ubique tam prope est.' *Nev.* Sic ob certitudinem periculi loquitur, quasi palam testarentur se ambulare ad mortem, qui navigant. Senec. Med. 'Professæ produnt odia.' *Schef.* Ovid. Amor. iii. 14. 'Solaque famosam culpa professæ facit.' Ita 'Professæ odia' Senec. Med. 154. 'Professus hymen' Stat. Silv. i. ii. 26. 'Professus furor' Quinct. Decl. iv. Vide Cl. Grævium ad Cicer. Verr. iii. 56. et sic Cicer. Tusc. ii. 5. 'Quod est enim majus argumentum nihil eam prodesse, quam quosdam professos philosophos turpiter vivere?' Ita recte ex Palatino codice Gebh. Crep. iii. 3. pro *perfectos*. Non dissimiliter apud Apulei. Apolog. i. legi debet: 'Paupertas, Philosophiæ vernacula, est frugi, sobria, parvo potens, æmula laudis, adversa divitiis, professæ, habitu securæ,' &c. cum in vulgatis nullo sensu legatur, *adversum divitiis professæ*. *Burm.*

Professæ mortis viam] Elegantissime dictum. Plus autem est, *professæ mors*, quam προῦπτος θάνατος. Significat enim ἀθάλπετον θάνατον, ἢ ἐπισπαστόν. Ita navigatio nihil aliud est, quam mortis quædam professio. Merito igitur exclamat Propertius contra navigationes: 'Ite rates curvæ, et leti texite causam, Ista per humanas mors venit acta manus. Terra parum fuerat fatis; adjecimus undas, Fortunæ miseras auximus arte vias;' &c. Et Horatius Carm. lib. i. *Ritt.*

Audacem viam] Ad imitationem Ovidii de Dædalo: Art. Am. ii. 22. 'Audacem pennis repperit ille viam;' et hinc 'Improba Argo' Senecæ Medea 340. eodem sensu, quo 'Improbam' Julii Cæsaris classem vocat Florus iii. 10. *Burm.*

9 *Fabricasset Argus opere Palladio ratem*] Apollodorus lib. i. Bibliothec. Ἄργος Ἀθηνᾶς ὑποθεμένης πεντηκόντορον

ναὺν κατεσκεύασε τὴν προσαγορευθεῖσαν ἀπὸ τοῦ κατασκευάσαντος Ἀργῶ. Rīg.

Fabricasset Argus opere Palladio ratem] Nota Argum hujus navis sive ratis architectum fuisse. De opere Palladio quod ait, explicat Claud. 'Ipsamque secandis Argois trabibus jactent sudasse Minervam:' &c. Gu- bernator ejusdem Tiphys fuit. Ritt.

Argus] Naupagus. Vide Val. Flac. Lib. I. Hyginus Fab. xiv. 'Dux Jason regnavit. Faber Argus Danaī filius.' Schef.

Opere Palladio] Quæ fingitur ipsa dejecisse arbores ad eam necessarias, ut jam Rittershusius docuit ex Claudiano. Et consentit Callistratus in imagine Æsculapii. Schef.

10 *Inhospitalis*] Proprie: nam olim Æxenus appellabatur, qui deinde Euxinus est dictus, propter crebra latrocinia: vide Geogr. Schef. Proprie, neque sine respectu ad priscam appellationem; quippe olim ἄξενος dicebatur. Pindarus in Pythioniciis: Ἐπ' Ἀξέλινον [Πόντον] Στόμα πεμπόμενοι ἤλυθον. Lucianus in Toxari: Μῆτε προσηγόριον [τοῦ Πόντου] καταδίσαντες, ὅτι Ἀξενος ἐκαλεῖτο, οἶα, οἶμαι, ἀγρίων ἐθνῶν περιουκόντων. Sed facere non possum, quin et locum alium ex Ovidio afferam; quod equidem facerem minus, ni mihi persuasum foret, gratificaturum esse me Nasonis Manibus. Quid velim, jam scies, audi modo. Locus est in extrema Elegia 13. lib. III. Trist. quæ sane perquam est elegans, et ingeniosa, si qua ejus scriptoris alia est. Alloquitur autem natalem suum, rogatque, ne ad sese redeat, quamdiu in regione Pontica morabitur: 'Si tamen est aliquid nobis hac luce [die natali, scil.] petendum, In loca ne redeas amplius ista precor. Dum me terrarum pars pæne novissima Ponti Euxinus falso nomine dictus habet.' Hæc legunt omnes puerique senesque: hæc probant omnes; quæ tamen corruptissima esse, jure videor posse conten-

dere: nam quid istuc, *pars novissima terrarum Ponti*? Videlicet in tertio versu legendum: *Dum me terrarum pars pæne novissima, Pontus, Euxinus fulso nomine dictus, habet.* Non temere ait Pontum Euxinum esse pæne novissimam partem terrarum: cum veterum quidam, ut cuivis, qui vel prima tantum elementa τῶν γεωγραφικῶν legit, notum est, non longe a Ponto Euxino Oceanum Borealem esse, et mare Hyrcanum ejus sinum existimarint. At imperiti, qui nobis hunc locum corruerunt, credidere, loqui Ovidium de parte novissima Ponti, in quam scilicet relegatus fuerat: quod ita ineptum ridiculumque est, ut alium quærendum esse existimem, qui nugatoria illa capita refellat: nam mihi alio properandum est. Faber.

Inhospitalis Ponti sinus] Id est, Euxini, qui ἄξενος potius, quam εὐξενος, dici merebatur. Sic 'Inhospitalem Caucasum' vocat Horatius. Ritt.

Prima] Martial. Ep. VII. 17. de fragmento Argus: 'Fragmentum quod vile putes et inutile lignum, Hæc fuit ignoti prima carina maris.' Lucanus itidem III. 193. 'Inde laccessitum primo mare, cum rudis Argo Miscuit ignotas temerato litore gentes.' Vide et Propert. lib. II. ad Cynthiam de somnio naufragii, ubi eodem epitheto 'Rudis argo' dicitur. Ovidium pariter Amor. Eleg. II. 11. Nev. 'Prima Deum magnis caninus freta pervia nautis;' ut orditur epos suum Val. Flaccus, quod explicat Gifan. Ind. Lucr. voc. *prima*. Ovid. Met. lib. VI. fin. 'Vellera cum Minyis nitido radiantia villo Per mare non notum prima petiere carina.' Idem tamen, in descriptione diluvii, navigiorum, ut rei usitatissimæ, meminit. Et Phædrus in hac Digressionem Minois exemplum opponit. Quæ sic conciliari possunt verbis Vossii Inst. Orat. lib. V. c. 2. sect. 7. 'Sed pro Poëta dixerit aliquis, non

quidem *primam* fuisse navem, attamen *primam navem longam*, hoc est, ut vulgo loquuntur, *primam galeam galeonem*, aut *galeidam*. Hoc nos docet Plin. H. N. lib. vii. 56. 'Longa,' inquit, 'nave Jasonem primum navigasse, Philostephanus auctor est.' *Prasch.*

Prima quæ ponti sinus] Martialis Epig. vii. 18. Vid. Apollodorus, Biblioth. i. p. 42. et. iii. p. 240. Apollonius Argonaut. i. Palæphatus de Phryxo et Helle. *Rig.*

12 *Ætæ*] Salmasius notat: *Ætate*, vetus liber. *Æta* pro *Ætæ*. Gud.

13 *Jacent*] Eversa scil. Ita Senec. Agam. vs. 170. de Troja: 'Traxisti jacens pares Mycenæ.' *Schef.* Ovid. Met. viii. 114. 'Superata jacet.'

14 *Involvens modis*] Occulens, tegens; eleganter. Imitando Virgilium, qui Æn. vi. 'Obscuris vera involvens.' Ita 'Involutos fraudibus' dicit Tacitus An. xvi. c. 32. unde quoque nob. Heinsius, pro *modis*, *dolis* scribit apud Nostrum. Cum præsertim apud Apollonium πολυκερδῆς hinc appelletur. *Schef.* Lege, *variis evolvens dolis*. Sic apud Ovidium Medea: 'Neve doli cessent.' *Heins.*

15 *Per artus fratris*] Cicero quoque de Medea hoc habet in ea Pro Lege Manilia: 'Ex suo,' inquit, 'regno sic Mithridates profugit, ut ex eodem Ponto Medea illa quondam profugisse dicitur: quam prædicant in fuga fratris sui membra in his locis, qua se parens persequeretur, dissipavisse, ut eorum collectio dispersa, mærorumque patrius, celeritatem persequendi retardaret. Sic Mithridates fugiens,' &c. *Ritt.*

Explicuit] Eleganter, in respectu ad oppositum *involvens*, usurpatur in re ardua, ex qua non nisi consilio singulari datur elabi. Cic. pro Pomp. 'Siciliam undique cinctam periculis celeritate consilii explicavit.' Nempe cum Medea fugeret, insequabatur eam cum Jasonē pater Æëtes; im-

minentem ergo, et jam capturo, membra dissecti fratris objecit per partes; ut, dum singula colligit, ipsa interea tempus haberet elabendi. Atque hoc est *explicare iter per artus fratris*. *Schef.* Ita 'Explicare difficillimum bellum' Flor. i. 17.

16 *Patris*] Forte *patria*. Heins.

Infecit] Dum persuadet ipsis, redituras ita eum juvenem. Nota est fabula, descripta Ovidio Met. vii. 5. Ordo: *Infecit manus Peliadum*, cæde patris. *Schef.*

Infecit] Mss. *interfecit*, sed male. Euripides in Medea: Κταφῆν πέλοσσα Πελιδῶς κόρας Πατέρα. Gud.

17 *Quid tibi videtur*] Scil. de isto Poëmatio meo: Satin' grandi cothurno suffultum incedit? *Ritt.*

Hoc quoque, &c.] Respicit eos, qui Euripidem, ejusque imitorem Ennium, ob exordium tragædiæ, quæ Medea dicitur, carpebant. Quidam falsum hoc contra fidem historiæ scriptum arguebant; alii inepte atque insulse rem alte repetitam reprehendebant: et potuit fortasse Ciceronem in animo habuisse, qui Rhetor. lib. ii. inter vitiosæ argumentationis vitia refert remotum illud, quod ultra, quam satis est, petitur, ejus exemplum ponit ex Ennio, qui in Medea ita loquitur: 'Utinam ne in nemore Pelio securibus Cæsa cecidisset abiecta ad terram trabes.' Ubi Gothofredus notat, hæc ex Ennii Medea esse. Euripides ita suam Medeam incipit: Εἴθ' ὥφελ' Ἀργοῦς μὴ διαπτάσθαι σκάφος Κόλχων ἐς αἶαν, Κυανέας Συμπληγάδας, Μῆδ' ἐν νάπαισι Πηλίου πεσεῖν ποτε Τμηθεῖσα πέδικη, &c. Nutrix Medæ loquitur: *Utinam navis Argo non volasset per Cyaneas Symplegadas in terram Colchicam*, Neque in saltibus Pelii cecidisset unquam Secta pinus, neque manus remigassent Virorum præstantissimorum, qui aurcum vellus Allatum Pelicæ ierunt: neque enim mea domina Medea navigasset ad turres agri Iolcii, Capta vehementer animo amore Jasonis: Neque per-

suadens filias Peliae, ut interficerent Patrem, &c. Et post paucos versus: Nam, proditis suis liberis meaue domina, Jason cubat in nuptiis regiis, Ducta Creontis filia, qui princeps est hujus agri. Gud.

18 *Falsoque dictum]* Id est, ἀνιστορησίαν committis, et migras tempora. Ritt.

Vetustior] Minos, eorum quos auditu cognovimus antiquissimus, classem comparavit, &c. Thucyd. i. 1. 17. Adde Strabon. lib. x. Aristot. Polit. ii. 10. Pausan. lib. i. Nic. Damascenum in Excerptis ab Valesio editis. Euseb. num. dcccxlxv. Cedrenum, Reineccium in Regno Cretensi, Bæclerum in Minoë. Sed quomodo dici potest longe vetustior; si verum putabitur, quod ex Clidemo scripsit Plutarch. in Theseo c. 17. *Decretum fuisse Græcis commune, ne quo navigaret triremis ulla, quæ plus quinque viris caperet, sed solus navis Argus dux circumveheretur Jason, ad latrocinia mari summovenda. Quum Dædalus autem navigio perfugisset Athenas, Minoa, qui præter decreta persequebatur eum longis navibus, in Siciliam tempestate ejectum, vitæ ibi finem fecisse.* Nimirum ante Trojanam tempora vix quidquam est in Historia Græca satis certum. *Freinsk.* Sane vetustior quibusdam visus est, sed qui pote, cum constet ex Diodoro, Hygino, Apollodoro, aliis, Theseum una cum Jasone Colchos esse profectum? At idem Theseus, cum esset in flore ætatis, missus est in Cretam, aut, ut alii volunt, ultro ivit. Erat autem tertius tributum persolvendi annus, ut annotavit Plutarchus. Qui ergo fieri possit, ut ille Minos multo antiquior sit Argonautis? At tandem, inquires, tandem, Jasone antiquior est Minos. Sane, inquam, bene: sed non ille ipse, quem tu rere. Duo namque hujus nominis olim in Creta regnarunt: alter Jovis filius, alter nepos. Ille superior insignis fama justitiæ fuit, unde et apud Orcem

judex esse credebatur: alter autem crudele illud et inhumanum tributum Atheniensibus imposuit, quod diligenter observandum fuerat. Erit itaque ἀνιστορησία Phædri: (nam hanc morosi lectoris objectionem ut veram admittit:) quam tamen, qui æquus fuerit, ei condonaverit, ubi didicerit Platonem quoque duobus locis eundem errorem errasse in dialogo, cui Minos nomen est. Quin et Plutarchus utrumque confudit, quamvis verum inaudisset. Nam insularium quorundam meminit, (locus est in Theseo,) qui duos fuisse Minoas prædicabant; a quibus admonitus, in viam redire debebat. Diodorus autem alterum ab altero recte distinxit p. 263. editionis Rodomannianæ. Sed, inquires, idem Diodorus lib. v. aliter scribit: fateor, sed ibi rem ex traditione Cretensium narrat, non autem ex suo iudicio. Eum legito, si vacat; nam tam prolixas ῥήσεις huc transferre operosius esset, et locum ostendisse sat est. Sed ecce tibi aliud non minori cura observandum: Argonautas videlicet omnium primos navibus usos, et primos in Colchicam penetrasse, falsum est. Qui tandem? inquires. Æetes Corinthius erat, et in eas oras una cum filia Medea sese contulêrat. Testis mihi in eam rem est Eumelus, historicus poëta. Est autem antiquissimus scriptor, et Homero æqualis. Nam haud dubie floruit Homerus, quidquid vulgo dicatur, circa tempora Romæ nascentis: At Eumelus circa nonam Olympiadem (alii circa tertiam) uti ex Clemente Alexandrino constat: unde vix est, ut stare possit, quod dixit vir doctissimus et infinitæ prope lectionis Vossius, Græcos nullum suæ gentis nominare posse, qui non quingentis et amplius annis recentior sit bello Trojanano. Ejus autem scriptoris locus lectione dignissimus occurrit apud Scholiasten Pindari in Oden xiii. Pythionicarum; unde ea, quæ supe-

rius dicta a me sunt, diserte asseruntur. *Faber*. Saltem opinione vulgi, ex qua non indecenter nasuto illi Noster tribuit hanc sententiam. Alias æquales fere fuere, ut recte *Faber* docet. Quanquam alia ratio fuerit Jasonis, alia Minois, ut prolixè ostendi de Milit. Navali lib. 1. c. 1. et lib. 11. c. 1. ubi habes omnium horum expositionem. *Schef.*

19 *Perdormit*] Instituto maris imperio, de quo egi nonnihil prædicto opere, agamque diligenter in illius nova editione, quæ nunc est sub manibus. Sic enim, cum ista scriberem, credideram typographo Amstelodamensi, qui ultro editionem istam a me poposcerat per litteras non unas. Quo justiore habeo causam conquerendi etiam publice de perfidia ipsius, cum præsertim per eam mihi erepta sit occasio pulcherrima edendi ejus operis in Germaniam jam ante annos plusculos. *Schef.*

20 *Exemplo*] Supplicio, pœna. *Cæsar* B. G. 1. 'Obsides nobilissimi ejusque liberos poscere, et in eos omnia exempla cruciatusque edere.' *Terent.* Eun. act. v. sc. 5. 'Futura exempla dicunt In eum indigna.' *Donat.* 'Graves pœnæ, quæ possunt cæteris documento esse, exempla dicuntur.' *Schef.* V. *Gellium* vi. 14.

Impetum] Incursum piratarum intelligit, et id, quod de inhospitali Ponto præcesserat, respicit. Vide de Mil. Naval. Scio, alios accipere de injuria, per eandem Androgei filii facta Minoi ab Atheniensibus, atque ita et *Interpres Gallus*. Sed qua ratione *impetus* vocari possit, equidem haud video. Etenim *impetus* hic positus pro impetentibus, sicut Lib. 1. c. 5. 'Improbis' pro improbis: c. 13. 'Stupor' pro stupido, &c. *Schef.* V. C. *Pithæi*: *imperium*. Lege, *Justique vindicavit exemplum imperi*, quasi dicat: Acquisivit sibi laudem justî imperii, pro exemplo justî Principis est habitus; sic 'Vindicare laudem,

honorem,' apud *Paterculum* sæpe: lib. 11. c. 121. *Heins.*

21 *Lector Cato*] Sed et Censor et Cato duplex severitatis exemplum. Val. 11. c. 9. et idem 11. c. 10. 'Quisquis sanctum et egregium civem significare velit, sub nomine Catonis definiat.' *Quid ergo possum facere dic, lector Cato?* *Salmasius.* *Gud.*

Lector Cato] Id est, qui perpetuo frontem caperatam, et senili tristitie striatam geris, teque morosum ac fastidiosum meorum carminum judicem præbes: cui, quicquid agam, sive quod recens inveniam, sive quod antiquum reponam atque refingam, nunquam satisfacio, nunquam placeo. Sic *Petronius Arbiter*: 'Quid me spectatis constricta fronte, Catones? Damnatique novæ simplicitatis opus?' Notum est in tales illud *Satyricum*: 'Tertius e cælo cecidit Cato.' Nota Catonis severitas: qui ita de se ipso apud *Sallustium*: 'Qui mihi atque animo meo nullius unquam delicti gratiam fecissem, haud facile alterius libidini malefacta condonabam.' Hinc passim et *Martialis Catonem κατ' ἀντρονομίαν* dixit pro tetrico ac moroso censore, ut in *Epistola* lib. 1. præfixa: 'Non intret Cato theatrum nostrum, aut, si intraverit, spectet.' Et *Epigram.* 3. 'Cur in theatrum, Cato severe, venisti?' Et *Epig.* lib. ix. 29. 'Qui spectatorem potni fecisse Catonem, Solvere qui Curios Fabriciosque graves.' Et *Epig.* lib. x. 19. 'Tunc me vel rigidi legent Catones.' Et *Epig.* lib. v. 53. 'Epistolisque commodat gravem vultum, Similis Catoni, Tullioque, Brutoque: &c. *Ritt.*

Cato] Proverbialiter, de eo, qui morositate ingenii omnia carpit. Sic usum quoque *Martialem*, *Rittershusius* ostendit. Puto autem hic ponendum punctum interrogationis, non in versu demum sequenti, ut fit vulgo. *Schef.*

22 *Nec fabellæ nec fabulæ*] *Fabellas*

dicat, puto, quas ipse tractat; *fabulas* ex diverso, quas Poëtæ majorum, ut sic loquar, Gentium; velut Ovidius in suo Cyclo. Differunt, quod hæ splendoriores, humiliores illæ. Fere ut tragædia differt a comædia: it. quod illæ prorsus finguntur, verisimiliter tamen. Inde finiuntur, *Ἀδύτος ψευδὴς εἰκονίζων ἀλήθειαν*; id est, *Oratio ficta, verisimili dispositione imaginem exhibens veritatis*. Hæ plerumque veris intexta habent falsa et incredibilia. Palæphatus: *Γενόμενα δὲ τινα οἱ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι παρέτρεψαν εἰς τὸ ἀπιστότερον καὶ θαυμασιώτερον τοῦ θαυμάζειν ἕνεκα τοὺς ἀνθρώπους*. Quod etiam tot exemplis monstrat. Lege, sodes, Lactant. i. 2. Et hæc discrimina, si animum attendas, subministrat ipse Phædrus. Aliter tamen Vossius Inst. Or. iv. 11. 4. *Prasch*. Nec minora scripta, qualia fabulæ Æsopiæ, nec majora, qualia Tragædiæ, seu Tragica argumenta, quorum speciem nunc proposui. Sic exposueram hæc, cum video Fabrum ad eundem fere modum: ‘Nec apologi,’ ait, ‘nec argumenta ex historia fabulari petita.’ *Schef*.

Fabulæ] Per *fabulas* hic intellige tragædias. *Gud*.

23 *Noli molestus esse*] Minatur adversariis, more Poëtarum proprio. Junge fab. subsequentem. Sic Horatii in Cassium Severum comminationes extant Epod. 6. Terentii in Lavinium, prologis fabular. Catulli in Asinium, non longe a principio. Virgilium Nolanis propter injuriam

acceptam (de qua in Nolan urbem extat lusus Sanazarii Epig. lib. ii.) non minatum esse modo, sed quasi ex hominum memoria, sic ex carmine suo ipsos derasisse, auctor est Gell. vii. 20. Quod tamen refellit Jov. Pontan. in Actio. Adde Platonem in Minoë. Inde magnis Principibus ac Civitatibus inter arcana, Poëtæ in oculis ferre. Exemplis congerit P. Mexia Var. Lect. iii. 9. *Prasch*.

Molestus esse literis] Salmasius, *literis Majorum*; vel si *Majorem* scribendum est, lege *exhibeam*. *Gud*.

Omnino] Defatigando et vexando ingenium tuum morosum, dum nil afferunt, nisi quod tibi displiceat. Alii aliter exponunt, et de vindicta accipiunt, qua Poëtæ uti adversus inimicos suos consueverunt. Sed alterum puto magis velle Nostrum, saltem quoad speciem externam. *Schef*.

25 *Stulti*] Pro, si qui nauseant, non quod subsit causa, sed quia ipsi stulti sunt, et rem non intelligunt. Ursinus, *qui stultitiam*; nempe veteres editiones habebant, *si qui stultitiam*. Sed mihi hæc correctio non placet; mallem cum Rittershusio, *qui stultitia nauseant*. *Schef*.

Stultitia nauseant] *F. Stultitia nauseant*. Illud autem, *cælum vituperant*, proverbiale est: *λοιδορῆσαι τὸν οὐρανόν*. Vide Suidæ et Zenodoti collectanea. *Ritt*.

26 *Cælum*] Deo ipsi faciunt convicium, ac imprudentiæ ipsum accusant. Proverb. ut ex Suida et Zenodoto docuit Rittershusius. *Schef*.

FABULA VIII.

Serpens ad Fabrum] Æsopus et Camerarius eandem fere fabulam de mustela conscripserunt. *Rig*.

Hæc fabula etiam apud Lockmanum Arabem legitur, nisi quod ille feli tribuit, quod Phædrus viperæ.

1 *Mordaciorem*] Dissidet huic affabulationi, ut persæpe, Æsopeæ fab. 187. *Prasch*. Confer Horatii Sat. i. 7. Sic Schoppius ad maledicendi certamen provocat amicos Scaligeri, in Scalig. Hypobol. pag. 359. ‘Scilicet,’

inquit, 'qui te ipsum *μῆστορα ψόγοιο* non modo nihil vereor, sed in tuis etiam castris cædo, et quod vix videbatur natura ferre, ut accidere posset, bene maledicere doceo, is alicujus credo asseclæ et subburdonis tui maledicta pertimescam,' &c. *Freinsh.*

Improbo] Sævo, violento. Dixi alibi. *Schef.*

2 *Describi]* Ms. *discrībi*. Gud.

4 *Hæc cum]* Non placet *Hæc*, quia proxime præcessit *Vipera*. Scribo: *Heic*, &c. *Schef.*

Tentaret] Quæreret, absolute. *Juvenal. Sat. vii.* 'Cum Poëtæ Romæ conducere furnos Tentarent.' *Schef. V. lib. i. 24.*

Tentaret] Ms. *temtare*. Gud.

Si qua res cibi] Id est, aliquis cibus. Ut 'Res voluptatum' dixit *Plautus Amphitr.* Sic *Euripides* aliquoties *Χρῆμα θηλειῶν* dixit, id est, negotium vel res feminarum, pro, feminæ. Et *Aristophanes* τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν, pro Αἱ νύκτες. Sed de hac quoque Græcorum periphrasi honesta pluribus aliquando ad *Oppianum* agebamus. *Ritt.*

Res esset cibi] Id est, Cibus, *Χρῆμα τροφῆς*. Nil Græce crebrius, præsertim apud *Atticos* et *Ionas* (id est, novos et veteres *Atticos*.) Ita sæpe apud *Aristophanem* et *Herodotum*. Exempla passim, ut *Χρῆμα σὺς μέγα*, *Magnus aper*; *Χειμῶνος χρῆμα ἀφόρητον*, *Vehemens tempestas*, et alia sexcenta, quæ a me alibi notata sunt. Ita denique *Plutarchus* de *Octavia* dixit, *Χρῆμα θαυμαστὸν γυναικὸς*, *Mulier plane mirabilis*. Vol. i. 929. editionis majoris. Quid autem illud *Luciani*, Πάγκαλόν τι χρῆμα παρθένου, *Formosissima puella*? quid venustius dici aut fingi potest? Sed solens more suo facit *Lucianus*: neque enim temere quemquam reperias tersiorem elegantiorumque. *Faber.* Si quid esset, quod in cibum posset utile esse, si cibus esset. Sic jam olim locum hunc exposuit *Rittershusius*, et postea op-

timus eruditissimusque *Dn. Gronovius Obs. lib. iii. cap. 24.* Quibuscum *Faber* quoque facit, in *Animadversionibus suis*, et *Quietus* ad *Terent.* *Phor. act. iv. sc. 4.* ubi vide. *Schef.* Ita et *Voss.* de constructione cap. 7. Lege tamen, *Si qua spes esset cibi*. *Heins.* Vid. et *Græv.* ad *Cicer.* in *Verr. i. 14.*

5 *Illa contra contumax]* Sic *Martial.* 'Syllaba contumax.' *Rig.*

6 *Me, stultu]* Ab eadem mente est illud *Mart. lib. xiii.* 'Quid dentem dente juvabit Rodere? carne opus est, si satur esse velis.' Quo retuleris etiam gemitum sagittatæ aquilæ, apud *Gabriam fab. 27.* Βαβαί, πτερὸν με τὸν πτερωτὸν ἀλλύει' quum deberet fieri, quod *Anonymus* præsentem fabulam explicans p. 523. occinit: 'Fortem fortis amat.' Rem nomine suo dignam facerent, si hæc ad animum referrent inter litteratos multi. *Prasch.* *Stulta* casus est penultimus, et ad viperam refertur, ut supra, 'Si qui stulti nauseant.' At *captare* est, studiose quærere, et *capto lædere*, ut apud *Columellam*, *capto acquirere*. Verba ejus lib. viii. c. 2. 'Sed ne hæc tamen cura aliena est agricolæ, captantis undique voluptates acquirere.' Vid. *Ovid. Met. x. 58.* ibique *Nob.* *Heinsio* notata. *Schef.* Vide inf. lib. v. fab. 3. *Quinct. Decl. ii. cap. 14.* 'Tam quiete facit, quasi captet imponere.' *Decl. viii.* 'Capitet licet crudelissimus senex paricidii immanitatem metu majore protegere:' et paullo post: 'Sive captavit ex hoc vultu quamdam artis mutationem imitari:' et sæpius. *Burm.*

Stulta] Casu vocativo, ut supra lib. iii. 'Stulte, inquit, erras.' Et lib. i. 'At ille stultus.' *Gud.*

7 *Omne adsuevi]* Similis plane locus *Horatii*: 'Fragili quærens illidere dentem Offendet solido.' *Schiop.*

Adsuevi] *Diæresis*, ut lib. i. fab. 11. 'Ut insueta voce.' *Gud.*

FABULA IX.

Vulpis et caper] Æsopus fab. 4. Camerar. pag. 74. *Rig.*

1 *Homo simul*] Curtius iv. 19. 'His (quod in adversis fieri solet) alius in alium culpam referebat, cum omnes verius de sævitia maris queri possent.' *Nev.* [In errorem hic inconsulto lapsus esse Bentleium monet Burm. in majori Ed. 'Tam mire,' ait, 'festinabat Vir doctiss. ut pro Rem. lectione (quam scil. citabat) revera aliam dederit. Rem. enim: *Homo in periculum simul ac venit.* Bntl. vero: *Homo, simul ac venit in periculum.*']

Homo simul ac venit, &c.] Rescribe ex Ms. Rem. quod et Salmasius probat: *Homo in periculum simul ac venit callidus, Reperire effugium alterius quaerit malo.* Hinc πανουργεῖν, quod est astute et callide scelus quoddam committere, ut vulpes facit in hac fabula. A veteri Scholiaste Aristophanis ad Vespas explicatur ἀλωπεκίζειν. *Gud.*

Homo in periculum] Sic legendum puto. Vetusti codicis scriptura: *In periculum simulac venit callidus vulpis et caper, homo simul ac venit in magnum periculum reperire effugium alterius, &c.* *Rig.*

Simul ac] Laborat versus, nisi illud, ac, deleas. *Simul* et hic, ut sæpius, pro simulac. *Schiop.* Non laborabit versus, si *venit* præsentis hic temporis esse cogitas. *Freinsh.* Heinsius quoque minime necessariam Schoppii correctionem esse notavit; quin et ultima in *Homo* potest produci.

2 *Reperire effugium alterius quaerit malo*] 'Non tamen sapienti viro decorum fuerit, unde amico infamiam parat, inde gloriam sibi recipere.' Nero apud Tacit. *Rig.*

Alterius quaerit malo] Periculo al-

terius, quaerit opem, nec curat, licet ferentem sibi eam opem videat in malum incidere. *Schef.*

3 *Cum decidisset*] Non abludunt nimis fab. 4. et 284. Æsopi. *Prasch.*

Inscia] Id est, cum ignoraret subesse puteum. V. Muncker. ad Hygin. Fab. 100. et Pincier. Parerg. Ot. Marpurg. i. cap. 4.

4 *Altiore*] ['Heins. *altiori*: et sic reposuit Bntl. non admonito lectore.' Epist. Crit. de Not. Bntl. in Phædrum.]

Clauderetur] Cohiberetur propter altitudinem, quo minus posset egredi. Virgiliana imitatione. Poëta sic in Æn. x. 'Ecce maris magno claudit nos obice pontus.' *Schef.*

Clauderetur] Ms. *claderetur.* *Gud.*

Margine] Quod *ripa* in flumine, id *margo* in puteo, structura nempe ea, qua includitur; propria puteorum, qua destituuntur fontes, fluentes scilicet in plano. Vide Palladium. Plin. lib. ix. cap. 97. 'Gadibus fons inclusus ad putei modum.' Habes differentiam et inclusionem. *Schef.*

8 *Tanta bonitas est aqua*] Frontinus lib. i. de aquæd. 'Bonitate proxima Martia.' *Rig.*

10 *Barbatus*] Elegans est, animalibus ab ea parte corporis, qua maxime cognoscuntur, nomen imponere; quod Phædro familiare. Sic 'Anritulus' pro Asino; 'Bidens' pro Ove; 'Sonipes' pro Equo, &c. Catullus Epig. 19. 'Barbatus hirculus.' *Gud.*

11 *Evasis puteo*] Sic Livius xxi. 33. 'Sibi quoque tendente ut periculo prius evaderet.'

Nixa celsis cornibus] Hirci. Ergo *nixa* est *innixa*. Cicero de Har. Resp. 'Vix innixa in omnium nostrorum

lumeris cohærebunt.' Et sic plane censeo legendum: prima syllaba in *inmixa* propter similitudinem sequentis extrita vel omissa est a librario. *Schef.* Dubito, quia *ininitur* rei infra nos positæ, vel saltem æqua nobis altitudine, sed hic vulpes e vado nititur in cornua hirci, et ita cum posset assequi marginem putei, evadit. Quare ego mallem *enisa*, vel *enixa*, id est, ope cornuum ascendens. Sic 'Per ardua enixi' Curt. vii. 11. Cornua autem ut instrumenta, quibus enititur in summum, considerari debent. Sic apud Horat. Od. iii. 3. 'Hac arte Pollux et vagus Hercules Enisus arces attigit igneas:' ut optimi codices, non *innixus* quod ibi locum habere nequit: et recte Bentleius notat, *ininit* quem fulcro, ne cadat, *eniti*, qui in altum conatur

evadere. Ita 'enituntur' equi solis apud Ovid. Met. ii. 64. *Burm.*

12 *Hircumque*] Ms. *Hurcum*. Gud.

Clausio] Propter clausum vadum egredi non valentem. *Schef.*

Hærentem] Eleganter, in respectu ad difficultatem elabendi, ac incertitudinem consilii in malo præsentissimo. Cic. Acad. i. 'Hærebat nebulo; quo se verteret, non habebat.' *Schef.* De navibus dixit, 'Hæreere in vado,' Florus iii. 10. et iv. 2.

Vado] *Vadum* Poëtis quivis locus æquoris aut fluminis. Silius Italicus, lib. ii. 'Cæruleo propecta vado jam Dardana puppis.' Phædro vero etiam placuit, *vadum* agnoscere in puteo. Vid. Barth. ad Claud. Epith. Honor. et Mar. vs. 142. Behot. Apoph. ii. 12. et Gronov. Obs. i. 19.

FABULA X.

1 *Peras*] Eo alludit Persius Sat. iv. 'Ut nemo in sese tentat descendere, nemo, Sed præcedenti spectatur mantica tergo.' Eodem quoque Catullus in Siffenium: 'Sed non videmus manticæ quod in tergo est.' Forte et illud Senecæ de Ira lib. iii. 'Aliena vitia in oculis habemus, a tergo nostra sunt.' *Nev.*

Peras imposuit Jupiter] Ammonius: Πήρα δέρμα τι ἀρτοφόρον, ὃ ἐπὶ τῶν ὤμων φέρουσιν οἱ ποιμένες. *Rig.*

Peras duas] Arsenius: Ἀποφθεγμάτων Συναγ. Αἰώωπος ἔφη, Δύο πήρας ἑκαστον ἡμῶν φέρειν τὴν μὲν ἐμπροσθεν τὴν δὲ ὀπίσθεν καὶ εἰς μὲν τὴν ἐμπροσθεν ἀποτιθέναι τὰ τῶν ἄλλων ἀμαρτήματα, εἰς δὲ τὴν ὀπίσθεν τὰ ἑαυτῶν, διότι οὐ καθορῶμεν αὐτά. Gud.

2 *Propriis repletam vitiiis*] Elegantissime Horatius Sat. i. 3. 'Egomet mi ignosco, Mævius inquit. Stultus

et improbus hic amor est, dignusque notari. Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis, Cur in amicorum vitiiis tam cernis acutum?' &c. *Freinsh.*

Propriis, &c.] Catullus: 'Suis cuique attributus est error: Sed non videmus, manticæ quod in tergo est.' Persius Sat. iv. B. Augustinus in Psal. l. 'Non posui,' inquit, 'post dorsum meum, quod feci. Non intueor alios oblitus mei. Peccatum meum ante me est, non post me,' &c. *Rig.*

Propriis, &c.] Ex illo Catulliano: 'Sed non videmus, manticæ quod in tergo est.' Quod et Persius imitatus est hoc versu: 'Sed præcedenti spectatur mantica tergo.' Sed et aliis hac elegantissima fabella uti placuit: ut Galeno, ut Themistio. Huius quidem locum mihi indicavit amicus

meus eruditiss. David Hæschelius, ex oratione quæ Βασανιστής inscribitur: Σοφὸς γὰρ ἦν Αἰσωπος ὁ μυθοποιὸς, ὃς ἔφη, τοὺς ἀνθρώπους δύο πῆρας ἕκαστον φέρειν, τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν δὲ ὀπίσθεν. γέμειν δὲ κακῶν ἑκατέραν· ἀλλὰ τὴν μὲν ἔμπροσθεν, ἀλλοτρίων. τὴν δὲ ὀπίσθεν, τῶν αὐτοῦ τοῦ φέροντος. καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι τὰ μὲν ἑαυτῶν κακὰ οὐχ ὀρώσι, τὰ δ' ἀλλότρια πάνυ ἀκριβῶς θεῶνται. Nimirum, ut Plutarchus ait, ἕκαστος αὐτοῦ φαυλότερος κριτὴς ἢ ἐτέρων. Atque ut Johan. Chrysostomus: 'Εν τοῖς ἐτέρων ἁμαρτήμασιν ἐσμὲν πικροὶ ἐξετασταί· καὶ τῶν ἡμετέρων οὐδένα λόγον ποιούμεθα. Ritt.

3 *Gravem*] Gravatum, vel ut ante, *repletum*. Cætera dixit et Suet. in Caio 32. 'Manibus abscissis, atque ante pectus e collo pendentibus, circumducebatur.' *Schef.* *Gravem* pro, gravatam dixit et Ovid. Met. 1. 266. 'Barba gravis nimbis.' Flor. III. 5. 'Classis apparatu belli gravis:' ut recte Freinshemius, quem ibi vide. Stat. XI. 273. 'Urbe[m] armis opibus-

que gravem:' et ita passim. *Burm.*

4 *Hac re*] Id est, ideo. *Ritt.*

Hac re] Pro, *Hac ex re*, sicut dicimus, 'Qua re,' pro, *Qua ex re*, ut est plene apud Cornel. Nep. in Datam. cap. 2. 'Qua ex re majoribus copiis præesse cæperat.' *Qua ex re*, est, *Qua re*, vel conjunctim, *Quare*. Ita *hac re*, et *ea re*. Ut rursum Corn. vita Milt. cap. 4. 'Vidit hostes eadem re fore tardiores.' Curt. c. 9. 'Ea re paruit Artabazo.' Mutant hoc, sed absque ratione. Possis quoque plene, qua de re, interpretari. Nam et sic Cornelius in Alcibiade cap. 4. 'Qua de re, ei cum nuncius missus esset, non parere noluit.' Sic enim accipiendum distinguendumque locum illum arbitramur, ut *qua de re* sit, quare, quamobrem. *Schef.* Vid. Giph. Indic. Lucret. in *hac re*, et *his rebus*. Et Gronov. ad Gell. IV. 1. Supr. I. fab. 13. 'Hac re probatur, quantum ingenium valet:' ubi et de argumento fabulæ sumi potest. Vid. Gud. ad I. fab. 2. *Burm.*

FABULA XI.

1 *Ara*] In ara perpetuus ignis. Sic lib. I. fab. 28. 'Vulpes ab ara rapuit ardentem facem.' *Gud.*

2 *Ipsumque*] Jovem; ponit autem pro ipsius fano; nota figura. *Schef.*

Ipsumque, &c.] Tale est illud Plinii lib. I. 'Alii in ipso Capitolio fallunt, et fulminante pejerant Jove.' *Rig.*

Compilavit] Exspoliavit. Cic. de N. D. I. 'Alii omnia, quæ possunt, fana compilant:' h. e. expilant, spoliant. *Schef.*

Suam] Proprium ipsius Jovis, quod ab eo fur acceperat. Sic Cicero de Har. Resp. 'Sua concio risit hominem.' Curtius III. cap. 1. 'Suam naturam plerumque fortuna corrumpit:'

vulgo hæc non recte exponunt. *Lactant.* I. cap. 9. 'Hunc homines Deum putant, sed Philocteta suis hæres non putavit.' Ita legitur in optimo Ms. non *ejus*, uti est in editis ex emendatione sciolorum. *Schef.*

3 *Onustus*] Ita solent de furibus, quod ad lib. I. Frontini cap. 4. observavit eruditissimus Keuchenius. *Schef.*

4 *Vocem sancta misit Religio*] H. e. Deus. Videtur in animo habuisse illud Virgilii Æn. III. 'Namque omnem cursum mihi prospera dixit Religio.' Quamquam ibi religio significare videtur illud, potius, quod exquirendarum rerum futurarum gratia

ex præscripto religionis adhibetur, ut sacrificium, et id genus; *misit* est, emisit, ut sup. III. c. 19. *Schef.* *Vocem mittere* est, loqui. Lucan. Panegy. 'Defensura reos vocem facundia mittit.' Cicer. pro Cæl. 22. 'An aliquam vocem putatis ipsam pro se causam et veritatem posse mittere?' Et sic apud Valer. Max. III. 2. 23. 'Quoniam excellenti virtute dubium reliquisi, inter undasne pugnam fortio-rem edideris, an in terra vocem miseris.' Quod merito Vorstio placeat, præ vulgato *emiseris*: quod tamen loco Petronii cap. 19. defendi posset: ubi vide notata. *Burm.*

Sancta misit religio] Ms. habet *sanctam*; sed *sancta* rectum est. Sic supra lib. I. fab. 27. 'Pœnas ut sanctæ religioni penderet.' *Vocem mittere*, pro loqui, est Ciceronis, quatuor diversis locis. *Gud.*

5 *Mulorum munera invisa*] Gravissime in hanc sententiam scripsit Plato: *Cum vir honestus turpe sibi ducat, munera ab improbo homine capere: quanto magis Deum ita animatum esse debemus existimare?* *Ritt.*

Ista] Quæ tu abstulisti nunc furto; *munera* vocat donaria, quæ vulgo dari Diis, et in templis eorum suspendi solebant. 'Dona templorum' dixit Tacit. Agric. cap. 6. *Schef.*

7 *Scelestes*] Mallet N. Heinsius, *scelestos*, ut sup. 'Miserum spiritum' dixit. *Schef.*

Spiritu culpam lues] 'In Vet. Inscript. 'Mulier spiritu incomparabili.' Salmasius. *Gud.*

Culpam lues] Nota, Quod etiam falsæ religionis contemptus aut violatio nunquam cuiquam impune abierit: ejus rei exempla ex historicis multa colligi possunt. Sed Brenni inprimis est memorabile: de quo sic Propertius canit lib. III. 'Torrida sacrilegum testantur limina Brennum, Dum petit intonsi Pythia regna Dei: At mons laurigero concussus vertice duræ Gallica Parnasi sparsit in arma

nives.' De quo et Justinum vide lib. XXIV. et Callimachum Hymno IV. in Delum. *Ritt.*

8 *Olim*] Potuit studiosis indicari, *olim* eleganter de futuro dictum, ut Horat. 'Non si male nunc, et olim sic erit:' q. d. Etiam si nunc male sit, tamen non semper in futurum male erit. Hic quoque infra: 'Olim senio debilem Frustra adjuvare bonitas nitetur tua.' *Schiop.*

Adscriptus pœnæ dies] Fatalis, decretorius. *Κυρία ἡμέρα*, 'Dictum fatu-
rum tempus,' ut mox appellabit. *Prasch.* Scriptus a Fatis, definitus; vide, quæ notavi olim ad nitidissimum Pacati Panegy. cap. 18. ibi enim causa, quare *scriptus*, seu *adscriptus* dicatur. *Schef.* Senec. Herc. Fur. 190. 'Licet nulli scriptum proferre diem.' Martial. x. 44. 'Gaudia tu differs; at non et stamina differt Atropos, atque omnis scribitur hora tibi:' et ita *transcribere*, Ovid. Met. VII. 72. 'Ergo ego cuiquam Posse tuæ spatium videor transcribere vitæ.' *Venerit dies*, ut 'Advenire' dixit lib. I. 16. *Burm.*

Pœnæ] Ms. *pœna*. *Gud.*

10 *Verendos excolit Pietas Deos*] Nihil muta. *Excolere* est idem quod, colere. Ovid. ex Pont. I. 8. 59. 'Quæque tua est pietas, ut te non excolat ipsum.' Vide ad Quinct. Decl. VIII. 12. *Burm.*

11 *Luminis commercium*] Elegantissime: ut 'Linguæ commercia' Lucræti: 'Sepulturæ' B. Ambrosius. Vide notas ad Guntherum. *Ritt.*

Commercium] Usus; vult, vetasse Deum, accendi in posterum lumen de igne sacro, sicut fur fecerat, et contra, de lumine ignem sacrum. Sic apud Ovidium, 'Linguæ commercia' usurpantur, Trist. v. El. 10. apud Vel-
leium l. II. c. 65. 'Commercia epistolæ.' *Schef.*

12 *Ita hodie*] Ms. *Itaque*: recte, *Gud.*

Lucernam] Ms. *lucerna*. *Gud.*

Luccnam de flamma Deum] Mos antiquissimus is quidem. De tempore Justiniani Procopius lib. I. Vandalic. templum Cypriani apud Carthaginem describens: Οἱ μὲν οὖν τῶν Ἀρειανῶν ἱερεῖς τότε ἱερὸν ἐκάθησαν ἅπαν, καὶ τὰ λύχνα ἐν παρασκευῇ ποιησάμενοι. Et superius eod. lib. de exploratoribus Maurorum: Τὰ τε γὰρ ἱερὰ ἐκάθησαν αὐτίκα, τήντε κόπρον καὶ εἴ τι ἄλλο οὐχ ὁσῶς ἐπεκέϊτο, ζὺν ἐπιμελεία πολλῇ ἀφελόμενοι. τὰ τε λύχνα ἔκανσαν ἅπαντα. Marcellin. XII. 31. 'Accensis cereis ex usu.' *Freinsh.* Petron. Halosi Trojæ: 'Ab aris alius accendit faces.' *Heins.*

13 *Nec de Lucerna fas est accendi sacrum*] *Sacrum* pro sacrificio vel hostia positum. Ad sacra autem fere perpetuum ignem in æde sacra alebant: sienti et ad monumenta carissimorum: lib. XLIV. Mævia. D. de manumiss. testam. lib. V. §. proinde D. de donat. inter vir. et uxor. Et Petronius Arbiter huc alludens, scripsit de ancilla matronæ Ephesinæ, luentis maritum suum, hanc adsidentem conditorio lumen in monumento positum renovasse quoties defecerat. Quod hodieque nonnullis in locis inter Christianos servatur. *Ritt.*

Sacrum] Sacrificium, victimam. Scilicet non ex culina, sed cælo petebant ignem, quo in hoc negotio utebantur. Serv. ad Æn. XII. 'Apud majores aræ non incendebantur, sed ignem divinum precibus eliciebant, qui incendebant altaria.' Vide Stuckium de Sacrif. pag. m. 102. *Schef.*

Quot res] Ms. Quod. Gud.

15 *Explicabit*] Hic quoque versus ad Phædri ambitionem relatus est in Indice. Alioquin tamen verum est ipsum quemque suorum verborum optimum esse interpretem. Attamen vitium est, ita loqui; ut quod sentias intelligi non possit etiam ab eruditis et prudentibus. *Freinsh.* Non necesse erit, ut explicet alius, quia ipse, qui excogitavi, nunc facturus sum.

Aliter exponit Freinshemius, sed non persuadet. *Schef.*

Qui repperit] Se ipsum intelligit. Unde discimus, primum fabulæ hujus auctorem esse Phædram. *Schef.*

16 *Alueris*] Xenophon Cyrop. in fine. Πολλοὶ δὲ πολλοὺς ἠΐξῃσαν ἤδη καὶ ἰδιώτας καὶ πόλεις, ὅφ' ὧν αὐξηθέντων τὰ μέγιστα κακὰ ἔπαθον. Nev. Foveris, ad honores promoveris. Cic. Att. VII. 5. 'Sero resistimus ei, quem per annos decem aluimus.' *Schef.*

17 *Inveniri*] Ita sup. I. c. 13. ubi vide not. *Schef.*

Contrarios] Adversarios, hostes. *Schef.* Sic Varr. lib. IV. de Ling. Latin. 'Quod fulmine ictus Phaëthon contrariis Diis:' id est, inimicis, infestis.

18 *Scelera, &c.*] Sic Æschylus: *Confide. Tandem præstituto tempore Pænas dabunt, quicunque temserint Deum.* Vel, si Græce loquentem audire malumus: Θάρσει. χρόνῳ τοι κυρίῳ τ' ἐν ἡμέρᾳ Θεοὺς ἀτίξων τις βροτῶν δώσει δίκην. Eadem est vox omnium sapientum sæpe iterata, et cotidiana experientia comprobata. *Ritt.*

Scelera non ira, &c.] Supple, quæ nulla est: nam Deum irasci Pagani negabant. Locum unicum afferam ex Cic. Off. III. 'Num iratum timeamus Jovem?' &c. Nobis vero Christianis Dei in contumaces iram, h. e. puniendi voluntatem, passim describunt sacra folia: Exod. XV. 7. Num. XIV. 18. Ezech. VII. 19. Joan. III. 36. Rom. II. 8. et III. 6. Est enim ira in Deo effectus, qui in homine ab ejusmodi affectu gignitur. Et huc pertinet Lactantii liber de Ira Dei. *Prasch.*

19 *Fatorum dicto tempore*] Ita sc. quod ex superioribus repetendum. Per *Fata* puto Parcas intelligere, et opponere Diis, quos hic excellentiori significato solos superos appellat; vide simile quid infr. V. 7. 5. *Schef.* Proprie, dicto. Sic infra: 'Rediit hora dicta,' id est, constituta. *Te-*

rent. Andr. 'Hic nuptiis dictus est dies.' Sic Cæsar de Bell. Gall. 1. 'Omnibus rebus ad profectionem comparatis diem dicunt, qua die ad ripam Rhodani omnes conveniant.' *Schiop.*

20 *Interdicit*] Absolute. Sic Terent. Hec. iv. sc. 1. 'Interdico, ne extulisse extra ædes puerum usquam velis;' hoc est, prohibeo. *Schef.*

Ne cum malefico, &c.] Causam reddit Theognis et Menander: quorum ille sic in Gnomis: Ἦν δὲ κακοῖσι Συμμιχθῆς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον. Hujus autem versiculus etiam per Apostolum 1. Cor. 15. sanctificatus est (ut cum Tertulliano loquar ad Uxorem lib. 1.) Φθείρουσιν ἡθὴν χρῆσθ' ὁμιλίας

κακαί. Id est, *Bonos corrumpunt mores congressus mali.* Alteram deinde causam adfert Horatius; quia 'sæpe Diespiter Neglectus incesto addidit integrum.' Imitatur Euripidem, cuius hæc sunt extrema Electra: Οὕτως ἀδικεῖν μηθεὶς θελέτω, Μηδ' ἐπιόρκων μέτα συμπλείτω. Immo etiam secundum Hesiodum: Πολλάκι καὶ ἐύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπανρεῖ. *Ritt.*

21 *Usui bonus consociet*] Quippe, ut feliciter ille extulit: Τὸν συνόντα πάντοτε ἀνθρώποις πονηροῖς, ἢ παθεῖν, ἢ μαθεῖν ἀνάγκη τι πονηρόν. *Prasch.* Cic. de Fin. lib. iii. 'Nec vero rectum, cum amicis aut bene meritis consociare aut conjungere injuriam.' *Schef.*

Consociet] Ms. *consotict.* Gud.

FABULA XII.

Malas esse divitias] Et hoc et reliqua harum fabularum lemmata (excepto lemmate fab. 60. quod ad præcedentem versum spectat) non a Phædri manu esse, nemo abnuet, qui ponderabit tit. fab. 3. 6. 25. 32. 47. 48. 65. 72. 85. 87. 88. 89. Hos et computes partim esse manceos, partim ἀπροσδιονόους, denique ex primo aut proximo versu temere inspecto natos, ipsa res, opinor, indicat. Quo magis miror, adjudicatos Phædro a doctissimo Meursio, ut ex notatis ad hanc fabulam constat. Sed etiamsi Phædri esset hoc lemma, tamen primus ille hoc non diceret. Vid. Not. Rittersh. ad h. l. Plinius 'aurum' ait 'proscissum convitiis ab optimis quibusque, et ad perniciem vitæ reperi- tum,' Hist. Nat. xxxiii. 1. Cæterum esse rem bonam in genere naturæ, addubitare nemo sanus potest, qui videat, tot quotidie homines, tot civitates, instrumento hoc servari. Τὸ κτῆμα ὄργανον πρὸς ζωὴν ἐστι, ἐφάται

est Philosophi. Unde Hebræorum voce 'Commoditatem' significant opes: sicut Latinis 'Bona' dicuntur, quod beant, id est, prosunt. L. 49. D. V. S. et 'Beati' divites. Quid igitur? schema est, communi loquendi consuetudine receptum: sicut ferum 'noxium' dicimus, quod hand per se nocet, verum ab hominibus ad hominum perniciem confertur. *Prasch.*

Ridicule contra lemma hujus fabulæ, ut et contra primum versum, quasi lemmata a Phædro essent, disputat Meursius. *Gud.*

1 *Opes invisæ*] Non recte philosopharis, Phædre. Odisse opes, non est viri fortis: immo non cadit hic adfectus in eum, cujus omnis virtus consistit in æquanima patientia, et generoso contentu. At *sapienti viro* dicere fortasse voluisti. Sed neque sic evadis. Nunquam oderit vir sapiens divitias, quippe quas scit sine culpa et crimine se admittere posse. Hoc tantum faciet. Si obstabit Ho-

nesti respectus, contemnere se illa posse ostendet. Et dic, sodes, bona fide. Itane videntur tibi *opes invisæ merito*? Erras profecto; ut et in lemma, quo *malas* esse contendis. Audi veram vocem. Non divitiæ male sunt, sed mali, qui illis male utuntur. Præterea, ut porro tibi errorem tuum manifestum faciam: Hercules ille in tua fabella non dicit odisse se divitias, sed divitem corruptorem. Hoc attendere debueras, et lemma facere: *Malas esse corruptelas*. Meurs. Sed sane Phædrum defendit Onosandri dictum, relatum a Rigaltio, ex Strateg. cap. 1. Neque etiam dubitatur, dices ut plurimum imbelles esse. 'Quanto pecunia dices, et voluptatibus opulentos, tanto magis imbelles:' Tacit. Ann. III. 46. Hinc Agesilai Strategema narratur in Plutarchi Apophth. Lacon. c. 5. *Equitibus cum destitueretur, Ephesus reversus est, opulentisque injunxit, ut pro se quisque equum virumque præberet; ea ratione subito equi equitesque idonei timidorum divitumque loco collecti sunt.* Melius hoc explicat Livius, Scipionis factum referens, qui videtur Agesilaum imitatus, pr. lib. XXIX. Meminit etiam Appianus Puniceis. Sed et strenui milites post opes quasitas abnuunt pericula. 'Ibit eo quo vis, qui zonam perdidit, inquit' ille apud Horat. Epist. II. 2. Hinc Epaminondas armigerum suum comperiens multum pecuniæ accepisse a quodam, qui captus fuerat: Proinde, inquit, scutum tu mihi redde, tibi que cauponam eme, in qua vitam exigas. Dives enim et unus beatorum factus, non vales adhuc pericula adire: Plutarch. Apophth. cap. 109. Propter lemmata vero frustra Phædrum accusari reor. Nam illum ea quidem scripsisse non existimo: quum tam male quadrent fabulis: ut fab. 33. 'Anus diligens juvenem:' quum dilectam potius quam diligentem inducat fabula: virum autem *atatis medice*: non vero *juvenem*. Inspice etiam

inscriptionem fab. 65. 85. et alias, unde nec ullam inscriptionum istarum rationem habendam censui. Reliquam accusationem Phædri dispunget nota ad 70. 5. Freinsh. Quæ hic Meursius disputat contra philosophiam Nostri, prorsus aliena sunt, nec scribi a tanto viro debuerunt. Schef. Sallust. de Rep. Or. I. 'Omnes victores divitias contempserunt, et victi cupiverunt.' Ergone, inquires, *opes invisæ merito*, aut contentu dignæ? Primum dico, quod contemnere vel odisse sæpe est, non nimium sectari; ut opponatur avaritiæ. Qui vero ad hunc modum ipse se vincit, cupiditatesque suas refrenat, ac paupertatem sustinet patientia, cur viri fortis titulo sit fraudandus, rursum non assequor. Deinde meminisse debemus, opes simpliciter non esse contemnendas: sunt enim inter illas *δόσεις αγαθὰς*, quas Apostolus Jacobus ait, *καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων*, Ep. I. 17. Sed comparatione instituta inter bona ista, quæ *τίμια* vocat Stagiritas, (in quibus Christianis maxime sunt cælestia,) possunt ac debent quodammodo contemni: 'Ὁ γὰρ πλοῦτος, δῆλον, ὅτι οὐ τὸ ζήτοῦμενον ἀγαθόν. Quo modo multa Patrum Ecclesiasticorum dicta dextre explicare licet. Præsch.

Opes invisæ] Ælianus in Histor. Var. ostendit, optimos Græcos fuisse pauperrimos. Menander: "Ὅτε πλοῦτος ἐξώκειλε τὸν κεικτῆμενον εἰς ἕτερον ἦθος, οὐκ ἐν ᾧ τὸ πρόσθεν ἦν. Apud Arsen. Ὑπόψ. πλούτου. Socrates apud eundem: Αἱ μὲν ποδῆρεις ἐσθῆτες τὰ σώματα, αἱ δὲ ὑπέριμετροι περιουσίαι τὰς ψυχὰς ἐμποδίζουσιν. Gud.

Opes invisæ merito sunt forti viro] Onosander Strateg. cap. I. 'Ἡ δ' ἀφιλαργυρία δοκιμασθήσεται καὶ πρώτῃ, τοῦ γὰρ ἀδωροδοκῆτως καὶ μεγαλοφρόνως προΐστασθαι τῶν πραγμάτων αὐτῇ παραιτία. Πολλοὶ γὰρ, κἂν διὰ τὴν ἀνδρίαν ἀσπίσι πολλαῖς καὶ δόρασιν ἀντιβλέψωσιν, περὶ τὸν χρυσὸν ἀμαυροῦνται. Rig.

2 *Quia dives arca*] Isocrates aperte: Πλούτος κακίας μάλλον ἢ καλοκαγαθίας ὑπέρτης ἐστίν, ἐξουσίαν μὲν τῇ θαθυμῶ παρασκευάζων. Vide Ælian. Var. Hist. xi. 9. ubi ex Mss. Palatino et Plut. in Apophth. leges χρυσούς pro χρυσία. Nev.

Dives arca] Eleganter *arca*, propter sequens *intercipit*, velut excipula insidias struens laudi alienæ. Habebant alias in arcis pecuniam, ac fere in foro. Juvenal. Sat. x. 'Prima fere vota,...crescant ut opes, ut maxima toto Nostra sit arca foro.' Adde ibi Scholiasten veterem. Hinc illud: 'Quantum quisque sua nummorum possidet arca.' Cicero Parad. 'Animus hominis dives, non arca, appellari solet.' Catullus Epig. 23. 'Cui neque servus est, neque arca.' Schef.

Dives arca veram laudem intercipit] Litteræ enim, ut ait B. Hieronymus, marsupium non sequuntur: quamvis Cræsos quis spiret et Darios: Sudoris comites sunt et laboris. At πενία σοφίαν ἔλαχε, καὶ μόνη τὰς τέχνας ἐγγίρει: ut est apud Theocritum. Ritt.

3 *Cælo receptus*] Et hanc fab. executus est Æsopus fab. 194. Præsch.

Cælo, &c.] Egrege ipse apud Senecam extremo Hercule Cæto ad Alcmenam matrem: 'Quid me tenentem regna siderci poli, Cæloque tandem redditum, planctu jubes Sentire fatum? parce: nam virtus mihi In astra, et ipsos fecit ad Superos iter.' Et postea: 'Virtus in astra tendit; in mortem timor.' Cui pulchre succinit Chorus ibidem: 'Nunquam Stygias fertur ad umbras Inclita virtus: Vivite fortes, Nec Leteos sæva per amnes Vos fata trahent; sed cum summas Exiget horas consumpta dies, Iter ad Superos gloria pandet.' Vide tamen Lactantium Divin. Inst. lib. i. 9. ubi demonstrat, nullam in Hercule virtutem fuisse, ob quam dignus esset cælo recipi. Ritt.

Hercules] Ms. *Herculis*. Gud.

4 *Gratulantes*] Ipsi novos istos ho-

nores: *persalutare* est, salutationem omnium finire, sicut 'Perorare' dicimus, et 'Persanare,' et id genus. Schef.

5 *Veniente*] Ms. *Venienti*. Gud.

Pluto] *Plutone* V. C. Pith. *Heins.*

Pluto, &c.] Cæcæ matris cæca proles. Vide Aristophanem *Pluto*. Ut autem ille hic malis amicus esse dicitur: ita contra de Paupertate inquit Petronius Arbiter: 'Nescio quo modo bonæ mentis soror est paupertas.' Et ut idem: 'Amor ingenii neminem unquam divitem fecit.' Cujus rei causam inquit Aristoteles Problem. 4. Sect. 29. Ritt.

Fortunæ est filius] Aliter tamen ἐγενεαλόγησεν Hesiodus, qui Plutum Cereris filium fecit: et recte ille quidem. Nam, ut iis, qui Græce penitissime sciunt, notum est, priscis temporibus πλοῦτος fruges et alia ad annonam ac penum pertinentia significabat. Quod hoc loco probarem, nisi id V. Cl. Daniel Heinsius in notis ad Hesiodum ostendisset. Quem locum si legeris, e re tua feceris. Ergo, dixerit Schoppius aliquis, erravit Phædrus. Hem! bona verba, nam et Hesiodum, ut omnes in Græcia pueri, legerat; et rem πρὸς τὰ ἥθικα referre maluit. Quid enim? an non verum est, κατὰ γε τοὺς ἥθικοὺς, Plutum, id est, τὰ χρήματα esse a Fortuna? Addam amplius, non omnes veteres hac in re secutos esse Hesiodi auctoritatem. En tibi hominem, qui et simulacrum Pluti in sinu et manibus Fortunæ vidit olim; quippe præterea rationem addit, cur illum Fortunæ filium esse nonnulli censerent; is est, Pausanias ἐν Βοιωτικαῖς pag. 294. edit. Wecheliana: Καὶ πλησίον Τύχης ἐστὶν ἱερὸν. φέρει μὲν δὴ Πλούτον παῖδα. Deinde rationem subdit: Σοφὸν μὲν δὴ καὶ τούτοις τὸ βούλημα, εἰσεθεῖναι Πλούτον εἰς τὰς χεῖρας, ἅτε μητρὶ ἢ τροφῇ τῇ Τύχῃ. Faber. Ex quorundam non omnium mente. Vide Pausan. in Bæoticis, quem locum

opportune Faber notat. Quamquam hoc jam olim quoque observaverit Gyraldus. *Schef.*

6 *Causam quæsit pater*] Duplice ratione Herculis pater dici potest Jupiter: primo, quia ipsum ex Alcmena procreasse perhibetur: dein, quia heros. Hi enim Θεῶν παῖδες usurpantur, quorum nomen, naturam, genera, cultum explanat Hierocles in *Aur. Pyth.* ad illud Ἐπειθ' ἥρωας ἀγαυούς. Jovis etiam filios (quæ tertia potest esse ratio) a Ποῆτις, quos ipsos Plato *Filios Deorum* vocat, appellari præstantissimos virtute, prudentia, viribus; Neptuni, alienos ab omni humanitate, observavit Gellius xv. 21. Vide etiam Antonium de Guevara *Epist. P. 2. p. 16. Prasch.*

7 *Amicus est*] Active scilicet, amans eos. Cic. *Ep. i. 8.* 'Pompeium tibi valde amicum esse cognovi.' Vide Luciani Timonem. *Schef.*

8 *Objecto*] Eleganter, velut esca volucribus objicitur, qua capiantur: corrumpit omnia, inquit, dum pecunias et lucrum monstrat. Active namque hoc intelligo, ut in illo Tacit. *An. iv. 60.* 'Drusum traxit in partes, spe objecta principis loci.' Aliter Cic. c. ad Brut. 'Splendore falsi honoris objecto aciem boni ingenii perstringunt.' At hoc velle Nostrum non existimo. *Schef.* Forte legendum, *Simul cum objecto, &c.* Heins. Conjecerat et Heinsius, *Semelque objecto*: quod majorem avaritiam notaret. *Objectum* lucrum vero dictum est, ut lib. i. 23. 'Objectus cibus,' quo canes corrumpuntur. *Burm.*

Objecto cuncta corrumpit lucro] Propertius lib. iii. 'Auro pulsa fides: auro venalia jura: Aurum lex sequi-

tur: mox sine lege pudor.' Juvenalis: 'Prima peregrinos obscæna pecunia mores Intulit, et turpi fregerunt secula luxu Divitiæ molles.' Plurimæ similes sententiæ apud Theognidem, Euripidem, Senecam, ac Stobæum reperiuntur. Elegantissime autem Phocylides κακῶν ἀρχηγόν, Bioφθόρον πάντα χαλέπτοντα, πῆμα ποθεινὸν appellat τὸν χρυσόν: Vide totum locum. Est enim prolixior. Valde quoque huc facit, quod Creon apud Sophoclem in *Antigona* prolixè commemorat, quot quantaque mala argentum humanæ vitæ importarit. Sed ipsum Regem audire est operæ pretium: Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώποισιν, οἷον ἄργυρος, Κακὸν νόμισμ', ἔβλαστε. τοῦτο καὶ πόλεις Πορθεῖ. τὸδ' ἄνδρας ἐξανίστησιν δόμων. Τὸδ' ἐκδιδάσκει καὶ παραλλάσσει φρένας Χρηστὰς πρὸς αἰσχροῦ πράγμαθ' ἵστασθαι βροτῶν. Πανδुरγίας δ' ἔδειξεν ἀνθρώποις ἔχειν, Καὶ παντὸς ἔργον δυσέβειαν εἶδέναι. Hoc est, ut ego interpretari potui totidem versibus: *Mortalibus nullum æque, ut argentum, malum Unquam repertum est institutum. Hoc funditus Evertit urbes: hoc viros sua ejicit Domo: hoc bonæ menti magister ad mala est, Turpes et ad res se monet convertere. Monstravit hoc versutias mortalibus Cunctas, et omnia indidit facta impia.* Sed, quicquid vel Creon Sophocleus, vel Phædri Hercules dicant, inter homines fit, quod apud Euripidem Phœnissis dicitur: *Opes, honoratissimæ mortalibus, Rerum omnium unæ maximas vires habent.* Sic enim exprimere studui sententiam horum versuum: Τὰ χρήματ', ἀνθρώποισι τιμιώτατα, Δύναμίν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει. *Ritt.*

FABULA XIII.

Fabula hæc est integra apud Romanulib. lib. III. fab. 20. ex quo, quæ hic desunt, intelligi et utcunque suppleri possunt. Gud.

1 *Recte loqui*] H. e. aperte, sincere; ideo enim sequitur de *sinceritate*. Oppositum hujus est, 'Oblique loqui,' quod est passim in usu. Sed et *recte* sic usurpavit Plautus Amph. III. sc. 3. 'Recte loquere,' et Captiv. v. sc. 2. ubi Hegio ad servum: 'Si eris verax, tua ex re facies ex mala meliusculam. Recta et vera loquere. Sed neque vere, neque recte, adhuc Fecisti unquam.' Schef. *Recte loqui* esse, sine circuitione loqui, vidimus ad Quinct. Proëm. lib. VIII. ut solent sinceri homines. Burn.

Recte loqui] Id est, directe, sine ambagibus. Παρθυσιάζειν, *sinceritate uti*: mox enim sequitur, *sinceritas*. Ritt.

Recte loqui] *Recta verba*, Avien. Fab. 26. 'Nam quamvis rectis constet sententia verbis, Suspectam hanc ravidus consiliator habet.' *Rectus sermo*, Arnob. v. 'Ubi enim dicitur in unius materiæ corpore pars esse allegorice scripta, indubitabili altera sermone rectoque.' Idem: 'Nam quoniam rectas accipere lectiones pudet.' Seneca Controvers. Proëm. 'Non placebat illi orationem inflectere, nec unquam recta via discedere.' Paulo post: 'Summam quidem esse dementia detorquere orationem, cui rectam esse liceret.' Am. Marcellin. XVII. 'His literis diu librat, recto pectore (quod dicitur) considerateque responsum est.' &c. *Recte loqui*, Romana simplicitate loqui. Floridus: 'Cive Romano per

orbem nemo vivit rectius.' *Recte* ἀπλῶς, ἀδόλως. Sincere. Sic Martiali 'Recta fides.' Rig.

Recte loqui] Id est, sincere, simpliciter; patet ex seqq. et ipsa fabula. Gud.

2 *Probanda*] Lege, *Probata cunctis hæc quidem sententia*. Heins.

3 *Ad perniciem solet agi*] Adduci, trahi, solet in exitium præcipitari. Quomodo Livius: 'Captas mentes, velut furialibus stimulis, ad omne scelus et omnem libidinem agerent.' Schef.

Perniciem] Ms. *perniem*. Gud.

4 *Regem*] Ms. *Regē*. Gud.

7 *Atque*] Lege, *Utque*. Heins.

8 *Jura reddebat*] Curtius VIII. c. 9. 'Rex cum capillum pectit atque ornat, tunc jura popularibus reddit.' Sic vulgo omnes. Deest autem reliquum hujus fabulæ cum nonnullis aliis, et initio sequentium, quod, quia erat spurcum, pium lectorem (monachum fortasse) commovit, ut totam paginam hic erueret. Ita non modo spurca illa, sed et cætera, una cum fine hujus fabellæ perierunt. Quin enim una alterave integra fabula hic desideretur, dubitare nequeo. Quale quid et locis aliis accidisse videtur. Schef.

Reddebat fide] Hunc et sequentis fabulæ priorem versum conjunxit Rimicius, nescio an manuscripto duce, hoc modo: Sine sanguine cibum sumere sanetam et incorruptam fidem juravit. Posthac de hac re cæpit habere pœnitentiam: persequiturque fabulam illam de Leone rogante, an os fœteret sibi, et Simio, quæ exstat apud Camerarium: adeo ut videatur

mili versus ille, *Turpi lavare cœpit pœnitentia*, nihil ad sequentia pertinere, sed fabulæ huic XII. proprius esse. Nev. Recte censuit Neveletus: et cum eo facit summus Gronovius ad Plin. xxxiv. 14. legens, *Post quæ labare cœpit pœnitentia*. Habet et Anonymus Nielantii p. 49. unde nos, et ex Romulo num. 37. et Rimicio lib. III. 20. ita reducere tentavimus in Phædri metrum: *Post quæ ut labare cœpit pœnitentia, Naturam cum mutare non posset suam, Deducit aliquas in secretum, ut falleret; Et an fateret os sibi cum quæreret, Quæ dixerant putere, et quæ negaverant, Laniabat omnes, et satur fit carnibus. Cum multis faceret hoc, et Simium vocat Ad se, rogatque an os haberet putidum, Hic cinnamomo olere dixit suavius, Et ture, flagrant quo Deorum altaria. Erubuit laudes, nec nocere sustinet Rex; sed, pudore salvo ut laderet, dolos Quæsivit, et languorem simulans advocat Medicos, tentatis quæ venarum pulsibus, Negant se morbum posse deprehendere. Sed suadent natum ex insueto [in edit. majori consueto] fastidium Cibo, jam suaviore tolleret dape. Hic ille: Nullam sic carnem desidero Ac Simii, non ante gustatam mihi; Datam sed fallere prohibet pudor fidem. Quodcumque, Medici, facere, Rex, libet, tibi Licet, respondent, ceteris ut regibus: Et pro dolore fas est nos mori tuo, Non vita tantum. Adducitur mox Simius; Qui quanta pœna, didicit, ad regem loqui, Et quam lucere sit tormentum maximum. Burm.*

9 *Postquam lavare*] Improbi Phædri improbuli versus. In iis autem fragmentum fabulæ, quæ huiusmodi fortasse fuit. Nefaria hominum libido fœdæ veneris propudiosa diverticula excogitabat. Adeoque virorum et mulierum ori turpiter illudebat. Rogavit aliquis senem Æsopum, Quæ ratio abominandæ illius lasciviæ? Respondit Æsopus: Prometheus quondam pocula in veretrorum pu-

dendam formam e luto finxisse: his poculis bibisse mulieres; ita, postquam lavare cœpit penis tentio affixione veretri linguam mulieris, adfinitatem traxit inde obscœnitas. Nimirum inde homines ore morigero corporum coitum imitati sunt. Sic in Parrhasii tabula ‘Meleagro Atalanta ore morigerabatur.’ Sueton. Tib. cap. 44. Immo et viri hac etiam parte effeminati. Calenus in Cic. pro Anton. apud Dionem XLVI. Καὶ προσέτι τὸ στόμα αὐτοῦ διαβάλλειν ἐπεχείρησε, τοσαύτη ἀσελγεία καὶ ἀκαθαρσία πάντα τὸν βίον χρώμενος, &c. Sic Demosthenes, ‘parum vir, ore quoque polluto dicebatur.’ Gell. I. cap. 5. et ita permultos notat passim Martialis. Hæc igitur obscœnitas adfinitatem a turpibus poculis traxit. Per obscœnitates enim bibebant. Plin. Procem. lib. XXXIII. ‘Auxere et artem vitiorum irritamenta. In poculis libidines cælare juvat, ac per obscœnitates bibere.’ Juvenalis Sat. II. ‘Vitreo bibit ille Priapo.’ Sic turpia poculorum emblemata. Juven. Sat. IV. vet. Interp. Item Martialis lib. VIII. de phiala Rufi. Imo edebant obscœnitates. Martial. Ep. lib. XIV. 69. ‘Si vis esse satur, nostrum potes esse Priapum: Ipsa licet rodas inguina, purus eris.’ Item Ep. lib. IX. 3. ‘Illa siligineis pinguescit adultera cunnis.’ Fames pro libidine oris, Juven. Sat. IV. vet. Interp. Huc etiam pertinet Epigramma de Galatea in vase Epig. Vet. lib. IV. p. 159. ‘Fulget, et in patinis ludit pulcerrima Nais, Prædentum inflammans ora decore suo. Congrua non tardus diffundat jura minister, Ut lateat positis tecta libido cibus.’ Hæc hodie quoque fiunt: sed apertius indicare non sustinet pudor. Pescenninis relinquo. Ceterum Phædri hac fabula Tiberii libidines notat: illud maxime, ‘quod solebat pueros primæ teneritudinis inguini cen papillæ admovere.’ Item

Atellanicum illud : 'Hircum vetulum capris naturam ligurare.' Vide Sueton. cap. 43. 44. 45. 46. *Rig.*

Lavare] Nihil mutandum. Hanc enim et sequentem fabulam indiligentius tractando pene corruperant. *Rig.*

Lavare] F. *labare pœnitentia*, id est, labascere. *Ritt.*

Penitentia] Ita V. C. *Tentia*, ut *Tentio*. Vetus Glossarium : 'Tentio, τένσις.' Item : 'Distentione, διατάσει.' Ut inde *penitentia* sit, penis *tentio*, αἰδούλου τένσις. Vetus Interp. Juven. Sat. xi. 'Extenditur ad venerem puellis saltantibus.' Sic Martial. 'Tendere alutam.' Priap. 'Tenta

vena.' Item 'Tentigo.' &c. *Rig.*

Lavare] Conjicit *labare* Rittershusius. Ego refero ad sequens *linguam*. Gronovius firmat priorem sententiam : sic autem ait : 'Lego, *Post hæc*, vel, *Postea labare cepit pœnitentia*, i. e. mutato animo deficere a proposito. Ut Cic. Att. viii. 22. 'Scito labare illud meum consilium, quod jam satis fixum videbatur.' Ovid. Met. vi. 'Ex nimia mentem pietate labare sensit.' *Schef.*

Pœnitentia] Lege, *penis tentio*. Heins.

Pœnitentia] An *penitentio*. Vide Carr. Antiq. Lect. lib. xi. 11. *Gud.*

FABULA XIV.

1 *Affixione*] Quid sit notum est ; illud videlicet, quod apud Suetonium dicitur, 'Illudere capiti matronarum.' Mulier autem τοῦτο πάσχουσα dicebatur ore morigerari, apud eundem in Tiberio, ubi de Atalanta et Meleagro. Sed si plura addam, te violem, o Pudor, quod nolim. *Faber.* Veteres : *A fictione*. Non inquiri curiose, quid sit rectius, nam hæc ignorare, adeo non est in vitio, ut mereatur laudem. *Faber* ita scribit : 'Hoc quid sit, notum, illud videlicet, quod apud Suetonium dicitur, 'Illudere capiti matronarum,' &c. Non probò. *Schef.*

Affixione] Ms. *A fictione*. Lege, *Affrictione*. Ita Salmasius ad oram libri ; et sic ego conjeceram. *Gud.*

Linguam] Lege *Lingua*. Heins.

Mulieris] Scilicet fellatrix. Vide Martialem. *Gud.*

2 *Obscœnitas*] Quid hic præcesserit, non libet, nec fas est divinare. Conjicio, lacunam hanc inde adeo esse, quod spurcicies καὶ τὸ ἀπόβητον pro-

positi problematis pium aliquem Monachum exscriptorem lectoremve horum offenderit ; qui proinde totam hanc pagellam omiserit vel exciderit, ex qua tamen velut cauda quædam remansit. Poterat etiam alterum, quod sequitur, problema de tribadibus et mollibus abesse : ut illud quoque, quod fuit supra de Ovium partu monstroso, nec non quod mox erit, de Canum ad Jovem legatione. Itaque ut Ulysses Sirenum cantus cera obturatis auribus prætervectus esse narratur, ita et juventutem ista, a quibus periculum et corruptela morum ipsi metuenda est, surdis auribus et clausis oculis transmittere melius est. Eadem caussa, quam dixi, Petronii Arbitri Elegantissimum Satyricon ita nobis lacerauit ac detruncavit, ut vix Orpheum mulieres Thraciæ, vel Pentheum Bacchæ discerpserint miserabilius. *Ritt.*

3 *Rogavit*] Mallem hæc conjungi cum superioribus. Puto enim pro-

duxisse Nostrum quempiam, interrogantem Æsopum, unde orta sit scelerata illa species libidinis in fœminis, ejus ante meminit: Cumque satisfecisset illi fabula præcedente, eundem amplius quævisse originem nefandæ veneris cum maribus, illique quæstioni Nostrum satisfacere verbis sequentibus voluisse. Nisi censeas id alter positum, pro alio; ut sup. Schef.

Rogavit alter] Hinc manifesto patet præcedentem fabulam de Prometheo quoque fuisse. Rig.

Alter] Quispiam, nescio quis. Rig.

Tribadas] Conf. Gottofr. ad lib. III. c. de Adult. Prioris generis meminit etiam Martialis VII. 70. Posterioris mentione an Sejanus maxime perstringatur, ἐπέχω. De eo certe rumor, Apicio diviti et prodigo stuprum veni dedit: Tac. Ann. IV. 1. 3. Qui Phædro molles mares, Scripturæ sunt κύνες. Galli speciei nomine genus dicunt. In lingua Etrusca et Castiliana sunt 'Bardascia.' Dictos etiam reperias 'Saxa,' qua Græcis, qua Latinis, proba ratione. Vid. Maussac. ad Plut. περὶ ποταμῶν p. 32. 2. Alia nomina ut præteream. Flagitii repertor memoratur Thamyris, Philammonis et Argyopes Nymphæ filius. Tradit rem Apollodor. lib. I. p. 7. Fœditatem criminis alii libertate risus, alii rationum gravitate passim demonstrarunt: inter quos Philo de special. LL. P. II. p. 782. Pœnam, quam repræsentavit in ἀρσενοκοίτας Justinianus, indicat Grot. ad Nov. 141. eandem scilicet, quam Ægyptiū et Athenienses ceperunt in Adulteros, quæque in vet. Notis P. Diaconi sic exprimitur A. T. AB. Utriusque ratio, quæ eadem, in apri-co est. Präsch. Cum videlicet τὸ θῆλυ παρὰ φύσιν ἀρρένοῦται, ut ait Lucianus, vel θηλειῶν πρὸς θηλείας furiosa libido (Plato de Leg. lib. I.) Hoc ipsum est, quod tangit D. Paulus Epistola ad Romanos cap. 1. Locus

est notissimus, quique pluribus exponendus non sit. Faber. Plantus Latina voce 'Subigitatrices' dixit, uti Rittershusio notatum est. Intelliguntur autem eæ, quæ apud alias fœminas virorum officio funguntur. Plura dicere nefas est. Schef.

Tribadas] Quæ sint, explicat Martialis Ep. lib. I. 91. 'Inter se geminos audes committere cunnos, Mentiturque virum prodigiosa Venus.' Et lib. VII. 69. 'Ipsarum tribadum tribas, Philæni, Recte, quam futuis, vocas amicam.' Gud.

Tribadas] Tribades, mulieres, quæ mutuo norunt lascivire, atque, ut ait Martialis, 'audent inter se geminos committere cunnos.' Τόρμαις καὶ ταῖς περιφερείαις τοῦ βουβῶνος συντρίβειν τὸ σῶμα. Sic opus venereum M. Antoninus Lib. de vita sua, vocavit παράτριψιν καὶ ἑκκρισιν. Sic Phrynico, Πορνοκόπος, Πορνότριψ. Vid. Platon. Συμπος. Soranus Ephesius flagitium istud malignæ ac fœdissimæ mentis passionem esse ait. Rig.

Tribadas et molles mares] Τριβάδες παρὰ τὸ τρίβειν, id est, a fricando. Tertulliano 'Frictrices,' Plauto 'Subigitatrices' dictæ sunt fœminæ, quæ in sexum congenerem furentes nefaria libidine sese pollunt. Hinc Τριβαδικὴ ἀσέλγεια apud Lucianum Ἔρωσι. 'Molles' sunt apud Plantum quoque et alios, qui idem scelus non nominandum, quodque, ut Imp. Constantinus ait, non proficit scire, ab aliis ejusdem sexus patiuntur. Unde et 'Pathici' Catullo, &c. Ovid. de Philoctete ait talem fuisse: 'Mollis erat, facilisque viris Pæantius heros.' Tacitus Ann. xv. 'Quinctianus molli corpore infamis:' vel (ut quidam legunt) mollitie corporis infamis. Primus autem inter homines quidem hujus sceleris inventor Læus, pater Œdipi, fuisse perhibetur, raptō ad stuprum Chrysippo Pelopis filio: inter Deos autem ipse eorum princeps Jupiter, raptō Ganymede. Docuit me Scho-

liastes Æschyli his verbis in argumento Tragœdiæ, quæ inscribitur Ἐπὶ τῇ Θήβαις. Φασὶ γὰρ, ὅτι τὸν τοῦ Πέλοπος υἱὸν Χρυσίππον ὁ Δαίος ἥρπασεν, ἐρασθεὶς αὐτοῦ, καὶ αὐτῷ συνεγένετο, καὶ πρῶτος ἐν ἀνθρώποις τὴν ἀρρενοφθορίαν ὑπέδειξε, καθάπερ δὴ καὶ ὁ Ζεὺς ἐν Θεοῖς, τὸν Γανυμήδην ἀρπάσας. Inter Poëtas infamis est hoc nomine Ibycus Rheginus, quod παιδεραστής fuerit: teste Cicerone Tusculan. 4. Athenæo et Suida. Ἡδὲ τε πειθοῦς Ἴβυκε καὶ παίδων ἄνθος ἀμυσσάμενε, inquit Epigrammatarius Antholog. l. i. tit. εἰς ποιητάς. *Rit.*

Molles mares] Contrarium præcedenti genus, ii scilicet, qui viris loco fœminarum sunt, 'Cinædi' vulgo, atque 'Exoleti' dicti. *Scheff.* Catull. 'Cinæde Thalle mollior Cuniculi capillis.' *Heins.* Petron. cap. 23. 'Molles, veteres, Deliaci manu recisi.'

Molles mares] Id est, Cinædos pædicones. Martialis Ep. lib. iii. 72. 'Mollem credere te virum volebam, Sed rumor negat esse te Cinædum.' *Gud.*

Molles mares] Cælius Aurelianus lib. iv. cap. ult. 'Molles sive subactos.' Rutilius Lupus ex Hyperide: 'Quid si tandem, iudices, apud ipsam naturam hanc causam agerem? Atque ita divisit muliebrem virilemque personam, ut suum cuique opus atque officium distribueret. Et ego hunc ostenderem muliebri ritu esse suo corpore abusum. Nonne vehementissime admiraretur, si quisquam non gratissimum munus arbitraretur virum se natum, sed, depravato naturæ beneficio, in mulierem convertere se properasset?' *Rig.*

4 *Quæ ratio*] Eleganter, quia contra rationem est, cum sit contra naturam, quæ est summa ratio. *Schef.*

Senex] Æsopus. Ita supra iii. c. 3. 'Naris emunctæ senex,' et alibi. *Schef.*

5 *Idem Prometheus*] Τὸ Ἰδὲν refertur ad Æsopum Rittershusius. Melius

Rigaltius: præcedentem fabulam de Prometheo quoque fuisse. Forte Rittersh. non ad vocem *Idem* notatum voluit Æsopum intelligi; sed ad vocem *senex*, quod verum esset. De Prometheo Symmachi locum citat Rigaltius, Epist. iv. 33. 'Patere igitur, ut homullus, Promethei manu factus, mandare cessem papyro, quæ dudum in vatum foliis non leguntur.' *Freinsh.* Qui scilicet id egit, de quo prins. Atque nescio, num non huc respexerit illud *A fictione*, pro quo nunc *Affictione* legitur. Verum sicut forte non difficile fuerit rem totam divinare, ita melius opinione mea ignoratur. *Schef.* Fabulam Promethei norunt, qui nondum ære lavantur. E Titanum numero fuit. Dicta ab eo herba Prometheios, de qua Plut. de Fluv. in Phasi. *Prasch.*

Idem] Nempe Æsopus. *Rit.*

Vulgi fictilis] Id est, ex terra, luto, facti. *Gud.*

Vulgi fictilis] Tertullianus lib. de carne Christi cap. 9. 'Ipsam certe corpus hoc nostrum, quod de limo figuratum etiam ad fabulas nationum veritas transmisit.' *Rig.*

Fictilis] Sic appellat in respectu ad Prometheus, qui e luto formasse homines dicitur: fabula est notissima. De quo Prometheo haud dubie et in superioribus præcessit. *Schef.*

6 *Qui*] *Lege, Quod.* *Heins.* Nihil opus, nam *vulgus* proprie est masculini generis, sed usurpatione neutrius. Vid. Servium ad Virg. *Æn.* i. 149. et ita sæpius Charisius, Priscianus et alii veteres Grammatici: ut notant commentatores ad Virgil. *Æn.* ii. 99. Vide et Voss. de Analog. lib. i. 31. qui contra eos, qui et feminino genere usurpatum esse contendunt, disputat: inter quos et Longolius fuit, qui apud Nepot. Alcib. 8. 'Vulgum Atheniensium in terram prædatam exisse' edidit: cum prædatum habeant recte codices: et Ultrajectina editio etiam *Vulgus*. *Burm.*

Qui] Scil. vulgus: nam veterum more *vulgum* genere masc. usurpat. Sic Plautus, Horatius, Apuleius, Minutius Felix, Ausonius, alii. *Rit.*

Simul offendit ad] Pub. Syrus: 'Fortuna vitrea est: tum, quum splendet, frangitur.' *Rig.*

Offendit ad fortunam] Ita Cicero de Memmio apud fab. vi. cap. 3. 'Caput ad fornicem Fabii offendisse.' Fortuna hic velut res dura fingitur, ad quam vulgus (nam illud *Qui*, quod ante *simul*, ad *vulgi*, non *Promethæus* est referendum,) formatus ex luto, sicut testa, frangitur; eleganter. *Schef.*

7 *Naturæ partes, &c.]* Cicero Off. lib. i. circa fin. 'Quæ partes corporis, ad naturæ necessitatem datæ, aspectum essent deformem habituræ, eas natura contexit atque abdidit. Hanc naturæ tam diligentem fabricam imitata est hominum verecundia.' *Gud.*

Partes] Proprie membra, quibus sexus distinguitur. *Schef.* Vide ad Petron. cap. 112.

Partes vestæ quas celat pudor] Arnob. v. 'Partes illæ, quas pudor communis abscondere, quas naturalis verecundiæ lex jubet, &c. Partes illæ 'Pudenda' vulgo, 'Velandæ' corporis, et 'Verenda,' Plinio Epist. lib. iii. 14. et lib. vi. 24. 'Reverenda,' Arnobio lib. v. ubi de Boubone. Tegebantur olim etiam in lavacro, 'ne vel illic, ubi nudum totum erat corpus, hujusmodi portio intacta esset.' D. Ambros. Offic. i. *Rig.*

Vestæ] Ms. Rem. *Vestæ.* Ovid. Pont. lib. iv. 13. 'Esse pudicarum te Vestam, Livia, matrum.' Sed rectius vulgatum *veste.* *Gud.*

10 *Ad cœnam est invitatus]* Anceps intellectus: vel ad cœnam est vocatus a Libero: vel, inter cœnandum vino plusculum indulsit. Plautinus Sosia de Nocturno: 'Mira sunt, nisi invitavit sese in cœna plusculum.' Jæcilius in Sat. 'Pulcre invitati ac-

ceptique benigne.' *Invitati*, repleti. Vid. Non. 'Invitare,' ad cœnam, quasi ad vitam, vocare. Contra, 'Devitare,' nolle cum aliquo vivere. Alludit ad priscum significatum Vincentius Lirinensis Commonit. i. 'Quid est devitare? cum hujusmodi nec cibum sumere.' Sciunt erudituli omnes, *evitare* veteres dixisse pro, vitam auferre et eripere. *Rig.*

11 *Inrigatus venas]* Decenter et modeste sic de Deo loquitur, exemplo tamen Virgilii, qui sic Eclog. 6. de Sileno: 'Inflatum hesterno venas, ut semper, Iaccho.' Porro venis recipi vinum et ebrietatem vetus opinio, de qua Rittershusius. Nec alia ex causa Philippus ad Alexandrum de medicata potione apud Curt. iii. cap. 6. 'Oro quæsoque, omissa metu patere medicamentum concipi venis.' Ita legendum distinguendumque ibi est, contra quam fit hodie in editis. *Schef.*

Inrigatus multo venas nectare] Lycon apud Rutil. Lupum de Fig. Sentent. ii. 'Plenus crapula est expectatus, primum oculis mero madidis, humore obcæcatis, visu gravidis, lucem constanter intueri non potest: deinde confectis viribus, utpote cujus venæ, non sanguine, sed vino sunt repletæ,' &c. Satyr. 'Hesterno inflatum venas de more Lyæo.' Virgil. Ecloga vi. 'Silenum pueri somno videre jacentem, Inflatum hesterno venas, ut semper, Iaccho.' *Rig.*

Inrigatus multo venas nectare] Vinum in venas usque penetrare credebant. Unde et Horatius generosum et lene requirit: 'Quod curas abigat, quod cum spe divite manet In venas animumque.' *Ritt.*

12 *Sero domum, &c.]* Propert. i. 3. 'Ebria cum multo traherem vestigia Baccho, Et quaterent sera nocte facem pueri:' ubi vide, quæ adnotat Passeratius.

Titubanti pede] Ita Tibul. ii. 1. 30. 'Errantes male ferre pedes' dixit

13 *Tum semisomno, &c.*] Imitatur hunc locum Martialis xix. 182. 'Ebrius hæc fecit terris puto monstra Prometheus, Saturnalitiis lusit et ipse luto.' Obiter restituenda vox *semisomnus* Livio pag. 221. edit. Sigon. in fol. Gud.

Corde] Unde alias intellectum et consilium. Vide, quæ notamus ad Pacatum cap. 44. *Schef.*

Errore ebrio] Eleganter et sententiose. Ebrietas privatio rationis est. Salomo in Symbolis 23. 29. inter alia de ebrio: 'Et eris, sicut dormiens in medio mari summo navis malo.' Vulgatus reddidit: *Et eris quasi sopitus gubernator, amisso clavo*: apposite utrumque: &c. *Prasch.* Pro, errore ebrietatis. Sicut apud Flaccum Argon. i. 'Cursus æquoreus,' pro cursu æquoris. *Schef.*

14 *Applicuit virginalē*] Attingit hanc fabulam Lucianus in Prometheo: Δέδια τολώνν μή αἰθῆς ὁμοίον τι τῷ Προμηθεῖ τῷ σῶ πεποιηκὼς φαίνωμαι, τὸ θῆλυ τῷ ἄρρενι ἐγκαταμίξας, καὶ δι' αὐτὸ δίκην ὑπόσχω. Comædiam scilicet cum Dialogo miscuerat, et quasi connubio junxerat. *Rig.*

Virginalē] Vetus Poëta apud Festum in Mundo: 'Cum virginali mundo clam patre.' Cum feminali lauto

et puro. Solinus Polyhist. cap. 3. 'Feminis perinde est infausta natiuitas, si consertum virginal fuerit.' *Consertum virginal*, ut 'Mulier arta:' L. Quæritur ὅ. mulierem. De ædil. edicto. 'Obsignata natura,' Cicer. de Divinat. ii. Solinus 'Concretum virginalē' dixit, quod Plinius lib. vii. dixerat 'Concretum genitale.' *Rig.*

Virginalē] Apuleius 'Virginalē' vocat in Apologia, ut et Prudentius et B. Augustinus et Solinus, eam virginei corporis partem, unde sexus cognoscitur: quod et 'Fæminal' dicitur. Euripides Alceste κόρευμα vocat. Ait enim: ὦ λέκτρον, ἔνθα παρθένοι' ἔλυσ' ἐγὼ κορεύματ' ἐκ τοῦδ' ἀνδρός. Perinde ut Catullus: 'Zonam solvere virgineam.' *Ritt.*

Virginalē] Sc. membrum, quod huc ex sequentibus trahendum. Licet quoque ita simpliciter usurpetur. *Schef.* Vid. Muncker. ad Hygin. fab. 184.

16 *Pravo fruitur gaudio*] Basilius in descriptione ebrietatis: 'Ἐν ἄρρενι μὲν τὸ θῆλυ, ἐν δὲ τῷ θήλει τὸ ἄρρεν ἐπιζητοῦντες. Gud.

Pravo fruitur gaudio] Ovid. 'Veneris da gaudia flenti.' Petron. 'Pertractavi gaudio spoliatum torum:' et passim ibid. *Rig.*

FABULA XV.

1 *Barbam capellæ*] Catull. 'Barbatus linit hirculus, cornipesque capellæ.' Gud.

Quum] Ms. cum. Gud.

2 *Caperant*] Ms. cæperunt. Et ita recte. Sic postea fab. 19. 'Abierunt.' Gud.

3 *Dignitatem*] Autoritatem, quam præ ipsis habebant antea ex barba. Nam, ut ait Lactantius Op. Dei. vii. 'Barbæ ratio, incredibile est, quan-

tum conferat ad decorem virilitatis ac roboris.' *Schef.*

Æquassent] Æqualem haberent. Sic Virgilius Æn. vi. 'Æquatque Sichæus amorem.' *Schef.*

5 *Muneris*] Virile munus est, gravem esse; huc barba pertinet. Contra in fæminis morum vultusque amabilitas laudatur. *Schef.*

6 *Parces fortitudinis*] Recte genitivo jungi *par* et *dispar*, exemplis do-

cet Th. Bangius Obs. Phil. II. p. 857. Caussam ex Pascasio Grosippo, seu Gaspare Schioppio, explicat Mariang. a Fano Bened. Auctar. Gram. Phil. p. 16. *Prasch.* Recte: nec est opus Rittershusii emendatione. Cicero in Pis. 'Illum, cujus paucos pares hæc civitas tulit.' Lucanus lib. v. 'Quem metuis, par huius erat.' Adde Vossium. *Schef.* Heinsius tamen mallet *fortitudini*: et sæpe repperi nunc aliter edi, ac Mss. olim exhibuerunt. Sic Gruterus testatur apud Flor. II. 2. in codicibus vetustis legi, 'Ille quidem par tantæ calamitatis fuit:' sed tamen male explicat; et ideo Salmasio reprehensus, qui *calamitati* ex Palatinis Mss. præfert. Apud Curtium quoque VII. 8. Heinsius in antiquo codice repperit: 'Si Dii ha-

bitum corporis tui aviditatis animi parem esse voluissent.' Vid. ad Petron. cap. 92. Diversa ratio est in illis Silli IV. 370. 'Ætatis mentisque pares,' et Statii VIII. 608. 'Par aliud morum:' ubi vide Barthium. *Burm.*

7 *Sustineas*] Absolute, pati, perferre. Balbus apud Cic. Att. Ep. IX. 9. 'Sentio, non posse tuam famam et officium sustinere, ut contra eum arma feras.' Suet. Julio cap. 74. 'Cornelio Phagætæ nunquam sustinuit nocere.' *Schef.* Cic. Fam. v. 10. 'Si me hercules Appii os haberem, tamen hoc sustinere non possem.' Ovid. Met. I. 530. 'Sed enim non sustinet ultra Perdere blanditias Juvenis Deus:' Eleg. ad Liviam vs. 135. 'Tene ego sustinco positum, scelestata, videre?'

FABULA XVI.

1 *Fortunis*] De improspere successu rerum suarum. *Fortunæ* igitur hic in plurali pro, fortuna. Plantus Milite act. II. sc. 1. 'Postquam occasio est, Conqueritur mecum mulier fortunas suas; Ait, sese Athenas fugere cupere.' Sic Terent. Andr. act. I. sc. 1. et alibi. *Schef.*

2 *Finxit*] Absolute pro, finxit hoc, hanc fabulam. Buchnerus mallet *dixit*, aut *infit*. Doctissimus Cuperus ita putat versus hos legendos Obs. Lib. II. c. ult. 'Vexata sævis navis tempestatibus, Inter vectorum lachrymas, et mortis metus, Faciem ad serenam subito mutat ut dies, Ferri secundis tuta cæpit flatibus.' Laudo ingenium, sed ubi nulla compellit necessitas, ad emendationes tardius ego quidem soleo accedere. *Schef.*

Consolandi gratia] Ms. *consulandi*: an vero *gratiam* scribendum? Ita Guietus, et editio prima. *Gud.*

3 *Vexata*, &c.] Apud Theodorum Prodromum lib. VII. eandem maris variam mutationem brevibus Iambis expressit Rhodanthes pag. 282. Εἰς θάλασσαν ἐμπλέεις; Κλύδων, γαλήνη, κύμα, λειότης πλόου, Ἀντεμψύσσεις ἀνέμων, ἡσυχία. *Gud.*

Vexata navis] Sic Virgil. 'Vexata ratis,' raptata, huc atque illuc distracta. Gell. II. c. 9. Macrobi. Sat. VII. c. 6. Nec obstat Servius qui Virgilio *ταπεινώσιν* quandam confingit: nam valde *κυρίως* Seylla 'vexare' dicitur, cum *Vexare* Græci dicant *σκῦλαι*. Glossæ veteres: 'Vexat, ὀχλεῖ, σκῦλλει, χεϊμάζει. Vexare, σκῦλαι. Vexatio, σκυλμός. Vexatus, καταπονηθεὶς, σκυλεῖς. Vexo, καταπονῶ, σκυλεύω.' Vid. Gell. lib. II. 6. *Rig.*

Navi] Qui brevitate Phædri vult cognoscere, comparet Æsopi fab. 272. Exempla tempestatis fusius descripta annotavit ex Radero Cl. Freinsh.

ad Curt. viii. 4. 2. *Prasch*. Sic Paris. uti, priusquam inspexissem, legendum conieceram. Fuerat antea *navis*: quod quia efficiebat rationem pendentem, subvenire tentarunt viri docti, ut statim apparebit. *Freinsh. Navi*: Excerpta Rigaltii. *Heins.*
 4 *Inter]* Notat celerem mutationem, dum metunt, dum plorant. Flor. i. cap. 6. 'Ergo inter Tarquinii mortem substitutus in locum regis.' *Schef.*

5 *Faciem ad serenam]* Speciem, habitum. Vide Gellium xiii. cap. 28. Curtius Lib. iii. 2. 'Contra si quis aciem Macedonum intueretur, dispar facies erat.' Ita enim ibi est legendum, non *acies*, quod servatum hactenus in omnibus editionibus miror. Porro *ad faciem mutari* dictum, ut apud Cicero de Or. iii. 'Idque ad omnem rationem mutatur et vertitur.' *Schef.* Mamert. Paneg. Maxim. vi. 'Ne Jupiter quidem ipse tanta celeritate faciem cœli sui variat.'

Faciem ad serenam, &c.] Unico versu transposito, et suæ sedi restituto, sensum elegantissimum efficies, vestusti codicis lectiones servabis, et, quæ nunc misere divulsa consistere et cohærere non possunt, sponte sua fluere et optime procedere senties: *Vexata sævis navis tempestatibus, Inter vectorum lachrymas et mortis metum, Ferri secundis tuta capit flatibus, Nimiæque nautas hilaritate extollere: Faciem ad serenam subito mutatur dies.* Qui ultimus versus forte scribenti eo loco exciderat, quia eum sequens versus similibus tribus literis, *Fac*, incipiebat, postmodo margini adscriptus stupore monachorum, et intrusus in illam sedem. *Gud.*

Subito mutatur dies] Tu, Rittershusi, anacoluthi veritus mavis, *mutato die*. Non male, nisi quod minime a ductu litterarum devians malo, *mutatus dies*: subintell. fuit: ut solet Phædrus tuus. *R* et *S* caractere Longobardico nihil divortunt. Divi-

nam quoque: *subito mutat ut dies*: Ut vel postquam dies mutavit ad serenam faciem. *Mutavit*, pro, mutatus est, cuius plura exempla in Verisimil. lib. iii. 8. *Schiop.* Suspectum mendi locum hunc habent viri docti, et recte: placetque emendatio Schoppi: *subito mutat ut dies*. Mihi tamen in mentem veniebat: *F. a. serenam ubi commutatur dies*. Arbitrium esto penes Lectorem. *Meurs.* Lege, *ut subito mutatur dies*. *Heins.* Nihil quoque cum Scheffero muto, cum sensus satis constet, neque opus hic *mutat* pro, mutatur capere: *Ovid.* Ep. xix. 77. 'At cito mutata est jactati forma profundî.'

Mutatur dies] Leg. *subito ut mutatur*; aut, *subito mutato die*. Et ita primo versu veteris codicis lectio *navis*, ubi vulgo *navi*, retineri potest, et sequentia omnia, quæ nunc hiulca sunt, multo melius cohærere. *Gud.*

Mutatur dies] *F. mutato die*, et tollenda hinc capitalis distinctio. Alias ἀνακόλουθον erit. *Ritt.*

6 *Tuta]* Forte *tuta ut*, vel *uti cœpit*. *Heins.*

7 [Bentl. amplectitur eam Heinsii lectionem, quam probant Both. et Cuningham. Vid. Var. Lect.]

Extollere] Elatos quasi et superbos reddere, tanquam nihil mali amplius posset accidere. Ita enim fit in tali gaudio, ut in metu contra et luctu jacent. Cic. Ep. lib. x. 12. 'Incredibili gaudio sum elatus.' *Schef.* Val. Flac. iv. 4. 'Ut nova nunc tacito te pectore gaudia tollunt.'

8 *Factus periculo tum]* Dio xlii. Τοῦτο γὰρ τις μόνον τῶν κακῶν ἀπόναιτο τὸ μηδὲν αἰθῆς ὅμοιον σφίσι παθεῖν φυλάσθαι. Vid. Onosand. Strat. cap. 36. *Rig.*

Periculo] Ms. *periculo sis*. *Gud.*

Periculo] *F. periclo*, ut supra. Est autem hoc sententiose dictum, alludens ad illud proverbiale: Πληγὲς ἀλιεὺς νόον ὀσσεῖ, *Piscator ictus sapiet*. *Ritt.*

Sophus] Ms. *sophos*. Gud.

Sophus] Non nude sapiens, sed Philosophus, et qui alios posset docere, ut liquet ex sequenti monito. Sic usurparunt veteres. Ita Martialis lib. vii. Ita ipse Noster supra lib. iii. 14. Dixi jam, in De Nat. Philosoph. Pythagoricæ. *Schef.* Posses interpretari, doctum. Sic Cicero Tuscul. iii. versum Euripidis, 'Εγὼ δὲ τοῦτο παρὰ σοφοῦ τινὸς μαθὼν, reddit: *Nam qui hæc audita a docto meminisse viro.* Et sic Propert. ii. 28. 'Credit et illa suo docta Puella malo.' Ita Enrip. Suppl. 508. Σφαλερὸν ἡγεμὼν θρασὺς, Νεὸς τε ναύτης ἥσυχος καιρῷ σοφός. Et Claudian. Bell. Get. 277. 'Doctum navis Magistrum' dicit, et pro experto 'doctum' Tiresiam vocat Ovid. Met. iii. 322. *Burm.*

9 *Parce gaudere oportet, et sensim queri*] De moderatione animi in utraque fortuna passim obvia sunt apud bonos auctores præcepta. Sufficiat hic unica Varronis sententia περὶ τύχης: 'Sapiens et bonum ferre potest modice, et malum fortiter ac leviter.' *Ritt.*

10 *Totam quia, &c.*] Sententia est Platonica, quam sic expressit Seneca: 'Nulla sors longa est: dolor et vo-

luptas Invicem cedunt: brevior voluptas.' Sic Quadrigarius apud Nonium ait, gaudium et ægritudinem alternatim sequi. De hac mixtura elegantes extant versus Euripidis a Plutarcho relati ἐν τῷ περὶ εὐθυμίας: Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά. 'Ἀλλ' ἐστὶ τις σύγκρασις, ὥστ' ἔχειν καλῶς. Quos ita transtuli: *Bonum a malo esse separatum non potest. Mixtura quædam si utriusque sit, bene est.* *Ritt.*

Totamque, &c.] Ovidius: 'Usque adeo nulla est sincera voluptas: Sollicitumque aliquid lætis intervenit.' *Rig.*

Quia] Ms. *que*; id probat Salmasius. *Gud.*

Sensim] Ita 'Sensim' et 'Moderate' junxit Cicero in Verrin. v. *Schef.*

Vitam miscet dolor, &c.] Vide pulcherrimam orationem Pauli Æmilii apud Livium xlv. 41. *Freinsh.* Quemadmodum Ovid. Trist. El. iv. 10. de canitie, 'Antiquas miscueratque comes,' pro, permixta erat comis. *Schef.* Elegans epigramma de Philistione Poëta comico in Anthol. iii. cap. 5. p. 300. 'Ο τὸν πολυστένακτον ἀνθρώπων βίον Γέλῳτι κεράσας Νικαεὺς Φιλιστίων.

FABULA XVII.

1 *Canes legatos*] Similem refert fabulam Camerarius de Asinis p. 133. Videndus etiam Martialis de Æthonte Ep. lib. xii. 78. *Rig.*

Canes legatos] Βαμολόχον (ut monui in εἰσαγωγῇ) hic agit Phædrus: quem arguere possumus verbis Ambrosii Off. i. 23. 'Cavendum etiam in fabulis, ne inflectant gravitatem severioris propositi.' Sed idem Mediolanensium Antistes in alterum extre-

mum eo loco labitur, dum omne jecorum genus damnat: id quod facile sanctitati propositi in gravissimo viro condonatur. Interim certum est, non omnia joca esse vetita, quod legitimum usum et honestum habent. Exemplum est Reg. i. 18. 27. Distinctioni igitur locus esse debet inter bona et mala. Talia vero ex materia et forma facile cognoscuntur. *Prasch.* Recte judicavit J. Meursius V. Cl.

multos versus hinc illinc ex hac fabula excidisse. *Faber.*

Misere] Tacitus lib. xiv. 'Miserant Hyrcani ad Principem Romanum societatem rogatum.' *Gud.*

2 *Melioris vitæ tempus]* Tempus quo meliorem vitam possent vivere, quam ea est, quam hactenus vixerant. *Schef.* Lege: *Meliora vitæ tempora oratum sibi.* Heins. Sic Justin. II. 11. et xxviii. 4. 'Se ad meliora patriæ tempora reservarent.' Simpliciter *meliora* dixit Val. Flac. v. 459. 'Dignus avo, quemque insontem meliora manerent:' sed æque recte *melior vita* pro feliciore dicitur; quare nihil mutem; nisi quod pro *suæ* mallem *sibi.* *Burm.*

3 *Ut se abriperet]* Eriperet. Notanda autem est locutio, *abriperere* aliquem *contumeliis*, pro, rapere aliquem a contumeliis; nam vulgo præpositionem addunt. Nisi putes, scripsisse Nostrum, *hominum e contumeliis*, nam potest fieri, ut illud *e* ob similitudinem sequentis litteræ sit absorptum. Ita Cicero 'E complexu parentum abreptos filios' dixit. *Schef.*

Abriperet] Mss. Rem. *sese ariperet.* Lege: *sese eriperet.* *Sese* sæpe apud Phædrum. lib. II. fab. 4. 'Dolosa tuto condidit sese cavo.' *Eriperet* probum est. Sic lib. I. fab. 28. 'Periculo mortis eriperet suos.' *Gud.*

4 *Furfuribus]* Neveleto 'Panis sordidus,' ut est apud Plautum Asin. I. 2. Nonius appellat 'Acerosum,' quia est ex paleis acereve. *Schef.* 'Apludam' veteres dixisse furfureum panem docet Gell. XI. 7. ubi vide commentatores. 'Acerosum' eundem a Nonio dici, notat Nonnius de Re Ciharia lib. I. 6. *Burm.*

Furfuribus conspersum panem] Juven. Sat. v. 'Tantine injuria cænæ? Tam jejuna fames, cum poscis honestius illic Et tremere et sordes farris mordere canini?' Vet. Interp. 'Panis sordidus canum est.' Pacuvius: 'Qui apud te quasi servus est caniceum

panem.' Festus: 'Canicæ furfures de farre, a cibo canum vocatæ.' *Rig.*

Consersum] Forte *confartum* qui. Heins.

5 *Fimoque turpi]* Quia canes a veteribus non aliter habiti, ut vult Rittershusius; imo quia ipsi ad hoc genus propensi. Ideo mox, 'Scrutantur escam in stercore.' Firmat Arnobius lib. VII. ubi ait, si animantia offerre deberent, 'quibus ali moris est illis, imponent aris canes ossa, et humani stercoris proluviem creament.' *Schef.* Sic et Cyprii Boves erant κοπροφάγοι. Diogenian. in proverb. Βοὺς κόπριος. Erasm. Chiliade I. 10. 95. ubi et de Bæotiis bubus. *Freinsh.*

Maximam explerent famem] Plautus Stichus: 'At ego non pauxillulam in utero gesto famem: Verum hercle multo maximam et gravissimam.' *Rig.*

7 *Scrutantur escam in stercore]* Supra: 'Trivio conceptus, et educatus stercore.' Martialis Epig. I. 84. 'Os et labra tibi linguit, Manneia, catellus; Non miror, merdas si libet esse cani.' *Rig.*

8 *Citati non respondent]* Præcesserint sine dubio aliqua, quæ exciderunt; nam hæc non cohærent. Sed totam hanc fabellam nimis negligenter exscripsit librarius, versibus aliquot hic illic, per oscitantiam dicam, an festinationem, omissis. Sic itaque hæc edi debent: *Profecti sunt legati non celeri pede, Dum naribus scrutantur escam in stercore. * * * Citati non respondent: vix tandem invenit Eos Mercurius, et turbatos adtrahit. Tum vero vultum magni ut viderunt Jovis, Totam timentes concacarunt regiam. Propulsi vero fustibus vadunt foras. * * * Vetat dimitti magnus illos Jupiter. * * * Mirati sibi legatos non revertier, Turpe æstimantes aliquid commissum a suis, Post aliquod tempus alios adscribi jubent. * * * Rumor legatos superiores*

prodidit. *Timentes* rursus aliquid ne simile accidat, *Odore canibus anum sed multo replent.* Meurs. Ait Meursius deesse quippiam. Ego non existimo, sed, ut in aliis, ita hic brevem esse Nostrum puto. Arbitror autem, verum præcedentem non cum superiori, verum hoc proposito esse conjungendum, sublata distinctione majore, ut sit sensus: ideo non respondisse, quia, occupati in quærenda esca, vocem citantis non observant. *Citatos* autem intelligo solenni voce præconis Mercurii, exemploque quodam veteris aulæ, si convenire vellent regem, ut nunc facerent. Eam non audiverant canes, absentes quippe, ac sic occupati, ut dixi. Asconius, *Verri* cap. 1. 'Apud veteres, et iudices, et rei, accusatores, et defensores a voce præconis citabantur.' Adde *Apuleium* *Asin.* lib. x. Habes citationis hujus aliquod exemplum apud *Lucianum* in *Bis Accusato*, ubi *Mercurius* a *Jove* emissus clamat *Athenis*: 'Audite populus, forum atque iudicium, quod felix faustumque sit, constituimus hodie, mensis Februarii die septima. Quicumque igitur actiones detulere, in vicum Martium veniunto.' *Schef.* Forte *Citatis.* *Heins.* Non intelligo, quid ista correctione velit *Heinsius*. *Citati* rectius est, ut ex *Cicerone* docent viri docti. Idem *Verr.* II. 17. 'Judices citari jubet.' Iisdem verbis in delectu militari usus est maximus. *Burm.*

Citati non respondent] Hoc quoque dicitur ex formulis et verbis juris: 'Citatum respondere,' vel 'non respondere,' scil. ad vocem præconis: lib. VIII. D. de In integr. restit.: lib. XXXVII. D. de iudiciis: lib. x. D. de publ. judic. *Gell.* lib. II. 1. *Ascon.* *Pædian.* in *Verrin.* III. *Sueton.* *Tiberio*: *Quintilian.* lib. VI. 5. Quæ loca diligenter animadvertit *Fr. Duarenus* *Disput.* I. 7. *Ritt.*

9 *Eos*] *Heinsius* legebat *Reos*, eo

sensu, quo sic appellantur, quicumque causam dicunt. Vide *Festum* et *Nonium* ea voce. *Schef.*

Turbatos] Quod tam negligentes fuissent officii, nec expectassent, aut attendissent tempus idoneum, sed requiri debuissent a *Mercurio*. *Schef.*

10 *Magni*] *Proprium Jovis* cognomentum. Itaque mox: 'Vetat dimitti magnus illos *Jupiter*.' *Propert.* II. 'Scribam ego: Per magnum est salva puella *Jovem*.' *Ped.* *Albinovanus* ad *Liviam*: 'Nos erimus magno maxima cura *Jovi*.' Et iterum: 'Nec minor est magni conjuge jussa *Jovis*.' *Terent.* *Adelph.* IV. sc. 6. 'Te cum tua monstratione magnus perdat *Jupiter*.' Et sic *Græci* sæpissime. Scilicet ut *Juno* 'Magna,' sic et *Jupiter* appellabatur. Vide dictum *Propertium* *El.* II. 32. et 34. *Gyraldus* hoc omisit. *Schef.* *Ovid.* *Art. Am.* I. 713. 'Jupiter ad veteres supplex *Heroidas* ibat; Corripuit magnum nulla puella *Jovem*:' et ita millies.

11 *Totam timentes*] Vide *Martial.* *Epig.* XII. 78. *Nev.*

Timentes concacarunt] Laxamentum ventris comitatur timorem, quia musculi, quibus clauderentur retrimentorum meatus, fugientis introrsum animæ virtute deserti laxant vincula, quibus retrimenta usque ad digestionis opportunitatem continebantur. Sic *Lucio* rabioso canum circumstantium latratu nimis attonito et simul dolore plagarum alvus artata et lubrico fluxu saucia, fimo fistulatim excusso, suppetias tulit: *Miles.* IV. *Juvenalis* *Sat.* XIV. 'Et trepidum solvunt tibi cornua ventrem Cum lituis audita.' Vid. *Macrob.* *Sat.* VII. 11. *Gell.* XIX. 4. *Aristot.* *Problem.* Sic *Martialis* de *Æthonte* *Epigr.* lib. XII. 78. 'Multis dum precibus *Jovem* salutat, Stans summos resupinus usque in unguis, *Æthon* in *Capitolio* pepe-dit.' *Rig.*

12 *Vadunt foras*] *Mart.* 'Uxor,

vade foras.' *Heins.* Cuper. Obs. 1. 1. *radunt* hic celeritatem notare putat: ponitur vero pro, vadere volunt, conantur.

13 *Vetat dimitti*] Præcesserit hic minimum versus unus, rationem complectens, qua motus Jupiter dimitti illos ita noluerit, etsi ejectos post tam turpe facinus. *Meurs.* Ego nihil deesse puto, nec enim opus est narrare circumstantias, quas ipse potest sibi subjicere lector. Atque idem judico de sequentibus: 'Mirati,' &c. Itemque: 'Rumor legatos superiores prodidit.' Est enim commatica narratio, ut debet, quum narrare breviter volumus fastidii vitandi gratia. Vide quæ notavi in Curtium vi. 1. 17. *Freinsh.* Rursus excidisse versum putat isto loco *Meursius*. Ego contra sentio. Vult, ejectos putidos istos canes, cum venissent e regia, præ metu ac pudore penitus voluisse abire: Sed Jovem iratum præcepisse suis, ne dimitterent, et abire ipsos paterentur, sed tenerent in custodia. Itaque statim cum exissent, sunt retenti. *Schef.*

14 *Mirati sibi*] Exciderunt heic versus duo tres præcedentes, quibus comprehenderit Phædrus, quid Jupiter, postquam dimitti vetuisset, cum illis egerit: illos vera præ pudore facti ad suos reverti ausos non fuisse: itaque cum emanerent, alii canes, *Mirati sibi legatos, &c.* *Meurs.* Et hic putat *Meurs.* versum abesse. Atqui si ex primo versu vocem, 'canes,' hic intelligas, sententia est integra. Et solet Noster ita loqui. *Sibi* elegantissime abundat, ut tamen vim habeat eam, quasi non reverterentur ii, quos reverti sua interesset. Ita Terent. Adel. v. sc. 8. 'Suo sibi gladio hunc jugulo.' Cicero Attic. Ep. 1. 11. 'Hic tibi rostra Cato advolat.' *Apuleius* Asin. 6. 'Anum cum suo sibi funiculo devinetam dedere præcipitem.' Vide sup. lib. iii. 6. *Schef.* Forte, *Mirati hi sibi.* *Heins.*

15 *Æstimantes*] Uti supra lib. iii. 5. *Schef.*

16 *Adscribi*] Illud nanci est, hoc loci. Ms. Rem. *adsciri*. Scribe, *acciri*. Tacitus: 'Acciri properis literis.' Virgilius lib. ix. 'Ænean acciri omnes populusque patresque Exposcunt, mittique viros qui talia mandent.' Malim tamen hic *adscisci*, nimirum in priorum legatorum locum; nam *acciri* non videtur locum habere posse; unde enim *acciti*, cum præsentesset essent? *Gud.*

Adscribi] Superioribus illis, ante a se missis ad Jovem: pro, adsociari, adjungi, si modo lectio est integra, de quo tamen valde dubito. *Schef.* Forte *adsciri*. *Heins.* [Ita quoque *Bentleius*.]

17 *Rumor legatos*] Hic præcesserit versus unus aliquis talis: *Cum interea se gessisse quam turpissime Rumor legatos, &c.* *Meurs.* Notant hic iterum lacunam. Nempe deest, dum hoc faciunt, dum jubent adscribi alios, interea rumor hæc prodidit. Sed jam ante monui, connexiones istiusmodi omittere Nostrum, studio brevitat. Ita mox. *Schef.* Malim, *Rumor legatos ut priores prodidit.*

Prodidit] Aperuit notumque fecit, quam turpiter se in Jovis regia gessissent. *Schef.*

18 *Timentibus*] Rectius duæ primores editiones, *Timentes*. Quas cur Rigaltius secutus non fuerit, nescio. *Meurs.*

19 *Odore*] Aromatibus recte *Ritershusius* exponit. Atque sic *Arnobius* lib. vii. *Schef.* Forte *Adore*. *Heins.*

Odore] Sic mox infra odorem dixit pro aromatis, in quo significato usitior est pluralivus numerus, odores. Exempla quondam mihi observata in Epistolicis Exercitation. ad *Ausonium* lib. ii. 26. Sic *Impp.* in lib. xii. nullus omnino. C. Th. de pagan. sacrific. et templ. 'Penates odore venerari' dixerunt. Sed proponamus

locum melius distinctum, quam vulgo: 'Nullus omnino,' &c. 'sensu carentib. simulacris vel insontem victimam cædat, vel secretiore piaculo larem igne, mero genium, penates odore veneratus, accendat lumina, imponat tura,serta suspendat,' &c. Illud quidem *mero genium* jam alii ante nos rectiss. animadverterunt ac restituerunt. Sed ceteræ non minus probæ certæque sunt emendationes: nam et mox ibidem sequitur: 'Si quis veromortali opere facta et ævum passura simulacra imposito ture venerabitur.' *Ritt.*

Sed multo] Elegans usus particulæ *sed*. Plantus sæpe ea utitur, ut *Rudente* act. III. sc. 5. 'Affer hinc duas clavas. LA. Clavas? DÆ. Sed probas: propra cito.' Sic enim isthic in utroque magni amici nostri *Camæarii* Codice perscriptum. Vulgo omititur ea particula pessimo exemplo. *Schiop.* Vid. supra vs. 9.

20 *Mandant*] F. *Mandata dant: dein dimittuntur*: vel, *deinde mittuntur*. Sic supra lib. I. fab. 2. 'Dant Mercurio mandata.' Est autem usitatissimum de legatis ita loqui. *Homerus* ἐπεμὶς vocat: Μεμῆσθαι ἐπεμῶν. *Ritt.*

Mandant * dimittuntur] Fuerat olim, *Mandant * dimittuntur*. Restituebat cum *Rittershusio* *Meursius*, *Mandata dant, dein mittuntur*. Bene et illud. Sed nos *Parisienses* sequimur, ut prædiximus. *Freinsh.*

Mandata dant, &c.] *Salmasius*: *Mandant priores ut dimittantur statim*. Ms. *Mandant dimittuntur statim*. Lege: *MANDANT^r ANTRO* ò. id est, *Mandantur antro, non dimittuntur statim*. *Antrum* hic pro carcere. *Virgilius* *Æn.* lib. I. *Silius Ital.* lib. III. 'Æterno tunc primum tractus ab antro.' Fabula vero hæc tota ingenium aulæ et regum et principum describit, ad quos facilis accessus est, sed revocare gradum, superasque evadere ad auras, hoc opus, hic labor est; adeo ve-

rum est quod *Plinius* notat *Nat. Hist.* lib. IX. 10. 'Quosdam spe magnarum rerum allectos, dum se in principum aulas conjiciunt, imprudentes eo redigi, ut non possint, etiamsi velint, in suum otium se recipere.' Et hinc *Germanico* proverbio dicitur, aulas Principum esse caninum antrum; facilem ingressum, difficilem regressum; admitti quosvis facile, sed difficulter dimitti. *Gud.*

Legati] Mallem ego *legatis*, ut respiciat præcedens canibus; et subjungere punctum. *Schef.*

21 *Adeunt*] Eunt ad Jovem, iter eo suscipiunt. Quid tamen, si legamus *Abeunt*, h. e. Proficiscuntur? Videtur enim melius, quia mox sequitur de *aditu*. *Schef.* Forte, *Vadunt*. Sic supr. 'Vadunt foras.' *Heins.* Totum hunc locum turbatum puto: forte legendum, *Mandata dant legatis, quos mittunt, statim Adeant*: quia primi non celeri pede profecti erant, his mandant, ut statim et recta adeant Jovem: nam ineptum est *Statim Adeunt*; rogantes *aditum*: &c. *Burm.* [*Abeunt* *Bentl.*]

22 *Consedit*] Bene; tanquam Rex et Index. *Virgilius* *Æn.* VII. 'Solio medius consedit avito.' *Schef.* Vide quæ nos de Jove Fulgeratore observavimus c. 14.

Tum] F. *ut*, vel *dum*. *Heins.*

23 *Quassatque*] Quod Jovi pro sceptro est. Neque alia quassationis causa hic loci. *Schef.*

Tremere cæpere omnia] *Virgilium* imitatur *Æn.* lib. III. 'Tremere omnia visa repente.' *Gud.*

24 *Canes confusus, &c.*] Mihi dubium non est, quin scribendum sit, *Canes confusi*, subito quod fuerat fragor. Error inde natus, quod, cum in Ms. vetustissimo *Remensi* scriptum esset a prima manu, *Canis*, descriptor *Monachus*, nesciens sæpe *I* et *E* confundi in Mss. ut sequens vox adjectiva responderet numero, pro *confusi* scripserit *confusus*. *Gud.*

Confusus subito] Quid hic est *confusus fragor*? Non capio sensum hujus vocis in hoc loco. Mallet scribere *confusi*, et referre ad *canes*, ut sit sensus: quia subito factus est fragor ex concusso fulmine, ideo, ut ex re inopinata, vehementer terrefactos esse. Virgilius *Æn.* xii. 'Obstupuit varia confusus imagine rerum.' Fabius lib. i. 10. 'Non eodem confusus metu exercitum perdidisset.' Et propius in Decl. ii. 'Sciatis, neminem fuisse in domo, quem non fragor ille confuderit.' Schef.

Subito] Elegans est pro *al' impro-risto*; nisi quis malit, *subitus quod fuerat fragor*; quo propius ad Virgilium suum accedat Phædrus, qui: 'Subito fragore Intonuit.' Salmasius, pro *fuerat*, ad oram libri notavit *ruerat*. Sic Horat. Od. i. 16. 'Tremendo Jupiter ipso ruens tumultu.' Gud.

Fuerat fragor] Lege, *ruerat*. Senec. Hippol. 674. 'Omnis impulsus ruat æther.' Mart. iii. 100. 'Imbribus immodicis cælum nam forte ruebat.' Ovid. Fast. iii. 367. 'Et gravis æthereo venit ab axe fragor.' Sic 'Ruina cæli,' pro, tonitru: Virgil. *Æn.* i. 129. ubi v. Serv. Et *Æn.* iii. 'Horrificis ruit Ætna ruinis.' Heins. Mallet Nob. Heinsius *ruerat*, Horatio auctore, qui alicubi: 'Non tremendo Jupiter ipse ruens tumultu.' Quem locum tametsi Faber censeat huc parum pertinere, atque adeo, an *ruerat fragor* dici Latine soleat, haud sciat, derogare tamen Heinsianæ huic sententiæ nil potest. Id quod ipse N. Heinsius suo tempore ostendet. Propius ad veterem scripturam sic Clar. Gronovius: 'Lege, *confusos subitus quos fecerat fragor*. Ut Ovid. 'Nec minus est confusa Venus moriente Tibullo.' Petronius: 'Tristem confusumque:' et alibi: 'Confusus et consilii egens.' Quid vero isto loco Faber? 'Mirabilem versum, *Canes confusos subito quos fecerat fragor*. Nec Æsculapius cum Machaone, nec tota

Asclepidarum familia remedium illi faciant, ita misere in lecto cubat. Aliud itaque ante oculos habuit Schefferus, aliud scripsit.' Ego aliud habuerim ante oculos, aliud scripserim? Possum reipsa demonstrare diversum, si necesse sit. At Faber, cum edidissem ego, *confusos subito*, ille fecit *confusos subito*. Ut videre debeat, in quem jure potiori hoc dicerium conveniat. Quanquam facile ignoscamus homini occupatissimo, et tum, cum ista scriberet, ægroto. Illud non omiserim, me aliter nunc emendatum locum istum a viro summo in Addendis ad lib. xxxi. 45. incomparabilis editionis Livianæ nuper adornatæ deprehendere. Verba ista sunt: 'Apud Phædrum fab. 74. legitur: *Canes confusus subito quod fuerat fragor*; quum legendum sit: *Canes confusos subito fecerat fragor*, vel: *Canes (confusos subito fecerat fragor).*' Schef. Non improbanda lectio Heinsii: *Canes confusi, subito quod ruerat fragor*: sic Virgil. Cul. 350. 'Ac ruere in terras cæli fragor.' Vide Heins. ad Val. Flac. i. 663. ubi hunc locum profert; sed ad Claud. Consul. Olybr. 211. legit: 'Canes confusi, subito quod ruerat fragor.' In loco Virgilii *Æn.* iii. 371. quem Heinsius adfert, ut *ruat* firmet, legitur, 'Horrificis tonat Ætna ruinis;' neque variant scripti, nisi quod in quibusdam sit *sonat*. Qui fuerat defendere velit, ille similia loca, ubi 'Fit fragor' occurrit, reperiet apud eundem Heinsium ad Claudian. Gigant. 74. Certe *confusus fragor* stare non potest; ille enim non confunditur, sed alios confundit et perturbat: apposite monente Scheffero, Quinetil. Decl. xi. 20. 'Neminem fuisse in domo, quem non fragor ille confuderit;' et paullo post, 'Ut primum me fragor domus, et velut tui confundere gemitus.' Burm.

26 Reclamant] Iterum clamant, ut nuper fecerant, cum priores legati

sic se gessissent. *Schef.* Forte *Exclamant*, vel *Proclamant*. Heinsius. Recte Schefferus: ita Val. Flacc. i. 596. 'Rursus Hylan, et rursus Hylan per longa reclamatione Avia.' Ubi plura dicemus. Nisi hic quis legere mallet: *Dī clamant omnes*. Burm.

27 *Sic est locutus*] Mallet Meursius, *Hic est locutus*, quod non displicet. Vide l. i. c. 13. *Schef.*

Sic est locutus] Forte scribendum, *Hic ast locutus*; quasi diceret: Hic jam pœnam daturi canes, sed ante pœnam Jupiter ita locutus. *Hic* particula eo sensu et situ propria est Phædro, multis in locis: 'Hic conspiratis factionum partibus,' &c. *Ast*, elegans particula, et valde conveniens huic loco. Plautus Capt. v. 3. 'Si ego hic peribo, ast ille huc non redit.' Cic. ad Att. i. 2. 'Crebras a nobis literas expecta, ast plures etiam mittito.' Est et in concipiendis votis usitatum. Liv. x. 'Bellona, si nobis victoriam dūis, ast ego tibi templum voveo.' Silius Italicus lib. viii. 229. 'Nympha decus generis, quo non sacratius ullum Numen, ait, nobis felix oblata secundis: Ast ego te compos pugnae Carthaginis arce Maroneis sistam templis.' Gud.

Sic est locutus ante pœnam Jupiter] Versus, qui hunc sequuntur, mire confusi sunt. Ex Ms. Rem. et Pith. ita constituendi: *Legatos non*, [&c. V. Var. L.] In prioribus tribus versibus ter in initio illud *est* geminabatur, quod ingratum erat. In tertio correximus, *Stet hoc*. Sic apud Ciceronem: 'Stat illud;' Ep. l. ix. 2. 'Modo stet nobis illud, una vivere in studiis nostris.' Et absolute 'Stabat,' ad Attic. Ep. lib. iii. 14. Subaudiendum vero, decretum, ut apud Livium, 'Stat sententia.' *Stat* vero, proprie pro auctoritate et imperio Jovi loquenti adjungitur. Sic apud Statium Theb. lib. xi. ubi Jupiter Deos alios alloquitur: 'Vidimus armiferos, quo fas erat usque, furores

Delph. et Var. Clas.

Cælicolæ,' &c. Finit tandem orationem suam: 'Stat parcere mundo, (al. *cælo*) Cælicolisque meis.' Et apud Ovid. Met. i. Jupiter, diluvio perditurus humanum genus, convocato concilio Deorum, tandem concludit: 'Dent ocīus omnes Quas meruere pati (sic stat sententia) pœnas.' Sic orationem suam Jupiter apud Virgilium lib. x. incipit a vehementi expostulatione cum Diis de eorum inconstantia, quæ in Deos cadere non debeat: 'Cælicolæ magni, quianam sententia vobis Versa retro, tantumque animis certatis iniquis?' Ubi *quianam* est, curnam; Ennianum. Sic Deorum sententiæ semper breviter enuntiantur. Virgilius Æn. lib. iv. 'Naviget.' Sic et de Junone Valerius Flaccus v. vs. 288. 'Stat pectore fixum Æetæ sociare manus.' Et apud eundem Arg. lib. v. inducitur Æsonides, qui cum Jove comparatur, ita loquens: 'Quaque via patriis referamus vellera terris, Stet potius.' In sequentibus verbis correximus, *ferctis pro justitia præmium*; quamvis *pro judicio* possit explicari, ut 'Pro concione,' 'Pro tribunali,' 'Pro suggestu,' apud Livium, Cæsarem, et alios; melior tamen sensus et sanior restituatur versui, si *pro justitia* legatur, id est, secundum justitiam; nam Dii pro justitia bonis bona et ampla, malis vero rependunt exitia. In animo habuit Virgilii sui versus Æn. lib. i. Phædrus: 'Dii tibi, si quæ pios respectant numina, si quid Usquam justitiæ est, et mens sibi conscia recti, Præmia digna ferant.' Ut ibi bonis justitia bona, sic Phædrus hic propter maleficium ex justitia, quæ suum cuique tribuit, mala ait dari. Vide Ciceronem de Nat. Deor. et de Finib. et de Invent. et ad Heren. Idem de Off. lib. i. 'Videndum est, ut cuique pro dignitate tribuatur.' Salmasius ad marginem legit hic *præjudicio*. Gud.

28 *Non est legatos*] *Non est regis*,

Phædr.

2 R

pro, non decet eum, non modo propter jus gentium, de quo hic Rittershusius, sed et famam suam, magnitudinemque, tanquam non posset punire in ipso domino tale delictum. *Schef.*

Non est legatos regis non dimittere] Nimirum ne jus gentium ipsis detentis violetur: quo jure illi sancti et inviolabiles sunt. Vide Livium lib. v. et passim. Unde Cato apud Festum: 'Caduceatori,' inquit, 'nemo homo nocet.' Et Cæsar Bel. Gal. lib. iii. 'Quantum in se facinus admisissent, intelligebant: Legatos, quod nomen apud omnes nationes sanctum inviolatumque semper fuisset, retentos ab se et in vincula coniectos.' Cicero de Arusp. responsis: 'Oratores contra jus fasque interfectos.' Et mox: 'Sic enim sentio: jus legatorum cum hominum præsidio munitum sit, tum etiam divino jure esse vallatum.' Statius Papinius denique Theb. lib. ii. legatum appellat: 'Sanctum Populis per secula nomen.' *Ritt.*

29 *Nec est difficile]* Lege, *Nec res difficilis.* Heins.

* 30 *Feretis pro judicio]* Lego: *Sed hoc ferent ii.* Alloquitur enim Jupiter non legatos, sed collegium Deorum, qui omnes clamarent vindicandam injuriam: nam ecce de legatis statim loquitur in tertia persona: 'Ne ventrem continere non possint suum.' Itaque mox legendum quoque: 'Illi autem qui miserunt hos tam futiles.' *Meurs.* At nihil vetat, aliquem, præsertim commotiorem, et qui propter dignitatem soleat sine reprehensore loqui, modo ad hos, modo ad illos dirigere sermonem. Exemplo sit Dido apud Virgil. *Æn.* iv. 365. et seqq. *Fræmsh.* Pro sententia, et pœna in vos merito decernenda. Vertit se quasi a suis Jupiter ad canes legatos, et ait: Vos quidem feretis hoc præmium, licet supplicio et pœnæ adjudicare debeam. *Schef.* Forte, *Sed hoc paretur*

pro delicto, vel vindicta, præmium. Heins.

Præmium] Per ironiam ita vocat, non imperatam famem, verum artem illam, qua eos docuit, continere ventrem. *Schef.*

30 *Non veto dimitti]* Hinc fecimus *Non cito dimitti*; qui error ex confusione *E* cum *I* natus est. *Non cito* est, non celeriter. Cicero de Orat. iii. 'Qui non cito quid discit, nunquam omnino posse perdiscere.' Idem de claris Orat. 'Sed neque verbis aptiorem cito alium dixerim.' Terentius: 'Haud cito mali quid ortum ex hoc sit publice.' Senec. de Benef. lib. v. 1. 'Non cito odisse properaveris,' id est, non statim. *Gud.*

Verum cruciari fame] Neque alia fuit Æthontis illius pœna, qui, dum Jovem salutat, sub centunculo forte crepuerat. Martialis prædicto Epigr. 'Riserunt comites: sed ipse Divum Offensus genitor trinociali Adfecit domicenio clientem.' *Rig.*

Cruciari] Lege, *cruciantor.* Heins.

Fame] Notandum est, deesse verbum contrariæ significationis τῷ *veto*. Cum enim dixerit: *Non veto dimitti*, debuit addere: Verum fame jubeo cruciari. Exemplum ex Paulo et Tacito proferre possim, nam apud illum in Epist. ad 1. Timoth. c. 4. 11. ubi legitur Κωλύόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, &c. necesse est ex iis, quæ sequuntur, intelligere verbum aliquod contrariæ significationis τῷ *κωλύόντων*, quod verbum præponatur τῷ *ἀπέχεσθαι*. Apud Tacitum autem in vita Agricolæ legitur: 'Nec pœna semper, sed sæpius pœnitentia contentus esse,' ubi manifestum τὸ *contentus esse* cum *pœna* et *pœnitentia* non posse ex æquo convenire. Scio apud eundem scriptorem alia quoque esse τοῦ αὐτοῦ κόμματος, sed nunc memoriæ non succurrunt. Tale est et apud Terentium in Andria act. iii. sc. 5. 'Namque hocce tempus præcavere mihi me, non te ulcisci sinit.'

Ubi pro *sinit* debet intelligi, cogit, in priori membro *διαβολας*. Adi modo doctissimum interpretem ad Paulum. Ceterum Rigaltius ad hunc Phædri locum annotavit tale esse illud Juv. Sat. iv. 'Quum furem nemo timeret Caulibus aut pomis, et aperto viveret horto.' Quod cur fecerit, neminem arbitror intelligere; est enim plane οὐδὲν πρὸς ἔπος. *Faber*. Plura talia notarunt viri docti. Vide Manut. ad Cicer. ad Fam. iv. 5. et pro Quinct. 26. J. F. Gron. Obser. iv. 2. et Jacob. Gron. ad Liv. xxii. 33. Munker. ad Hygin. Fab. xiv. et Drakenb. ad Sil. Ital. xiv. 65. et quæ plura alii observarunt; et nos ipsi ad Quinct. vi. 1. et Decl. cclvii. Alludit vero ad 'Caninam famem.' *Burm.*

31 *Non possint*] Repetita negatione, ad indicandam necessitatem futuræ continentiæ. *Ventrem continere*, oppositum superiori 'Cacare.' *Schef.*

33 *Futiles*] Proprie, tanquam qui nil possint continere. Festus: 'Futiles dicuntur, qui silere tacenda nequeunt, sed ea effundunt; sic et vasa futilia a fundendo vocata.' *Schef.* Terent. Andr. iii. 5. 3. 'Servone fortunas meas me commisisse futili?' ubi v. Donat.

Futiles] Toti hac illac effluentes, qui ventrem suum continere non poterant. *Rig.*

Futiles] Proprie hoc dicitur, quia commissum odorem statim effundebant. Sic homines, qui commissa non retinent, *futiles* dicuntur. Vetus Scholiastes Statii: 'Futile vas est quoddam lato ore, fundo augusto, quo utebantur in sacris Deæ Vestæ; quia aqua ad sacra Vestæ in terra non ponitur; quod si fiat, piaculum est; unde excogitatum est vas, quod

stare non possit; sed si positum, statim funderetur; unde et homo commissa non retinens *futiles* dicitur.' Sed hanc proprietatem ex Festo jam explicavit Schefferus. In Ms. hic scribitur *futiles*. Sic etiam vetustissimus codex Tusc. Quæst. B. Reg. verbum illud scribit: 'Alacritate futili gestiens deliquescat.' Ultimos versus duos etiam reformavimus, ut sententia sit: Canis nostri temporis, legatos, non tantum priores illos, sed et posteros expectans, quorum culus repletus erat odore, quoties novum et incognitum venire videt, culum ejus olfacit, an ille adveniens sit ex odoriferis illis. Salmasius ad marginem: 'Lege, *expectans ex posteris*.' *Gud.*

34 *Carebunt*] Omni tempore afficientur. Bene; licet ipsi canes nollent. Diversum censet Cicero Tusc. i. quem est operæ pretium videre. *Schef.*

Hominis] Puto hominum oportere scribi, sicut supra. *Schef.*

35 *Ita nunc legatos expectant*] Duos hos postremos versus mendosos esse manifestum est, atque ita corrigendos: *Ita nunc legatos expectantes posterius, Novum venire cum vident, culum olfaciunt*. Et hæc Bongarsii quoque sententia est. *Meursius*. Legebatur enim apud priores Editores: *Ita nunc legatos expectantes posteros, Novum venire cum videt, culum olfacit*. Sed optime se habet, quod ex Paris. repræsentavimus. *Freinsh.*

36 *Culum olfacit*] Verbis hisce explicat argumentum fabulæ. Vult enim reddere causam hujus consuetudinis inter canes, sicut alia fabula in superioribus ostendere causam vitæ cinædicæ aliarumve pravarum libidinum conatus est. *Schef.*

FABULA XVIII.

Serpens] Æsop. Camerarius p. 200. *Rig.*

1 *Qui fert malis auxilium*] Basilius Imp. ad Leonem F. 'Ο τοῖς κακοῖς εὐεργετῶν ἐγκόλιον ἔχει τὸν ὄφιν, ἐν καιρῷ μὲν θαλπόμενον, ἐν καιρῷ δὲ τὸν εὐεργέτην ἰοβόλῳ δῆγματι ἀμυνόμενον. *Rig.*

Post tempus] Jul. Obseq. cap. 27. 'Post tempora potuit.' Heins. Vide ad Quinct. XII. 3. et Decl. CCLXXIX. Idem est ac 'Post aliquod tempus;' ut fab. præced. *Burm.*

2 *Gelu rigentem quidam*] Theocrit. Idyl. ε'. 'Ἴδ' ἃ χάρις ἐς τὶ ποθέρπει. Θρέψαι μὲν λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας ὥς τυ φάγωντι. Isocrates ad Dem. Κακοὺς εὖ ποιῶν, ὅμοια πείσῃ τὰς ἀλλοτρίας κύνας σιτίζουσιν, ἐκείναι τε γὰρ τοὺς διδόντας ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσιν, οἱ τε κακοὶ, τοὺς ὠφελοῦντας, ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας. *Nev.*

Andreas Chioceus in illustri Museo Calceolariano Veronensi, sectione 3. pag. 326. citat hosce Iambos auctoris, ut scribit, ejusdam antiqui: 'Sinu fovebat quidam agricola viperam Gelu rigentem, at hæc, calorem ut senserat, Ferit soventem, moxque perimit vulnere.' Nisi hi versus sint Faërne, quod inquirendum, certe alterius sunt auctoris recentioris, qui Phædrum, suppresso ejus nomine, compilavit; nam quod Chioceus antiqui ejusdam auctoris esse putat, in eo fallitur. *Gud.*

Colubram] Vulgo *Colubrum* vocamus. Reperitur tamen et hoc genere apud Lucilium et alios. *Schef.* Vide quæ nos ad Petron. cap. 45. notavimus. Serpentem vero dici, qui bene facientem lædit, docet Barth. Advers. XI. 1. et ita dictum Johannis Baptiste Luc. III. 7. Γεννήματα ἐχιδ-

νῶν cape, ut et Juvenalis VI. 641. 'Tunc duos una, sævissima vipera, cæna?' *Burm.*

3 *Fovit*] Proprie. Curtius lib. IV. 4. 'Ipse tunc maxime refovebat artus.' *Schef.*

Contra se ipse] Pari modo magister Amorum III. 7. 'Contra te sollers hominum natura fuisti.' Exaggeravit hanc misericordiam Anon. Fab. 10. Simplicius Æsop. Fab. 173. *Prasch.* In perniciem suam. Cic. Att. Ep. VII. 5. 'Per annos decem alimus contra nos.' *Schef.*

4 *Refecta est*] Recreata, eleganter, de paulo ante pene mortua. *Schef.*

Necuit] Putat Valla, non in usu esse verbum hoc, nisi ubi sermo sit de certo mortis genere. Et profecto ita Ennius: 'Hos pestis necuit.' Sed tamen vel hic locus docet, Priscianum rectius ostendere, usurpari de perempto quovis violento modo. Cæterum, ne quid dissimulem, Salmasium Exercit. Plin. p. 25. ubi verba hæc adducit, video non *necuit*, sed *nocuit* legisse, simul et locutionem hanc, *nocere aliquem*, Latinam, bonisque auctoribus receptam testari. Verum istam lectionem suam mihi equidem haud probat. Ovidius: 'Parva necat morsu spaciosum vipera taurum.' Adde Trist. El. IV. ult. vs. 44. *Schef.* Exempli, ubi *nocuit* cum accusativo casu construitur, adfert Fiesac. Select. lib. I. cap. 17. p. 229. Barth. Adv. VII. 14. et XLIV. 10. Et Sereno Sammonico c. 47. 'Quem nocuit serpens,' vindicat Keuchenius: sed ego cum Scheffero facio; nam *necuit* olim dixisse veteres Grammatici testantur. Vid. Voss. de Anal. III. 20. qui et de Constr. I. 21. *nocuit*

improbare videtur. *Burm.*

Necuit hominem] Ms. Rem. *nocuit hominem*; quod probat Salmasius in Exercit. Plin. et ad Spart. Adr. 20. ubi hanc locutionem pluribus exemplis ex Ovidio, Celso, et Sammonico probavit; et ad marginem huic loco adscripsit. Plautus Milit. 'Nociturum neminem.' Lucanus: 'Incubuit solo nociturus pondere puppim.' In epigrammate veteri illo Hadriani, quod Pithæus edidit, lib. iii. tit. 11. p. 145. 'Pannonicus nec ullus Hunc apros insequentem Dente aper albicanti Ausus fuit nocere.' Casaubonus notabat ibi, Græce nocere cum accusativo; sed quanquam ita Græci, Latini tamen veteres sic videntur proprie locuti. *Nocere alicui* vere ἔλλειπτικῶς dictum, et subaudiendum *noxam*. *Nocere aliquem* vero integre dictum. Sic *Latet mihi*, et *Latet me*. In Legibus sal. tit. 10. §. 6. legitur: 'Si quis animal vel quodlibet pecus per suam negligentiam nocuerit, et hoc domino ejus (Ms. *dominus ejus*) confessus fuerit, capitale in loco restituat.' Ms. *CapiT. in loco*, id est, *capital*. Cornelius Gallus, sive, ut Ms. vetustissimo vocatur, Maximianus, Eleg. 1. 'Et me jamdudum, quem nulla adversa movebant, Ipsa, quibus regimur, nunc elementa nocent.' Sic ibi vetustissimus Codex Divionensis. Potest tamen hic merito probari vulgatum: *necuit hominem*. Videtur etiam voluisse Phædrus, quasi homo fuisset mortuus; nam alioqui dixisset, *Hanc ille* (nim. homo, quem nocuerat) *cum rogaret*, nunc vero subjungit, *Hanc alia*. Gud.

6 *Ne quis discat prodesse improbis*] Imo vero, ut quis discat non prodesse improbis. Sed subintelligendum: ne quis ab exemplo hominis, qui colubram sinu fovit, discat prodesse improbis; nam nulla gratia, nullum be-

neficiū mutare potest naturam improbi; quod sapienter ait in Græco epigrammate veteri ovis, a pastore suo coacta lupum propriis mammis enutrire: Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω οὐκ ἐθέλουσα, Ἀλλὰ μ' ἀναγκάζει ποιμένος ἀφροσύνη. Αὐξηθεὶς δ' ὑπ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ πάλι θηρίον ἔσται. Ἡ χάρις ἀλλάζει τὴν φύσιν οὐ δύναται. Quod Carolus Paschalius Censur. an. ingrat. cap. 29. verbum prope verbo reddere tentavit hoc modo: *Ipsa lupum nolens propriis enutrio mammis, Sed bardus cogit me meus upilio. Ausus lacte meo posthac ferus irruct in me. Vertere naturam gratia nulla potest.* Habetur hujus epigrammatis multiplex versio in notis Rittershusii: tentavi et ego: *Hunc invita lupum propriis ego lacto mamellis, Sed stupidus cogit me meus upilio. Crescens lacte meo tandem lupus irruct in me. Gratia naturam vertere nulla potest.* Exemplum memorabile serpentis non ingrati habet Plinius. Gud.

Ne quis discat prodesse improbis] Quia, ut ait vetus Epigramma incerti auctoris Anth. lib. 1. tit. εἰς εὐχαρίστων καὶ ἀχαρίστων 'Ἡ χάρις ἀλλάζει τὴν φύσιν οὐ δύναται. Id est, *Improbis nullo flectitur obsequio*: ut Alciatus Emblem. 64. reddidit. Vel, ut Claudius Minos: *Vertere naturam gratia nulla potest.* Vel, ut amicus noster Gregor. Bersmannus vir doctissimus: *Naturam obsequiis flectere nescit amor.* Jubemur tamen Patris nostri cælestis imitari exemplum, qui solem suum facit oriri, et pluit non minus super improbos, quam super bonos, utrisque pariter benefaciens. Jubemur et inimicos nostros diligere. Jubemur persecutoribus nostris bonum pro malo rependere: qui, si nos sumus, quales esse debemus, non possunt alii esse, quam improbi. *Ritt.*

FABULA XIX.

1 *Eruit*] *Ruit* scribendum videtur, i. e. fodit, ὀρύσσει. Virgil. 'Cumulosque ruit male pinguis arenæ.' A *ruo* 'rutrum,' 'rutellum.' *Guiet*.

2 *Agitque*] *Proprie*. Cæsar B. G. lib. III. 21. 'Cuniculis ad aggerem vineasque actis.' Cic. Off. III. 'Cuniculos agat ad ærarium.' *Schef*.

3 *Draconis*] Quos hinc discimus jam olim habitos custodes defossarum aut reconditarum opum, sicut hodieque vulgo credunt. Sic de vellere aureo, sic de pomis aureis Atlantis traditum, ut ex Ovidio liquet. Festi brevior: 'Dracones, ἀπὸ τοῦ δρακείν dicti, quia ea causa incubantes eos thesauris custodiæ causa antiqui finxerunt.' Adde Martial. XII. in Paternum. *Schef*.

Ultimam] Terent. Phorm. I. sc. 4. 'Sed quis hic est senex, quem video in ultima platea?' Idem in Heaut. v. sc. 1. 'Est mihi in ultimis conclave ædibus.' Curt. IV. c. 10. 'In ultimas terras trahi se querebantur.' Verum mallet eruditissimus ac humanissimus N. Heinsius scribere, *ultimo*, ut sit sensus: tandem illuc venisse. Et posset propius scripturam veterem legi, *ultimum*, ut *ultimum* esset pro, ad ultimum. Livius: 'Ultimum de cælo, quod comitia turbaret, intervenit.' *Schef*. Lege, *ultimo*. Vide Salmas. Exercit. Plin. pag. 41. et ita Suetonius. *Heins*. Nihil muto, nec cum Scheffero de ultima parte speluncæ capio; sed *ultima spelunca* est, profunda, maxime remota a terræ superficie: ut 'Ultimus orbis' Ovid. Epist. XIV. 112. 'Ultimæ terræ' Quinct. Decl. XII. cap. ult. nam *ultimam speluncam* pro prima dici, ut 'Sanguinis ultimus auctor,' vix puto. *Burm*.

Ultimam] Heinsius *ultimus*; [falli videtur Gudius:] lege *ultimum*; quod amico placebat, pro, ultimo, tandem. Sic Livius et Curtius sæpe habent 'Ultimum.' *Gud*.

5 *Oro*] Eleganter, velut timens. Terent. Heaut. IV. sc. 1. 'Primum te hoc oro, ne quid credas me adversum edictum tuum facere esse ausum.' Plane simili exordio. *Schef*.

6 *Si*] Confirmantis est, ut in illo Virgil. Georg. I. 'Liber et alma Ceres, vestro si munere tellus Chaoniam pingui glandem mutavit arista.' Servius: 'Si, hic pro, siquidem.' Ita Terent. And. I. sc. 6. 'Si te in germani fratris dilexi loco,' &c. Vide me in De Gymnasio Styli p. 118. *Schef*.

7 *Vitæ meæ*] Sensus flagitat *tuæ*. Prasch. Praschius legendum putat *tuæ*, ut referatur ad draconem. Ego non existimo. De se ipsa vulpes loquitur, et hæc veluti amoliendæ suspicionis gratia et benevolentia captaudæ præmittit. Nosti, inquit, satis, non esse hoc meum institutum, ut cumulem mihi opes, quæ raptō vivo, et carne animantium vescor. Itaque quod quæsitura sum, non ideo facio tanquam tibi invideam hoc aurum, ipsaque velim habere. Dic tamen, si placet, quare hoc facias, et opibus sic incumbas. *Schef*.

Vitæ meæ] Id est, mihi, ut Plautus, 'Ætati tuæ,' pro, Tibi. An, *vitæ meæ*, id est, victui meo? ut et apud Græcos Βίος sæpissime, et apud Latinos aliquando 'Vita,' usurpatur. *Ritt*.

8 *Clementer*] Sic callide, tanquam cum valentiori, ex disciplina vafritiei. Puto autem, post vocabulum hoc, punctum esse scribendum. *Schef*. Plaut. Stich. IV. 1. 26. 'Hodiene ex-

oneremus navem, frater? PA. Clementer volo.'

9 *Quodve tantum*] Ms. *quod ventum*. Gud.

Tantum] Latinius meo animo dixisset, *quodve tanti est premium*. Schiop. Schoppius existimat Latinius fore, si scribatur, *tanti*. Non opinor. Qui enim sequi posset *nullum*? Schef. Lege cum Schoppio *tanti*; sic prologo libri tertii: 'Tanti non est ingenium tuum.' Heins.

10 *Ut careas somno*] Finguntur enim vigiles. Ovid. Met. vii. fab. 2. 'Pervigilem superest herbis sopire draconem.' Adde, quæ de his observat magnus Vir, Gerhardus Vossius Idol. iv. 44. Schef.

Ut careas somno] Pervigil: ἔγρυπνος. Ritt.

12 *Adtributum*] Injunctum, impositum est, velut munus peculiare. Cicero pro Rosc. 'Timor, quem mihi natura pudorque meus attribuit.' Schef.

Ergo] Verba vulpis, quibus draco respondet: 'Sic fati placet.' Cætera quoque vulpis sunt, dialogistice, omisso tamen illo *inquit*, ut sæpe antea. Schef.

Nec sumis tibi, Nec ulli donas] Similis fabula recitatur de Cane in præsepi, qui fœnum, cui incubat, nec ipse esse potest, bobus tamen invidet ac denegat. Ritt.

Sumis tibi] Aliquid h. e. capis in tuos usus. Plautus Bacchid. iv. sc. 4. 'Sed lubet scire, quantum aurum herus sibi demsit.' Item mox: 'Decumam partem ei dedit, sibi novem abstulit.' Schef.

13 *Nec ulli dones quicquam*] Martialis Ep. lib. xii. 53. 'Largiris nihil, incubasque gazæ, Ut magnus Draco, quem canunt Poëtæ Custodem Scythici fuisse luci.' Gud.

14 *Nolo irascaris*] Formula excusantis libertatem, ut Tiberius apud Suet. 29. 'Ignoscas rogo, si quid ad-

versus te liberius, sicut senator, dixerō.' Schef.

Libere si dixerō] Ἐὰν παρρησιάζω. Ritt.

15 *Diis iratis*] Horat. Sat. ii. 3. 'Immeritusque laborat Iratis natus paries Diis atque poëtis.' Seneca in ludo: 'Videte corpus ejus Diis iratis natum:' sic 'Inimicis Diis' dixit Plautus, Milit. Glor. ii. 3. Curtius 'Adversantibus Diis' lib. vi. in Oratione Philotæ. Ner. Nunc mihi in mentem venit loci Plantini in Bacchidibus: 'Inamabilis, illepidus vivo, Malevolente ingenio natus.' Ubi recte atque ordine mihi Bosius videtur correxisse: *Malev. genio nat.* quomodo et volgati libri præferant. Lambino si sanum fuisset sinciput, nec Genius iratus, minime contra hanc lectionem scripsisset, quæ scribit: '*Malevolente Genio* natus, minus dici Latine, cum verius sit *irato*, vel *iniquo Genio*.' Eugepæ! Thalem talento non emam Milesium. Nam ad sapientiam hujus ille nimis nugator fuit. Quid enim? Certe si nihil aliud vel illud tritum, 'Cum Dis benevolentibus,' aliud Lambino ut scriberet, suadere debuit. Schiop. Inimicis, adversantibus et commoda negantibus. Sic Horat. Sat. ii. 3. Plautus, alii. Schef. De locutione illa *Diis iratis*, vid. Lambin. ad Horat. Sat. ii. 3. vs. 8. et Heins. ad Hesiod. Opera et Dies, vs. 236.

Diis est iratis natus] Juvenal. Sat. i. 'Fruitur Dis Iratis.' Horatius Sat. ii. 3. Gud.

Diis est iratis natus] Proverbiale est de homine invenusto ac misero, cui nihil bene succedit. Horat. Sat. ii. 3. Sic supra lib. ii. fab. 9. 'Sinistra quos in lucem natura extulit.' Sic alii, 'Deo irato meo.' Et Plautus non absimili modo 'Genio adverso' dixit alicubi. At felicem denotare volentes ac venustum, dicunt, 'ipsi nascenti Deos risisse,' ipsum

placido numine' vel 'lumine vidisse' aut 'aspexisse.' Virgil. *Æneid.* I. 'Haud credo, invisus cœlestibus auras Vitales carpis,' &c. Dicebantur quoque Dii 'bonum nascenti omen sternutasse.' Qua de re curæ pretium fuerit videre, quæ Schoppius noster scripsit *Verisimil.* lib. IV. 12. Usque adeo etiam paganis persuasum fuit et a natura insitum, Divinum numen esse, cum quo omnia et sine quo nihil hominibus feliciter cedat. *Ritt.*

Dis est iratis natus] Festus: 'Dis, Dei ira natus.' Gloss. vetus: 'Θεοχόλωτος, Deiratus.' Seneca in Iudo Claudii: 'Videte corpus ejus Diis iratis natum.' Juven. Sat. IX. 'Dis ille adversis genitus, fatoque sinistro.' *Rig.*

16 *Abiturus*] Sic simpliciter loquebantur veteres ad vitandam inauspicatam mortis vocem. Vid. Scalig. ad Festum. Meurs. de Fun. cap. I. *Schef.*

Abiturus] Sic Plautus: 'Abire in communem locum:' quod idem alibi: 'Ad plures se penetrare,' dixit. Est autem et hoc ex Festo notum, 'Abire' et 'Abitionem' absolute poni pro morte: quod est τὰ σκληρὰ μαλακῶς λέγειν. Ac significat Tertullianus lib. De Testimonio Animæ, paganorum fuisse hoc dieterium de mortuo: 'Abiit et reverti debet.' Est autem hæc gravissima pariter et elegantissima insectatio avari, ejus cupiditati nihil satis est, et qui, quod habet, non habet. Ceterum de miseriis avarorum pleni sunt Sapientum libri, tam Sacrorum, quam τῶν ξῶ: quorum sententias aliunde petere in promptu est, inprimis ex Stobæi collectaneis. Tantum hic adscribam unum et alterum mimum: 'Avarus ipse miseriæ causa est suæ.' Et: 'In nullum avarus est bonus; in se pessimus.' Et: 'Avaro tam deest, quod habet, quam quod non habet.' Et: 'Avaro quid mali optes, quam

ut vivat diu?' Et: 'Avarus, nisi cum moritur, nihil recte facit.' *Ritt.*

Priores] Seneca Epist. LII. 'Quem, inquis, advocabo? hunc an illum? Tu vero ad priores revertere, qui vacant. Adjuvare nos possunt non tantum qui sunt, sed et qui fuerunt.' Loquitur de præceptis et consiliis, quæ ex bonis scriptoribus hauriri possunt, ut ad meliorem frugem nos convertamus. Existimo autem legendum esse, *ad priores qui vita vacant*, id est, quemadmodum Volcatius vetus poëta dixit (apud Donatum in Vita Terentii): 'Navim cum semel Conscendit, visus nunquam est; sic vita vacat.' Scio aliter intelligendum videri posse, ut dicat Seneca semper vacare illos Priores, neque deesse ipsis otium, quo cum illis agamus; sed non penitet me animi mei sententiam aperuisse. *Faber.* Qui fuerunt ante te, et excedere tamen vita coacti sunt. Senec. Epist. LII. 'Quem, inquis, advocabo? hunc an illum? Tu vero ad priores revertere, qui vacant.' *Schef.* Ita passim Poëtæ eos vocant, qui olim, etiam seculo aureo et meliori, vixerunt: ut ad Val. Flacc. IV. 351. pluribus ostendimus. Ita 'Seculum prius' dicit Terent. Eun. II. 2. *Burm.*

Abierunt] Ne quis reprehendat Phædrum, meminisse necesse est, non claudicare iambicum. Quippe certum est, fuisse olim in modulis syllabarum aliam rationem, quam quæ postea obtinuit. Penultimam enim verborum, quæ in *erunt* exeunt, brevem usurpabant. Varro de vino: 'Hoc ægritudinem ad medendum invenerunt.' Iambicus trimeter est, ut et proxime superiores. Ita Terentius: 'Quem nunc acturi sumus, Menandri Eunuchum postquam Ædiles emerunt.' Item Virgilius: 'Matri longa decem tulerunt fastidia menses.' Item: 'Obstupui, steteruntque comæ,' &c. Ad quem locum

qui tantos plausus edunt, quasi Virgilius pronuntiationi vim attulerit, quo celeritatem intenderet, et subitum pavorem admirationemque melius exprimeret, frustra ingeniosi sunt; ubi nihil impetu aut celeritate opus fuit. Alia exempla ex P. Syro afferre possum. *Faber.*

17 *Quid mente cæca miserum torques spiritum?* Rutilius Lupus ex Hype-ride: 'Nam qui parvus est, utitur eo, quod satis est: tu contra, propter avaritiam, quo plus habes, magis eges. Ita non tam diligentiae fructus, quam inopiæ miseria, te consequitur.' *Rig.*

Spiritus] Sic eleganter, ubi sermo est de molesta et miserabili vita. Livius xxxii. 'Perire ipsis semel satius, quam sub acerbissimi carnificis arbitrio spiritum ducere.' Tacit. An. i. 22. 'Vos quidem his innocentibus et miserrimis lucem et spiritum reddidistis.' *Schef.*

18 *Tibi dico*] Cum indignatione loquitur, et invehitur in avarum. Nam vult, se fabulam hanc attulisse, ut ostenderet, quam misera stultaque avari sit vita; continentque plane verba hæc usum fabulæ. Unde constat, imprudenter fecisse, qui a superioribus divulserant. Aperte autem imitatus est Terentium, qui sic in Andria iv. sc. 5. 'Tibi ego dico, an non?' in Adel. i. sc. 2. 'Hæc cum illi, Micio, Dico, tibi dico.' Similis est locus infra lib. v. c. 10. *Schef.* Terent. Andr. i. 2. 'Sed dico tibi, ne temere facias:' et Eun. ii. 3. 'Heus heus, tibi dico, Chærea:' et alibi: 'Tibi equidem dico.' Et Ovid. Heroid. xx. 153. 'Alterius thalamo, tibi nos, tibi dicimus, exi.' Ita minantis more οὔτως, σὲ φωνῶ, Soph. Ajac. 1058. *Burm.*

Gaudium heredis] Quia, ut habet alius mimus Publii: 'Heredis fletus sub persona risus est.' Eleganter risum personatum vocat fletum heredis: non enim est serius, et cito exarescunt hæ Crocodili lacrimæ. Sic

Germani quoque dicunt de eo, qui moritur, relictis heredibus extraneis (ποιμένα ἐπακτὸν ἀλλότριον vocat Pindarus) *Er hat nur lachende erben.* Ritt.

19 *Thure*] Lar Deus apud Plantum in prologo Aulul. queritur de infrequenti sacrificio Euclionis ejusque parentis avarissimi. Propert. iii. 11. 47. de avaritia puellarum: 'At nunc desertis crescant sacra via lucis: Aurum omnes victa nunc pietate colunt.' *Nev.* Euclio apud Plant. Aulul. act. i. sc. 8. 'Nunc thusculum emi.' Adde Theophrast. Charact. Præparci, et ibi Casaubonum. *Schef.*

Thure] Ms. ture. Gud.

Ipsam te fraudas cibo] Tales ii 'qui cum geniis suis bellum gerant, parcipromi,' ut ait Plant. Trucul. i. 2. Avarissimi hominis εἰκόνα dabit in Aulularia Plautus sub persona Euclionis. *Nev.*

Fraudas] Optime, respectu et debiti naturalis et persuasionis propriæ, velut circumveniret ventrem, commodi majoris gratia. Sic dictus Euclio apud Plant. Aul. iii. sc. 9. Lucianus in Timone: *Ridebas istos, qui ipsi quidem sibi subtraherent, quod est absurdissimum.* *Schef.*

20 *Tristis*] Nam et natura morosi sunt, et sonum ex collisione nummorum, sicut ille hinnitum equorum, libentius quam citharam audiunt. *Schef.*

21 *Macerat*] Salmasius ad oram legit *marcerat*. Cassio. 'Pol me marcerat hoc, doleo tibi deesse, Terenti.' *Gud.*

22 *Obsoniorum pretia*] Inde natus est ille facetissimus avari ægrotantis cum medico dialogismus, suadente ut aliquid cibi caperet. Hor. Sat. lib. ii. 3. *Faber.* Velut cara nimis essent. Vide Theoph. et Plantum dicto loco. *Schef.*

23 *Dum quadrantes aggeras*] Non dubitas perjurare, dum patrimonium conduplices modo. Plant. Epid. act. iii. sc. 2. *Schiop.* Sub. modo. Dum-

modo hoc facias. *Quadrantes* ponit pro nummis minimis, ut sit sensus, talem vel oboli gratia perjurium committere. Est et hoc, ut cætera, ex characteribus avari. *Schef.*

Aggeras] Accumules, et sic majus facias. Vide Cons. D. Loccenium, Socerum meum charissimum, in Ind. Curt. Puto autem Nostrum *aggeres* scripsisse. Terent. Phor. v. sc. 2. 'Dum prosim tibi:' et sic semper. *Schef.* Nulla est opus correctione, nam ab adgerere, non aggerare, videtur vox hæc deducenda: nam *dum* hic pro, dummodo, subjunctivum postulat. Vid. supr. ad lib. III. 10. Sic fab. 80. dixit formica: 'Ego granum in hiemem cum studiose congero.' De quo verbo vid. eruditissimum Drakenborch. ad Sil. v. 266. Sic eodem sensu Petron. cap. 44. 'Exstruere divitias.' Et Horat. Od. II. 3. 'Et exstructis in altum Divitiis potietur heres.' Vid. et Claud. in Eutr. I. 222. Contrarium est 'Egerere,' de quo ad Quinct. Decl. v. 17. *Burm.*

Aggeras] Prudentius dixit 'Thesauros exaggeratos:' hoc est, quod dixit Horatius, 'Exstruere divitias.' Cicero de Off. I. 'Rem familiarem exaggerare.' Phædr. lib. III. prol. 'Qui magnas opes Exaggerare quærit omni vigilia.' *Gud.*

Patrimonio] Proprie illa bona, quæ a Parentibus hereditate ad nos redierunt, dici merentur, sed et quodcumque ex quæstu et opere nostro vel aliunde obvenit, eo nomine denotatur. Sic apud Justin. XIV. c. 3. de militibus: 'Post damna patrimoni-orum, et post conjuges amissas.' Quem locum recte constituit et explicat decus et præsidium nostrum Celeb. Grævius. Apud Hygin. fab. 195. 'Arion per artem magnum patrimonium acquisivisse' narratur: ubi vide Munker. Ovidius de eodem Arione agens Fast. II. 96. vocat 'Opes arte quæsitæ.' *Burm.*

24 *Cælum fatigat*] Jovem Deum. Petron. XLIV. 'Nemo cælum putat.' Vide notas nostras. *Schef.* Scio, quid hic dicat Rittershusius. Sed puto Virgilium respexisse, qui sic Æn. lib. I. de Junone: 'Quæ mare nunc terrasque metu cælumque fatigat.' Servius: '*Fatigat* pro, exercet, sollicitat, commovet.' Sensus est, talem non curare, licet Deos ipsos ita sibi faciat iratos. Juven. Sat. XIII. *Schef.* Lege, *Cellam fatigas sordida penuria* vel *Alcum fatigas sordida penuria*. Horat. Sat. I. 1. 'Ne se penuria victus Opprimeret, metuebat.' *Heins.*

Cælum fatigas sordido perjurio] Verbum *fatigare* significat creberrima perjuria, quæ vel multitudine et crebritate sua ipsum Jovem et alios Cæ- lites audiendo delassare valeant. Vide Juvenal. Sat. XIII. *Ritt.*

Cælum fatigas sordido perjurio] Sic Horat. Carm. I. 2. 'Prece qua fatigent Virgines sanctæ minus audientem Carmina Vestam?' *Rig.*

25 *Circumcidis*] Removes, nullam impensam facis. Sic 'Vinum circumcidere,' pro, Abstinere eo, dixit Celsus, ut Rittershusius notavit. Et sequitur *omnem*, itemque, *ne quid de tuo*. *Schef.* Senec. ad Helv. XII. 'Circumcisæ sunt peregrinantium sarcinæ:' et de Tranq. Anim. XII. 'Circumcidenda est concursatio.' Reddidimus hoc verbum Declamati- onibus Quinctiliani. *Burm.*

Circumcidis impensam funeris] Id est, removes atque abjicis. Eleganter dictum, quomodo Celsus *circumcidere vinum* non semel dixit: ut lib. IV. c. 20. 'Circumcidendum vinum est in totum annum,' id est, abstinendum a vino. Ubi tamen rectius fortasse abesset *annum*; quod nomen ab aliquo assutum videtur, qui non intelligens formulam, *in totum*, quam Græci exprimunt per *διόλον*, putavit aliquid deesse. *In totum*; alias *ex toto* usurpat idem Celsus: ut I. VI. c. 9. 'In dentium autem dolore vi-

num ex toto circumcidendum est.' Quis hic tam bardus, ut putet deesse *anno*? Sic idem lib. iv. cap. ult. 'Ambulare circumcisa omni negotiosa cogitatione vel actione,' id est, remota. Sed 'Circumcisos aut sublato sumtus' dixit Livius l. XLII. Et alibi 'Stipendia circumcidere' idem Livius, ubi significare videtur diminuta stipendia. *Ritt.*

26 *Libitina*] In Libitinæ templo venalia erant quæcunque ad sepulturam pertinebant. Quo respexisse Phædrum autumat Kirchmannus de Fun. Rom. I. 9. *Præsc.* Seu ii, qui in templo ejus quæ ad funus essent necessaria vendebant. Conf. Kirchmann. Fun. I. c. 9. et Meurs. Fun. c. 44. *Schef.*

Libitina ne] Ms. *Libet inane.* Gud.

Ne quid] Legi quoque potuit, si ulla interpolatione usus est: *ne quid de tuo*, id est, ne quoquo modo lucrum faciat. Sed defendendum est veterem loquendi rationem: 'Si quid facinus,' et similia apud familiarem nostrum Plantum; sic 'Quid nomen,' 'Id nomen,' &c. quæ attigi in Suspectis Lectionibus. Quibus addas licet hoc ex Trucul. act. II. sc. 4. 'Sed quod ego facinus audiavi adveniens tuum?' Ex utroque Ms. legendum: *quid ego facinus.* *De tuo*; eleganter, id est, tuo sumtu. Plant. Bacchid. act. I. sc. 1. 'Ego obsonabo; nam id flagitium, mea te gratia Et ope-

ram dare mihi, et ad eam operam facere sumtum de tuo.' Terent. 'Olet unguenta de meo.' Livius: 'Decerneret senatus, ut stipendium miles de publico acciperet, cum ante id tempus de suo quisque functus eo munere esset.' *Schiop.* Observa: *facere quid lucrum.* Possit videri scripsisse, *quod*, ut sit *lucrum quod*, pro, *lucrum aliquod.* Tuetur tamen lectionem veterem Schoppius ex Plauto; quem ait dicere, 'Quid facinus,' 'Quid nomen,' &c. *Schef.*

Ne quid] Malim: *ne quod lucrum*: vel, *ne quid lucri.* Elegantissime vero in hujusmodi avaritiam lusit et Archimimus ille, qui funeri Vespasiani pro more adhibitus, ut vivi dicta factaque exprimeret, cum ex procuratoribus quævisisset, quanti funus et pompa constaret, iique respondissent Hscenties, exclamabat, 'C. sibi sesteritia darent, ac se vel in Tiberim projicerent,' insepultum. Epigrammatarius quoque festive in Avarum lusit, qui a suspendio sui sola restis caritate fuerit deterritus. *Ritt.*

De tuo] Ex re tua, tuis bonis. Plaut. Bach. I. I. 'ad eam operam facere sumtum de tuo;' et in Menæchm. 'De tuo istuc addis.' *Schef.*

Lucrum] In sententiam Rittershusii discedo legentis, *lucri*; etsi sciam vulgatam lectionem posse stare ex Plauto. *Faber.*

FABULA XX.

1 *Judicare cogitur*] Plane legendum *cogitet*, ut in veteri editione scriptum fuit: sed Rigaltius e Ms. Cod. hanc corruptelam primus protulit; quasi contra bonum sensum auctoritas librorum Mss. sequenda sit. Certe recepta lectione nil nequius

finigi potest. *Faber.* Sic edimus ex lectione veteri, cum et Faber eam et sententia ipsius loci tueantur; *cogitet*, est, meditetur, quærat facere. Sic Cicero Off. III. 'Qui alteri nocere cogitat,' &c. *Schef.*

Cogitet] Ita Pithæus et Rittershu-

sus edidere; Ms. *cogitur*; vitiose sine dubio; sed Rigaltius male hanc correctionem in contextum recepit. Forte legendum *conetur*. Gud.

Livor] Ms. *libor*. Ita hoc verbum sæpissime in marmoribus et in vetustissimis codicibus. Certe Victorius in castigationibus ad Ciceronem 124. notavit ex antiquissimo codice Mediceo Epistolarum Ciceronis. Gud.

Modo] Jungunt voci *livor*, ego posteriori *Licet* adsocio, ut sit sensus: *Licet* modo, sive nunc, dissimulet, etiamsi non statim indicet, dum vivo et scribo, faciet olim. Terent. Adel. act. III. sc. 1. 'Modo dolores, mea tu, occipiunt primum.' Donatus: 'Evidenter hic *modo* temporis adverbium est.' Schef.

3 *Dignum memoriæ*] Nisi quis legere malit *memoria*, dicam esse Græcismum hominis Thracensis; ex illo, *ἄξιον μνήμης*. Sed tamen infra lib. v. Prol. dixit: 'Dignum longa memoria.' Ritt.

Memoria] Non tantum Pith. sed et Rem. cod. *memoriæ* habent, quod Rigaltius mutare non debuit. Græcismus est, Latinis venustioribus non infrequens: *ἄξιον μνήμης*. Sic apud Plautum: 'Aulam onustam auri.' Gud.

Dignum memoriæ] Sic locutos plures veterum ostendit Bangius Obs. Phil. II. p. 837. et confirmat ratione Mariang. a Fano Ben. Auctar. Gram. Gros. p. 20. ut hic audiendum Rittershusium non putem. *Prasc.* Non audio Rittershusium hominis Thracensis hoc Græcismum appellantem. Plautus Trin. v. sc. 2. 'Non ego sum salutis dignus.' Cicero Att. lib. VIII. 'Suscipe curam et cogitationem dignissimam tuæ valetudinis.' Video et Praschium sic statuere, adductis Bangii et Mariangeli observationibus. Schef. Vide plura exempla hujus constructionis apud Nob. Heins. not.

ad Ovid. Trist. IV. 3. 57. Met. v. 345. et Nuc. XXVI. et alibi: et Zinzerling. Promuls. Critic. cap. 3.

5 *A me contendet fictum quovis pignore*] Catullum imitatur: 'Quovis Sabinum pignore esse contendunt.' Gud.

Contendit quovis pignore] Studium summum persuadendi notat. Catull. Ep. XLI. opportune adduxit Rittershusius. Schef.

Contendit quovis pignore] Sic Catull. Epig. XLI. Et Cicero Ep. lib. VII. 33. ad Volumnium: 'Ut sacramento contendas mea non esse.' Virg. in Bucolicis, 'Certare pignore,' eodem significato dixit. Ritt.

Volo] Bene. Petron. cap. 71. 'Omne genus pomorum volo sit circa cineres meos, et vinearum largiter.' Plaut. Bach. IV. sc. 4. 'Res ita est, dici volo.' Cic. Att. II. 'Misi librum ad Muscam, ut tuis librariis daret. Volo enim eum divulgari.' Schef.

Jam nunc] Statim. Virg. Georg. I. 9. 'Et votis jam nunc assuesce vocari.' Schef.

8 *Invenit ille*] Sic de Homero et Virgilio, et fere in universum de Græcis et Latinis eruditi judicant. De Philippo Mac. et Alexandro M. Epitomator Trogi IX. 8. 2. 'Imperii fundamenta pater jecit, operis totius gloriam filius consummavit.' Nimirum, ne, uno omnem gloriam occupante, vel insolentia sequeretur, vel alii a virtutis præmio excluderentur, sic omnia dispensat rerum gubernator, ut in partem gloriæ plures veniant, nemoque unus eidem operi primam ultimamque manum imponat. Quæ res litterarum studiosos ad industriam, et spem, et judicium in deligendo certo studiorum genere excitare debet. Conf. Seneca Nat. Qu. VII. 31. *Prasc.*

Ille] Æsopus. Similia his alibi inculcat. Schef.

FABULA XXI.

1 *Homo doctus in se*] Explicatius cum Hipparcho dixeris: Πολύ γ' ἐστὶ κτῆμα τιμώτατον ἅπασιν ἀνθρώποισιν εἰς τὸ ζῆν τέχνη. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα καὶ πόλεμος καὶ μεταβολαὶ τύχης ἀνάλωσαν, ἡ τέχνη δὲ σώζεται. Subscribam elegans Callimachi carmen, quod sic Latine reddidi: *Omnia, quæ demens impendi crinibus olim, Quum flavo spirans unguine floris odor, Protinus efflarunt animam: quæ molle palatum Hausit, et ingrati ventris ad ima tulit, Qua sumsi, periere die. Quæcunque sed aures Excepere, manent integra sola mihi.* Præc.

Homo doctus, &c.] Aristippus apud Vitruv. lib. vi. præfat. dicebat: 'Ejusmodi possessiones et viatica liberis oportere curari, quæ etiam e naufragio una possent enatare; namque ea vera præsidia sunt vitæ, quibus neque fortunæ tempestas iniqua, neque publicarum rerum mutatio, neque belli vastatio potest nocere.' *Gud.*

Homo doctus, &c.] Quia ἀναφαίρετον κτῆμ' ἐστὶ παιδεία βροτοῖς id est, doctrina domino haud eripi potest suo. Ritt.

In se] Philosophice hoc intelligendum, quatenus opponitur iis, quæ sunt extra nos. Ita Plautus in Amph. 'Virtus omnia in se habet.' Vide Stolicos passim. *Schef.*

Simonides] Marmor illustre Arundelianum continens epochas Græcorum: Epoch. LV. Ἀφ' οὗ Σιμωνίδης ὁ Λεσπρέπου ὁ Κεῖος, ὁ τὸν μνημονικὸν εὐρὼν, ἐνίκησεν Ἀθήνησι διδάσκων: A quo Simonides Leoprepis filius Ceius, qui memorandi artem invenit, etiam docens Athenis vicit. Et Epoch. L. memoratur Simonides avus Simonidis Poætæ, Poëta etiam ipse; ubi vide Lydiati annotat. Oxon. Marm. part. II. pag.

57. Et ad Epoch. LV. de Simonide Ceo notat Lydiat. part II. pag. 62. Hic nimirum fuit Simonides Ceius junior, Lyrici ex filia nepos, appellatus Melicerta, et Genealogus; quem aliquanto ante bellum Peloponnesiacum, circiter Olymp. LXXXII. ac 481. ante Evangelium claruisse, scripsisseque inter alia etiam ad Historiam spectantes Inventorum libros tres, totidemque Genealogiarum, ex Suida et Scholiaste Apollonii in libr. II. refert Ger. Jo. Vossius de Græcis Hist. lib. IV. c. 6. Forsitan autem hic idem poëta fuerit, alias dictus etiam Carystius atque Eretriensis, a locis diuturnioris moræ, (quod non insolitum) quem de Græcorum conjuratione in Aulide et de Iphigenia, et tres libros trimetrorum scripsisse, eodem Suida auctore, refert idem lib. IV. cap. 13. Hæc Lydiatus. Apud Plinium lib. VII. c. 56. 'Simonides Melicus' dicitur. Alius fuit Simonides Iambicus, domo Amorginus. Strabo et Proclus apud Photium, in quo Tzetzes nugatur. Vide omnino Salmasium ad Inscript. Herod. p. 221. et 222. inter Addend. *Gud.*

Egregium melos] Unde hunc scriptorem maximi semper fecit Plato et ob carminum bonitatem, et ob exquisitam sapientiam. Sane ex reliquis, quæ hodieque supersunt, cuivis facile ad intelligendum est, non vanam fuisse hominis gloriam. Ejus luculenta aliquot fragmenta inter lyricorum reliquias leguntur. *Faber.* Carmen. Bonum vult fuisse Poëtam. Et sic olim judicarunt Plato, atque alii de eo. Vide Gyraldum. *Schef.* *Egregia μέλη.* Scribendum videtur, *egregia mele*, ut 'Thessala Tempe,'

'Grandia cete,' &c. *Guilet*. Hinc Simonides 'Melicus' Plinio lib. I. cap. 56. Et a Victorino Simonides 'Elegus.' Vid. doctissimum Muncker. ad Hygin. fab. 277.

Melos] Etiam *mele* Latini dixere. Epig. Vet. lib. III. p. 117. 'Vixit et enituit docta sonare mele.' Est a μέλη Græcorum. *Gud*.

3 *Quo paupertatem sustineret facilius*] Ergo 'paupertas impulit audax Simonidem, ut versus faceret' (utor verbis Horatii) et quæstui habuit poësin suam. Nota res est de duabus thecis seu arculis Simonidis, quarum unam aiebat esse gratiarum, quæ ipsi habebantur agebanturque pro verbis in laudem alicujus compositis: alteram nummorum aliorumque munerum, quæ ab iisdem ad se redibant. Priorem semper vacuam atque inutilem se experiri dicebat: Posteriorem solum utilem ac opportunam, ad incidentem aliquam necessitatem sublevandam. Vide Stobæum Serm. x. Exemplum avaritiæ et ἐργολαβίας ejus elegans et festivum Aristoteles annotavit Rhet. lib. III. cap. 2. Ait enim, rogatum aliquando Simonidem a quodam, qui mulabus vicisset, ut eam victoriam præane vel ἐπινικίᾳ aliquo celebraret, sed præmium pro eo offerret, quod Simonidi nimis exile videbatur, carmen facere recusasse, quod diceret se gravari mulas laudare: nihil in tam sterili argumento dignum laude reperiri posse. Ac ille cum addidisset tantum, quantum avaritiæ Simonidis satis videbatur, incepisse Poëtam hunc in modum, exordio satis magnifico: Χαλπερ' ἀελλοπόδων θύγατρει ἵππων. Id est, *Salvete velocium nata equorum*. Quasi mulæ non etiam asinarum essent filiæ. Sed Poëta callidus, cui jam dolosi spes refuserat nummi, id videlicet excerptis, quod erat in proposita re præstantius, indeque summsit epitheton. Sed et Callimachus doctissimus Poëta hanc Simonidis quæstuariam

Poësin aversatus est: id quod satis hi ejus versus declarant: Οὐ γὰρ ἐργάτην τρέφω τὴν μοῦσαν, ὥς ὁ Κείος Ἰαλλίου νέπου. Est enim hæc periphrasis Simonidis nati in Ceo (non, ut editum est, Cæo) insula, avo Hyllicho. (Unde Ausonius Ceum vocat, Profess. XIV. 'Carminibus, quæ prima tuis sunt condita in annis, Concedit Cei musa Simonidei.' Idemque ante hunc, sed tecte, scripserat Pindarus Isthmion. Non tantum autem pecuniæ amans et avarus fuit Simonides; sed et vitæ. Interrogatus enim in senectute a quodam quam diu vixisset: Annos equidem, inquit, multos, parum tamen: teste Stobæo. *Ritt*.)

4 *Circumire*] Proprie de iis, qui incerto et instabili vivendi genere utuntur, ut fere mendici. Vel qui quovis modo quærunt aliquid, aut impetrare cupiunt. Sic Cic. ad Att. 'Antonii consilia narrabat, illum circumire veteranos.' Tacit. An. II. 20. 'Libo circumire domos, orare adfines.' Fragm. Petron. p. 25. 'Puer circumibat jam dudum pedes nostros, et missionem rogabat.' *Circumire urbes* est, ire circum urbes. *Schef*.

5 *Mercede accepta*] In eam rem festivissima historia est apud Aristotelem lib. III. Rhetoricorum cap. 2. Ea sic se habet: Retulerat nescio quis victoriam mulari curriculo (nam mulabus quoque decus erat, ut in certaminibus sacris decurrerent). Is cum Simonidem orasset, ut scripto odario victoriæ suæ honorem consecraret, neque tamen merces, quam offerebat, satis ampla videretur, negavit Simonides posse se quidquam in mulas scribere, quippe quæ satis materiæ condendo carmini non præberent. Ille enimvero gloriæ avidus, et jam immortalitatis fiducia plenus, si quid de se a Simonide scriptum foret, hominem pretio uberiore aggredditur, instat, urget, mox plura, dein etiam plura, denique quantum satis esset, addidit. Tunt Simonides ca-

nere cœpit carmen, ejus initium erat, Χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρ' ἵππων. Verba Aristotelis sunt: Σιμωνίδης, ὅτε μὲν ἐδίδου μισθὸν ὀλίγον αὐτῷ δ' νικήσας τοῖς ὁρεῦσιν, οὐκ ἤθελε ποιεῖν, ὥς δυσχεραίνων εἰς ἡμίονους ποιεῖν. ἐπεὶ δ' ἱκανὸν ἔδωκεν, ἐποίησε, Χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρ' ἵππων. *Faber.* De qua, laudante *Fabro*, extat exemplum apud *Aristotelem Rhet.* II. 2. Id quod ante quoque *Rittershusius* notaverat. *Mallet Heinsius pacta* scribere, quia patet ex seqq. c. 24. non accepisse mercedem, nisi versibus jam confectis. *Schef.* Lege, *Mercede pacta*. *Justin.* lib. VIII. 5. 'Alexander inter prima initia regni bellum ab Illyriis pacta mercede redemit.' *Diety Cretens.* II. 45. 'Rhesus pacta mercede cum magnis Thracum copiis adventabat.' Et lib. VI. 5. 'Per idem tempus Ulysses Cretam appulsus, et dubus Phœnicum navibus mercede iis pacta exceptus.' Vulgo pessime legitur, *mercedis pacto acceptis*. *Livius* XLIV. 49. ex emendatione *Gronovii*: 'Eadem mercede qua pacta cum Carthaginensibus erat.' Et XLIV. 26. 'Mercedem pactam operiens.' *Juvenal.* IV. 33. 'Vendere municipales pacta mercede Siluros.' Ita enim ibi legendum. *A. Gellius* V. 10. 'Lis inter eos et controversia super pacta mercede hæc fuit.' *Heins.* Nullum dubium *pacta mercede* recte et eleganter dici, sed hic *accepta* non moverim: majorem enim *Simonidis* avaritiam exprimit, qui, antequam caneret, mercedem acceperit. Nam avarissimum fuisse et mercenarium *Poëtam* patet ex *Ælian.* VIII. 2. ubi nollem tamen *Cl. Perizonium* nostri temporis *Poëtæ* ejusdem criminis et sordium reos agere. Quos enim ibi iratus tangit, ego minime ad rem attentos fuisse, et sacram artem minus protituisse, quam multi, qui soluta oratione ad adulationes vilissimas abutuntur, scio; et minorem quæstum ex Musis fecisse multis aliis, constat. *Burm.*

Victorum] In ludis Olympicis Græcorum. *Schef.*

6 *Factus*] Ms. *factum*. *Gud.*

7 *Cursu pelagio*] Sic *Val. Flaccus* Arg. I. 'Et dedit æquoreos cælo duce tendere cursus.' *Schef.*

Cursu pelagio] Pro, *cursu pelagi*. *Ovid.* 'Sed neque propositos pelagi dimittere cursus.' *Virgilius* I. 'Qua proxima litora cursu Contendunt petere.' Sic *Valer. Flacc.* Arg. I. dixit: 'Æquoreos cursus,' pro *cursu æquoris*. Et *Claud.* IV. Cons. Hon. vers. 422. 'Æquoreas habenas.' *Gud.*

8 *In Cæo insula*] Unde illud *Horatii*: 'Cææ retractes munera næniæ;' Id est, *Simonideæ*. Intelligit autem *Horatius* eum *Simonidis* librum, cui *ἑρῆνοι* seu *Lamentationes* nomen erat; ad quem respiciens *Catullus* dixit: 'Mæstius lacrymis *Simonideis*.' *Faber.* *Rittershusius* emendat *Cæo*. Et sic scribitur *Straboni*, *Plinio*, *Æliano*, licet sint, qui apud *Ptolemæum* altero modo legi adserant. Sed is nunc non est ad manus. *Schef.*

Cæo Insula] Forte *Cæa Insula*; ita apud *Val. Max.* lib. II. p. 54. 'In Insula Cæa:' quemadmodum in omnibus est *Mss.* *Salmasius* ad oram libri notavit, legendum esse ex veteri libro: *Cæa insula*. *Plinius* lib. IV. c. 11. 'Cæos ab ea totidem, quam nostri Cæam dixere.' *Gud.*

9 *Ascendit*] Lege, *Escendit*. *Heins.* Nihil est opus. *Terent.* Adel. IV. 5. 69. 'Abiit, periit, navem ascendit:' et licet probum putem illud *escendere*, non tamen ubique intrudendum puto, ut sæpe nimis viros doctos, remoto τῷ *ascendere*, fecisse video. *Burm.*

Tempestas horrida] Ex *Horat.* Epod. XIII. 'Horrida tempestas cælum contraxit.'

10 *Dissolvit*] Proprie de navibus tempestate fractis, quia et 'contexti' dicuntur, ejus hoc est oppositum. Dicam amplius in curis secundis librorum meorum de Milit. Navali. *Ovid.* El. IV. 7. de navibus: 'Ne te

mere in mediis dissoluantur aquis.' *Schef.*

11 *Hi Zonas*] Vide omnino Meursii mantissam in librum de luxu Romanorum pag. 85. editionis primæ, ubi dicit in zonis crumenas fuisse. *Gud.*

Zonas] Hæc hinc sunt, neque cohererent. Exciderit minimum versus unus. *Meurs.* In quibus repositam habebant olim pecuniam, ut hodieque fit ab Hungaris, vicinisque ipsorum. Meminit Horatius Ep. II. 2. et Gellius xv. cap. 12. ut ostendit Rittershusius, quibus possunt addi Suet. Vitell. c. 16. Apuleius Asin. VII. et simillimus huic locus Juv. Sat. XIV. *Schef.* Forte, *Hi zona et illi res pretiosas colligunt*: in zonis enim pecunia et res pretiosæ recondebantur. *Heins.*

Zonas] In quibus conditam gestabant pecuniam. Sic utitur Horatius Ep. II. 2. 'Ibit eo, quo vis, qui zonam perdidit, inquit.' De quo proverbio vide Erasmum Chil. I. Cent. v. Proverb. XVI. Eleganter C. Gracchus apud Gellium lib. xv. c. 12. 'Zonas quas plenas argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli.' Quia, ut Martialis ait, 'Semper pauperior reddit potestas.' *Ritt.*

12 *Subsidium*] Pro, in subsidium, ut subsidium aliquod haberent. Sic Tacitus Ann. I. 3. 'Augustus subsidia dominationi Cl. Marcellum curuli ædilitate, M. Agrippam geminatis consulatibus, extulit.' *Schef.* 'Præsidium' etiam pecuniam numeratam dici vidimus ad Petron. cap. LXXV.

Quidam curiosior] Ita lib. III. 'Quidam e turba garrulus.' *Gud.*

Curiosior] Supple, conversus ad Simonidem ait. *Curiosior*, proprie; sic enim vocantur, qui solliciti sunt de aliis. Plaut. Stich. act. II. sc. 1. 'Sed curiosi sunt hic complures mali, Alienas res qui curant studio maximo.' *Schef.*

14 *Mecum*] Apud me. Optime. Respexit Virgilium suum, qui sic Æn. IV. 'Mecum erit iste labor.' Etiam

Terentius hoc modo in Adel. IV. sc. 2. *Schef.* V. sup. ad lib. II. fab. 5.

Enatant] Bene, ut de naufragis, cum miserum eorum statum exprimat. *Schef.*

17 *Extulit*] E mari scilicet, ac naufragio. Absolute. Cicero Ep. VII. 18. 'Jam ista tua culpa est, qui verecundiam tecum extuleris, et non hic nobiscum reliqueris.' *Schef.*

18 *Antiqua fuit urbs*] Ms. *Nati qua fuit urbs.* *Gud.*

20 *Simonidis*] Lege, *Simonidi*, pro, Simonidei. Sic Auson. 'Musa Simonidei'; sic 'Achillei,' 'Ulysssei' et 'Achillei,' &c. *Heins.*

Versus] Ms. *verus.* *Gud.*

22 *Sermone ab ipso*] Vulgo aiunt, 'Ex ipso.' Sed hic rursum locutus cum Virgilio videtur, qui Æn. II. 'Crimine ab uno Disce omnes: ipso est emphaticum; vult, priusquam indicaret nomen suum, cognitum fuisse. *Schef.*

Sermone ab ipso cognitum] Petron. Sat. 'Ex præscripto ergo consilii communis, exaggerata verborum volubilitate, unde aut qui essemus, haud dubie credentibus indicavimus.' *Rig.*

23 *Ad se recepit*] *Ad se*, apud se. Supra lib. III. f. 4. 'Pendere ad lanium.' L. IV. 7. 'Serpens ad fabrum ferrarium.' *Rig.*

Recepit] Supra lib. III. proæmio: 'Fastidiose tamen in cælum recipior.' Alibi: 'Ægre recepti.' 'Cælo receptus.' 'Me copiosa recipit incolum domus.' *Rig.*

Familia] Id est, servo uno et altero ei adjuncto. *Ritt.*

Familia] Id est, servis. Ita supra: 'Solutus quum esset domino familia,' id est, servis. *Gud.*

24 *Hominem*] Ut supra II. c. 2. ubi vide. *Schef.*

Exornavit] Instruxit. Plin. I. XXX. c. 1. 'Ostanes, comitatu ejus exornatus.' Cicero sic simplici est usus in Cat. 2. 'Tu agris, tu ædificiis, tu argento, tu familia, tu rebus omni-

bus ornatus sis.' *Schef.*

Tabulam] Diversæ ab his tabulæ auctionales, quarum mentio apud Claudianum iv. Cons. Honor. 'Non infelices tabulæ, non hasta refixas,' &c. vers. 497. *Gud.*

Tabulam suam] Naufragii, in qua depictum suum habebant casum. Videatur Juvenal. Sat. xii. Persius Sat. i. *Schef.* V. Lambin. et Torr. ad Horat. Od. i. 5.

Tabulam suam Porrigunt] De tabula naufragorum Petron. Pers. Juvenal. Martial. &c. Naufragia picta misericordiam movent: imo timorem incutiunt. Cur. Fortunat. 'Pictor naufragia pinxit et publice proposuit; nemo navigat; reus est Reip. læsæ.' *Rig.*

Tabulam suam Porrigunt, rogantes victum] Lege, aut certe scande, *Porrigunt.* Naufragi (quod ex Juvenali quoque discimus) stipem ostiatim corrogare solebant, in tabula quadam depictum exhibentes naufragii sui casum, commiserationis commovendæ. Porro cum hac historia fere convenit quod de Aristippo narrat Vitruvius de Architectura præmio vi.: ex quo nonnulla huc adscribam, quod sciam non in omnium manibus eum auctorem versari, et tamen eam narrationem, eique aspersas sententias, nosse prodest omnibus. Audiamus ergo Architectum: 'Aristippus Philosophus Socraticus, naufragio cum ejectus ad Rhodiensium litus animadvertisset Geometrica schemata descripta, exclamavisse ad comites ita dicitur: Bene speremus, hominum enim vestigia video. Statimque in opidum Rhodum contendit, et recta Gymnasium devenit, ibique de Philosophia disputans muneribus est donatus, ut non tantum se ornaret, sed etiam eis, qui una fuerant, vestitum et cetera, quæ opus essent ad victum, præstaret. Cum autem ejus comites in patriam reverti voluissent, interrogarentque eum, quidnam domi vellet

rennuntiari: tunc ita mandavit dicere: Ejusmodi possessiones et viatica liberis oportere parari, quæ etiam naufragio una possent enatare. Namque ea vera sunt præsidia vitæ, quibus neque fortunæ tempestas iniqua, neque publicarum rerum mutatio, neque belli vastatio potest nocere. Non minus eam sententiam augendo Theophrastus hortandos doctos potius esse, quam pecuniæ confidentes, ita ponit: Doctum ex omnibus solum neque in alienis locis peregrinum, neque amissis familiaribus et necessariis inopem amicorum; sed in omni civitate esse civem, difficilesque fortunæ sine timore posse despiciere casus. At qui non doctrinarum sed felicitatis præsidii putaret se esse vallatum, labidis itineribus videntem, non stabili sed infirma conflictari vitæ.' Et mox: 'Pauca sapientibus fortunam tribuere: quæ autem maxima et necessaria sunt, animi mentisque cogitationibus gubernari.' Et rursum: 'Omnia enim munera fortunæ cum dantur, ab ea facillime adimuntur. Disciplinæ vero conjunctæ cum animis nullo tempore deficiunt, sed permanent stabiliter ad summum exitum vitæ.' Ibidem (ut hoc obiter moneam) corrigendus mihi videtur Vitruvius, cum ait: 'Omnium Græcorum leges cogunt parentes ali a liberis: Atheniensium non omnes, nisi eos, qui liberos artibus erudissent.' Delendum fortasse τὸ omnes, quod redundat, et lego: non nisi eos, &c. Vel, nisi eos, accipe pro, sed tantum eos. Quomodo et Terentius alicubi loquitur. *Ritt.*

25 *Porrigunt*] Scrib. *Porgunt* per ecthlipsin. Virg. Æn. viii. 274. 'Cingite fronde comas, et pocula porgite dextris.' Serv. ad Æn. i. ait, *porgere* esse Emmianum: quo usus etiam Cicero in Arato. Sed alio sensu Lucret. lib. i. 'Religionum animos nodis exsolvere porgo:' si recipimus Giphanii lectionem, cujus indicem

vide, voc. *porgo*. Locus Juvenalis, ad quem respicit Rittershusius, de istoc porrigendæ tabulæ more, extat Sat. XIV. 302. Adde Pers. Sat. I. 89. *Prasch*. Veteres ed. *Porrigunt*, ex quo Ursinus contracte *Porgunt*, quod placet præ altero. Idem suspicari etiam Heinsium et Gronovium literæ ipsorum me docuerunt. Accedit his etiam Buchnerus. *Schef*.

Portant] Ms. *Poriant*; alii *Porrigunt*. Rittersh. *Porgunt*. Salmasius itidem *Porgunt*. Virgilius Æn. VIII. 'Et pocula porgite dextris.' Sed vera lectio est *Portant*: *i* et *t* sæpe in Mss. confunduntur. *Gud*.

Rogantes] Mendicantes. Martialis: 'A matre doctus nec rogare Judæus.' Idem: 'Interque raucos ultimus rogatores.' Juvenal. 'Mersa rate naufragus assem Dum rogat.' *Rig*.

26 *Dixi*] Interrogatio est: pro,

Nonne dixi? Sic Terentius etiam loquitur. *Prasch*. Non est interrogativum, quod non nemo putat, sed plane illud, quod et Germani mei sic efferrunt: *Ich sagte es wohl, ich hätte all das meinige bey mir*. Tacitam continet exprobrationem. Plaut. in Asin. v. sc. 2. 'Dicebam, pater, ne matri consuleres male.' Senec. Apocol. 'Dicebam vobis: Non semper Saturnalia erunt.' Ausonius Epig. XIII. 'Dicebam tibi: Galla, senescimus.' *Schef*. Ita Ovid. Amor. I. 14. 'Dicebam: Medicare tuos desiste capillos.' Propert. I. 9. 'Dicebam tibi venturos, irrisor, amores.' Ubi vide, quæ notat Passeratius.

Dixi] Ms. *Dixit*. *Gud*.

27 *Rapuitis*] Sic loquitur ad inuendam festinationem in eo negotio; supra dixerat, 'Colligunt res pretiosas:' item 'Nil sumis,' &c. *Schef*.

FABULA XXII.

Mons parturiens] Græcorum adagio fuit: ὄδιον οὔρος, ἔτρα μὲν ἀπέρεκε. Notus est etiam vulgo versus Horatii: 'Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.' Item alter: 'Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?' de magnificis, verum inani-bus, promissis et molitionibus. *Ritt*.

Mons parturiens] Horat. lib. de Arte. Fabulator ille nescio quis: 'Terra tumet, tumor ille genit, gemituque fatetur Partum; pene perit sexus uterque metu. Dum tumeat tellus, monstrat se monstra daturam. Dicunt, et trepidant, et prope stare timent. In risum timor ille redit. Nam turgida murem Terra parit. Jocus est, qui timor ante fuit. Sæpe minus faciunt homines, qui magna minantur: Sæpe gerit nimios causa pusilla metus.' *Rig*.

1 *Mons parturibat*] *Terram* in montis locum surrogat Anonymus fab. 25. Sed convenientius est de monte: quæ vox proverbiali superlative magnitudinem significat. Hinc 'Auri montes' apud Plaut. Stich. I. 1. 24. et Terent. Ph. I. 2. 18. ubi vide Chrestom. Boecl. voc. *aurum*. Et 'Aquæ mons' apud Æn. I. 105. Hinc explicandum nomen Aharonis: ut præsertim Hieronymi dictis monstrat non neminis ex eruditorum familia liber, mox fortasse proditurus, cui titulus: Illustramentum Novi Testamenti. *Prasch*.

Parturibat] Vide Serv. ad Virgil. Æn. VI. 468. Sic 'Audibam' Ovid. Epist. XIV. 36. Adde Voss. de Anal. III. 34. *Burm*.

Immanes ciens] Ms. *imma ne sciens*. *Gud*.

Ciens] Imitatio Virgiliana. Nam poëta sic Georg. III. de tauro: 'Extremosque ciet gemitus.' Schef.

2 *Expectatio*] Sic loquuntur in re, magnum et memorabilem eventum habitura. Curt. III. c. 1. 'Circa Regem erat Phrygum turba, expectatione suspensa.' Corn. Nep. Alcib. VII. 'Tanta fuit omnium expectatio visendi Alcibiadis, ut ad ejus triremem vulgus conflueret perinde ac si solus advenisset.' Schef.

3 *At ille*] Ita habet ultima Rigaltii editio, Paris. An. 1630. excusa. Priores versus hunc habebant divisum in duos, adjectis asteriscis, tanquam quid deesset unicuique. Id peperam factum etiam Cl. Gronovius observavit in suis ad me litteris, et sic jungendum utrumque censuit. In edit. Rittershusii ante illa verba, *At ille murem peperit*, præmissum fuit, *quid ille pareret*, quod merito Rigaltius abjicit, rectissimeque Heinsius ex glossa, qua quis illud antecedens 'expectatio' interpretatus fuerat, natum arbitratur. Schef.

At ille murem peperit] In prima editione Rigaltii hic versus suppletur, *Quid ille pareret; at ille m. p.* quod et Rittershusius approbavit. [Adeo ut diceret: 'Suavis est ista geminatio τοῦ ille.'] Sed verius est, plane nihil desiderari, si uno versu legatur: *At ille murem peperit. Hoc scriptum est tibi.* Gud.

Hoc scriptum est tibi] Videtur tale quiddam præcessisse: *Quicumque vidit (vel, inaudit), risit: hoc scr.* Ritt.

4 *Qui magna cum minaris*] Κατάχρησις est in verbo *minari*, pro, polliceri. Ut Horatius: 'Atqui vultus erat multa et præclara minantis.' Id est, promittentis. Atque adeo *promittendi*

verbum non aliter sæpe usurpatur. Petronius de sene Eumolpo: 'Senex canus, exercitati vultus, et qui videretur nescio quid magnum promittere, sed cultu non proinde speciosus.' Ubi accipi potest *promittere* de vultu, quasi ejus vultus insignem aliquam eruditionem promitteret, hoc est, præ se ferret. Ritt.

Magna cum minaris, extricas nihil] Petron. Satyr. *Grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur.* Theophyl. Simoc. Euriades Cimoni: 'Ἐπαγγέλλεις πολλά, καὶ πράττεis ὀλίγα, καὶ τὴν γλῶτταν ἔχεις ὑψηλοτέραν τῆς πράξεως. Rig.

Extricas] Id est, absolvis, perficis, expedis, κυρῶς. Gud.

6 *Minaris*] Id est, præ te fers, polliceris, jactas, &c. est autem imitatio Horatiana: 'Multa et pulcra minantem.' Et alibi, 'Atqui vultus erat præclara et pulcra minantis.' Ita et apud Homerum Ἀπειλεῖν (quod vulgo *minari* est) pro *καυχᾶσθαι* sumitur, annotante Eustathio pag. 1602. edit. Romanæ. Faber.

Extricas] Eleganter, ut notet producendi molestiam, velut e vinclis. Id enim innuit hoc verbum, atque ita usurpavit iterum Horatius, quem pariter hic, ut in præcedentibus, videri potest imitatus. Sic enim Serm. Sat. I. I. 'Mercedem aut nummos unde extricat.' Schef.

Nihil agere, quod non prosit, fabella indicat] Omissus hic est versus Rigaltio, tanquam inutilis, præsertim cum in fine explicatio fabellæ sequatur, et sit ille ipse, qui supra allatus est lib. III. cap. 18. Schef. [Hanc Schefferi annotationem ipse Burmannus in Edit. 1698. ad initium notarum in seq. fab. inseruerat.]

FABULA XXIII.

Nihil agere, &c.] Ita hanc fabulam incipit editio prima Rigaltii; sed versus videtur perperam repeti ex lib. III. fab. 17. *Gud.*

Nihil agere, &c.] Idem versus totidem verbis fuit lib. III. fab. 17. nisi quod ibi pro, *indical*, est, *admonet*. Traditur autem hoc vitæ humanæ utilissimum præceptum etiam a Seneca: quod in practicis quidem et in ποιητικοῖς verum est: sed in scientiis theoreticis fallit, ubi non ad utilitatem aliquam, sed ad se ipsam et ad humanæ mentis perfectionem contemplatio refertur: ut Philosophi docent. *Ritt.*

1 *Formica et musca*] Fabulam hanc illustravit Lucianus Ἐγκωμῖω τῆς μύλας. *Ner.*

Formica et musca] *Aphthon*, in *Fab. Theoph. Simoc. Ep. I. Rig.*

Contendebant] Absolute, i. e. certabant inter se. *Virgil. Ecl. VII.* ‘Hæc memini, et victum frustra contendere Thyrsin.’ *Schef.*

2 *Pluris esset*] *Supple*, pretii. *Cicero pro Rosc.* ‘Multo pluris est nunc ager, quam tunc fuit;’ pro, est pretiosior: et sic sæpe. *Schef.*

4 *Immolatur*] Absolute. *Cicero Divin. II.* ‘Cum pluribus Diis immolatur, qui tandem evenit, ut litetur aliis, aliis non litetur?’ Cæterum *immolare* dicimus, cum victimam mola salsa conspergimus. *Schef.*

Extā prægusto] *Lucianus*: Οἱ ὀψοποιοὶ ταύτην τὰ ὄψα ἡδύνουσι, καὶ βασιλέων αὐτῶν προγεύεται, καὶ ταῖς τραπέζαις ἐμπεριπατοῦσα συνεσθιάται αὐτοῖς, καὶ συναπολαβεῖ πάντων. *Rig.*

5 *Moror*] Id est, habito, vivo. *Vid. doctis. Muncker. ad Hygin. Fab. 52. Sueton. Neron. 33.* licet dubia signi-

ficatione, ‘Morari inter homines desuisse.’

Inter] In aris. *Plaut. Aulul. II. sc. 5.* ‘Deinde egomet mecum cogitare inter vias ocepi.’ *Schef.*

Templa perlustro omnia] Mallem hæc distincte scribere, *Moror inter aras, templa, perlustro omnia*. Nam illud *omnia*, cum ad sola refertur templa, vim non habet tantam. *Plaut. in Mercatore II. sc. 3.* ‘Musca est meus pater, nihil potest clam illum haberi. Nec sacrum, nec tam profanum quicquam est, quin Ibi illico adsit.’ *Perlustro* est, inspecio, examino. *Schef.*

6 *In capite*] Contemptum indicat. Quomodo apud *Virgilium Æn. VII.* ‘Insultare capiti’ habemus. *Schef.*

7 *Matronarum casta oscula*] *Hypalage*, pro, matronarum castarum oscula. *Ritt.*

Castā delibo oscula] *Lucianus*: Καὶ τὸ δῆγμα δὲ αὐτὸ, καὶ ἡ τοῦ αἵματος ἐπιθυμία, οὐκ ἀγριότητος ἀλλ’ ἔρωτός ἐστι σημεῖον καὶ φιλανθρωπίας. ὥς γὰρ δυνατόν ἀπολαβεῖ καὶ τοῦ κάλλους τι ἀπανθίσσεται. *Rig.*

Oscula] Blande, pro pusillis oris. *Imitatione Virgilii*, qui *Æn. I.* ‘Oscula libavit natæ.’ Et *XII.* ejusdem operis: ‘Summaque per galeam delibans oscula, fatur.’ *Servius*: ‘*Delibare*, summum osculum dare, non pressum, sed summa labella contingens.’ *Schef.*

8 *Laboro nihil*] Nullam rem laboro, ab omni labore sum liber. Ita *Tacitus Germ. 45.* ‘Frumenta ceterosque fructus laborant.’ *Cic. Ep. XVI. 4.* ‘Nihil laboro, nisi ut salvus sis.’ *Schef.* Malim *Nihil laboro*. Sic statim ‘Nihil laboras.’ *Heins.*

Laboro nihil, &c.] *Lucianus*: Ἀργὺς

δὲ αὐτὴ καὶ ἄνετος οὖσα τὰ ὑπὸ τῶν ἁλ-
λων πονούμενα καρποῦται, καὶ πλήρης αὐ-
τῇ πανταχοῦ τράπεζα. *Rig.*

Optimis rebus] Id est, delicatissi-
mis, lautissimis: bonæ res dicuntur,
quæcunque ad bene et laute viven-
dum faciunt; quo sensu P. Syrus
dixit, 'Bonarum rerum consuetudo
pessima,' et de Agesilao narrat C.
Nep. c. ult. illum contempsisse splen-
dida Regis Ægypti munera, et un-
genta, coronas, et secundas mensas
servis dispertiisse; addit postea:
'Quo facto, eum Barbari magis etiam
contemserunt, quod cum ignorantia
bonarum rerum illa potissimum sum-
sisse arbitrabantur.' Nep. Att. 13.
'Omnibus rebus optimis usus est.'
Vide Gronov. Obs. III. 24. et nos ad
Petron. 33. et 36. Sic 'Res Puteo-
lanæ' et 'Lucrinenses' Ciceroni ad
Att. IV. 10. ubi nihil mutandum.
Burm.

9 *Rustica*] Quare sic appellet Phæ-
drus, ostendit Rigaltius, ex illo Ar-
temidori I. 26. *Γῆς τε γὰρ εἰσι παῖδες,*
καὶ εἰς τὴν γῆν καταδύονται. *Prasch.*
Tangit genus vitæ ejus, quasi diceret:
Tu ruri agis, ego in oppidis, aulis,
templis, ubi omnia longe meliora.
Scio aliter exponere Rigaltium, sed
hoc convenit cum textu. *Schef.* Quan-
quam Schefferi interpretationem non
repudio, nescio tamen, num rectius
hic *rustica* dicatur formica, quod
plane a bonis illis rebus abhorreret,
et nihil voluptatis gratia admitteret.
Sic Græci tales homines ἀναισθήτους
dicebant, qualem Ægyptii censebant
esse Agesilaum. V. Buch. ad d. I. C.
Nepotis, et Bosii indicem in voce
bonus. Vide tamen supr. ad fab. 63.
Burm.

10 *Est gloriosus*] Responsio formi-
cæ. Sic Cic. 'Magnificum et glo-
riosum,' sæpe. *Schef.*

Gloriosus] Ms. *gloriosioris.* Gud.

Invitatur, invisus] Ἀντανάκλασις ve-
nusta. *Ritt.*

12 *Abigeris quo venis*] Pro, illuc

unde venisti. Proverbiale quiddam
sapi hæc formula, etiam sacris literis
et Germanis nostris usitata: 'Abire
unde veneris.' Cui similem obser-
vavi apud Guntherum. Significatur
inanis et inrita profectio et machina-
tio. 'Illuc unde malum pedem tu-
listi.' *Ritt.*

Quo venis] Rittershusius ait poni
pro, illuc unde venisti. Non admit-
to; nam est aliud *venis*, et aliud *ve-
nisti*. Itaque illud *quo* interpretor,
quoquo, quocunque, in quemcumque
locum venis, nemo te fert, sed abi-
geris. Imo potius pro *quo*, scribo
quum, i. e. cum. Hoc ait: Cum, seu
quando, venis ad ea loca, abigeris:
nihil certius. *Schef.*

13 *Reges commemoras, &c.*] Versus
hos transponendos censet Guietus,
cui accederem; sed vellem potius ut
primus interpositus esset: *Aras fre-
quentas, &c.* Gud.

Commemoras et] Ms. *commemoras-
set.* Gud.

14 *Superba*] Sc. quod sedeas in ca-
pite Regis, et delibes oscula. *Schef.*

Superba jactas] Ms. Pith. et Rem.
Super etiam jactas. Recte. Sed Pi-
thæus, nulla ratione a libro suo dis-
cedens, perperam edidit, *Superba
jactas.* *Super* est, insuper. Sic Vir-
gilius Æn. lib. II. 'Cui neque apud
Danaos usquam locus, et super ipsi
Dardanidæ infensi,' &c. Sic ibi recte
primarius codex Medicus; neque
aliter vetustissimus Medicus. Ser-
vius: 'Et super, id est, insuper, si-
mul.' Vulgo in editis *insuper*. Hæc
scripseram postquam etiam Salma-
sium ad Spartiani Pesc. Nigr. c. 2.
hanc lectionem, allatis ex Horatio et
Sammonico exemplis, asserere video.

Sed satis illam tuetur Virgilii locus,
quem in minutiis etiam amat imitari
Phædrus. Itaque nihil muto. Sane
si quid esset mutandum, legerem po-
tius: *Stupor, etiam jactas, tegere quod
debet pudor.* Quod propemodum ni-
hil abit a veterum membranarum

scriptura: deinde sensui mire convenit. Neque enim liberalis, sed stupidi est ingenii, qui talia jactat. Et quam hic eleganter committuntur *stupor* et *pudor*! Amat istiusmodi allusiones Phædrus. Hinc illa in eodem versu, 'Monet' et 'Movet,' 'Auxilium' et 'Exitium;' 'Potius lædi, quam dedi.' Sed illud imprimis juvat, quod formica, quam musca *rusticam* vocat, merito convicium regerit; maledictis enim qui certat, ut ait Comicus, male audiat. Hæc respondere voluit, non lacessere; quod ab illa allatum est, sibi id esse relatum putet. Non poterat autem convicium concinnius nec latinus referre. Similiter Veronensis ille Latinarum Venerum parens, quem in deliciis habuit noster, de municipe quodam suo, homine insulsissimo: 'Talis iste meus stupor nil videt, nil audit.' Sed hæc utcunque se habeant, malo scriptorum librorum commodo sensui inhærere, quam conjecturis blandientibus ingenio indulgere. *Gud.*

15 *Nihil laboras*, &c.] Nam, ut eleganter et vere ait B. Ignatius Epist. iv. *Μήτηρ τῆς ἐνδείας ἡ ἀργία*. At contra, secundum alios, 'Ο πόνος οὐ μόνον ἐν- κλείας, ἀλλὰ καὶ πλοῦτου πατήρ. Multa in hac sententiam habet Salomon in Proverbiis, et Siracides in *παναρέτω σοφία*: quæ cuique in promptu est apud illos legere. *Ritt.*

16 *Granum in hiemem*] Pisidas: *Πρό- ελθε, μύρμηξ σιτοκλέπτῃς, ἐργάτης*, &c. *Rig.*

In hiemem] Hyemis caussa. *Schef.* Sic Terent. Andr. ii. 2. 'Olera et pisciculos minutos ferre obolo in cœnani.' Et Adelphi. iii. 3. 'Dare in sumtum.'

Congero] Proprie. Sympos. Ænigm. xxii. 'Non gero magna simul, sed congero multa vicissim.' Vide supr. ad fab. 19.

17 *Murum*] Id est, domum in plateis. *Heins.* Forte *trivium*, V. sup. fab. 27.

18 *Æstate me*] Ms. *Æstatem ela*. *Gud.*

19 *Mori contractam*] Muscæ vita brevissima. Lucian. *Καὶ μέντοι ὠκύμο- ρος οὖσα, πάντῃ γὰρ εἰς στενὸν ὁ βλος αὐτῆς συμμεμέτρηται*. *Rig.*

Contractam] Inertem et inhabilem factam ad volandum a frigore. Imitatio Virgilli ex Georg. lib. iv. ubi de apibus, 259. 'Ignavæque fame, et contracto frigore pigræ.' Quamquam, cum hic sit *contractum frigus* dictum, ut *contractus morbus*, quem contrahimus, cum eo afficimur, plane censeam, non *contractam*, sed *contracta* Nostrum scripsisse. Non enim dubito, quin respexerit dictum Virgillii locum. *Schef.* Recte *contractam* legitur. Columel. vi. 16. 'Solent neglecta ulcera scatere vermibus, qui, si mane perfundantur aqua frigida, rigore contracti decidunt.' Et ix. 13. 'Nec non ille morbus est maxime conspicuus, qui horridas contractasque carpit.' Gell. ix. 16. 'Timor contrahit sanguinem, pudor diffundit.' *Heins.* Recte hic Heinsius deserit priorem de hoc loco sententiam, quam prodiderat ad Prudent. in Symmach. præf. lib. i. vers. 14. Vide et eundem de hoc verbo ad Claud. iv. Cons. Honor. 244. Sueton. Aug. 80. 'Dextræ quoque manus digitum salutarem tam imbecillam interdum sentiebat, ut torpentem contractumque frigore vix cornei circuli supplemento scripturæ admoveret.' et ad ejus forte exemplum Tertul. ad Martyras cap. 1. 'Contractus et torpens tum coluber excantatus.' Ita 'Vermes contractos' dixit Vegetius de Art. Veterin. iii. 4. Manil. ii. 252. 'Tuque tuo, Capricorne, gelu contractus in astris.' Sic Erasmus recte et Latine Lucæ xiii. 11. *Συγκύπτουσιν* vertit *Contractam*: nam et ita de podagricis Seren. Sammon. 'Contractos nervos' dixit, cap. 43. et 55. Virgil. Georg. iv. 295. 'Exiguus primum, atque ipsos contractus ad usus, Eligi-

tur locus.' Et ita Tzetzes illa Hesiodi Oper. et Dier. 518. τροχάλῳ δὲ γέροντα τίθῃσι, explicat per κεκυφῶτα, id est, incurvum, contractum. Hinc ad animum transtulit Seneca Cons. ad Marciam vii. 'Firmissimorum quoque animorum contractio:' ubi vide Lips. An vero apud Virgilium 'Contractum frigus' dictum sit, ut 'morbus' et similia, dubium facit Seneca qui de Ira ii. 19. 'Frigidi mixtura timidos facit: pigrum est enim contractumque frigus.' *Burm.*

20 *Copiosa*] Omni rerum copia instructa. *Schef.*

21 *Satis profecto*] Non videntur apte hæc verba Formicæ dari, sed fabella finiri in priore versu. Quare forte legendum: *Satis profecto retudit superbiam Fabella talis, hominum discer-*

nens notas Eorum, &c. Illud enim profecto est approbantis Phædri, ut sæpe Terentius et alii. Si vulgata placet, legerem per interrogationem, *Satin' profecto retudi superbiam?* *Burm.*

Retudi superbiam] Plures utrobique rationes suggerit Anonym. Fab. 36. *Prasch.*

22 *Talis*] I. e. hæc. *Schef.*

Notas] Signa, indicia, characteres. Senec. Ep. 96. 'Signa cujusque virtutis et vitii, ac notas reddentem.' Et 52. 'Nos ex illa prima nota non sumus.' Hinc *notatio*, apud Auctor. ad Heren. 'Notatio est, cum alienius natura certis describitur signis, quæ, sicuti notæ quædam, naturæ sunt attributa.' *Schef.* Vid. ad Petron. 83.

FABULA XXIV.

4 *Simonides*] Historia hæc lucem capiet ex Ciceronis De Orator. ii. c. 86. ubi prolixè narratur. *Nev.* De hoc multa Rittersh. ad fab. 78. Is fuit, qui tractandis rebus, quæ miserationem exigunt, excelluisse creditur. Vid. Voss. Comm. Rhet. ii. 10. 5. Fuit σὺγχροπος Theognidi Megarensi: a quo etiam in Gnomis appellatur. *Prasch.*

5 *Victoris laudem*] Talem, qualis victoribus tribui solebat, qui vicissent in spectaculo solenni, et reperiuntur plures apud Pindarum poëtam. Quanquam ego mallet scribere *Victori*, et ad *pictæ* referre. Qua in sententia cum nunc esse videam et maximum Gronovium ex ipsius Observationum editione postrema p. 682. vehementer mihi gaudeo. *Schef.*

Victoris laudem] *Laudem*, id est, laudationem. Suetonius Calig. c. 20. 'Victos victorum laudem componere

coactos.' Hinc vulgata lectio apud Livium lib. viii. p. 119. edit. Sigon. potest defendi; ubi pro 'funebribus laudibus' Muretus perperam conjiciebat *laudationibus*. *Gud.*

Victori laudem cuidam pycæ ut scriberet] Quintil. lib. xii. 'Quum pugili coronato carmen, quale componi victoribus solet, mercede pacta scripisset.' *Rig.*

Cuidam pictæ] Scopas is est, cujus familiæ meminit Theocritus, Idyll. xvii. *Nev.* Plauto Cl. Ursino nostro, qui leg. *pyctæ*. *Pycta* Græcis pugil est: qua voce ex Latinis quoque utitur Plin. Hist. Nat. vii. 47. Quem *Pyctam* Phædrus, eundem 'Pugilem coronatum' nominat Fabius, qui, præter Cic. et Val. Max. laudatos Rittershusio, hanc fabulam recitat Inst. Or. xi. 2. *Prasch.* Id est, pugili. Pessime in edit. Rit. *pictæ*, pro, ornatæ, inquit. Sed aliud agebat. Ce-

terum hæc historia fuisse et κατὰ πλά-
τος a Quintiliano narratur lib. xi. 11.
Operæ pretium erit legere. Ibi pro
Granone, restitue *Cranone*. In Thessa-
lia enim *Cranon*. Faber. Pugili. Et sic
Columella, Seneca, Plinius usurpa-
runt, ut notavit optime Rigaltius,
qui et isto modo primus ex codicibus
bonis edidit. *Schef.* Nomen ante ho-
mini fuit Scopas, fortunato et nobili
Cranone in Thessalia. Cicero de
Orat. ii. 86. ubi hanc historiam nar-
rat, et Val. Max. i. 8. 7. *Freinsh.*

Pyctæ] *Pugili*, inquit Viri docti.
Imo pugili coronato. Πύκτης Græ-
corum latius patet, quam Latinorum
Pugil. Utraque vox significat primo
cum, qui se pugilatu exercet, etiamsi
tyro; deinde Græci eum etiam πύκ-
την vocant, qui pugillatu vicit, quod
Latinis nunquam *pugil* significat, nisi
victoriæ nota addita; sic 'pugil co-
ronatus,' Quintiliano; 'Olympices
Pugil,' Ciceroni; 'Pugil victor,' Ho-
ratio in Arte Poët. 'Quos Elea do-
mum reducit Palma cælestes, pugil-
lemve equumve Dicit,' Od. iv. 2. 17.
Hinc brevitatis causa a Latinorum
alios recepta est veluti in civitatem
vox Græca *Pyctes*; semper tamen
pro pugile victore, ut hoc loco Phæ-
dri. Similiter Plinio H. N. vii. 'Eu-
thymus Pyctas:' Et Senecæ Nat.
Quæst. lib. iv. 'Apollonius Pyctas:'
uterque pugilatu celebres meruere
palmam. Ita et Columellæ lib. viii.
de Re Rust. c. 11. lepide Gallus in
pugna et certamine adversarii sui
victor *gallinaceus pyctes* vocatur. Ver-
ba sunt: 'Plerumque totum patri-
monium, pignus aleæ, victor galli-
naceus pyctes abstulit.' Julius Fir-
micius scribit Leporis sidus in horo-
scopo facere 'Pyctas Macherarios.'
Heliogabalus, auctore Lampridio c.
25. 'gladiatores ante convivium pug-
nantes sibi et pyctas frequenter exhi-
buit.' Ita olim lectum, et postea a
Casaubono ex Codice regio restitutum.
Sed in Salmasii textu non ex-

stat. Frequens est eo sensu in vete-
ribus Græcorum Athletarum Inscripti-
onibus ΠΥΚΤΗΣ et ΔΙΣ ΠΥΚΤΗΣ.
Latine recte verti potest *pyctes* et *bis*
pyctes; perperam *bis pugil*, nisi ad-
datur *victor*, vel *coronatus*. Hoc,
etiamsi leviculum est, ad utriusque
linguæ proprietatem monere visum
est. *Gud.*

Pyctæ] *Pugili*: abecedariis notum.
Sic apud Columellam, Senecam Nat.
Quæst. initio libri iv. Plinium lib.
vii. *Rig.*

Pictæ] Id est, ornate, splendide,
ποικίλως. Sic *pingere* pro, ornare, su-
pra quoque usurpabat lib. ii. fab. 2.
Quod enim Colero videbatur legen-
dum, *fictæ*, non probo; quamvis ille
defendat hoc argumento, quod *figere*
Poëtarum sit proprium: et quia apud
Nonium, 'Populum salute et fictis
versibus Lucillius, quibus potest, im-
pertit.' Malim quoque hic pro *Victo-
ris* legere *Victori*. Nomen ei Sco-
pas fuit, homini fortunato et nobili
Cranone in Thessalia. *Ritt.*

6 *Certo conduxit pretio]* Plinius
Epist. lib. iii. ult. 'Fuit moris anti-
qui, eos, qui vel singulorum laudes
vel urbium scriperant, aut honoribus
aut pecunia ornare. Nostis vero
temporibus, ut alia speciosa, ita hoc
imprimis exolevit; nam postquam
desiimus facere laudanda, laudari
quoque ineptum putamus.' *Gud.*

Conduxit] Ne te moveat Rittershu-
sii editio, in qua scriptum *conduxit*,
quod et in Notis expositum ab eo
est: nam corruptum codicem seque-
batur Rittershusius. *Faber.* Nil hic
nos moratur Rittershusius, qui pravo
codice est usus: *condicere* significat,
promittere petenti. Cic. Ep. Fam. i.
'Nam cum mihi condixisset, cænavit
apud me.' *Schef.* Nescio, an tam
valde sit improbanda Rittershusii lec-
tio *conduxit*, ut et Pithæus ediderat
e Mss. quod mutavit Meursius: qui
dicit: 'Simonides enim non con-
duxit, sed conductus erat.' Sed fal-

litur. Nam et illi *conducere* dicuntur, qui certo pretio aliquid faciendum aut præbendum conduxerunt. Fest. in *Redemptores*, ubi et *Condixerunt* alii legunt. Sic apud Cic. de Divin. II. 21. 'Redemptor, qui columnam illam de Cotta et de Torquato conduxerat faciendam:' id est, certo pretio susceperat. Et ita in jure sæpissime, ut in l. 58. §. ult. l. 59. l. 62. ff. locat. cond. et in l. 25. §. 7. ff. eod. ex quibus apparet eleganter *conducere* dici de eo, qui mercedis et lucri gratia quid suscipit. Cicer. ad Q. Frat. III. 1. 'Tum is mihi respondit, se ipsum ejus operis H. S. XVI. conductorem fuisse.' Ita etiam 'Locare' dicitur, qui quid faciendum certo pretio alteri mandat: l. 5. §. 2. ff. de præscr. verb. quod et apparet, quod postea dicitur Simonides 'Opus approbasse,' quod facere debebant conductores, ut patet ex l. 24. et 36. et 58. §. 2. ff. eod. nec tenebatur approbare, nisi conduxisset; et hæc ex formula solenni in locatione et conductione verba addebantur, 'Opus approbavit.' Lepide ergo et salse hoc verbo utitur Phædrus, ut simul notet sordes Simonidis, qui mercenariam poësin habebat, quas et alii auctores in Simonide notarunt. Sic 'Conducti testes' Ovid. Amor. I. 10. 37. et ita Quint. Decl. XII. 'Classis nostra vecturam facit, et vicinarum civitatum copias mercede conducit.' Ita enim scribendum putavimus, pro ignoto verbo *reconducit*. Vide et quæ olim ad Petron. cap. 101. notavimus. *Burm.*

Conduxit] Velut redemptor quidam operis, quem JC. vocant. Unde mox sequitur: 'Opus adprobavit:' quod genus loquendi ex usu juris mutuatus est Phædrus: ut et alia quædam. Vide leg. 24. si in lege. in pr. et l. 36. opus: et l. seq. D. Locat. Brisson. lib. De formul. *Ritt.*

Secretum] Locum solitarium intel-

git, meditationi ac carminibus aptum. Vide quæ scripsi in De Stylo cap. 13. *Schef.* Quod meditantium portus et asylum est. Ideo dicitur in Andria II. 4. 2. 'Venit meditatus alicunde ex loco solo.' Secretum poetarum sigillatim describit Auctor Dial. de Caussis Corrup. Eloq. c. 12. et attingit Plin. Ep. lib. IX. 10. Oratorum Quintil. Inst. Or. X. 3. Epicuri aliorumque Philosophorum P. Gassend. Vit. Epic. VII. 6. Digni, qui legantur, isti loci, tam ob suavitatem, quam opinionum discrepantiam: siquidem alii hortos ac nemora, alii clausum cubiculum, meditantibus commendant. *Prasch.*

Secretum petiit] Secretiorem amant secessum Poëtæ; nam ut ille: 'Carmina secessum scribentis et otia quærunt.' Alio sensu apud Sueton. Calig. c. 23. 'Aviæ Antoniæ secretum petenti.' Et Plin. Ep. I. 5. 'Regulus, illuc me persecutus, secretum petit.' Ita hactenus Phædri hic locus intellectus: sed forte melius legi posset, *decretum petiit*. Fiebant enim decreta de victoribus; ex illo ergo decreto Simonides materiam carmini quærebat. *Decretum* hoc, τὸ δόγμα scilicet ἐλλανικοῦντων; talia enim δόγματα sive decreta perscripta fuisse discimus ex inscriptione Græca apud Fulvium Ursinum, quam vide apud Ant. Aug. de leg. n. 30. et apud Gruterum p. CCCXXVII. Vide et Pindarum et ejus commentatores, imprimis Prolegomena Olymp. et Pausaniam in Eliac. &c. Vide Fabri Agonistica. *Gul.*

Secretum petiit] Quia, ut Ovidius ait, 'Carmina secessum scribentis et otia quærunt.' Unde nos ad Emblemata de passere solitario in Centur. III. Joach. Camerarii V. Cl. sic faciebamus: 'Secessus præclarum aliquid meditantibus aptus. Namque boni in strepitu nil peperisse queas.' Alludit eodem et Martialis. Scripsi autem *petiit*, pro, *petiit*. Quomodo

etiam præcedenti fab. 21. vel legendum, vel certe scandendum est, *perIt*, non *periit*, ut editum est. *Ritt.*

Petit] Mallem, *petIt*, ut cap. sup. 21. *perIt*, quomodo jam olim voluit et Rittershusius. Nam et reliqua efferuntur isto tempore. *Schef.*

7 *Exigua cum frenaret*] Cohiberet materia, propter suam exiguitatem, ut libero impetu non posset evagari, sicut alias erat suetus in argumento amplo. Cicero Ver. v. 'Ejus animus conscientia sceleris frenabat.' *Schef.*

8 *Usus poëtæ, ut moris est, licentia*] Salmasius distinguit, *Usus poëtæ, ut moris, est licentia. An Usus poëtici moris est licentia?* Quintilianus lib. 11. 'More poëtis frequentissimo.' An vero *Usus Poëtæ memoris est licentia?* *Memoris*, id est, grati, qui non obliviscitur beneficiorum. Terentius Adelph. 'Scio te non nsum antehac amicitia mea; Memorem me dices esse et gratum.' Cicero de Orat. 'Diligens, memor, sobrius Orator.' Tria verba illa, *secretum, materia, interposuit*, mire favent huic lectioni. *Gud.*

Usus poëtæ, ut moris est, licentia] Quintilianus: 'More poëtis frequentissimo digressus, in laudes Castoris et Pollucis exierat.' *Rig.*

Poëtæ moris] Malim, *Poëta. An, moris Poëtæ*, id est, Poëtici? Sed quis ille mos est, de quo dicit? Præceptum hic secutus est Simonides illud, quod inculcat Aristoteles in Topicis: Ut, si materia nobis inanior aut sterilior obtigerit, illuc orationem deducamus, ubi abundare, et, a proposito digredientes, velut in campo libere excurrere atque exultare possumus. Quod et Pindarum sæpe fecitasse videmus, et Horatium aliquando. Eundem Poëtarum morem ornandi causa usurpatum a Simonide fuisse etiam Cicero indicat. Ex illo enim sumpta est hæc narratio, de Oratore lib. 11. Sed non parum eam locupletavit et exornavit Phædrus,

ut lectorem docebit collatio. Quamquam illud omisit, quod tradit Cicero, Simonidem hac occasione artem invenisse memoriæ, et ex eo, quod meminisset, quo eorum quisque loco cubuisset, demonstratorem uniuscujusque sepeliendi fuisse, cum alii neque Scopam, neque ceteros convivas, cœnaculi ruina oppressos atque obtritos, ullo modo internoscere potuissent. Vide et Valerium Max. l. 1. c. 8. De Miraculis. *Ritt.*

Poëtæ moris] Cicero citato jam loco: 'In quo multa ornandi causa Poëtarum more in Castorem scripta et Pollucem.' *Nev.* Cohærent hic, *licentia Poëtæ*, quæ intelligitur ea quam habet, ut poëta, qua talis est. Si quid autem hic mutandum, pro *poëtæ* scriberem *poëta. Schef.*

Ut moris est] Conjungunt illud præcedenti *ut*. Ego mallem adjungere sequentibus, et referre ad *Usus. Schef.*

9 *Interposuit*] Inter ea, quæ proprie argumentum postulabat. Ita supra lib. 11. prol. 'Interponere aliquid dictorum:' lib. 11. 1. Cato: 'Interpone tuis nonnunquam gaudia curis.' *Schef.*

Ledæ] Ms. *Læde. Gud.*

Ledæ sidera] Intelligit *Διοσκούρους* (ita vocantur etiam in Actis Apostolicis xxviii. 11.) Pollucem et Castorem: qui et communi nomine Castores. In Herc. Fur. Senecæ Act. 1. vs. 13. Junoni dicuntur 'Clara gemini signa Tyndaridæ:' sed illo quidem loco male, viventibus adhuc ipsis, necdum in Deorum numerum relatis. Judicium est magni Vossii Inst. Or. v. 11. 7. *Prasch.* Non cohærent hæc, sed *sidera* pertinet ad *gemma*. Non enim erant *Ledæ sidera*, sed filii, qui simul fuerunt *sidera*, Gemini, itemque Castor et Pollux vocata. Vide Manilium, Hyginum et alios. *Schef.*

10 *Auctoritatem*] Hoc vult: retulisse Simonidem, quæ de simili Cas-

toris et Pollucis victoriā memorantur, ac per comparationem istam cum hæc victoriā auctoritatem fecisse majorem illi. *Schef.*

Referens] Commemorans; de narrantibus, proprie. Ita sup. lib. III. 'Talem tum fabellam retulit.' *Schef.*

11 *Opus adprobavit*] Scilicet Simonides illi, qui sub certa mercede id ab eo exegerat. Solennia verba, sicut Rittershusius et Brissonius observant. Vitruv. IX. 3. 'Hiero coronam immāni pretio locavit faciendam, et aurum ad sacoma rependit redemptori. Is ad tempus opus manufactum subtiliter regi approbavit.' *Schef.* Con-

ductores approbabant; qui locaverant probabant. Unde male Guictus hæc verba ad Pyctam refert, cum Schefferus recte ad Simonidem pertinere vidit. Vide Gruter. ad Senec. de Clement. I. 15. Gronov. ad Senec. Natur. Quæst. VII. 16. Budæum in Not. posterior. ad Pandect. ad l. 7. §. 2. ff. ad l. Jul. repetund. et nos ad Quinct. Decl. VII. pr. *Burm.*

Opus adprobavit] Quis, et cui? Simonides scilicet Pyctæ, qui ejus operam condixerat. Solennis hæc formula, satis explicata commentatoribus. Inscriptio Beneventana:

C. BETVLEIVS. Q. F. FALERIVS. MONVMENTVM
FACIVND. CVRAVIT

SEIBI. ET. VXORI. EPIDIAE. P. F. NERIAE. EIDEMQ.
PROBAVIT.

E schedis Piccarti Reineius hanc edit in Syntagm. Clas. 14. Insc. 94. haud paullo corruptiorem, et frustra tentavit mederi. In versu secundo legit NEREIDI, quasi vero *Neria* cog-

nomen esse non posset; et sane mulieribus cognomen *Neria*, ut viris *Nerius* fuit. Inscriptio Romana, quam ex literarum forma ad Caracallæ tempora referebamus:

L. ABVCCIVS. NERIVS. ET. ABVCCIA. PIERIS
PORTICVM. SCAMNA. MENSAS
COLLIBERTIS. SVIS. SVA. PECVN. D. D.

Istius familiæ Abuccia, ut hoc obiter dicam, detecta est, cum Romæ essem, ad viam Appiam Camera sepulcralis, in qua erant Inscriptiunculæ in dispositis ollis numero XLIX. in toti-

dem tabellis marmoreis. Ejusdem tamen Abuccii Nerii parvulus marmoreus titulus Caietæ in Ecclesiæ S. Quirici visus fuit: forte id loci decesserat:

L. ABVCCIO. NERIO. COLLIBERTO
SVO. BENEMEREN. ABVCCIA. PIERIS
SIBI. ET. ABVCCIAE. PRISCAE
FILIAE. SVAE.

Sic 'Claudius Nerius,' et 'Sex. Rustius Nerius.' Fuit et fœmina talis gentilitio nomine. Romæ in cinera-

rio quadrato marmoreo apud Herculem Ronconium:

M. NERIO. FAVSTO
NERIA. M. L. LAMPAS
PATRONO. SVO
MERENTI.

CASSIAE
HELPIDI.

Et familia *Neria*:

D. M.
NERIAE. AMIA
C. MVTIVS. SABINIANVS
CONIVG. B. M. F.

Beneventi. Cæterum nihil in hoc nomine *Neriæ* vitii; sed monstrum erat C. LENTVELLIVS Q. F. FALERIVS. Rectum est sine dubio BETVLEIVS. Aliquid vero latet in FALERIVS. An

Falernus cognomen? Ultima verba vitiose in schedis Piccarti, FIDEMQ. PROBAVIT. Nihil facilius fuit eo, quod ex Rhedii libro dedimus: EIDEMQ. PROBAVIT. Reinesius emendabat, Epist. XLVI. ad Rupert. p. 401. IDEMQ. 'Formula,' inquit, 'solennis circa operum publicorum curam, ut iidem, qui facere curassent, etiam probasse facta dicerentur.' *Gul.*

12 *Quum reliquam posceret*] Quasi vero pars, quam posceret, tantum una fuisset reliqua; at bonus ille Simonides, si Phædro credimus, ex mercede pacta nil, præterquam partem tertiam, accepit; restabant ergo duæ. Scribe ergo meo periculo *reliquis*; nisi quis malit, *reliquum*; ut est apud Ciceronem; vel *reliqua*, ut eodem sensu apud Tacitum dicuntur Cætera. Sic sæpe *reliqua* subjiciuntur aliis expressis partibus. Suetonius Jul. 83. 'Instituit hæredes sororis nepotes, C. Octavium ex dodrante, et L. Pinarium et Q. Pedium ex quadrante, reliquos in imacera. C. Octavium,' &c. Ubi optime Lipsius conjecit, *ex quadrante reliquo*. Simili mendo calculi in ipsa hac historia laborant alii. Quintil. Inst. lib. XI. 2. Simonidis 'vulgata fabula est: Cum Pugili coronato carmen, quale componi victoribus solet, mercede pacta scripsisset, abnegata ei pecuniæ pars est, quod more Poëtis frequentissimo digressus in laudes Castoris et Pollucis exierat; quapropter partem ab iis petere, quorum facta celebrasset, jubebatur; et persolverunt, ut traditum est.' Ita circumfertur hodie; et sane haud diffitemur, quod absque veteribus libris prope nulla foret erroris suspicio. Primus Codex Medicæus summæ fidei et vetustatis, *abnegatam nei pecuniæ partem*. Neque aliter alii ex vetustioribus. Editiones primæ, *abnegatam ei pecuniæ partem*, perperam omisso, tanquam superfluo et nihili, ut falso pu-

tabant, *n*. Legendum est omnino, *abnegatas duas ei partes*. Illud *n* non est litera, sed numerus II. scriptumque fuerat, ut veteres solebant, *abnegatas II ei*. Id oscitantem Librarium adeo fugerat, ut tanto Auctori, haud contentus semel injuriam fecisse, alteram labem statim addiderit. Sequitur enim in membranis, *quapropter partem bis ab iis*. Quis non videt initio fuisse *partes II*, ex quo stupor iste suum *bis* formavit; cum duas scribere debuisset? Sed quam dixi veterem et veram lectionem, præter membranarum vestigia, quibus libenter inhæremus, facile Phædri hoc exemplum præstabit. Ciceroni vero, hanc historiolum De Oratore lib. II. narranti, ex hisce locis recte constitutis adversus plane similem corruptelam certissimum est remedium. Narrat autem 'nimis illum sordide Simonidi dixisse, se dimidium ejus rei, quod pactus esset, pro illo carmine daturum; reliquum a suis Tyndaridis, quos æque laudasset, peteret, si ei videretur.' Nihil absurdius hac lectione: si dimidium fuit, quod pactus fuisset, totius narrationulæ finis, veritas, et gratia perit; nam non sordide fecisse dici potest, qui dat ex pacto, quod promiserat. Optime notarunt editores postremi vocem hanc *dimidium*. Quare si a Ms. aliquo abessent hæ voces, *dimidium et rei*; legerem *se tertiam ejus, quod pactus esset*. *Tertiam*, quemadmodum in aliis similibus numeris eleganter, ut partem subintelligas. Notus ex Suetonio facetissimus Ciceronis jocus in Cæsarem ejusque amicam Serviliam; 'Quo melius emptam sciatis, Tertia deducta est.' Sensus primo et simplicissimo, tertiam partem summæ; secundo et aculeato, filiam Serviliæ Tertiam intelligi, haud obscurem erat. Ita et Phædrus lib. I. fab. 5. 'Tum quia plus valeo, me sequetur tertia.' Tacitus Ann. lib.

IV. 'M. Lepidus quartam accusatoribus secundum necessitudinem legis, cætera liberis concessit.' Sic in jure 'Quarta Falcidia.' Cæterum illud *tertiam* plane eodem modo periisse suspicamur, ut in loco Quintiliani supra demonstravimus, quod compendio Veteres scribere solebant, III. qui numerus postea facillime neglectus, sive hunc pro litera *m* acceperint librarii rudes, sive in illud *nei*, quod hactenus contra fas et sensus rationem, instar putidissimi glossematis, locum hunc fæde maculavit, pro capitu suo mutarint. Quod si cui mirum videatur, aut veteribus insolitum, ejusmodi numerorum notas adhiberi; is primum sciatur, in vetustissimis membranis fere haud aliter reperiri; deinde id mirari plane desinet, si non tantum 'Tres,' 'Ter,' 'Tertium,' 'Ternum,' &c. ita notari; sed, quod magis novum est, triremes eodem plane compendio III. passim in vetustis Romanorum lapidibus scribi atque intelligi, quod omnium oculis exponam. Talis est lapis Puteolanus

apud Gruterum p. 13LXI. 1.

D. M.

C. SENIO. SEVERO

MANUPLARIO. EX. III. FI

DE. NATIONE. BESSVS.

Indicis magni magnus Auctor, qui EX III. FIDE ex cohorte *tertia* Fide interpretatur, aliud agebat, cum illa scriberet; aut potius, quicumque tandem hæc atque ejus generis alia plurima παραράματα ὅσα κῶνις Indicibus cæteroquin adjecit. Scaligerum hunc fuisse, haud crediderim. Manipularius miles iste classis Prætoriae Misenatium ex triremi FIDE fuit, quæ a παρασήμῳ et signo Fidei nomen acceperat; idque partim ex aliorum veterum monumentorum usu et ratione, partim ex ipso loco, quo exstitisse lapis dicitur (Puteolis nempe, hoc est, ad Miseni Portum sinumque, classis prætoriae maris inferi celebrem certamque stationem), ignorare nemo poterit. Similes fere, sed paululum apertior, nobis observata est Inscriptio Ravennæ ad S. Mariæ in porticu, ubi portus classis maris superi:

C. TREBONIVS. LVPVS. NARESSVS

MIL. EX. C. PR. III. PACE. VIX. ANN.

XXXVIII. MIL. ANN. XIII. M. VALERIVS

RVFINVS. HE. PON. CYR. AMI. BENE. MER.

LVPVS, natione Naressus, e Dalmatis iis, qui apud Plinium hactenus levi mendo, ut hinc discimus, *Naresii* scribuntur, MILES EX Classis Prætoriae Ravennatium TRIREMI PACE fuit, sic dicta, quod pictam sculptamve Pacis figuram puppe ostentaret. Similiter in Romano lapide, quem in hortis Cælimontanis Mattheiorum vidimus, IIII FORTUNA, est Fortuna quadriremis, ita appellata a Fortunæ tutela et παρασήμῳ, quæ duo si unquam diversa fuerint, ut alibi disputamus, iis temporibus sane nihil discrepabant. Lapidem hunc Romæ in hortis illis vidimus. *Gud.*

Reliquium] Ut supra lib. I. fab. 31. et lib. III. fab. 4. *Ritt.*

13 *Reddent*] Optime, nec quidquam muto. Remittit Simonidem ad eos, velut debitores ad solvendum paratos. *Schef.*

Laudes duæ] Mendum fædissimum, et a nemine tamen, quod mecum mireris, animadversum: lege et distingue: *Illi, inquit, reddent, quòrum sunt laudes, duo.* Illi duo, quorum laudes sunt a te expositæ, solvent quod pretio deest. Quintilianus in hac ipsa historia: 'Quamobrem partem ab iis petere, quorum facta celebrasset, jubebatur.' Notandum autem arbitrator quod ab eodem scriptore contra receptam de Tyndaridarum miraculo opinionem scriptum est. En tibi hominis verba: 'Quanquam,' inquit,

‘totum illud de Tyndaridis fabulosum videtur, neque omnino hujus rei meminit poëta, non taciturnus de tanta sua gloria.’ Unde igitur, et quorsum tam late divagata illa fama est? nam passim hæc legas. Sed heus tu, nescis illud Lucretii, nimis, o nimis verum? ‘Ideo jactant miracula dictis, Aut aliqua ratione alia ducuntur, ut omne Humanum genus est avidum nimis auricularum.’ *Faber*. Quid? an ergo numerantur et laudes? scribo, *laudis duæ*, ut sit sensus: Illi, quorum sunt duæ reliquæ partes laudationis, reddant tibi, quod postulas; ego enim quod pactus sum, pro mea parte solvi. *Faber* putat, *duo*, ut respiciat antecedens *Illi*. Sed alterum rectius videtur. *Schef.*

Laudes duæ] Solæcismus. Sed scripserat Phædrus, ut Scheffero jam visum, *laudis duæ*; subaudi, partes; quod ideo omissum, quia jam proxime antecedit. Est autem elegans ellipsis et veteribus frequens, in numeralibus omittre partes. Cicero in Divin. ‘Quam illa primarum:’ ubi Asconius: ‘Subaudi, partium.’ Ad Att. Ep. i. 14. ‘Amoris tibi primas defero.’ Et de Nat. Deor. ‘Ad quem Epicurei primas deferebant.’ Et de Clar. Orat. ‘Primas in causis agebat Hortensius.’ Et de Orat. ‘Ingenio primas concedere.’ Sic et legendum in Acad. In omnibus vulgo additur partes. *Gud.*

14 *Verum ne*] Veteres editiones habuerunt, *ut ne*, quod probat Vlitius in doctissimis ad Cyneget. Commentariis, atque eleganter abundare, ut in illo Gratii vs. 240. ‘Et tamen ut ne prima fruentem pignora fallant.’ *Schef.* Lege, *Verum ne ingrâte te dimissum sentias*. Heins.

Ut ne ira te dimissum sentiam] Lego, *ut ne iratum te dim. sen.* Pithæus tamen in vetustiss. se legisse testatur: *irate te dim. sen.* *Ritt.*

Ne irate] Ms. Rem. *ut ne*. Sic Terentius And. iv. 2. ‘Ut ne Pater per

me stetisse credat.’ Græci *ἴρα μή. Gud.*

Irate] Varie emendant *ira te, irate te, iratum te*. Nil probō, sed scripturam veterem retineo: contra autem illud *sentiam* non bene concoquo; quid enim *sentiam dimissum*? cur ipse metuunt de se ne sentiat? scribo ergo *sentias*. Hoc dicit: Solvent illi duo, quos pariter mecum laudasti, reliquum. Ne tamen putes propterea, quod eorum laudes admiscueris meis, esse me iratum tibi, ecce signum certum amicitiae, voco te ad cœnam. *Sentias* est, existimes, censeas. *Schef.* *Sentiam* probum videtur: nam si non promitteret ad cœnam, iratum inde colligeret Simoniden: nisi mallets, ‘Verum ut ne ingrâte dimissum te censeas.’ *Ut ne* Livio ademit Gronov. lib. XLV. 23. nescio an jure. Senec. de Benef. III. 10. ‘An hoc indicamus, ut ne demus beneficia sine teste?’

15 *Ad cœnam mihi promitte*] Phrasis Plautina, qua ille in Menæchm. et Stichonitur. Aliud est ‘Condicere alicui ad cœnam,’ vel ‘Cœnam condicere,’ vel etiam absolute, ‘Condicere alicui,’ apud eundem Plautum Stichon, et Ciceronem ac Suetonium. *Promittit ad cœnam* invitatus: *Condicat* qui prior et ultro seu invocatus denuntiat, se apud alterum cœnaturnum, quod non nisi familiarissimi facit. *Ritt.*

Promitte] Plin. Ep. i. 15. ‘Heus tu, promittis ad cœnam, nec venis.’ *Nev.* Formula invitantium propria, ut ex Plauto constat. *Schef.*

16 *Es in numero mihi*] Quid ita, inquires? Quia cum olim alicui blandiebantur, ‘Patrem,’ ‘Fratrem,’ &c. vocabant. Horat. Symmach. et alii. Inde ille nugator adolescens apud Terentium, Lenonem alloquens et eum cupiens flectere: ‘Tu parens,’ inquit. *Faber*. Ego te pro tali habeo, ego te inter cognatos meos numero, adeo non debes de ira quadam mea in te suspicari. Ita loquitur ex con-

suetudine veteri, qua blandientes 'Patrem' aliquem aut 'Fratrem' appellabant, teste Terentio, Horatio et aliis, ut hic Faber commodè observat. *Schef.*

18 *Ne male dimissam gratiam cor.]* S. *Ne male dimissus:* vel lege, *Ne male DIS missam gr. cor.* Gud.

Male dimissam] Illud *male* refertur ad *corrumpet.* *Male corrumpere* est, imprudenter, et cum suo detrimento corrumpere, vehementius corrumpere, ut 'Male multare,' 'Male odisse,' et similia; *dimittere* est, ut in illo Ciceronis de Am. 'Est etiam quædam calamitas in amicitii dimittendis nonnunquam necessaria.' *Schef.* Lege, *Ne male dimissus gratiam cor.* Liv. xxvi. 20. 'Tandem majore gratia, quam venerat, classis dimissa est.' Et lib. xliii. 14. 'Gratiosa dimissio.' Et xliv. 3. 'Si Valerio Antiati credas, nec classe adjutum ab eo Prætorem esse, nec cum gratia ab consule profectum in Asiam.' Heins.

Corrumperet] Perderet. Tacit. Ann. xv. 71. 'Veniam, quam ab Imperatore receperat, vanitate exitus corripit:' pro, fecit ut nulla esset. Sic multi alii. Sensus et ordo: *Ne male corrumpet gratiam*, si eam dimitteret, ac recusaret oblatam. Legit tamen amplissimus Gronovius: *Ne male commissam gratiam dirumperet:* ac exponit: 'Amicitiam, tenui filio pendentem et vix cohærentem, prorsus dissueret. Commissam,' addit, 'elegantè, ut Plumbo commissæ,' apud Juvenalem. *Male commissam*, ut Sueton. Octav. 17. 'Marci Antonii societatem semper dubiam, incertam, reconciliationibusque variis male focillatam, abruptit tandem.' Horat. Ep. lib. i. 3. 'An male sarta Gratia nequicquam coit, et rescinditur?' *Schef.* Si Heinsii conjectura placet, *gratiam corrumpere* explicem pro, amicitiam rumpere, ut Ovid. in Ibin 39. 'Quam mihi sit tecum,

positis quæ sumsimus armis, Gratia commissis, improbe, rupta tuis:' nam aliter *gratiam corrumpere* dicuntur, qui beneficia dant maligne, non cito, non ex animo, &c. Senec. de Benef. 1. 1. 'Ita gratiam omnem corrumpimus, non tantum postquam dedimus beneficia, sed dum damus:' et ita hæc verba non Simonidem sed Pycetam spectarent. Pro Gronovii conjectura essent illa Petron. cxiii. 'Veritus ne inter initia cœuentis gratiæ recentem cicatricem rescinderet.' An et huc possit facere Ciceronis locus ex Ad Fam. ii. 16. 'Aut ut me existimares tam inconstantem, ut collectam gratiam florentissimi hominis effunderem?' Sed vix puto. At hæreo in hoc loco. Voluisse tamen iterum avaritiam Simonidis notare Phædrus videtur, qui, licet fraudatus esset, nolebat tamen hominis tam nobilis et potentis gratiam perdere, ne inde in ludibrium veniret aliorum, qui, hoc exemplo moti, postea similem ipsi fraudem facerent; quare voluit interesse convivio, ne, si male dimissus, et ideo iratus abstinuisset, reliqui scirent ipsi mercedem pactam negatam. Veniebat et in mentem *Ne male divisam gratiam corrumpet:* gratia, quam solus debebat Pycetes, male erat divisa, et pars ejus reddenda Castori et Polluci assignata. Ne præterea suo facto Deos offenderet, quasi diffideret illos posse duas partes reddere, noluit eorum quoque gratiam sibi minuire. Nam *corrumpere* est, deteriore, minorem facere, ut nullus inde ad nos fructus redeat. Sic Ovidius Amor. ii. 19. 58. 'Corrumpis vitio gaudia nostra tuo:' et Propert. ii. 12. 11. 'Non juvat in cæco Venerem corrumpere motu:' ubi vide Broukhusii notas. Heinsii tamen sequimur lectionem. *Dimittere* autem et *dividere* a librariis confundi didici ex Ovid. Met. iii. 381. *Burm.*

19 *Rediit]* Accessit, venit denno

Simonides. *Schef.*

Recubuit] Accubuit; Horat. Ep. i. 1. 'Si potes Archais conviva recumbere lectis.' *Schef.*

Recubuit] Poëtæ nonnunquam pro, accubuit; quod optimæ Latinitatis est; sed post Neronis tempora frequentari cœpit *recumbere*, quomodo Græci ἀνακλίσθαι, ἀνακλίνεω. Horatius tamen Epist. i. 'Si potes Archais conviva recumbere mensis.' *Gud.*

20 *Splendebat*] Proprie hoc verbum de conviviis poni docuit Cerda ad Virgil. *Æn.* i. 637. et ita capienda illa Horat. Od. ii. 16. 'Vivitur parvo bene, cni paternum Splendet in mensa tenui salinum:' ubi præ reliquis interpretibus sapere sibi visus Dacieri, *splendet* exponit, placet, jucundum est. Minime; sed vult poëta, non se desiderare splendentem magno apparatu et poculis, ut hic, mensam; satis ipsi esse, si splendeat salinum, hoc est, omnem mensæ splendorem sola absolvat et faciat: non 'capit' Horatium 'splendor argenti multi,' ut loquitur Sat. i. 4. 28. sed solius salini. Sic idem verbum ad focum et mundam mensæ supellectilem retulit Ep. i. 5. 7. 'Jamdudum splendet focus, et tibi munda supellex:' et eodem sensu, se 'splendidiorem dominum neglectæ rei' dicit, Od. lib. iii. 16. *Burm.*

Hilare poculis] Virgil. *Ecl.* v. 'Et multo imprimis hilarans convivia Baccho.' *Prasch.*

21 *Lata*] Rigalt. edidit *late*. Sed sic Faber, cum editionibus veteribus, quod probo. Nam est ita dictum, ut *hilare convivium*. *Schef.*

Resonabat] Virgilium respexit, qui *Æn.* xii. 'Resonant late plangoribus aëdes.' Et sic alii. *Schef.*

22 *Repente quum*] Lege: *Repente quum juvenes duo sparsi pulvere*; vel quod melius est, *Rep. duo quum juv.* Vitat enim quantum potest . . . . *Gud.*

Duo juvenes] Lege, *Repente eccum*

juvenes duo sparsi. Vel *Repente eccum duo juvenes*. *Eccum* pro, ecce; non tantum pro, ecce illum. Plaut. Amph. 'Eccum Jupiter.' Terent. Eunn. iv. 7. 'Ubi centurio est Sanga, et manipulus furum? Sa. Eccum adest.' *Heins.*

Sparsi pulvere, &c.] F. *diffuentes*. Sic de iisdem geminis Pollucibus, victoriam Romanorum a Perse Macedonum Rege reportatam nuntiantibus, cum loquuntur historici et alii auctores, sudorem et pulverem, vel etiam pulverem cruoremque, ipsis tribuunt. Vide L. Annæi, sive Flori lib. ii. tit. De bello Macedon. 2. Symmachum Ep. lib. i. 89. Latin. Pacat. Drepan. Panegyric. Valer. Max. lib. i. c. ult. Lactant. lib. ii. c. 8. *Ritt.*

23 *Diffuentes*] Plinius lib. xxi. 13. 'Nam et sudore diffluunt.' *Schef.*

Corpora] Quid est, *corpora*? num Græco more ponitur, pro, quoad corpora? Atqui sudor non est, nisi in corporibus. Lego igitur *corpore*, ac ad sequens *Humanam supra formam* refero: Habebat, inquit, majus et speciosius corpus, quam vulgo solent homines. *Schef.*

25 *Provocat*] Ms. *provocent*. *Gud.*

Provocat] Vocet e convivio. Plautus in Pseud. 'Hers si domi est tuus, quin provocas.' Similiter in Bacch. Act. iii. Sc. 3. *Schef.* Terent. Eunnuch. iii. 1. 'Pamphilam cantatum provocemus:' ubi Donatus: 'Eleganter, quia ille foris est, hæc intus; illum intromittamus, hanc provochemus: hæc est in verbis Poëtæ germana proprietates.' *Burm.*

27 *Perturbatus*] Forte, *perturbatum*. Sed et servulus potuit esse perturbatus commotusque, conspectu tam augustæ formæ. *Schef.*

Excitat] Extra vocat. Nam *citare* est, vocare, ut superius dixi. Fabius lib. ii. 2. ubi refert hanc historiam: 'Nuntio est excitatus.' Cic. de Or. ii. 'Excitavi mæstem et sordidatum

sencin.' Sueton. August. c. 14. 'Militem in quatuordecim ordinibus sedentem excitari per apparitorem jussit.' *Schef.* Male Schefferus. *Excitat* etiam in exemplis ejus est, jubet surgere. Vide ad Petron. xvi. Apud Quinctilianum est 'Excitus,' in hac narratione. *Burm.*

Excitat] Id est, foras evocat: quod paulo ante dixerat, 'Provocat.' Sic infra lib. v. fab. 5. 'Concitat,' pro, Convocat. *Citare* pro, vocare etiam Guntherus noster sæpe utitur: ut 'In jus debere citari:' &c. *Ritt.*

Excitat Simonidem] Sueton. August. cap. 4. 'Cum spectaculo ludorum gregarium militem in xiv. ordinibus sedentem excitari,' &c. Quintil. 'Nuntio est excitus, quod eum duo juvenes equis advecti desiderare majorem in modum dicebantur.' *Rig.*

28 *Unum promorat, &c.*] Quintil. 'Nam vix eo limen egresso triclinium illud supra convivas corruit.' *Rig.*

Promorat] Ms. *moverat*. Gud.

Promorat] Terent. Eun. v. 3. 'Moeo. Ch. Video; sed nihil promotes.'

Triclinio] Nota hoc loco, *triclinium* sumi pro conclavi et cœnatione ipsa, ut apud Vitruvium, Quintilianum, et alios. Fallitur Servius, qui negat de conclavi aut basilica dici. *Gud.*

29 *Camara*] Ita Festus: 'Camara, et Camuri Boves a curvatione, ex Græco, καμπή, dicuntur.' Ita Glossæ veteres: 'Fornix, camara.' Item: 'Camara, testudo.' Alii dicunt *camara*. Vide Nonium. *Schef.* *Camara* semper scribendum esse docuimus ad Petron. xxx. et ita 'Concamaratus' Suet. Aug. 90. et 'Concamaratio' in lapide apud Reines. i. 105. *Burm.*

Camara] *Camara*, ἀψίς, ὑπόστων. Nicet. Chon. Ἡν καμάρᾳ ὑπόστωτος. Vet. Gloss. 'Fornex, Camara.' Vetus Interp. Juven. Sat. xiv. 'Mundentur parietes, vel camaræ.' Gloss. Isid. Ms. 'Camara, testudo.' *Rig.*

Camara] Sic veteres libri, plane

Delph. et Var. Clas.

ut Græci; atque ita constanter lapides; nam vitiose Gruterus 862. 5. *CONCAMERATVM*: contra scripturam lapidis, quem vidimus. Nonii et similium corruptis lectionibus nihil movemur. Perperam igitur apud Nonium 'Camera' et 'Cameri boves.' Forte scripserat nugator: *Camira* et *Camiri boves*. Certe *Camiri*, *Camagri*, *Camuri*, in Virgilii Codicibus varie scribitur. *Camaram* tamen apud Lucretium legit Charisius, quem vide Gramm. Vet. pag. 43. *Gud.*

31 *Ordo*] Series. Notat maxima minimaque distincte exposita. Tacit. Ann. iv. 69. 'Ordinem fraudis, suumque ipsi dedecus narravere:' et cap. 11. 'Ordo sceleris per Apicatam Sejani proditus.' Suet. Claud. 37. 'Nec dubitavit Claudius ordinem rei gestæ perferre ad Senatum.' *Schef.*

32 *Omnes scierunt*] Pro, sciverunt, intellexerunt. Num potius est a, sciscere, ut innuat, hanc certam, fixamque omnium sententiam fuisse? Ita censeo: et *sciverunt* Heinsius legendum putavit. *Schef.* Lege, *sciverunt* a, scisco. Liv. xxvi. 3. 'Id ei justum exilium esse scivit plebes.' Charis. lib. i. 'Omnium nominum, quæ sunt neutrius generis et in E terminantur, ait Plinius, Cæsarem scisse eosdem esse ablativos, quales sunt dativi singulares.' Dictys Cret. lib. v. e Ms. meo: 'Convivium publicum cœptum in honorem ducum scitorumque pacis.' Et paulo post: 'Auctor pacis ejus, scitorque cum Græcis amicitiae.' Curt. lib. viii. 1. 'Cæterum Macedones scivere gentis suæ more, ne pedes venaretur, sine delectis Principum.' V. Barth. Adv. i. 16. Gronov. ad Liv. xxvi. 16. *Heins.*

Numinum præsentiam] Castoris scilicet et Pollucis: de quibus supra sic dixit: 'Atque interposuit gemina Leda sidera.' Notum est enim, ex ovo Leda hos duos velut pullos exclusos esse. Unde Horatius: 'Nec ge-

Phædr.

2 T

mino bellum Trojanum orditur ab ovo.' Hi ergo gemini laudatori suo gratam hanc vicem rependerunt, ut eum ab interitu ac ruinæ oppressione eriperent incolumem. Sic alias quoque fructum pietatis retulit Simonides, quantumvis alioquin ob avaritiam male audiat. Cum enim ignotum quendam projectum mortuum vidisset, humavissetque commiseratione et humanitate ductus, et haberet in animo navem conscendere; per quietem moneri sibi visus est, ne navigaret, ab eo quem sepultura affecerat. Si navigaret, eum perituro esse naufragio. Itaque mutato consilio rediit Simonides, perierunt ceteri, qui tum navigarant: teste Cicerone De Divinat. lib. i. et Valer. Max. lib. i. 7. Usque adeo ne falsæ quidem religionis contemptus cuiquam impune abiit, nec ullum recte factum præmio suo caruit. Ἔστι δικαιοσύνης τε καὶ εὐσεβείας μέγ' ὕνειαρ, ut Musæo suo canit Orpheus. Τοῖς δὲ κακῶς ῥέξασι δίκης τέλος: οὐχὶ χρονοιστὸν οὐδ' ἀπαράτη-

τον, οὐδ' εἰ Διὸς ἔγγονοι εἶεν. Ἀλλ' αὐτῶν κεφαλῇσι καὶ ἐν σφετέροισι τέκεσσιν, Εἰλεῖται, καὶ πῆμα δόμοις ἐπὶ πῆματι βαίνει: ut habet oraculum Sybaritis redditum apud Ælium lib. iii. hujus sententiæ: *Improba facta manet sua pæna; nec hanc mora tollit, Nec patet effugium, quamvis Jovis inclyta proles Sint, qui peccarunt: sed pæna supra caput astat, Persequiturque domum, et noxam excipit altera noxa.* Prioris regulæ exemplum præbet Simonides, posterioris Scopas cum suis. *Ritt.*

Numinum præsentiam] 'Quis curam neget esse te Deorum, Propter quem fuit innocens ruina?' Martialis Ep. i. 83. Adserenda hinc alia vetus lectio Quintiliani, loco citato: 'Et illos quidem non invenit, fuisse tamen gratos erga se exitu compèrit.' Editiones primæ cum recentioribus Mss. *erga se eos exitu.* Scribe ex optimo Mediceo et altero pervetusto: *erga se Deos exitu;* atque id ex Phædri hoc loco plane confirmari videbit, qui integrum conferat. *Gud.*

EPILOGUS.

4 *Immodicæ*] Ms. *Immodica.* *Gud.*

Immodica offendunt] Πᾶν γὰρ τὸ πολὺ πολέμιον τῇ φύσει, inquit Hippocrates. Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ, ut alius fecit: Καὶ γὰρ καὶ μέλιτος τὸ πλεόν ἐστὶ χολή. Id est, *Mel quoque fel fiet, si nimium fuerit.* Malim autem hic *Immodicæ;* scilicet, argutiæ. *Ritt.*

Offendunt] Absolute; molesta sunt, ac tædiosa. Sic Cicero pro Chu. 'Bis apud Judices offendit.' Tac. Ag. 22. 'Honestius putabat offendere, quam odisse.' *Schef.*

5 *Chartis nomen, &c.*] Idem sibi et Cæsari, ad Trojam Hectoris tumultum lustranti, satis arroganter spondet Lucanus lib. ix. 'Invidia sacræ, Cæ-

sar, ne tangere famæ; Nam si quid Latiis fas est promittere Musis, Quantum Smyrnæi durabunt vatis honores, Venturi me teque legent. Pharsalia nostra Vivet, et a nullo tenebris dannabitur ævo.' Juvenili quadam jactantia, par Homero sibi visus, parem æternitatis famam jam spe devorabat. Longe maturiori modestia Statius suam Thebaida dimittit: 'Durabisne procul, dominoque legere superstes, O mihi bis senos multum vigilata per annos Thebai?' Et statim post: 'Vive, precor, nec tu divinam Æneida tenta, Sed longe sequere, et vestigia semper adora.' *Gud.*

Nomen] Eleganter, respectu famæ.

Ita Seneca Epist. xxi. 'Possum mecum duratura nomina educere.' *Schef.*

6 *Latinis dum, &c.*] Cicero de LL. i. 2. 'Dum Latinæ loquentur literæ, querens huic loco non deerit, quæ Mariana dicatur.' Ita Romani de perennitate suæ linguæ, quorum *μεγαλθυγία* in vaticinium vertit. Quod Deus forsitan ita voluit, ut ea via ad eos pervenirent 'necessariæ commotionis exempla: ut si virtutes, quarum istæ utcumque sunt similes, quas isti pro civitatis terrenæ gloria tenuerunt, pro Dei gloriosissima civitate non tenuerimus, pudore pungamur; si tenuerimus, superbia non extollamur:' ut huc accommodemus notabilia Hipponensis Episcopi verba de Dei Civ. v. 18. *Prasch.*

7 *Certe*] Sic supra: 'Donationis alapæ certe gaudio.' *Gud.*

9 *Poëtæ sunt molesti*] Qui iusta opera conscribunt, quos recitantes non possis absque maxima molestia audire. Huc enim Noster respicit, quod a Rittershusio bene observatum est. *Schef.* Ad molestiam illam re-

spicit Juvenalis principio Satyrarum: 'Semper ego auditor tantum? numquamne reponam, Vexatus toties rauri Theseide Codri?' Ubi Joan. Britannicus. Idem poëta Sat. iii. 9. insuper summas urbis molestias refert, 'et Augusto recitantes mense poëtas.' *Freinsh.* Et Ovidius Art. Am. ii. vs. 508. monet, 'Ne sua vesanus scripta Poëta legat.'

Poëtæ sunt molesti] Scilicet recitationibus suis: quibus frequentissimis fere enecabant homines. Nam, ut Horatius ait, 'Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.' Tales Martialis describit tum alios Poëtastros, tum Ligurinum lib. iii. quem uno et altero Epigr. perstringit hoc nomine. Talem Petronius Arbiter introducit in Satyrico Eumolpum, qui in triviis, in balineis, in conviviis sua hominibus quibuslibet carmina recitarit. Quantum tamen utilitatis habuerint recitationes vel poëmatum vel orationum inter amicos intelligentes recte et in loco usurpatæ a veteribus, ex Plinii Epistolis didicimus. *Ritt.*

LIBER V.

PROLOGUS.

1 *Interposuero*] Si dixero, Æsopum hoc aut illud fecisse, hanc recitasse fabulam. Hoc enim hic est *interponere*, nomen scilicet ejus addere, inserere fabulæ. *Schef.*

2 *Quicquid debui*] Fabulas ab Æsopo acceptas intelligit; eas ait reddidisse, quia sub ipsius nomine in præcedentibus proposuit. *Schef.*

5 *Inveniant*] Eleganter, ad notandam callidam excogitationem doli ac commenti. Quomodo apud Terent. Geta in Phor. act. iv. sc. 3. 'Inveni, opinor, remedium huic rei.' *Schef.*

6 *Marmorî adscripserunt Praxitelem, Myronem argento*] Praxitelis marmorea, et Myronis sive ærea sive argentea signa, quanto fuere in pretio, vel

unicus ille Ciceronis locus in Verrem lib. vi. ostendit, ubi statim initio: 'Praxiteles summo artificio marmoreum Cupidinem fecit illum, qui est Thespis, propter quem Thespiæ videntur, nam alia visendi causa nulla est.' Et statim de Myrone: 'Ex altera parte Hercules egregie factus ex ære: is dicebatur esse Myronis, ut opinor, et certe,' &c. Notum autem est, artifices Græcos operibus suis nomina sua adscribere solitos. Martialis Epig. lib. ix. 45. 'Alciden modo Vindicis rogabam, Esset cujus opus laborque felix. Risit; nam solet hoc; levique nutu, Græce nunquid, ait, poëta, nescis? Inscripta est basis, indicatque nomen. ΑΤΣΙΠΠΟΥ lego, Phidiæ putavi.' Videatur de Praxitelis Venere et Myronis bucula ærea Auson. Epigr. 57. Cicer. Verr. vi. 'Signum Apollinis pulcherrimum, cujus in femine litterulis minutis argenteis nomen MYRONIS erat insculptum.' Statius Sylv. lib. i. 'Quicquid et argento primum vel in ære Myronis Lusit, et enormes manus est experta colossos.' Similiter in statuis et monumentis antiquis, quæ hodie exstant, occurrunt nonnunquam artificum veterum nomina; quorum memoriam conservare, interest non tantum antiquitatis sed veteris etiam picturæ sculpturæque studiosorum; a quibus, ut qualemunque gratiam ineamus, quæ nobis sunt observata, occasione data, huc transcribere visum est. I. Augusti Clypeus (busto) Romæ in hortis Montalti, ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ ΚΛΕΟΜΕΝΟΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕ. II. Pugilis statua inferentis ictum, simulque eludentis, Romæ in hortis Borghesianis: ΑΓΑΣΑΣ (an scribendum ΑΓΑΘΙΑΣ?) ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΕΠΟΙΕΙ. III. Herculis omnium præstantissima statua, Romæ, Paulo III. Pontifice, in rudibus Thermarum Antoniniarum reperta, in palatii Farnesiani interiori porticu hodie conspicitur: ΓΑΤΚΩΝ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΕΠΟΙ-

ΕΙ. IV. Homeri Apotheosis, in admirabili tabula marmorea, An. 1657. in Marinensi Columnensium Principum ditione reperta, Romæ hodie in Palatio Columnensi: ΑΡΧΕΛΛΑΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΕΠΟΙΗΣΕ ΠΡΗΝΕΤΣ. V. Herculis sedentis corpus, truncum capite, et pedum majori parte mutilum, in hortis Vaticanis: ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ΝΕΣΤΟΡΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕ. VI. Duorum Græcorum incognitorum capita (busta) marmorea, in hortis Quirinalibus Aldobrandinianis: ΖΙΝΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Car. Dati pag. 118. legit ΔΙΝΑΣ. VII. Pallas cum Caside, sive Galeata, in hortis Borghesianis:

— ΤΙΟΧΟC supple ΑΝΤΙΟΧΟC

— ΙΝΑΙΟC

— ΠΟΙΕΙ supple ΕΠΟΙΕΙ.

VIII. Signum Marmoreum Στρογγύης, amoris mutui, inter parentem et filium, in hortis Ludovigianis: ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΑΘΗΤΗΣ ΕΠΟΙΕΙ. IX. Venus, in Medicis hortis Romæ: ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ ΑΠΟΛΛΟΔΟΡΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΣ. X. Herculis, ut videtur, thyrsum tenentis, sive Martis hastam tenentis figura, parvo cippo incisa, Romæ ad portam Flaminiam, in hortis Justinianeis, cui inter alia superscriptum artificis nomen: ΕΥΤΥΧΗΣ ΒΕΙΘΝ. ΤΕΧΝΕΙΤΗΣ ΕΠΟΙΕΙ. XI. ΣΕΛΕΤΚΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ΑΤΣΙΠΠΟΣ ΕΠΟΙΕΙ. In trunco statuæ antiquæ Seleuci Regis, eruderatæ in foro agonali, cum fundamenta Ecclesiæ S. Agnetis ponerentur, vidi Romæ. Citatur et inter Piccartinas, in epistolis Reinesii pag. 344. In Latinis adscriptum artificem non repperi, nisi unum in Pinu, in hortis Vaticanis: P. CINCIVS C. F. SALVIVS FECIT. Gud.

Praxitelem] Notus artifex: cujus, ut et Phidiæ, monumenta quædam adhuc Romæ extant, Bucephali et Alexandri statuæ. Prasch. Apposite autem marmori Praxitelem, argento Myronem adscribebant: quamquam enim et 'Praxiteles celavit argento'

(Cic. de Divinat. i. 36.) tamen magis nobilitatus est marmore. Quo respicit Cicero de Divin. ii. 21. 'Quasi non in omni marmore necesse sit inesse vel Praxitelia capita.' Myronis tamen etiam bucula, laudatissimum ejus operum, ex ære fuit. Vide Antholog. lib. iv. Tit. *Εἰς ἀγάλματα ζώων*. Plin. xxxiv. 8. 13. Freinsh. De hoc more inscribendi nomina sua operibus a se factis, vid. Gevart. Lect. Papin. lib. iv. cap. 9. et Gudii notas.

[*Suo Detrito, &c.*] Edidi hunc verum cum sequenti, prout sunt in vetustioribus Editionibus. Rigaltius in postrema omisit *Detrito*, item *Fabulæ exaudiant Adco fugatæ*, atque ex duobus versibus fecit unum, exemplo parum bono, nec codicibus antiquis sic suadentibus, quia ipse in editione priori, ad quam similiter Remensi Codice est usus, testatur, 'non esse in toto Phædro depravatiorem locum.' Neque ignorarunt vulgo viri eruditi, at medicinam excogitare omiserunt. Meursius ita censuit: *Si marmori adscripserunt Praxitelem, sui Dento, mirum! argumento.* At vero Salmasius in Exerc. Plin. auro adscripsit *Praxitelem suo, Trito Myronem argento, fabulæ exulant Ideo fugatæ*. Buchnerus legit, cæteris deletis: *Si marmori adscripserunt Praxitelem suo, Myronem argento*, vel, si nimium hoc videatur audax, post *argento, fabulas æquo audient Animo fucatas*. Tentavit et Ursinus locum hunc, et scripsit: *Detrito Myronem argento, ne exaudiant Adco vulgata*. De quibus omnibus sententiis id quisque judicet, quod volet. Si quis autem ex me quærat, quid ego censeam, desperatum locum hunc sic quoquo modo arbitror sanari, ut minime recedamus a scriptura veteri, si legamus: *Si marmori adscripserunt Praxitelem suo, Trito Myronem argento. Fabulæ et audcant Odio fugatæ*. Solent, inquit, artifices novis operibus suis facere auctoritatem, in scripto nomine antiqui alienius ma-

gistri, ut Praxitelis, Myronis, vel alterius, cum prius triverunt ea, ut imaginem et speciem antiquitatis præ se ferant, nam vetustate sola censebantur detritis imaginibus, ut docet Plinius lib. xxxiv. c. 12. Idem facere audeant etiam fabulæ, quæ nunc odio quodam habentur, ac rejiciuntur. Illud odio suadere videtur, quod sequitur, *plus vetustis nam favet Invidia*: ostendit enim de invidia odiove quid antecessisse. Cum hæc sic scripsissem, commodum ad me perferuntur literæ Cl. Gronovii, in quibus ita de hoc loco: 'Phædri primum, quem tentas, locum, habui semper pro desperato. Quid tamen olim venerit in mentem mihi, accipe. Coniciebam: *Ut quidem artifices nostro faciunt seculo, Qui pretium operibus majus inveniunt novis, Si marmori adscripserunt Praxitelem suo, Trito Myronem argento: fabulæ excant, Item fucatas*, i. e. edantur, vel prodeant simpliciter fucato nominis Æsopi adornatæ.' Vix, opinione mea, dici quid aut cogitari potest aptius. Schef. Lege, *Qui pretium operibus majus inveniunt novis, Si marmori adscripserunt Praxitelem suo, Myronem argento; fabulæ exodiarius Addor togatæ: Vel exodiaria Addo jugatæ*. Sic 'Jugatæ virtutes' Ciceron. Apposite Gruter. Inscr. p. 637. 1. 'Sum victus ipse fateor a ter consule, Vero Patrono, nec semel sed sæpius, Cujus libenter dicor exodiarius.' Sic Plutarch. Alexand. in f. Ἀλλὰ ταῦτα τινὲς φοντο δεῖν γράφειν, ὥσπερ δράματος μεγάλου τραγικὸν ἐξόδιον καὶ περιπαῆς πλάσαντες. Et Pelopida, circa finem: Ὡςπερ Φίλιστος ὕμνων καὶ θαυμάζων τὴν Διονυσίου ταφὴν, οἷον τραγωδίας μεγάλης τῆς τυραννίδος ἐξόδιον θεατρικὸν γενομένην. Heins. Hariolari hic impune licuit adhuc viris doctis; sed si Gronovium audiamus, qui legit: *Praxitelem, luto Boëthum, Myronem argento, fabulæ et audiant Adco (vel Ævo) fucata*, monstrosissimus exhibit versus, ne gravius dicam. Si et ipse vellem

in tenebris his divinare, legerem: *Praxitelem suo, Myronem argento. Fabulæ sic exeant A me fucatæ: vel: Trito Myronem argento; fabulæ audiant A me fucatæ: tritum argentum* aspero opponitur: *audiant* vero est, dicantur; fama eas dicet antiquas Æsopi, licet a me sint ornatae et compositae, nomine Æsopi interposito. Sed desperatum relinquamus locum. Adscripsit etiam Vir Nobilissimus sibi *Myronis* nomen suspectum, cum Plinius, ubi recenset argenti celandi artifices, non *Myronis* meminerit, sed *Myos* mentionem faciat lib. xxxiii. c. 12. Et Pausan. pag. 51. Vid. et Scriv. ad Mart. Xenia. Epig. 93. Ad titulos hos inscriptos operibus respicit Statius Silv. lib. iv. 6. 24. 'Et non inscriptis auctorem reddere signis.' Plures titulos profert, et Gudio prolato castigat Jac. Gronovius Thes. Antiq. Græc. præfat. tom. ix. *Burm.*

7 *Detrito Myronem argento, &c.*] Locus diutissime et vehementissime vexatus, quo non alius fere corruptior apud Phædrum. Itaque viros doctissimos mirum in modum exercuit, quorum plerique eum pro desperato habuere; ut Gronovius, Schæferus, Buchnerus. 'Non est in toto Phædro depravatio locus,' inquit Rigaltius, in notis ad secundam editionem suam; sed quarto decimo anno post, cum tertiam adornaret editionem, audacior factus, non tantum illud *Detrito*, quod nauci est, sed etiam totum illum paulo corruptiorem versum: *Fabulæ exaudiant adeo fugatæ*, nihil lectorem monens, tacitus, sui que nimium securus, malo exemplo, clanculum eiecit; quem utraque Salmuriensis editio temere, ut solet, secuta est. Aliorum conjecturas quæ permultæ sunt, excutere nihil attinet. Laudamus conatus etiam infelices, dummodo ne sanæ rationis et verecundiæ fines exeant. Speramus autem, genuina lectione stabilita, Viros ingenio et iudicio præstan-

tes sua sponte veritati concessuros. Nobis certe, hunc locum diu multumque versantibus, blandientes permultæ conjecturæ in mentem venerunt; sed in iis animus, sui suarumque rerum contemtor, conquiescere non potuit, donec se offerret lectio, quæ, veritatis splendore statim se probans, severioris cujusvis iudicii trutinam sustinere posse videbatur. Deprehendebam, primo removendum ineptum glossema, et nullius momenti illud *Detrito*, quod versum et sensum turbat; certe nullum habet commodum sensum: deinde, si illud removeas, statim versus dimidia parte in numerum et cæsuram redit, et gravissimo vitio liberatur. Sed cuius rei, inquires, hæc glossa est, unde nata? *Detrito* glossema est τοῦ novo, quod Glossatori dubium et anceps videbatur; obijci quippe a Sophista posse: Marmori aut argento novo, quod novum esse ipsa novitas prodit, quis pretium ponet ex adscripto vetustiorum artificum nomine? quis non statim advertet dolum? Itaque Phædrum explicaturus, iste in margine ad verba ejus, *novo marmori suo*, suum addidit glossema, quod postea in textum irrepsisse vides, *Detrito*; scilicet significans, magnum, sub antiquis nominibus artificum celebriorum, esse marmoreæ et argentæ imagini pretium, re ipsa quidem novæ, sed, ne appareret novitas, clanculum *detritæ*. At vero ejus explicationis sive additamenti nihil necesse erat. Loquitur Phædrus, non περὶ τοῦ φαινεσθαι, non de apparente veritate; sed marmor atque argentum vocat novum, ἐν τῇ εἰρᾷ, quod revera novum erat, etiamsi fraude recentiorum artificum ita *detritum* esset, ut omnino vetus appareret. Neque opus erat, ut Poëta, brevitate amans, diserte hoc adderet. Quis enim paulo peritior, vel olim vel hodie, ignorat, statuem aut iconem ex marmore aut argento novo factam, quo majoris lucri causa antiquitatis

speciem præ se ferret, a fraudulentis artificibus et mangonibus passim deteri, aut variis modis simulato situ obduci? prisco ævo id factum Plinius tradit Nat. Hist. lib. xxxv. Inepto hoc glossemate sublato, cætera, quæ sequuntur, hactenus non intellecta, quod sensu careant, ita censemus emendanda: *Myronem argento; fabulæ exempla audiat Adeo fugatæ; plus vetustis his favet Invidia mordax quam bonis præsentibus.* Sic optime versus constabit; quod liquido sequentia et antecedentia evincunt: 'Sed jam ad fabellam talis exempli feror.' Qualis, quæso, exempli, si ejus nulla mentio in antecedentibus? Talis exempli, qualis dixi; hoc est, exempli e narratione, a nostris temporibus adeo remoti et fugati, petiti. Cicero Orat. ad Brutum, ubi de numeris agit: 'Nominibus veterum gloriantur, habet autem ut in ætatibus auctoritatem senectus, sic in exemplis antiquitas.' Quem totum locum videas. *Exempla* vero eo loco non pro fabulis, ut apud Phædrum, sumuntur. Error autem inde natus est, quod quondam scriptum fuerat; *EXa. audiant*; idque sequioris temporis exscriptores non animadvertentes, putarunt esse, *fabulæ exaudiant.* Sed *EXa.* compendio significat *exempla*, ut *EXm. exemplum*; *EXo. exemplo*; quod multis locis in membranis vetustis ostendi potest; sed earum qui qualemcunque usum habent, illud ignorare non possunt. *Audiat* vero referri potest ad 'Seculum nostrum,' quod præcessit; sive ad 'Invidiam,' quæ vox sequitur; et melius tum legas, *plus vetustis his favens*: ut Martialis Epigr. v. 10. 'Hi sunt invidiæ nimirum, Regule, mores, Præferat antiquos semper ut illa novis.' Si vero legas *exempla audiant*, erit, ut dicimus vulgo, 'Audit vir bonus,' sint exempla; pro exemplis audiantur. Salmasius ad Lamprid. et ad marginem libri legit: *Trito* *Myronem argento, fabulæ exulant*

Ideo fugatæ. Et *tritum argentum* exponit, cælatum, unde 'Tritores' dicti, quos Græci Τροπυρὰς vocant, ut habent Glossæ. Asscripserat et ante margini legendum *exodio.* Postea ea, quæ ad Lamprid. notaverat, margini adjecit, addiditque omnino ita legendum, in quo multum fallitur. *Gud.*

8 *Plus vetustis*] Plautus Casin. initio: 'Qui utuntur vino vetere, sapientiores puto, Et qui libenter veteres spectant fabulas.' Martial. Ep. viii. 69. 'Miraris veteres, Vacerra, solos,' &c. Plinius Ep. lib. vi. 21. 'Miror antiquos; non tamen, ut quidam, temporum nostrorum ingenia despicio.' Vid. Sidon. Apolog. Ep. l. ii. 8. et l. viii. 11. Terent. Phorm. Prolog. *Rig.*

Plus vetustis] Eadem et Horatii (Epist. lib. ii. 1.) querela est de iniquitate judiciorum, qua plerique præsentia, et quæ ante pedes sunt, fastidiunt; longinqua sola, aut vetusta admirantur, inque pretio habent. De eadem perversitate et Pindarus conqueritur Pythionic. iii. et distichon tale fecit M. Bergius meus: Αἰεὶ τὰν ποσὶν ὄντα παρατρεχόμεσθα μάταιοι, Κεῖνο ποθοῦντες ὕπερ μακρὰν ἄπωθεν ἔφν. Quod ita vertebam: *Longinquis inhiant, spernuntque domestica rari, Pro nihiloque putant, quod jacet ante pedes.* Sic nutritrix ad Phædrum in Hippolyto Euripidea: Οὐδέ σ' ἀρέσκει τὸ παρὸν, τὸ δ' ἄπὸν φίλτερον ἤγῃ. Sic Democritus apud Stobæum περὶ σωφροσύνης: Ἀνοήμονες τῶν ἀπιόντων ὀρέγονται· τὰ δὲ παρεόντα καὶ παρῳχημένων κερδαλέωτερα ἔδντα ἀμαλδόνουσιν. Et Joach. Camerarius gravissime, ut omnia, in eandem sententiam scribit in Appendice Iamborum Philæ: Ὡς δ' ἀμαθὲς καὶ σκαιὸν ἐστὶν ἄρα βροτῶν Μαρὸν τε φύλον, κἀνόητον, ὥστε δὴ τὰ πόνοντα μαστεύειν ἀπρήκτοις ἐλπίσι Παπταῖνον ἀλλότριά τε πόρρω καὶ ξένα, Ἀγαθῶν τ' αἰεὶ καταφρονῆσ' ἐπιχωρίων. Hoc est, interprete Gregorio Bersmanno: *Sic laeva mens est et rudis mortalibus Fatua-*

que carensque intelligentia, irrita Ut persequatur spe petens absentia, Proculque vestigans remota, raraque, Populariumque copiam fastidiat. Ausonius Idyll. xv. 'Spernimus in commune omnes præsentia.' Et Profess. vi. 'Dum spem remotam semper arcessis tibi, Fastidiosus obviæ.' Usque adeo sunt homines plerique δοῦλοι ἀτόπων, καὶ ὑπερόπται τῶν εἰωθότων, ut ait severiss. scriptor Thucydides. Memini etiam apud Plinium similia legisse. Sed jam satis est. Ritt.

Vetus] Plinius Ep. lib. i. 16. 'An si inter eos, quos numquam vidimus, florisset, non solum libros, verum etiam imagines conquireremus,' &c.

Nev. Mimnermus, qui et dictus Iigyastades: Δεινὸν γὰρ ἀνδρὶ πάντες ἐσμὲν εὐκλειῇ Ζῶντι φθονῆσαι, καθανόντα δ' αἰνέσαι, Prasch.

Favet] Abusive, pro, minus nocet. Schef.

10 *Talis exempli*] Ms. *exemplo*. Posset legi: *Sed ad fabellam jam tali exemplo feror*. Nam *fabella* nihil aliud est, quam, exemplum. Sic supra lib. iii. fab. 10. 'Utriusque exemplum breviter exponam rei. Et l. iv. fab. 2. 'Adscribere hoc debebant exemplum sibi.' Gud.

Talis exempli] Quod probare possit sententiam de invidia dictam. Schef.

FABULA I.

1 *Phalereus*] Mallet N. Heinsius *Phalerius*, quia alterum penultimam producit. Schef. Error est, vide Scalig. ad Ann. 1709. Eusebii. Heins. Succurreretur versui, si legeretur: *Demetrius, qui Phalereus dictus est*. Burm.

2 *Athenas occupavit*] Vide Diog. Laërtium. Meminit ejus Meursius de Arch. Athen. iv. 15. f. Freinsh. Lege, *occuparat*. Heins.

Improbo] Injusto, contra leges, h. e. factus est tyrannus. At vero tale quidpiam de Demetrio Phalereo confudit, quod putabat Scaliger ad Euseb. p. 130. ed. Jansonianæ? Non opinor, nec enim permittunt cætera. Potius existimo, secutum alios auctores, quibus nos non sumus nunc instructi. Præsertim cum ex Diodoro constet, Cassandrum subegisse Athenas, sublatoque imperio populari, dominationem instituisse ibi, ejusque curatorem adhibuisse hunc Demetrium Phalereum, ut mirum non sit,

si Atheniensibus dictus fuerit tyrannus. Vide ipsum lib. xix. et quæ habet Diôn. Petavius Rat. lib. iii. c. 15. Certe et Laërtius de Atheniensibus in vita ejus: Τὸ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἐπéγραψαν ἀνομιὰς, ὡς Φαβωρίνος. Dicit, Phavorinum memorare, quod imperii administrationem ejus incusaverint, tanquam legibus libertatique adversam. Ad quem locum verba Phædri, velut eadem prodentia, doctissimus Menagius notavit. Schef.

3 *Ruunt*] Eleganter, ad exprimendum cæcum et immoderatum studium. Plane sicut apud Tacitum An. i. 7. 'At Romæ ruere in servitium, consules, patres, eques.' Cæterum sic absolute posuit et Virg. Æn. iv. 'Idem omnes simul ardor habet, rapiuntque ruuntque.' Schef. Luxatus locus est, et ab interpunctione quoque laborat. Restituo: *U. m. e. vulgi, p. et c. ruūt, F. subclamat, I. p. Tacite, &c. Ipsam osc. &c.* Meurs. *Ruunt* recte defendit Hoogstratanus noster, pro, homines ruunt.

Vide quæ ad Quinctil. Instit. II. 16. et ad Ovid. Epist. XIV. 42. *Burm.*

4 *Felicitèr*] Tralatitia acclamatio. Juvenalis: 'Dietum, Felicitèr; ingens Cœna sedet,' &c. Quod et centies apud alios reperias. *Faber.* Solenni acclamatione, quam olim annotavit et Brissonius. Consule Ferrarium de Acclamat. Veterum. *Schef.*

Subclamant] Scilicet, vulgus. *Ritt.*

Succlamant. *Ipsi principes*] Subscribo Rittershusio et Meursio, qui post *succlamant* punctum ponunt. Nam ad principes proprie pertinet ista manus osculatio, non clamor. *Principes* autem, præcipui cives, quomodo 'Principes Atheniensium' dixit Nepos vita Cimonis cap. 3. *Schef.*

Ipsi Principes Illam osculantur] Sic distinguendus est hic locus: qui antea fæde corruptus erat. Porro illud **FELICITER** solemnem fuisse acclamationis formulam, qua maxime quidem ad Duces et Imperatores, sed tamen nonnunquam etiam ad alios quosvis, quibus bene vellent, uterentur, constat: et annotavit quoque ampliss. Brissonius de Formulis lib. VIII. Cujus exemplis et hoc adde, et aliud e Guntho nostro lib. IV. Ligurini: 'Omniis egregie lætis, totaque cæterva Adclamante viro faustum, Felicitèr, omen.' Loquitur de Romanis Fridericum Ænobarbum excipientibus. De antiquissimo illo more osculandi manum in honore alieni habendo, vide Muretum Var. Lect. I. X. c. I. et Lipsium Elector. lib. II. c. 6. ejus exempla magis quam Mureti ad hunc locum faciunt. Giphanius quoque adeundus in Scholiis ad Odys. II. Docet autem Plinius lib. XI. c. 43. dextram aversam osculis appeti solere, id est, partem ejus exteriorem. Quod tantum de osculo manus alienæ verum est. Nam propriæ pars adversa sive interior adoratur, hoc est, ori admovetur. De pedum vero osculo sciendum, id nimis servile atque abjectum fuisse habitum, et non nisi

tyrannis exhiberi solitum. Vide Dionem in Caio Calig. et Capitolinum in Maximino. Porro Demetrius iste Phalereus (ut de ejus vita ac fortuna quædam annotemus) orator fuit, et Philosophus excellens, unus ex Theophrasti discipulis: ut Cicero quoque indicat de Off. I. Et extat hodieque ejus liber Περὶ Ἐρμηνείας, seu, De Elocutione. Est autem memorabile in eodem exemplum levitatis et inconstantiae fortunæ auræque popularis. Primum enim in tantum honorem fuit Demetrius apud populum Atheniensem, ut ei trecentas ipsas statuas virtutis et meritorum ergo posuerit. Tandem vero usque adeo flagravit invidia, ut et solum vertere coactus sit, fugiens in Ægyptum: et 300. illæ statuæ omnes uno die per tumultum eversæ atque conflatæ fuerint. Vide Plutarch. Πολιτικ. Παραγγέλμασι, et Περὶ Φυγῆς: ubi ait, principe ipsum loco Alexandriæ fuisse inter amicos regis Ptolemæi, tantaque omnium rerum copia abundasse, ut non modo ipse sibi sufficere et patria facile carere, sed etiam Atheniensibus munera mittere potuerit. Ita nimirum τὸ τέχνηον πᾶσα γῆ τρέφει. Et: Ἄπας μὲν ἀπὸ αἰετῶ περιάσιμος, Ἄπασα δὲ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρὶς. Id est: Ut omnis aër pervius alicui est Jovis: Sic omne forti patria est solum viro. Edoctus igitur propriis eventis, quanta esset fortunæ instabilitas, scite correxit quosdam de ea versus Euripidis: ut annotarunt Plutarchus Παραμυθητικῶ Πρὸς Ἀπολλώνιον, et Joan. Stobæus Serm. ργ'. Cum enim ita fecisset Philosophus ille Scenicus: Ὅδ' ὄλβος οὐ βέβαιος ἀλλ' ἐφήμερος, et: Ὡς μικρὰ τὰ σφάλλοντα, καὶ μὴ ἡμέρα τὰ μὲν καθεῖλεν ὑπόθεν, τὰ δ' ἦρ' ἄνω: cetera quidem omnia, inquit, verissime dicta sunt ab Euripide: rectius tamen fecisset, si non unum diem, sed punctum temporis, omnia invertere dixisset: εἰ μὴ μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ στιγμήν εἶπε χρόνον. Est etiam memorabile

hujus Demetrii consilium, quod is Regi Ptolemæo dedit, teste eodem Plutarcho in Apophthegmatis Regum et Principum. Παρῖνει γὰρ αὐτῷ τὰ περὶ βασιλείας καὶ ἡγεμονίας βιβλία κτᾶσθαι καὶ ἀναγινώσκειν. ἃ γὰρ οἱ φίλοι τοῖς βασιλεῦσιν οὐ θαρβόουσι παραινέειν, ταῦτα ἐν τοῖς βιβλίοις γέγραπται. Monebat Ptolemæum, ut de regno et principatu recte administrando scriptos libros et commentarios sibi compararet atque evolveret. In his enim eum reperturum salutaria præcepta ac monita, quæ sæpe amici regii non auderent præferre. Consilarii enim sæpe vel metu vel assentatione a vero transversi aguntur ('Obsequium enim amicos, Veritas odium parit,' inquit Comicus). At vero ut leges, ita libri cum omnibus eadem et communi voce loquuntur, nec erubescunt, nec adulantur vel regibus ipsis. Apud eundem Regem Ptolemæum adjovit Demetrius laudatissimum illud institutum transferendi Biblia sacra ex Hebræa in Græcam linguam, quæ vulgo Septuaginta Interpretum versio appellatur. Didici hoc ex Clemente Alexandrino Stromat. lib. i. cujus hæc sunt verba: Ἑρμηνευθῆναι δὲ τὰς γραφὰς, τὰς τε τοῦ νόμου, καὶ τὰς προφητικὰς, ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν φασὶν ἐπὶ βασιλείῳς Πτολεμαίου τοῦ Αἰγίου, ἢ ὡς τινες ἐπὶ τοῦ Φιλαδέλφου ἐπιεληθέντος, τὴν μέγιστην φιλοτιμίαν εἰς τοῦτο προσενεγκαμένον Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, καὶ τὰ περὶ τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβῶς πραγματευσαμένου. Ritt.

Principes] Ms. *Principis*. An principes civium succlamant, *Feliciter*? Vulgus imo rneus et concurrrens solet hoc facere. Male distinxere omnes editores. Levi distinctiuncula, hactenus neglecta, rem totam vividiorum et saniozem faciemus: *Feliciter subclamant: ipsi Principes Illam, &c.* Gud.

5 *Illam osculantur*] Senec. de Ira II. 'Notissima vox est ejus, qui in cultu regum consenuerat. Cum illum

quidam interrogaret quomodo rarissimam rem in aula consecutus esset, senectutem: Injurias, inquit, accipiendo et gratias agendo.' Nev.

Illam osculantur] Dio lib. LIX. de C. Caligul. Ἐφίλει τε ἀλιγίστους τοῖς γὰρ πλείστοις καὶ τῶν συμβουλευτῶν ἢ τὴν χεῖρα ἢ τὸν πόδα προσκυρεῖν ὥρεγε. Fabius Declam. CCXVIII. de Parasito: 'Cædentis manus oscularis, et ferrum portas, fame periturus, si ille nihil male fecerit.' Tacitus Ann. III. 'Cæterum tempora illa adeo infecta et adulatione sordida fuere, ut non modo primores civitatis, quibus claritudo sua obsequiis protegenda erat, sed omnes consulares, magna pars eorum, qui prætura functi, multique etiam pedarii senatores certatim exsurgerent, fœdæque et nimia censerent. Memoriae proditur, Tiberium, quoties curia egrederetur, Græcis verbis in hunc modum eloqui solitum: O HOMINES AD SERVITUTEM PARATOS!' Rig.

6 *Tacite gementes*] Pacatus Paneg. Theod. A. 'Serenos ergo nubilus mentibus vultus inducibamus: et ad illorum vicem, qui degustato Sardorum graminum succo feruntur in morte ridere, imitabamur læta mærentes.' Rig.

Gementes tristem] Omissa præpos. pro, gementes ob tristem, &c. Cic. sæpius. Schef.

7 *Resides*] Desides, nil publice agentes. Virgil. Æn. VI. 'Otia qui rumpet patriæ, residesque movebit.' Puto autem intelligere Philosophos, qui passim nominantur *otiosi*; opponunturque iis, qui in republica munus aliquod gerunt. Ita Cic. Offic. I. 'Facilior, et tutior, et minus aliis gravis aut molesta est vita otiosorum.' Adde cætera, itemque, quæ nos ibi annotavimus. Schef.

Sequentes otium] Vide Gronov. ad Senec. (Edip. 683.

8 *Nc*] Ms. *Ni*. Gud.

Nc defuisse noccat] Scilicet officio.

Sicut ea res Agesilao Oppiani patri Senatori Anazarbeo nequiter expetivit, quod Sept. Severo Imp. Anazarbum adventanti non occurrerat gratatum cum aliis ejus urbis optimatibus. Sed de hoc in vita Oppiani nostri. *Ritt.*

Ne defuisse noceat, repetunt ultimi] Pacatus: 'Quin et illud me impulit ad dicendum, quod, ut dicerem, nullus adigebat; non enim jam coacta laudatio et expressæ metu voces periculum silentii redimunt. Fuerit abieritque tristis illa facundia ancilantis necessitas, quum truce dominum, auras omnes plausuum publicorum ventosa popularitate captantem, mendax assentatio titillabat, quum gratias agebant dolentes, et tyrannum non prædicasse tyrannidis accusatio vocabatur.' T. Livius lib. 1. 'Conveneri extemplo alii jam ante ad hoc preparati, alii metu, ne non venisse frandi esset.' *Rig.*

Defuisse] Nempe, sibi, h. e. periculum afferat, tanquam contemnerent novum Regem. Illud *defuisse* supplet Rittershusius per, officio. Mihi poni pro, abfuisse videtur. Cicero ad Q. Frat. II. 6. 'Huic convivio puer optimus, quod perleverit comotus fuerat, defuit.' *Schef.*

Repetunt] Locus est inter corruptissimos: legendum enim *reptant ultimi*. Terent. 'Perreptavi totum opidum.' Hæc ad oram libri notaveram, cum, missa ad me ex Urbe Rittershusii editione, idem ei in mentem venisse deprehendi. *Faber.* Mallet *reptant* Rittershusius. Idem probat *Faber.* Et notare vox hæc observantiam humilitatemque solet. Seneca de Vita Beat. c. 18. 'Ex ingenti intervallo reptabundus sequor.' At Jo. Tarino placebat *repunt*, ut testatur ad Laërtium Clar. Menagius p. 130. *Schef.* Luxuria et libidine solum corpus indicat ingressus ille languidus, qui per *reptare* egregie exprimitur. Vide summum Gronov. ad Se-

nec. de Vita Beat. 12.

Repetunt ultimi] Quid ergo? an τὸ FELICITER repetunt atque ingeminant? An *reptant* legendum? quod comprobari posse videtur sequentibus verbis: *Veniebat gressu delicato et languido*: nam sic qui incedunt, eos *reptare* dicimus, quasi testudineo gradu. Horat. Epist. lib. 1. 4. 'An tacitum sylvas inter reptare salubres.' Seneca de Vita Beata, c. 18. *Ritt.*

9 *Menander]* *Diopithis et Hlegesistrates F. de quo multum est apud omnes rumor, Novæ Comædiæ poeta. Strabis quidem oculis, sed acuto ingenio, et insanus mulierum amator. Scripsit comædias CVIII. et epistolas ad Ptolemaum Regem, et alias plurimas orationes proæ: Suidas. Freinsh.*

10 *Ipsium ignorans]* Ignorare aliquem idem est quod, nullius coloris novisse, de facie non novisse: tralatione deinde eleganti, mores animumque alienjus nondum satis cognovisse. Sic Chremes Terent. 'Et me ignoras, Clinia.' Et statim apud hunc: 'Ut possis alios ignorantes fallere.' Quod explicatur Horatii loco Sat. 1. 3. 'Heus tu, Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis Verba putas?' *Schiop.* Hic proprie capienda vox est *ignorans*: illa metaphorica non habet locum. *Freinsh.* Vultum ejus, faciem. Cornel. Arist. 1. 'Respondit, se ignorare Aristidem, sed sibi non placere, quod cupide elaborasset, ut præter cæteros Justus appellaretur.' Sic Terentius et alii. Aliter et sensu proprio accipiendum hoc existimat Freinshemius. Sed vix persuadet, quando proprie non ignorabat eum, cujus legerat et nomen sæpe, et carmina cognoverat. *Schef.*

11 *Viri]* Cum dignitate ponitur. *Schef.*

12 *Delibutus]* Citat hunc locum illustratque Rigaltius ad Artemid. pag. 35. *Prasch.* Proprie. Vide Rigaltium ad Artemid. p. 35. quem locum commode hic Praschius adnotat. *Schef.*

Hinc 'Mundum' Menandrum dici a Propertio iv. 5. 43. notat Broukhuisius; quamvis ego ad elegantiam sermonis referre illud epitheton malim. *Burm.*

Vestitu affluens] Talis erat olim delicatiorum et beatulorum vestitus. Horatius adversus Menam: 'Cum his sex ulnarum toga.' Contra autem tenniorum arcta toga fuit: 'Arcta decet sanum comitem toga.' Epistola lib. i. 18. Plato vero in Alcibiade i. cum vitam luxuriosam describit, ei quoque attribuit ἱματίων ἑλξεις. Locus est adscribi dignus: Εἰ δ' ἂν ἐθέλεις εἰς πλούτους ἀποβλέψαι, καὶ τρυφὰς καὶ ἐσθήτας, καὶ ἱματίων ἑλξεις, καὶ μύρων ἀλοιφὰς, καὶ θεραπόντων πλήθους ἀκολουθίας, τὴν τε ἄλλην ἀβρότητα τῶν Περσῶν, αἰσχυρθείης ἂν ἐπὶ σαντῶ. De veste actoris tragædi, qui talem in theatro gerebat, dixit etiam Horatius: 'Traxitque vagus per pulpita vestem.' Inde natum σύρμα (id est, tractus) in re vestiaria, quod etiam de serpente, posteriorem corporis partem trahente, dicitur apud Dionem Chrysostomum Oratione v. quod scio neminem monuisse, ne Henricum quidem Stephanum. *Faber.* Vlitius ad Nemes. v. 92. citat *effluens* contra, quam in editis reperitur. Mihi potius videtur, *vestitu ac fluens*. Nisi quis existimet respexisse Livium Andron. qualicubi 'Asiatico ornatu affluens' usurpavit. De quo tamen, quia verba non sunt integra, nil pronuncio. Est autem *affluens vestitu*, qui vestitu fluxiore incedit. Et sic solebant delicatiores mollioresque: vestem prolixam longaque demissam post se trahebant, ut ex Horatio et Platone *Faber* docet ad hunc locum. Vide et quæ habet maximus *Salmasius* ad Tertulliani Pallium, p. m. 339. *Mallet* effluens et *Cl. Gronovius* Observ. lib. ii. 7. Et dixerat *Tibullus*: 'Effluit effuso cui toga laxa sinu.' Verum ipse adeatur. *Schef.* Sic *Livius* in *Laodamia* apud *Priscian.* lib. x. 'Quæpiam alia te

illo Asiatico ornatu affluens.' Sed legendum forte *vestitu fluens*. Sic 'Vestifluus *Lydius*' *Petron.* et 'Vestifluus *Ser*' *Auson.* in *Technop.* et 'Vestis fluens' *Propert.* Hinc apud *Homer.* Ἰάονες ἑλκεχίτωνες, ubi v. *Eustath.* et *Τρωάδες ἑλκεσίπεπλοι.* Et 'Trahere vestem,' apud *Plaut.* V. *Salmas.* ad *Tertul. Pall.* p. 339. Potest et sumi *vestitu affluens*, pro, divite vestitu. Sic apud *Plaut.* 'Habere vestem.' *Heins.*

13 *Gressu*] Ms. *gresso.* *Gud.*

Gressu delicato et languido] *Κεκλασμένως βαδίζων.* De Menandri luxu accipiendus est hic Tertulliani locus libro de Pallio: 'Prorsus si quis Menandrico fluxu delicatam vestem humi protrahat, audiat pone se, quod et *Comicus*: 'Qualem domens iste chlamydem disperdit!'' *Rig.*

Delicato] Molli, effeminato. *Male Rittershusius* refert ad superiora, sermo namque est peculiariter de Menandro. *Schef.* *Petron.* c. 126. 'Quo incessus tute compositus, et ne vestigia quidem extra mensuram aberrantia.' Et in specimine belli civilis: 'Fractique enervi corpore gressus.' *Catul.* Carm. 41. 'Mimice incedere:' ubi v. *Scalig.* Sed huc verba *Bruti*, quæ refert ex *Cicerone* *Fabius Inst.* lib. vi. 3. maxime faciunt: 'Næ illi sunt pedes faceti ac deliciis ingredienti molles.' *Burm.*

15 *Quinam*] Ita *Faber* et vetusti alii. *Rigaltius* edidit *Quidnam*. Hinc *Cuperus* *Obser.* lib. ii. cap. ult. *Quidnam?* *Cinædus*, &c. Posses quoque ita scribere, *Quid? Nam Cinædus ille.* Sed præfero *Quinam*, quia ponitur cum admiratione quadam temeritatis, quæ non inest interrogationi, et vocabulo *Quid*, ut quæ solam indignationem monstrat. *Schef.*

Qui nam Cinædus] F. et hic legend. *Quia nam.* An, *Qui nam*, id est, Quomodo, quo ore, qua fronte? *Ritt.*

Quinam cinædus ille] Ms. *Quisnam.* Distinguendum ita: *Quisnam Cinædus*

ille? *In conspectu meo Audet venire?* Gud.

Ille in conspectu meo Audet venire] Plane ad istam faciem dixit Symmachus Epist. lib. vii. 67. 'In conspectu amicorum se esse venturum.' *In conspectu venire*, pro, in conspectum. Similiter et Nazarius Panegyrico: 'Quamvis cœlestia sub oculis hominum venire non soleant:' pro, sub oculos venire. Sic alii contra, 'In mentem esse,' pro, in mente: 'In honorem,' pro, in honore. Vide G. SchioppI mei Suspect. Lectiones Epist. lib. i. 17. De his talibus dixi etiam in Exercitationibus Epistolicis ad Ausonium. Ritt.

In conspectu meo] Ita Cicero: 'Veni in senatu.' Notat Scaliger ad Manilii lib. v. ubi poëta: 'Quum venit in regione tuæ, Capricorne, figuræ.' Lactant. i. cap. 11. 'Aureos nummos largiter in sinu ejus infudit.' Ita enim legitur in optimo Ms. Cæsaraugustano, non *in sinum*. Curt. iv. cap. 9. 'Satropacem directa in gutture hasta transfixit.' Sic omnes veteres, nec muto cum viro eruditissimo. Adde Vossium de Constr. c. 65. et quos ibi laudat. Schef. Sic apud Hirtium de Bel. Gall. lib. viii. 8. Daviesius ex Mss. et antiquis Editionibus legit, 'In conspectu hostium exercitum adducit:' et cap. 23. 'Statuisse Comius dicebatur, numquam in conspectu ejusquam Romani venire:' et c. 27.

'Etsi nondum in conspectu venerat hostibus;' et alibi. Burn.

16 *Proximi*] Qui ex amicis vel ministris circa Demetrium erant. Schef.

17 *Hic est Menander*] Mart. Epig. v. 13. 'Sed tota legor urbe frequens, et dicitur, HIC EST.' Ita Græcis Οὔτος ἐστὶ. Plin. Epist. lib. ix. 23. 'An si Demosthenes jure lætatus est, quod illum anus Attica ita demonstravit, Οὔτος ἐστὶ Δημοσθένης, ego celebritate nominis mei gaudere non debeo?' Sic Lucian. in somnio: Τῶν ὁρῶντων ἕκαστος, τὸν πλεῖστον κινήσας, δέλξει σε τῷ δακτύλῳ, Οὔτος ἐκείνος, λέγων. Nev. Vid. ad Vellei. i. 11. 3.

Hic est Menander scriptor] 'At pulchrum est, digito monstrari, et dici, Hic est,' Pers. Notum est illud de Demosthene: Οὔτος ἐκείνος ὁ Δημοσθένης. Scriptores porro κατ' ἐξοχὴν dicuntur apud bonos auctores οἱ κωμωιδόσκαλοι. Ritt.

Scriptor] Sic secundum excellentiam vocari Comicos Poëtas censet Rittershusius. Ego puto dictum apud veteres *scriptorem*, quisquis scripto publicasset opus. Donatus Adelph. prol. 'Indifferentem omnis, qui aliquid scripsisset, *scriptor* a veteribus dicebatur.' Ita 'Belli Trojani scriptor' apud Horatium legitur de Homero. Cicero Lysiam oratorem 'Vetustissimum scriptorem' nominat. Similia de Historicis leguntur. Schef.

FABULA II.

Hæc fabula in Ms. conjungitur cum præcedenti. Gud.

Viatores] Forte ita suppleri posset fabula: *Iter per silvas forte facerent cum duo: Quid? si latrones, inquit unus, advolent, Et nos infesto imbelles ferro invaderent? Ne timeas, inquit alter, hac*

ego manu, Latrones toties qua feroces perdidisti, Iter securum solus præstarem tibi, Et tu virtutis stares spectator meæ. Dum pergunt, subitus ex insidiis exiit Stricto mucrone latro. Qui jactaverat Verbis virtutem, socium deserens fugit, Et pugnae eventum spectans restitit pro-

cul. *Alter ruentis in se sustinet impetum, Et vindicavit, &c.* Burm.

Hunc elegantem, sed ἀκέφαλον, apologum in gratiam adolescentum supplebimus, ut quibimus. Fingamus itaque talia quædam præcessisse: *Iter duobus unum erat sociis viæ, Qui læta rerum et nubila ex æquo omnia Communia ambobus fore promiserant. Dum progrediuntur, transeundum eis nemo Obicitur, opacum densis arborum comis. Hic obvius cum latro eos invaderet Alter, cuti suæ timens, periculo Se liberavit, adhibito auxilio pedum: Remansit alter, et latroni restitit, Cui conserens manum obtulit justam necem, Et vindicavit sese, &c.* Titulus fabulæ esse potest talis: *Viatores duo in latronem incidentes.* Ritt.

3 *Vindicavit*] In libertatem ab imminente morte. Quod fortasse præcessit. Quanquam et hoc modo Vel-leius i. c. 1. ‘Se etiam a Pyrrho, Achilles filio, vindicavit virtute.’ Cæterum historia, quam tangit, non multum est dissimilis illi apud Ælianum Var. lib. iii. 44. quam secunda vice Argentorati publicatam, Typographus tam male habuit, amissis plerisque schedis meis, in quibus quid addi, quid demi, immutarive vellem, annotaveram, ut editionem aliam primo quoque tempore publicare festinem. Id quod significandum in tempore fuit, ne culpa aliena mihi tribuatur. *Schef.*

4 *Timidus*] *Lego, timidus a. c.* Id est, ferociens jam occiso latrone. Simile mendum sustuli supra fab. 15. *Meurs.* Bene: non *timidus*, ut vult Meursius. Hoc vult, eum, qui hactenus fuit timidus, et stetit e longinquo, nunc accurrisse; simulque illo *accurrit* pulchre notat simulationem studii et ardoris. *Schef.*

5 *Rejecta penula*] Quintil. xi. ‘Amictus quoque habet actum quemdam velut præliantem.’ *Rig.*

Rejecta penula] Veste peculiari eorum, qui faciebant iter, ex corio

vel coacta lana, pluviis arcendis, cum pileo a tergo, forma cuculli. Vid. Ferrarium de Re Vest. ii. 7. *Rejecta* est, remota ad tergum, ne libertatem brachii manusve impediret. Suet. August. c. 26. ‘Princeps legationis rejecto sagulo ostendit gladii capulum.’ Non assecutus est Interpres Gallus; ideo scripsit: *jettant son manteau par terre.* *Schef.* Vide quæ nos ad Ovid. Met. ii. 582. notabimus.

6 *Cedo*] Terent. Andr. iv. sc. 5. ‘Cedo, cujus puerum hic apposuisti?’ Donatus: ‘Cedo idem significat quod, dic, et, da mihi; et est dictum cum quadam fiducia, et contentu ejus, cum quo sermo est.’ Ostendunt hæc, quam apposite hic usurpetur. *Schef.*

Jam curabo] Illudit mortuo, imitatione, credo, Virgilii Æn. xii. ‘En agros, et quam bello, Trojane, petisti, Hesperiam metire jacens: hæc præmia, qui me Ferro ausi tentare, ferunt: sic mœnia condunt.’ *Schiop.* Sed res non est similis. Virgilianus enim ille insultat victo et jacenti: hic apud Phædrum fingit superstitem adhuc et vincendum. *Freinsh.* Vis est in illa particula *jam*, qualem notavit in Livio ix. 41. Gronovius.

Curabo sentiat, Quos adtentavit] Seneca Controvers. i. ‘Vis illum veras pœnas dare? Sentiat, quam injuriam fecerit bono patri,’ &c. Tyrannica vox: ‘Sentiat se mori.’ Cicero Epist. lib. xii. 22. ‘At etiam de te concionatur, nec impune; nam sentiet, quos laceraverit.’ *Rig.*

7 *Quos*] Quales, quantos. Sic plane Tacitus Agr. 31. ‘Nos integri et indomiti, et in libertatem, non in præsentia mala duri, primo statim congressu unde ostentamus, quos sibi Caledonia viros seposuerit?’ Sic hic locus, vexatissimus alias, est legendus. Id quod amplius demonstro in opusculi illius Commentariis. Præiit omnibus Terentius, qui sic in Enn. act. i. sc. 1. ‘Sentiet, qui vir siem.’ Et act. ii. sc. 3. ‘Nunc, Parmeno,

re ostendes, qui vir sies.' *Schef.*

Attentaverit] Bene de invadentibus ex insidiis. Columella viii. cap. 12. 'Primum est, non attentari, secundum est lacessitum fortiter et perseveranter vindicari.' *Schef.*

Adtentarit] Ms. *adtemtarit.* Gud.

Depugnaverat] Qui ex pugna victor exstiterat. Liv. vii. 29. 'Depugnatumque haudquaquam ambiguo certamine cum Gallis est.'

9 *Constantior*] Animosior, si dixisses modo, cum mihi negotium fuit cum latrone illo. Sic Cicero Off. i. 'Fortis et constantis animi est,' &c. *Schef.*

10 *Futilem*] Refertur et ad ferrum; ferrum futile, quod ad speciem inanem gestatur, neque usum habet. *Schef.*

Futilem] Ms. *futile.* Gud.

12 *Quantis fugias viribus*] Longe festiviore huic loco interpretationem fore puto illis Plauti verbis Trinum. act. iii. sc. 2. ubi servus de hero suo ignavo loquitur, eum præ inopia aliquo profugituum latrocinatum vel in militiam: 'Credo ad summos bellatores acrem fugitorem fore, Et capturum spolia ibi illum, qui meo hero adversus venerit.' Dicit itaque viator joco quodam, se jam opere expertum, quam soleat comes suus vires suas non in defendendo et arcendo hoste sed vero fugiendo exercere et contendere, eumque acrem et fortem esse fugitorem. *Schiop.* Omnino adposite. Est enim urbanitas ex eo genere facetiarum, ubi 'aliud expectamus, aliud dicitur,' ut ait Cicero de Orat. ii. 63. Nec alienus est relatus ab Rigaltio Plauti locus Amphitr. 'Cum illi pugnabant maxime, ego fugiebam maxime.' *Freinsh.* Cum ironica allusione ad pugnam, de qua præcedit. Sic habes 'Acrem fugitorem' apud Plautum in Trinum. *Schef.*

Quantis fugias viribus] Demissis scilicet manibus, ut Plautus ait. Et

noster lib. i. fab. 29. 'Demissis pedibus.' *Ritt.*

13 *Scio quod*] Sunt quibus hoc minus Latinum esse videatur, Scio quod strenuus es, Scio quod venturus es, &c. At ego reperiri apud Ciceronem ipsum affirmare possum. Nam apud Justinum quidem, et Quintum Symmachum florentissimum scriptorem sæpe reperias. *Fab.* Imitatione Plauti Asin. act. i. sc. 1. 'Equidem scio, jam filius quod amet meus.' Adde Voss. de Constr. cap. 20. et 62. Non possum tamen non adscribere, quod postea de hoc loco didici ex Cl. Gronovio; is enim ita scribit: 'Lego: *Scio quam virtuti*: neque enim persuadet Scioppius cum suo Mariangelo, *scio quod* Latine dici; aut enim corrupta sunt, aut aliter accipienda, quæcunque in hanc rem congesserunt.' *Schef.* Vide Virum Celebrerrimum Jac. Perizonium ad Sanctii Minervam lib. iii. c. 14. n. 16.

Scio quod] Hanc locutionem non esse Latinam, acriter contendit Sanctius Minerv. lib. iii. Et puto recte. Nam hic in Ms. Rem. legitur *quid*; unde lego: *Scio quid virtuti nunc sit credendum tuæ.* Id est, scio nunc, quid tribuendum sit. *Nunc* respicit antecedentia; imprimis illud, 'Nunc conde.' Locus Plauti in Asinaria, qui male habuit Sanctium, sic legendus et distinguendus est: 'Equidem scio jam, filius quid amet meus: istam meretricem e proximo, Philenium.' *Gud.*

Virtuti] Quippe quæ in fugiendo est, non in pugnando, tota. Respicit præcedens, *quantis fugias viribus.* *Schef.*

15 *Qui re secunda*] Qui est 'Extra bella leo, lepus in discrimine pugnae:' ut aliquando faciebam ex hoc Nonni versu in Dionysiaccis, quo *θρασύδειλος* denotatur: *Νόσφι μόθοιο λέοντες, ἐν πολέμοισι λαγωοί.* *Ritt.*

FABULA III.

Caleus et musca] Vid. Camerar. pag. 185. *Rig.*

2 *Opprimere*] *Oppremere* Ms. *Gud.*
Captans] Quærens. Vide supra iv. c. 4. *Schef.*

Alapam sibi duxit] Vetus aliquis apud Fabium lib. vii. 3. 'Colaphum tibi ducam, et formulam scribam, quod caput durum habeas.' Similiter Paulus J. C. Patet autem hinc, non in faciem solum alapam dari. Adde ampl. Gronovii *Observ.* ii. c. 1. et nos ad *Fragm. Petron.* cap. 57. *Schef.* Vide de hoc loco doctissimum Vavasor. de vi et usu quorundam verborum p. 93.

Alapam sibi duxit] Sic *pugnum ducere* eleganter dixit Paulus J. C. in lib. iv. D. De injuriis: 'Si, cum servo meo pugnum ducere vellem, in proximo te stantem invitus percusserim, injuriarum non teneor.' *Ritt.*

Alapam duxit] 'Sic 'Ducere colaphum' Paulus; et 'Calces ducere' Sospiter.' Salmasius ad oram libri. *Gud.*

3 *Inridens*] In priori editione Schæferus *ridens* legendum esse conjecerat: et ita Anonym. Nielantii.

Punctum] *Punctionem*. Plinius viii. c. 50. 'Oculus suffusus capra junci puncto sanguine exonerat, caper rubi.' *Schef.*

Punctum] Id est, *punctionem*. *Ritt.*

Punctum] *Punctus*, Æs. Plin. lib. xxix. c. 9. Et similia vide Gronov. *Obs.* iii. 20. *Gud.*

Punctum volucris parvula] Psyche Miles. v. 'Depromit unam de phœtra sagittam, et puncto pollicis extremam aciem periclitabunda trementis etiam nunc articuli nixu fortiore pupugit altius.' Item: 'Miratur de

brevi punctulo tantum incrementulum locupletis uteri.' *Rig.*

4 *Facies*] *Lege, facias*. Heins.

5 *Injuriæ eam qui dederis*] Non nisi per nebulam hæc intellego. An contumelia injuriæ dicta quasi injuriosa contumelia, quia non omnis contumelia fit cum injuria, nec vice versa, si veteres sequamur? an legend. *Injuria eam?* id est, per injuriam, hoc est, culpam sive damnum. Nam certe, injuria veteribus Latinis magis ipsum factum significat, a quo interdum contumelia, hoc est, (ut nostri rure loquuntur) injuriandi animus, abesse potest. Certe hanc esse puto sententiam, utcumque tandem legas; quam sententiam et commentitia nostra lectio complectitur: *Injuriam cui dederis contumeliam*. Me propter punctiunculam necare voluisti: quomodo ergo te ulcisceris, cui feceris contumeliam et injuriam simul? nam alapam sane contumeliosum est. *Injurius, a, um*, pro, injuriosus, Plautinum est. Dare alicui contumeliam, studiosis nostris minus familiare accidet. Quare meo more et de hujus phraseos Latinitate illos certiores faciam. Quinctus itaque Metellus apud Agell. lib. xii. 9. eod. genere, *tradere alicui injuriam* dixit: 'Et quanto probi injuriam facilius accipiunt, quam alteri tradunt: tanto ille vobis, quam gratiam mihi, pejorem honorem habuit.' Hinc Cicero, 'Privare aliquem injuria,' satis nove dixit: pro eo, quod, prohibere injuria; sicut, 'Privare foro, curia, urbe.' De L. Agraria contra Rullum: 'Simillime, ut mihi videtur, atque in illa lege, qua peregrini Roma ejiciuntur, Glaukipus excipitur. Non enim hac exceptione unus adhi-

citur beneficio, sed unus privatur injuria.' Quid illis fiat, quæris, qui, invitis libris omnibus, prohibetur, succidaneum subdiderunt? vilis est restis: velent gulam sibi. *Schiop.* Lege *Injuriae qui addideris contumeliam*, ut excerpta Rigaltii exhibent. Ovid. in Fastis: 'Addis, ait, culpæ mendacia, Phæbus.' *Heins.*

Injuriae quia dederis] Ita vetustiss. codex: nec male. Nisi mavis: *Injuriae qui addideris contumeliam*. Frustra sibi nebulas grammaticales offudit Schoppius. *Rig.*

Quia dederis] Salmasius emendavit: *Injuriae qui addideris*. Ms. *quia dederis*. Mire tricatur et nugatur Scioppius in hoc versu. Respicit verba, quæ sunt in Pacuvio: 'Patior facile injuriam, si est vacua a contumelia.' Vide Grot. de Jur. Bell. et Pac. lib. I. pag. 28. *Gud.*

Contumeliam] Vid. sup. I. 3. *Schef.*

6 *Mecum facile redeo in gratiam]* Ut ille apud Horatium: 'Egomet mi ignosco, Mævius inquit.' *Schiop.* Nescio quis apud Tacit. v. 6. 2. de Tiberio Sejani amicos puniente, quum ipse tanti Sejanum æstimasset: 'Versa est fortuna, et ille quidem, qui collegam et generum adsciverat, sibi ignoscit.' Unde et lepidus apud eundem auctorem vr. 30. 4. Lentulus Getulicus: 'Perinde se, quam Tiberium, falli potuisse. Neque errorem eundem illi sine fraude, aliis exitio habendum.' Pertinet huc Apologus Æsopi apud Plutarch. in Conviv. Sapient. vii. 26. 'Lupus cum videret pastores in tabernaculo ovem comedere, propius accedens: Quantum, inquit, tumultus exortus esset, si hoc ego fecissem?' Cato tamen apud Sallust. Cat. lxi. 4. 'Qui mihi atque animo meo nullius unquam delicti gratiam fecissem.' Sed apud Phædrum, ne φίλαντος quædam indulgentia putetur, idonea subjicitur ratio. *Freins.* Velut de eo, qui ante ejus fuit adversarius per concessionem.

Delph. et Var. Clas.

Schef. Aliam rationem superaddit Anon. fab. 32. *Prasch.*

7 *Non fuisse mentem lædendi]* Injuria autem æstimatur ex animo cujusque, nec absque affectu et captu contumeliæ fit: non magis quam furtum absque affectu furandi committitur. Accedit etiam hoc loco illud, quod nemo sibi ipsi proprie loquendo injuriam facere potest: de quo Aristotelis disputatio in medio est lib. v. *Ethic.* Videtur autem hic distinguere injuriam a contumelia: quæ ut differant, alibi docui ex Pacuviano versu: 'Facile patior injuriam, quæ est vacua a contumelia.' Item ex Seneca lib. II. 'In sapientem non cadere injuriam.' *Ritt.*

8 *Contempti]* Ms. *contemsi*. *Gud.*

Animal improbum] Muscæ improbitas et impudentia etiam in proverbium abiit. *Ritt.*

9 *Quæ delectaris bibere hum. san.]* Meleager Antholog. vii. Ὁξυβόαι κώνωπες ἀναιδέες, αἵματος ἀνδρῶν Σίφωνες, νύκτος κνώδαλα διπτέρυγα. *Rig.*

Delectaris] *Delectaris* absolute ponitur, quod notandum. *Schef.*

11 *Hoc argumento]* Tres isti versus excusi sunt ad vetusti cod. fidem. Legendum autem videtur: *Hoc argumentum veniam ei dari docet, Qui casu peccat. Nam qui consilio est nocens, Illum esse quavis dignum pœna judico.* *Rig.*

Hoc argumentum veniam mage dari docet] Hoc ἐπιμύθιον, ab editoribus audacter nimium interpolatum corruptumque, Phædrus hodie pro suo non agnosceret. Illud *mage* est a manu Pithæi. Salmasius ad oram libri notavit: *Hoc argumentum veniam deberi docet.* Optimus Remensis: *Hoc argumento veniam dari decet.* Optime et proxime ad verum. Scribe levi mutatione meo periculo: *Hoc argumento veniam tam dari decet.* Excidit syllaba *tam*, propter antecedentes tres literas ultimas τοῦ *veniam*, plane similes τῇ *tam*, cum notum sit *T* et *I*

Phædr.

2 U

in veteri scriptura vix distingui. Sensus etiam multo melior fabulæ propius respondebit. Si enim apologum inspicias, tam ei, qui casu peccat, quam alteri, qui consilio est nocens, ignoscere sapientem decet. Calvus casu in se peccabat, eoque pertinent verba: 'Mecum facile in gratiam redeo, Quia non fuisse mentem lædendi scio.' Musca mordens consilio nocebat; tali vero ut ignoscamus, prudenter monent ista: 'Punctum volucris parvulæ/Voluisti morte ulcisci; quid facies tibi,' &c. Deinde ea lectione sic stabilita, versus quoque ultimus, qui corruptus est, melius intelligi poterit; quod Guietus videtur desiderasse. Uterque Codex Pith. et Rem. *Illum esse quamvis dignum pœna judico*. Scilicet hoc dicit: Exemplo calvi et muscæ, decet ignosci utrique; quamquam illum, qui animo deliberato nocet, dignum esse pœna judico. *Quamvis* cum indicativo est apud Ovid. Trist. 1. 1. 'Ne quemquam, quamvis ipse docebit, ames.' Rittershusius infeliciter correxit *quavis*, quem omnes postea editores secuti sunt. Sed præterquam quod libri scripti, et editio Pithæi, tueantur *quamvis*; quid iniquius, quid crudelius, quam leviter peccantem, quavis pœna esse dignum, si consilio nocet? Jus fasque non sinunt; et male iudicasset Phædrus, si ita iudicasset. Pœna non debet excedere modum noxæ et offensionis; et ita Phædrum sensisse, satis indicat illud, quod musca calvo pœnæ et noxæ inæqualitatem exprobrat: 'Punctum volucris parvulæ Voluisti morte ulcisci.' *Hoc argumento*, id est, hac fabula; plane ut lib. II. fab. 8. 'Hoc argumento tuta est hominum tenuitas.' Et lib. IV. fab. 7. 'Hoc argumento se describi sentiat.' Gud.

Veniam mage dari] Forte, *venia dignari* (vel *veniam indulgeri*) *docet Qui casu peccat: nam*, Heins. Si lectionem Gudii sequamur, non respondebit hoc

ἐπιμύθιον fabulæ: nam cum vellet calvus muscam pungeptem necare, incongruum est subijcere, tam illi, qui consilio peccat, veniam dari, atque illi, qui casu peccat: nam non ex verbis muscæ est repetenda sententia, sed ex calvi iudicio, qui, si potuisset opprimere muscam, morte multasset; et ita *quavis pœna* recte a Rittershusio restitutum, id est, summa, ultima, ut mortis. Quare legerem: *Hoc argumentum veniam modo docet dari, Qui casu peccat: nam qui consilio est nocens Illum esse quavis pœna dignum judico*. Illud *modo*, inter ultimam literam τοῦ *veniam*, et primam syllabam τοῦ *docet*, periit et interceptum fuit. Ita II. 8. 'Vos modo parcite.' Ellipsis autem ordinaria est, pro, *veniam dari illi, qui casu peccat*. Burm.

12 *Qui casu peccat, quam qui consilio est nocens]* Ad Aristotelicam disputationem hæc pertinent, quæ est Eth. Nicom. lib. III. Veniam tribuimus ei, qui non sponte et deliberato animo, sed vel casu vel per ignorantiam peccat. Pœna autem afficimus eum, qui consulto, consilio, et ἐκ προαίρεσος peccat. Exemplo tamen est Œdipus, nonnunquam etiam eos puniri, qui κατ' ἄγνοιαν delinquant. Quamquam enim et patrem Laium inscius interemit, et cum matre Jocasta incestas contraxit nuptias, ignorans matrem suam esse: tamen horrendis pœnis et ipse et tota ejus domus involuta ac multata est. Sic et Papiniano auctore, vel Demosthene potius, Lex delicta non tantum sponte sed etiam ignorantia contracta interdum coercet: Ἔστιν ἐπανόρθωμα τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ἀμαρτημάτων. Quid? quod etiam cogitatio ac meditatio sceleris et affectus nonnunquam pro effectu punitur. Exemplum præbet Glaucus apud Herodotum lib. VI. et Juvenalem Sat. 13. Ritt.

Consilio] Opponitur præcedenti casu, i. e. animo deliberato. Cic. Ep. V. 'Quis esset, qui me in consulatu

non casu potius existimaret, quam consilio, fortem fuisse? *Schef.* E-mendo: *quia qui c. c. n.* Rigaltius censebat: *nam qui.* Neque improba conjectura. *Meurs.*

13 *Illum*] Non ad superius, sed proxime antecedens, referendum.

Quanquam dubitem, an non post *peccat* scribendum sit punctum, et mox: *Nam qui, &c.* *Schef.*

Quavis] Quantacunque, quantalibet. Ita supra iv. c. 20. 'A me contendet fictum quovis pignore.' *Schef.*

FABULA IV.

1 *Verrem*] Hercules victima. Hinc jocus Ciceronis apud Quintil. lib. vi. c. 3. 'Malum sacerdotem, qui tam nequam verrem reliquisset: quia Sacerdoti Verres successerat.' *Heins.*

Sancto] An τὸ *sancto* hic est *Sanco*? Sancus Semo, seu Sanctus Semo Hercules Sabinis dictus est. Sanctus, ἅγιος, Deorum epitheton est. *Guiet.* Non temere addidit *Sancto*: nam Hercules olim proprie 'Sanctus Pater' dicebatur, ut ex Varrone probare possum. Propertius quoque scripsit, Herculem alloquens: 'Sancte Pater salve, cui jam favet aspera Juno: Sancte velis libro dexter adesse meo.' *Faber.* Colero placuit *Sanco*, ut testatur Rittershusius. Sed 'Sanctus' nominatur et Varroni de L. L. iv. Scio, quæ ibi Scaliger de hoc vocabulo ex Sanquallis portæ nomine disserat; sed mihi non persuadet. Certe et Ovidio Propertioque ita scribitur. Nec aliter Plutarchus, aut Inscriptiones Veteres. Vide Gyraldum. Ista sic notaveram, cum in eadem sententia esse Fabrum quoque animadverti. *Schef.* Male Colerus *Sanco*. Sic Catull. xxxvii. 'Sancta Venus.' *Heins.* V. Illustr. Cuper. Monum. Antiq. pag. 228. Tristan. Comment. tom. iii. p. 368. Propert. Eleg. iv. 10. 'Hunc, quoniam manibus purgatum sanxerat orbem, Sic Sanctum Tatiae composuere Cures.' Ubi vide Passerat. Cicer. pro Sextio c. 68. 'Neque hanc opinionem, si

in illo sanctissimo Hercule consecratam videmus,' &c. *Burm.*

Sancto Herculi] Colerus vult *Sanco*. Eum vide in Plautinis. *Ritt.*

Sancto Herculi Cui pro sal. vot.] In vet. marm.

HERCVLI. SANCTO. SAC. P. POMPONIVS. NOETVS. VOTVM. SOL.

Arnobius lib. iv. 'At Hercules Sanctus Deus natus quinquaginta de Thespio nocte una,' &c. Nihil igitur mutandum. *Rig.*

2 *Cui*] Ms. *Qui.* *Gud.*

3 *Poni*] Apponi, in cibum videlicet; ut Martialis lib. viii. 'Ponis mihi, Gallice, porcum.' Vide supra lib. i. 27. *Schef.*

Hordei] Quo saginaverat verrem illum. Nescio, an versu aliquo id significarit Noster, qui nunc abest. Nam quia facile intelligitur ex sequentibus, etiam hic brevitatem suam esse potuit. *Schef.*

7 *Hujus respectu*] Hadrianus Cardinalis non Latine satis hoc dici putat; sed fallitur. Livius p. 213. b. edit. 2. Sigon. 'Respectu Romanorum.' Et pag. 260. 'Sine alterius respectu.' Ovidius in divina Elegia: 'Respectuque mei non potuisse mori.' [An sic legere voluit vir doctus? Schefferus etiam legit *potuisse*. Sed Gudius pro *tamen* habet *mei*, pro *mei* habet *mori*.] Valer. Max. iv. 6. ult. 'Respectu Tyndaridarum;' et lib. ii. init. 'Ut eorum quoque respectus presentibus aliquid moribus prosit.'

Et lib. II. 9. 3. 'Respectu consularius.' Sic et lib. III. c. 7. §. 3. 'Respectum egerunt.' Ubi Ms. Dionys. *Curam egerunt legunt. Gud.*

Respectu fabulæ] Miror religiosos istos, qui, *Respectus*, voce uti dubitant. Quam tamen Livius frequentat, lib. xxxv. 'Romanorum maxime respectus civitates movit, et virtutem nuper in bello, et in victoria iustitiam benignitatemque expertas.' Lib. xxxix. 'Sin aliquis respectus est mei, ut socii atque amici regis; deprecor, ne me tanta injuria dignum judicetis.' *Schiop.* Intuitu, consideratione. Livius lib. xxxix. 'Sin aliquis respectus est mei,' &c. Ovid. *Trist. Eleg. 1. 3.* 'Respectuque tamen non potuisse mei.' *Schef.* Livio frequens ea vox. Vide de ejus propria significatione Clar. Gronov. ad *Liv. XXI. 44.*

8 *Periculosum lucrum*] Pro divitiis. Sic 'Mammon' Pœnis *lucrum*, Ebræis divitias notat, teste Augustino. Vid. Hotting. de Nummis Orient. p. 84. Recurrendum ad fab. 69. Quare mirum, ni linea iterum excidit Meursius. *Prasch.* An quodlibet, Phædre, etiam honestum? Certe verum aliquem tuum sequentem librarius prætermiserit, quo *lucrum* illud describeras. Nam te quidem fabellæ tenor absolvit. In illa enim rejicit hordeum asellus, quia verres, cui datum fuerat, jugulatus erat. Tu retulisti ad te, et dixisti, invisum tibi esse *lucrum*, non quodvis, sed illud tantum, quod honestam famam jugularet. Et video verum sequentem: 'Sed dicis: Qui rapnere divitias, habent.' Illic notandum τὸ *rapuere*. Est igitur, quod dixi. Exciderit hic versus. *Meurs.* Congestas opes lucro, tanquam rem, quæ possessores suos in pericula varia inducat. Sic enim accipio hunc locum, non de turpi tantum et injusto lucro, quod faciebat Rittershusius. Porcus sane saginatus fuit cibo non turpiter aut injuste parto, sed quem

ultra ipsi obtulerant. Meursius hic putat quid deesse; verum frustra, ut liquido apparet. *Schef.*

Periculosum semper reputavi lucrum] Intellige de turpibus et injustis lucris: de quibus Hesiodium illud notum est: Μη κακὰ κερδαίνειν. κακὰ κέρδεα ἴσ' ἄτησι. Id est, Ne male lucreris: mala lucra aqualia damnis. Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχροῶν λημμάτων τοὺς πλεονάσας Ἀτωμένους ἴδοις ἢ σεσωσμένους. Hoc est, Ex turpibus lucris perissee videris Plures, quam ab ipsis, qui salutem invenerint: ut ait Sophocles Antigona. Et mox ibidem: Τὰ δεινὰ κέρδη πημὸν ἀνὰ ἐργάζεται. Id est, *Lucrum improbe partum, merum infortunium est.* Sic P. Syrus: 'Damnum appellandum est, cum mala fama *lucrum*.' Multos tamen reperis, qui cum illo sentiant, nescio quo, quem sic loquentem facit Pomponius Prostibulo: 'Ego rumorem parvi facio, dum sit, rumen qui impleam.' *Ritt.*

Reputavi] *Vitavi* Excerpt. Rigalt. *Heins.*

9 *Habent*] Divites sunt, bona possident. Cic. ad Fam. vii. 29. 'Nos quod simus, quod habeamus, quod homines existimemur, id omne abs te habere.' Ad quem locum videndus, grande literarum decus, Grævius. Vid. supr. ad lib. III. Prolog. vs. 21.

Habent] Exciderit et hic versus talis aliquis: *Et sine culpa plerique aut parva possident.* Clare dicant hi duo, tresve, qui sequuntur: 'Numeremus,' &c. Ergo sic edendus hic locus: *Periculosum semper reputavi lucrum. * * * Sed dicis: Qui rapuere divitias, habent. * * * Numeremus, agetum, qui deprehensi perierint.* Meurs.

10 *Deprensi*] Qui ob opes variis accusationibus circumventi, et supplicii affecti fuerint. Respicit calamitatem temporum suorum, quibus præsentissimum exitium ex magnis divitiis. Docet Tacitus, et Sueton. vita Tiberii: quos vide. *Schef.* Metaphora a navigantibus, qui tempe-

tate deprehensi pereunt. V. Serv. ad Georg. iv. 421. 'Deprensus statio tutissima nautis:' et ad Virg. Æn. v. 52. 'Argolicoque mari deprensus.' Ovid. Met. xi. 663. 'Nubilus Ægæo deprendit in æquore navim Auster.' Vide Donz. Præcid. ad Catul. cap. 6. et Freinsh. Ind. in Florum. *Burm.*

Perierint] Ms. *perierunt*, et melius. *Gud.*

12 *Paucis temeritas*] Videtur ex-

primere veterem versum: Προπέτεια πολλοῖς ἐστὶν αἰτία κακῶν. Id est, *Multis malorum est causa præcipitania.* Contra τὴν εὐλάβειαν χρησιμωτάτην Θεῶν, vocat Euripides Phænissis: *Dea utilissima cauta circumspectio est.* *Ritt.*

Est bono] Commodo, utilitati. Ita Cic. pro Roscio: 'Accusant ii, quibus occidi patrem Roscii bono fuit.' *Schef.*

FABULA V.

1 *Pravo*] Ms. *Parvo*. *Gud.*

Pravo favore] Ita malo cum Rigaltio, quam quomodo habent editiones primores *Parvo favore*. Meurs. Per pravum et cæcum favorem; vide, quæ dixi in opusculo de Stylo cap. 10. *Schef.* Ita Fabio Instit. lib. x. 1. reddidimus, 'Nisi labor ejus amore.'

Pravo favore labi] Elegans in hanc sententiam Aristophanis judicium apud Vitruvium lib. vii. Præfat. *Rig.*

Labi mortales solent] Aristophanes, a Ptolemæo Ægyptiorum rege iudex in pœtico certamine constitutus, docuit, unam ex multis eum esse pœtam, qui minime populo placuisset, cæteros aliena recitasse: Vitruv. in præfat. lib. vii. *Gud.*

2 *Et pro judicio dum stant*] Voluit dicere, pro errore dum stant iudicii sui; id est, secundum Phædri consuetum loquendi morem, pro erroneo judicio suo. Salmasius ad oram libri sui legebat *præjudicio*. Sed mihi non probatur. *Stare pro judicio*, id est, tueri ac defendere iudicium suum; ut apud Terentium 'Stare pro aliquo,' pro, tueri partes alienj, defendere aliquem. *Stare et sedere* sunt verba forensia, hoc iudicium, illud Advocatorum. Sic supra: 'Stant patroni fortiter;' et alibi: 'Iudex

inter eos eos sedit simia.' *Gud.*

Dum stant] Locutio ex re bellica translata. Liv. lib. xxxviii. 'Pro Juba atque Afris stetisse,' id est, partes eorum propugnasse. *Schef.* Ovid. Art. Amat. i. 200. 'Stabant pro signis jusque piumque tuis.' Et hinc ad togatam militiam translata fuit hæc locutio. V. supr. fab. 49. vs. 37.

3 *Rebus manifestis*] Supple, in, i. e. cum res factæ sunt manifestæ. *Schef.* Non commoda satis hæc Schefferi explicatio videri potest. Elegans est usus hujus vocis *rebus* apud Latinos auctores, pro ipso facto, opere, non nudis tantum verbis. Postea dixit, 'Aperto pignore errorem probans.' Vide, quæ ad hanc elegantiam illustrandam affert eximius linguæ Latinæ instaurator Gronov. Obs. lib. iii. 6. et Græv. ad Cicer. ad Fam. x. 11. *Burm.*

Rebus manifestis] Τὸ S hic quoque elidi videtur. *Ritt.*

Agi] Impelli, eleganter, in respectu ad vim veritatis. *Schef.*

4 *Facturus*] Proprie, de iis, qui spectacula edunt. Cic. de Haruspic. 'Hos ludos servi fecerunt.' Sueton. Aug. 10. 'Ludos victoriæ Cæsaris non audentibus facere,' &c. Sic infra c. 8. 'Erat facturus ludos:' &c. *Schef.* Simile est huic theatri joco,

quod commemorat facetus quidam in libello, cui nomen, *L'honnête homme* p. 70. de viro in Gallia honesto loco nato, nec humillimi spiritus poëta: cujus carmina quum ex præconcepta quadam opinione nullos invenirent applausores, poëmati Malherbæ, quod forte acceperat, suum, suo ejusdem argumenti, Malherbæ nomen præscripsit. Quo facto, cum hoc omnes laude, illud vituperio prosequerentur, deposita persona hallucinationem vulgi emendavit. *Prasch.*

Facturus ludos] Expende hæc Laërtii verba in vita Socratis: 'Ἐποίησε δὲ καὶ μῦθον Αἰσώπειον, οὐ πᾶν ἐπιτετευγμένως, οὗ ἡ ἀρχὴ Αἰσωπὸς ποτ' ἔλεξε Κορίνθιον ἄστυ νέμονται, Μὴ κρίνειν ἀρετὴν λαοδίκῳ σοφίῃ. *Rig.*

Dives nobilis] Non satis placet illud *nobilis*. Quomodo enim cohererent *dives nobilis*? Qui dives, eo ipso fere nobilis, dum ignotum esse divitiæ vix sinunt. Et cur tandem additur hic *nobilis*? Ego suspicor, scribendum *nobileis*, ut ad *ludos* referatur, sensusque sit: voluisse illum facere ludos non obvios et quotidianos, sed celebres, qui passim noscerentur. Et potest illud ipsum *nobilis* sic accipi. Quomodo apud Sallustium est 'Omnis,' pro, Omnes; apud alios alia hujus generis. Scio sequi mox cap. 9. versum non multum dissimilem: 'Erat facturus ludos quidam nobilis;' sed is nil me movet. *Schef.* Verosimile est, Schefferum hanc ab Ill. Heinsio (cui plura debet) emendationem accepisse: ille enim et hic, et fab. 88. *nobiles* legendum esse codici suo adnotaverat. Ita ille apud Petronium barbare loquens: 'Habitu sumus munus eccellente.' *Burmannus.*

5 *Proposito præmio*] Propria est locuti. Valer. Max. vi. 8. 2. 'Cum magna sibi præmia proposita videret.' Et ita Græci. Theocr. Idyl. viii. vs. 11. Χρήσδεις καταθεῖναι ἄεθλον. Et hinc ipsi ludi, quibus præ-

mia proponebant, dicti θεματικοί. Vid. Comm. ad Marm. Oxon. Inscr. iii. V. supr. ad fab. 14. vs. 9. *Burm.*

6 *Novitatem*] Sic appellat nova inventa. Horat. de Arte: 'Illecebris erat et grata novitate morandus Spectator, functusque sacris, et potus, et exlex.' *Schef.*

8 *Urbano sale*] Salem usurpat pro eo, quod jocosum est, et 'sentitur latente judicio, excitatque, et a tædio defendit orationem,' veluti a Fabio exponitur lib. vi. 3. *Urbanus* vero sal, cui inest elegantia et eruditio quædam ex conversatione politorum doctorumque. *Schef.*

9 *Habere*] De re inventa. Terent. Heaut. iv. 1. 10. 'At sic opinor: non potest. Immo optime. Euge! habeo optimam.' Virg. in Mæri: 'Incipe, si quid habes.' *Prasch.* Terent. Eun. iii. 2. 'Nunquid habes?' ubi Donatus, 'Invenisti?' Horat. Od. i. 27. 'Quidquid habes, age, Depone tatis auribus.' V. Casaub. ad Theoph. Character. περὶ ἀθθαδελας. *Burm.*

10 *Prolatum*] 'Proferri,' ait Heinsius in suis ad me literis, 'in theatro elegans loquendi modus. Qui et Statio reddendus Sylvarum ii. Lucani Genethl. 'Ingratus Nero dulcibus theatris, Et noster tibi proferetur Orpheus.' Orpheos et Neronis laudes, duo poëmata ex scriptis Lucani laudantur ab antiquis, &c. *Proferetur* legitur in Parmensi, quam possideo, editione anni 1472. et recte. Sic Ausonius Epistola ad Ursulum Grammaticum de Terentio: 'Protulit in scenam quot dramata fabellarum, Arcadiæ medio qui jacet in gremio,' &c. *Schef.*

11 *Dispersus rumor, &c.*] Videtur expressisse illud Terentianum, Hecyr. prolog. 'Cum interea rumor venit, Datum iri gladiatores, populus convolat, Tumultuantur, clamant, pugnant de loco.' *Gud.*

Civitatem concitat] Id est, convocat. Sic supra 'Excitandi' verbo uti-

tur lib. iv. fab. 21. pro eo quod est evocare. *Ritt.*

Concitat] Convocat in locum unum, theatrum scil. *Schef.* Sic Ovid. Epist. Paridis: 'Nec tu rapta time, ne nos fera bella sequantur, Concitet aut vires Græcia tota suas.'

Paulo ante, &c.] Ennius Alexandro: 'Jamdudum ab ludis animus atque aures avent, avide expectantes nuntium. Propter hanc aurium aviditatem theatra replentur.' *Rig.*

Deficiunt] Desunt eis loca. Cic. Ver. iv. 'Dies, latera, et vox me deficiunt.' *Schef.* Ita loquebantur optimo seculo. V. Nob. Heins. ad Ovid. Amor. i. 8. 93. et Met. ii. 382.

14 *Nullis adjutoribus*] Suetonius de Atteio Philologo, ex Asinio Pollione: 'Adjutorium ei fecit maxime quidem Atteius prætextatus nobilis Grammaticus Latinus, declamantium deinde adjutor atque præceptor.' Idem de Lucio Crassitio: 'Hic initio circa scenam versatus est, dum mimographos adjuvat.' *Rig.*

Sine adparatu, nullis adjutoribus] Suet. Gram. c. 10. 'Declamantium deinde adjutor atque præceptor.' De Adjutoribus apud Jurisconsultos vide omnino Langlæi semestria lib. vii. 4. Vetus Inscriptio Romæ in arula:

D. M.

MATTIVS. ADIVTOR. SIN. SE. VIVO. FECIT. SIBI. ET. LIBERTIS. LIBERTABVSQVE. POSTERISQ. EOR. OMNIVM. ITA. VT. NE. DE. NOMINE. EXEAT. *Sine adjutoribus.* Valer. Max. 'Isque sui operis actor, cum sæpius a populo revocatus vocem obtudisset, adhibito pueri et tibicinis concentu, gestulationem tacitus peregit.' *Gud.*

Adjutoribus] Hinc apparet, τὸ *adjutor* esse vocabulum operæ scenicæ, quod et Suetonii auctoritate firmari potest in lib. de Claris Grammaticis. 'Hic' (de Crassitio loquitur) 'initio circa scenam,' &c. *Faber.* Sic vocantur proprie, qui voce aut alias mimos juvant. Notavit hoc *Faber*

obscurissimumque Eupapii locum hac occasione elegantissime ingeniosissimeque explicavit. *Schef.* Quinctil. ii. c. 5. 'Nunc vero scio, id fieri apud Græcos, sed magis per adjutores.' Vide plura apud J. Drusium Miscel. Cent. ii. 28.

15 *Expectatio*] Nimirum scurræ, cum ille moraretur, apud populum silentium facit. *Gud.*

17 *Et sic porcelli vocem est imitatus sua*] Plutarchus lib. De Aud. Poët. Parmenonis istius meminit, qui porcelli instar digrinniret, et Theodori cujusdam, qui ab imo pulmone pituitam, quasi trochleis, adduceret. 'Ἄν δέ τις, inquit, πιθανῶς ταῦτα μιμήται, καθάπερ Παρμένων τὴν ὕν, καὶ Θεόδωρος τὰς τροχιλάς, ἡδόμεθα. Est autem in hanc rem sapiens Agesilai apophthegma, apud eundem Plutarchum; Τοῦ δὲ μιμουμένου τὴν τῆς ἀηδόνος φωνὴν ἀκοῦσαι παρακαλούμενος, Αὐτὰς, εἶπεν, ἄκουκα πολλάκις. *Rig.*

Porcelli vocem] Talis Parmenio, de quo Plut. De Audiend. Poët. 'Ὅσπερ γὰρ ὕδς βοὴν καὶ ψόφον τροχιλάς καὶ πνευμάτων βοῆζον, καὶ θαλάσσης κτύπον ἀκούοντες ἐνοχλούμεθα, καὶ δυσχεραίνομεν. ἂν δέ τις πιθανῶς ταῦτα μιμήται, καθάπερ Παρμένων ὕν, καὶ Θεόδωρος τὰς τροχιλάς, ἡδόμεθα. *Nev.* Recte vocavit scurræ, qui hoc faceret. Plato de Republ. lib. iii. tractans quid imitari debeant ingenui pueri: *Quid vero?* ait, *equos hinnientes, vel boves mugientes, aut fragorem murmurque fluviorum, aut maris fremitum, vel tonitrua, vel cætera hujus generis imitabuntur? Atqui interdictum est illis, inquit, hactenus insanire, aut insanientes imitari.* Idem de Legibus, lib. ii. voces ferarum negat imitaturas esse Musas. *Freinsh.* De homine omnifariarum animantium voces exprimente Auson. Ep. lxxv. *Prasch.*

Imitatus sua] Batavus quidam legebat suam. Frustra. *Gud.*

18 *Verum*] Lege, *Verrem.* V. supr. ad fab. 85. *Heins.*

Pallio] Pro toga positum. Nam in pallio sinus non est. *Gud.*

19 *Et excuti*] Pallium videlicet aut sinum. Sic loquuntur Latini. Cic. pro Roscio: 'Nihil est, Glaucia, quod metuas; non excutio te.' Plautus *Aulul.* II. sc. 3. 'Agedum, excutendum pallium.' Plin. VII. 36. 'A janitore semper excussa, ne quid inferret cibi.' *Schef.* Leg. *Idque excuti.* Heins. Vid. ad Petron. cap. 128. et Quinct. VII. 1.

Quo facto] Vid. Heins. ad Val. Flac. IV. 88. et Gronov. ad Liv. I. 41.

20 *Multis onerant laudibus*] Ms. Rem. et Pith. *onerant lancibus.* Quæ sane est antiqua, sed hæcenus a viris doctis non intellecta lectio. Donabantur lancibus, patenis, pateris, aliisque vasibus scenici, et quicumque artifices in scena plausum populi tulerant, conjectante in eos populo ejusmodi munera testandi favoris causa. Virgilius *Æn.* lib. V. 'Munera principio ante oculos circoque locantur In medio, sacri tripodes, viridesque coronæ, Et palmæ pretium victoribus.' Horatius *Od.* lib. IV. 8. 'Donarem pateras grataque commodus, Censorine, meis æra sodalibus; Donarem tripodas, præmia fortium Graiorum; neque tu pessima munerum Ferres.' Comicos poëtas merito *sodales suos* vocat, ut Cicero Terentium 'familiarem suum.' Et ipse Sat. lib. II. 1. libros 'fidos sodales' vocat. Et cum Manuscriptorum alii *commodis*, alii *comædis*, habeant, scribendum nobis videtur *comicis.* *Æra* sunt vasa ærea, ut explicat vetus Horatii Scholiastes; quæ quidem Comicis gratissima, ut signa, monumenta et *τεκμήρια* favoris theatralis. Sed aliud adhuc vitium eodem Horatii versu latet. Quid enim est *pateras*? de donationibus eum et præmiis certaminum loqui sequentia convincunt; scribendum omnino: *Donarem patenas, grataque Comicis. Pa-*

tenæ sunt, lances, quod versus ratio non admittebat, iisque vocibus promiscue utuntur veteres, ad vasa lata, non profunda, sed tanquam orbes, significanda. Antiqui semper scripserunt *PATENA*, quod in omnibus Mss. reperiri supra notavimus ad I. I. fab. 26. de Ciconia et Vulpe; unde levi lapsu natum est illud *Patera*. Etsi tamen *patera* hoc loco defendi posset, quod sit poculi genus latum et patens, unde et nomen accepisse videtur; deinde *patera* quidem pro poculo sumitur, sed etiam est vas latum et patens, sacrificiis aptum. Cicero Verr. VI. 'Patera qua mulieres ad res divinas uterentur.' Idem de Claris Oratoribus: 'Excipere sanguinem patera.' Et de Divin. 'Mercurius e patera sanguinem visus est fundere.' Inprimis notandus locus de Nat. Deor. 'Pateræ coronæque, quæ simulacra porrectis manibus sustinebant.' Inter Epigrammata Vetera a Pithæo edita lib. II. pag. 62. exstat epigramma illud M. Val. Martialis, in quo de certamine Prisci et Veri, quod et hunc morem confirmat: 'Lex erat ad digitum posita contendere palma, Quod licuit, lances donaque sæpe dedit.' *Gud.*

Onerant laudibus] V. C. Pithæi, *lancibus*: recte. Vet. Epig. ejus initium 'Cum traheret Priscus:' 'Quod licuit, lances donaque sæpe dedit.' Martial. Ep. X. 29. 'Quam tibi mittebam Saturni tempore lancem, Missi dominæ, Sextiliane, tuæ.' Sic enim lego. Heins. Vid. not. Gudii, qui eandem lectionem amplectitur; sex vix persuadent Viri eruditissimi: munera enim et præmia histrionibus, non a populo, sed ab editoribus et iudicibus dabantur; neque loca ab illis allata populum lances et pateras actoribus donasse evincunt; sed ludorum moderatores et editores. Ille acclamationibus et plausibus favorem suum testabatur, et si bene minus egisset, *laudibus onerabat*, quod et se-

quentia plausu prosequuntur, et Morel plausus ostendunt: et præcedentia, *Venere laudis ad certamina*. Denique elegans est locutio *onerare laudibus*, qua et usus est Liv. iv. 13. 'Laudibus haud immeritis onerare.' Gunther. *Ligur.* iii. 467. 'Nec multis opibus, sed laude venimus onusti:' et lib. v. 3. 'Fascibus et summæ cognomine laudis onustum.' Si vero lancibus a spectatoribus fuisset oneratus, periculum fuisset, ne Tarpeïæ virginis, clypeis onerata, sortem subiisset. *Burm.*

25 *Fit turba*] [Concursus omnis generis hominum. *Schef.*

Favor] De spectatoribus applaudentibus in theatro vel scena dicitur, ut infra fab. 7. 'Gratulari fautores putat.' Plautus: 'Virtute niti oportet, non favoribus.' Idem et alibi: 'Sat habet fautorum semper cui virtus favet.' *Ritt.*

Tenet] Eleganter; favor erga scurram ita occupatas habuit multitudinis mentes, ut adempta esset eis omnis libertas judicandi. Ergo perperam Ursinus illud *Jam* immutat in *Nam*. Non enim verba hæc ad membrum antecedens referuntur. *Schef.* Elegans usus verbi *tenet*, occupat, ne possint vere judicare. Ita Justin. ii. 12. 'Quæ vos, Iones, dementia tenet?' Suet. Aug. vi. 'Tenet vicinitatem opinio.'

26 *Et derisuri, non spectaturi, sedent*] Ms. Rem. *Et derisuros non spectaturos sit et*. Nimum abierunt a veteri scriptura Editores. Scribe cum Salmasio: *Et derisuros non spectaturos stitit*. *Stitit* ut apud Jurisconsultos 'Judicio sisti.' *Se sistere* hoc loco est; sui copiam facere, se præsentem exhibere. Seneca de Benef. lib. iv. 7. 'Jovem Statorem, qui non, ut Historici tradiderunt, ex eo, quod post votum susceptum acies Romanorum fugientium stitit, sed quod stant beneficio ejus omnia, stator stabilitorque est.' Ubi per *Historicos* intelligit

Livium et Florum. Uterque initio Historiæ Statorem Jovem a *sistendo* dictum affirmant, et fallitur Seneca, quod dissentit. *Sisto, stiti, statum*, et *sistor, status sum*; unde 'stator.' *Gud.*

Derisuri, non spectaturi] *Derisuros non spectaturos sites*: V. C. Pithæi. [At *Burm.* dicit esse in Ms. Pith.: d. n. s. *silis*.] Heins. *Derisores, non spectatores* conjiciebat Hoogstratanus; sed tunc, futuri, essent, subintelligendum.

27 *Digrunnit*] Forte, *degrunnit*, Rittershusius, cui adsentior. Particula *de* in compositione vim habet etiam perfectionis. Ut *digrunnire* quidem videatur tantummodo notare actum grunniendi, *degrunnire* sit egrunnire, pergrunnire, ad finem grunnire, nobis *auszgreinen, greinen* enim a Latino *grunnire* desumptum videtur. Sic apud Sueton. Calig. c. 54. f. 'Desaltato cantico abiit.' Similem differentiam inter *defractum* et *diffractum* notat Casaub. in Sueton. Cæs. cap. xxxvii. et Beroald. in Suet. Cæs. cap. xxiii. 'Fungi, agere est: *defungi*, peragere, ut inquit Agretius grammaticus: inde *defunctos* dicimus mortuos, qui munia vitæ peregerunt: et *defunctos periculis*, liberatos.' Et in ejusdem auctoris Vespasianum cap. 5. observat Theod. Marcilius multas 'sic in lingua Latina per literæ unius variationem differentias, ut *devertere, divertere*: *deripere, diripere*,' &c. *Freinsh.* Mallet Rittershusius *degrunnit*, sc. in sinum, ut ante fecerat. Sed quia libri servant alterum, nil muto. Et vide sup. ii. c. 4. *Schef.*

Digrunnit] Porcorum est *grunnire*. Hinc ille Marcus Grunnius Corocotta Porcellus, cujus Testamentum in B. Brissonii Formul. *Rig.*

29 *Vestimentis obtegere*] Plutarchus Symposiac. v. ὑπὸ μάλης. *Rig.*

Rusticus] Ms. *rusticis*. *Gud.*

28 *Morelque plausus*] Commovet

multitudinem ad edendos plausus manibus. Sic enim solebant, cum quid approbarent. V. Ferrarium de Acclam. *Schef.*

30 *Scilicet*] Est confirmantis. Donatus alicubi explicat per, scire licet. *Schef.* Aliquando hæc vox confirmat, non per ironiam negat. V. Mant. ad Cicer. Epist. Fam. i. 6. Et Gronov. Obs. iii. 9.

31 *Compererant*] Cūr asteriscos hic posuerint, quæro: mihi enim sunt tenebræ. *Prasch.* Spectatores; istuc enim hæc sunt referenda. Ursinus versum hunc omittit; credo, quod non intelligeret, ac locum mutilum putaret, ut fecerunt alii. *Schef.*

Latens] Sic optime Paris. *Freinsh.* Sc. Rusticus. Vult, spectatores non habuisse eum suspectum, ac propterea nec sinum excutere jussisse. Et sic illud *latere* usurpant, pro, non observari, non intelligi. Cornel. in Eumene cap. 8. 'Nam cum non ad Eumenis principia, sed ad regiam conveniretur, atque ibi deliberaretur, quodammodo latebat, cum tamen per eum unum gererentur omnia.' Objicit huic explicationi Juvenis eruditus Dn. Gisbertus Cuperus Observ. lib. i. c. 13. quod '*latere* dici non potuerit, qui omnium oculis erat expositus.' Atqui sic ne Eumenes quidem dici potuisset *latere*, contra quam fit a Nepote, cum et ipse junctus cæteris deliberantibus ad principia conspiceretur ab omnibus. Itaque hoc quidem non est tanti, ut mutari suadeat lectionem veterem. Addit, etiam *Sed* particulam non habere quo referatur. Mihi aliter videtur. Annon enim eleganter ista sunt conjuncta? *Faciebat* (obtegebat vestimentis porcellum) *sed latens* (multitudinem scilicet, quæ nesciebat, ipsum obtegere, imo ne suspectum quidem habebat) *quia nil compererant in priore*. Et sic usurpant illud *sed* scriptores optimi. Ipse Cicero Verr. v. 'In quo erat aliquis quæstus, sed is honestus

atque concessus.' Ostendit illud *sed* qualis quæstus fuerit, plane sicut apud Phædrum, quale fuerit id, quod scurra fecerit, tanta scilicet arte, ut lateret, nec intelligeretur facere, quod faciebat tamen. Nihil ergo video, quod postulat mutationem. *Schef.* Potest *latens* sumi pro, latenter, occulte pervellit. De particula *sed* vide supra iv. 17.

Latens] Λαθάνων. *Rig.*

Pervellit aurem] Imitationes hujusmodi plerumque se ipsæ turpiter produnt. Notum quid Gliconi, cui Spiridion fuit cognomen, acciderit. Huic puer, quem in jus productum, quid fleret, interrogabat: Ex pædagogo se vellicari, respondit. Quod pædagogus faciebat, scilicet. Quintil. vi. c. 2. *Rig.*

Aurem] Legit Gruterus, *aure utraque, quem*. *Schef.* Quod notavit Neveletus.

33 *Et cum dolore*] Lege, *Et vi dolosa vocem*, vel, *Atque ita dolose vocem nativam exprimit*. Vid. sup. fab. 35. Sic fab. 37. 'Nativo munere tuta.' Potest etiam legi: *Et subdole sic*, &c. Heins.

34 *Adclamat*] An scribendum est, *At clamat*? isto sensu: Licet verum porcellum rusticus compulerit vocem edere, nihilominus clamat populus, &c. *Schef.*

Scurram multo similis Imitatum] Εὖ μὲν, ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὄν. Vel sic: Τὴν οὖν αὐτὴν πρὸς τὴν Παρμένοντος; Plutarchus Symposiac. v. *Rig.*

35 *Trudi foras*] Per indignationem, cum contumelia. Sic mox c. 9. 'Est protrusus foras.' Plant. Asin. 'Næ ille ecaster hinc trudetur largus lachrymarum foras.' *Schef.*

37 *Aperto*] Virg. Æn. vi. 'Aperit ramum, qui veste latebat.' *Prasch.* *Aperto* est, claro ac manifesto; pignus notat argumentum certissimum. Curtius: 'Nullum erga me benevolentiae pignus atque indicium omisistis.' Ita sæpe alii. *Schef.*

FABULA VI.

Calvus for. in tr. pectinem] Nihil calvorum usibus inutilius quam pecten. Sic olim calvæ mulieres Veneri pectines dedicaverunt tanquam inutilis. Georg. Codinus Constantinop. τῆς Ἀφροδίτης τὸ ἄγαλμα πλάττουσι κτένα φέρον. ἐπειδὴ συνέβη ποτὲ ταῖς τῶν Ῥωμαίων γυναιξὶ κνήφην λοιμώδη γενέσθαι καὶ ξυρουμένων πασῶν γεγόνασιν αὐταῖς οἱ κτένες ἀχρεῖοι, &c. Videntus Suidas Ἀφροδίτη. *Rig.*

2 Defectus pilis] Quem defecerant pili, qui amiserat. Sic Ovid. Met. x. vs. 104. de cervice: 'Defecta vigore Ipsa sibi est oneri.' Vid. Schopp. Inf. 114. *Schef.* V. supr. ad fab. 21.

Defectus pilis] Sic supra 'Defectus annis.' 'Defecti ætate,' Ulpian. l. Si quis in gravi. §. Ignoscitur. D. de SC. Silan. *Rig.*

3 Heia inquit] Vide Theophrasti Charact. περὶ βδελυρίας. Senec. Epist. 129. *Nev.* Inde est in vita Æsopi: λαβὼν τὸ ἥμισυ τοῦ ἐρμάλου, ἡσύχασον. *Prasch.* Formula est solennis, qua utebantur, qui quid alium invenisse viderant in publico. Vide Erasmus in Chil. Senec. Ep. 118. Ubi tamen optime monetur ab eruditissimo Gro-novio, non est commune, sicut in postremis edidit Rigaltius, sed in commune, scribi oportere. *Schef.* Vid. Vavass. de vi et usu quorundam verbor. p. 73. et de Mercurio communi Spanh. ad Call. Hym. in Dianam, 70. et res inventas et fortuito obvenientes ipsi sacras fuisse docet Stanl. ad Æsch. Sept. cont. Theb. 514. *Burm.*

Eja, inquit, est, &c.] Abest a Mss. Pithæi et Rem. illud est, quod Rigaltius ad fulciendum versum intrusit; legendum enim omnino, in commune. Nam præterquam quod facillime illud in excidere potuit, vel sola elegantia formulæ antiquæ hanc lectio-

nem præferendam ostendit; subauditur enim, confer, quod brevitatis causa omittitur. 'Conferre in commune' Ciceronis est, et aliorum passim. Seneca Epist. cxx. 'In commune,' Theophrast. Charact. cap. 11. ad βδελυρίαν (impuritatem) refert: Si quos pueri nummulos æreos, ut sit, in via repperint, partem inde sibi poscet, [ὁ βδελυρὸς], illud usurpans, Mercurium esse communem: (potius reddendum, commune esse lucrum.) *Gud.*

Heia commune] Indicio est locus præsens, hac formula exclamandi jam olim uti solitos, si quid ἔξον τε δὲ ἐρχομένων forte in via reperisset alter, ut ad ambos illud pertineret. Inter nostrates quoque adhuc manet ista contestatio cum dicunt: *Dein fund mein halb.* Possunt hæc servire ad declarandum Græcorum Proverbium, quod haud scio, an non satis expositum est ab Erasmo: Κοινὸς Ἑρμῆς. Mercurius et lucri præses et viarum habebatur. Jure autem civili res inventa non fit inventoris propria, l. 43. falsus: §. qui alienum, et §. proinde. D. de furt. l. 3. D. de incend. rui. naufr. Unde recte B. Augustinus: 'Si,' inquit, 'invenisti, et non reddidisti, rapuisti.' De quo distincte et pluribus suo loco. *Ritt.*

Commune quodcunque est lucri] Theophrastus Character. xxiv. Καὶ τῶν εὐρισκομένων χαλκῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς ὑπὸ τῶν οἰκετῶν δεινὸς ἀπαιτῆσαι τὸ μέρος, κοινὸν εἶναι φήσας τῷ Ἑρμῇ. Phurnutus in Mercurio: Διὰ δὲ τὸ κοινὸν αὐτὸν εἶναι ἐν τε ἀνθρώποις πᾶσι καὶ πᾶσι τοῖς Θεοῖς, ὁπότεν τις εὕρη τι προάγων ἐν ὁδῷ, σύνηθες ἐπιφθέγγεσθαι, κοινὸν εἶναι τῷ Ἑρμῇ, ὃς δὴ συνίσταται ἐστὶ τῆς εὐρέσεως ἐν ὁδῷ ὧν, ἐμφαίνοντες ὅτι κοινὸν ἀξιοῦσιν εἶναι καὶ τῶν εὐρημένων. ἐντεῦθεν καὶ τῶν εὐ-

ρημάτων ἐρμῶν λεγομένων. Vid. apud Æsop. Fab. 'Ὀδοιπóρος. Et Camerar. p. 100. et 118. Seneca Epist. cxx. 'Quoties aliquid inveni, non expecto donec dicas, In commune: Ipse mihi dico.' *Rig.*

4 *Pradam*] De re inventa usurpari notandum. Adde sup. II. 8. 27. *Schef.*

5 *Superum voluntas*] Etiam hoc solenne fuit. A Diis talia dicebant dari. Hieron. ad Lev. 'Multi sine peccato putant esse, si alienum, quod invenerint, teneant, et dicunt: Deus mihi dedit.' *Schef.*

6 *Carbonem*] Vide Suidam in Ἀνθρακες ὁ θησαυρός ἦσαν. *Nev.* Rem pretii nullius. Erasmus vide in Chil. Natum hoc ex superstitione vulgi videtur, cui persuasum, nisi observentur omnia in thesauris effodiendis, quæ observanda præcipiunt qui peritiam hujus artis habent, argentum omne disparere, illiusque loco meros relinqui carbones, a Dracone credo,

cujus antea meminimus. *Schef.*

Carbonem, ut aiunt] Ἀνθρακες ὁ θησαυρός. Proverbium de re nihili oblata ei, qui pretiosam expectabat et inhiabat, cujus spe potiundæ frustratus est. Vide Erasmum Chil. I. Cent. 9. Adag. 31. *Ritt.*

Carbonem pro thesauro] Carbores scilicet propter limites defodiebant. Qua de re Siculus Flaccus de Condition. Agror. pag. 6. *Rig.*

Thesauro] Ms. *thensauro*. *Gud.*

7 *Huic querella*] Nescio, annon sit a Phædri manu, hæc querella, quod et Rittershusius putavit. Nec enim sic generatim de querela omni dixeris, quod conveniat. *Schef.* Sed assentior Rigaltio, frustra hæc mutare velle interpretem. *Freinsh.*

Huic querella competit] F. legend. hæc querel. nempe quæ præcessit: 'Carbonem pro thesauro invenimus: ut error ex vet. scriptura manarit: hæc vel haic.

FABULA VII.

Recte Rittershusius non fabulam hanc esse, sed historiam illius temporis, neque sane mihi videtur de Sejanō cogitasse Phædrus, (ut censet Rigaltius) quum ista scriberet, nam incolumi non esset ausus: eversum aperte potius incensisset. *Freinsh.*

1 *Ubi vanus animus*] Sub principis nomine et persona ludit in Sejanum, qui Romæ principatum adfectabat. Et tota in hanc rem est Juvenalis Satyra x. Vetus Interpres: 'Sejanus fuit Tiberio usque adeo carus amicus, ut nihil esset, quod ei a Tiberio petenti negaretur; usque adeo etiam de eo cogitaverit necem, ut dispositis conjurationis sociis occiso Tiberio ipse regnaret.' Vid. Tranquillus et Tacitus. *Rig.*

Aura captus frivola] *Aura* pro, favore, ut notat Serv. ad Æn. lib. vi. Translatum a navigatione: sicut 'Aspirare cœptis,' 'Velificari gratiæ,' et siqua sunt ejusmodi. Vocem *frivola* enucleat Budæus ad L. solutum 12. §. solutam: 5. D. de Pignerat. act. *Prasch.* Per *auram*, vulgi gratiam et favorem innuit, Virgilii exemplo; *frivola* est, fragilis, quæ cito perit. *Schef.*

2 *Abripuit*] Lego: *Adripuit insolentem suæ fid.* Tò u exteritur in sui. Ita sas dixit Ennius, pro suas, illo versu: 'Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sas.' *Prasch.* Veteres habuere *Abripuit*. An scribendum, *Adripuit*? num *abripere* sibi ita dicitur, ut 'auferre sibi?' *Schef.* Johan-

nes ille Clericus in Biblioth. Antiq. et Nov. t. v. p. 178. hoc loco contra Jesuitam Gallum censorem suum se tueri conatur, quod ipse scripserit, 'Sumere fiduciam,' quasi minime Latine dictum esset; non vidi argumenta, quibus eum impugnat Jesuita, sed minime litem hac de phrasi ipsi movendam esse puto, si de se usus sit: nam vanus ejus animus, et aura captus frivola, recte et latinissime dici potest 'Sumere fiduciam, confidentiam, insolentiam, iram, spiritus, superbiam et arrogantiam,' (ut hæc locutionum ex Thesaurο, sibi unico præsidio, Stephani colligit exempla) quibus phrasibus egregie notatur, et optime exprimitur, ejus ingenium: neque quisquam, nisi qui eum ignorat, ipsi hac de re controversiam faciet: sed in verbo *arripere* major adhuc arrogantiae vis, et notat eum, qui plus sibi sumit, ac decet. Ovid. Met. iv. 224. 'Neve Arripite arbitrium matri secreta loquenti.' *Burm.*

Sibi] Eleganter abundat. Sic 'Ocium mihi sumo,' Cicero: sic alii. *Schef.*

3 *Ad derisum*] Ad derisionem, ut derideatur. *Schef.*

4 *Princeps*] Hoc erat nomen tibicinis. *Schef.* Nomen illius tibicinis, quo de agitur. Ita nomina propria sunt, Rex, Regulus, Tyrannio, Tyrannus, Creon, Creusa, (Græce Regem et Reginam significant) et alia id genus. *Faber.*

Princeps] Hæc quoque non fabula est, sed historia illius temporis. Tibicinem vero istum habuisse nomen proprium Principis et hinc apparet, et ex versu seq. 'Lætare incolumis Roma salvo Principe.' Quanquam is jocum elegantem continet ex ambiguo: cum et de Imperatore illa acclamatio intelligi posset: et rectius quidem, quam de aliquo aulædo. *Ritt.*

Princeps tibicen] *Princeps* cognomen restituendum apud Gruterum

pag. 106. 7. PRINCEPS L. BRINNIVS C. L. Et p. 241. C. CAESIVS PRI., PS. supple, *princeps*. Et pag. 969. 13. PRINCEPS. ubi Cod. Red. CILIO pro CILIO. Et pag. 149. 5. Q. FLORONIVS Q. L. PRINCEPS MAGISTER AVGVSTALIS sub Tiberio. Vide Reinesium Epist. ad Rupert. pag. 540. ubi recenset plurimas familias, quæ cognomen habuerunt 'Princeps.' Apud Suetonium init. lib. de illustribus Grammaticis est Grammaticus 'Princeps' nomine. *Gud.*

Princeps tibicen] Id nomen inditum et Grammatico cuidam, de quo Suetonius lib. de clar. Gramm. 'Me quidem adolescentulo repeto quendam, Principem nomine, alternis diebus declamare, alternis disputare.' *Rig.*

5 *Operam Bathyllo*] Inflare tibias solebat, ad quas Bathyllus mimus saltaret. Consueverant enim eo tempore mimi seu pantomimi extra dramata seorsum in scena totius corporis mirifico gestu exprimere, quicquid vellent, inter saltandum. Vid. Voss. Inst. Poët. et Scaligerum ad Eusebium prolixè, pag. 170. editionis Jansonianæ. *Schef.*

Operam Bathyllo] Persius Sat. v. 'Tres tantum ad numeros Satyri moveare Bathylli.' Veteres Glossæ: 'Bathyllus pantomimus fuit, Mæcenatis libertus.' *Rig.*

Bathyllo] De Bathyllo Seneca Controv. lib. iii. 'Pylades in comædia, Bathyllus in tragædia, multum a se aberant.' De Pylade vide Sueton. Aug. 45. et Dion. lib. liv. An hic ille Bathyllus, qui distichon Virgilii surripuit? Vide Vitam Virgilii ante Edit. Meyen. Alius est Bathyllus, Juvenali nominatus: 'Chironomon Ledam molli saltante Bathyllo.' Ab eo enim Bathyllo, quem Augustus, ut Dio docet, Romam vocavit, successores ejus in eadem arte et ipsi quoque Bathylli vocabantur. Quemadmodum a Pylade posteriores Pyladæ. Seneca Nat. Quæst. lib. vii. c. 'Stat per successores Pyladæ et Bathylli

domus; horum multi discipuli sunt,' &c. Vide Scaligeri Anim. ad Eusebium, edit. primæ pag. 155.

Solitus] Non nude explicat professionem Principis, sed vim simul habet causæ, quare notior fuerit; nempe quia solitus hoc erat facere Bathyllo, mimo ea tempestate celebri. *Schef.*

Pegma] *Pecma* sive *pegma* (nam utroque modo scribitur) machina fuit artificiosa, pro diversitate argumenti adornata, in qua vel in sublime attollere, vel e sublimi in præceps dare, ac velut dehiscente terra absumere solebant sive homines, sive res, quas esset libitum. Vide Lipsium Amph. cap. 22. Scalig. ad Manilium pag. 140. Philandrum ad Vitruv. lib. ix. *Schef.* Vide Serv. ad Virgil. Georg. iii. 24. Claudian. de Cons. Mallii 324. 'Mobile ponderibus descendat pegma reductis.' *Burm.*

Pecma] C pro G positum, ut sæpissime alias. Dicitur enim *pegma* ἀπὸ τοῦ πῆγνυσθαι, id est, a figendo: et est machina lignea, in qua collocantur quasi affixæ statuæ, quæ etiam in scenam interdum proferebantur et motabantur, aut alioqui in pompa circumferebantur. Vide Senecam Ep. 98. Festum, et Josephum lib. vii. 'Ἀλώσews, *Ritt.*

Pegma] De *pegmate* vide Lips. de Amphit. cap. ult. Mss. hic scribunt *pecma*, ut edit. Meursii, Rigaltii, et Rittersh. *Gud.*

Rapitur] Sic loquitur ob celeritatem, qua dehiscerat, aut surgebat, motuum ponderibus latitantibus. Claudianus: 'Mobile ponderibus descendat pecma reductis.' *Schef.*

8 *Nec opinans*] Forte, *Nec opinus*, qua voce supra est usus. *Nev.* Vid. lib. i. fab. 9.

Nec opinans, et sinistram fregit tibiam] 'Nec opinans,' Terentius: 'Nec opinantes,' Suetonius Aug. c. 10. Glossæ: 'Nec opinanter, ἀποσδοκῆτως.' Sic lib. i. fab. 9. 'Accipiter nec opinum rapit.' Quin etiam

hoc loco Gruterus et Salmasius *Nec opinus* legendum putarunt. Sed videtur aliquid aliud latere. Ms. Rem. et Pith. habent, *Nec opia sed sinistram*; quæ vera lectio est, et retinenda. *Opia* sunt ὀπεία, instrumenta musica tibicinalia, foraminibus plena, quæ uno vocabulo Græcis ὀπεία, quasi foraminata, dicebantur. Sic δύοποι et ἡμίποιοι ἀνὰ ἀπὸ ἀπὸ Athenæum et alios, duorum foraminum et semiforaminibus tibiæ dicuntur. Et forte rectius apud Phædrum scripseris *Opeum*. Sic apud Suetonium 'Odeum,' locus musicis exercitationibus destinatus, restituit Torrentius; vulgo *Odium* in Mss. sed Græcis est Ὀδελον, et Latini mutant ei in e, inquit ibi Torrentius, quem vide. Sic eodem loco apud Suetonium, 'Iseum,' Græce Ἰσεῖον. 'Serapeum,' Græce Σεραπεῖον. 'Museum,' Græce Μουσεῖον. *Gud.*

9 *Duas dum dexteras*] Non negligendus elegans jocus in voce *tibiæ*. Fregit tibiam, sive crus sinistrum, sed maluisset duas dexteras tibiæ (quas se, in Comædiis adhibebant) frangere, quam unicam illam sinistram. Sic in Eunuchi inscriptione apud Terentium legitur, eam fabulam actam fuisse tibiis duabus dextris. Videndus Aldus Paulli Manutius de Quæsitis per Epistolam. *Schiop.* Lepida argutia: allusio facta ad tibiæ, quibus in scena utebantur, quarum aliæ sinistræ, aliæ dextræ dicebantur. Ad Terentii Didascalias, et ibi interpretes. Res enim alias fuse explicata fuit, etsi nondum satis constituta. De iis aliquid a Julio Cæsare Scaligero in lib. de Poëtica scriptum memini, aliquid a Manutio, et satis multa a Salmasio. Sed, dixerit quispiam: Ex Phædri duabus tibiis dextris annon elici possit, quid sibi velit locus ille Senecæ nunquam a doctis explicatus, in quo de 'utrisque pedibus dextris' mentio fit? Nil quidquam. Nam dextræ tibiæ apud Phædrum longe alius notionis sunt, quam *pedes dextri* apud Senecam. *Faber.* Ludit in voce

tibiæ. Nam supra sermo de tibia in crure, hic de ea, qua canitur. Fuerunt autem *tibiæ dextræ* cantorum, quæ et ‘*Lydiæ*’ dicebantur, quibus succinebant in cantico gravem edentes sonum. Vide Vossium in supra nominato opere. *Schef.*

Duas dextras] Cum uno flatu utraque tibia, dextra et sinistra, canerent; hinc Varro nem puto tibus vocasse ‘*bilingues*’ aut, ut apud Nonium est, *bilinguos*; sic enim legitur in Cod. Gott. ubi vulgo *bilingos*; ut etiam in editione Merceri, qui de eo loco in notis nihil habet; sed Varro nem puto de adolescentibus locutum, eoque respicere *bilinguos*, ac si dixisset: *et, ut tibus,ilinguos*; hoc est, instar tibiæ, quæ uno spiritu gravem et acutum sonum reddebant. *Gud.*

10 *Inter manus*] Hac de re dixi plura aduersus patrem tuum optimum, Rittershusi, Suspect. Lect. I. III. c. 5. *Schiop.* Manibus latus e theatro. Plant. Mostell. act. II. sc. 1. ‘*Abripite hunc intro actutum inter manus*.’ Cicero Verr. v. 11. ‘*Erant exitus ejusmodi, ut alius inter manus a convivio, tanquam e prælio, auferretur*.’ *Schef.* Sic et loquitur Florus III. 19. et 21. et alii passim.

Inter manus sublatus] Livius lib. III. ubi de Quinctio Cæsone: ‘*Inter manus domum ablatum, mortuumque inde arbitrari*.’ *Rig.*

Inter manus sublatus] Locis a Schef-fero ex Plauto et Cicerone allatis adde Livium de Q. Cæsone I. III. *Gud.*

12 *Ad sanitatem*] Adducor fere his verbis, ut minime adsentiar Palmerio et amicissimo Grutero nostro, legentibus apud Propert. meum: ‘*Volneraque ad saniem nunc coiere mea*.’ Ubi editum haecenus, *ad sanum*. *Schiop.* Fere nt Poëta Umber El. lib. III. ult. ‘*Vulnera et ad sanum nunc coiere mea*.’ *Prasc.* Proprie curatio, de ista medicorum opera in sanandis morbis, quæ dicitur *venire ad sanitatem*, velut propositum suum

finem, cum pristinam valetudinem restituit. Simili modo Plinius lib. XXXIII. c. 3. de auro: ‘*Quo sæpius arsit, proficit ad bonitatem*.’ *Schef.*

Ad sanitatem] Sic Symmachus nos-ter vulnus ‘*in cicatricem convenire*,’ et ‘*cicatricem ducere*’ dixit, Ep. lib. I. 94. et Ep. lib. II. 32. *Ritt.*

13 *Et lepidum genus*] Ut spectato- rum genus solet esse lepidum, seque a tibicine exhilarari volunt. Plaut. Pseud. extremo actu primo: ‘*Tibi- cen vos interea hic delectaverit*.’ *Schiop.* Lepidum spectatorum ge- nus; id est, lepidi spectatores. Ri- galtius pro ipsius tibicinis arte sumit, minus recte. *Faber.* Cohæret cum præcedenti, *mos est*, atque ideo ad spectatores refertur, non tibicinis ar- tem, ut volebat Rigaltius: *lepidum genus*, quod gaudet rebus lætis, ac jucundis. Rigaltii sententiam video nunc Fabrum quoque improbare. Sed et olim Schoppius sic intellexit. *Schef.*

Et lepidum genus] Colerus: *en lep. g.* Cui cur adsentiar, causam nullam vi- deo. *Ritt.*

Et lepidum genus] *Lepidum genus*, pro ipsius tibicinis arte. Sic initio lib. II. ‘*Exemplis continetur Æsopi genus*.’ Id est, ars Æsopia fabula- rum; et initio lib. III. ‘*Nunc fabu- larum cur sit inventum genus*,’ id est, ars ipsa, et fabularum philoso- phia. *Rig.*

14 *Cujus flatibus*] Talis in veteri lapide, inter meos, dicitur ‘*Fistula- rius Cantor*’ p. 1117. *Gud.*

Flatibus] Cantibus. Sic Tibicines dicti ‘*Flatores*.’ Festus: ‘*Flator, tibicen*.’ Glossæ veteres, quas et Scaliger adducit, a. hunc locum: ‘*Flat flator*.’ Arnob. Cont. Gent. II. ‘*Tibia calamoque flantes*.’ *Schef.*

15 *Saltantis*] Bathylli. *Schef.*

16 *Erat facturus ludos*] Supra hoc libro: ‘*Facturus ludos quidam dives nobilis*.’ *Rig.*

Nobilis] Lege, *nobiles*. Heins. V. fab. v.

17 *Et incipiebat*] Scribimus: *Et incipiebat Princeps ingredier: eum Adducit pretio, precibus.* Sicut Phædrus *pretio, precibus*; ita Horat. ‘Nunc prece, nunc pretio.’ *Præsc.* Totus hic locus est editus a Rigaltio, ex ingenio, ut puto, quomodo eundem emendandum censuit et Præschius. Editiones veteres habebant ita: *Et incipiebat Princeps abduci reum Ingredi a se reducit pretio precibus ut Tantummodo ipso, &c.* Schef.

Et incipiebat Princeps ingredier] Planc. apud Ciceronem *Epist. Fam. x. 17.* ‘Cum primum posse ingredi cœpit, non magis sibi, quam reipublicæ, convaluisset se existimans.’ Hic vero Ms. habent: *ingredi a se abduci.* Puto scribendum *abducier*; quod quid sit, additum glossema *ingredi a se* explicat; scilicet, stantes, cum soli, scamno et muro relicto, inciperent ingredi, *abduci* dicebantur; hoc est, a scamnis in medium duci. *Abducere* sæpe in Mss. mutatum esse perperam in *adducere* notavit Gifan. in *Observ. Ling. Lat.* pag. 7. ubi *abducere* explicat, ex loco in alium ducere. Salmasius hic se non expedit, et tamen restituit: *Adducit pretio, precibus, ut tantummodo Ipso ludorum ostenderet sese die.* Gud.

18 *Pretio, precibus*] Formula solennis. Respexit autem locum Terentii, qui est in *Eun. act. v. sc. 9.* ‘Perfice hoc precibus, pretio, ut hæream,’ &c. Schef.

Tantummodo Ipso ludorum] Antonius Loiselus doctissimus Jurisconsultus hos versus ita componere tentabat: *Et incipiebat Princeps adducier ** ingredi a se ** Reducit pretio precibus ut tantummodo Ipso ludorum ostenderet sese die.* Rig.

21 *Fremit*] *Rumor fremit*, sicut apud Silium, ‘*Rumor strepit*,’ *Achill. II.* Schef.

23 *Aulæo misso*] Desunt quædam, ut hariolor. *Præsc.* Cum dimitteretur aulæum, post quod stabant actores, et jam scena una finita prædiret

chorus ex consuetudine. Hoc vult Noster, neque quidquam abest, ut nonnemo suspicatur. Schef.

Aulæo misso] Id est, demisso. Hoc fieri solebat initio fabulæ ejusque. Tollebantur autem aulæa in fine, omnibus peractis, cum spectatores dimittebantur. Unde Horatius ‘aulæa manentem’ dicit in *Arte eum*, qui desidet usque ad extremum actum. Idem significat M. Tullius in *Orat. pro M. Cælio.* ‘Mimi ergo,’ inquit, ‘est jam exitus, non fabulæ: in quo cum clausula non invenitur, fugit aliquis e manibus: deinde scabella concrepant: aulæum tollitur.’ *Aulæa* sunt tapetes quibus parietes vel pavimentum etiam contegebatur. Nugatur ergo non præter solitum levis et ineptus Nonius, cum ait, esse genus vestis peregrinum. Quanquam hoc ferri poterat, cum vestis appellatio latissime pateat, etiam ad stragula pertinens, et peregrina recte dicantur aulæa, ut quæ Romam ex Attali Regis hereditate perlata sint, Servio et Donato teste: nisi adderet Nonius: ‘Et est tanquam paludamentum barbarici habitus militaris.’ Apagè hoc paludamentum barb. hab. mil. Ibidem etiam Varronis verba sic lege: ‘Quot ex hereditate Attalica aulæa,’ &c. Ubi vulg. *Quod.* Significat enim Varro, Populum Rom. hujusmodi rerum copiam consecutum ab Attalo Rege, a quo heres scriptus fuerat. Ritt.

Aulæo misso] Salmasius hic, et ad *Histor. Aug. Aulæo misso et strato*, idem significat; sic ‘*Mantilia mittere*,’ simpliciter, pro, in mensam mittere. *Aulæo misso*, in scenam scilicet. ‘*Aulæa sternere*,’ apud Donatum. Aulæa quoque in scena intexta sternuntur, pro quibus siparia posterior ætas accepit. Gud.

Devolutis tonitrubus] Proprie, quia fiebant saxis dejectis post scenam, magno cum fragore, ut ex Festo constat, voce *Claudiana tonitrua.* Schef.

Devolutis tonitrubus Diï sunt locutî]

Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, notum proverbium inde natum, de inopinato atque improviso auxilio ad explicandas res difficillimas oblato. Vide. Erasmi Adag. Ritt.

24 *More translatitio*] Quo transfe-
rebantur in scenam, ornati magnifice,
cum intervenire difficilioribus nego-
tiis deberent machinæ alicujus sub-
sidio. Id enim est *transferre*, et
translatio, in ludis, auctore Salmasio
Exerc. Plin. p. 121. ubi locum hunc
interpretatur. Quamquam meo ani-
mo non ista velle Phædrus Noster vi-
deatur, sed simpliciter per *translati-
tium* intelligere pridem usurpatum,
et consuetum, et vulgatum. Nam et
hoc non raro *translatitium* est apud
veteres. Quomodo 'Translatitiam
propinationem' legimus apud Petro-
nium. Cic. Ver. III. 'Et hoc vetus
edictum, translatitium est.' Asconius
eo loco: 'Translatitia veteres
dixerunt, non nova, nec nuper inven-
ta, sed aliunde translata.' Sane si
secundum alteram accipias interpre-
tationem, qui eo more Dii loquantur,
non excogito. Schef. Gell. III. 18.
'Edictum, quo Consules, servandæ
consuetudinis causa, tralatitio utun-
tur.' 'Tralatitium' et 'solitum' con-
jungit Ampelius sub finem libelli me-
morialis. Heins. Recte explicuit
Schefferus. Apulei. Met. I. 'Oro te,
inquam, aulæum tragicum dimoveto,
et siparium scenicum complicato, et
cedo verbis communibus.' Olim vero
aulæis, postea sipariis, usos esse do-
cet Auctor de Trag. et Com. *More*
vero, ut Ovidius in alia re Ex Ponto
II. 5. 54. 'Hoc Superos jures more
solere loqui:' ubi non opus est ore le-
gere. Burm.

More translatitio] Id est, solemn-
i, vulgari; nempe tunc, cum dignus
vindice nodus incidisset. Non enim
aliter vult Horatius, Deum aliquem
actioni scenicæ interesse. Juriscon-
sulti *translatitiæ* aliquid fieri dicunt,
quod non fit serio, sed perfunctorie

Delph. et Var. Clas.

et dicis causa potius, ut alias loquun-
tur. Ut 'Translatitiæ defungi mu-
nere accusandi,' id est, prævaricari,
l. I. §. prævaricatorem. D. Ad S. C.
Turpil. 'Non translatitiæ exequi
querelas,' l. I. D. jur. patron. 'Trans-
latitiæ omittere,' l. LV. si patroni. §.
quid ergo. D. ad S. C. Trebell. id est,
negligenter: non, ut quidam exponit,
interim. Similiter Petronius, 'Non
tralatitiam humanitatem,' 'Non tra-
latitium bellum,' dixit. Ritt.

25 *Tunc chorus*] Subest ὑπουργον:
quod non tetigit Gruterus, quum lo-
cum hunc tentaret. Prusich.

Tunc chorus] Legendum mihi vide-
batur: *Tunc chorus gnotum moro educto
canticum*. Scilicet producto in sce-
nam Principe, moro et inepto tibi-
cine, scenici artifices acclamaverunt,
LÆTARE INCOLUMIS. Sic ipse su-
pra: 'Notos flexus,' et 'Pernici-
tatem notam,' et 'Exitus notos,'
et 'Candorem notum.' Rigalt. Sed
sic metron laboraret. Inde gno-
tum canticum esse non potuit, cu-
jus sententiam, ut apparet, tibi-
cen non intelligebat. Illud autem
moro educto nescio quomodo non pla-
cet: neque Phædrum olet. Postre-
mo non concipio quomodo rem sit
imaginatus Rigaltius, scenicos arti-
fices educto illo moro acclamasse.
Nam neque in ejus gratiam id factum
aperte monstrat Phædrus. Quin nec
ea ambiguitas, de qua dicebamus ex
Rittershusio, habebat locum in eo
carmine, quod Imperatoris solius ho-
nori serio destinatum fuerat. Unde
insignitior tibicinis stultitia fuit ad se
trahentis ista, propter vocabulum
principis, quod judicare debebat ad
se nihil attinere sic usurpatum, et
huic inclusum sententiæ, licet ipse
quoque Princeps vocaretur. Pari-
sienses hic multa mutant, audacter
sane, si præter Mss. fidem. Ex vul-
gato: *Tunc chorus ignotum moro ducto
canticum Imposuit*; fecissem: *Tunc cho-
rus ignotum mox reducto canticum In-*

Phædr.

2 X

sonuit. Ignotum canticum eo usque, hoc est, novum, tum primum in scenam productum. *Freinsh.* Hunc Phædri locum non intellexit novus Interpres, sub quo nuper et Phædrus et Terentius Gallice loqui didicere. Sic enim vertit: *Les danseurs voient ce joueur de flute revenu de nouveau, lui donnèrent à chanter une chanson fort connue, qui commençoit par ces paroles, 'Rome, rejoui toi,' &c.* At Phædri sententia est: chorus, et canticum quoddam, (ex eo cantico est versus ille, *Lætare incolumis, Roma, &c.*) chorus, inquam, et canticum illud, quod tunc forte canebatur, induxisse tibicinem, hominem misere fatuum, in eum errorem, ut per *Principem* se designari crederet, cum de Imperatore, non de tibicine, sermo esset. *Imposuit* itaque, fefellit. *Faber.* Verum miror, quomodo, si notum fuit canticum, sic tibicinem potuerit decipere. Ait quidem *Faber* in novissima editione: 'Facile vel puer respondeat: notum erat omnibus, quia nuper compositum fuerat, sed Principi saltatori ignotum, quia per diu in lecto jacuerat, neque illud audire potuerat.' Sed revera puerile hoc responsum est. An enim tandem, quia diu jacuit in lecto, ideo ignorare canticum illud debuit? Atque, ut fatetur *Faber*, notum fuit omnibus. Cur ergo ipse solus nil resciverit de eo? An socios, an amicos habuit nullos, per quos etiam decumbeus, vel inter confabulationes familiares, intelligere cantionem istam potuit? An ipsum, tibicinem præsertim, (*tibicen* enim fuit, non *saltator*, ut a *Fabro* nominatur,) interea scenæ omnis, chori, cantionis oblitum arbitramur, aut saltem tam negligentem extitisse, ut quid ibi fieret, per tot dies ne quæverit quidem? Hæc vero omnia crediderit, opinor, nemo, nisi puer. Quare non desinimus mirari, quomodo quod notum, et notum fuit omnibus, ipse solus ignoraverit canticum.

Ac propterea existimamus, adeo fuisse ignotum, ut ante illum diem nunquam prolatum fuerit in scena. Unde tamen sequitur, ut omnino, quod monebam olim, locum sic legamus: *Tunc chorus ignotum ac reducto canticum*, vel, ut placuisse nunc *Freinsheimio* intelligo: *Tunc chorus ignotum mox reducto canticum*. Nisi *Rigaltianæ* inhærentes editioni malimus: *Chorus reducto tunc, et novum canticum*. Nam quod de in parenthesis includendis verbis illis, et *notum canticum*, conjeceram, eo minus placet, quia sequens *cujus* eam nequit admittere. Quod autem pro *Imposuit* *Freinsheimius* substituit, *Insonuit*, sine causa factum, et subsequentibus omnimode repugnat. *Schef.* Lege, *Chorus reducto tunc et (velid) notum, &c.* *Heins.* Mihi vulgata satis placet, hoc sensu: *Tunc chorus et notum canticum Principem reductum in theatrum fefellit. Notum vero retinendum: est enim usitatum canticum, sed id per ipsam arrogantiam sui honoris causa pronuntiari credebatur.* Sic apud *Galb. XIII.* 'Notissimum canticum' a populo *Galbæ* accommodatur. *Imponere* pro, decipere, vulgatum est. *Burm.*

Tum chorus, &c.] *Salmasius:* 'Mox reducto; lege, modo reducto.' *Gud.*

Canticum.] Vetus Epigramma de Pantomimo: 'Nam cum grata chorus diffundit cantica dulcis, Quæ resonat cantor, motibus ipse probat.' *Petron. Sat.* 'Potionem poposci; paratissimus puer non minus me acido cantico excipit: et quisquis aliquid rogatus erat ut daret; pantomimorum, non patris familiæ, triclinium crederes.' *Suet. in Caligula:* 'Cum palla tunicaque talari prosiliit, ac desaltato cantico abiit.' *Rig.*

26 *Fuit.]* Forte, *cluit.* *Heins.*

27 *Lætare, &c.]* Vide *Barn. Brissson. Form. Sol. lib. VIII. p. 719.* et exemplis ab illo conductis præsens adde. *Prasch.* Hinc videtur colligi,

accidisse ista post detectam Sejanî conjurationem et supplicium de eo sumptum. Licet enim alio in argumento diceretur, tamen spectatores more suo simul id accipiebant de Tiberio, et ideo edebant plausus. Moris hujus habes evidens exemplum apud Suetonium Vita Augusti c. 68. et Neron. c. 48. Sane in quæ alias Augusti et Tiberii tempora hæc sententia magis congruat, haud liquet, cum proferri eam moris fuerit, non nisi e manifesto vitæ discrimine Principe erepto. Quod cognoscimus ex ejusdem Suetonii Vita Calig. cap. 6. ubi audito, quod Germanicus, quem ægrotare graviter cognoverant, convalesceret, omnes Romæ clamant: 'Salva Roma, salva Patria, salvus est Germanicus.' *Schef.* Vid. Bernard. Ferrar. de Acclam. lib. i. 14. et Lindenb. ad Amm. Marcell. xiv. c. 5.

[*Lætare, &c.*] Respicit morem acclamandi Principibus. Ita Romæ, acceptis de recuperata Germanici valetudine nunciis, exclamatum est: 'Salva Roma, salva Patria, salvus est Germanicus.' Sueton. Calig. 6. Et similiter Lampridius de Alexandro Severo: 'Levabatur manibus omnium Alexander, vixque illi per horas quatuor ambulare permissum est, undique omnibus clamantibus: Salva Roma, quia salvus est Alexander.' Vide et Poll. Hist. Aug. 301. Nummus æreus Maximini, in Museo Felicis Rondinini, cum hac inscriptione in aversa parte: SALVIS AVG. ET CAESS. FEL. PART. *Guid.*

28 *In plausus consurrectum est*] Honoris præcipui causa. Cicero Attic. ii. 19. 'Inimici erant equitibus, qui Curioni stantes plausuerant.' Plaudabatur autem non præsentibus tantum, verum etiam absentibus viris magnis, principibus maxime. Sic apud Tacit. Hist. ii. 55. 2. 'Ut cessisse vita Othonem, &c. certi auctores in theatrum attulerunt, Vitellio

plausere.' *Freinsh.* Simul ab omnibus surrectum est, ut plausus ederent. Stantes enim fere edebant, præsertim si hoc Principis causa facerent. Unde intelligitur, quæ habet iterum Suetonius in Augusto c. 56. 'Eisdem prætextatis adhuc assurrectum ab universis in theatro, et a stantibus plausum, gravissime questus est.' *Schef.* Et eo respicit Horat. Od. ii. 17. de Mæcenate, qui manifesto periculo morbi erat ereptus, 'Cum populus frequens Lætum theatris ter crepuit sonum:' tali etiam se honore et applausu a populo excipi credebat reductus post infirmitatem in theatrum Princeps. *Burm.*

In plausus consurrectum est] Notandum, omnes, qui sedentes ludis et recitationibus intererant, quoties plaudendum erat, surrexisse. Plin. Jun. Epist. lib. vi. 17. 'Recitabatur libellus absolutissimus; hunc duo aut tres, ut sibi et paucis videntur, diserti, surdis mutisque similes audiebant: non labra diduxerunt, non moverunt manum, non denique assurrexerunt, saltem lassitudine sedendi. Quæ tanta gravitas? quæ tanta sapientia?' *Guid.*

[*Jactat basia*] Tacitus Hist. lib. i. 'Nec deerat Otho protendens manus, adorare vulgum, jacere oscula,' &c. Juvenal. 'Jactaret basia rhedæ.' *Faber.* Non est, deosculatur hominum dextras, ut putat Rittershusius, aut genas; nec adorat, ut vult Ursinus; sed ori admota manu spargit in vulgus, gratiæ agendæ causa. Sic enim solebant, quoties declarare animum gratum aut quoquo modo deditum aliis vellent. Unde Juvenalis Sat. iv. 'Blandaque devexæ jactaret basia rhedæ.' Fiebatque hoc manu primum admota ori, deinde porrecta ad eos, quorum amori vel honori hoc dabatur, et sic osculum ipsum porrigebatur velut, ac jactabatur. Unde idem Sat. iii. 'A facie jactare manus' dixit. Tacit.

Hist. i. 'Nec deerat Otho,' &c. *Schef.* Lege cum Scriver. ad Mart. Ep. i. 3. *Jactant basia.* Heins.

Jactat basia] Id est, deosculatur hominum dextrās: de quo more supra. Vel etiam de osculis genarum intellige, quæ non minus frequentia apud Romanos fuisse ex Martiali discimus. *Ritt.*

Jactat basia] Id est, adorat. Moris erat scenicis scenam ingressis populum adorare. Epigr. Vet. lib. iv. 'Ingressus scenam populum saltator adorat, Solerti pendet prodere verba manu.' Martialis lib. iv. Sed magis ad rem Tacit. Hist. i. 36. de Othone. *Gud.*

Jactat basia] Juv. Sat. iv. 18. De Scenicis: Martialis 177. 'Circum pul-pita nostra, Et steriles cathedras basia sola crepant.' *Jactat basia*, adorat. Vetus Epigram. 'Ingressus scenam populum saltator adorat.' *Adorare* est quod ait Juvenalis Sat. iii. 166. 'A facie jactare manus.' Tacit. Hist. i. 'Nec deerat Otho,' &c. *Rig.*

29 *Gratulari*] Idem igitur accidit, quod Asino Æsopi Fab. 26. *Prasch.* Absolute, *gratulari*, pro, gratulari sibi. Ita lib. iv. 11. 'Quum gratulantes persalutasset Deos.' Cic. de Orat. 'Cum vos non modo frequentes, sed læto vultu gratulantes, viderit.' Suet. c. 60. 'Gratulanti inter pœnas, quod non et locustam obtulisset.' *Schef.* Vid. ad lib. iv. 25.

Fautores] Tacit. i. 'Adversus lasciviam fautorum multa decernuntur.' *Gud.*

Fautores] Vetus Glossarium: 'Fautor, ἐπεισάρχης.' *Rig.*

30 *Equester ordo.* Et mox: *plaudit inludens eques*] Erat in theatro certus Equestri Ordini attributus locus, ex quo spectarent. *Equestria* appellat Seneca de Benef. l. vii. 12. 'Equestria,' inquit, 'omnium equitum Romanorum sunt. In illis tamen locus meus sit proprius, quem occupavi.' Et mox: 'Habeo in Equestribus lo-

cum, non ut vendam, non ut locem, non ut habitem: in hoc tantum, ut spectem. Præterea non mentiar, si dicam, me habere in Equestribus locum: sed cum in theatrum veni, si plena sunt Equestria, et jure habeo locum illic, quia sedere est mihi liberum; et non habeo, quia ab his, cum quibus jus mihi loci commune est, occupatus est,' &c. *Equestria*, scilicet sedilia. Solebat autem locus in theatro tribui secundum cujusque censum. Qua de re alibi. Vide et Lipsium ad Ann. xv. Taciti, de distinctis in theatro spectatorum locis ac sedibus pro cujusque dignitate. *Ritt.*

Equester ordo] Sic Tacit. Ann. lib. xii. pag. 201. ed. parv. *Gud.*

Stultum errorem] Errorem ex stultitia et judicii infirmitate natum. Sunt autem errores et ex causis aliis. Quod ideo addo, ne quis otiosum arbitretur. *Schef.*

31 *Canticum repeti jubet*] Valer. Max. i. 2. 4. 'Livius, sui operis actor, cum sæpius a populo revocatus vocem obtudisset.' *Gud.*

32 *Homo meus*] Quando de stupore alterius sermo est, eleganter illum 'Nostrum' dicimus. Catullus: 'Talis iste meus stupor nil videt, nihil audit. Ipse quis sit, utrum sit, an non sit, id quoque nescit.' In quo loco doctissimum Lipsium, quemque tantopere adolescentiæ meæ favere gaudeo, frustra fuisse nollem. Nam ut ibi recepta lectione insuper habita corrigamus, *merus stupor*, ego sane, qui meus stupor est, causam adhuc nullam excogitare potui. Sic autem loquimur quasi per ironiam illum commendantes. Nam etiam vere, si quem laudamus, 'Noster esto,' dicere consuevimus. *Schiop.* Elegantissime illud *meus* usurpat, velut per commiserationem tantæ stultitiæ. *Schef.* Petron. cap. 41. 'Duravi rogare interpretem meum:' et 62. 'Homo meus cœpit ad stellas facere.'

Quinet. Decl. xii. 18. 'At legatus meus ad emendum modo proficiscitur:' ubi et vide. *Burm.*

Homo meus] Tibicen Princeps, de quo loquor. Galli, *mon homme*. Gud.

In pulpito] Ubi canere fabulamque agere solebant personæ; vide Scalig. de Poët. c. i. 21. et alios. *Schef.*

33 *Totum prosternit*] Sequentium versuum ordinem sic mutat Rigaltius: *Totum, &c. Princeps, &c. Niveisque, &c. Superbiens honorem invidit divinæ domus, Rogare, &c. Ut vero, &c. Ab universis, &c.* Sed longe melior est receptus ordo. *Freinsl.*

34 *Coronam*] Præmium certaminis in ludo illo. *Schef.*

36 *Princeps ligato crure*] Distingue: *Niveisque tunicis, niveis etiam calceis Superbiens: &c.* Illud *superbiens* omnino est jungendum cum *Niveis tunicis, niveis etiam calceis*; quod præter alia ostendit enclitica copulativa, *Niveisque*. Cæteroquin otiosum est τὸ *que*, oratio ipsa hiulca, et sensus frigidus. Quid enim? an honor divinæ domus erat in tunicis et calceis niveis? Imo vero ex Ovidio, Martiale, Terulliano, notum est, albos calceos Romæ usitatos elegantioribus et viris et mulieribus, quin etiam histrionibus. (Vide, si placet, hac de re, Salsmiasium ad Vopiscum pag. 410.) Sed plura hic concurrebant, quæ misero tibicini invidiam fecere; fascia candida, qua ligatum ei, vulneris tegendi causa, crus erat, speciem habebat diadematis; quod regum insigne sane nihil aliud erat, quam fascia candida in capite gestari solita, frequenter in nummis antiquis regum occurrens. Itaque etiam in crure invidiæ fuit. Simile plane accidit, si parva licet componere magnis, Pompeio Magno, de quo Valer. Max. lib. vi. cap. 2. §. 7. 'Pompeio, candida fascia crus alligatum habenti, Favonius, Non refert, inquit, qua in parte corporis sit diadema; exigui panni cavillatione regiæ ei vires exprobrans.'

Et Amm. Marcell. lib. xvii. pag. 103. Ed. Vales. et pag. 112. Lindebr.

'Necnon etiam in Pompeium obtrectatores iniqui, multa scrutantes, cum nihil, unde vituperari deberet, inveniretur, duo hæc observaverunt ludibriosa et irrita; quod genuino quodam more caput digito uno scalperet; quodque aliquamdiu tegendi ulceris deformis causa fasciola candida crus colligatum (sic scribe ex Ms. vulgo colligavit); quorum alterum factitare ut dissolutum, alterum ut novarum rerum cupidum, asserebant; nihil interesse oblatrantes, argumento subfrigido, quam partem corporis redimiret regiæ majestatis insigni.' Hæc Ammianus. *Tunica etiam nivea* populo in oculos incurrebat (nam ita scribi apud Phædrum mallem, quam *tunicis*, nisi de duplici tunica velis accipere: vide Ferrar.); nam vestis candida Regum et superiorum erat. In Sacris Esth. cap. 8. vs. 15. vestes regiæ dicuntur fuisse flavæ et albæ. Herodes Christo Servatori nostro tanquam Regi illustis, induta veste alba. Sic enim vulgata locum Lucæ cap. 23. vs. 11. et Lutherus vertunt. In Græco est: Καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἑσθῆτα λαμπράν. Beza vertit, *veste splendida*. Λαμπρὸς enim *splendidus*. Sed in Apocal. cap. 4. vs. 4. 'Ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἴκοσι καὶ τέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς. Καὶ ἔσχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους. Vulgatus vertit: *Super thronos vidi viginti quatuor sedentes, circumamictos vestimentis albis, et in capitibus eorum coronas aureas*. Beza etiam *vestibus albis*. De superioribus Tacitus, describens pompam et luxum exercitus Vitelliani, quocum ille urbem ingressus est, Hist. lib. ii. 89. 'Ante aquilam præfecti castrorum et primi centurionum, candida veste.' Livius: 'Candidæ tunicae, linteæ fortasse ex linteo Pelusio.' Idem lib. iv. 'Ne cui album vestimentum addere petitio-

nis causa liceret.' Lips. Elect. cap. 13. legit: *album in vestimentum*: id est, cretæ, quam solebant addere petitores, ut splenderet vestis, sicque ab aliis dignoscerentur. Non enim alba vestis interdicta, cum ea promiscue uterentur omnes Romani. Vide latius Lips. loc. cit. Tibicines tamen, dubium mihi non est, quin usi fuerint Romæ tunicis candidis, in publicis privatisque ludicris actionibus. Ludicris dico, ut distinguam de seriis. Nam in publicis privatisque seriisque actionibus personatos varia, hoc est, diversi coloris, variegata, veste velatos tibicines fuisse docet Valer. Max. lib. II. cap. 5. §. 4. qui locus, valde corruptus hactenus, explicari et emendari meretur. Pighius, Colerus, et alii ediderunt: 'Tibicinium collegium solet in foro vulgi oculos in se convertere, cum inter publicas privatasque ferias actiones, personis tecto capite, variaque veste velatis concentusque edit.' Quid contaminatius? Lipsius aliquid vidit, restituens *concentus edit*, rejecta enclitica *que*, a Pighio contra veteres libros intrusa; nec frustra displicuit Lipsio illud *ferias actiones*. Sed quod conjecturasubstituatur, *feriationes*, frustra est. Optime optimi nostrorum codicum: *Tibicinium quoque collegium solet in foro vulgi oculos in se convertere, cum inter publicas privatasque SERIAS actiones, personis tecto capite, variaque veste VELATUM concentus edit*. Egregium est quod addit *serias*; nimirum ut distinguantur a ludicris actionibus, in quibus tali vestitu tibicines non utebantur. Celebrabantur autem a tibicinibus seriæ et ludicræ actiones publice et privatim. Publicæ seriæ actiones erant, quando tibicines sacrificiis præcinebant, quod facere solitos fuisse, e Livii loco lib. IX. 30. perspicuum est. Et in Inscript. Gruter. cap. 3. indicis: 'Tibicines Romani, qui sacrificiis præsto sunt.' Atque hinc Valer.

Max. loco citato subjicit, tibicinium ab urbe abeuntium ministerio Senatû deserta sacra non æquo animo tulisse. Privatæ actiones seriæ sunt, actiones funebres; quibus tibicines adhibiti; ut constat etiam ex historia Evangelica, describente pompam funebrem filioli Jairi. Ad privatas serias actiones referri posset, nisi ad ludicras malis, quod scribit Valerius idem lib. II. cap. 1. §. 10. 'Majores nostri, in conviviis, ad tibias, egregia superiorum opera carmine comprehensa pangebant.' Ubi notandum *pangere*, non tantum esse *ποιεῖν*, *componere*, sed etiam *canere*; ut sæpe apud Prudentium. Et videtur quidem hoc ad ludicra pertinere, quia non videntur in privatis conviviis tibicines personati et velati fuisse, quomodo tamen fuere in privatis seriis; scilicet quando privatæ seriæ actionis causa in publicum prodibant. *Gud.*

Ligato crure, &c.] Seditiosi albis vestibus induti. Artemidorus Oneirocrit. II. λευκὰ ἱμάτια παραχὰς σημαίνει, διὰ τὸ τοὺς ἐν ὄχλῳ ἀναστρεφόμενους λευκὰ ἔχειν ἱμάτια. *Rig.*

Nivea fasciâ] Alba, candida, qui color olim relatus est inter regales. Vide Sueton. Domit. cap. 21. Vellei. lib. II. 2. Cic. Att. Ep. II. 2. Adde quoque, quæ amplius eruditissimisque Thomas Bartholinus nuper docuit, in politissimo opusculo de Nive. *Schef.*

37 *Niveis etiam calceis*] Albi calcei delicatiorum et mollium erant. Nempe qui mulieribus magis convenire videbantur. Clem. Alexand. Pædag. II. cap. 2. Γυναιξὶ μὲν οὖν τὸ λευκὸν ὑπόδημα συγχωρητέον. πλὴν εἰ μὴ ὀδεύοιεν. τότε δὲ τῷ ἀλιπτῷ χρηστέον. ἡλωμένων δὲ δέονται τῶν καττυμάτων αἱ ὀδεύουσαι. πλὴν τὰ πολλὰ ὑποδήμασι χρηστέον αὐταῖς. οὐ γὰρ ἀρμόζει γυμνὸν ἐπιδείκνυσθαι τὸν πόδα, ἄλλως τε καὶ εὐαίσθητον εἰς βλάβην ἢ γυνή. ἀνδρὶ δὲ εὖ μάλα ἀρμόδιον ἀνυποδησίᾳ. πλὴν εἰ μὴ στρατεύοιτο. Bene igitur Aurelianus apud

Vopiscum: 'Calecos mulleos, et cereos, albos et ederacios viris omnibus tulit, mulieribus reliquit.' Nec enim hic legendum *galbos* facile mihi persuadet doctissimus Belgarum J. Lipsius Elect. lib. L. 13. *Rig.*

38 *Superbiens honorem vidit*] Gruterus legit: *Superbiens honore divinæ domus*. Nev. Sic optime Paris. sublatis etiam notis lacunæ ante hunc versum; deest enim nihil. Edebatur antea: *honorem vidit divinæ domus*; quod ut mutarit Rigaltius, vidimus. *Freinsh.* Palatinæ, Augustæ, Imperatoris, inquit Faber. *Schef.* Vide Juret. ad Symmach. pag. 166. et in-

dicem XIII. Gruter. Inscript. in *domus divina*. Heins.

Honorem vidit divinæ domus] Lego, *honorem in divinæ domus*. Cum ambigue, ut solet, scriptum esset in veteri libro illud *in*, ita ut et *vi* legi posset, librarius nesciens, quid sibi vellet illud *vi*, putans adjiciendam esse ex scribendi compendio syllabam proxime sequentem *di*, formavit inde suum illud *vidit*, ut barbari illius seclis mos erat. Censeo autem verum esse, *honorem in divinæ domus*. Vetus formula, et in veteribus Inscriptionibus frequentata; lapis Oretanus in Hispania apud Gruterum:

PETENTE. ORDINE. ET. POPVLO. IN
HONOREM. DIVINÆ. DOMVS. FECIT.

Metrensis lapis;

IN. HONOREM. DOMVS. DIVINÆ
DIS. MANIBVS. VICANI. VICT. PACIS.

Sunt etiam multæ apud Gruterum inscriptiones, ubi formula hæc siglis ita notatur, IN. II. D. D. *Domus divina* est, quæ Valerio Maximo, Phædri

συγχρόνῳ, 'Augusta domus' dicitur lib. VIII. cap. 15. Eadem vocabatur DOMVS AVGVSTIANA, in syntagmate inscriptionum nostrarum ἀνεκδότων:

P. AELIVS. AVG. LIB. ORESTES
PRAEPOSITVS. OPIFICIBVS
DOMVS. AVGVSTIANAE. ET
LICINIA. PRIMILLA. FECERVNT
LICINIO. PROCESSO. VERNAE. SVO
QVI. VIX. ANN. V. DIEB. VIII. ET. SIBI. ET
LIBERTIS. LIBERTABVSQ. POSTERISQ. EORVM.

Romæ in hortis Cæsarini, extra portam Flaminiam, in tabella litt. circa Hadriani tempora, (horti ii fuere antea A. Bosii, qui Romam subterraneam edidit,) apud Gruterum 599. 7. perperam editum est, AVGVSTANAE. Sed lapis, quem Romæ vidimus, diserte AVGVSTIANAE. *Gud.*

Honorem divinæ domus] Augustæ, Imperatoriæ, Principalis. Ulpianus lib. XII. D. ad Sc. Turpilian. 'Si interveniente publica abolitione ex SC. (ut fieri adsolét) vel ob lætitiā aliquam, vel honorem domus divinæ,' &c. *Rig.*

39 *Capite*] Catull. de Colonia:

'Per caputque pedesque.' Heins. Hinc illustrat Cl. Gronovius illud Herodoti lib. I. c. 156. Καὶ ἐγὼ κεφαλῇ ἀναμάξας φέρω. Quæ an huc pertineant, videant me acutiores. Rectius ego puto simile esse illi locutioni apud Lucian. in Timone p. 128. Ed. Græv. Καὶ ἐπὶ κεφαλὴν ἐξασθελς τῆς οἰκίας, et pag. 139. Ὁθεῖν καὶ τοῦτον ἐπὶ κεφαλὴν βαπτίζοντα. Quod recte capiunt interpretes, quasi præceps, prono capite, protrusus sit. Sic et cape illa Livii: 'Itaque cum alii præcipites sine responso agendos castris.' *Burm.*

Capite est protrusus] Præceps datus.

Ritt

FABULA VIII.

Tempus] Hæc quoque non est fabula, sed ἐπογραφὴ vel προσωπογραφία. Confer Occasionis typum apud Ausonium Epigram. xi. Operæ fortasse pretium faciam, si hic adscrip-

sero Epigramma doctissimi avunculi mei Matthiæ Bergii p.m. quod ex Anthologia Græca lib. iv. Latinum fecit in statuum Occasionis. Id est hujusmodi per Dialogismum:

Quæ patria artificis? Sicyon. Quid nominis autem?
Lysippus. Quæ tu? Occasio cuncta domans.
Cur rotulæ insistis? Circumferor usque. Quid alas
Affixi pedibus? Me levis aura rotat.
Cur dextræ est inserta novacula? Scilicet anceps
Cessantes acies hæc mea ferre nequit.
Quid crinita autem frons monstrat? Ut obvia prenda.
Cur calvum parte est posteriore caput?
Quod semel oblatam qui me permittit abire,
Copia ei in reliquum non datur ulla mei.
Ingeniosa manus talem tibi me dedit, hospes,
Ut fias istis cautus ab indiciis.

Expectas forsân, lector, ut Græcum promptu sit collatio. En habet et quoque subijciam, quo magis in ipsum:

Εἰς ἄγαλμα τοῦ Καιροῦ.

Ποσειδίππον.

Τίς; πόθεν ὁ πλάστης; Σικυνώνιος. Ὀνόμα δὴ τίς;
 Λύσιππος. Σὺ δὲ, τίς; Καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
 Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; Ἀεὶ τροχάω. Τί δὲ ταρσοὺς
 Ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; Ἰπταμ' ὑπηνέμιος.
 Χεῖρὶ δὲ δεξιτερῇ τί φέρεις ξυρόν; Ἀνδράσι δεῖγμα,
 Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
 Ἡ δὲ κόμη, τί κατ' ὕψιν; Ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
 Νῆ Δία! τὰξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
 Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν,
 Οὗτις ἔθ' ἱμέρων δράζεται ἐξόπιθεν.
 Τοῖον ὁ τεχνίτης μὲ διέπλασεν εἵνεκεν ὑμέων,
 Ζεῦε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.

Τὰ πρόθυρα Posidippus hic vocat pergulam. Lucilius: 'Pergula pictorum: veri nihil; omnia ficta.' Ulpianus lib. v. §. pen. D. de his qui effud. vel dejecer. 'Cum pictor in pergula clypeum vel tabulam expositam ha-

buisset, eaque excidisset,' &c. Plinius lib. xxxv. 10. 'Perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus,' &c. Loquitur de Apelle. Sed tempestivum est ad *TEMPUS* Phædri nostri redire: imo et modum hisce

Notis imponere. *Ritt.*

1 *Cur sit*] Quid hoc monstri? aut quomodo cohæret oratio? Non dubito quin scriptum hic fuerit: *Vir sit*; Ἔστω ἀνὴρ, hoc est, pingatur. Formula loquendi a mathematicis sumta, qui lineam vel circulum aliquem pingere iubentes dicere solent: 'Sit,' vel 'Esto,' &c. *Ritt.*

Cursu volucris] Alatis pedibus. Vid. Græcum Epigr. Posidippi Antholog. εἰς ἀγαλμα τοῦ καιροῦ. *Rig.*

Pendens] Eleganter, pro, leviter insistens, ut vix attingat. Quomodo 'Pendentem manum,' pro vix tangente usurpavit Pacatus noster c. 3. ubi vide quæ notamus in editione secunda. Ovid. de Perseo per aërem ambulante, Met. lib. iv. 'Cumque super Lybicas victor penderet arenas.' Heinsius de hoc loco ad me: 'Salmasius ad Hist. Aug. 323. distinguit: *Cursu volucris*, *pendens*, in *novacula*. Imo *pendens* in *novacula*, qui volat super novaculam. Sic 'pendere in aëre' aves passim dicuntur. Hanc tamen distinctionem Rigaltius admisit posteriori editione.' Optime laud dubie. Probatque amplius Virgilius, quem subinde respicit. Nam et ipse Æn. lib. i. vs. 110. de navigantibus in tempestate, isto sensu: 'Hi summo in fluctu pendent.' Quanquam cum novaculam in manu potius fingatur habere, quam ei insistere, ut liquet ex Anthologia l. iv. aliisque locis, possunt verba in *novacula* seorsum de novaculam gerente accipienda videri. Quomodo poetæ solent sæpius. Ovid. Met. viii. vs. 313. 'Primis etiam nunc Nestor in armis.' Sic enim legendum censet Nob. N. Heinsius eo loco, ubi plura de hoc genere. Ipse Virgilius, quem fors Noster respexit, lib. v. vs. 35. 'Occurrit Acestes, Horridus in jaculis.' Servius ibidem: 'In jaculis, in hastis.' Ennius: 'Levesque sequuntur in hastis.' Sed et alii sic solent. Solinus cap. 5. 'Campus Ennensis in

floribus semper.' *Schef.* Curtius iv. 14. 26. 'Aquila diu circa equum Alexandri pendenti magis, quam volanti, similis apparuit.' *Heins.* Non puto ad imaginem temporis respici, quod manu tenet novaculam, ut describit Posidippus in Anthol. iv. 14. p. 486. sed ad Proverbium Græcum Ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, de quo Erasm. in proverb. titul. discriminis pag. 260. cui adde aliud epigramma, lib. iii. 5. p. 291. Ἀκμᾶς ἐσθηκυῖαν ἐπὶ ξυροῦ Ἑλλάδα πᾶσαν ταῖς ἡμῶν ψυχαῖς κείμεθα βυσσόμενοι. Et *pendens* hic non est, volans, sed suspensis pedibus in novacula acie stans, ut videatur jamjam avolaturus, ut recte Cl. Periz. ad Ælian. xii. 58. nec hic audimus viros doctos, qui in *novacula* capiunt, ut 'in armis,' 'in hastis,' &c. *Cursus* autem *volucer* de ingressu; non de volatu cape. Ita Claudian. de Laud. Stilic. iii. 321. 'Non volucris fugiunt perniciæ cursu:' et de navi Ovid. Trist. i. 4. 5. 'Nec comites volucris contenta est vincere cursu.' *Burm.* [C. ille v. Schwabius, C. illa v. Harius legisse Bentleium affirmant.]

Pendens in novacula] Salmasius ad marginem: *Postsecus in novacula calvus*. *Postsecus*, ὀπισθεν. Vulgo dicitur: 'Fronte capillata, posthæc occasio calva.' Apud elegantissimum Phædrum, *Occasio in novacula* dicitur esse, quæ novaculam manu tenens apud Veteres pingebatur fingebaturque: ita enim, ut jam editi sunt, distinguendi intelligendique illi versus, ut alibi pluribus ostendit Salmasius ad Trebel. Poll. pag. 323. *Gud.*

In novacula] Ἐν ξυρῷ, vel εἰς ξυρόν. Salmasius ad marg. *Gud.*

2 *Comosa*] Comis abundante. Ita Plin. 'Arborem in orbem comosam' dixit lib. xvi. c. 6. *Schef.*

3 *Occuparis*] Inopinatum quasi ac non sentientem præveniendo. Id enim proprie vult hoc verbum. *Schef.*

Elapsus semel] Eleganter in hanc sententiam Greg. Nazianzenus car-

mine ad Nicob. patrem, vs. 101. Καίροιο λαβόμεθα, ὃν προσιόντα ἔστιν ἑλεῖν, ζητεῖν δὲ παραβρέξαντα μάταιον. Sic Michaël Hospitalius in Carminibus eruditissimis: ‘Prætermissa semel referet se Occasio nunquam.’ De verbo *reprehendere* jam in hac luce litterarum pene supervacaneum est admonere, id hic non esse αἰτιᾶσθαι, μέμψεσθαι, vel ἐγκαλεῖσθαι, ut alias fere; sed more Plauti et Terentii poni pro ἀναλαβεῖν, quod est, recipere. Exempla ex Comicis observavit Janus Gulielmus Quæst. Plaut. *Ritt.*

Elapsum semel] Plaut. Capt. ‘Semel fugiendi si data est occasio, Satis est; nunquam post illam possis prendere.’ *Rig.*

4 *Non ipse Jupiter*] Proverbiale hoc videtur. Sic Palinurus apud Poëtarum Regem Æn. v. ‘Non, si mihi Jupiter auctor Spondeat, hoc sperem Italiam contingere cælo.’ Quem quidem versum δὲ πάνιν Scaliger Poëtices III. 16. moratum putat, ob nautarum impietatem. Ac sane impium esse dictum vel hæc Ausoniana firmant, Epist. ad Theodos. ‘Agricolam si flava Ceres dare semina terræ, Grandivus jubeat si capere arma ducem, Solvere de portu classem Neptunus inermem; Fidere tam fas est, quam dubitare nefas. Iusanum quamvis hiemet mare, crudaque tellus Seminibus, bello nec satis apta manus, Nil dubites auctore bono: mortalia quærant Consilium; certus jussa capesse Dei.’ Sed annon illa etiam locutio, quam Phædrus hic usurpat, similesque aliæ, (vid. Plin. H. N. II. 7. fin. et Corn. Martini Metaphys. cap. de potentia activa) v. g. ‘Deus non potest virginitatem restituere; facere, ut bis duo non sint quatuor;’ ut maxime veræ videantur, ad temeritatis fines accedant, atque ideo a Christianis, quibus non nisi reverentissime et cum tremore de Deo loquendum, rectius declinentur, dubito; atque eo magis, quod ‘tanta homi-

num est cæcitas et caligo in rebus divinis, ut Cicero alicubi vere dixerit, de Deo etiam vera dicere periculosum esse;’ verba sunt Corn. Martini l. c. p. 326. cui adhibe Lipsium Polit. I. 2. 8. N. Et finge, secus hoc esse: tamen, ut non pessime Thomas, ‘convenientius dicitur, quod ea non possunt fieri, quam quod Deus ea non possit facere.’ *Prasch.*

Reprehendere] Prehensum retro trahere, proprie. Cicero Acad. IV. ‘Revocat virtus, vel potius reprehendit manu.’ Adde Nob. Heinsium ad Ovid. Met. lib. XIII. vs. 235. et lib. XV. vs. 525. et Guyetum ad Terent. Adel. act. IV. sc. 4. *Schef.* Vide Bernec. et Vorst. ad Inst. XXXVIII. 9.

5 *Significat*] Nempe vir ita depictus, vel fictus. Alioquin hoc verbum non habet nominativum a quo regatur: quod vel unicum satis confirmat nostram superiorem emendationem: *Ritt.*

7 *Temporis*] Καίρου. Ausonio est ‘Tempestivum tempus,’ in Ludo septem Sap. ejus et imaginem exhibet Epigr. XII. Adi P. Mexiam Sylv. Var. Lect. IV. 8. Interim χρόνου quoque effigiem pictam nobis reliquerunt, senem alatum, qui capite clepsydræ, manu falcem, gerit. Symbolum autem ejus serpentem esse voluerunt: eo quod longus sit, et multis spiris ac voluminibus sese regyret, repatque sine strepitu. Legi potest Allard. Uchtman. Annot. ad Examen mundi R. I. Badreshitæ, Hispani, p. 288. ubi et alia quædam sequuntur de Tempore et Occasione. Denique per ænigmata quoque effigiarunt: quale antiquissimum illud apud Athenæum: τί ταυτόν ἐστιν, οὐδαμοῦ καὶ πανταχοῦ; A quo non procul abhorret vetus epigramma; Καὶ μὴ φαινόμενος τοῖς φαινομένοις ἀφανίζει, Καὶ μὴ φαινόμενος εἰς φανερόν προφέρει. *Prasch.* Non simpliciter, sed ejus, quod ante dixit ‘Occasionem,’ h. c. Opportunitatem. Et sic sæpe Græci usurpant. Cornel.

Nep. Alcib. 8. 'Tempus rei gerendæ non dimisit.' Adde Plin. Ep. iv. 5. ibique celeberrimum Buchnerum. *Schef.*

FABULA IX.

3 *Plecteret*] Rittersh. et Buchn. volunt *flecteret*. Sed nihil temere mutaverim. Nam et *plecteret* est *flecteret*, cum utrumque sit a *πλέκειν*. Sic Juv. Sat. vi. 'Plectitque comas,' ut legit Ruben. Elect. ii. 26. Inde 'Plectra' navium gubernacula, quia flectunt navem. Qua de re in editione nova librorum de Militia Navali, quam nunc habeo sub manibus. *Schef.* Vide *Schef.* de Re Vehiculari lib. i. 4.

4 *Ante hoc novi, quam tu natus es*] Proverbium conveniens seni reprehendenti hominem adolescentem et sciolum, a quo lacescitur. *Ritt.*

Quam tu natus es] Ms. *quam natus esses*. Sed in Ms. Fab. Æsop. recte legitur: *quam tu natus es*. Gud.

Natus es] Præsens, pro præterito perfecto, natus fuisti, sicut solet etiam in aliis. Vide Sanctium Miner.

l. i. 15. *Schef.*

5 *Qui doctiorem emendat*] Sus scilicet Minervam docens, ut in alio proverbio est. *Ritt.*

Sibi dici putet] Terentianum hoc est, 'Tibi dictum puta,' ait Conradus Rittershusius. Sed sua illi memoria imposuit, nisi nos nostra fallat. Legitur quidem apud Terentium 'Dictum puta,' at longe aliud significat: (locus est in primula Andria) quasi diceret: Istuc pro dicto habeto. *Il n'est pas besoin que vous en disiez davantage; je vous entens.* Faber. Terent. Adel. i. sc. 2. 'Hæc quum illi Micio dico, tibi dico,' quem locum ad oram sui libri bene politissimus juvenis, Dn. Lindemannus, annotaverat. Nam quem attulit Rittershusius, alienus est; id quod Faber etiam observat. *Schef.* Vide supr. iv. fab. 19.

FABULA X.

Canis et venator] Faërnus Camerar. p. 225. Simile autem illud Ennii apud Cic. de Senec. 'Sicut fortis equus spatio qui sæpe supremo Vicit Olympia, nunc senio confectus' quiescit.' *Rig.*

1 *Veloces*] Malebat N. Heinsius, et *velox feras*, quia fortitudo canis adversus feras veloces non multum potuit prodesse domino, si fuit sola sine velocitate. *Schef.* Lege, et *velox*. Columell. vii. 12. 'Pecuarius canis neque tam strigosus et pernix esse debet, quam qui damas cervosque et velocissima sectatur animalia; nec

tam obesus aut gravis, quam villæ horreique custos; sed robustus nihilominus, et aliquatenus promptus ac strenuus, quoniam et ad rixam et ad pugnam, nec minus ad cursum, comparatur; cum et lupi repellere insidias, et raptorem ferum consequi fugientem, prædam excutere atque auferre debeat.' Justin. lib. xxxvii. c. 2. de Mithridate: 'Assuetus feras cursu aut fugere aut persequi, cum quibusdam etiam viribus congrédi.' *Heins.*

2 *Quum*] Ms. *tum*. Gud.

3 *Ingravantibus*] Mallet Rittersh.

ingravitibus. Puto *ingravantibus* esse positum pro, gravantibus, cum anni eum gravarent, i. e. molestiam ei afferrent, quomodo apud Virgilium 'Gravare labor' dicitur. *Schef.* Suetonius eodem modo in Cæsar. 1. dixit 'Quartanæ morbo aggravante:' et cap. 78. 'Prægravant tamen cetera facta.' Video tamen vetustiores frequentius his verbis ut activis usos, et *Ingravescere*, vel *Aggravescere*, prætulisse. *Burm.*

Annis ingravitibus] Pro, ingravescentibus, ac forte an scripsit Phædrus *ingravitibus*. An retinendum potius *ingravantibus*: quasi positum pro, adgravantibus, ipsum scilicet canem? *Ritt.*

Ingravantibus] Ms. *ingrabantibus*. *Gud.*

4 *Objectus*] *Objectus pugnæ* est, commissus cum ea in pugnam. *Schef.*

Hispidi suis] Sic et masculi generis facit Claudian. in Rufin. II. 487. 'Hunc suis immundi pingues detruddit in artus:' ubi vide Barth. *Sues* vero Poëtis apros notare obvium. Vid. eundem Barth. ad Stat. Theb. IX. 589. *Burm.*

Suis] Leporem substituit Anonymus Fab. 27. *Prasch.*

5 *Aurem*] Lege, *aure*. Heins. Non opus mutatione; utrumque enim æque dici probabimus ad Ovid. Met. II. 476.

6 *Tum*] Ms. *tunc*. *Gud.*

7 *Cui senex contra latrans*] Jungo, *senex latrans*, id est, vetulus Canis. Sic *latrantem* etiam substantive Guntherus meus posuit Ligurini l. v. 'Portavit scapulis passus plus mille latrantem.' *Ritt.*

Senex Latrans] *Latrantem* pro Cane dixit Phædrus, ut supra 'Auritulum' pro Asino: 'Lanigerum' pro Agno: 'Barbatum' pro Capro: 'Sonipedem' pro Equo. *Rig.*

Senex contra latrans] Obsecuti sumus Hoogstratano nostro, qui egregie ostendit primam in *latrans* corripi

non posse, quem operæ pretium erit diligenter inspicere.

8 *Te destituit*] Scilicet, meus. Non destituit, non fallit, non facere negligit, aut non curat, quod imperas. Velleius II. 24. 'Conata ejus, qui obtinebat Asiam, metu suo destituit.' *Schef.* Forte, *nos*. Heins.

9 *Quod fuimus, &c.*] Faber corrigit: *damnas quod jam nos sumus*. Nihil ego muto. Ordo est: *damnas, quod jam non sumus*; puta, id, quod fuimus, h. e. ægre fers, quod non semper retineamus, et sic etiamnum habeamus illas vires, quas habuimus olim. Quanquam minus sit contemnendum, quod putabat Heinsius: *Quod fuimus, lauda*; non *damna, quod jam sumus*. *Schef.* Alteram conjecturam adscripsit Nob. vir: *Quod fuimus laudas, dum damnas quod nunc sumus*. Barth. Adv. XLIV. 6. legit: *Quod fuimus laudas? jam dedamnas quod sumus*. Rimicius habet: *Fuimus aliquando fortes, laudasti quod fuimus, jam damnas quod sumus*: et Anonymus Nilantii: *Laudasti quod fui, mihi jam damnas quod sum*. Quare legerem: *Quod fuimus, laudasti; damnas, jam quod sumus*. Sic in veteri Epigrammate Cassii Parmensis inter Catalecta Pith. p. 186. 'Jactat modo, quod damnaverat in se:' ubi Heinsius malebat *Laudat*. De illo *quod fuimus, quod sumus*, vide ad Ovid. Ep. IX. 106. XII. 31. et aliis in locis Heinsium: et sæpe pro *quod, quid* in scriptis reperitur ut Met. II. 551. 'Quid fuerim, quid simque vides.' Trist. III. 8. 38. 'Quid sim, quid fuerimque, subit:' et IV. 1. 99. 'Dum, vice mutata quid sim, fuerimque, recorder.' Ubique *quod* alii codices: ut VIII. 881. 'Nam modo, quod nunc sum, videor:' et XII. 502. 'Quod fuit ille, sumus.' Trist. III. 11. 25. 'Non sum ego, quod fueram.' Ex Pont. II. 3. 49. 'Si, quod prius esse solebas, Nunc quoque es:' et ita centies. *Burm.*

Quod fuimus, &c.] Ms. Pith. et Rem.

quod sumus: monente id etiam Rigaltio. Syllaba vero deest versui, cui laboranti ut subveniat Pithæus, negativam intrusit, *quod non sumus*. Infeliciter tanto magis, quod aliis id fraudi fuerit. Hinc enim coniecere: *quod nos sumus*; non animadvertentes, quod Rigaltius tamen monuerat, illud non abesse a veteribus scriptis libris. Sed præterea etiam sensus laborat, si antecedentia conferamus. Venator minime in cane laudat, quod fuit; sed plane veterum meritorum immemor, canem objurgabat; quomodo ergo dixisset canis: *Quod fuimus laudas*? Imo vero domino suo potius animum ingratum atque immemorem exprobrare, atque id, quod olim viribus valens præstiterat, in animum revocare deficiens senex volens. Scribe itaque meo periculo: *Quod fuimus lauda, si jam damnas quod sumus*. Sic non tantum versui numerus, sed verbis fides, et veritatis ratio constabit. Error natus ex scripturæ compendio, quod in antiquis libris uno ductu absque spatii intervallo continuatis literis scriptum fuit: LAUDASIAM. Librarius, non animadvertens geminandum esse illud I, ex tribus vocibus, *lauda si jam*, fecit duas, *laudas jam*; eoque uno errore et metrum et sensum turbavit. Gud.

Jam damnas quod non sumus] Fortasse Phædrus scriperat: *Jam damnas id quod sumus*. Rig.

10 *Hoc cur, Philete, scripserim*] In antiquis inscriptionibus aliquoties reperitur, PHILETUS LIB. et ita scribitur in Codice Remensi, sed recentiore manu superlitem, *Fili descripserim*. Rig.

Hoc cur scripserim] Nempe quia

senex sum, et annorum deprædationem ac damna sentio. Sic et supra aliquoties de senectute sua Phædrus meminit: uti et de adversariorum suorum iniquitate. De utraque et hic nonnulla subjecisse videtur, quæ periisse indicant asterisci. Sed ad hujusmodi querelas senectutis omnes recte usurpabitur ille Publii Syri mimus: ‘Frustra, cum ad senectam ventum est, repetas adolescentiam.’ —Atque hæc ad hunc modum in Phædri fabellas commentabar paucis horis. Nec me hujus laboris pœnitet: neque is a Juris professore alienus cuiquam videri debet. Jam enim inter omnes sanos constitit, Jurisprudentiæ studiosum oportere etiam Antiquitatum et Latinæ linguæ minime ignarum esse: quarum rerum ad utramque parvus hic libellus non parvum adferre momentum potest. Deinde si Jcto majorum gentium, qui hunc primus in lucem protulit, gloriosa fuit eritque semper editio; quis nobis, minorum gentium qui sumus, commentationem hanc et iteratam editionem vitio verterit? Ritt.

Philete] ‘Philetus Ursus’ Statio memoratus. Heins.

Philete] Ita recte scribitur hoc nomen; alii scribunt *Filite*, quod est a scriptura medii ævi. Ita ‘Catechuminus;’ et apud Optat. Milevitanum ‘Filuminus.’ Apud Grut. 677. 2. TI. CLAUDIVS PHILETVS. Et pag. 352. 4. ‘Philetus Libertus’ in lapide Brixicensi, ubi a Reinesio perperam conjiciebatur *Phileros*: *Filetus* nomen actoris in inscriptione Dacica Albæ Juliæ, apud Gruter. 346. 2. Veletris in pavimento Ecclesiæ Cathedralis:

D. M. CL. VICTORINAI

TI. CL. PHILETVS. LIB. BENEMERENTI.

Vixit ille Philetus sub Claudio.

FILETE. ARISTIA. PHILETVS. M. AEMILIVS.

C. AQUILIVS. M. CAELIVS.

CLAVDIVS FILINVS: Gruter. 268. 1.

Pulchre vides] Faciunt hic asteriscos aliqui, tanquam desit nonnihil. Verum frustra. Sic enim solet aliquando finire, ut l. iii. 12. ‘Hoc illis narro, qui me non intelligunt;’ et eodem lib. cap. 1. ‘Hoc quo pertineat, dicet, qui me noverit.’ Unde simul discimus, solere eum ita loqui,

quoties de se ipso agit. Quod cum hic quoque fiat, non est dubium, quin integra sint omnia. Vult enim se excusare Phileto, quod non ea scribat alacritate senex, qua fecit olim, cum adhuc ætate viribusque esset integris. *Schef.*

FINIS NOTARUM VARIORUM.

NOTITIA LITERARIA

DE

PHÆDRO,

FABULARUM SCRIPTORE.

EX JO. ALB. FABRICII BIBLIOTHECA LATINA A JO. AUG.
ERNESTIO AUCTIONE EDITA TOM. II. C. 3.

[EX ED. BIPONT. 1810.]

Phædri ætas et fabularum libri.

PHÆDRUS Thrax,¹ Augusti Imperatoris libertus, sub Tiberio Imperatore, atque ipso fortassis jam defuncto,² versibus senariis suavissimis expressit ‘Libros quinque fabularum³ Æsopiarum,’ quorum quatuor priores Eutycho,⁴ postremum Phileto Urso Particuloni inscripsit, non vane illi ominatus, chartis nomen victurum suis, Latinis dum maneat pretium literis. Quanquam inter veteres

NOTÆ

¹ Immo Macedo. Vid. supra Vitam Phædri, p. 11. sqq.

² Ita visum Rigaltio et Gudio. Sub Claudio scripsisse, et sub Sejani nomine Narcissum perstringere, Henrici Canegieteri conjectura est, quem vide sis ad Aviani fabulas p. 270.

³ Æsopias vocat, non Æsopi, quia ipse materiam quarundam reperit, ‘Usus vetusto genere, sed rebus novis,’ ut ait in limine libri v. At mirantur viri docti, quod Æsopios logos intentatum Romanis ingeniis opus vocat Seneca c. 27. Consolat. ad Polybium: ‘Non audeo te usque eo producere, ut fabellas quoque, et Æsopios logos, intentatum Romanis ingeniis opus, solita tibi venustate

connectas.’ Num igitur Phædrus Senecæ ignotus erat, aut noluit ille Thracem, ut Lipsio videbatur, ingeniis Romanis annumerare? vel, quæ Bælii est conjectura, Phædri libelli adhuc versabantur in manibus paucorum duntaxat privatorum, vel certe illorum Seneca, cum scriberet, haud meminit. Potest etiam aliter ad illum locum responderi. Nam cum trigesimum caput ejusdem libri Senecæ consulo, video eum loqui de Æsopiis logis non versu Latino, ut Phædrus fecerat, sed Latina prosa digerendis, atque, ut ipse loquitur, connectendis.

+ Hujus Eutychi, qui apud Caligulam Imperat. gratosus fuit, mentio apud Josephum xix. 3. Antiq.

vix quisquam commemorat Phædrum, præter Martialem III. 20. et Avianum Præfat. ad suas fabulas. *Phædrus* dicas, an quod Gudio magis placet, *Phæder*, ciccum non interdum: usus tamen et aurium sensus magis fert, ut *Phædrus* dicatur. Neque id veterum consuetudini adversum, sicut et 'Teucus Evandrus' dicitur a veteribus, 'Periandrus' apud Scholiasten Germanici pag. 114. et apud Propertium 'docte Menandre,' et 'Menandrus' apud Philastrium cap. 30. ne afferam alia, notata Isaaco Verburgio ad Ovidii Trist. II. 369. v. et Dausquium Orthogr. Tom. I. pag. 2. Munker. Diss. de Hygino pag. 31. &c. De aliis Phædris, et illo Platonis, et altero Atheniensi Epicureo, dixi Lib. III. Bibl. Græcæ cap. 1. §. 12. et cap. 33. pag. 814. De Thoma Phædro, recentiore scriptore, Bælius in Lexico. 'Thracem fuisse Phædrum, negat Deniseus,'¹ qui Gallicis versibus ejus fabulas reddidit: sed negat sine causa. Nam Phædrus ipse diserte scribit in Pierio se natum jugo esse, et turpe ducit Threissæ gentis patriæ decus inertī somno deserere, cum auctores illa numeret Apolline et Musa parentibus editos, Linum atque Orpheum. Pro Thrace in antiquis Inscriptionibus, et Codicibus, quandoque occurrit Thres, veluti Threx. Θρίξ, ut apud Gruterum pag. 955. 4. 'nec minus Threx, ut malebat de Phædro dici Gudio. Vid. Burmannum ad Petronium pag. 225. Usu tamen et aurium consuetudine Thrax magis probatur. Phædrum autem inter captivos Romam fuisse abductum² tunc, cum Thraces magno prælio fusi essent, vid. Sueton. cap. 3. August. non est oppido verisimile, quoniam inter Caligulæ imperium et illud tempus, quo non Augustus, sed ante ejus principatum Octavius Augusti pater Thraces fudit, intercedunt plus quam septuaginta anni. Per hydram a Phædro notari Caium Caligulam, de quo Tiberius apud Sueton. cap. 11. Calig. prædicavit, 'se natricem populo Romano, Phaëthontem orbi terrarum educare,' Gudio et Tristano³ assentitur idem Burmannus ad Petron. pag. 384. Apud hunc Caligulam gratosus fuit Eutyclus, cui libellos suos Phædrus inscripsit, ut notavit etiam Christianus Wase libro de Senario pag. 32.

NOTÆ

¹ Memoires de Trevoux 1708. pag. 790.

² Placet hoc viro erudito, M. Gabrieli Schumanno, qui Dissertationem de vita et scriptis Phædri Germanice edi-

dit in nova Acerra Philologica Hallensi 1715. 8. pag. 170. 171.

³ Historia Imperatorum e nummis, Gallice exposita Tom. II. pag. 303.

Falli eos, qui Phædri has esse negant.

Nic. Perottum videtur auctorem fabularum Phædri facere Petrus Scriverius. Certe scriptori antiquo Tiberiani ævi illas prorsus eripit et abjudicat, ad Martialis III. 20. ut Vossius in Aristarcho II. 16. Ac Perottum sane si audimus,¹ is cum testatus esset, se adolescentem ex Aviano fabulas iambico carmine transtulisse, mox iisdem verbis deinde recitat integram fabulam, qualis de arboribus in Deorum tutela apud Phædrum III. 17. legitur, nisi quod rectius in Phædri hodie exstat Codice *pinus Cybelæ*, quam quod Perottus, *pinus Neptuno*: et Faërnus, *Pinum humidi tridentifer rector sali*. Ceterum nec fabulæ ceteræ Perotti editæ usquam sunt: neque in Aviano fabula illius argumenti reperitur, quam carmine exprimere Perottus potuerit. Igitur Barthius lib. XXXV. Adversar. cap. 25. et pag. 827. ad Claudian. Phædrum 'citra omnem exceptionem Tiberiani scriptorem ævi' professus, Scriverium refellit, Perottum autem imponere lectoribus suis voluisse non dubitat, ratum apud se solum Phædri exemplum extare; itaque versus illius pro suis audacter venditari a se posse. Recte optabat Burmannus, ut Codex, e quo Perottus sumsit, reperiretur. Codicem quidem fabularum a Perotto scriptarum in Italia reperit Dorvillius: de quo vident, qui velint, præfationem Burmanni ad Phædrum. Sed hanc opinionem de fabulis istis non illi Phædro antiquo, sed recentiori alicui, tribuendis, recoxit ante annos plures Jo. Frid. Christius, scripta peculiari Disputatione super ea re; in qua multa, partim in rebus, partim in verbis a se reperta dicit, propter quæ istius ætatis esse non possent hæ fabulæ: in quibus si maxime quædam habent speciem aliquam, præsertim apud mediocriter versatos in his rebus, tamen ea momentum non faciunt, redeuntque tandem omnia ad ætatem Codicis, e quo Pithæus eas fabulas edidit. Eum autem Pithæus valde antiquum dicit; vir non rudis rei criticæ et antiquariæ, ut in hoc iudicio falli posset, præsertim cum novitas libri deberet in oculos incurrere cuilibet, si Perotti ætate scriptus esset. Scripsit contra Christii Disputationem Funccius Marpurgensis Apologiam pro Phædro et ejus fabulis Lips. 1747. 8. ita, ut dilueret ille quidem objecta libro non pauca, sed Phædrum ipsum

NOTÆ

¹ In Cornu Copiæ p. 999. Confer Bernh. Monetam ad Menagiana Tom. Leonhardi Nicodemi additiones ad Bibl. IV. pag. 118. seq. Neapolitanam Nic. Toppi p. 184. et

non omnino liberaret a peccatis, quæ ab initiis labentis tum eie-
gantiae Latinae ducit. Ei respondit eodem anno Christius libello
proprio, sub titulo, 'De moribus,' ad eruditos quosdam.

*De Perotto et Faërno, qui ante Pithœi editionem fabulis Phædri
dicuntur usi fuisse.*

Lucem debent Phædri libelli viro optimo et juvandis literis nato
Petro Pithœo, qui primus e fratris Franc. Pithœi Codice Ms. vul-
gavit Augustobonæ Tricassium anno 1596. 12. Laudatur eo no-
mine Pithœus a Thuano ad annum 1596. libro CXVII. Hist. Ad
calcem primæ hujus editionis subjectæ sunt lectiones vetustissimi,
quo usus erat, Codicis: quod diligentius deinde fecit Nic. Rigal-
tius in editione anni 1599. usus etiam Remensi Codice,¹ quem a
Sirmondo acceperat; et tamen lectiones nonnullas, Pithœo notatas,
prætermisit. Habeo exemplum primæ editionis notatum manu
Gudii. Ante Pithœum in exemplum aliquod scriptum inciderit
oportet Nicolaum Perottum, qui, suppresso Phædri nomine, non-
nullos ejus versus pro suis in copiae cornu recitat. Etiam Gabrieli
Faërno hoc objectum est, quasi in suis fabulis, elegantissimis sane
illis, Phædrum imitatus, vel æmulatus esset scripta ejus, ut ait lib.
XXVIII. Thuanus, 'quæ legerat et penes se habebat, suppressis-
set.' Sed Perraltus, qui Faërni fabulas carmine Gallico reddidit,
inficiatur, Phædrum Faërno unquam visum fuisse.

Fabulae Phædri e Gudiano primum Codice prolatae in lucem.

Ceterum norit lector, fabulam, quæ incipit; 'Ranae paludis in-
colæ, ambiguum genus,' non esse antiqui auctoris, nedum Phædri,
ut persuasum Thom. Crenio Tom. II. Methodor. pag. 403. sed
superbam vanamque satiram hominis Jesuitæ Galli,² compositam
circa a. 1670. cum rex Galliae bellum in Batavos instrueret. Vide
Artem metricam ab aliquo e Soc. Jes. jam quartum editam Viennæ
Austriæ 1703. 8. in quo libro pag. 274. Fabula illa sub titulo

NOTE

¹ Fallitur Fabricius. Vid. infr. Edd. Phædri an. 1599.

² Jo. Commirri, in ejus Poëmatis post-
humis extat pag. 134. et versa Gallice in
libro: 'Recueil de vers choisis par le P.
Bouhours,' pag. 17. nec non in alio,
'Fables choisies,' v. partie p. 28. Commi-

rius obiit Parisiisan. 1702. ætat. 77. Eum
quidem ob leporem et festivitatem apo-
logorum suorum verius quam Gabr. Faër-
num 'Phædrum alterum' dicendum putat
Franc. Jos. Desbillons in Fabb. Æsop.
suarum Mannheimii 1768. editarum Vol.
1. præfat. n. 22. pag. 33. seq.

‘appendicis ad fabulas Phædri ex Bibliotheca Leidensi,’ tanquam exemplum descriptionis poëticæ, bellum contra Batavos a Gallis initum a. 1670, allegorico mytho exponentis, integra legitur. In editione Burmanniana pag. 205. et pag. 325. et iis, quæ deinceps eam secutæ sunt, accessere fabulæ quinque, a Gudio e Ms. Divionensi descriptæ, et numeris suis redditæ, quæ in prioribus desiderantur. ‘Crediderim, eum plures,’ inquit Burmannus, ‘ex eodem Codice descripsisse: nam ejus autographum, ex quo nos eas exhibemus, ut omnibus fere partibus, ita maxime in fine lacerum et mutilum erat, et plura folia, quibus fabulas adhuc quasdam exscripserat, (ut ipsius manus in capite primæ hujus fabulæ testatur, quæ, si bene memini, triginta novas et nunquam editas in has chartas ab ipso conjectas indicabat,) desiderabantur, et abscissa esse videbantur. Forte et hæ aliquando claustra, quibus continentur, percurrunt.’ Phædrus ipse in limine libri primi innuit, arbores etiam, non modo feras, loquentes a se inductas. At in fabulis, quæ extant, nullæ arbores loquuntur, præterquam in una illa, quæ a Gudio reperta est.

RECENSUS EDITIONUM

PHÆDRI,

FABRICIANO, ADHIBITIS DESBILLONII, SCHWABII, NOVISQUE
CURIS, AUCTION ET EMENDATION, ET IN TRES ÆTATES
DIGESTUS.

ÆTAS I. NATALIS, s. PITHŒO-RIGALTINA.

1596—1654.

a duumviris Gallis, Petro Pithœo, principe edendi ex Ms. Phæ-
dri, et Nic. Rigaltio, ejusdem cum Ms. Remensi collatore, dicta.
Pithœi textum secuti, illustrarunt et auxerunt Phædrum Contr. Rit-
tershusius et Casp. Scioppius. Iisdem et Rigaltio succedere Jo.
Meursius et Is. Nic. Neveletus. Rigaltina III. s. nova Phædri editio
1630. facta est basis secundæ ætatis.

1596 Editio princeps *Pithæana*: Phædri, Augusti Liberti, Fa-
bularum Æsopiarum Libri v. nunc primum in lucem editi a Petro
Pithœo. Excudebat Jo. Odotius. Augustobonæ Tricassium (Troyes.)
12.—Ex antiquissimo Phædri Codice, a Francisco Pithœo, Petri
fratre, reperto, ducta est hæc editio, nudum textum continens, et
hodie rarissima. Operi præmissa Epistola ad Franciscum fratrem.
Adjunctus Index scripturæ veteris, a qua se recessisse profitetur
Pithœus, sed non ea fide, qua debuerat; ceterum in recensendo
textu ita versatus, ut multa, quæ sana erant, mutaret; longe plura
vero, evidenter corrupta, ne tentaret quidem emendare. Vid.
Desbillonii Disput. III. de Fabularum Phædri editionibus pag.
XXVI. seq. editionis Mannhem.

1598 Phædri, Aug. Lib. Fabularum Æsopiarum Libri v. Super a P. Pithæo V. C. primum editi, et jam emendati atque illustrati a Conrado Rittershusio, J. C. Professore Norico. Accessere in easdem fabulas Spicilegium Casp. Scioppii, Franci, et alia quam plurima. Lugduni Batav. ex officina Plantiniana Rapheleng. 8.—Præter memorata in titulo insunt huic libro: Cælii Symposii Ænigmata cum scholiis Jos. Castalionis; Ignatii Diaconi Tetrasticha Græca in Fabulas Æsopicas, quæ vulgo Gabriæ, seu Babriæ cuidam attribuantur, cum nova versione Latina; Hesiodi *αἶνός* de Accipitre et Luscinia, et Ignoti Epigramma in Bovem et Hircum; Apologi Horatiani, et Ænigmata veterum poetarum Græcorum et Latinorum. Operam, a Rittershusio in Phædro præstitam, laudat, et a Rigaltio contemtam ægre fert atque indignatur doctissimus et de Phædro sigillatim præclare meritis Petr. Burmannus ad Petronium pag. 512.

1599 Rigaltina 1. Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsopiarum Libri v. ex recensione Nic. Rigaltii. Parisiis. 12.—In prima hac editione, notante Desbillonio, Rigaltius noluit recedere a Pithæana, nisi ut Pithæi Codicem, quem utendum habuit, fidelius in aliquot locis exprimeret: commentationes addidit, nonnunquam quidem vel ineptas, vel inutiles, at conjecturas intermiscuit quasdam et plausibiles et felices: atque non modo varias vetusti Codicis lectiones, quas Pithæus prætermiserat, vel commemoravit in notis, vel Indice ad calcem rejecto exhibuit, sed etiam P. Danielis Charitulam cum vulgatis Libri primi fabulis multis contulit. Usum in hac editione Rigaltium fuisse Codice Remensi, nondum reperto, Jo. Alb. Fabricius, Biblioth. Lat. Tom. II. pag. 27. dicere non debuit: virum ceteroqui diligentem errore impeditit epistola Rigaltii, quam ille ex hac prima editione desumptam, paucis tantum de Codice Remensi verbis additis, editioni suæ secundæ præfixit, et subscriptam, ut antea, 'ad x. Kal. Sept. 1499.' oscitanter reliquit, cum annum 1617. notari oportuisset.

—Phædri Fabularum Æsopiar. Libri v. ex recensione et cum notis Nic. Rigaltii. Lubecæ. 12.—Repetitio ed. antecedentis.

—1603 Apologi, seu fabellæ Æsopicæ, Latino carmine redditæ a Phædro. Hanoviae, typis Wecheliani, ap. Claudium Marnium et heredes Jo. Aubrii. 12.—Imitatur edit. 1. Rigaltinam, additis Aphthonii, Aviani et Gabriæ, seu Babriæ, vulgo sic dicti, fabulis.

1610 Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsopiar. Libri v. Joannes Meursius post Pithæum, Rittershusium. Scioppium, Rigaltium,

demum recensuit et animadversiones addidit. Antverpiæ, ex offic. Plantiniana Raphelengii. 8.—Nulla alia est, quam editio an. 1598. cui Raphelengius novum titulum præfixit, et Meursii animadversiones adjecit, de quibus sic statuit Desbillonius: 'Hæ animadversiones viro tam erudito prorsus indignæ sunt: non tantum enim multa esse mutanda et interpolanda et addenda et abscindenda perperam opinatur; at versus etiam aliquot tam enormiter diffingi vult, ut jam non ipsa sive sensus, sive Latinitatis, seu metri ratio constare possit.' Nobis tamen non in omnibus ausis infelix fuisse videtur Meursius.

—Neveleti: *Mythologia Æsopica*, in qua Æsopi Fabulæ Græco-Latinæ CCXCVII. quarum CXXXVI. primum prodeunt. Accedunt Babriæ Fabulæ etiam auctiores. Anonymi veteris Fabulæ Latino carmine redditæ LX. ex exoletis editionibus et Codice Ms. luci redditæ: Hæc omnia ex Bibliotheca Palatina. Adjiciuntur insuper Phædri, Avieni, Absternii Fabulæ, opera et studio Isaaci Nicolai Neveleti, cum notis ejusdem in eadem. Francofurti, typis Nic. Hoffmanni. Impensa Jonæ Rosæ M. DC. X. 8. cum figg. bux. a Virg. Solis, chalcographo et poëta Norimbergensi.—Neveletus, Pithœi ex sorore nepos, textum Pithœi maxime secutus, Cod. Pithœan. vet. lectionem in margine ascripsit, passim tamen Rigaltio bene obsecutus est: in notis ad Phædrum brevius rationem dixit, ipseque emendationes proposuit, vel præeunte Romulo, qui Phædri fabulas soluta oratione reddidit, verbis ut plurimum servatis, vel codice Ms. Petri Danielis, vel Grutero, quo usus est magistro juvenis doctissimus, vel etiam proprio adjutus ingenio.

1617 Rigaltina II. Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsopiar. Libri v. Nova editio. Oliva Roberti Stephani. (Parisiis.) 1617. 4.—Rara editio, et nitide typis descripta majoribus, fasciis marginumque literis capitalibus minio coloratis distincta, cum notis Rigaltii posterioribus. Textum exhibet a Pithœano non raro diversum, quod, judicante Desbillonio, non tam diversitati Codicum, quam editoris libidini ascribendum est, qui quamvis sæpe a Ms. codice Remensi, quo prima vice in adornanda hac editione usus est, (conf. a. 1599.) diversus abierit, et nonnulla etiam auctoris verba malo prorsus exemplo omiserit, nihil tamen fere usquam super his disse-ruit, lectoremve commonuit.

Phædri Fabulæ cum animadversionibus Jo. Meursii. Lugduni Bat. 8.

1622 Phædri Fabularum Libri v. (separatim) cum notis Is. Nic. Neveleti. Lubecæ, ap. Sam. Jauchium. 8.

1629 Phædri Aug. Lib. Fabularum Libri v. Parisiis, apud Seb. Chapelet ex Cramoisii officina. 16.

—Ibidem. 12.

1630 Rigaltina III. Phædri Fabularum Libri v. nova editio, ad Rigaltinam 1617. recusa, cum Rigaltii notis; Festi Avieni Fabularum liber. Parisiis, apud Seb. Cramoisy. 12.—Hanc editionem, quam deinde Tanaq. Faber secutus est, tanquam minus accuratam perstringit Marq. Gudius Epist. VII. ad Nic. Heinsium pag. 8. Conf. Desbillon. pag. xxx.

1632 Phædrus, cum Hispanica versione Jo. de Serres, s. n. an. sed cum privilegio dat. 1632. Madriti. 12.—Textui subjunctas habet notas marginales breves, sermone Latino scriptas. Titulum vide infra inter Versiones Hisp.

1633 Phædri Fabulæ Rotomagi. 12.—Ad editionem Rigaltin. III. excusa.

1637 Phædri et Avieni Fabulæ. Parisiis, ap. Seb. Cramoisy. 12.—De hac ed. sic judicat Lallemand: 'Comme Cramoisy a imprimé plusieurs fois le Phèdre sur des Copies défectueuses, on fait peu de cas des Editions qu'il en a donné.'

—Phædri Fabularum Libri v. Lovanii. 8.

1638 Phædri Liber I. Flexiæ. 4.—Flexia est *la Fleche* oppidum in Andegavorum finibus.

1643 Apologi Phædri ex Ludicris Jo. Reyneri. Divione. 8.

1644 Phædri Fabulæ. Parisiis. 12.

1646 Phædrus, cum Gallica versione prosaria Albini, (Is. le Maître de Sacy,) ejusdem qui Terentium Gallice transtulit. Parisiis. 12.—Vid. Versiones Gallicas h. a.

1647 Eadem editio repetita Parisiis. 12.

1649 Phædri Fabulæ. Guelpherbyti. 8.

1654 Phædrus, cum Gall. versione Isaac. le Maître de Sacy. Parisiis. 12.

ÆTAS II. FABRO-SCHEFFERIANA.

1657—1697.

Phædrus, Tan. Fabri et Franc. Guyeti, a Jo. Scheffero producti, ingenio partim illus, partim Fabri, Ursini, Schefferi, Præschii, Freinshemii, Wasii, Axenii, curis illustratus. In colligendis vario-

rum notis operam posuit Jo. Laurentius. Dolendum vero Marq. Gudii, an. 1689. defuncti, curis intercessisse præmatura fata: quanquam magnam jacturæ partem levavit Petr. Burmannus, ætatis III. ab an. 1698. auctor.

1657 Fabri I. Phædri, qui sub Augusto et Tiberio vixit, Fabulæ. Additæ sunt Notæ et Animadversiones Tanaquilli Fabri, in quibus multa etiam aliorum Scriptorum emendata sunt. (Accesserunt Publii Syri selectæ Sententiæ.) Salmurii, ap. Dan. de Lerpiniere. 4.—Malam quidem Rigaltii editionem tertiam secutus est Faber; at observationes adjecit, quæ doctrinam plerumque jucundam simul et reconditiorem exhibent, quanquam ab ipso Phædri opere illustrando aberrant sæpius, et raro huic castigando inseruiunt. Desbillon. pag. xxxi.

—Phædri Fabulæ, cum notis Jo. Henr. Ursini. Ratisbonæ. 8.—Nonnulla in hac ed. rescissa, quæ adolescentum pudori obesse vir præstantissimus existimavit. Textum hic et illic docte emendavit.

1660 Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsop. Libri v. ex recensione Jo. Lud. Praschii. Giessæ. 8.—Multum profuit Phædro.

—Fabulæ variorum auctorum, nempe Æsopi Fabulæ Græco-Latinæ cccxcvii. Aphthonii Sophistæ Fabulæ Gr. Lat. xl. Gabriæ Fabulæ Gr. Lat. xliii. Babriæ (Babrii) Fabulæ Gr. Lat. xi. Accedunt Anonymi veteris Fabulæ Latino carmine redditæ lx. ex exoletis editionibus et Cod. Ms. luci redditæ. Hæc omnia ex Bibliotheca Palatina. Adjiciuntur insuper Phædri Fabulæ xc. Avieni Fabulæ xlii. Absternii Fabulæ cxcix. Opera et studio Isaac. Nic. Neveleti, cum notis ejusdem in eadem. Cum figuris ligneis. Francofurti, apud Christ. Gerlach et Sim. Beckenstein. 8.—Est editio Neveleti 1610. mutato tantum titulo, et præmissa nova præfatione.

1661 Phædrus, cum versione Gallica Albini. Parisiis, ap. Durand. 12.

1662 Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsop. Libri v. accurante Alex. Arnold. Pagenstechero, cum selectis Freinsheimii historiis. Accessit Vita Phædri et historiarum ad explendam centuriam Sylloge. Duisburgi ad Rhen. 8.

1663 Schefferi I. Phædrus, cum notis Jo. Schefferi et Franc. Guyeti castigationibus criticis, nunquam antea vulgatis. Upsaliæ. 8.—Optima editio, in qua multa Phædri loca egregie illustrantur. Basis est Rigaltii III. et Fabrini, nisi ubi temere omiserunt, quæ in aliis legebantur.

— Phædri et Avieni Fabulæ. Parisiis, apud Seb. Cramoisy, architypographum Regis. 12.—Vid. supra an. 1637.

1664 Fabri II. (ex I. sed longe locupletior.) Phædri Fabulæ, cum notis et emendationibus Tanaquilli Fabri. Addita est Gallica versio (Albini), et in eam animadversiones. Salmurii. 12.

— Freinshemio-Holstiana: Phædri Aug. Lib. Fabulæ, a Jo. Freinshemio emendatione textus, historiis, notis, et indice illustratæ. Depromebat e bibliotheca Freinshemiana Henr. Holstius. Argentorati, impensis Sim. Paulli. 8.—Adjecta est ad singulas fabulas historia congruens, ex veterum scriptis annotata. Præter animadversiones Freinshemii posthumas insertæ sunt Rittershusii, Rigaltii, Buchneri, notæ. Additus Index copiosissimus. Ceterum Holstius, Danus, viduæ Freinshemii maritus, extitit hæres bibliothecæ, non doctrinæ Freinshemii.

1667 Schefferi II. Phædrus, cum notis Joan. Schefferi et Franc. Guyeti castigationibus criticis, et Gallica Albini versione. Upsaliæ. Excudit Henr. Curio, S. R. M. et Acad. Upsal. Bibliopola. 8.—Reddit editionem 1663. sed emendatiorem et auctiorem. In notis non raro Faber castigatur.

— Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsop. Libri v. notis perpetuis illustrati, et cum integris aliorum observationibus in lucem editi a Jo. Laurentio. Amstelodami, apud Jo. Janssonium a Waesberg. 8. c. figg. æri incisis.—Editio, quamvis a P. Burmanno in Præf. Phædri sui an. 1698. iniquius culpata, quod editor aliorum labores truncatos ediderit, damnum hoc iconibus, quas singulis fabulis præpositas ea habet, pensandum crediderit, haud plane contemnenda. Neque enim editor quicquam de aliorum notis omisit, sed quicquid in iis ad criticam rationem pertinebat, in fine libri collectum dedit. Habet vero notas Rigaltii, Rittershusii, Scioppiii, Meursii, Fabri, et Schefferi, præterea præfationes Pithœi, Rigaltii, et Rittershusii. Ceterum in hac editione, valde mendosa, paulo putidius illustravit Laurentius Phædrum ex Jurisprudencia Romana.

1668 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. ex recensione Christoph. Wase. Londini. 8.—Wasius idem est, qui eximium de Senario librum edidit.

— Phædrus, cum versione Gallica. Tolosæ. 12.

1671 Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsop. Libri v. cum prioribus et posterioribus notis Nic. Rigaltii. Petrus Axen recensuit, suasque notas adjecit. Hamburgi, sumtibus Jo. Naumanni et Georg.

Wolfii. 8.—Axenius, cum videret, editiones Rigaltii duas priores esse inventu difficiles, notas ejus ad hanc et illam adjectas denuo in lucem emisit; atque his exornari satis et illustrari Phædrum ratus, nihil fere ex se contulit, nisi quod librum duntaxat primum observationibus, non ineruditis quidem, sed ad meram plerumque philologiam spectantibus, explanare tentaverit. Desbillons p. xxxiv. ed. Mannh.

1672 Phædri Fabulæ, ex Tan. Fabri et hominis cujusdam literati recensione, addita versione, (Belgica, ut videtur;) Scholiis quoque additis, et P. Syri Sententiis, in usum Gymn. Lugd. Bat. Lugduni Bat. apud vid. de Charpentier. 8.

1673 Fabri III. Phædri Fabulæ, cum notis et emendationibus Tan. Fabri. Addita est Gallica versio (Albini, s. Is. le Maître de Sacy) et in eam animadversiones. Salmurii, ap. Desbordes. 12.

— Schefferi III. Phædri Fabularum Æsop. Libri v. cum annotationibus Jo. Schefferi et Franc. Guyeti notis. Editio tertia, prioribus emendatior et auctior. In qua jungitur interpretatio Gallica cum notis, et Index Latinus uberrimus. Hamburgi, sumt. Gothofredi Schultzen. 8.

1675 Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsop. Libri v. Interpretatione et notis illustravit Petr. Danet, Academicus. Jussu Christianissimi Regis, in usum Ser. Delphini. Parisiis, apud Frid. Leonard. 4.—Editio vix aliqua ex parte commendabilis, judice Desbillonio.

— Phædri Fabulæ selectæ, cura Jo. Vorstii. In Poëm. vet. Poët. Lat. pag. 287. Lipsiæ 1675. 8.—Sunt Lib. i. fab. 1-8. Lib. v. fab. 5. 7. 10. Additæ notæ breves, doctæ et luculentæ.

1676 Phædrus, cum versione Gall. Albini. Parisiis. 12.

1678 Phædri Fabulæ. Amstelodami. 12.

1679 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. ex recensione Christoph. Wase. Londini. 8.—Repetitio ed. 1668.

1685 Phædri Fabb. Æsop. Libri v. in commodum linguæ Latine tironum editæ, et notis, cuivis fabulæ adjectis, iisque brevibus, admodum necessariis ac perspicuis, illustratæ a Jo. Frid. Kæbero, ill. Ruthenei Rectore. Jenæ, ap. Bielke. 12.

1686 Phædrus, Latine et Gallice. Rotomagi, apud Herauld. 12.

1687 Schefferi IV. Phædri Fabulæ, cum Jo. Schefferi et Franc. Guyeti annotationibus et interpretatione Gallica. Editio quarta, auctior. Francofurti. 8.

1688 Phædri Aug. Cæs. Lib. Fabularum Æsop. Libri v. Inter-

pretatione et notis illustravit Petr. Danetius, jussu Christianissimi Regis, in usum Ser. Delphini. Londini. 8.—Ex ed. 1675. recusa.

1689 Fabri iv. Phædri Fabulæ, cum notis Tan. Fabri. Salmurii. 12.

—Eadem repetita. Amstelodami, ap. Paul. Marret. 12.

1691 Phædrus, cum versione Gallica Albini. Parisiis, ap. Thiboust. 12.

1693 Schefferi v. Phædri Fabularum Æsop. Libri v. cum annotationibus Jo. Schefferi et Franc. Guyeti notis, nunquam antea publicatis. Editio quinta, prioribus emendatior et auctior; in qua jungitur Interpretatio Gallica cum notis, et Index Latinus uberri-
mus. Lipsiæ, impensis viduæ Gothofredi Schultzen, Bibliop. Hamb. Excudebat Christ. Gœzius. 8.

—Phædrus, cum nova versione Gallica R. D. L. Parisiis, ap. Vilette. 12.

1694 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. cum annotationibus Jo. Schefferi et Franc. Guyeti notis, cum his primum publicatis. Editio quinta, prioribus emendatior, etc. ut in ed. 1693. cujus mera est repetitio. In Belgicum metrum convertebat Joh. Hilarides. Franequeræ, ex offic. Leonardi Strix. 8.

1695 Phædri Fabulæ Æsopiæ, quas e Latino in Belgicum metrum convertebat Joh. Hilarides curis secundis. Dokkomii. 8.

1696 Phædri Fabularum Libri v. cum notis Dan. Hartnaccii Pomerani, historicis, ritualibus, moralibus, et philologicis. Prodi-
erunt sumtibus Jo. Widemeyeri, bibliopol. Lubicens. et excusæ Rudolphistadii. 8.—‘Spissum opus,’ inquit Desbillonius, ‘octin-
gentis et paulo amplius paginis comprehensum. Ex auctoribus Græcis et Latinis, sacris et profanis, infinitas prope lacinias obtru-
dit, quibus Phædrum multo sæpius obruit, quam illustrat: gravis-
simi etiam ac frequentissimi errores typographici augment importu-
nitatis hujus molestiam: non frustra tamen omnis Hartnaccii efflu-
sus est labor; quosdam enim adhuc inveniri Literatores puto, quos ista, quamvis paulum indigesta, doctrinæ varietas vel adjuvet vel etiam oblectet.’ Eodem anno Hartnaccius alium librum edidit, qui inscribitur:

—Des Phædri fünf Bücher seiner Fabeln, oder Gedichte und Geschichte, nach Ordnung der Construction, Sinn und Wortver-
stand verdolmetschet: mit gedoppelten und der ersten Art meh-
rentheils historischen Imitationen aus denen erwähltesten darin

enthaltenen Redensarten, samt beygefügter lateinischen Periphrasi des Herrn Danet, der Jugend zum Besten ans Licht gegeben. Frankfurt und Leipzig. 8.

— Phædri Fabulæ, cum notis Hartnaccii. Lubecæ. 8.

1697 Jenæ. 12. recusa editio Kœberi. Vid. supra an. 1685.

— Phædri Fabulæ. Stuttgartiæ. 8.

ÆTAS III. GUDIO-BURMANNIANA 1698—1810.

Cujus princeps etiam post fatum evasis Marq. Gudius, qui lectionum Mss. Pith. Rem. et Dan. varietate adhibita, post priores Criticos haud pauca emendavit, illustravit, tum ex Cod. Divionensi descriptas quinque fabulas reliquit, haud, quod quidam fastidiosi elegantiarum existimatores volunt, Phædro plane indignas: idem plures ex eodem Codice descripsit, quibus etiamnum caremus, quod Gudianæ schedæ magnam partem laceræ extitere. Petr. Burmannus, his a Ge. Grævio auctus, primum novam cum notis variorum, etiam Gudii et Heinsii ineditis, editionem instruxit an. 1698. quam auctiorem an. 1718. edidit, aliquoties dein repetitam; tum an seq. 1719. minorem sine notis, sed quæ textum ab ipso recensitum exhibet; tandem an. 1727. novum ipse Commentarium in Phædri fabulas protulit, qui quamvis nimius sit vel in suis defendendis, vel in aliorum ausis confutandis, hodie princeps habetur. Præter eum Dav. Hoogstratanus, Jo. Fr. et Jac. Gronovii, tum Thom. Johnson, Anglus; ex Germanis vero Jo. Christoph. Wolfius, Jo. Ge. Walchius, Jo. Nic. Funccius, Jo. Gottl. Sam. Schwabe, ceteri, suo quisque modo bene mereri de Phædro studuerunt. Supervenit tum Richard. Bentleius, qui auctoritate sua abutens plus obfuit, quam profuit Phædro, atque sic ab Hario Anglo gravius, a Burmanno leniori verborum specie prætexta reprehensus est; ex Gallis Steph. Andr. Philippe, Gabr. Brotier, et Franc. Jos. Desbillons, de quibus erit infra dicendi locus.

1698 Burmanni I. Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsopiar. Libri v. cum integris commentariis Marq. Gudii, Conr. Rittershusii, Nic. Rigaltii, Nic. Heinsii, Jo. Schefferi, Jo. Ludov. Praschii, et excerptis aliorum. Curante Petro Burmanno. Amstelodami, apud Henr. Wetstenium. 8 maj.—Textui subjiciuntur integræ Heinsii, Schefferi, Praschii Notæ, cum excerptis Scioppii, Meursii, Neveleti, Fabri, Guyeti, Ursini, Freinsheimii, Axenii. Ad calcem singulari volumine adjecti Commentarii Gudii, Rittershusii, Rigaltii. Multum, et merito,

ab eruditis iudicibus laudata est hæcce Burmannie editio; ejus si abfuisset opera, Gudii et Heinsii labores nunquam forte prodiissent.

— Phædri Fabulæ, cum notis Varior. Burmann. Amstelodami, apud Wolters. 8 maj.—Eadem editio cum superiori, omissis Gudii, Rigaltii, et Rittershusii Commentariis.

— Phædrus, cum notis Schefferi. Hagæ Com. 12.

— Mythologia metrica et moralis, sive Fabularum xv. auctores Latini et veteres plerique; qui (prout nomina eorum versa hæc pagina docet) CCCL. fabulas, vario carminis genere, in varios mores, variosque usus scite quondam conscripsere. Opus, scholasticæ juventuti utilissimum, et hac ratione nunquam antea visum. Cui in fine adjungitur harum fabularum tum Auctorum, tum argumentorum Index copiosissimus. Hamburgi, apud Benj. Schillern. 8.—Curator hujus editionis est Jo. Schultzius, Jo. Alb. Fabricii quondam socer. Insunt non paucæ Phædri fabulæ, additis aliorum auctorum fabulis similis argumenti.

— Fabularum Æsopicarum Delectus. (Gr. Hebr. Arab. et Lat. cur. A. Alsop.) Oxoniæ, e Theatro Sheldon. Excudebat Jo. Croke. 8 maj.—Continet LXXII. Phædri fabulas. Conf. Fabricii Bibl. Gr. Tom. I. pag. 647. ed. Harles.

1699 Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsop. Libri v. in gratiam studiosæ juventutis notis illustrati, cura Dav. ab Hoogstraten. Amstelodami. 12.—Laudantur Hoogstratani notæ, ut eruditæ et perspicuæ. Cf. a. 1701.

1700 Phædri Fabulæ, cum integris Fabri, Neveleti, Praschii notis, additis P. Syri Mimis. Franequeræ. 12.

— Phædrus, cum notis Christ. Junckeri. Accedunt Symposii et aliorum Ænigmata. Lipsiæ. 12.

1701 Johnsoni I. Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsop. Libri v. Notis doctorum selectioribus, novisque passim et conjecturis et explicationibus illustrati, opera Thom. Johnson. In usum scholæ Etonensis. Londini, apud Car. Harper, Sam. Smith, cet. 8.—Notæ sunt perbreves.

— Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsop. Libri v. Notis illustravit in usum Ser. Principis Nassavii Dav. Hoogstratanus. Accedunt ejusdem opera duo Indices, quorum prior est omnium verborum, multo quam antehac locupletior, posterior eorum, quæ observatu digna in Notis occurrunt. Amstelodami, ex typographia Franc. Halmæ. 4 maj. c. figg. nitidiss.—Conf. an. 1699. Editor præcipuam, eamque laudabilem, operam posuit in emendando metro;

sed admisit nonnunquam emendationes variorum Criticorum aliquanto audaciores, raro nominatis illarum auctoribus, ideo castigatus a Desbillonio. Splendida editio.

— Eadem repetita. Amstelodami. 12. rescissis tamen quibusdam.

— Phædrus, cum notis Junckeri. Lipsiæ. 12.

— Idem, Lat. et Gall. Argentorati. 12.

1702 Phædri Fabulæ, accurante R. P. (Roberto Prevost) cum versione Gallica et animadversionibus Gallice scriptis, ordine constructionis in puerorum usum per numeros, singulis vocabulis impositos, notato. Parisiis. 12.—Conf. an. 1734. et Vers. Gall. an. 1702.

— Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsop. Libri v. cum notis Dav. Hoogstratani. Londini. 12.

1703 Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsop. Libri v. cum notis perpetuis Jo. Frid. Gronovii P. et emendationibus Jac. Gronovii F. Accedunt Nic. Dispontini in Phædrum Collectanea. Amstelodami, apud Janssonio-Waesbergios. 12.—Editio parum digna nomine Gronoviano, quam tamen commendant Dispontini Collectanea, quibus hic indicis forma dictionem Phædri egregie illustravit.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. et P. Syri Sententiæ locupletiores, cum notulis Sam. Hoadly, scholæ Norvicensis Magistri. Editio II. Londini. 8.

— Ibidem repetita h. a. editio Daneti in usum Delphiui. 8.

1704 Phædrus, cum notulis Sam. Hoadly. Editio III. Londini. 8.

1706 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. cum annotationibus Jo. Schefferi, et Franc. Guyeti notis nunquam antea publicatis. Editio quinta, prioribus emendatior et auctior; in qua jungitur interpretatio Gallica cum notis, et Index Latinus uberrimus. Hamburgi, apud Benj. Schiller. 8.—Paginæ hujus ed. respondent paginis ed. Scheffer. 1673. Titulus reddit ed. 1693. Scatet vitiis typographicis.

— Phædrus, cum notis Anglicis Guil. Willymot. Londini. 8.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. cum notis Dav. Hoogstratani. Amstelodami. 12.—Notæ sunt aliqua ex parte auctiores.

1707 Phædri Fabularum Æsopiar. novis emblematis, artificiose ære incisis, illustratarum Libri v. cum appendice quinque fabularum, a Marq. Gudio e Ms. veteri descriptarum eodemque modo adornatarum. (Cum versione Germ. prosaica.) Augustæ Viud. Fol.—Titulum Germ. vid. infra inter Vers. Germ. h. a.

— Phædri Fabulæ in usum Delphini. Londini. 8.

1708 Johnsoni II. Londini, impensis B. Walford, &c. 8.—Conf. supra an. 1701.

— Phædrus, cum versione Gallica Denisii. Parisiis. 8.

1709 Phædri Fabulæ, ad fidem optimarum editionum, una auctiores, recusæ cum paucis brevibusque notis. Accedunt Vindiciæ Cl. Gudii ab acerbioribus censuris v. e. Jac. Gronovii. Editore Jo. Christoph. Wolfio. Flensburgi, sumtibus Joan. Christ. Schumanni. 8.—Quæ in hujus ed. titulo accessisse dicitur fabula una, eam non esse antiqui auctoris, nedum Phædri, docet Fabricius supra pag. 706. seq. Incipit: ‘Ranæ paludis incolæ,’ &c.

— Fabulæ antiquæ, ex Phædro fere servatis ejus verbis desumptæ, et soluta oratione expositæ. Inter quas reperiuntur nonnullæ ejusdem auctoris et aliorum antea ignotæ. Accedunt Romuli fabulæ Æsopiæ. Omnes ex Mss. depromptæ et adjectis notis editæ a Jo. Fred. Nilant. Lugduni Bat. apud Theodor. Haak. 12.

1710 Phædrus, Lat. et Gall. interprete Richard. Prevost. Parisiis, ap. Armand. 12.

1711 Repetita Hoogstratani editio Amstelodami, apud de Linden. 12.

1712 Phædri Fabulæ et P. Syri Mimi Sententiæ, hac quinta editione auctiores, cum notis et emendationibus Tan. Fabri. Accedit et Gallica versio fere de novo reficta. Amstelodami, apud viduam Paulli Marret. 8.—Additæ sunt etiam Senecæ Sententiæ, quarum mentio haud facta in titulo.

— Phædrus, c. n. Sam. Hoadly. Editio iv. Londini. 8.

— Phædri Fabularum Libri v. in usum Scholarum. Trajecti ad Rhen. 12.

1713 Phædri Fabularum Æsopiarum Libri v. cum emendationibus et commentariis ad modum Jo. Minellii. Quibus accesserunt Symposii Ænigmata, Gabriæ Fabulæ, Antonini Liberalis Metamorphoses Gr. et Lat. cum prioribus curis Abr. Berkelii, et Senecæ, it. P. Syri Sententiæ, cura Jo. Ge. Walchii. Lipsiæ, apud Jo. Lud. Gleditsch, et M. G. Weidmann. 12.

— Phædri Fabularum Libri v. In Corpore veter. Poëtar. Lat. a Mich. Maittario editorum, Tom. i. pag. 788. seqq. Londini, apud Joan. Nicholson, B. Tooke, et Jo. Tonson. Fol.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. item fabulæ quædam ex Ms. veteri a Marq. Gudio descriptæ, cum Indice vocum et locutionum. Appendicis loco adjiciuntur fabulæ Græcæ quædam et

Latinæ ex variis auctoribus collectæ; quas claudit Avieni Æsopicarum fabularum Liber unus. (Cura Mich. Maittaire, cum varr. lectionum spicilegio.) Londini, ex offic. Jac. Tonson. et Jo. Watts. 12.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. Edinburgi. 8.

— Phædri Fabulæ, cum notis select. varr. Dispontini, Gronovii, Hoogstratani, Kœberi, cet. Tiguri, ap. Dav. Gessner. 8.

1714 Johnsoni III. Londini. 8.

1715 Phædri Fabulæ, cum notis lingua Germanica scriptis, auctore Gabriel. Schumanno. Halæ Sax. apud Renger. 12.

1716 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. (sine notis.) Amstelodami. 24.

1717 Daneti editio recusa Londini. 8.

1718 Burmanni II. Phædri Aug. Lib. Fabularum Æsopiar. Libri v. cum integris commentariis Marq. Gudii, Conr. Rittershusii, Nic. Rigaltii, Is. Neveleti, Nic. Heinsii, Jo. Schefferi, Jo. Lud. Præschii, et excerptis aliorum. Curante Petro Burmanno. Hagæ Comitum apud Henr. Scheuerleer. 8 maj.—Secundæ huic editioni, præter Catalogum edd. Phædri et Neveleti notas, accessit Appendix xxxix. fabularum, quarum quinque sunt a Gudio detectæ, ceteræ ex Rimicio, Romulo Nilantii, Anonymo vet. sumtæ, et a Burmanno haud satis feliciter, verbosius certe, prout ipse in Præf. novæ Phædri ed. an. 1727. fatetur, in senarios redactæ.

— Eadem editio. Ultrajecti. 8 maj.

— Phædri Fabularum Libri v. ex recensione Gotefr. Richter. Jenæ, sumtu J. F. Bielkii. 12.—Omisit notas editor, earumque loco Indicem subjecit, Gronovii, Gudii, Burmanni, Rittershusii, Schefferi, Dispontini, Hoogstratani, suasque passim observationes exhibentem.

— Phædri Fabulæ, cum notis Variorum. Amstelodami. 8.—Fortasse repetitio ed Amst. 1698. ap. Wolters.

1719 Burmanni III. sine notis. Phædri Fabularum Libri v. cum nova fabularum Appendice, ex Ms. Divionensi, Rimicio, Romulo, et aliis. Cura et studio Petri Burmanni. Hagæ Com. ap. Henr. Scheuerleer. 12.—Conf. an. 1718.

— Phædrus, cum Germ. versione et phrasibus Lat. Halæ Sax. apud Renger. 12.—Vid. Vers. Germ. h. a.

1721 Phædrus ordine Pithæi et Freinsheimii digestus, ex emendatione Gudii et Burmanni recensitus, interpretatione Petr. Daneti

illustratus, historiis miscellaneis instructus, notis Germanicis explicatus, duobus Indicibus locupletatus, aliisque accessionibus pluribus auctus, in usum Pædagogii Marburg. editus, a Jo. Casp. Santorocco. Marburgi, typis et impensis Phil. Casim. Mülleri. 8.

— Phædri Fabulæ, cum Aviani Fabb. et notis Hoogstratani, alior. Patavii. 12.

— Phædrus, ex ed. Mich. Maittairii. Londini, ex offic. Jac. Tonson et Jo. Watts. 12.—Repetitio ed. 1713.

— Phædri Fabularum Libri v. cum interpretatione Anglicana praxique grammaticali. Opera N. Bailey. Londini. 8.

1722 Ibidem denuo prelo subjecta Petr. Daneti editio. 8 maj.

— Phædrus, cum notis Germ. Hake. 12.

1723 Phædri Fabulæ et P. Syri Sententiæ, hac sexta editione auctiores, cum notis et emendationibus Tan. Fabri. Accedit et Gallica versio, fere de novo reficta. Amstelodami, ap. Dav. Paul. Marret. 8.

1724 Phædrus, cura Jo. Georg. Walchii, ad modum Minellii. Editio II. Lipsiæ. 12.

1725 Phædri Fabulæ et P. Syri Mimi Sententiæ, hac sexta editione auctiores, &c. ut in ed. 1723. Hagæ Com. ap. Petr. Gosse. 8.

— Phædrus, cum versione Gall. R. Prevost. Parisiis. 12.—Conf. an. 1734.

1726 P. Terentii Afri Comædiæ, Phædri Fabulæ Æsopiæ, P. Syri et aliorum veterum Sententiæ, ex recensione et cum notis Rich. Bentleii. Cantabrigiæ, apud Corn. Crownfield. 4 maj.—Basin is quidem fecit textum a Burmanno in ed. 1718. constitutum, sed eum sæpissime mutavit, ratione in notis satis imperatorie reddita. In quo cum audacius egisse videretur, eas correctiones sub examen severum vocavit Anonymus (Franc. Hare) in Epist. Critica, quam quoque Burmannianæ novæ an. seq. subjectam legas. Eidem audaciæ Bentleii criticæ adversariam constituit Burmannus Præfationem novæ illius editionis. Repetita Amst. 1727.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. Interpretatione et notis illustravit Petr. Danetius. Nova editio emendata, Notis selectissimis, Appendicæ ad ejusdem fabulas, Publii Syri aliorumque Sententiis aucta (cur. P. Fabro.) Parisiis, apud Barbou. 4.

1727 Burmanni iv. Phædri Aug. Liberti Fabularum Æsop. Libri v. cum novo commentario Petri Burmanni. Leidæ, apud Sam.

Luchtmans. 4.—Quæ editio inter Burmannianas princeps habetur ob novum commentarium, prolixè tamen scriptum, et in quo forsàn nimium sibi suisque emendationibus indulgens, a veriori critica ratione et interpretatione aberrat. Præfatio de re critica, et modestia in ea conservanda, opposita quidem est Bentleii audaciæ, sed loquentiæ multum quoque habet; ceterum ab observationibus, ex Nic. Perotti epitome Fabularum Æsopi, Avieni, et Phædri repetitis, commendatur. Librarius denique subiecit huic ed. Epistolam Harii adversus Bentleii Phædram.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. P. Syri et aliorum veterum Sententiæ, ex recensione et cum notis Rich. Bentleii. Cum ejusdem Terentio. Amstelodami, apud R. et J. Wetstenios et G. Smith. 4 maj.—Exhibet Additamenta et Emendationes, manu ipsius Bentleii margini ed. 1726. adscriptas.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. cum Appendice. Recensuit et commentariis illustravit, necnon Indices adjecit Jo. Dav. Leonhardus. Jenæ. 12.—Gudii et Schefferi maxime notas in suos usus convertit editor.

— Daneti editio in usum Delphini recusa. Londini. 8.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. ex edit. Jo. Stirling. (Cum versione Anglica.) Edinburgi. 8.

— Phædrus, cum notis Germ. Gabr. Schumanni. Halæ. 12.—Repetitio ed. 1715.

— Les Fables de Phèdre, en Latin et en François, augmentées de plusieurs Fables et des Sentences de Publius Syrus, qui ne sont pas dans les Editions précédentes. Traduction nouvelle, avec des Notes critiques, morales, et historiques, qui en facilitent l'intelligence, et des Chiffres qui en forment la Construction. A Paris, chez les Frères Barbou. 12.—Editor libelli est Jo. Claud. Fabre, Oratorii Jesu sacerdos, idem qui Fleuryi Abbatis Historiam eccles. continuavit. Plurima vero exscripsit e notis Rob. Prevost, vid. supra an. 1702. Alii hanc ed. assignant anno 1728.

1728 Phædri Fabulæ, cum interpretatione Anglicana praxique grammaticali. Opera Nic. Bailey. Londini. 8.—Conf. an. 1721.

— Phædrus, cum notis Germ. Em. Sinceri. Augustæ Vind. ap. Merz. 8.

— Recueil des Fables d'Esop, de Phèdre, et de la Fontaine, qui ont rapport les unes aux autres, en Grec, Latin, et François, avec de courtes Notes, par M. Gaullier. A Paris. 8.

1729 Phædri Fabulæ. Parisiis, ex Typographia Regia. 4.

— Phædri Fabulæ, et P. Syri Mimi Sententiæ. Parisiis, ex Typographia Regia. 16.—Nitida et rara editio.

— Phædrus, ex ed. Mich. Maittaire. Cum variantium lectionum Spicilegio. Londini, ex offic. Jac. Tonson et Jo. Watts. 12.—Conf. an. 1713. et 1721. ~

1730 Phædrus, cum notis Germ. Em. Sinceri. Augustæ Vind. 8.

1732 h. a. Arn. Henr. Westerhovius Phædri fabulas in usum scholarum eleganter excudendas curavit Hagæ Com. testibus Ephemer. litter. Lips. 1732. n. 86.

— Phædri Fabulæ, cum interpretatione Anglicana praxique grammaticali. Opera N. Bailey. Londini. 8.—Conf. an. 1728.

1733 Phædri Fabulæ, ex recensione Dav. Hoogstratani, in usum Seminarii Patavini. Patavii. 8.

1734 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. With a literal Translation by Ja. Gibb. Edinburgi. 8.

— Phædri Fabulæ. With Improvements in a new Method, and an English translation, by J. Stirling. Londini. 8.—Conf. an. 1727.

— Phædri Fabulæ selectæ, Latine, Anglice, Gallice. Fifty instructive Fables of Phædrus, in Latin, English, and French. Attempted after a new Method, for the more speedy Improvement of Youth in Schools. Translated into English by Dan. Bellamy, and illustrated with fifty curious Cuts, copied from the Designs of the best Masters. London. 8.

— Eodem anno repetita est Roberti Prevost editio Parisiis, ap. Nic. Petr. Amand. 12.—Obscænas Phædri fabulas fere omnes interpolavit editor; nec dubitandum, quin editiones an. 1702. et 1725. eodem modo contaminatæ sint.

1735 Phædri Fabulæ, cum interpretatione et notis Petr. Danetis. Londini. 8.

— Phædrus, cum versione Italica Jo. Chrysost. Trombelli. Venetiis. 8.—Titulum vid. inter Vers. Ital. h. a.

— in Corpore omnium vet. Poëtarum Lat. cum eorundem Italica versione ab an. 1731.—1765. Mediolani edito in Aula Regia, Tomo x. pag. 1. seqq.

— Phædri Fabularum Libri v. cum notis Jo. Ge. Walchii ad modum Minellii. Editio III. Lipsiæ. 12.

— cum notis Germ. Em. Sinceri. Augustæ Vind. 8.

1737 Phædri Fabulæ. Cum commentariis Variorum edidit Petr. Burmannus. Amstelodami. 4.

— Phædri Fabulæ. Lugduni. 8.

1738 P. Terentii Comœdiæ, Phædri Fabulæ Æsopiæ, P. Syri et aliorum veterum Sententiæ, ex recens. et cum notis Rich. Bentleii. Londini, apud J. et P. Knapton. 4.—Ed. III. Vid. an. 1726. et 1727.

— Phædri Fabularum Libri v. Recensuit et facili solutaque paraphrasi in usum scholarum exposuit Jo. Nic. Funccius. Rintelii, litteris et sumt. Jo. Godofr. Enax. 8.

— Phædri Fabulæ. Cura Jo. Stirling. Londini. 8.

— cum notis Germ. Em. Sinceri. Augustæ Vind. ap. Merz. et Meyer. 8.

1739 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. nunc denuo editi in usum Scholarum piarum, cum notis. Florentiæ, ex typographia Petri Caietani Viviani. 12.—Editor, P. Leonard. Targioni, rescidit nonnulla, quæ puerorum pudori obesse putabat, vocumque difficiliorum interpretationem, lingua Italica scriptam, adjecit.

— Trombelli editio 1735. repetita Venetiis. 8.

1740 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. Ad exemplar Burmannianum recensuit, suasque annotationes adjecit Jo. Mich. Heusinger. Isenaci. 8.—Utilis editio.

— Phædri et Fl. Aviani Fabulæ, cum annotationibus ad utrumque. Accedunt Fabulæ Græcæ, Latinis respondentes, et Homeri Batrachom. Patavii. 12.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. cura Petr. Burmanni. Lugduni Bat. apud Langerak. 12.—Burman. II. sine notis.

— Fabulæ Æsopi ac Phædri selectæ. Genevæ, apud du Villard. 8.

1741 Phædri Fabulæ, ex ed. Dav. Hoogstratani. Amstelod. 8.—Conf. an. 1701.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. cura Petr. Burmanni. Glasguae, apud Urie. 12.

— Phædri Fabulæ. Accedit Avienus et Fabulæ quædam Græcæ et Latine. Etonæ. 8.—Passim adpersæ notulæ.

1742 Phædri Fabularum Æsopiar. Libri v. ad optimas quasque editiones emendati, (opera Jo. Bapt. le Mascrier) cum Aviani fabulis et P. Syri Sententiis. Parisiis, apud Coustelier, typis Jos. Barbou. 12.—Nitida editio, sed valde mendosa.

— *Burmamiana minor*, cum Appendice. Berolini, apud Gohl. 12.

— *Phædri Fabulæ*. Goettingæ. 12.

— *Phædri Fabulæ*. Parisiis. 12 maj. sine notis.

1743 *Phædri Fabulæ*. Jo. Dav. Leonhardus commentariis et indicibus instruxit, jam nunc collectione phrasium et sententiarum Phædrianarum annexa recognovit M. Gottfr. Buchnerus. Jenæ, sumtibus Christ. Henr. Canonis. 12.—Buchnerus quidem levibus notulis passim additis, et futili illa phrasium collectione supersedere potuit.

1744 *Phædrus*, cum notis Germ. Schumanni. Halæ, apud Renger. 12.

— *Phædri Fabulæ*, cum interpretatione Anglicana praxique grammaticali. Opera N. Bailey. Londini. 8.—Conf. an. 1728.

— cum interpretatione Anglica Jo. Stirling. Londini. 8. Ed. 1v.

1745 *Phædri Fabulæ*, cum notis Variorum, curante Petr. Burmanno. (Ed. III.) Lugduni Bat. apud Sam. Luchtmanns et F. 8 maj.—Auctus est liber Indice editionis majoris Burmanni. in 4.

— *Phædri et Aviani Fabulæ*, cum annotationibus. Accedunt fabulæ Græcæ Latinis respondententes et Homeri *Batrachomyomachia*. Patavii et Bassani. 12.

— *The Fables of Phædrus translated into English prose*, with the Latin text, order of Construction, and Notes in English. London. 8.

— *Phædri Fabularum Libri v. Latin and in English prose*, with Notes by Edw. Jamieson. London. 8.

— *Phædrus in usum Delphini edit.* per Petr. Danet. Londini. 8.

1746 LXXIII. *auserlesene Fabeln Phædri*, sammt einer daraus gezogenen Sylloge vocabulorum, und Sammlung der vornehmsten Phrasium und Sententiarum, den ersten Anfängern in der Lat. Sprache zum besten herausgegeben von Joh. Jac. Schatz. Jena und Weissenfels, b. Joh. Christ. Cræker. 8.

— *Phædrus*, cum notis Germ. Em. Sinceri. Augustæ Vind. 8.

1747 *Eadem repetita*. Aug. Vind. ap. Merz et Meyer. 8.

1748 *Phædri Aug. Lib. Fabulæ*. Ad Mss. Codd. et optimam quamque editionem emendavit Steph. Andr. Philippe. Accesserunt Notæ ad calcem. Lutetiae Paris. sumtibus Jo. Aug. Grangé. 12. c. figg. æri incis. Adjectæ Fl. Aviani Fabb. et L. Ann. Senecæ ac P. Syri Sententiæ, anno 1747. impressæ.—Usus est editor an-

notationibus ineditis Nat. Steph. Sanadon, qui editionem Phædri meditatus erat; neque illum puduit ejus, qui praeiverat, nomen dissimulare. Sanadonius profecto in hoc elegantiorum literarum genere versatus erat maxime, sed adversus emendandi pruritum non satis firmus, ipso Broterio in Præf. Phædri sui pag. xiv. judicante; quod quidem ex Philippei editione satis superque patet.

1749 Phædrus, cum notis Dav. Hoogstratani. Harderovici. 8.

— cum versione Italica Joan. Chrysost. Trombelli. Venetiis. 8.

1750 Phædri Fabularum Æsopiar. Libri v. cum Indice verborum locupletissimo. Londini, typis J. Brindley. 16.

— Phædri Fabulæ, edente Jo. Stirling. Editio quinta. Londini, apud Astley. 8.—Conf. an. 1744.

— Phædrus, cum notis Fr. Chr. Schœnau. Havniæ. 12.

1751 Phædri Fabularum Æsopiar. Libri v. ex recensione Alex. Cunninghami, Scoti. Accedunt P. Syri et aliorum veterum Sententiæ. Edinburgi, apud Hamilton et J. Balfour. 8.—Conf. an. 1757.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. ex recensione Petri Burmanni, cum P. Syri Sententiis. Glasguæ, in ædibus Acad. excudebant Rob. et Andr. Foulis. 12.

— Phædri Fabulæ, cum interpretatione Anglicana praxique grammaticali. Opera N. Bailey. Londini. 12.

— cum notis Jo. Ge. Walchii. Ed. iv. Lipsiæ. 12.

— cum notis Santoroci. Giessæ. 8.—Conf. an. 1721.

— Lat. et Gall. cum annotationibus et fabulis Fontanii. Wratislaviæ. 8.—Repetita an. 1757.

1752 Burmanniana minor recusa Berolini. 12.

— Phædri Fabulæ, Lat. et Italice, cum annotationibus, editore et interprete Jo. Chrysost. Trombelli. Mediolani. 12.

— cum notis Em. Sincerii. Augustæ Vind. 8.

1753 Eadem, ibid. 8.

— Phædrus, Appendice triplici suffultus: (editore de Montcha-blon.) Parisiis, apud De Saint et Saillant. 12.

— Phædri Fabulæ Æsopiæ, Publii Syri Sententiæ, Dionysii Cætonis Disticha de moribus. Curante Jo. Petr. Millero. Berolini, sumtibus A. Haude et J. C. Speneri. 8.

— Phædri Fabulæ. Ad Codd. Mss. et optimam quamque editionem emendavit Steph. Andr. Philippe. Accesserunt Notæ ad calcem. II. Flavii Aviani Fabulæ, et L. Ann. Senecæ ac P. Syri

Sententiæ cum notis Gruteri. Lutetiæ Paris. typis Jos. Barbou. 12.—Repetitio ed. 1748.

1754 Phædri Fabularum Esop. Libri v. ex recensione Petr. Burmanni. Glasguæ, excudebat Rob. et Andr. Foulis. 12.

— Phædri Fabulæ, ex editione Steph. Andr. Philippe. Parisiis, typis Barbou. 12. c. figg. æn.—Forte eadem cum ed. 1753.

— cum interpretatione Anglicana praxique grammaticali N. Bailey. Londini. 8.

— Phædri Fabularum Libri v. or the Fables of Phædrus, &c. Improved by a method entirely new. Wherein the order of construction is so natural and concise, that the most ignorant scholar may easily find it without the least hesitation. To which are added accents and notes for the true pronunciation and right interpretation of all the idioms, phrases, proverbial expressions, and grammatical figures, which frequently occur in this author. By which assistance the young beginner, though not perfectly acquainted with the rules of grammar, is enabled of himself to learn his lessons with ease and pleasure, and without interruption to the master. By John Entick. London. Hodges. 8.

1755 Phædri Fabulæ, cum notis Variorum, curante Petr. Burmanno. Lugduni Bat. 8 maj.—Forte eadem cum ed. an. 1745. renovato tantum titulo.

— Phædri Fabulæ, ex recensione Petr. Burmanni, cum nova fabularum Append. Halæ, sumt. Orphan. 12.—Textum habet Burmanni, sine notis.

— A correct Latin edition of the Fables of Phædrus, with a new literal English translation, and a copious parsing index, whereby young beginners may easily and speedily attain the knowledge of the Latin tongue. By a Gentleman of the University of Cambridge. For the use of Schools. London. Dot. 12.—Textus ad fidem optimarum editionem impressus est.

— Phædri Fabularum Libri v. in gratiam studiosæ juventutis notis illustrati. Cura Dav. Hoogstratani. Editio sexta. Amstelodami, apud A. Wor. 8.

1756 Fabulæ Phædri, welche nebst dem richtigen Lateinischen Texte, mit einer daraus gezogenen Sylloge vocabulorum, und Sammlung der vornehmsten Phrasium und Sententiarum, den ersten Anfängern in der Lat. Sprache zum besten, von neuem herausgegeben worden von J. F. H. (Hirt.) Jena. 8.

1757 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. ex recensione Alex. Cuninghami. Accedunt P. Syri et aliorum veterum Sententiæ. Edinburgi, apud Hamilton et J. Balfour. 8.—Cuninghami Varias lectiones et Conjecturas, antea in Germania minus notas, inseruit Schwabe Parti III. editionis Phædri an. 1779—1781. ab ipso curatæ. Sunt inter eas non paucæ vel justo audaciores, vel non necessariae.

— Æsopi et Phædri Fabulæ selectæ, et novo ordine dispositæ, Græce et Lat. Genevæ. 8.

— Phædrus, cum notis Germ. Em. Sinceri. Augustæ Vind. 8.

— Phædri Fabulæ, Lat. et Gall. interprete Bourgeois. Parisiis. 12.

— Lat. et Gall. Metis, apud Jos. Collignon. 8 min.—Libellus, in puerorum usum editus, scatet vitiis typographicis. Ordo constructionis per numeros singulis vocabulis impositos notatus est.

— Lat. et Gall. Wratislaviæ. 8.

1758 Phædri et Fl. Aviani Fabulæ. cum annotationibus. Accedunt Fabulæ Græcæ Latinis respondententes, et Homeri Batrachomyomachia. Patavii. 12.

— Phædrus, cum nova versione Gall. et notis Lallemandi de Maupas. Rotomagi. 8.—Vid. Vers. Gall. h. a.

1759 Phædri Fabulæ, ad optimam quamque editionem emendatæ. Genevæ. 8.

— cum versione Gall. et fabulis Fontanii respondentibus. Amstelodami. 8. maj.

— cum notis Em. Sinceri. Augustæ Vind. 8.

1760 Phædri Fabularum Libri v. Latinitatis studiosorum gratia in privatos usus editi a Jo. Petschio. Augustæ Vind. Lotterianis litteris.—Merum textum habet cum varr. lectt. delectu.

1761 Phædri Fabulæ, cum Sylloge vocabulorum et phrasium per Jo. Jac. Schatz. Jenæ, apud Cröker. 8.—Conf. an. 1746.

1762 Phædri Fabularum Libri v. ex recensione Petr. Burmanni. Glasguæ. Excudebant Rob. et Andr. Foulis. 12.

— Lat. et Gall. cum annotationibus et fabulis Fontanii. Wratislaviæ. 8.

— cum notis Germ. Em. Sinceri. Augustæ Vind. 8.

— Phædri Fabulæ, brevibus notis illustratæ. Senis. 8.

1763 Phædri Fabularum Libri v. cum appendice. Halæ. 12.

1764 Phædri et Fl. Aviani Fabulæ, cum annotationibus. Accedunt fabellæ Græcæ Latinis respondententes, cum Homeri Batrachomyomachia. Patavii. 12 maj.—Conf. an. 1740.

1765 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. cura Petr. Burmanni. Lugduni Bat. 12.—Repetitio ed. Burmanni minoris.

— cum versione Italica Azzolini Malaspinæ. Neapoli. 4 maj.

Phædri Fabularum Libri v. Recensuit et facili solutaque paraphrasi exposuit Jo. Nic. Funccius. Adjecta sunt Symposii Ænigmata. Rintelii et Lipsiæ, ap. G. C. Berthium. 8. Ed. II.—Conf. an. 1738.

— cum versione Gallica, editore M***. Parisiis. 12.

— A poetical Translation of the Fables of Phædrus with the Appendix of Gudius, and an accurate Edition of the Original on the opposite page. To which is added a Parsing Index for the use of Learners. By Christopher Smart. London, printed for J. Dodsley, &c. 12.—Omisit editor, quæ pudorem puerorum offendere possent. Notas et emendationes Gudii, Bentleii, et aliorum in suos vertit usus. Textum passim emendavit.

1766 Phædri Fabulæ. In Collectione Pisarense omnium Poëmatum, Carminum, Fragmentorum Latinorum, sive ad Christianos, sive ad Ethnicos, sive ad certos, sive ad incertos poëtas, a prima Latinæ linguæ ætate ad sextum usque Christianum sæculum et Longobardorum in Italiam adventum pertinente, ab omnium poëtarum Libris, Collectionibus,* Lapidibus, Codicibus exscripta. Pisauri, ex Amantina chalcographia. 6 voll. 4.—Editor est Marchio Mosca-Barzi. Extat Phædrus Vol. iv. Part. I.

— cum versione Italica et notis Seb. Zappalæ. Catinæ. 8.—Vid. Vers. Ital. h. a.

— cum versione Gallica et notis Lallemandi de Maupas. Rotomagi. 8.—Repetitio ed. 1758.

1767 Burmanniana minor. Berolini, sumtu Gottl. Aug. Langii. 12.

1768 Phædri Fabulæ Æsop. Arnstad. stannis Orphanotrophei. 12.—Omissæ sunt Lib. I. fab. 18. et 29. III. 3. IV. 13. 14. 17.

— cum notis ad modum Minellii, cura J. Ge. Walchii. Lipsiæ, apud Weidmann. 12. Editio v.

1769 Phædri Fabulæ, Lat. et Gall. Amstelodami, apud M. Rey. 8.

— Phædri Fabulæ. On y a joint les fables de Phèdre imitées par de la Fontaine. Genève. 8.

— ex recensione et cum expositione Jo. Nic. Funccii. Rintelii, et Luneburgi, sumtibus Berthii. 8. Ed. III. Conf. an. 1765.

— Phædri Fabularum auctarium, et Romuli Fabulæ Æsop. e-dente Jo. Fr. Nilant. Lugduni. 12.—Conf. an. 1709.

1770 Phædri Fabulæ, cum notis Germ. Em. Sinceri. Augustæ Vind. 8.

1771 Phædrus, ex edit. Jo. Stirling. Londini. 8. c. Angl. vers.

— Lat. et Gall. interprete Lallemand de Maupas. Basileæ, ap. Jo. Schweighæuser. 8.—Repet. ed. 1758.

— Die Fabeln des Phædrus, Lateinisch und Französisch, mit einer Vorrede von Martin Friedr. Sörgel. Cassel, b. Hemmerde. 8.—Textus recusus est ad Tan. Fabri editionem, quæ Amstelodami 1712. prodiit. Passim aspersæ sunt varr. lectt. e Burmanni editione depromptæ. Versio Gallica habet auctorem Rob. Prevost.

— Phædri Fabulæ. P. Syri Sententiæ. Faërne Fabular. Libri v. cum notis Gallicis. Parisiis. 8.

1772 Phædri Fabularum Libri v. Ad exemplar Burmannianum recensuit, suasque annotationes adjecit Jo. Mich. Heusinger. Editio novissima. Isenaci, sumtibus Griesbachii F. 8.—Ed. II. ex prima an. 1740. repetita.

— Phædri Fabularum Libri v. cum progymnasmate poetico, seu metaphrasi senariorum. In usum scholarum, studio T. A. (Theophili Adami.) Lipsiæ, apud Sommer. 12.—Textus nonnunquam emendatur. Metaphrasis senarios reddit per hexametros satis pulchre cadentes, eosque ad senariorum intelligentiam facientes.

— Repetita Mich. Maillaire editio. Londini. 12.—Conf. an. 1713.

— Phædri Fabularum Libri v. et novarum fabularum Appendix. Halæ, impensis Orphanotrophei. 12.

— Fables de Phèdre avec la construction du Latin et une interpretation Française, littéraire et interlinéaire, par Wandelaincourt, ancien Principal du College de Verdun. Bouillon. 12.—Conf. an. 1804.

1773 Phædri Fabularum Libri v. cum commentario Petri Burmanni. Mitaviæ, apud Jac. Frid. Hinze. 8. maj.—Repetita ex illa an. 1727. sed omissa Harrii adversus Bentleium Epistola.

— Recusa Mich. Maillaire editio. Londini. 12.

— Phædri Fabulæ. L. Ann. Senecæ et P. Syri Sententiæ Aureliæ. 4.

— Phædrus, cum Senecæ et P. Syri Sententiis. Aureliæ. 18. — Characterè minutissimo impressa editio.

— Burmanniana minor. Norimbergæ, ex offic. Riegel. 8 min.

1775 Phædri Fabulæ, Lat. et Gall. cum notis. Wratislaviæ, ap. Guil. Theoph. Korn. 8.

1775 *Les Fables de Phèdre en Latin*, auxquelles on a joint celles de la Fontaine et des autres Fabulistes, qui y ont le plus de rapport. Paris. 12.—Editor est L. P. Couret de Villeneuve.

— *Phædri Fabulæ*, cum Append. xxxiv. Fabb. Norimbergæ, ex offic. Riegel. 12.

— *Phædri Fabulæ*, cum annotationibus ad usum scholarum. Accedunt fabulæ Græcæ Latinis respondentes. Venetiis. 24 maj.

1776 *Phædri Fabulæ*, cum Sylloge vocabulorum, phrasium, et sententiarum, per Jo. Jac. Schatz. Francofurti, apud Brønner. 8.—Conf. an. 1746.

— Lat. et Angl. interprete Franc. Fowke. Londini. 8.

— *Selecta ex Phædri fabulis*, necnon ex Vet. Test. in usum classium inferiorum. Etonæ, exc. J. Pote. 12.

— cum notis Germ. Em. Sinceri. Augustæ Vind. 8.

1777 *Phædri Fabulæ*. Ex editione Jac. Baden. Hafniæ. 8.

1778 *Phædri Fabulæ*, cum selectis variorum auctorum fabulis, et locis ad idem genus pertinentibus, ad usum nobilis juventutis regio sumtu institutæ. Parisiis, apud Nyon. 12 maj.

— cum versione Italica Seb. Zappalæ. Catinæ. 12.—Conf. an. 1766.

— cum notis variorum, curante Petr. Burmanno. Editio iv. emendatior. Lugduni Bat. apud Sam. et Jo. Luchtmans. 8. maj.

— cum notis Germ. Em. Sinceri. Augustæ Vind. 8.

— *Phædri selectæ Fabulæ in usum scholarum Belgicarum*. Bruxellis. 12 maj.

— *Phædri Fabulæ*, ex recensione Petr. Burmanni. Accedit novarum fabularum Appendix. Wireeburgi, ap. J. J. Stahel. 12.

— *Phædri Fabulæ*, ex rec. Burmanni. Norimbergæ, ex offic. Riegel. 8 min. s. 12.

— Idem liber. Halæ. 12.

1779 *Phædri et Fl. Aviani Fabulæ*, cum annotationibus ad usum Seminar. Pat. Patavii, typis Seminarii. 12.

— *Phædri Fabularum Libri v.* Nova editio, prioribus accuratior. Avenione, ex typogr. Antonii Offray. 12.—Textum habet sine notis. Ordo constructionis per numeros, singulis vocabulis impositos, notatus est.

— *Phædri selectæ Fabulæ* (xxxix.) ad usum scholarum. Selectas interpretum animadversiones suasque adjecit Henr. Braun.

Monachii, apud Jo. Ge. Ruprecht. 8. In Biblioth. Auctor. classic. ad usum Gymnasii Electoral. Boioariæ Tom. I.

— Chrestomathia Phædriana, notis illustrata a Jo. Christ. Hartmano, Ricobac. scholæ Rectore. Altenburgi, ex offic. Richter. 8 min.—Exhibet fabulas xxv. cum notis paulo uberioribus.

1779-1781 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. ex recensione Petri Burmanni. Cum selectis Variorum notis et suis observationibus edidit Jo. Gottlob Sam. Schwabe. P. I. Lib. I. et II. continens, 1779. P. II. Lib. III. et IV. continens, 1780. P. III. Lib. V. et Appendicem, notas Jac. Tollii ineditas, varias lectiones Cunninghami, et Indicem continens. Halæ, ap. Jo. Jac. Gebauer. 8. —Novis aucta incrementis et emendatior prodiit hæc editio an. 1806.

1780 Phædri Fabulæ et P. Syri Sententiæ, cum notis Gall. in usum scholarum accommodatæ. Parisiis. 12.

— cum notis Gallicis. Nanceii. 8.

— Quædam Phædri fabulæ extant in Frid. Andr. Strothii Chrestom. Lat. ed. II. Quedlinburgi, sumtu A. F. Biesterfeld, 1780. 8.

1781 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. West. (Westeraes.) 8. cum notis ad modum Minellii lingua Suecica scriptis.

— Phædri Fabularum Libri v. expurgati. Scholis Moguntiacis adornavit Jo. Casp. Müller. s. n. anni. 8.—In expurgandis fabulis justo diligentior fuit editor. Omisit v. c. Lib. I. Fab. 6. 19. 20. 28.

— Fabulas de Phedro en Latin y Castellano. Madrid. 8.—Adjectæ sunt notæ in usum tironum.

1783 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. ex recensione Petr. Burmanni. Glasguæ, apud Foulis. 12.—Nitida editio.

— Phædri Fabularum Libri v. Interpretatione et notis illustravit Petr. Danet in usum Delphini. Venetiis, apud Dominicum Constantini. 12.

— Phædri Fabularum Libri v. et nova fabularum Appendix. Norimbergæ, ex offic. Riegel. 12.—Conf. an. 1773.

— Phædri Fabularum Libri v. cum notis et supplementis Gabr. Brotier. Accesserunt parallelæ Jo. de la Fontaine. Parisiis, typis Jo. Barbou. 12. cum figg.—Brotierius, collatione Pithœani Ms. et lectt. varr. Ms. Remensis, tum Nic. Perotti, Phædri fabulis ut suis olim usi, denuo facta, priscam lectionem subinde revocavit a Burmanniana et Bentleiana; neque vero ipse, quantum decet, criticam rationem adhibuit. Quamvis enim haud ineleganti sensu polleat, desi-

deramus tamen in eo studium curatius, quo semper recta sit iudicandi velocitas. Ceterum libros fabularum in melius ordinasse nobis videbatur. Uberiorem censuram hujus editionis vide in *Ephemer. literar.* Goetting. an. 1784. partic. 67. pag. 665-669.

— cum versione Italica Seb. Zappalæ. Catinæ. 12.—Ed. 111. Conf. an. 1778.

1784 Phædri Fabulæ Æsopiæ, novissime recognitæ et emendatæ. Accedunt P. Syri Sententiæ, Aviani, et Anonymi veteris Fabulæ denuo castigatæ. Editio accurata. Biponti, ex Typographia Societatis. 8 maj.—Præfuit huic editioni b. Crollius. Contulit is Burmannianam editionem cum lectionibus Codicum, quas alii, maxime Gudius, enotarunt; Romuli, Perotti, aliorum fabulas, denuo illustriorem quemque Criticum consuluit, atque sic sinceriorem, quæ ipsi visa erat, lectionem induxit; in quibusdam vero, quæ ab illis desperata aut male sanata erant, nova ratione emendandis suo obsecutus est ingenio.

— Phædri Fabularum Libri v. In usum scholarum edidit Jac. Baden. Havniæ, apud Fr. Chr. Pelt. 8.—Conf. an. 1777.

— cum interpretatione Italica et notis Seb. Zappalæ. Venetiis. 12.

1785 Phædri Fabulæ Æsopiæ. Mit Anmerkungen und einem vollstaendigen Register, worin alle vorkommende Woerter erklæart werden. Für Schulen herausgegeben von Ludw. Heinr. Jakob. Halle, b. Hemmerde. 8 maj.—Conf. an. 1799.

1786 Phædri Fabulæ Æsopiæ, mit einem deutschlateinischen Woerterbuche, zum Gebrauch der Schulen von J. G. Mûchler. Berolini, apud J. C. F. Eisefeld. 8.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. cum notis et emendationibus Franc. Jos. Desbillons, ex ejus commentario pleniore desumptis. Mannhemii, in Bibliopol. Aul. et Acad. 8.—Diligentiam in eo posuit editor, ut cognitionem Codicum et Pithœani et Remensis haberet certam. Quod cum per solas editiones Pithœi et Rigaltii, minus fideles, quam oportuit, præstare non posset, Bibliotheca Collegii Jesuit. Paris. suppeditavit missam Remis ad Franc. Vavassorem epistolam, lectiones varias complures, et fabulas aliquot integras, fideliter exscriptas, continentem: quam quidem scripturæ varietatem diligenter contulit cum variis lectionibus, ex eodem Codice Remensi a Rigaltio Gudique excerptis; deinde varias lectiones e Pithœano Codice non solum ab ipso Pithœo, sed etiam

a Neveleto, denique e Chartula Petri Danielis a Rigaltio collectas, disquisitioni subiecit. Hisce subsidiis instructus textum emendavit : quo quidem in genere sic versatus est, ut nunquam fere a lectionibus veterum Codicum, nisi ubi error librariorum manifestus deprehenderetur, sibi recedendum esse putaret. Notis, ex editoris commentario pleniori desumptis, egregie illustratur poëta : quæ quidem ita scriptæ sunt, ut aliæ Criticis, aliæ Literatoribus, nonnullæ etiam tironibus placere possint. Textui præfixæ sunt Disputationes III. de Vita, Fabulis, et Editionibus Phædri.

— Improved Latin Orthography. Phædrus', or Phædros', Fables in Latin, adapted to the Use of Learners and others, by some Change in the Spelling, together with additional Vowel characters and Marks, &c. being Volume the first of the Latin Authors, which are all intended by the Editor to be published successively in the said Manner. By S. B. A. B. London. Debrett. 8.

Phædri Fabulæ selectæ XXII. In Christ. Gottlob Brederi Lectionibus Latinis. Lipsiæ. 8 maj.

— Phædri Fabularum Libri v. Interpretatione et notis illustravit Petr. Danet in usum Delphini. Venetiis. 4.—Editio elegantissima.

— Phædri Fabulæ. Ex recensione P. Burmanni, cum notis selectioribus. Editio novissima, et ex omnibus partibus quam pulcherrima, cum figg. æn. Venetiis. 8.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. et novarum fabularum Appendix. Halæ, impensis Orphanotropei 12.

1788 Phædri Fabulæ selectæ. Mit Anmerkungen und einem vollstaendigen Wortregister für Schulen. Berolini, apud Petit et Schoene. 8.—Editor est Cl. Joerdens.

— Phædri Fabularum Libri v. Nova editio, cui accesserunt Notæ Gallicæ, P. Syri et aliorum Sententiæ, necnon fabulæ parallele Jo. de la Fontaine. Parisiis, ap. Paul. Dionys. Brocas. 12.

1790 Auctores Latini minores, in usum Scholarum additis notis editi (cur. C. H. Tzschuckio.) Tom. 1. Misenæ, impensis C. F. G. Erbsteinii. 12.—Continentur hoc volumine præter Fabulas Aviani e rec. Cannegieteri, Dion. Catonis Disticha de moribus ex rec. Arntzenii, P. Syri et aliorum veterum Sententiæ ex rec. J. Gruteri, Phædri Fabulæ ex rec. P. Burmanni. Separatim quoque Phædrus editus est sub titulo :

— Phædri Fabularum Libri v. in usum scholarum aspersis

notulis editi ex rec. Burmanni. Misenæ, impensis C. F. G. Erbstein. 12.

1791 Ausgesuchte Fabeln aus dem Phædrus, zum Gebrauch auf Schulen ausgewæhlt von Joh. Heinr. Campe. Herausgegeben von Jo. Heinr. Aug. Schulze. Braunschweig. 8 min.—Huic editioni eodem anno accesserunt :

— Erklärende Anmerkungen zu den zum Gebrauch auf Schulen ausgewæhlten Fabeln aus dem Phædrus. Herausgegeben von Jo. Heinr. Aug. Schulze. Braunschweig. 8 min.—Istæ fabulæ, numero LIX. extant quoque in Encyclopædie der Lat. Classiker zweyten Theils zweytem Band. Braunschweig, in der Schulbuchhandlung. 8.

1792 Burmanniana minor. Norimbergæ, ex offic. Riegel. 12.

1793 Phædri Fabulæ, ad usum scholarum piar. Varsaviæ, typis S. R. M. et reipublicæ in Collegio scholarum piar. 12.—Addita Appendix fabularum v. a Gudio e Cod. Divion. descriptorum, et Gabriæ Græci Tetrasticha XXI. Latine reddita.

1794 Phædrus, cum notis Germ. Em. Sinceri. Augustæ Vind. 8.

1795 Die Fabeln des Phædrus, Lateinisch und Franzoesisch, mit einer Vorrede von Mart. Soergel. Cassel, bey Griesbach. 8 maj.—Editioni an. 1771. (ubi vide) novum præfixum esse titulum, memoriæ proditum est in A. L. Z. an. 1796. pag. 736.

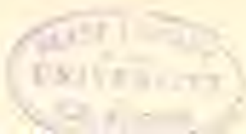
1796 Phæders Æsopische Fabeln, übersetzt und mit erklärenden Anmerkungen begleitet von J. Dav. Büchling. Halle, b. Hendel. 8 maj.

— Phèdre, traduit en François par J. B. Gail, Professeur de la Literature Grecque au College de France. A Paris, de l'Imprimerie de Delance. 8.—Basin fecit Editor textum Brotierii, ejus etiam notas adjecit, additis suis observationibus.

— Phædri Fabulæ Æsopiæ, novissime recognitæ et emendatæ. Accedunt P. Syri Sententiæ, &c. ut in titulo editionis Bipontinæ an. 1784.—Spuria editio, ab Aloys. Dollio, bibliopola Viennensi, insalutato hospite facta.

1797 Selectæ Phædri Fabulæ. In Chrestom. Lat. Aug. Fr. Bernhardi, edita cum ejusdem Nova Grammatica Marchica Latina. Berolini. 8.—Chrestomathia separatim quoque impressa est cum Lexico.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. et nova fabularum Appendix. Marburgi, literis typogr. Acad. 8.

- Phædrus in deutschen Reimen, mit Anmerkungen und einer Vorbereitung zu seiner Lecture von Xaver Weinzierl. München. 8.—Subjunctus est textus ex recensione Desbillonii.

1798 Phædri Fabulæ Æsopiæ. Nebst einer Uebersetzung in deutschen Reimen von Joh. Jos. Pracht, bürgerl. Tischlemeister in Schongau. Norimbergæ, apud Stein. 8.

— Phædri Fabularum Libri v. et novarum fabularum Appendix. Editio emendatior. Halæ, sumtu Orphanotrophei. 12.

1799 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. Nova editio, cui accesserunt P. Syri et aliorum veterum Sententiæ. Parisiis. Excudebam Petrus Didot, natu major. Anno Reip. VI. in ædibus Palatinis scientiarum et artium. 12.—Textum habet sine notis, chartæ nitidissimæ et mediocri, pro lubitu emtorum, qui splendidiora, vel vulgaria cupiunt, impressum. Pertinet autem ad seriem Auctorum classicorum, quos Didoti fratres literis stanneis, in perpetuum fixis, (éditions stereotypes) excudi curant.

— Phædri Fabulæ Æsopiæ. Mit Anmerkungen und einem vollstaendigen Register, worin alle vorkommende Woerter erklært werden. Für Schulen herausgegeben von Ludw. Heinr. Jacob. Von neuem bearbeitet, und mit einem kritischen Versuche vermehrt von Wilh. Lange. Halle, bey Hemmerde und Schwetschke. 8.—Notæ sunt argumenti vel historici, vel exegetici, vel critici, perspicuitate et brevitate commendabiles, scriptæ cum lingua vernacula, tum Latina. Conf. an. 1785.

1800 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. Ad exemplar Burmann. recensuit, suasque annotationes adjecit Jo. Mich. Heusinger. Editio III. prioribus accuratior, et Appendice fabularum Æsop. P. Burmanni aucta. Isenaci, apud Wittekind. 8.

— Eodem anno Phædri Fabulæ editæ sunt in usum scholarum Gallicarum a J. S. J. F. Boinvilliers. In qua curanda editione ita versatus est editor, ut in ordinandis fabulis a facilioribus progrediretur ad difficiliore, omisissis fabulis obscœnis.—Conf. an. 1809.

1801 Phædri Fabulæ Æsopiæ. Zum Behuf der Schulen und der eigenen Lectüre herausgegeben, und mit deutschen Anmerkungen, auch mit einem Woerterbuche begleitet von Albert Christ. Meineke. Lemgo, im Verlage der Meyerschen Buchhandlung. 8.—Textum adjecit editor, de scholis præclare meritus, ex recensione

Bipontina. Notæ sunt puerorum ingeniis accommodatæ, exegetici plerumque argumenti, et eleganter scriptæ.

1802 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. Mit grammatischen und erklärenden Anmerkungen. Leipzig, b. Rabenhorst. 8 maj.

— Fables selected from Æsop, Phædrus, and others, with instructive explications by Sam. Croxall. Wien. 12.

— Phædri Fabulæ Æsop. ad optimas editiones collatæ, juvenumque instructioni accommodatæ, quibus Appendix tripartita Fabularum Aviani et Anonymorum veterum addita est. Studio et cura Joan. Joach. Bellermanni, Gymn. Erford. Direct. Erfordiæ, sumtibus J. Fr. Mülleri. 8. sine notis.—Editor recensionem Bipontinam præcipue secutus est; attamen Burmannianam, Heusingerianam, et Schwabianam ubique contulit, et earum lectione, interpunctione, atque interpretatione diligenter spectata et explorata, optima quæque selegit, quo textum tersiorem, accuratioremque interpunctionem constitueret. Omissæ in hac editione, institutioni scholasticæ destinata, Phædri fabulæ quinque, n. Lib. i. 18. et 29. III. 3. IV. 14. et 17.

1804 Fables de Phèdre, avec la construction du Latin, et une interprétation Française, littérale et interlinéaire. Par Hubert Wandelaïncourt. A Paris, chez Ancelle. 8 min.—Consilium editionis his verbis exponitur in præmissa Introductione: ‘Ce Livre est divisé en deux parties. La première contient le texte de l’Auteur; la seconde les paroles du texte, mais construites mot-à-mot, proposition par proposition. Les écoliers commenceront d’abord par s’exercer sur la seconde partie, et ils ne viendront sur le texte, que lorsqu’ils croiront être assez forts pour pouvoir l’expliquer, et le rendre en français suivi. Alors ils ne diront plus: *Agnus* (sic) *stabat superior*, *l’Agneau se tenait supérieur*; mais *l’Agneau se tenait plus haut*.’ Judicent alii.

— Bibliotheca Latina classica, (Tomulis octo complectens auctores Latinos veteres prosaicos et poet. juvenili lectioni potissimum accommodatos, partim integros, partim excerptos.) Adornavit, textum auctorum recognovit, introductiones singulis præmisit, notas criticas in calce adjecit Franc. Nic. Titze. Lincii, ap. Eurich. 8.—Exstat Phædrus Tom. II. separatim quoque vendibilis.

1806 Phædri Fabulæ Æsop. Ex optimis recensionibus juventuti editionem curavit, et quadripartita fabularum appendice ad comparandum instruxit D. Guil. Leps. Posnæ, apud Kühn. 8.

— Lat. et Gall. Parisiis, ap. Didot natu maj. 18. 2 vol. cum 110. figg.

— Phædri Fabularum Æsop. Libri v. ad Codices Mss. et optimas editiones recognovit, varietatem lectionis et commentarium perpetuum adjecit Jo. Gottlob Sam. Schwabe. Accedunt Romuli Fabularum Æsopiarum Libri iv. ad Codicem Divionensem et per antiquam editionem Ulmensem nunc primum emendati et notis illustrati. Cum tabulis æri incis. Brunswigæ, sumtu Frid. Viehwegii. 8 maj. 2 voll.—Præstans editio, qua linguæ Latinæ et literaturæ antiquæ, necnon historiæ literariæ cupidorum, maxime magistrorum scholarum, rationibus optime consuluit doctissimus Editor. Præmissa T. 1. 1. Vita Phædri ex Phædro. 2. Notitia literaria de Phædro, Elenchum Codicum et Indicem editionum ac versionum continens, cum Catalogo Scriptorum Phædrum illustrantium, tam antiquorum, quam recentiorum. 3. De Phædro antiquitatis scriptore Disputatio. 4. Jacobsii Observationes æstheticocriticæ de Phædri fabulis, Germanice scriptæ. Basis editionis est textus Burmanni, a quo tamen non paucis locis recessit editor, maximam partem Codicis Perotti auctoritate fultus. Textui subjecta varietas lectionis, cum commentario, exquisitoris doctrinæ pleno, fortasse tamen verbosiore. Singulis fabularum libris additi Excursus, in quibus de rebus ad historiam, ad antiquitates, rem literariam, interpretationem denique locorum difficiliorum, pertinentibus uberius disputatur.

1807 Phædri Fabularum Æsop. Libri v. cum notis et emendationibus Franc. Jos. Desbillons, ex ejus commentario pleniore desumptis. Tertia editio, cui accessere annotationes Gallicæ J. F. A. —Y. Parisiis, ap. L. Duprat-Duverger. 8 min.

— Phædri Fabularum Libri v. quibus accedunt fabulæ xxxiv. In usum scholarum adornavit, notulisque ingenio acuendo inservientibus instruxit Euchar. Ferd. Christ. Cærtelius. Onoldi, apud W. G. Gassert. 8.

— Phædri Fabulæ Æsop. Accedit Appendix fabularum a recentioribus Apologorum auctoribus compositarum. Darmst. et Giesæ, apud Heyer. 8.

1808 Grammatisches Lexicon über den Phædrus, welches bey jeder Fabel die Woerter, syntactische und prosodische Regeln nach der groessern Grammatik von Broeder, und erklärende An-

merkungen enthaelt. Herausgegeben von Ludw. Hoerstel. Leipzig, bey Dyck. 8.

— Jul. Phædri Fabularum Liber novus, ex Ms. Cod. Perottino Regiæ bibliothecæ nunc primum edidit J. A. Cassitus. Neapoli.— Nihil, præter titulum, nobis de hoc libro cognitum.

1809 Phædri Fabulæ, in quatuor libros ex æquo divisæ, ab omni genere obscœnitatis expurgatæ, ad intelligentiam tironum difficultatibus gradatim expositis, quam accuratissime cum notis Gallicis accommodatæ: cui operi accesserunt et Mythologia Gallica Latine convertenda, et Fontanianæ fabulæ ex Phædro desumptæ. Editore et auctore J. S. J. F. Boinvilliers. Tertia editio ad usum Lycæorum. Parisiis, apud Delalain. 12.

— Phædri Fabulæ. Hannoveræ, apud Fratr. Hahn. 8.

Quod attinet ad secundam hanc nostram Fabularum Phædri editionem, illud maxime curavimus, ut, quoad diligentiam conferendarum denuo tam veterum, quam recentiorum editionum fieri posset, textum Poëtæ quam emendatissimum exhiberemus, reformatis omnibus, quæcumque e conjectura minus felici olim a nobis admissa erant. Ex editionibus recentioribus inde ab anno 1786. præcipue nobis profuere Desbilloniana et Schwabiana. Avianum, Anonymum, et P. Syrum tales repræsentamus, quales jam anno 1784. a nobis editi erant, paucissimis tantummodo mutatis. Vitam Phædri præmisimus, a Cl. Schwabio ex ipso Phædro delineatam, meliorem certioreque non habentes. Indicem editionum auximus et emendavimus, præeunte eodem viro docto. Subjunximus tandem novæ huic editioni Dion. Catonis Disticha de Moribus ad Filium, quæ in Collectione auctorum classicorum Bipontina adhuc desiderabantur.

VERSIONES.

PORTUGALLICA.

1785 Fabulas de Phedro, traduzidas em verso Portuguez por Manuel de Moraes Soares. Lisboa. 8.

HISPANICÆ.

1632 Fabulas Latinas de Phedro, con notas y traduccion en Castellano, por el Doctor Don Juan de Serres, Sacerdote del Ora-

torio de la Congregacion de Francia, y Administrador del Real Hospital San Luis de los Franceses de esta Corte. Con privilegio (dat. an. 1632.) En Madrid, en la imprenta de Don Gabriel del Barrio, impressor de la Real capella de Su-May. Se hallara en casa de Juan de Buytrago. 12. sine anni mentione.

1781 *Fabulas de Phedro en Latin y Castellano*. Madrid. 8.

1787 seq. *Nonnullæ Phædri fabulæ, Hispanice versæ, insertæ sunt operi, cujus titulus: 'Colecion de obras en verso y prosa de D. Tomas de Iriarte*. Madrid. 1787. et 1788. 8 maj. 6 voll.

1801 *Fabulas de Fedro, Liberto de Augusto, traduzidas al Castellano en verso y prosa por D. Rodrigo de Oviedo*. Madrid.—*Prosaica versio in puerorum, metrica in adultiorum usum facta est*.

GALLICÆ.

1646 *Les Fables de Phèdre, traduites en François avec le Latin à côté*. A Paris. 12.—*Interpres est Is. le Maître de Sacy, sub nomine Albini. Magno cum plausu exceptam esse hanc versionem vel ex eo patet, quod addita est non paucis Jo. Schefferi et Tan. Fabri editionibus. De illis vid. ann. 1667. 1673. 1687. 1693. 1706. de his ann. 1664. 1673. 1689. 1712. 1723. de edd. Phædri*.

1647 *Eadem repetita Parisiis*. 12.

1654 *Les Fables de Phèdre, traduites en François (par Is. le Maître de Sacy) avec le Latin à côté*. A Paris. 12.—Ed. III.

1658 *Eadem recusa Parisiis*. 12.

1661 *Les Fables de Phèdre, traduites en François avec le Latin à côté*. A Paris, chez Durand. 12.—Albini v.

1665 *Les Fables de Phèdre Affranchy d'Auguste*. A Paris. 12.

1668 *Les Fables de Phèdre, traduites en François avec le Latin à côté*. A Toulouse. 12.

1669 *Les Fables de Phèdre, enrichies de figures*. A Paris. 12.

1676 *Fables de Phèdre, en Latin et en François*. A Paris. 12.—*Editio curata in usum scholarum, cum versione Albini*.

1686 *Fables de Phèdre, en Latin et en François*. Rouen, chez Herault. 12.

1689 *Les Fables de Phèdre en vers François, traduites du Latin par Mr. Sibour*. A Strasbourg, chez Spor. 12.

1693 *Les Fables de Phèdre, traduction nouvelle, avec le Latin à côté, où l'on a fait plusieurs corrections considérables suivant les meilleures éditions, par le Sieur de R. D. L.* A Paris, chez Villette. 12.

1700 Festin nuptial dressé dans l'Arabie heureuse, ou Mariage d'Esope, de Phèdre, et de Pilpay, avec trois Fées, par Mr. de Palaydor, Pirou Florent à Table. 8.—Plura de hoc libro dabit Gellert de Poësi Apologor. pag. 45.

1701 Les Fables imitées d'Esope par Phèdre en Latin et en François. (Avec une explication Allemande.) A Strasbourg, chez Spor. 12.—Sine dubio repetitio ed. 1689.

1702 Les Fables de Phèdre, traduites en François (par Rob. Prevost,) augmentées de huit Fables, qui ne sont pas dans les éditions précédentes, expliquées d'une manière très facile, avec des Remarques. A Paris, chez Jean Bapt. Coignard. 12.

1707 Les Fables morales de Phèdre. A Hambourg. 12.

1708 Les Fables de Phèdre en vers François, avec une édition Latine à côté et des Notes. Par Mr. Denise, Professeur de Grammaire et Sous-Principal des Artiens au College Royal de Navarre. A Paris, chez Jacq. Estienne. 8.

1710 Elite des Fables. 8.—Opusculum hoc comprehendit fabulas Æsopi, Phædri, et Pilpai.

— Les Fables de Phèdre, traduites en François (par R. Prevost.) A Paris, chez Armand. 12. cum textu Lat. et notis.

1725 Eadem repetita Parisiis, apud Armand. 12.

1727 Les Fables de Phèdre, en Latin et en François. (Par Jean Claud. Fabre.) A Paris, chez les freres Barbou. 12.—Vid. supra Edd. h. a. Versio graviter castigatur in Bibliothéque Française Tom. XI. P. 1. pag. 26. seqq. Add. Lallemand in Catal. rais. pag. 235.

1734 Les Fables de Phèdre, traduites en François (par R. Prevost.) Nouvelle édition. A Paris. 8. cum textu Lat. et notis.

— Phædri Fabulæ selectæ, Latine, Gallice, Anglice, editæ a Dan. Bellamy. Londini. 8.—Vid. Editiones ad h. a.

1740 Les Fables de Pilpay, &c. corrigées par Charles Mouton. Hambourg. 12.—Conf. an. 1750. et 1775.

1748 Les Fables imitées d'Esope par Phèdre, corrigées par A. H. B. (Abr. Henri Benard) et E. V. (Eman. Vernezobre.) A Dresde. 8.

1749 Les Fables de Phèdre, traduites en François. A Paris. 12.

1750 Esope en belle humeur, ou l'Elite de ses Fables, avec les plus belles Fables de Phèdre, de Pilpai et de Mr. de la Motte; avec les devoirs de l'honnête Homme, par Charles Mouton. A Hambourg. 12. cum figg.—Addita est versio Germanica. Vid. Vers.

Germ. ann. 1707. 1729. 1750. 1775. et mox Vers. Gall. 1775. et 1781. coll. an. 1740.

— Les Fables imitées d'Esope par Phèdre, revues et corrigées à l'usage de la Compagnie de Gentilshommes Cadets de Saxe, par A. H. B. et E. V. A Dresde, chez Fred. Hekel. 8.—Repetitio an. 1748.

1751 Les Fables de Phèdre nouvellement traduites, le texte vis à vis la traduction, avec des Remarques et les Fables, que Mr. de la Fontaine a composées à l'imitation de Phèdre. A Breslau. 8.—Curata est hæc editio a Com. Franc. Mattuschka.

1755 Nouveau Recueil de Fables d'Esope de Phèdre, avec la vie d'Esope par Mr. Choffin. A Halle. 8.

1756 Les Fables imitées d'Esope par Phèdre, revues et corrigées à l'usage de la Compagnie de Gentilshommes Cadets de Saxe, par A. H. B. et E. V. A Dresde, chez Fred. Hekel. 8.—Conf. an. 1750.

— Les Fables de Phèdre en François, avec des Notes grammaticales et autres explications allemandes, par F. I. B. (Bierling.) A Liegnitz, chez David Siegert. 8.

1757 Fables de Phèdre, avec des Notes, des Eclaircissemens, et un petit Dictionnaire à la fin, à l'usage des Commençaans, (par Bourgeois.) A Paris, chez la Veuve Lottin et Butard, Herissant, et Desaint. 12. cum textu Lat.

— Les Fables de Phèdre, traduites en François avec le Latin à côté. Nouvelle édition revûe et corrigée. A Metz, chez Jos. Collignon. 8. min.—Vid. Edd. Phædri h. a.

— Fables de Phèdre en François avec le texte original. Wratislav. 8.

1758 Les Fables de Phèdre, en Latin et en François. Nouvelle traduction, avec des Remarques (par l'Abbé Lallemant de Maupas.) A Rouen, chez Nicolas et Richard Lallemant. 8 min.—Versio est prosaica et elegans.

1759 Les Fables de Phèdre en Latin et en François, avec les Fables de la Fontaine qui y sont relatives. A Amsterdam. 8 maj.

1762 Repetita versio Com. Franc. Mattuschka. Wratislaviæ. 8.—Conf. an. 1751.

1765 Phædri Fabulæ Lat. et Gall. editore M***. Parisiis. 8.

1769 Lat. et Gall. Amstelodami, apud M. Rey. 8.

1771 Die Fabeln des Phædrus Lat. und Franzoesisch herausgegeben von M. F. Soergel. Cassel. 8.—Vid. edd. h. a.

— Fables de Phèdre en Latin et en François, avec des Notes historiques et critiques (par Lallemant de Maupas.) A Basle, chez Jean Schweighæuser. 8.

1772 *Repetita Com. Franc. Mattuschka versio. Wratislaviæ. 8. cum textu Lat.*

1775 *Esope en belle humeur, ou l'Elite de ses fables, enrichies de figures, de discours moraux et de quatrains, auxquelles on a joint les plus belles fables de Phèdre, de Pilpai, et de Mr. de la Motte, avec les Devoirs de l'honnête Homme, &c. pour servir d'instructions aux personnes qui ont à vivre dans le grand monde, par Charles Mouton. A Hambourg, chez la veuve Herold. 12. c. vers. Germ.*

1778 *Les plus belles Fables d'Esope, de Phèdre, et des autres Auteurs. A Coppenhague. 8.*

1780 *Æsopi auserlesene Fabeln, mit beygefügtten Moralen und Versen; desgleichen die besten Fabeln des Phædrus und Philelphus. Deutsch, Polnisch und Franzoesisch. Warschau, in der Groellischen Handlung. 8.*

1781 *Esope en belle humeur, &c. par Charles Mouton. A Hambourg. 12. c. figg.—Conf. an. 1775.*

1795 *Phædrus, Lat. et Gall. c. præf. M. F. Soergel. Cassel. 8.—Conf. an. 1771.*

1796 *Lat. et Gall. interprete J. B. Gail. Parisiis. 8.—Vid. supra edd. h. a.*

1805 *Fables de Phèdre, traduction nouvelle avec des notes par A. L. Paul. Lyon. 12.*

1806 *Les Fables de Phèdre, traduites en François, avec le texte à côté. A Paris, chez Didot l'ainé. 18. 2 voll. c. 110. figg.*

1809 *Les Fables de Phèdre, divisées en quatre livres égaux, enrichies de notes et traduites en François, conformément à l'édition Latine donnée en faveur des étudiants, par J. G. Boinvilliers. A Paris, chez Delalain. 12.—Conf. Edd. Phædri h. a.*

... *Phædrus, a Franc. Nau in carminis genus redactus, quod Galli vocant Vaudevilles, editus sine mentione anni et loci, sub titulo: Fables de Phèdre et de la Fontaine, mises en Vaudevilles.*

ANGLICÆ.

1689 *Mythologia ethica, or three Centuries of Æsopian Fables*

in English prose, done from Æsop, Phædrus, Camerarius, and all other ancient Authors on this subject, illustrated with moral, philosophical, and political Precepts: Also with Aphorisms and Proverbs in several Languages, and adorned with many curious Sculptures: by Philip Ayres. London. 8.

1702 Eadem repetita Londini. 8.

1715 The Fables of Phædrus, who was made a Denizen of Rome by Augustus Cæsar, mostly selected from Æsop's fables. Render'd into familiar English. By Thomas Dyche. London. 12.

1721 Phædri Fabulæ, cum interpretatione Anglicana. Opera Nic. Bailey. Londini. 8.

1727 Cum versione Anglica prosaria Jo. Stirling. Edinburgi. 8.

1728 Repetita Nic. Bailey editio. Londini. 8.

1730 The Fables of Phædrus, &c. ut in ed. 1715. Render'd into familiar English by Thomas Dyche. The third Edition. London, printed by J. Stephens for R. Ware. 12.

1732 Recusa editio Nic. Bailey. Londini. 8.

1733 Repetita Thom. Dyche versio. Londini. 12.

1734 Repetita Jo. Stirlingii interpretatio. Londini. 8.—Vid. Edd. Phædri h. a.

— Phædri Fabulæ selectæ, Latine, Anglice, Gallice, interprete Dan. Bellamy. London. 8.—Integrum titulum vide inter Edd. h. a.

— Phædri Fabulæ. With a literal Translation by Ja. Gibb. Edinburg. 8.

1738 Recusa Jo. Stirlingii versio. Londini. 8.

1744 Eadem, Londini. 8.

— Repetita Nic. Bailey editio. Londini. 8.

1745 The Fables of Phædrus, translated into English prose. London. 8.

— Eadem, Lat. et Angl. cum notis Ed. Jamieson. Lond. 8.

1750 Cum versione prosaica Jo. Stirlingii. Londini. 8. Edit. v.

1751 Recusa Nic. Bailey editio, cum vers. Angl. Londini. 8.

1754 Eadem repetita, ibid. 8.

— The Fables of Phædrus, &c. By John Entick. London. 8.

1755 A correct edition of the Fables of Phædrus, with a new literal Translation, &c. By a Gentleman of the University of Cambridge. London. 12.—Vid. Edd. h. a.

1765 A poetical Translation of the Fables of Phædrus by Christopher Smart. London. 12.—Vid. Edd. an. 1765.

1771 Repetita Joan. Stirlingii editio cum versione Angl. Londini. 8.

1776 The Fables of Phædrus Lat. Engl. with a Discourse on the Doctrine of Language, by Francis Fowke. London. 8.

1802 Fables selected from Æsop, Phædrus, and others, with instructive explications by Sam. Croxall. Wien. 12.

BELGICÆ.

1672 Belgica Phædri versio, incertum quo interprete, excusa est cum Phædri fabulis, ex Tan. Fabri et hominis cujusdam literati recensione. Lugduni Bat. ap. viduam Charpentier. 8.

1694 Lat. et Belgice, interprete Jo. Hilaride. Franequeræ. 8.

1695 Phædrus Esoopische Vertellingen, in Neederduytsen dichte vertaalt, met het uythangvord van Joh. Hilarides. On by deezen tweeden Druk aader oovergesien, veel verbeeterd en vermeerdert. te Dokkom, by Joh. Hilarides. 8.

1704 Ezopische Fabelen van Fedrus in nederduitsch Dicht vertaelt door D. van Hoogstraten. t' Amsterdam, by François Halma. 4. c. figg.

1718 Jo. Jac. Slater, Scholæ Campens. Rector, specimen versionis Phædri Belgicæ, metricè compositi, excudendum curavit in Diario Belgico, quod inscribitur: Maendelyke Uittreksels, versioni Hoogstratani, judicantibus artis peritis, longe anteponendum.

GERMANICÆ.

1696 Des Phædri fünf Bücher seiner Fabeln, &c. ans Licht gegeben von Dan. Hartnaccio. Frankfurt und Leipzig. 8.—Vid. Edd. Phædri h. a.

1707 Des alten berühmten Poëten Phædri, Keyzers Augusti Freygelassenen, Æsoopische Fabeln, in 5. Büchern verfasst, samt einem kleinen Anhang und schoenen Moralien, mit neuen emblematischen, zierlich in Kupfer gestochenen, Figuren illustriert und ausgeziert, von J. V. Vianen del. et sculpt. in Holland. Anietzo aber von Joh. Ulr. Krausen, Bürger und Kupferstechern in teutscher Sprach herausgegeben und verlegt. Augsburg. fol.

— Phædri Fabulæ LVIII. Gallica et Germanica prosa, cum fabulis Pilpai et aliorum. Hamburgi. 12.

1712 Mythologia parænetica, oder Sittenspiegel über Phædri Fabelgedichte, von Melander. Eisenberg. 8.

1716 Sal. Frankens teutsch redender Phædrus; oder dessen in teutsche Poësie übersetzte sinn-und lehrreiche Fabeln. Jena, b. Christ. Pohl. 8.

1717 Hoc anno prelo subjectus liber Jo. Christ. Kupferi, Th. St. Merseburg. sub titulo: Vernünftiger Vorschlag, wie man die sinn-und lehrreichen Æsopischen Fabeln Phædri mit der studirenden Jugend tractiren koenne; in quo Lib. I. fab. 1-20. partim prosaice, partim metricè versæ.

1719 Phædri fünf Bücher Esopischer Fabeln, in die reine deutsche Sprache übersetzt, und mit lateinischen Phrasibus versehen (von Rühl.) Halle, bey Renger. 12.

1725 Tres Phædri fabulæ Germanice versæ a Trillero. In ejusdem Poëtischen Betrachtungen. Hamburg. 8.

1729 Etliche Fabeln Phædri in deutsche Verse gebracht (von Christ. Aug. Heumann.) Goettingen. 4.

— Esopi, Phædri, Pilpai und de la Motte Fabeln, franzoesisch und deutsch. Hamburg. 12.

1730 Probe einer vorhandenen deutschen Uebersetzung der Æsopischen Fabeln des Phædri in den funffzehn ersten Fabeln des ersten Buchs. (Von Friedr. Christ. Neubur. Goettingen.) 8.

1735 Phædrus in leichten deutschen Nachahmungen. Zum Gebrauch der Schulen. Langensalz. 12.—Auctorem interpretationis esse Goebelum, contendit Georgi in A. B. L. Part. III. p. 206.

1739 Die drey ersten Fabeln aus dem Phædrus, übersetzt von J. J. Schwabe.—In den Schriften der deutschen Gesellschaft zu Leipzig. Dritter B. pag. 352. seqq.

1746 Phædrus, Germanice versus. Lipsiæ. 8.

1750 Versio selectarum Phædri fabularum Germanica, cum fabulis selectis Pilpai et de la Motte, edita a Car. Mouton. Hamburgi. 12. c. figg.—Plenum titulum vid. inter Vers. Gall.

1760 Drey und siebenzig Fabeln Phædri, von Lieberkühn. Inter ejusd. Fabeln aus dem Alterthum. Breslau. 8.

1766 Lib. I. fabb. 5. 8. 10. 11. 13. 15. 19. 20. 24. 30. II. fab. 7. III. fab. 8. a Patztkio versibus Germ. donatæ leguntur in dem Greis, einer Wochenschrift. Leipzig. 8. Part. VIII.

1769 Lib. I. fabb. 1. 2. 8. 11. 7. Ramlerus præclare in linguam Germanicam transtulit notisque illustravit in Einleitung in die schoen. Wissensch. Tom 1. pag. 297-313. ed. III.

1775 Æsopus bey der Lust, oder dessen auserlesenste, mit Kupfern, Moralien und Versen gezierte Fabeln, samt beygefügten Mæhrchen des Phædrus, Pilpai und de la Motte, imgleichen den Pflichten eines ehrlichen Mannes, &c. von Carl Mouton. Hamburg, b. Christ. Herolds Wittwe. 12.—Conjicit Schwabe, hanc editionem, æque ac Hamburgensem an. 1750. meram esse repetitionem ed. an. 1707. Hamburgi excusæ.

1778 Lib. I. fabb. 3. 4. 5. 8. 11. 24. 26. III. 5. 6. 14. IV. 16. vertit J. H. M. Ernesti.—Vid. ejusd. Praktische Unterweisung in den schoen. Wissenschaften. Nürnberg. 8.

1779 Aliquot Phædri fabulæ, versæ ab eodem J. H. M. Ernesti, leguntur in ejus Moralsch praktischem Lehrbuch der schoen. Wissensch. für Jünglinge. Nürnberg. 8.

1780 Auserlesene Fabeln aus dem Æsop und Phædrus. Frankfurt. 8.

— Æsopi auserlesene Fabeln, &c. Warschau. 8.—Vid. Vers. Gall. an. 1780.

1781 Phæders Æsopische Fabeln (von Karl. Ferd. Schmid.) Eisenach, bey Wittekind. 8.

— Repetita editio 1775. Hamburgi. 12.

1785 Phæders Æsopische Fabeln deutsch in reimfreyen Iamben, übersetzt (von J. G. Gerike.) Breslau, bey W. G. Korn. 8.

1788 Phæders Æsopische Fabeln deutsch in reimfreyen Iamben, übersetzt von J. G. Gerike. Zweite, ganz umgearbeitete Ausgabe. Breslau, bey J. F. Korn dem æltern. 8.

1790 J. F. Schlotterbeck Fabeln und Erzæhlungen nach dem Phædrus und in eigener Manier. Stuttgart. 8.

1791 Prologum lib. I. cum fabula I. metricè vertit Alxinger in dem Wiener Musenalmanach. 1791.

1794 Die Fabeln des Phædrus, travestirt von Dieffenbach. Frankfurt, b. Zessler. 8.

1796 Phæders Æsop. Fabeln, übersetzt und mit erläuternden Anmerkungen begleitet von Joh. Dav. Büchling. Halle, bey Hen- del. 8.

1797 Phædrus in deutschen Reimen, mit Anmerkungen und

einer Vorbereitung zu seiner Lektüre, von Xav. Weinzierl. München. 8.

1798 Von Joh. Jos. Pracht übersetzt. Nürnberg. 8.—Titulum vid. inter Edd. Phædri h. a.

— Phæders Æsopische Fabeln, metrisch aus dem Lat. übersetzt von Joh. Paul Sattler. Nürnberg, b. Grattenauer. 8.

1802 Des Phædrus Æsop. Fabeln, prosaisch übersetzt, mit einem antiquarischen Woerterbuch erlaeutert und zu einem durchaus fasslichen und unanstoessigen Lesebuch bearbeitet von D. E. F. Oertel. Anspach, bey Hauelsen. 8.

1807 Des Phædrus Æsopische Fabeln, in deutsche Prosa übersetzt von Fr. Xav. Sperl. Graetz. 8.

ITALICÆ.

1735 Le Favole di Fedro Liberto d'Augusto, tradotte in versi volgari da Giovan-Grisostomo Trombelli, Canonico Regolare del Salvatore. In Venezia, appresso Francesco Pitteri. 8.

— Corpus omnium veterum Poëtarum Latinorum, &c. Raccolta di tutti gli antichi Poëti, &c. Tomo decimo contiene li cinque libri delle Favole di Fedro tradotti da un' Anonimo Veneziano (Luigi Giusti.) Milano, nel Regio Ducal Palazzo. 4.

1739 Le Favole di Fedro, &c. tradotte in versi volgari da Giovan-Grisostomo Trombelli. Seconda editione. In Venezia. 8.

1749 Eadem. Terza editione. In Venezia. 8.

1752 Phædri Fabulæ cum adnotationibus, &c. Le Favole di Fedro tradotte in versi volgari dall' Abate D. Giovan-Grisostomo Trombelli. In Milano, nella Stamperia della Biblioteca Ambrosiana appresso Giuseppe Marelli. 12.—Editio iv.

1763 Le Favole di Fedro, e d'Aviano, e la Batracomiomachia d'Omero tradotte in versi volgari dal Sig. D. Antonio Migliarese, Patrizio ed Academico di Tropea. In Napoli, nella Stamperia Abbaziana. 8.

1765 Le Favole di Fedro, tradotte in verso Toscano (da Azzolino Malaspina.) In Napoli. 4 maj.

1766 Le Favole di Fedro ripurgate, e in volgar prosa Toscana recate, al riscontro del Testo Latino, con Annotazioni di Sebastiano Zappalà. Catania. 8.

1775 Le Favole di Fedro tradotte in versi volgari da Giovan-Grisostomo Trombelli. In Venezia. 8.—Editio v.

— Le Favole di Fedro Libri cinque, tradotte da Nicola Landucci. In Viterbo. 12.

1778 Le Favole di Fedro, tradotte da Sebast. Zappalà, col Testo Latino. Catania. 12.—Editio II.

1783 Eadem, ibid. c. textu Lat. 12. Edit. III.

1784 Le Favole di Fedro ripurgate in volgar prosa Toscana recate, al riscontro del Testo Latino, ed illustrate con note di varie maniere per Sebastiano Zappalà. In Venezia. 12.

— Le Favole di Fedro, tradotte in Italiano da Carlo Mormile. Napoli. 8.

DANICÆ.

1785 Dansk Oversættelse of Phædri Æsopike Fabler ved J. Grundtvig. Kopenhagen. 8. Excudebat Stein.

— Phædri Fabler efter Æsopi Maade oservat of Lehnert. Kopenhagen. 8. Excudebat Hoeke.

POLONICÆ.

1770 Ezop w wesolym humorze. (Esopé en belle humeur.) Warszowiæ, 2 voll.—Continet non paucas Phædri, Æsopi, et Philelphi fabulas translatas.

1780 Æsopi auserlesene Fabeln; desgleichen die besten Fabeln des Phædrus, &c. Deutsch, Polnisch, und Franzoesisch. Warschau. 8.—Conf. Verss. Gall. h. a.

NOTITIÆ LITERARIÆ ET RECENSUI EDITIONUM
BIPONTINO ADDITAMENTUM.

VIDIT jam Lector quid viri docti dixerint de Phædro ipso, et de fabulis, tam ab eo revera compositis, quam ei falso ascriptis. Vidit etiam quid de codicibus Mss. dixerint, et quam parvæ fuerint messes quæ ex bibliothecis peregrinis succisæ sunt. Ne vel spicam ex Britannicis nostris possumus reportare. In *Musei Britannici* collectionibus, in *Oxoniensibus* et *Cantabrigiensibus*, aut in aliis publicis Britanniae bibliothecis, ne vel unum codicem invenimus, nec de ullo editore qui in iis Phædri Ms. viderit audivimus. Nullum codicem extitisse Cantabrigiæ facile credet Lector, qui meminerit cl. R. Bentleium, cum Terentii Comædias, Phædri Fabulas, et Publii Syri Sententias eodem volumine compactas editurus erat, apud Cantabrigiam commoratum esse, et, quamvis variantes lectiones in Terentium et Publium Syrum descripserit, nullam in opere suo mentionem de codice ullo Phædri ibi servato fecisse. Et si in ulla alia publica bibliotheca Britannica talis codex summi viri illius tempore latuisset, proculdubio sic occupatus eum ex tenebris recuperasset, et pro more suo descripsisset.

Hæc, igitur, cum ita sint, quod possumus facimus. Ne hæc vel sequens pagina sit tabula omnino rasa, unum et alterum librum indicabimus impressum qui vel notas breves vel variantes lectiones Mss. exhibent :

In *Biblioth. Bodl.* apud Oxonienses, inter codd. D'Orvilianos x. 2. infra 2. 3. liber impressus, continens notas et varias lectt. in Poëtas Latinos, paucas habet in Phædrum, edit. Plant. 1610. pp. 2. et 3.

In *Mus. Britan.* Phædri Fabb. &c. in usum Delph. 8vo. Lond. 1758. cum notis Mss. Burneii. Ita Catalogus, sed pro certo notæ ipsæ manu cl. Joannis Taylor scriptæ sunt, ejus liber fuerat prius.

Phædri Fabb. &c. edit. Conradi Rittershusii, 8vo. Lugd. Bat. 1598. cum notis Mss. R. Bentleii. Ap. *Mus. Britann.* in *Biblioth. Harl.*

Phædri Fabb. &c. edit. P. Burmanni 8vo. Amst. 1698. cum R. Bentleii notis Mss.—Ita Catal. *Mus. Brit.* et recte, putandum sit de viro ejus autographum tam bene notum est, quamvis neque in hoc libro neque in præcedenti an. 1598. nomen docti viri apparet. Variantes lectt. potius sunt quam notæ. Autographa in utroque exemplari sunt plane ab eadem manu : sed nec variæ lectiones utriusque sibi invicem consentiunt ; quod non mirum.—Quod ad ipsam editionem spectat Bentleii impressam (4to. Cantabr. 1726.) est ubi cum illius, est ubi cum hujus lectt. concordat, est ubi neutram sequitur. Quod ad ipsos *codices Mss.* Phædri attinet, duo tantum auctoritatis alicujus ubivis extant : et quam sententiam tulerint critici viri de Bentleio editoris partem sustinente, norunt omnes. Quemcumque auctorem ederet, codd. auctoritatem sæpe non magni, immo non flocci, æstimabat : quippe vir fuit magno ingenii acumine, in Græcis ac Latinis scriptoribus perlegendis apprime versatus, sed, *conjecturis* suis nimium fretus, sæpe temerarius et audax. Sed hæc quasi per transennam ; ne limites nostros transiliamus, et velle cum Marte dimicare videamur.

Editiones sequentes Recensui Bipontino adjici possint :

Phædri Fabb. &c. repetita Edit. celeberrima Burmanni Lips. 1790.

Phædri Fabb. repetita Edit. Paris. 1797. 12mo. apud Didot.

Phædri Fabb. Publii Syri aliorumque veterum Senten-

tiae, cum notis integris R. Bentleii, selectis aliorum, quibus et suas addidit F. H. Bothe. 8vo. Lips. 1803. Hæc editio est valde critica.—Editionem huic consimilem eodem anno vulgavit E. B. Schwickert. Lips. 8vo.

Les Fables de Phèdre, &c. trad. en Franç. avec le Texte, et ornées des Gravures. 2 Vol. 8vo. Par. 1803.

Phædri Fabb. cum Appendice Fabularum, mit Anmerk, und einen vollstandig Wortregister für Scholen. Herausgegeben von Prof. Karl. Fried. Aug. Brohm. Berol. 1811. 8vo.

Codex Perottianus Ms. Regiæ Bibliothecæ Neapolitanæ, duas et triginta Fabulas jam notas, totidem novas, sed et triginta Avieni vulgatas, et ipsius Perotti carmina inedita continens, digestus et editus a Cataldo Jannelio. Neapoli 1811. Has Fabulas D'Orvillius (ut jam vidit Lector) communicavit cum Burmanno, e codice Nicolai Perotti (Archiep. Sipontini, a. 1458.) ut in Præfat. Burmanni edit. a. 1727. apparet. Editæ etiam fuerant a J. J. Cassittio et Cataldo Jannelio, Neapoli 1811. Hic Jannelii codex Perottianus est integer.

Phædri Fabulæ novæ et veteres : novæ juxta collatas J. A. Cassittii et Jannelii editiones Neapoli nuper emissas, cum selectis ex utriusque commentario notis : veteres juxta accuratissimam edit. Bipontinam, cum selectis doctissimi viri Schwabe ex commentario notis. Paris. 1812. 8vo.—His adjici possit quod Brunet notat, eodem an. tres edd. harum Fabularum vulgatas esse Paris. primo ab Ant. Aug. Renouard, secundo ab H. Nicholle, cura M. Chambry 8vo. tertio a P. Didot, cum Italica versione poëtica per M. Petroni, et in prosa Gallica per M. Biagioli, præmissa præfatione a M. Ginguené. 8vo. Adjicit Brunet : ‘ Des savans se sont prononcés contre l’authenticité de ces fables. Voyez à cet sujet L’Examen des nouvelles fables de Phèdre (par M. Adry) Paris 1812. 12mo.’ Vide *Classical Journal*, No. xxvi. p. 367. ubi argumentis satis validis probatur istas fabulas a Phædro esse alienas.

Noviter detectæ Phædri Fabulæ triginta e Ms. Bibliothecæ Regiæ Neapolitanæ codice nuperrime editæ, ad

commodiorem lectitantium usum hanc in formam recusæ. Stutgard. et Tubing. 1812. 8vo.

Phædri, quæ feruntur, Fabulæ XXXII. in Italia nuper repertæ, nunc primum in Germania editæ ab Hen. Car. Abr. Eichstaedt, D'Orvillii et Burmanni emendationibus adjunctis. Jenæ 1812.

Les Fables de Phèdre, trad. en vers avec le Texte, et des Notes, 8vo. 1813.

Fabulas de Phedro, trad. con el texto en prosa y en verso con la explication de los accidentes de cada palabra, &c. por D. R. de Oviedo 2 Vol. 8vo min. 1817. Madrid. Notant Bipont. editionem tantum posteriorem. Madr. 1801.

Fabb. de Phedro, &c. illustrada con Notas. 8vo. min. 1817. Valenc.

Phædri Fabb. Æsopiarum Libb. v. et Publii Syri aliorumque veterum Sententiæ, ex recensione Bentleii, passim codd. Mss. auctoritate, necnon rhythmi musici ope, reficta. Additum est Glossarium Scholarum usui accommodatum. A Conrado Gottlob Anton. Post mortem patris edidit C. T. Anton. Zittaviæ 1817. 8vo.

Phædri Fabulæ, in usum Scholarum expurgatæ ; quibus accedunt Notulæ Anglicæ et Quæstiones. Studio C. Bradley. Lond. in Ædibus Valpianis. 12mo. 1821.

Harii Epistolam Criticam in transitu memoraverunt Bipontini: cui aliæ paucæ hujusmodi Dissertationes addi possint:

Prolusiones de Phædro ejusque Fabulis, 4to. Lips. 1746. Scriptor auctoritati Phædri Fabularum adversatur, et statuit opera esse Episc. Perotti, de quo supra.

Critical Remarks on Phædrus, a Joanne Jortin, S. T. P. in Tractatibus ejus philologicis, criticis, et miscellaneis. Lond. 1790. 8vo. 2 Vol.

P. S. Steph. Marchellus, Italus, in Dissertatione de Collectione vett. Latt. Poëtt. Pisaurensi. Extant in Nuova Raccolta d' Opuscoli scientifici e philologici, T. XXIII. Venet. 1772.

Qui plura velit hujusmodi Germanica, Harlesii consulat

Introductionem in Notitiam Literaturæ Romanæ, et Notitiam Breviorem cum Supplementis ab Harlesio, qui præcipue de Germanicis tractat. His addat Continuationem a Klüglingio, c. 6.

Et hæc satis breviter de fabulatore nostro elegantissimo, digno nimirum qui potius hominum criticorum ingenia exerceat quam puerorum; est adeo verborum selectione felix et curiosus, sententiarum constructione adeo plenus et concinnus, et quod ad ea quæ de historicis pendent a parvulorum oculis minus cernendus. Hæc de Phædro, non vero hæc omnino de Æsopo, a quo nectar bibendum acceperat. Æsopi Fabularum editionem, puerulorum ingeniis accommodatam, publici juris facere non dedignatus est noster Joannes Lockius.¹ Hic ipse Æsopus, quisquis fuerit ille fabulatorum, pro certo, si modo Aristotelem et Plutarchum audire vellemus,² pro magno poëta acciperetur. Multa de isto sparsa sunt in vulgus, quædam satis anilia. Fabulæ ipsæ, quæ nomen ejus præ se ferunt, antiquitatem mire spirant: per varias orbis partes sunt cognitæ, in linguis diversis expressæ, et per longas temporis periodos divulgatæ. Idem nimirum fabulator qui præne Latinus factus est in Phædro, et in Græcia receptus ut Æsopus, fuit, probabile est, Locmannus Arabum et Persarum, et Pilpaius Indicorum et Ægyptiorum.³ Immo sunt qui invenerunt quædam Æsopica in Hebraicis: adeo ut de hoc fabulatore controversia mira, et non minus clara forsitan excitari posset quam quæ viri docti Wolfius, Heynius, et Knightius de Homero excitaverunt. Immo ab antiquis scriptoribus inter summos recensitus est poëtas, eo quod in fabulis *totus est*.⁴ Utcumque vero hæc sint, quisquis fuerit Æsopus, valde admirandus est, nec minus admirandus noster Phædrus, qui eum versibus senariis polivit.

NOTÆ

¹ Æsopi Fabulæ, Lat. et Angl. &c. edit. 2. a Joanne Lock, Lond. 1723.

² Aristot. περὶ ποιητικῆς, et Plutarchi, πῶς δὲ τῶν ποιητῶν ἀκούειν.

³ Cl. Huetius, 'Sur la Romance.'

⁴ Philostrati Iconum Lib. 1. in opp. Philostrati edit. Paris. 1608. p. 735.

Huc forsān commodē transcribi possit Fragmentum de fabulis Æsopiis, quod inter ‘Hadriani Imperatoris Responsa et Rescripta’ in Fabricii Biblioth. Gr. Lib. vi. cap. 6. ed. 1740. cum ‘Latina veteri Dosithei versione,’ servatur:⁵

Νῦν οὖν ἄρξομαι Μύθους γράφειν Αἰσωπείους, καὶ ὑποτάξω ὑπόδειγμα· διὰ τούτους γὰρ αἱ ζωγραφεῖδες συνέστησαν. Εἰσὶν γὰρ λίαν ἀναγκαῖαι πρὸς ὠφέλειαν τοῦ βίου ἡμῶν. Πρώτῳ οὖν τόπῳ μῦθον ἄρξομαι ἀπὸ ἐλάφου.

Ἐλαφος εὐμεγεθὴς ὥρᾳ θέρους δίψει λειπόμενος παραγίνεται ἐπὶ τινα πηγὴν διαυγῇ καὶ βαθείᾳ, καὶ πινὼν ὅσον ἤθελεν, προσεῖχε τὰ τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα μὲν ἐπὴναι τὴν φύσιν τῶν κεράτων ἀναστησάμενων εἰς πολὺν ἄερα. . . .

‘Nunc ergo incipiam fabulas scribere Æsopias, et subijciam exemplum. Per eas enim picturae constant. Sunt enim valde necessariae ad utilitatem vitae nostrae. Primo ergo loco fabulam incipiam de cervo.

‘Cervus bonae magnitudinis aestivo tempore siti deficiens advenit ad quendam fontem limpidum et altum, et cum bibisset quantum voluerat, attendebat a corpore, et maxime quidem laudabat naturam cornuum exsurgentium in multum aërem’...⁶ *Cetera desunt.*

Inter finem faciendum (si modo quiddam de Ovidianis hic loci supplere liceat) scriptorem quendam Portugallicum notabimus, qui conari videtur Ovidium ad formam et charactera Phædri reducere.⁷ Summarium quasi Fabularum Ovidianarum, et quam brevissimum, cum brevibus *moralibus* concinnavit, adeo ut sub hujus scriptoris manibus Ovidius quasi agat Phædrum. Hoc opusculum nos-

NOTÆ

⁵ Recensum est in Stephani Thesauri Ling. Gr. editione nostra, in Glossariis p. 500.

⁶ Hanc, quæ inter fabulas Æsopi non extat, Latinis iambis reddidit Phædrus i. 12. Vid. supra Rigaltium ad l. c. et Burmannum ad vs. 3. in *Notis Variorum*.

⁷ Compendio das Metamorphoses de Ovidio com huma sucinta et methodica Explicação a cada Fabula, para Instrucção dos Meninos da Escola, traduzidas por Joze Antonio da Silvarego Alfêres de Infantaria. Lisboa: 1772.

tris oculis se offert dum Phædrus sub prelo currit, et idem, quamvis leve, noluissemus, cum pace lectoris, omnino præterire, eo magis quod rarius apud Portugallicos editi fuerint classici. Bipontini unam tantum apud istos Ovidianam versionem, et unam tantum Phædri, notaverunt.

INDEX

IN

PHÆDRI FABULAS.

Prior numerus Librum, alter Fabulam, tertius vero fabulæ Versum denotat.

- A** CATENA detritum collum iii, 7, 16
 fœminis spoliari viros ii, 1, 2 radicibus
 evertere iii, 10, 49. Superis merces
 fraudis i, 17, 9
 A cœna redire ii, 8, 20 a negotiis vo-
 care iii, Prol. 2 a furibus tueri domum
 iii, 7, 10
 Ab astris altis ii, 6, 12 ara rapere facem
 i, 28, 8
 Ab humeris destrecta tunica ii, 5, 12
 Ab injuria tutæ i, 31, 9 sermone cogni-
 tus iv, 21, 22 ab universis protrusus
 v, 7, 39
 Abdere corpus domo ii, 6, 5
 Abditæ thesauri iv, 19, 4
 Abesto hinc iii, Prol. 60
 Abjicere agros iv, 5, 42 se iv, 2, 24
 Abigi iv, 23, 12
 Abire domum iii, 2, 7. iii, 19, 9 impune
 i, 8, 3 abiturus illuc, quo priores abie-
 runt iv, 19, 16 abire statim iv, 17, 20
 Absentis admirator iv, 21, 21
 Absistere timere iii, 2, 18
 Absolvi iii, 9, 4
 Abundat copia materiæ iii, Epil. 6 varie-
 tas rerum iv, Epil. 2
 Accedere ii, 6, 2. v, 6, 2 ad præsepe ii,
 8, 22
 Accendere lucernam iii, 19, 4. iv, 11, 1
 accendi de lucerna sacrum iv, 11, 13
 accensa magis iii, 16, 8
- Accessum dare ii, 1, 10
 Accidere illis iii, Prol. 24 accidit aliquid
 simile iv, 17, 18
 Accipere iii, 5, 5 alvos iii, 13, 9 partem
 iv, 24, 12 præmium iii, 5, 7 res iv, 5,
 11 accipere bonas in partes ii, Prol.
 11 accepiamus i, 26, 11 accipiens in
 contumeliam iii, 8, 8 accepta merces
 iv, 21, 5
 Accipiter rapit passerem i, 9, 6
 Acclamat populus v, 5, 34
 Accommodare se humanitati iii, 16, 1
 Accurrere v, 2, 4
 Accusator iii, Prol. 41 accusatores iii,
 10, 34
 Acer canis iii, 7, 18
 Acerba uva iv, 3, 4 acerbum convicium
 iii, 16, 3
 Acquirere famam i, 14, 4
 Acriter contendere iv, 23, 1
 Acti menses i, 18, 2
 Acuit sese industria ii, Prol. 4
 Ad animum referre iii, 19, 10 ad necem
 currere ii, 8, 6 cœnam invitare i, 26,
 3 cœnam promittere iv, 24, 15 fa-
 bellam ferri v, Prol. 10 perniciem
 devocare iii, 5, 1 ad sidera i, 6, 4
 fontem resistere i, 12, 3 sanitatem
 venit curatio v, 7, 12 januam iv, 24,
 30 Lanium iii, 4, 1 ad hostem redire
 iv, 4, 5 ad lumen compilare iv, 11, 2

Delph. et Var. Clas.

Ind. Phæd.

a

- ad perniciem agi iv, 13, 3
 Ad præsepe accedere ii, 8, 22 ad querelam recidere iii, 18, 15 ad legendum inducere iii, Prol. 62 ad fallaciam consilium vertere i, 31, 5 ad studium vocare iii, Prol. 9 ad se rapere, quod est commune omnium iii, Prol. 46 ad se recipere iv, 21, 23
 Addere contumeliam injuriæ v, 3, 5
 Adducere quem pretio, precibus v, 7, 18
 Adeo i, 4, 7
 Adeptus regnum i, 31, 11
 Adesse iv, 21, 16
 Adhuc iii, 1, 2 supresse iv, Epil. 1
 Adjicere iii, 10, 15 fabellam iv, 1, 20 simul v, 6, 4
 Aditus angustus v, 9, 1 aditum rogantes iv, 17, 21
 Adjutores nulli v, 5, 14
 Adjuvare debilem iii, Epil. 17 fidem iii, 10, 40 indignos i, 8, 2 verbis v, 2, 8
 Admirabilis auribus iii, 18, 3
 Admirans Minerva iii, 17, 5
 Admiratus ingenium v, 1, 11
 Admirator iv, 21, 21
 Admonere i, 26, 1. i, 11, 4 admonet fabella, agere iii, 17, 13 iracundos iv, 4, 12 simplices iii, 10, 54
 Admovere preces reposcenti i, 19, 6 uber iii, 15, 7 admoveri tibi preces existimo iii, Epil. 20 admota prece iii, 16, 7
 Adsequi: v. Assequi
 Adsuescere: adsuevi corrodere iv, 8, 7 adsuevit abire, rapere i, 16, 5 adsuetam vicem iii, Prol. 14
 Advenit dies i, 16, 7. v, 7, 20
 Adversum tempus ii, 8, 16 adversus feras fortis v, 10, 1
 Adulta ætas iii, 10, 23
 Adulter iii, 10, 16
 Adultera conjux iii, 3, 9
 Advocare fidem iv, 5, 20 advocata concione i, 14, 13
 Advolare ex insidiis ii, 7, 7 cupide iii, 16, 17
 Ædes parvæ iii, 9, 2
 Æeta iv, 7, 12
 Ægea freta iv, 7, 19
 Ægre recepti iv, 6, 4
 Æmulatio est, non invidia ii, Epil. 7
 Æqualiter distribuere iv, 5, 9
 Æquare dignitatem iv, 15, 3
 Æque v, 6, 2
 Æquitatis laus iv, 13, 5
 Æquo animo i, 26, 12 æquæ leges i, 2, 1
 Æsopus i, Prol. 1. eti, 3, 3. iv, 16, 2. iv, 7, 5 Phryx iii, Prol. 52 senex iii, 3, 14 et garrulus iii, 19, 8 derisor iii, 14, 2 versabatur Athenis i, 2, 9. iv, 5, 29
 ludit cum pueris iii, 14, 1 Æsopi exempla ii, Prol. 1 statua ii, Epil. 1 stylus iii, Prol. 28 Æsopo quidam lapidem impingit iii, 5, 2 fabulæ Æsopi iv, Prol. 11
 Æsopæ fabulæ iv, Prol. 11
 Æstas, brumæ opposita iv, 23, 18
 Æstimo hoc dictum ridicule, vere iii, 4, 5 æstimantes iv, 17, 15
 Æstuans humus ii, 5, 16
 Ætas adulta iii, 10, 23 ætatis mediæ quidam ii, 2, 3
 Æterna basis ii, Epil. 2 fama iii, Prol. 53
 Ævum languens iii, Epil. 15 sollicitum i, 31, 7 ævum exire iv, 19, 10
 Affectare, quod non est datum iii, 18, 14
 Affectus proprii iii, Prol. 36
 Afferre frontem bobus ii, 8, 11 lucernam iii, 10, 29
 Affici impetu leonis i, 11, 10 malo afficitur i, 5, 10
 Affictio veretri iv, 14, 1
 Affinitas iv, 14, 2
 Affirmare i, 17, 5. iii, 3, 9 mortuum esse v, 7, 21
 Afflictis succurrere i, 2, 28
 Affluens vestitu v, 1, 12
 Age iii, 7, 25
 Agelli iv, 5, 23 agri iv, 5, 38
 Agere cuniculos iv, 19, 2 gratias quietis ii, 18, 15 multum ii, 5, 24 quod iii, 17, 13 agendo multa nihil agens ii, 5, 3 age porro iii, 15, 11 agedum v, 4, 10
 agi ad perniciem iv, 13, 3 ad poenitendum v, 5, 3 de quis agitur iii, 13, 11
 Aggerare quadrantes patrimonio iv, 19, 23
 Aggravare curam cura iii, 3, 13
 Aggressa garrulam iii, 16, 10
 Agmen extremum v, 1, 14
 Agnoscere dictum in se i, 22, 10 hominem ii, 5, 19
 Agnus i, 1. i. iii, 15, 1 agni humano capite iii, 3, 5
 Agrestes iii, 2, 3
 Aiunt iv, 21, 8. v, 6, 6 ait iv, 3, 3 ais iv, 7, 17
 Alapam ducere v, 3, 2 alapæ veneunt majoris ii, 5, 25
 Albus, an niger iii, 15, 10
 Alere quos iv, 11, 16
 Ales i, 13, 8
 Alienum moribus iv, 5, 40 alienum appetens proprium amittit i, 4, 1 aliena vitia iv, 10, 3 alienis bonis gloriari i, 3, 1
 Aliquando iii, 14, 12. v, 10, 4
 Aliquid simile iv, 17, 18 turpe iv, 17, 15 dictorum ii, Prol. 10 operis iii, Epil. 5 aliquod tempus iv, 17, 16

- aliqua feriae iii, Prol. 8 reliquiae iii, Epil. 15
 Aliquot domus iii, 19, 3 menses v, 7, 11 aliquot secuti iv, 2, 27
 Alius Sejano iii, Prol. 40 non alius, quam qui iv, 11, 15 nec aliud quicquam ii, Prol. 2 aliis consilium dare i, 9, 1 aliis censores sumus iv, 10, 5 alium regem i, 2, 22 aliae plagae iv, 1, 11
 Allicere plures ii, 3, 7
 Alligare iii, 7, 18
 Alludere occupato iii, 19, 12
 Alter ii, Epil. 5. iv, 14, 3. v, 6, 2 alter, tertius iv, 2, 26 alter unus ii, 7, 2. v, 2, 2 calvus v, 6, 1 alterius malo reperire effugium iv, 9, 2 opinione alterius ponderare iii, 10, 55 alteri dedi iv, 4, 13 altera i, 19, 3 pro alia altera, tertia iv, 5, 5
 Alticincti Atrienses ii, 5, 11
 Alta quercus iii, 13, 1 vinea iv, 3, 1 alta astra ii, 6, 12 cornua ii, 8, 25 altior margo iv, 9, 4 altius agere cuniculos iv, 19, 2
 Alveolus ligneus ii, 5, 15
 Alvei iii, 13, 9
 Alvi capacis specus iv, 6, 10
 Amans iii, 10, 16 amant amentur ii, 2, 2
 Ambae ii, 2, 6 ambo iii, 8, 13
 Ambitio mortalium iii, 10, 56
 Amicus: Unde hoc, amice iii, 7, 17 amicus malis Plutus iv, 12, 7 descende, amice iv, 9, 8 amici nomen vulgare, fides rara iii, 9, 1 amici veri iii, 9, 7 amicis reddere tempora iii, Prol. 12
 Amissum corpus iii, 11, 3 amittere dignitatem i, 21, 1 fidem i, 10, 2 amittit proprium i, 4, 1 amisi nihil ii, 7, 12
 Amphora epota iii, 1, 1
 Amplexus utrunque iii, 8, 12
 An niger, an albus iii, 15, 10
 Anacharsis Scythia iii, Prol. 52
 Angulus interior iv, 1, 18
 Angustus aditus v, 9 angusta domus iii, 9, 6
 Anhelans gratis ii, 5, 3
 Anima iii, 1, 5
 Animadvertere ii, 8, 13
 Animal generis contemti, improbum v, 3, 8
 Animus destituit te v, 10, 8 sentit ii, Epil. 3 est iii, 7, 25 est potare iii, 16, 12 excedit terminum iii, Epil. 28 animi cogitatio iv, Prol. 7 conscientia iii, Prol. 47 animo dare lusum iii, 14, 12 animum alicujus nosse i, 11, 15 relaxare iii, Prol. 13 ad animum referre iii, 19, 10 animo æquo i, 26, 12 animus liber iii, Prol. 3 vanus v, 7, 1 animos capere alicujus ii, 2, 5
 Annatare i, 2, 19
 Anni ingravantes v, 10, 3 annos tegere ii, 2, 4 annis debilis iv, 2, 21 defectus i, 21, 3
 Annos celare elegantia ii, 2, 4
 Ante hoc novi, quam tu natus es v, 9, 4 ante pectus iv, 10, 3 ante hos sex menses i, 1, 10 ante pœnam iv, 17, 27 antehac iii, 1, 6
 Antidotum venditare i, 14, 3 antidoto miscere toxicum i, 14, 8
 Antiqua urbs iv, 21, 18 antiqui v, 8, 7 cadi iv, 5, 25
 Anus ii, 2, 1. iii, 1, 1
 Anus (podex) iv, 17, 19
 Aper i, 21, 5. iv, 4, 2 insidiosus ii, 4, 9
 Apertum est iii, 13, 14 apertum pignus v, 5, 37
 Apes iii, 13, 1
 Apollo iii, Prol. 57 Apollinis cithara iii, 16, 12
 Apotheca plena cadis iv, 5, 25
 Apparatus magnus iv, 24, 21 sine apparatu v, 5, 14
 Apparet auctor iii, 13, 11 apparebunt tempore iii, Epil. 32
 Appetere uvam iv, 3, 2 appetere dente iv, 8, 1 cibum v, 4, 5 appetens talis tituli iv, Prol. 4
 Applicare membra iv, 14, 15 virginale iv, 14, 14
 Approbare iv, 5, 28 ingenium iv, Epil. 7 opus iv, 24, 11
 Aptare partes corporibus iv, 14, 9
 Aqua fusa i, 14, 7 turbulenta i, 1, 5 aquae bonitas iv, 9, 8 aquam ebibere i, 20, 5
 Aquila i, 9, 3. i, 28, 3. ii, 4, 1. ii, 6, 4. iii, 18, 11
 Ara Jovis iv, 11, 1 ab ara rapere facem i, 28, 8 arae iv, 23, 5 aras frequentare iv, 23, 12
 Aranea tollere ii, 8, 23
 Arbitrium factorum iii, 18, 10
 Arbor celsa i, 13, 4 arbores in tutela Divorum iii, 17, 2 loquuntur i, Prol. 6
 Arborem circumdare flammis i, 28, 9
 Arca dives iv, 12, 2
 Arcti cavi iv, 6, 3
 Arcus retensus iii, 14, 5 arcum rumpere iii, 14, 10 arcum tendere, laxare, ibid.
 Ardelionum natio ii, 5, 1
 Ardens fax i, 28, 8 ardere siti iii, 16, 15
 Argentum (vas argenteum) v, Prol. 7
 Argentea lavatio iv, 5, 22
 Arguere delictum iii, 11, 6 Vulpem crimine furti i, 10, 4
 Argumentum v, 3, 11 monet iv, 15, 7 continet res utiles iv, 11, 14 hoc argumento sentiat, se iv, 8, 2

- Argus iv, 7, 9
 Argutiæ suaves, temperatæ iv, Epil. 3
 Arida sedes i, 6, 8
 Arridere iv, 20, 4
 Arripuit animus fiduciam v, 7, 2
 Artis prudentia i, 14, 11 arte fictæ fabulæ ii, Epil. 13 artium chorus iii, Prol. 19
 Artifices laudis v, 5, 7
 Artus iv, 7, 15
 Arx Atheniensis i, 2, 5
 Ascendere navem iv, 21, 9
 Ascribere exemplum sibi iv, 3, 6 Praxitelen marmoris v, Prol. 6 ascribi alios jubent iv, 17, 16 ascriptus dies pœnæ iv, 11, 8
 Asellus i, 11, 3. i, 15, 4. i, 29, 4. v, 4, 3
 Asiæ urbes iv, 21, 4
 Asinus iv, 1, 5 naturæ dedecus i, 21, 11
 Asper dens i, 2, 24 aspera vita iii, 7, 12
 Aspernatus quas v, 4, 4
 Aspicere iii, 7, 15. iii, 10, 29
 Assequi mures iv, 2, 22 famam iii, 9, 3
 Assignare cetera illi iv, 5, 37
 Assignari illi v, 2, 14
 Assilire ii, 5, 21. iv, 2, 25
 Assis iii, 5, 3
 Astra alta ii, 6, 12
 At (postpositum) i, 1, 10 at ille i, 15, 7. i, 21, 10. i, 25, 7. ii, 8, 8. iii, 2, 9. iv, 22, 3 at illa i, 16, 4. iv, 5, 43
 Athenæ tyrannum accipiunt Pisistratum i, 2, 5 Athenas occupat Demetrius Phalereus v, 1, 2 Athenis Æsopus iv, 5, 13
 Atque ita correptum lacerat i, 1, 13 atque ita locutus i, 22, 9 atque ita coëgit iv, 4, 9
 Atrienses alticincti ii, 5, 11
 Attendere ii, Prol. 14. ii, 5, 6
 Attentare quos v, 2, 7
 Attestatur hoc fabula i, 10, 3
 Atticus iii, 14, 1 Attici i, 2, 6. ii, Ep. 1. iv, 5, 32
 Attingere cibum i, 4, 7
 Attrahere turbatos iv, 17, 9
 Attributum hoc mihi iv, 19, 12
 Avarus iv, 19, 18 avaris conveniens esse i, 27, 1
 Auctor, Phædrus iii, 15, 18 horum iii, 13, 11 vulgi iv, 14, 5 auctoris nomine commendari ii, Prol. 7
 Auctoritas gloriæ iv, 24, 10 auctoritatis gratia v, Prol. 3
 Audacter ii, 1, 9
 Audax via iv, 7, 8
 Audacia impudens iii, 5, 9
 Audere dicere iii, Prol. 35 venire v, 1, 16
- Audire sonum iv, 19, 20 esse remedium ii, 3, 3
 Avertere oculos iv, 12, 6 avertendum periculum iii, 3, 8
 Auferre caput ore i, 8, 12 prædam i, 5, 11 insolentiam iii, 6, 8 sensum communem i, 7, 4
 Augurium corvi iii, 18, 12
 Augustus iii, 10, 39
 Aviditas dives ii, 1, 12 decepta i, 4, 5
 Avida iii, 1, 4 avidi dentes i, 13, 11. iv, 6, 9
 Avis impudens i, 3, 8
 Aulæum missum v, 7, 23
 Aura frivola v, 7, 1 per auras venire ii, 6, 7
 Auris iii, 10, 51
 Aurem arripere v, 10, 5 capere ii, Prol. 6 pervellere v, 5, 32 aures occupatae iii, Prol. 7 aures cunctæ iii, 18, 3 ad aures pervenit ii, Epil. 12
 Auritus i, 11, 6
 Aurum i, 27, 7 conveniens vitæ iv, 19, 7
 Aut, aut iii, 10, 57
 Autem i, Prol. 5
 Auxilio locus est iii, Epil. 16 auxilium ferre iv, 4, 3. iv, 18, 1 petere iv, 4, 4 sibi nullum esse iii, 16, 9 auxilia requirere i, 31, 2
- B.
- Bajulare sarcinas iv, 1, 5
 Balans Agnus iii, 15, 1
 Barba iv, 15, 1
 Barbari iv, 7, 11
 Barbatus iv, 9, 10
 Basia jactare v, 7, 28
 Basis æterna ii, Epil. 2
 Bathyllus v, 7, 5
 Beneficium vanum i, 22, 8 beneficio utilis iii, Epil. 18 dare iii, 15, 12
 Benevolentia dulcis iii, 15, 16
 Benignitas subita i, 23, 7
 Bestiæ i, 11, 8
 Bibere i, 12, 3 aquam i, 1, 6 una iii, 16, 15 sanguinem v, 3, 9 in Nilo i, 25, 3
 Bidens i, 17, 8
 Bilinguis homo ii, 4, 25
 Binæ clitellæ i, 15, 7
 Bipennis Thessala iv, 7, 7
 Bis mori i, 21, 12 peccare i, 8, 2
 Blanditiæ hominis mali i, 19, 1
 Bonitas iv, 9, 8 tua iii, Epil. 17 facit parentes iii, 15, 17
 Bonus opp. malefico iv, 11, 21 plus

boni iv, 5, 1 quid boni ii, 5, 20 bonum ferre nolens malum ferat i, 2, 29 bono esse v, 4, 12 quale bonum iii, 1, 5 boni mores iii, 8, 16 bonas in partes recipere ii, Prol. 11 bona præsentia v, Prol. 9 bona possidere iii, 10, 37 Bos ii, 8, 5. i, 24, 2 boves i, 30, 6. iv, 5, 24 Bovile opportuum ii, 8, 4 Brevis fabula i, 10, 3 narratio iv, 5, 2 occasio v, 8, 5 breve tempus i, 19, 6 brevi docebo iii, Prol. 34 brevius iter iii, 19, 5 Brevitas ii, Prol. 12 nimia iii, 10, 60 brevitatis præmium iii, Epil. 8 brevitatem approbare iv, Epil. 7 Brevis exponere iii, 10, 2 proloqui iii, 7, 1 Bruma est iv, 23, 18 Bubile ii, 8, 4 Bubulcus ii, 8, 11

C.

Cacare odorem iv, 17, 25 Cadi antiqui iv, 5, 25 Cæcus timor ii, 8, 3 cæca mens iv, 19, 17 Cædes ii, 7, 8 patris iv, 7, 16 cæde fessus i, 11, 11 Cæsar Tiberius ii, 5, 7 Calamitas iii, Prol. 40 sentit repulsam i, 3, 16 Calamo ludere iv, 1, 13 Calceandi pedes i, 14, 16 Calcei nivei v, 7, 37 Calcibus extundere frontem i, 21, 9 Callidus hostis iv, 2, 29 homo iv, 9, 1 Calumniæ tenebræ iii, 10, 42 calumniam eludere iii, Prol. 37 Calumniari i, Prol. 5 Calumniator Canis i, 17, 2 Calvi duo v, 6, 1 Calvus repente factus ii, 2, 9 et musca v, 3, 1 et pilis defectus v, 6, 2 Camaræ ruina iv, 24, 29 Campus i, 12, 8 Candor notus iii, Prol. 63 Canere laudem mercede iv, 21, 5 Canis i, 17, 2. i, 25, 5. i, 27, 3. iii, 7, 7. v, 10, 2 fidelis i, 23, 3 parturiens i, 19, 3 vehemens ii, 3, 1 carnem fert per flumen i, 4, 2 detritum Cani colum iii, 7, 16 canes currentes bibunt i, 25, 3 canum legati iv, 17, 1 Canticum ignotum v, 7, 25 Cantus iii, 16, 11 lusciniæ iii, 18, 11 cantu movere saxa iii, Prol. 58 Canos evellere ii, 2, 10 Capax alvus iv, 6, 10 Capella i, 5, 1. iii, 15, 1. iv, 15, 3 Capere animos alicujus ii, 2, 5 aurem ii, Prol. 6 fructum iv, 5, 16. iv, 19, 8 prædam iv, 4, 8 cervum i, 5, 5 somnum iii, 16, 5 celerius iii, Epil. 14 capi cibo i, 23, 4 fabulis iv, Prol. 10 meritis iii, 15, 19 Capillos legere ii, 2, 7 Captare risum i, 29, 1 lædere iv, 8, 6 opprimere v, 3, 2 Captus aura v, 7, 1 capti ab hostibus iv, 6, 8 Caput iii, 3, 7 regis iv, 23, 6 humanum iii, 3, 5 nostrum i, 30, 11 nudatum v, 3, 1 quale, talis sapor iii, 4, 4 tonsum iii, 10, 26 Caput incolu- lumen auferre i, 8, 12 demittere v, 5, 16 proferre i, 2, 17 capite protrusus foras v, 7, 39 capita i, 14, 15 capitibus ligare cornua iv, 6, 5 Carbonem pro thesauro v, 6, 6 Carcere contumelia iv, 17, 34 effectu i, 20, 1 somno iv, 19, 10 Cariosi dentes v, 10, 5 Caritas dulcis iii, 8, 13 Carminis vis iii, Prol. 3 Carnis cupidus i, 25, 8 Carpere i, 28, 4 meliores ii, Epil. 17 oscula iii, 8, 12 Caseus raptus i, 13, 10 Cassandra iii, 10, 4 Casta mulier iii, 10, 14 oscula iv, 23, 13 Casus gravis i, 21, 2. v, 7, 7 casu ob- vicius iv, 21, 25 peccare v, 3, 12 casus (plural.) ii, 7, 10 Catena iii, 7, 16 Cathedra matris iii, 8, 4 Cato iv, 7, 21 Catuli felis ii, 4, 24 firmiores i, 19, 7 vulpini i, 28, 3 Cauda gemmea iii, 18, 8 Cavere sibi i, 9, 1 Caverna ii, 4, 2 Causa facinoris iv, 18, 5 jurgii i, 1, 4 mali iii, 10, 44 querelæ i, 6, 6 quæsti- onis iii, 14, 8 scribendi iv, Prol. 9 dicitur iii, 3, 2 est tangi iii, Prol. 6 causæ fictæ i, 1, 15 causam dicere iii, 17, 6 perorare i, 10, 7 quærere iv, 12, 6 tueri iii, 10, 38 causa mea fac- tum i, 22, 4 Cauti homines i, 25, 1 Cavus ramus iii, 16, 5 cavum iii, 16, 17 tutum ii, 4, 17 cavi arcti iv, 6, 3 Cea, insula iv, 21, 8 Cedere loco i, 19, 10 invidiæ iii, 9, 4 Cedo illum v, 2, 6 Celare quem v, 5, 32 partes veste iv, 14, 7 annos elegantia ii, 2, 4

- Celebres nuptiæ i, 6, 1
 Celer pes iv, 17, 6 celerius capere iii,
   Epil. 14 celeritas pennæ i, 31, 4
 Celeriter rapere i, 13, 10
 Celsa arbor i, 13, 4 cervix ii, 7, 4 po-
   pulus iii, 17, 4 celsa cornua iv, 9, 11
 Censores sumus iv, 10, 5
 Centena sestertia iv, 5, 12 centum oculi
   ii, 8, 18 Centumviri iii, 10, 35
 Cera iii, 13, 9
 Cerebrum non habet i, 7, 2
 Cernens insidias iv, 2, 29
 Certamina laudis v, 5, 7
 Certatim i, 2, 19 et passim v, 1, 3
 Certe i, 21, 12. i, 29, 8. iii, Prol. 32.
   iv, Epil. 7
 Certus fons iii, 10, 43 certa donatio ii,
   5, 21 certa ratio iv, Prol. 9 certum
   pretium iv, 24, 6 certimenses iii, 15, 5
 Cervix celsa ii, 7, 4
 Cervus ii, 8, 25 vasti corporis i, 5, 5
   laudans cornua i, 12, 3 rogans ovem
   i, 16, 3
 Cessant pedes i, 9, 5
 Cetera iv, 5, 36 ceteri iv, 21, 24 cete-
   ros iv, 24, 29
 Chartæ iv, Prol. 18 chartis victurum no-
   men iv, Epil. 5
 Chorus v, 7, 25 artium iii, Prol. 19
 Cibus intritus i, 26, 7 objectus i, 23, 4
   tenuis iv, 13, 7 est potior iii, 12, 6
   cibi oblitus i, 27, 7 res cibi iv, 8, 4
   cibum appetere v, 4, 5 cibo facere
   corpus iii, 7, 5 fraudare se iv, 19, 19
   satiari iii, 7, 14 vesci ii, 6, 13
 Cicada iii, 16, 3
 Ciconia i, 26, 6
 Ciere gemitus i, 18, 3. iv, 22, 1
 Cinædus v, 1, 15
 Cinis iii, 9, 4
 Circa murum iv, 23, 17 circum iv, 6, 3
 Circumire urbes iv, 21, 4 circumeunti
   longius est iter iii, 19, 5
 Circumcidere impensam iv, 19, 25
 Circumdare arborem flammis i, 28, 9
 Circumducere asinum in quæstus iv, 1, 4
 Cirri dependentes ii, 5, 13
 Citatus testis i, 17, 4 citati respondent
   iv, 17, 8
 Cithara Apollinis iii, 16, 12 citharæ
   sonus iv, 19, 20
 Cito peragere iii, Epil. 13 rumpere iii,
   14, 10 citius progredi iii, 6, 2
 Cives i, 2, 30. i, 15, 1
 Civitatem concitare v, 5, 11 miscere i,
   2, 2
 Clam subsedit iii, 10, 19
 Clamare iii, 16, 7
 Clamitans questu i, 9, 7
 Clamor hostium subitus i, 15, 5. i, 11,
   7 clamorem tollere ad sidera i, 6, 4
   clamore magno quid petere i, 2, 11
 Clarum tintinnabulum ii, 7, 5
 Classis Minois iv, 7, 19
 Claudii margine iv, 9, 4 clausum vadum
   iv, 9, 12
 Clazomenæ iv, 21, 17
 Clementer respondere iv, 19, 8
 Clitellæ binæ, mææ i, 15, 8
 Coacta vulpis fame iv, 3, 1
 Cælum fatigant perjurio iv, 19, 24 vi-
   tuperant iv, 7, 26 cælo receptus iv,
   12, 3
 Cœnam parare iii, 19, 2 ad cœnam in-
   vitare iv, 14, 10 promittere iv, 24, 15
 Cœpit clamare iii, 16, 7 corripere 1, 2,
   25 loqui i, 13, 5 queri i, 2, 8 redire
   i, 3, 10. iii, 19, 7 illicere i, 8, 5
   cœpit fugere i, 12, 8 facere medici-
   nam i, 14, 2 flagitare i, 19, 9 ebi-
   bere i, 20, 5. i, 25, 5 lacerari i, 12,
   11 labare iv, 13, 9 legere capillos
   ii, 2, 7 conspergere ii, 5, 15 gratias
   agere ii, 8, 15 indignari iv, 15, 2
   tremere iv, 17, 23 circumire iv, 21,
   4 prior iv, 23, 2 desiderari v, 7, 14
   languere v, 10, 3
 Cæptus ordo iv, 20, 9
 Cætus : in cætum recipi iii, Prol. 23
 Cogere aliquem trudi foras v, 5, 35
   mori iv, 23, 19 emori i, 6, 8 pati
   iv, 4, 9
 Cogi ferre i, 21, 12
 Cogitare plura iii, Prol. 39 intrare iii,
   Prol. 16 judicare iv, 20, 1 ad cogi-
   tandum redit animus tibi iii, 14, 13
 Cogitatio animi iv, Prol. 7
 Cognati iv, 24, 15
 Cognoscere quem iii, 10, 58 optimos
   iii, 4, 7 cognovit laudari vocem suam
   iii, 16, 16 cognitus a sermone iv, 21,
   22
 Colligere zonas iv, 21, 11 colligitur
   sensus iv, 5, 19
 Collocare servum in basi ii, Epil. 2
 Collum lagonæ i, 26, 10 collum detri-
   tum cani iii, 7, 16 colli longitudo i,
   8, 8 collum compungere iii, 6, 3
   collo jactat tintinnabulum ii, 7, 5
 Collo præfulget nitor smaragdi iii, 18, 7
 Color par iii, 13, 6 proprius iv, Prol. 8
 Colubra iv, 18, 2
 Columbæ i, 31, 3
 Combibere i, 14, 9
 Comes ii, 7, 6 timidus v, 2, 4
 Comesse i, 13, 4. i, 20, 4
 Come officium ii, 5, 16
 Comite Asello i, 11, 3

- Commemorare reges iv, 23, 13
 Commendare panem i, 17, 3 commendar debet brevitatis iv, Epil. 8 commendatur re, non nomine ii, Prol. 7
 Commendatio verbosa ii, Prol. 13
 Commercium luminis iv, 11, 11
 Comminuta cortex ii, 6, 13
 Commissum aliquid iv, 17, 15 committere cui calceandos pedes i, 14, 16 spiritum tecto ii, 8, 7 se tutandum i, 31, 1
 Communis sensus i, 7, 4 commune omnium iii, Prol. 46 commune, quodcumque est v, 6, 3
 Commutandus principatus i, 15, 1
 Comœdiis nobilis v, 1, 9
 Comosa frons v, 8, 2
 Comperire nil v, 5, 31
 Compescere mores dissolutos i, 2, 12
 Compilare Jovem iv, 11, 2
 Complere locum timore ii, 4, 16
 Comprensus iii, 5, 10
 Compressus iv, 2, 25
 Compulsus siti i, 1, 2
 Compungere collum iii, 6, 3
 Conari iii, Epil. 4
 Concacare regiam iv, 17, 11
 Conceptus canis trivio i, 27, 11 conceptum malum i, 18, 7
 Concidere casu gravi v, 7, 7 concidit securi pinus iv, 7, 7
 Concinnare multum mali ii, 4, 25
 Concio advocata i, 14, 13
 Concipere iii, 15, 4
 Concitare civitatem v, 5, 11 periculum sibi i, 29, 3 concitus gradus iii, 2, 11
 Concupiscere regales opes i, 27, 10
 Concurrit populus iii, 14, 7
 Concursat familia iii, 10, 24 trepide ii, 5, 2
 Condere famam ingenio iii, Prol. 53 ferrum, linguam v, 2, 10 angulo quid iv, 1, 18 bovili se ii, 8, 4 cavo ii, 4, 17
 Conditio eadem iii, 7, 7 placet iii, 13, 12 sub conditione iv, 5, 8
 Conditus iv, 5, 30. ii, 6, 6
 Conducere pretio iv, 24, 6
 Confectus macie iii, 7, 2 morbo i, 14, 5
 Conferre pecuniam iv, 5, 46 sestertia iv, 5, 12 se laudibus alienis iv, 23, 3
 Confessus reus iii, Epil. 22 est timore mortis i, 14, 5
 Confido, posse hoc finire i, 18, 6
 Confodere corpus cornibus i, 21, 7
 Confusus fragor iv, 17, 24
 Congerere fustes iii, 2, 3 granum iv, 23, 16 congeruntur plagæ iv, 1, 11
 Conjux adultera iii, 3, 9
 Conscientia animi iii, Prol. 47 laudis ii, Epil. 11
 Consciis animus integritatis iii, Epil. 30
 Consectata crepitantem iii, 16, 18
 Consequi famam iv, 13, 5
 Consideo : consedit Jupiter iv, 17, 22
 Considera te sæpe iii, 8, 1
 Consiliator maleficus ii, 6, 2
 Consilium stultum devocat ad perniciem i, 20, 1 damnare iv, Prol. 3 dare aliis i, 9, 1 vertere ad fallaciam i, 31, 5 consilio esse nocentem v, 3, 12 monere vitam i, Prol. 4
 Consilia qui dant cet. i, 25, 1
 Consistere in scena v, 5, 13 turba media iv, 5, 29
 Consociare usum iv, 11, 21
 Consolandi gratia iii, 18, 5. iv, 16, 2
 Conspectus meus v, 1, 15 in conspectu venire v, 1, 16 de conspectu fugere i, 16, 6
 Conspergere humum ii, 5, 15
 Conspersus panis furfuribus iv, 17, 4
 Conspicatus cornua cervi ii, 8, 25
 Conspicere i, 24, 2
 Conspicuum signum iv, 6, 6
 Conspiratæ partes factionum i, 2, 4
 Constantior fuissem v, 2, 9
 Constat sanitas iii, Epil. 35
 Consuetudo iv, 13, 6
 Consulere hariolos iii, 3, 6 juris peritos iv, 5, 14
 Consumere i, 19, 8. iii, Epil. 12 longi temporis moram iv, 5, 18
 Consumi inedia ii, 4, 23
 Consumtus fame i, 27, 8
 Consurrectum in plausus v, 7, 28
 Contegere frutice quem i, 11, 4
 Contemnere utiliora i, 12, 1 contemnens suos i, 3, 6 contemni verba vidit iii, 16, 9 contemptum me gaudeo ii, 7, 11 contemptum genus v, 3, 8
 Contendere quovis pignore iv, 20, 5 subesse pallio v, 5, 28 se commendasse i, 17, 3 acriter iv, 23, 1
 Contentus cibo iv, 13, 7 contenta dotibus suis iii, 18, 13
 Contritus vocibus i, 12, 7
 Continere ora frenis iii, 6, 7 res iv, 11, 14 ventrem iv, 17, 31 continetur spiritus iii, Epil. 29 continetur exemplis ii, Prol. 1
 Contingere : contingit simile iv, 23, 9 quod petierant i, 20, 6
 Continuo narrare i, 6, 2 impetrare iv, 17, 21

- Contra i, 1, 6. iii, 2, 4. iv, 8, 5. v, 10,
 7 contra se ipse iv, 18, 3 potentes
 nemo munitus satis ii, 6, 1
 Contracta musca iv, 23, 19
 Contrarios inveniri iv, 11, 17
 Contubernium fortuitum ii, 4, 4
 Contumax lima iv, 8, 5
 Contumelia gravis i, 29, 2 hominis iv,
 17, 11 contumeliam injuriæ addere
 v, 3, 5 in contumeliam accipere iii,
 8, 8 contumeliis hominum eripere iv,
 17, 3
 Contumeliam experiri i, 3, 15
 Contumelia omni inquinare i, 2, 21
 Conveniens res avaris i, 27, 1 vitæ iv,
 19, 7 convenit auribus iii, Prol. 7
 querela huic v, 6, 7
 Convicium i, 6, 5 acerbum facere iii,
 16, 3
 Convictus Deum iv, 23, 10
 Conviva i, 26, 9
 Convivium hilare iv, 24, 20
 Convocata familia ii, 8, 26
 Copia materiæ abundat iii, Epil. 6
 Copiosus liquor iv, 9, 7 copiosa domus
 iv, 23, 20 varietas iv, Epil. 2
 Cor duratum ii, Epil. 18 senisomnum
 iv, 14, 13 tacitum iv, Prol. 3 corde
 eradere curam iii, Prol. 21
 Coram ii, 3, 4
 Corcodili (qui alias crocodilli) i, 25, 4
 Corium depressum in fluvio i, 20, 3
 Cornea domus ii, 6, 5
 Cornix ii, 6, 7
 Cornicis omina iii, 18, 12
 Cornua alta ii, 8, 25 celsa iv, 9, 11 in-
 festa i, 21, 7 ramosa i, 12, 5 retenta
 i, 12, 10 ligare capitibus iv, 6, 5
 cornibus luctans v, 9, 1
 Coronam rogare v, 7, 34
 Corpus amissum iii, 11, 3 hostile i, 21,
 8 inconveniens iii, 13, 6 nudum v,
 8, 2 ruptum i, 24, 10 tantum corpo-
 ris fecisti iii, 7, 5 vasti corporis cer-
 vus i, 5, 5 corpori dare otium iii,
 Prol. 13 corpus abdere ii, 6, 5 reci-
 pere lecto i, 18, 4 corporibus aptare
 iv, 14, 9 corpore humanam supra for-
 mam iv, 24, 23
 Corrigitur error ii, Prol. 3
 Corripere dente quem i, 2, 25
 Corruptum lacerare i, 1, 13
 Corrodere ferrum iv, 8, 7
 Corrumperre cuncta iv, 12, 8 formam
 iii, 8, 15 gratiam iv, 24, 18 corrupti
 boves ii, 8, 21
 Cortex dura ii, 6, 12
 Corvi augurium iii, 18, 12 stupor i, 13,
 12
 Cothurni novi iv, 7, 5
 Creare liberos i, 6, 9 regem i, 31, 8
 creari masculum iii, 15, 11
 Credo i, 10, 10
 Credere capita cui i, 14, 15 accidisse
 iii, Prol. 24 statim iii, 10, 51 peri-
 culosum iii, 10, 1 credens collum
 gulæ i, 8, 8 creditum est iii, 10, 3
 credendum virtuti v, 2, 13 illæ cre-
 dentes i, 31, 10
 Credulitas iii, 10, 33 stulta ii, 4, 26
 Crepitare iii, 16, 18
 Crepusculum iii, 7, 20
 Crimen fortunæ ii, Epil. 19 falsum iii,
 10, 18 criminis error iii, 10, 41 cri-
 mine furti arguere i, 10, 4 crimina
 delata iii, 10, 47
 Criminari filium iii, 8, 10
 Cruciari fame iv, 17, 30
 Crudelis i, 2, 7
 Crudelitas iii, 10, 33
 Cruore tinctus panis ii, 3, 2
 Crus ligatum v, 7, 36 crurum tenuitas
 i, 12, 6
 Cruce pœnas persolvere iii, 5, 10
 Cubiculum uxoris iii, 10, 30
 Cubile i, 19, 9. iii, 2, 11 suis ii, 4, 12
 vulpis iv, 19, 1
 Culpæ præmium ii, 3, 6 proxima i, 10,
 5 imponere pœnas iv, 17, 29 culpam
 luere iv, 11, 7 culpa mea i, 23, 8
 Cultrix nemoris ii, 4, 3
 Cultus iv, 5, 41
 Culum olfacit iv, 17, 36
 Cum i, 2, 1 cum venerit iv, 11, 8
 Cuncta corrumpere iv, 12, 8 mea mecum
 sunt iv, 21, 14 vastans iii, 2, 14
 cunctæ aves iii, 18, 3 cuncti v, 5, 5.
 iv, 13, 2 cunctas evocat i, 2, 3 cunc-
 tis patere ii, Epil. 3
 Cunei v, 7, 35
 Cuniculos agere iv, 19, 2
 Cupere saluum quem ii, 8, 17 tradere
 iv, Prol. 6
 Cupide advolare iii, 16, 17 cupidissime
 iv, 21, 22
 Cupiditas divitiarum i, 27, 5
 Cupidus carnis i, 25, 8 pretii iii, 12, 4
 cupidis negare ii, Prol. 14
 Cur i, 1, 5
 Cura habendi iii, Prol. 21 mulierum ii,
 2, 8 condit quid iv, 1, 18
 Cura omnis ii, Prol. 8 curam eradere
 corde iii, Prol. 21 curam cura aggra-
 vare iii, 3, 13 impendere iii, Prol.
 11 obtrectare ii, Epil. 10
 Curabo sentiat v, 2, 6
 Curatio venit ad sanitatem v, 7, 12
 Curiosior iv, 21, 12

Currentes canes bibunt in Nilo i, 25, 3.
 Æli, 6, 9 currere ad harios iii, 3, 6
 necem ii, 8, 6
 Cursus levis i, 12, 8 pelagius iv, 21, 7
 volucer v, 8, 1
 Custodire aurum i, 27, 7 thesauros iv,
 19, 4
 Custos liminis iii, 7, 9
 Cutem intendere i, 24, 6
 Cybebes Galli iv, 1, 4 Cybebe pinus ii,
 17, 4

D.

- Damnare consilium iv, Prol. 3 damnas
 quod non sumus v, 10, 9 damnata
 testimonio i, 17, 6
 Damnum iii, 2, 16 corporis iii, 11, 3
 Dapem dividere ii, 6, 15 largam præ-
 bere ii, 4, 21
 Dardanæ rex iii, Prol. 28
 Dare accessum ii, 1, 10 assem cui iii,
 5, 3 beneficium iii, 15, 12 causam
 iv, Prol. 9 consilium i, 9, 1. i, 25, 1
 destinata singulis iv, 5, 27 mandata
 i, 2, 17. iv, 17, 20 operam Bathyllo
 v, 7, 5 ossa iii, 7, 22 otium corpori
 iii, Prol. 13 panem cui iii, 2, 18. iv,
 17, 4 pœnas i, 13, 2 partem ii, 1, 3
 veniam iv, 19, 6 veniam supplicii i,
 22, 5 verba cui iii, 3, 15 vitam iv,
 24, 33 dare vina iv, 6, 35 uxores iii,
 3, 17 tigillum, pro rege i, 2, 14 dare
 regem i, 2, 23 leto quem i, 22, 9.
 iii, 16, 18 post tergum peram iv, 10,
 2 datur lusus iii, 14, 12 merces i,
 17, 9 venia iii, Epil. 22. v, 3, 11
 data occasio ii, 8, 9 datum iii, 18, 14
 datæ partes iii, 18, 10 data possidere
 iv, 5, 10 dare malum i, 16, 2
 De conspectu fugere i, 16, 6 flamma
 lucernam accendere iv, 11, 1 de lu-
 cerna iv, 11, 13 mensa iii, 7, 21 fe-
 nestra i, 13, 3 reliquis una i, 31, 13
 tuo iv, 19, 26 de principatu decerta-
 re i, 30, 5
 Debere i, 17, 7 debet assignari illi v,
 2, 14 quicquid debui v, Prol. 2 de-
 bebatur votum illi v, 4, 2 debetur gloria
 mihi iii, Prol. 61 pars modestiæ ii, 1,
 8 debet dari iii, 14, 12. iii, Epil. 23
 debebunt hoc ascribere sibi iv, 3, 6
 commendari iv, Epil. 8 hoc debent
 agnoscere i, 22, 10 metuere i, 28, 1
 Debilis annis senecta iv, 2, 21 senio iii,
 Epil. 16
 Debitum flagitat mors iii, Epil. 19
 Decedens iv, 5, 3
 Decem debere dicit testis i, 17, 5
 Decepta aviditas i, 4, 5 deceptus Corvi
 stupor i, 13, 12
 Decernere quod patitur fides iii, Epil.
 26
 Decertare de principatu i, 30, 5
 Decidunt pennæ i, 3, 5 in foveam iii,
 2, 2 in puteum iv, 9, 3
 Decipit frons multos iv, 1, 16 dolo i,
 31, 6
 Declarat quales sitis v, 5, 39
 Decurrere vitam tristem iv, 1, 2 decur-
 rit i, 1, 8 ad patrem iii, 8, 9
 Decus patriæ iii, Prol. 55 solidum iv,
 23, 21 corporis i, 13, 7
 Dedecus naturæ i, 21, 11
 Dedi alteri iv, 4, 13
 Dedicans honori quid iii, Prol. 30
 Deditus studio iv, 21, 19 dedita lanæ
 iv, 5, 43
 Deductus in locum ii, 1, 5 deducta lis
 in forum iii, 13, 3
 Deesse ii, 8, 23. iii, 11, 5 deest faber
 labori iii, Epil. 7 mihi iii, 15, 8 defu-
 isse nocet v, 1, 8
 Defectus annis i, 21, 3 pilis v, 6, 2 de-
 ficiunt loca turbam v, 5, 12
 Deflectere a consuetudine iv, 13, 6
 Deformis iv, 5, 41
 Degere vitam i, 3, 2. i, 30, 6
 Degrvari onere iv, 21, 15
 Degrunnere v, 5, 27
 Dehinc i, 13, 5
 Dejectus juvenis ii, 1, 1
 Dein i, 19, 5. iii, 7, 3. iii, Epil. 4. v,
 2, 5
 Deinde i, 8, 3. i, 13, 5. iii, 5, 3. iii,
 10, 20. iv, 2, 26. iv, 5, 16. iv, 19, 6
 Delata crimina iii, 10, 47
 Delectat varietas ii, Prol. 10 delectari
 bibere v, 3, 9
 Delenire dolorem remediis iii, Prol. 44
 Delibare oscula matronarum iv, 23, 7
 Delibutus unguento v, 1, 12
 Delicatus gressus v, 1, 13 hortulus iv,
 5, 26
 Delicium iv, 1, 8
 Delictum fortunæ iii, 11, 6
 Deligere quædam iii, Prol. 40
 Delinquere iv, 10, 5
 Delirum ridere iii, 14, 3
 Deludit spes iii, 18, 15. v, 6, 7
 Demens iv, 4, 11
 Dementia i, 14, 14
 Demetrius Phalereus v, 1, 1
 Demittere caput in sinum v, 5, 16
 Demissus penis i, 29, 7
 Demonstrare versibus iii, 15, 18
 Demum : id demum iii, 11, 7 nunc de-

- mum i, 12, 13 tum demum i, 13, 12
 Denique (in sumnia) iii, Prol. 42
 Dens improbus iv, 8, 1 dentes avidi iv,
 6, 9 cariosi v, 10, 5 fulminei i, 21,
 5 dentibus rapere caseum i, 13, 11
 dente lœdere iv, 8, 6 appetere iv,
 8, 1
 Deorum pater i, 2, 13 genitor iii, 17,
 10. iv, 17, 23
 Dependentes cirri ii, 5, 13
 Deperditus inopia i, 14, 1
 Deplorare fata i, 9, 10
 Deponere factum i, 19, 4 onus naturæ
 i, 18, 5
 Depressi v, 4, 10
 Deprimere insentem iii, 10, 36 depres-
 sum corium in fluvio i, 20, 3
 Depugnare v, 2, 7
 Derepere ii, 4, 12
 Deridere ii, 5, 17. iii, 18, 4 derideri fa-
 bula quis potest iii, 6, 10 se iii, 18, 4
 turpiter i, 25, 2 derisuri v, 5, 26 de-
 ridendus senex iii, 14, 4
 Derisor iii, 14, 4
 Derisui esse i, 11, 2 ad derisum duci
 v, 7, 3
 Descende, amice iv, 9, 8
 Describi iv, 8, 2
 Deserere decus iii, Prol. 55 desertus
 viribus i, 21, 3
 Desiderare pretium meriti i, 8, 1 plau-
 sum iv, Prol. 20 legere iii, Prol. 1
 desiderari v, 7, 14
 Desidere ramis ii, 4, 21
 Desinere esse iii, Epil. 18 habere iv, 5,
 11
 Despicere i, 3, 12. i, 12, 14 despecti
 iii, 2, 1 despicit Tuscum mare ii, 5,
 10
 Destinare statuere iv, Prol. 1 destinata
 iv, 5, 27
 Destituit animus te v, 10, 8
 Destructa tunica ii, 5, 14 destringit cum
 contumelia i, 29, 2 destringere scripta
 iv, 7, 1
 Detracta pellis iv, 1, 7
 Deterritus respectu fabulæ v, 4, 7
 Detritum collum iii, 7, 16 nomen v,
 Prol. 7
 Devenire in locum iv, 9, 5
 Devocare ad perniciem i, 20, 2. iii, 5,
 1
 Devoluta tonitrua v, 7, 23
 Devorare quos i, 22, 7 vivos ii, 3, 5
 devoratum os i, 8, 4
 Devota vino iv, 5, 6
 Deus (pro Jove) i, 2, 28 Dea (Juno)
 iii, 18, 5 Dii gratulantes iv, 12, 4
 locuti v, 7, 24 Manes i, 27, 4 Deo-
 rum genitor iii, 17, 10. iv, 17, 22
 pater i, 2, 13 Deum convictus iv,
 23, 10 cxta iv, 23, 4 flamma iv, 11,
 12 ira iv, 11, 18 Diis iratis natus iv,
 19, 15
 Dexterâ fortis v, 2, 3
 Dicere iii, 3, 2 causam iii, 17, 6 sen-
 tentiam i, 10, 8 suum iii, 13, 2 ve-
 rum i, 10, 2 audere dicere iii, Prol.
 35 libere iv, 19, 14 dico tibi iv, 19,
 18 Dixi iv, 21, 26. iv, 24, 2 dixit
 debere i, 17, 5 dixit Sinon iii, Prol.
 27 habere v, 5, 9 dixerunt illi i, 24,
 8 dici student i, 27, 2 cur hoc diceret
 i, 30, 4 dicet aliquis iii, Prol. 51 dic-
 tamen iii, 7, 17 dixerim i, 14, 17
 dicitur invitasse i, 26, 3 dicere sapi-
 ens iii, 17, 11 sibi v, 9, 5 dictus
 Phalereus v, 1, 1 dicta hora iv, 24
 19 pecunia iv, 5, 46 dictum tempus
 iv, 11, 19 illis iv, 7, 25 falso iv, 7,
 18 in se i, 22, 10 dicta obscœna iii,
 11, 2 dictorum aliquid ii, Prol. 10
 dicet, qui me noverit iii, 1, 7
 Dies ascriptus iv, 11, 8 ludorum v, 7,
 19 advenit i, 16, 7 mutatur iv, 16, 5
 diei spatium ii, 8, 10 die toto ii, 4,
 20 diebus interpositis iii, 2, 12
 Difficile: nec est difficile iv, 17, 29
 Difficulus contineri iii, Epil. 29
 Diffuentes sudore multo iv, 24, 23
 Dignitas iv, 15, 3 pristina i, 21, 1
 Dignus malis iii, Prol. 43 memoria iv,
 Prol. 19 pœna v, 3, 13 memoriæ iv,
 20, 3 prœmium dignum iii, 5, 7
 Dilatio temporis iii, Epil. 12
 Diligens industria ii, Prol. 4
 Diligenter intueri iv, 1, 14 diligentius
 servare iii, 10, 23
 Diligere iii, 10, 9
 Dimissus irate iv, 24, 14 male iv, 24,
 18 dimittere cibum i, 4, 6 legatos
 iv, 17, 13 prœdam v, 10, 6 dimitti
 veto iv, 17, 30
 Diripere nummos ii, 7, 9
 Discedens iv, 3, 3 discedere iv, 11, 3
 Discere exemplis ii, 2, 2 prodesse iv,
 18, 6 quam sis iv, 4, 8
 Discernere notas iv, 23, 22
 Dispellere tenebras iii, 10, 42
 Dispersus rumor v, 5, 11
 Disserere fabulas iv, Prol. 12
 Dissidens ambitio iii, 10, 56 dissident
 potentes i, 30, 1 sententiis iii, 3, 12
 Dissimulare iv, 20, 2
 Dissolvere navem iv, 21, 10 dissoluti
 mores i, 2, 12

Distribuere æqualiter iv, 5, 9
 Distringit varietas iii, Epil. 3 (v. Destringere)
 Diversum genus i, 30, 7
 Dives v, 5, 4 et potens iii, 5, 6 onere ii, 7, 4 arca iv, 12, 2 aviditas ii, 1, 12
 Dividere dapem ii, 6, 15
 Divinabit quid omiserim iv, Prol. 5
 Divinæ domus honor v, 7, 38
 Divisum tergus ii, 1, 9
 Divitiarum cupiditas i, 27, 5 divitias habere iv, 21, 1. v, 4, 9 rapere, ibid.
 Diu iii, 13, 7
 Diutius i, 2, 16
 Divus Augustus iii, 10, 39 Divi iii, 17, 2
 Docebo cur sit inventum iii, Prol. 34 docet argumentum v, 3, 11
 Docilis solertia i, 28, 2
 Doctus habet divitias in se iv, 21, 1 labor ii, Epil. 15. iii, Prol. 26 doctiorem emendare v, 9, 5
 Documentum habere ii, 4, 26
 Dolens venator v, 10, 6 injuria iv, 24, 17 dolet, qui fert iv, 18, 1 doliturum amanti iii, 10, 16
 Dolon iii, 6, 3
 Dolor miscet vitam iv, 16, 10 dolorem delenire iii, Prol. 44 miscere i, 28, 10 dolore victus i, 8, 5 cum dolore exprimere vocem v, 5, 33 dolorem vindicare iii, 10, 28
 Dolosa ii, 4, 17 Vulpis i, 13, 11
 Dolus: dolum præmetuens i, 16, 4 dolo decipere i, 31, 6 doli irriti i, 23, 2
 Domare feras iii, Prol. 58
 Dominus ii, 5, 14. iii, 7, 22. iii, 19, 1 ovium iii, 3, 7 videt plurimum in rebus suis ii, 8, 20 domino præstare officium iii, 7, 8 satisfacere v, 10, 2
 Domesticæ rei curam impendere iii, Prol. 11
 Domus iv, 23, 20 Ætæ iv, 7, 12 angusta iii, 9, 6 cornæ ii, 6, 5 divina v, 7, 38 luxuriæ iv, 5, 44 polita iv, 5, 26 resonat apparatu iv, 24, 21 domus fama iii, 10, 17 domum abire iii, 2, 7 et iii, 19, 9 evertere iii, 10, 50 referri v, 7, 11 reversus iv, 14, 12 tueri iii, 7, 10 purgare alicui i, 22, 3
 Donare iv, 5, 39 nectar cui iii, 16, 14 ulli iv, 19, 13
 Donec ii, Epil. 19
 Donatio certa ii, 5, 22
 Dormire in cubiculo iii, 10, 22 non si nunt cantus iii, 16, 11

Dorso levare iv, 4, 4
 Dos libelli i, Prol. 3
 Dotes propriæ iii, 18, 13
 Draco iv, 19, 3
 Dubia res v, 2, 15 in dubium venire iii, 13, 7
 Dubitare i, 14, 15
 Ducere ævum sollicitum i, 31, 7 alampam v, 3, 2 catulos i, 19, 7 duci ad derisum v, 7, 3
 Dulcis liquor iv, 9, 6 benevolentia iii, 15, 16 caritas iii, 8, 13 libertas iii, 7, 1 mora iii, Prol. 59 dulce lucrum iii, Prol. 26
 Dum aggeras iv, 19, 23 constabit sanitas iii, Epil. 35 nihil habemus majus iv, 1, 13 portem i, 15, 10 dum dolorem vindicet iii, 10, 28 dum loquitur i, 9, 6 dum procedunt iii, 7, 15 dum ferret i, 4, 2 dum quærunt, dum concursant iii, 10, 21 dum sese volutat iv, 4, 2 dum non possit imitari iv, Prol. 16 dum sunt aliquæ reliquæ iii, Epil. 15 dum quæro iv, 4, 11 dum placo iv, 7, 4 dum manebit pretium literis iv, Epil. 6 volunt videri pares ii, 2, 6 non sint iv, 15, 10
 Dummodo absolvat iii, 9, 4
 Duæ dextræ tibias v, 7, 9 duæ laudes iv, 24, 13 partes iii, 13, 5 peræ iv, 10, 1
 Duo juvenes iv, 24, 22 Milites v, 2, 1
 Duplex libelli dos i, Prol. 3
 Durus pes i, 30, 10 dura cortex ii, 6, 12 miseria iv, 1, 3
 Duratum cor ii, Epil. 18
 Dux ii, 5, 23 duces murium iv, 6, 5

E.

E populo unus iii, 9, 5
 Ebibere i, 20, 5
 Ebrius error iv, 14, 13
 Ecce iv, 1, 11 venit ecce iii, 5, 6
 Edere fletus i, 9, 3 vocem i, 12, 12
 Educatus stercore i, 27, 11
 Effectu caret i, 20, 1 effectus impedire v, 8, 6
 Efferre quid iv, 21, 16 in lucem ii, Epil. 16
 Efficere iter brevis iii, 19, 6
 Effigies Temporis v, 8, 7 effigiem suam videre in liquore i, 12, 4
 Effodiens ossa humana canis i, 27, 3
 Effugere laqueos, muscipula iv, 2, 28 necem i, 22, 2
 Effugium reperire iv, 9, 2

- Effundere sarcinam iii, 15, 6
 Ego qui iii, 7, 6. iii, 12, 6 qui sum iii,
   Prol. 17 ego vero iii, 7, 11
 Egregium exemplum ii, 1, 11 melos iv,
   21, 2
 Egressa e cavo iii, 16, 17
 Eja in commune v, 6, 3
 Elapsus semel v, 8, 3
 Elegantia tegere, vel celare annos ii, 2, 4
 Elevare quid vetustate iii, 10, 7 verbis
   iv, 3, 5
 Eludere calumniam iii, Prol. 37 canes
   cursu i, 12, 9
 Emendare doctiorem v, 9, 5 aliquem
   ii, 5, 5
 Eminere cervice ii, 7, 4
 Emittere ore caseum i, 13, 10
 Emori sede arida i, 6, 8
 Emunctæ naris senex iii, 3, 14
 En iii, 11, 4
 Enatare iv, 21, 14
 Enim iii, Prol. 49
 Enimvero ii, 5, 21
 Enixa me mater iii, Prol. 17
 Epota amphora iii, 1, 1
 Eques iv, 4, 5. v, 7, 33
 Equester ordo v, 7, 30
 Equidem i, 1, 11. ii, Prol. 8. ii, 7, 11
 Equus iv, 4, 1
 Eradere curam habendi iii, Prol. 21
 Ergo i, 15, 9. iv, 7, 21
 Eripere conscientiam laudis ii, Epil. 11
   periculo suos i, 28, 11 alii prædam
   i, 4, 4 pennas suas i, 3, 8 eripere
   quem contumeliis iv, 17, 3
 Errare suspitione sua iii, Prol. 45 erras
   iii, 15, 12
 Error criminis iii, 10, 41 mortalium ii,
   Prol. 3 ebrius iv, 14, 13 stultus v, 7,
   30 turpis v, 5, 37
 Errorem solvere iv, 5, 33
 Eruere terram iv, 19, 1
 Erumpere ii, 8, 9
 Esca i, 28, 4 escam putare iv, 2, 24
   querere iii, 12, 2 scrutari iv, 17, 7
   esca se replere ii, 4, 19
 Esse non semper quod quid videtur iv,
   1, 16 difficile iv, 17, 29 dementia
   magnæ i, 14, 14 tanti iii, Prol. 4 inu-
   tilis i, 2, 23 par cui i, 19, 10 alicui
   obvius i, 29, 11 paucis bono, malo v,
   4, 12 derisui i, 11, 2 in numero iv,
   24, 16 estanimus abire iii, 7, 25 po-
   tare iii, 16, 13 licentia iii, 7, 25 mens
   mihî, notare iii, Prol. 49 est ita iii, 15,
   9 erit ille notus iii, 10, 58 fuerat fra-
   gor subito iv, 17, 24 solitus iv, 4, 1
 Esuriens i, 26, 6
 Et facilis mihî vindicta (sc. dixit) i, 29,
   10 Et dimisit, nec potuit i, 4, 6 et
   iv, 7, 26
 Etiam i, 21, 2. ii, Prol. 15. ii, 8, 13.
   v, 1, 6 simplices etiam iii, 10, 54
 Etiamsi i, 10, 2
 Evadere necem iv, 6, 4 puteo iv, 9,
   11
 Evagata inde feles ii, 4, 18
 Evellere capillos ii, 2, 10
 Eventus tristis iv, 6, 11
 Evertere contubernium fraude ii, 4, 5
   domum iii, 10, 50 quercum ii, 4, 9
 Eunuchus iii, 11, 1 Eunuchi, glabri iv,
   5, 22
 Evocare quem i, 2, 18. i, 11, 11
 Eutychus iii, Prol. 2
 Ex ara lucernam accendere iv, 11, 1 in-
   sidiis ii, 7, 7 populo nescio quis iii,
   9, 5 pretio iv, 5, 47
 Exaggerare opes iii, Prol. 25
 Exarare librum iii, Prol. 29
 Exaudiunt fabulæ v, Prol. 7
 Excedit animus terminum iii, Epil. 28
 Excipere fugientem i, 11, 6 excipit fe-
   rum sylvâ i, 12, 9 vices noctis spa-
   tium diei ii, 8, 10
 Excitare quem iv, 24, 27 excitatur vi-
   gor v, 7, 15 excitatus latibulis ii, 8, 1
 Excolere Deos iv, 11, 10
 Excusatum me velim huic iii, Prol. 48
 Executi v, 5, 19
 Executus hæc pluribus iii, 10, 59 ordi-
   nem iv, 20, 9
 Exemplum i, 3, 3 egregium et laudabile
   ii, 1, 11 justum iv, 7, 20 exempli ta-
   lis fabella v, Prol. 10 exemplum ascri-
   bere sibi iv, 3, 6 exponere iii, 10, 2
   pati suum i, 26, 12 exemplis conti-
   nere quem ii, Prol. 1 discere ii, 2, 2
 Exercere imperium unguibus i, 31, 12
   minas iii, 6, 11
 Exercitus mustelarum iv, 6, 1
 Exerit narratio, inveniri i, 12, 2
 Exhibere decus iv, 23, 24 fidem vocis iii,
   Epil. 9 molestiam cui iv, 7, 24
 Exigere ævum in tenebris iv, 19, 10
 Exigua materia iv, 24, 7
 Exire pastum ii, 4, 14
 Existimo iii, 10, 46 rogare cum v, 7,
   34 stultum iii, Epil. 20 vera v, 2, 0
   existimatur locutus iv, 1, 19
 Exitium fatale ii, Epil. 18 invenire i,
   31, 2
 Exitus noti i, 11, 9
 Exorare tempus breve i, 19, 6
 Exornare i, 3, 6 hominem veste iv, 21,
   24
 Expectare lanium iii, 15, 13 legatos iv,
   17, 35

Expectatio maxima iv, 22, 2 facit silentium v, 5, 15
 Expedire iv, 5, 14 rem i, 16, 2 expedi quid fecerim iii, 14, 5
 Experiendi gratia i, 14, 6
 Experts virtutis i, 11, 1
 Expertus contumeliam i, 3, 15 sum v, 2, 12
 Expetere i, 16, 2
 Expiari iii, 3, 11
 Expirans i, 21, 10
 Explere famem simo iv, 17, 5
 Explicare iv, 11, 15 caudam iii, 18, 8 fugam iv, 7, 15
 Exponere iv, 14, 4 breviter iii, 10, 2
 Exploranda veritas iii, 10, 5 explorato rege i, 2, 18
 Exprimere gemitum cui iv, 19, 22 vocem naturæ v, 5, 33
 Exta Deum iv, 23, 4
 Exterritus monstro iii, 3, 5
 Extollere nautas hilaritate iv, 16, 7
 Extrahere i, 8, 6. i, 20, 5
 Extremum spiritum trahere i, 21, 4 extremum agmen v, 1, 14
 Extricare nihil iv, 22, 4
 Extundere frontem calcibus i, 21, 9
 Exurit sol lacus i, 6, 7

F.

Fabellæ i, 2, 9. i, 5, 2. i, 26, 2. iv, 1, 20 mea iii, 3, 3 parva i, 15, 3 vera ii, 5, 6 talis exempli v, Prol. 10 admonet agere iii, 17, 13. discernit iv, 23, 22 fabellæ et fabulæ iv, 7, 22 per fabellas quæritur ii, Prol. 2
 Faber deest labori iii, Epil. 7 fabri officina iv, 8, 3
 Fabricare ratem iv, 7, 9
 Fabula iii, 13, 16 admonet iv, 4, 12 significat ii, 8, 27 brevis i, 10, 3 fabulæ respectus v, 4, 7 fabula derideri iii, 6, 10 fabulæ fictæ i, Prol. 7 fabulæ et fabellæ iv, 7, 22 fictæ arte ii, Epil. 13 fugatæ v, Prol. 8 inventæ cur iii, Prol. 33 fabulis capi iv, Prol. 10
 Fabulosa vetustas iii, 10, 7
 Facere iv, 3, 5. v, Prol. 4 alicui iv, 7, 21 convivium iii, 16, 4 favos iii, 13, 1 hæredem iv, 5, 7. impetum i, 29, 9 lucrum i, 23, 8. iv, 19, 26 ludos v, 5, 4. v, 7, 16 medicinam i, 8, 9. i, 14, 2 melius v, 5, 24 moram iv, 24, 26 nidum ii, 4, 1 quod monitus sis iii, 5, 8 satis v, 10, 2 se Regem iv, 13,

4 corporis tantum iii, 7, 5 tympana iv, 1, 7 viam pro semita illius iii, Prol. 38 facere silentium v, 5, 15 utile iii, 17, 12 tibi v, 3, 4 facere quid alicujus causa i, 22, 4 quid coram pluribus ii, 3, 5 factus locuples iv, 21, 6 facit parentes bonitas iii, 15, 17 faciebat v, 5, 30 faciunt v, Prol. 4 fac me gratulari iii, Epil. 27 Facerem mehercule, nisi i, 25, 7 factus calvus ii, 2, 11 nobilis i, 14, 12 sophus periculo iv, 16, 8 facere aquam turbulentam i, 1, 5 quid sit faciendum ii, 6, 9 quid fecissent delicio iv, 1, 9 quis fecerit iii, 13, 14 quo facto v, 5, 9
 Facies pulchra iii, 8, 3 serena iv, 16, 5 turpis iii, 4, 7 faciem vincere moribus iii, 8, 16 ad faciem serenam mutari iv, 16, 5
 Facilis vindicta i, 29, 10 facile v, 3, 6. v, 7, 3 facile præsidium iv, 6, 13 facile impetrare i, 19, 5 opprimere ii, 4, 10 vesi ii, 6, 13
 Facilius sustinere paupertatem iv, 21, 3 facilius comesse i, 20, 4
 Facinoris causa iv, 18, 5 pœna iii, 10, 32 facinori præluere iv, 11, 9
 Factionum partes i, 2, 4
 Fæx iii, 1, 2
 Falerna fæx iii, 1, 2
 Fallacia iii, 16, 10 ad fallaciam consilium vertere i, 31, 5
 Fallere ignorantes v, 2, 11 ignotos i, 11, 2 fallit spes iii, 5, 9 multum i, 23, 6
 Falsum crimen iii, 10, 18 testimonium i, 17, 6 falso dictum iv, 7, 18 falsæ laudes iv, 23, 23 falso nomine i, 14, 3
 Fama domus iii, 10, 17 æterna iii, Prol. 53 famæ tradere iv, Prol. 6 famam acquirere strophis i, 14, 4 assequi iii, 9, 3 consequi iv, 13, 5
 Famem explorare simo iv, 17, 5 fame coacta iv, 3, 1 consumtus i, 27, 8 cruciari iv, 17, 30 torquere quem i, 26, 9
 Familia iii, 7, 22. iv, 21, 23 convocata ii, 8, 26 concursant iii, 10, 24 solus est familia iii, 19, 1
 Farina se involvere iv, 2, 23 ut farina es iv, 2, 30
 Fas est iv, 11, 13
 Fascia nivea v, 7, 36
 Fastidiose recipi iii, Prol. 23
 Fastidire iii, 7, 23. iii, 16, 14 legere iv, 7, 2 pulmentarium iii, 7, 23
 Fatale exitum ii, Epil. 18
 Fateri esse dignum malis iii, Prol. 34

- Fatigare cælum perjurio iv, 19, 24
 Fatum invidum v, 6, 5 fati miseria iv, 1, 3 arbitrium iii, 18, 10 fatorum dictum tempus iv, 11, 19 fata deplo-
 ras i, 9, 10 fatis placet iv, 19, 13
 Favere labori alicujus ii, Epil. 8 vetustis v, Prol. 8 favit voluntas v, 6, 5
 Favor tenet mentes v, 5, 25 favore pravo labi v, 5, 1
 Fautores gratulantur v, 7, 29
 Favi forma iii, 13, 10 favos facere iii, 13, 1
 Fauce i, 8, 4 fauce improba i, 1, 3
 Fax ardens i, 28, 8
 Feles ii, 4, 2 et 4 felis catuli ii, 4, 24
 Felicitas submovet querelam ii, Epil. 14
 Feliciter! succlamare v, 1, 4
 Fenestra i, 13, 3
 Feriæ aliquæ venient iii, Prol. 8
 Ferre auxilium iv, 4, 3 malis iv, 18, 1 exitium corde durato ii, Epil. 18 bonum, malum i, 2, 29 nihil iv, 5, 16 præmium iv, 17, 32 cogi i, 21, 12 ferre carnem per flumen i, 4, 2 prædam i, 4, 4 ferre fiscos cum pecunia ii, 7, 2 saccos tumentes hordeo ii, 7, 3 graviter iv, 5, 31 indigne i, 21, 10, iii, 18, 1 ferri flatibus iv, 16, 6 ad fabellam v, Prol. 10 fertur locutus i, 27, 9 dixisse i, 10, 8 vulgo iii, 3, 2
 Ferrum omne iv, 8, 7 ferro incumbere iii, 10, 33 ferrum condere v, 2, 10 ferro trusitare ii, 7, 8
 Ferus iv, 4, 3, i, 12, 9 ferus (pro cervo) ii, 8, 14 (pro leone) i, 21, 8, ii, 1, 6 fera iii, 2, 15 feræ veloces v, 10, 1 feras domare cantu iii, Prol. 58 ter-
 rere i, 11, 5 ferarum Rex iv, 13, 4
 Fessus est cæde i, 11, 11
 Festinans iii, 19, 9 festinans abiit do-
 mum, ibid.
 Fetus: vide Fœtus
 Fictilis vulgi auctor iv, 14, 5
 Fictum iv, 20, 5 ficti joci iii, Prol. 37
 fictæ fabulæ i, Prol. 7 fictis causis opprimere quem i, 1, 15 fictæ arte
 fabulæ ii, Epil. 13
 Fidelis societas i, 5, 1
 Fides iii, Epil. 9 jurisjurandi iii, 10, 40
 incorrupta iv, 13, 8 pacta iii, 13, 17
 rara iii, 9, 1 fidem advocare iv, 5, 20
 amittere i, 10, 2 exhibere vocis iii,
 Epil. 9
 Fiduciam arripere v, 7, 2
 Fieri solet iii, 9, 5 vidit v, 5, 22 fit
 turba v, 5, 25 fiet longior usus iii,
 Epil. 13
 Filia turpissima iii, 8, 2 filiæ tres iv,
 5, 3
 Filius insignis pulchra facie iii, 8, 3 fili-
 us fortunæ iv, 12, 5
 Fimus turpis iv, 17, 5
 Fingere capillos ii, 2, 8 effigiem v, 8, 7
 partes iv, 14, 8 finxit Æsopus iv,
 16, 2
 Finitur malum i, 18, 7
 Firmiores catuli i, 19, 7
 Fiscii ii, 7, 2
 Flagellum iii, 6, 6
 Flagitare debitum iii, Epil. 19 præmium
 i, 8, 10 validius i, 19, 8
 Flagitia mulieris iii, 10, 14
 Flammis circumdare arborem i, 28, 9
 flamma deum iv, 11, 12
 Flatus tibicinis v, 7, 14 flatus secundi
 iv, 16, 6
 Flebiles gemitus ciere i, 18, 3
 Flere casus ii, 7, 10 servitutum i, 2, 6
 Fletus graves edere i, 9, 3
 Flexus noti ii, 5, 17
 Florere legibus i, 2, 1
 Flumen Nilus i, 25, 3
 Fluvius i, 20, 3
 Fodere cubile iv, 19, 1 terram ii, 4, 8
 Fœcunda novies iii, Prol. 19
 Fœdus icere i, 31, 8
 Fœminæ (hircorum) iv, 15, 3
 Fœtus canis i, 19, 4 fœtum ponere ii,
 4, 3
 Fons certus veritatis iii, 10, 43
 Foras prodire ii, 4, 22 protrudi v, 7, 39
 trudi v, 5, 35 vadere iv, 17, 12
 Foret iii, 10, 13, v, 5, 10
 Forma (Pavonis) iii, 18, 11 favi iii, 13,
 10 data iii, 18, 11 humana iv, 24,
 24 formam corrumpere iii, 8, 15
 Formica iv, 23, 1
 Formosus iii, 8, 6 grex i, 3, 7 formosa
 filia iv, 5 formosi sæpe pessimi iii,
 4, 6
 Fors iii, Prol. 51
 Forsan ii, 4, 7
 Fortasse iii, Prol. 8
 Forte i, 2, 17, ii, 1, 4, iii, 8, 5, iii, Epil.
 4, v, 6, 1, v, 7, 6 occurrere iii, 7, 3 vi-
 derat i, 7, 1
 Fortis v, 10, 1 dextera v, 2, 3 re se-
 cunda v, 2, 15 forti viro invisæ opes
 iv, 12, 1 fortis i, 5, 8 fortes i, 21,
 10 fortior iii, 7, 6
 Fortiter tuentes iii, 10, 37 fortius assue-
 tam vicem præstare iii, Prol. 14
 Fortitudo (hircorum) iv, 15, 6
 Fortuna tota iv, 5, 8 aufert sensum i, 7,
 4 tribuit honorem, ibid. Fortunæ

filius Plutus iv, 12, 5 vicem gemens
 v, 1, 6 fortunam pudet criminis ii,
 Epil. 19 ad fortunam offendere iv,
 14, 6 de fortunis queri iv, 16, 1 for-
 tunæ delictum iii, 11, 6
 Fortuitum contubernium ii, 4, 4
 Forum iii, 13, 3 per forum redire iii,
 19, 6
 Fovea iii, 2, 2. i, 17, 8 fovea sese libe-
 rare iii, 2, 10
 Fovere sinu iv, 18, 3
 Fræna spumantia iii, 6, 7 frænos pati
 iv, 4, 9 frænum solvere i, 2, 3
 Frænare impetum iv, 24, 7
 Frigor iv, 23, 24
 Frangere tibiam v, 7, 8 frangi iv, 14, 6
 Frater, salve i, 29, 5 fratris artus iv, 7,
 15 joci iii, 8, 7
 Fraudare natos lacte iii, 15, 8 superos
 thure iv, 19, 19
 Fraudatus iv, 24, 17
 Fraudator i, 16, 1
 Fraudis merces i, 17, 9 fraudem mo-
 liens iv, 9, 7 fraude turpi innotescere
 i, 10, 1 fraudibus impugnari iii, 10
 53
 Fraude evertere contubernium ii, 4, 5
 Fremit rumor v, 7, 21
 Frequentare aras iv, 23, 12
 Freta Ægea iv, 7, 19
 Frigora iv, 23, 19
 Frivola aura v, 7, 1 insolentia iii, 6, 8
 Frons : frondis parum ii, 8, 22 frondem
 affert bubulcus xxviii, 11
 Frons comosa v, 8, 2 prima decipit iv,
 1, 17 frontis severitas iv, 7, 4 fron-
 tem extundere calcibus i, 21, 9
 Fructus apum iii, 13, 15 olivæ iii, 17,
 9 fructum capere iv, 5, 6 fructum ca-
 pere ex labore iv, 19, 8 fructu hono-
 rem vendere iii, 17, 7
 Frugi iv, 5, 5
 Frui datis iv, 5, 10 gaudio iv, 14, 16
 gloria iv, 15, 4 rebus iv, 23, 8 reli-
 quiis i, 22, 6 diutius iii, Epil. 14
 frui quæ laudas iii, 7, 26
 Frusta iii, 7, 22
 Frustra i, 2, 25. i, 26, 10. iii, Epil. 17
 gemere iii, Prol. 60
 Frutice contegere quem i, 11, 4
 Fuci recusant iii, 13, 17
 Fugam explicare per iv, 7, 15
 Fugare rostris i, 3, 9
 Fugatæ fabulæ v, Prol. 8
 Fugax v, 2, 15
 Fugere iv, 6, 3 Milium i, 31, 3 mor-
 tem cuius iii, 9, 3 necem ii, 8, 2 vi-
 ribus tantis v, 2, 12 metu i, 11, 15

de conspectu i, 16, 6 per campum i,
 12, 8 fugit imprudentiam iv, 5, 48
 fugientes excipere i, 11, 6
 Fugitare i, 2, 26
 Fulmen quassare iv, 17, 23
 Fulminei dentes apri i, 21, 5
 Fundare aedes iii, 9, 2
 Funditus evellere ii, 2, 10
 Funestum scelus iii, 10, 50
 Funeri circumcidere impensam iv, 19,
 25
 Fur i, 6, 1. iv, 11, 1 nocturnus i, 23, 3
 fures iii, 7, 10
 Furens iii, 10, 25
 Furfures iv, 17, 4
 Furor pugnantium i, 30, 11
 Furtim i, 2, 27
 Furti crimen i, 10, 4
 Fustes congerere iii, 2, 3 fustibus pro-
 pulsi iv, 17, 12
 Fusa aqua i, 14, 7
 Futilis lingua v, 2, 10 futilis iv, 17, 33
 Futurum i, 6, 9

G.

Galli Cybebes iv, 1, 4
 Gallinaceus pullus iii, 12, 1
 Garrulus iii, 19, 7 garrula iii, 16, 10
 Gaudens pecore iv, 5, 43 gaudere parce
 iv, 16, 9 se contentum ii, 7, 11 lau-
 dari i, 13, 1
 Gaudens ferus ii, 8, 14
 Gaudium donationis ii, 5, 22 gaudium
 hæredis avarus iv, 19, 18 pravum iv,
 14, 16 et dolor miscet vitam iv, 16,
 10
 Gelu rigens iv, 18, 2
 Gemere frustra iii, Prol. 60 gemens
 multum v, 7, 10 tacite v, 1, 6
 Gemina sidera iv, 24, 9
 Gemitum exprimere iv, 19, 22 gemitus
 flebiles ciere i, 18, 3. iv, 22, 1
 Gemmea cauda iii, 18, 8
 Generosus impetus i, 29, 9
 Genitor Deorum iii, 17, 10. iv, 17, 22
 Gens Threissa iii, Prol. 56
 Genus proprium i, 3, 10 fabularum iii,
 Prol. 33 jocosum iv, 7, 2 quæstus iv,
 21, 6 Æsopi ii, Prol. 7 spectaculi v,
 5, 9 spectatorum v, 7, 13 vitæ iii,
 Prol. 33 contentum v, 3, 8 diversum
 i, 30, 7 inerme i, 31, 6 masculum iv,
 14, 14 pavidum i, 2, 15 vetustum iv,
 Prol. 13 utrumque iii, 13, 4 generi
 tribuitur gloria ii, Epil. 4
 Gerere multum decoris corpore i, 13, 7

Gignere iii, 15, 14
 Glabri iv, 5, 22
 Gladium stringere v, 2, 5 gladio transigere pectus iii, 10, 27
 Gloria solennis iii, Prol. 61 stulta iii, 17, 12 vana iv, 15, 4 gloriæ auctoritas iv, 24, 10 gloriam jactare verbis i, 11, 1 tribuere virtuti ii, Epil. 4 quibus gloriam fortuna tribuit i, 7, 3
 Gloriarum alienis i, 3, 1 gloriantis fratris joci iii, 8, 7
 Gloriosus iv, 23, 11
 Graculus i, 3, 4
 Gradus concitus iii, 2, 11 quietus, placidus ii, 7, 6
 Græcia literata iii, Prol. 54 Græciæ quos opponat, habet Latium ii, Epil. 9
 Graii iv, 7, 11
 Granum congerere iv, 23, 16
 Gratia par refertur iii, 2, 1 gratiæ subscribere iii, 10, 57 gratiam corrumpere iv, 24, 18 rependere ii, Prol. 12 in gratiam redire secum v, 3, 6
 Gratias agere ii, 8, 15 gratia auctoritatis v, Prol. 3 consolandi iii, 18, 5. iv, 16, 2 experiendi i, 14, 6
 Gratis anhelans ii, 5, 3
 Gratulari judicio iii, Epil. 27 gratulantes Dii iv, 12, 4 fautores v, 7, 29
 Gratus stultis i, 23, 1 gratum est i, 22, 5 gratior propter fructus iii, 17, 9
 Gravati sarcinis ii, 7, 1
 Gravis casus i, 21, 2 alapa v, 3, 2 contumelia i, 29, 2 vitiiis pera iv, 10, 2 res iii, Prol. 51 grave onus insuetis i, 2, 7 pondus ii, 6, 10 graves fletus i, 9, 3 gravi morbo confectus i, 14, 5 gravi casu concidit v, 7, 7
 Graviter ferre iv, 5, 31
 Gressus delicatus et languidus v, 1, 13
 Grex Pavonum i, 3, 7 gregis principatus i, 30, 5 grex tener ii, 4, 14
 Gruis i, 8, 7
 Gubernator iv, 16, 8
 Gulæ credere i, 8, 8
 Gustare i, 26, 6
 Gyrus similis iii, Epil. 25

II.

Habendi cura iii, Prol. 21 habere aliquid operis residui iii, Epil. 5 arcum tensum iii, 14, 10 divitias in se iv, 21, 1 majus nihil iv, 1, 13 oculos centum ii, 8, 18 filiam iii, 8, 2 signum iv, 6, 7 multum luctus i, 12, 15 pecora iii, 3, 4 quo se oblectent iii, Prol. 32 quos opponamus cui ii, Epil.

9 res iv, 5, 11 vocem i, 13, 8 habent insidias blanditiæ i, 19, 1 non cerebrum i, 7, 2 habere documentum ii, 4, 26 nihil iv, 23, 15 habent divitias v, 4, 9 genus spectaculi v, 5, 9 plus iii, 5, 4
 Habitu suo vitam degere i, 3, 2
 Habitu similis alicui iv, 15, 8
 Hac re probatur i, 13, 13
 Hærare in portis iv, 6, 8 vado iv, 9, 12 fauce Lupi i, 8, 4
 Hæres proximus iii, 10, 12 hæredis gaudium iv, 19, 18 hæredem facere iv, 5, 7
 Hariolus iii, 3, 1 currere ad hariolos iii, 3, 6
 Haud iii, 2, 16
 Haustus i, 1, 8
 Hebrus iii, Prol. 59
 Hercules iii, 17, 4. iv, 12, 3 sanctus v, 4, 1
 Hercule i, 1, 12 me Hercules iii, 17, 8
 Heu i, 30, 3
 Heus i, 23, 5. ii, 5, 21. iii, 14, 6
 Hic est Menander v, 1, 17 hac re iv, 10, 4 hoc (de margarita) iii, 12, 4 hoc quoque iv, 7, 17 hoc quo iii, Epil. 11 argumento ii, 7, 13 hæc inter ii, 8, 20 hoc locuti modo iv, 1, 9 hæc edidit rex i, 14, 13
 Hic tum v, 10, 6 (pro, tum) i, 14, 5. ii, 8, 5 hic, illic iv, 7, 16
 Hilare convivium iv, 24, 20
 Hilaritate extollere iv, 16, 7
 Hinc i, 2, 4. iv, 4, 3
 Hippolytus iii, 10, 3
 Hircus iv, 9, 12 hirci iv, 15, 2
 Hispidus sus v, 10, 4
 Historia iv, 6, 2
 Hodie iv, 11, 12. iv, 24, 16
 Homo ii, 5, 19. iv, 9, 1 unus iv, 5, 49 bilinguis ii, 4, 25 doctus iv, 21, 1 improbus i, 16, 1. i, 31, 1 malus i, 19, 1 meus v, 7, 32 perturbatus iv, 24, 27 homini accessum dare ii, 1, 10 homini capillos legere ii, 2, 7 homini nihil utilius, quam iv, 13, 1 hominis auxilium iv, 4, 4 contumelia iv, 17, 3 curam aggravare iii, 3, 13 hominis solertia iv, 5, 49 hominem non visum se sensit iii, 19, 11 quaro iii, 19, 9 exornavit iv, 21, 24 prosequuntur plausu v, 5, 21 hominum sator iii, 17, 10 tectum ii, 8, 7 vita iii, Prol. 50 mores, ibid. tenuitas ii, 7, 13 notæ iv, 23, 22
 Homines cauti i, 25, 1 inter homines iv, 24, 1
 Honor et gloria i, 7, 3 honos tributus

iv, 24, 2 honor divinæ domus v, 7,
38 honoris via patet ii, Epil. 3 hono-
ri tuo dedicans hoc iii, Prol. 30 hono-
rem fructu vendere iii, 17, 7
Hora dicta iv, 24, 19 horæ momentum
iii, Prol. 5 in horas singulas iii, 15,
13
Hordeum vile ii, 7, 9 hordei reliquæ v,
4, 3 hordeo tumentes sacci ii, 7, 9
Horrendus impetus i, 11, 10
Horrida tempestas iv, 21, 9
Hortari i, 18, 4
Hortuli delicati, venusti iv, 5, 26. iv, 4,
34
Hospitium præstare cui tempore adverso
ii, 8, 16
Hostia major iii, 3, 11
Hostile corpus i, 21, 8
Hostis i, 28, 10. iv, 4, 5 callidus iv, 2,
29 illis, qui me læserunt iii, 2, 19
hostium clamor i, 15, 5 ab hostibus
capti iv, 6, 8
Humanitati se accommodare iii, 16, 1
Humanus sanguis v, 3, 9
Humanam supra formam iv, 24, 24
Humano capite iii, 3, 5
Humana ossa i, 27, 3
Humerus ii, 5, 12
Humiles nati i, 27, 2 laborant ubi po-
tentes dissident i, 30, 1 humiles me-
tuere i, 28, 1
Humus æstuans ii, 5, 16 humi jacere i,
18, 3
Hydrus i, 2, 24
Hyems: in Hyemem iv, 23, 16

I.

Jacens lupo in fovea i, 17, 8
Jacentis miserita est iii, 15, 15
Jacere humi i, 18, 3
Jaces iv, 2, 30 merito i, 27, 9 o quanta
res iii, 12, 3
Jacens amphora iii, 1, 1 jacet confectus
morbo i, 14, 5 leo spiritum extremum
trahens i, 21, 4
Jacuit rupto corpore i, 24, 10
Jacent regna iv, 7, 13
Jactans basia v, 7, 28 frustra iii, 7, 22
gloriam i, 11, 1 meritum inane im-
prudens i, 22, 12 quod tegere
debet pudor iv, 23, 14 se formosum
iii, 8, 6
Jactare tintinnabulum ii, 7, 5
Jactitare officium ii, 5, 16
Jactis telis iv, 4, 5
Jam iii, Prol. 27. iii, 10, 10. iii, Epil.
18. v, 5, 25 jam nunc iv, 20, 6 jam

curabo sentiat v, 2, 6 pridem v, Prol.
2
Janua iii, 10, 20 ad januam iv, 24, 30
Ibant ii, 7, 1
Ibi dum i, 12, 5 stans iii, 3, 14
Icere fœdus i, 31, 8 ictus i, 21, 6
Id denum homini turpe est, quod me-
ruit pati iii, 11, 7
Idem ille iv, 24, 4
Ideo iv, 23, 15 nec ideo ii, 8, 11
Igitur i, 25, 5. i, 2, 27. ii, 7, 10
Ignavis jocus esse i, 21, 2
Ignavus sanguis i, 29, 11
Ignis noster iv, 11, 9 ignem quærere
iii, 19, 3
Ignorans ipsum v, 1, 10 ignorantes fal-
lere v, 2, 11
Ignotus locus i, 14, 2 ignotos fallere i,
11, 2 ignotum onus iii, 15, 5 igno-
tum canticum v, 7, 25
Ilium iii, 10, 4
Ille molestus iii, 19, 10 cinædus ille v,
1, 15 illa contra iv, 8, 5 ille insolens
i, 11, 12 mœstus ille iv, 4, 10 ille
stultus i, 13, 9 illius interesse iv, 24,
26
Illic iv, 7, 15 illuc abiturus iv, 19, 16
Illicere pretio quem i, 8, 6
Illidere corticem super scopulum ii, 6, 12
Illudens eques v, 7, 32
Illiteratus plausus iv, Prol. 20
Ima quercus ii, 4, 3
Imbres pati iii, 7, 12
Imitari dum non possit, obtrechet iv,
Prol. 16 potentem i, 24, 1 vocem
v, 5, 17 similis v, 5, 3
Immanes gemitus iv, 22, 1
Immiscere se gregi i, 3, 7
Immittere se in puteum iv, 9, 10
Immodicæ argutiæ offendent iv, Epil. 3
Inmolare verrem v, 4, 1
Inmolari iv, 23, 4 dentibus iv, 6, 9
Impar duabus ii, 6, 8 virtute iv, 15,
17
Impedire v, 8, 6 cornibus impeditus i,
12, 10
Impendere curam rei domesticæ iii,
Prol. 11 impensam circumcidere fu-
neri iv, 19, 25
Imperium improbum v, 1, 2 exercere
i, 31, 12
Impetrare aditum iv, 17, 21 barbam iv,
15, 1 veniam iii, Epil. 22 facile i,
19, 5
Impetus iræ iii, 10, 25 horrendus leo-
nis i, 11, 10 generosus i, 29, 9 ira-
tus iii, 2, 14 impetum frænare iv, 24,
7 impetu veloci fugere i, 16, 6 im-
petus tenere fluminis iii, Prol. 59 im-

- petum cuius vindicare iv, 7, 20
 Impingere lapidem cui iii, 5, 7
 Implere amicis denum iii, 9, 7 implet rumor Athenas iv, 5, 13 inpletur venter iii, 7, 24
 Implicat error iii, 10, 41
 Imponere clitellas i, 15, 8 peras iv, 10, 1 pœnas iv, 17, 29 imposuit canticum cui v, 7, 26
 Importare luctum cui i, 28, 6
 Improbitas aufert prædam i, 5, 11
 Improbis i, 8, 1. iii, 11, 1. ii, 1, 4 dens iv, 8, 1 homo i, 31, 1. i, 16, 1 improba (mustela) i, 22, 9 improbum animal (musca) v, 3, 8 improba fauce i, 1, 3 improborum successus plures allicit ii, 3, 7 improbum imperium v, 1, 2 improbis prodesse iv, 18, 6
 Imprudens audacia iii, 5, 9 imprudens peccat iii, 13, 8 imprudens decidit iii, 2, 2 imprudentes i, 22, 12
 Imprudentia multorum iv, 5, 48
 Imprudentiæ veniam dare iv, 19, 5
 Impudens avis i, 3, 8
 Impudentiæ quæstus i, 14, 18
 Impugnari fraudibus iii, 10, 53
 Impune abire i, 8, 3 lædi i, 21, 9. iv, 4, 13
 Imputare beneficium cui i, 22, 8
 In conspectum prodire v, 7, 22 fabellas transferre iii, Prol. 36 hyemem iv, 23, 16 hoc iv, Prol. 2 horas singulas iii, 15, 13 plausus consurrectum v, 7, 28 se dictum i, 22, 10 sublime tollere ii, 6, 4 conspectu venire v, 1, 15 numero esse iv, 24, 16 periculo esse ii, 4, 13 sylvis vita aspera iii, 7, 12 in vitam incumbere iii, Prol. 22 in cætum recipi iii, Prol. 23 in foveam decidere iii, 2, 2 in puteum decidere iv, 9, 3 in chartas transferre iv, Prol. 18 in eundem locum venire iv, 9, 5 in quæstus iv, 1, 4 in perniciem iv, 7, 11
 Inanis superbia i, 3, 4 inane meritum i, 22, 12
 Incensus crimine iii, 10, 18
 Incidere in Latronem v, 2, 1
 Incipit ingredi v, 7, 17 narrare i, 6, 2 orare i, 28, 5
 Incitatus i, 1, 4
 Incola stagni i, 6, 6
 Incolumis iv, 23, 20 Roma v, 7, 27 incolume caput i, 8, 12 incolumes nati i, 28, 12
 Incommodum v, 3, 10
 Inconveniens corpus iii, 13, 6
 Incorrupta fides iv, 13, 8
 Increpans Mulam iii, 6, 1
 Incumbere ferro iii, 10, 33 in vitam iii, Prol. 22
 Inde ii, 5, 17. iv, 14, 1
 Indicare i, 15, 3
 Indignari i, 24, 9. i, 29, 5. iv, 15, 2
 Indigne ferre i, 21, 10. iii, 18, 1
 Indignus locus iii, 12, 3 indignos adjuvare i, 8, 2
 Inducere ad legendum iii, Prol. 62 verbis ii, 6, 14
 Industria diligens ii, Prol. 4
 Inedia consumti ii, 4, 23
 Ineptum opus iv, 20, 7
 Inerme genus i, 31, 6
 Iners somnus iii, Prol. 55 inertes Fuci iii, 13, 2 fugitant i, 2, 26
 Infelix i, 12, 13. ii, 8, 6. iv, 1, 1
 Inferior i, 1, 3
 Inferre causam iurgii i, 1, 4
 Infesta cornua i, 21, 7
 Inficere manus iv, 7, 16
 Inflare pellem i, 24, 4 sese validius i, 24, 10
 Infundere opus ceris iii, 13, 9
 Ingemiscere i, 13, 12
 Ingenium iii, Prol. 4. iv, Epil. 7 viri v, 1, 11 quantum valet i, 13, 13 sævum iv, 7, 14 ingenio condere famam iii, Prol. 53 ingenio statuam ponere ii, Epil. 1
 Ingrata i, 8, 11
 Ingravantes anni v, 10, 3
 Ingredi v, 7, 17
 Inhospitalis Pontus iv, 7, 10
 Injecta illi cupiditas i, 27, 5
 Initio i, 18, 7
 Injuria vetus i, 21, 6 vindicanda iv, 17, 26 injuriæ addere contumeliam v, 3, 5 patiens i, 5, 3 injuria dolens iv, 24, 17 ab injuria tutæ i, 31, 9
 Injusta nex i, 1, 13
 Innocens i, 1, 15. iii, Epil. 23 fœmina iii, 10, 38
 Innotescere fraude i, 10, 1
 Innoxius viator ii, 1, 4
 Inopia perditus i, 14, 1
 Inops, potentem dum vult imitari, perit i, 24, 1
 Inquinare lignum contumelia i, 2, 21 inquinari sanguine i, 29, 11
 Inquit i, 1, 5. iv, 8, 6. iv, 12, 7 inquis iii, Prol. 4
 Inscia iv, 9, 3
 Insectari iii, 11, 3
 Insecuta nox iii, 2, 7
 Inserere rostrum lagonæ i, 26, 8
 Insidiæ hostis iv, 2, 29 insidias habent blanditiæ i, 19, 1 ex insidiis advolare ii, 7, 7

- Insidiosus aper ii, 4, 9
 Insignis pulchra facie iii, 6, 3 opera i, 11, 14
 Insilire i, 2, 20
 Insitivi liberi iii, 3, 10
 Insolens i, 11, 12 fiducia v, 7, 2
 Insolentia frivola iii, 6, 8 insolentia noxiorum iii, Epil. 31
 Insons iii, 10, 36
 Inspicere speculum iii, 8, 5
 Instans nex i, 22, 1. ii, 8, 2 partus i, 18, 2 perniciēs i, 30, 3
 Instrumentum rusticum iv, 5, 24
 Insuetis onus grave i, 2, 8 insueta vox i, 11, 5
 Insula iv, 21, 8
 Insulsum iv, 7, 17
 Insultare cui i, 21, 11
 Integritas sincera iii, Epil. 30 integritatis testes iii, 11, 5
 Intelligere i, 12, 13 causam iii, 14, 8 errorem v, 7, 30 me iii, 12, 8 quod iv, 1, 17 rem ii, 5, 19 pulchre iv, 20, 2
 Intempestive iii, 19, 12
 Intendere cutem i, 24, 6
 Inter capellas iii, 15, 1 feras iv, 13, 7 aras morari iv, 23, 5 eadem ii, 7, 8 homines iv, 24, 1 lacrymas iv, 16, 4 manus sublatus v, 7, 10 quos inter v, 5, 8 inter hæc ii, 8, 20 inter reliquas merces pendere iii, 4, 2
 Intercipere laudem iv, 12, 2
 Interdicere ne iv, 11, 20
 Interdiu iii, 7, 18. iii, 16, 5
 Interesse illius, ne iv, 24, 26
 Interficere i, 9, 7. iv, 4, 6
 Interior angulus iv, 1, 18
 Interponere quid ii, Prol. 9 nomen v, Prol. 1 sidera iv, 24, 9 interpositis diebus iii, 2, 12
 Interpretari iv, 5, 32
 Interrogare i, 24, 5. i, 30, 4. iii, 17, 6
 Intervenire ii, 1, 2
 Intima spelunca iv, 19, 3
 Intrare ad præsepia v, 9, 2 januam iii, 10, 21 limen Musarum iii, Prol. 16
 Intritus cibus i, 26, 7
 Intueri nānias iv, 1, 14
 Intueri pugnam Taurorum i, 30, 2
 Invenire iii, 12, 6. iv, 17, 8 carbonem v, 6, 6 thesaurum i, 27, 4 pectinem v, 6, 1 exitum i, 31, 2 pretium v, Prol. 5 ubi accenderet iii, 19, 4 opp. perficere iv, 20, 8 inveniri i, 12, 2 inveniuntur contrarii iv, 11, 17 formosi iii, 4, 6 inventuri mortuam iii, 2, 8 cur inventum sit fabularum genus iii, Prol. 33
 Invicem ii, 2, 7. iii, 8, 9. iii, 7, 3
 Invidia ii, Epil. 7 magna iii, 8, 10 mordax v, Prol. 9 invidia tangi i, 24, 3 invidiæ cedere iii, 9, 4
 Invidium fatum v, 6, 5
 Invisus iv, 23, 11 invisæ opes iv, 12, 1 invisæ munera iv, 11, 6
 Invitare cognatos iv, 24, 16 ad cœnam i, 26, 4. iv, 14, 10 præmio v, 5, 5
 Invitum coëgit pati iv, 4, 9
 Involvere ingenium iv, 7, 14 se farina iv, 2, 23
 Inutilis i, 2, 23
 Jocari ii, 5, 23. iii, 4, 3 fabulis i, Prol. 7
 Jocularē iv, 1, 12
 Jocunditas tibiārum iv, 19, 21
 Jocundus odor iii, 1, 3
 Jocus esse alicui i, 21, 2 jocus narrantis ii, Prol. 5 gloriantis fratris iii, 8, 7 jocorum genus iv, 7, 2
 Ipse dominus ii, 8, 20 dies v, 7, 19
 Jupiter iv, 11, 16. v, 8, 4 ipso ab sermone iv, 21, 22 ipsa expectatio v, 5, 15 schola iii, Prol. 20 vita iii, Prol. 50 illud ipsum iv, Prol. 6 ipsi principes v, 1, 4 ipsum ignorans v, 1, 10
 Ira Deum iv, 11, 18 furens iii, 10, 25 iram reprimere i, 29, 10
 Iracundi iv, 4, 12
 Irascaris nolo iv, 19, 14 irascitur iii, 8, 6
 Irate dimissus iv, 24, 14
 Iratus impetus iii, 2, 14 sonipes fero iv, 4, 3 iratis Diis natus iv, 19, 15
 Ire, redire ii, 8, 12
 Ire gravatum sarcinis ii, 7, 1
 Irridens v, 3, 3 mala i, 9, 9
 Irrigatus nectare venas iv, 14, 11
 Irriti doli i, 23, 2
 Ista munera iv, 11, 5 benignitas i, 23, 7
 Ita sic ii, Prol. 12 ita iv, 5, 48. iv, 11, 12 est iii, 15, 9 ita nunc iv, 4, 9. iv, 17, 35
 Itaque i, 27, 7
 Iter brevius, longius iii, 19, 5 simulare ad villam iii, 10, 19
 Iteratur canticum v, 7, 32
 Itidem iii, 8, 3
 Jubit me benignitas vigilare i, 23, 7 vocem premere i, 11, 12 excuti v, 5, 19 repeti v, 7, 31 occidi ii, 8, 26 combibere jussit i, 14, 9 poni v, 4, 3 admirare iii, 10, 22 ascribi iv, 17, 16

Judex iii, Prol. 42 sedit i, 10, 6 judices petunt adjuvari ab Augusto iii, 10, 39 judice Vespa iii, 13, 3 quales judices v, 5, 38
 Judicare dignum memoria iv, Prol. 19
 Judicat sententia iii, 10, 6 livor iv, 20, 1 judico dignum pœna v, 3, 13
 Judicium iv, 17, 32 erroris v, 5, 2 sincerum iii, Prol. 63 judicio gratulari iii, Epil. 27
 Jugulare v, 4, 6
 Jugum temperare flagello iii, 6, 6
 Jugum nemoris iv, 7, 6 Pierium iii, Prol. 17
 Jumenta iv, 5, 24
 Juno iii, 18, 1
 Jupiter i, 6, 5. iii, 17, 6. iv, 10, 1. iv, 11, 1. v, 8, 4 magnus iv, 17, 13 pater Deorum i, 2, 13 summus iv, 19, 12 tonans iii, Prol. 18
 Jurgium petulans iii, 11, 2 jurgii causam inferre alicui i, 1, 4
 Jurisperiti iv, 5, 14
 Jus neglectum iv, 5, 20 simile i, 26, 2 jura sancta iv, 13, 8
 Jurisjurandi fides i, 8, 7. iii, 10, 40
 Jussus parare iii, 19, 2
 Justum exemplum iv, 7, 20 quanto justius iii, Epil. 23 tanto justius, quanto iv, Epil. 8
 Juvant te fabellæ iv, 7, 22
 Juvencus ii, 1, 1
 Juvenis pulchra ii, 2, 5 juvenes duo iv, 24, 22

L

Labare iv, 13, 9
 Labi favore pravo v, 5, 1
 Labor doctus ii, Epil. 15. iii, Prol. 26 deest fabro iii, Epil. 7 laboris quantum ii, 8, 24 labore mortuus iv, 1, 6 labori alicujus favere ii, Epil. 8 ex labore fructum capere iv, 19, 9
 Laborare nihil iv, 23, 8 validius iii, 11, 4 laborant humiles i, 30, 1 laborare i, 22, 6
 Lac iii, 15, 8
 Lacerare i, 1, 13 morsibus i, 12, 11. ii, 3, 1
 Lacerare quem iv, 23, 18
 Lacrymæ vectorum iv, 16, 4
 Lacus i, 6, 7
 Lædendi mens v, 3, 7 lædere i, 26, 1. iii, 2, 19 dente iv, 8, 6 læsit locus i, 18, 1 læsura invicem iii, 8, 9 læsus vulnere ii, 7, 12

Lædi ii, 6, 6 impune i, 21, 9. iv, 4, 13
 Lætari iii, Prol. 31 tulisse auxilium iv, 4, 7 lætare Roma v, 7, 27
 Læta domus iv, 24, 21 viridia ii, 5, 14
 Læva omnia iii, 18, 12
 Lagona plena cibo i, 26, 8
 Lambere collum i, 26, 10 otio i, 25, 6
 Lanæ dedita iv, 5, 43
 Languens ævum iii, Epil. 15 languere v, 10, 3
 Languidus gressus v, 1, 13 languida vires iii, 2, 9
 Lanifica iv, 5, 23
 Laniger i, 1, 6
 Lanius iii, 4, 3. iii, 15, 13
 Lapidem impingere cui iii, 5, 2
 Laqueos effugere iv, 2, 28
 Large dividere ii, 6, 15
 Largus cibus iii, 7, 14 larga dapes ii, 4, 24
 Lassare se pondere ii, 6, 10
 Late spargere iii, 1, 3
 Latere mersum limo i, 2, 16
 Latens ii, 8, 5. v, 5, 31 latet plebs iv, 6, 13
 Latibula nemorosa ii, 8, 1 secreta i, 30, 9
 Latior Bove i, 24, 5
 Latinæ literæ iv, Epil. 6
 Latium ii, Epil. 8
 Latrans senex canis v, 10, 7
 Latrare pro re domini i, 23, 6
 Latro i, 1, 4 occisus v, 2, 4 Latrones advolant ii, 7, 7 in Latronem incidere v, 2, 1
 Lavatio argentea iv, 5, 22
 Laudabile exemplum ii, 1, 11
 Laudare opus iv, 20, 7 quod fuimus v, 10, 9 quæ laudas, fructu iii, 7, 26 laudari verbis subdolis i, 13, 1 vocem cognovit iii, 16, 16 cornua i, 12, 5 quæ laudamus, sæpe multum luctus habent i, 12, 15 laudatis utiliora i, 12, 1
 Laure placet Phæbo iii, 17, 3
 Laus multa iii, Prol. 22 victorum iv, 21, 5. iv, 24, 5 parta iv, Prol. 17 vera iv, 12, 2 laudes duæ iv, 24, 13 falsæ iv, 23, 23 laudis conscientia ii, Epil. 11 laudis certamina v, 5, 7 laudibus onerare v, 5, 20 se conferre iv, 23, 3
 Laxare arcum iii, 14, 11
 Lector ii, Prol. 11 Cato iv, 7, 21
 Lecto recipere corpus i, 18, 4 ad lectum vadere iii, 10, 26
 Leda iv, 24, 9

- Legati canum iv, 17, 1 legatos expectare iv, 17, 35 dimittere iv, 17, 28
 Legere comœdias v, 1, 10 genus jocosum iv, 7, 2 libellos iii, Prol. 1 sententiam iii, Epil. 33 versus iv, 21, 20 arbores iii, 17, 2 capillos ii, 2, 7 viles nanias iii, Prol. 11 ad legendum inducere iii, Prol. 62
 Lentus i, 16, 7 lentum flagellum iii, 6, 6
 Leo i, 5, 4. i, 11, 3. i, 21, 4. ii, 1, 1. iv, 13, 4
 Lepidum genus v, 7, 13
 Lepus i, 9, 4
 Leto dare i, 22, 9. iii, 16, 18
 Levare dorso quem iv, 4, 4
 Levis cursus i, 12, 8 risus i, 29, 1 leve ludere iv, 1, 12
 Levitas iv, Prol. 8 stulta v, 7, 3
 Lex : legem proponere iii, 13, 5 legibus obsistere iii, 15, 19 leges æquæ i, 2, 1
 Libellus iv, Prol. 14 libellum sustinere iv, 7, 3 libelli Phædri iii, Prol. 1 libelli dos i, Prol. 3
 Libeat i, 3, 1 cum libitum est concipere iii, 15, 4 si libuerit ii, Prol. 9
 Libenter i, 18, 1. v, 4, 5
 Liber : librum exarare iii, Prol. 29
 Liber (Bacchus) iv, 14, 10 mihi sum iii, 7, 27 animus iii, Prol. 3 liberæ paludes i, 2, 10
 Liberalis repente stultis gratus est i, 23, 1
 Liberi insitivi iii, 3, 10 liberos creare i, 6, 9
 Liberare sese fovea saltu iii, 2, 10
 Libere dicere iv, 19, 14
 Libertas dulcis iii, 7, 1 procax i, 2, 2
 Libertus iii, 10, 44
 Libido iv, 14, 16
 Libitina iv, 19, 26
 Licet obtrectet dum iv, Prol. 16 dissimulet tamen iv, 20, 2
 Licentia poëtæ iv, 24, 8 solvit frænum i, 2, 3 licentia est iii, 7, 25
 Ligare cornua capitibus iv, 6, 5 crus fascia v, 7, 36
 Ligneus alveolus ii, 5, 15
 Lignum i, 2, 20
 Lima iv, 8, 5
 Limare mendacium iii, 10, 49
 Limen Musarum iii, Prol. 16 liminis custos Canis iii, 7, 9
 Limus i, 2, 16
 Lingua iv, 14, 1 inutilis v, 2, 10 linguam præcludere i, 23, 5
 Linquere hærentem vado iv, 9, 12
 Lintum Pelusium ii, 5, 12
 Linus iii, Prol. 57
 Liquida sorbitio i, 26, 4
 Liqueor i, 1, 8 dulcis iv, 9, 6 in liquore vidit effigiem i, 12, 4
 Lis deducta ad forum iii, 13, 3 orta iv, 4, 1
 Literæ iv, 7, 23 Latinæ iv, Epil. 6 valent iv, 24, 1 literarum studium iv, 21, 19
 Literata Græcia iii, Prol. 54
 Litigare cum aliquo iii, 11, 1
 Livor ii, Epil. 10. iv, 20, 1 abesto hinc iii, Prol. 60
 Locare nomen i, 16, 1
 Locuples i, 27, 2. iv, 21, 6
 Locus ii, 1, 5. iv, 9, 5 ignotus i, 14, 2 indignus iii, 12, 3 obscurus iv, 2, 23 est auxilium iii, Epil. 16 locum recollere i, 18, 1 loco mercedis iv, 24, 33 tuta i, 28, 7 cedere i, 19, 10 concipere malum, finire i, 18, 6 loca deficient v, 5, 12 locum complere timore ii, 4, 16 reposcere i, 19, 5
 Locutus i, 27, 9. v, 7, 24. v, 4, 4 existimor iv, 1, 19 hoc modo iv, 1, 9 sic i, 5, 6. i, 26, 11
 Longe vetustior iv, 7, 18 ab illis i, 30, 6 longe inferior i, 1, 3 fortior iii, 7, 6
 Longitudo colli i, 8, 8
 Longus : longa memoria iv, Prol. 19 longum tempus iv, 5, 18 longior usus iii, Epil. 13 longius iter iii, 19, 5
 Loqui iv, Epil. 1 sic iv, 4, 6 recte iv, 13, 1 hoc modo iv, 1, 9 sine mercede iv, 1, 19
 Loquantur arbores i, Prol. 6
 Lora continere iii, 6, 7
 Lucerna allata iii, 10, 29 lucernam accendere iii, 19, 4 de flamma Deum, nefas iv, 11, 12 ex ara iv, 11, 1
 Lucrum v, 6, 3 dulce iii, Prol. 26 periculosum v, 4, 8 facere i, 23, 8. iv, 19, 26 lucro corrumpit cuncta Plutus iv, 12, 8
 Luctans cornibus v, 9, 1
 Luctus quantum i, 12, 15 luctum importare cui i, 28, 6
 Lucullus ii, 5, 9
 Ludere calamo iv, 1, 13 nucibus iii, 14, 1 pueriliter iii, 8, 5 ludorum dies v, 7, 19 ludos facturus v, 5, 4. v, 7, 16
 Ludus animo debet aliquando dari iii, 14, 12
 Luere culpam spiritu iv, 11, 7 pecnas i, 17, 1. iii, 10, 44
 Luget domus iv, 7, 12

Lumen iii, 10, 24 luminis commercium
iv, 11, 11 ad lumen compilare iv, 11,
2 cum lumine quid tu iii, 19, 8
Lupus i, 1, i, 8, 4. i, 10, 4. i, 16, 4
i, 17, 4. iii, 7, 2
Luscinus iii, 18, 11
Lustrare domos iii, 19, 8
Lux: in lucem efferre ii, Epil. 16 luce
iii, 7, 19
Luxuriæ domus iv, 5, 44
Luxus iv, 5, 37
Lympharum speculum i, 4, 3

M.

Macerare quem iv, 19, 21
Macie confectus iii, 7, 2
Machina accensa iii, 16, 8 ridicule, quam
vere iii, 4, 5
Magistra ii, 6, 15
Magnitudo iii, 18, 6 principum iv, 6,
12 magnitudinis invidia i, 24, 3
Magnus apparatus iv, 24, 21 clamor i,
2, 11 Jupiter iv, 17, 10 risus v, 7,
31 magnæ opes ii, 7, 14. iii, Prol.
24 magnum beneficium iii, 15, 12
periculum ii, 4, 13. ii, 8, 19 magna
minari iv, 22, 4 magna invidia iii, 8,
10 magno dolore victus i, 8, 5 major
hostia iii, 3, 11 molestia iv, 7, 24
nisus i, 24, 7 turba major v, 4, 11.
v, 5, 25 cura major iii, 3, 13 majus
incommodum v, 3, 10 nihil majus iv,
1, 13 majoris venire ii, 5, 25 quis
major i, 24, 8 majus malum i, 2, 31
majus pretium v, Prol. 5
Majestas Ducis ii, 5, 23
Male dimissus iv, 24, 18 mulcatus i, 3,
9
Maledicere cui i, 1, 12
Maleficii pœna i, 17, 1
Maleficus iv, 11, 20 canis ii, 3, 2 con-
siliator ii, 6, 2
Maligna suspicio iii, 10, 36
Malignitas iv, Prol. 15
Malitia scelestæ ii, 4, 5
Maluisset perdere v, 7, 9
Malus homo i, 19, 1 Sutor i, 14, 1 ma-
lum extrahere i, 8, 6 alterius iv, 9, 2
concinnare ii, 4, 25 concipitur i, 18,
7 perferre i, 2, 30 finire i, 18, 7 ma-
lo afficitur i, 5, 10 esse v, 4, 12
malorum munera iv, 11, 5 malis ami-
cus iv, 12, 7 mala nequitia iii, 8, 15
malum dare i, 16, 2 mala videre iv,
10, 4 malis auxilium ferre iv, 18, 1
malis se dignum fateri iii, Prol. 43
mali causa iii, 10, 44 majus ne veniat
malum i, 2, 31 mala irridere i, 9, 9

Mandare servulo iv, 24, 24
Mandata dare i, 2, 27. iv, 17, 20
Manes Dii i, 27, 4
Manet sensus patri iv, 5, 30 pretium
literis iv, Epil. 6
Manifesta res v, 5, 3
Manus nostra iv, 20, 8 manum osculari
v, 1, 5 manu Luculli ii, 5, 9 manus
inficere iv, 7, 16 inter manus v, 7,
10 manibus tangi iii, Prol. 6
Mare medium iv, 21, 10 Siculum, Tus-
cum ii, 5, 10
Margarita iii, 12, 2
Margo altior iv, 9, 4
Maritus iii, 10, 9
Marmor novum v, Prol. 6
Mas: mares molles iv, 14, 3
Masculina membra iv, 14, 15
Masculus iii, 15, 11 masculum genus
iv, 14, 14
Mater i, 28, 5. iii, 10, 22. iv, 5, 7
enixa iii, Prol. 17 tua iii, 15, 2 se-
cula iv, 5, 13 servans ætatem nati iii,
10, 23 matris cathedra iii, 8, 4
Materia, quam Æsopus reperit i, Prol.
1 exigua iv, 24, 7 materiæ copia iii,
Epil. 6 satis iv, Prol. 2
Matronarum oscula iv, 23, 13
Matura iv, 3, 4 maturus iii, 19, 2
Maxime contrarii iv, 11, 17 maximus
genitor iv, 17, 22 plausus v, 5, 22
admirator iv, 21, 21 maxima expec-
tatio iv, 22, 2 maxima fames iv, 17,
5 maxime dolere iii, 10, 15
Mecum ii, 5, 25. v, 3, 6 sunt mea iv,
21, 27
Medea iv, 7, 13
Medicinam facere i, 8, 9. i, 14, 2
Medicus nobilis i, 14, 12
Medica ars i, 14, 11
Medio sole iii, 19, 8 media ætas ii, 2,
3 quereus ii, 4, 2 turba iv, 5, 29
via iii, 14, 5 medium mare iv, 21, 10
Mehercule i, 25, 7. iii, 5, 4. iii, 17, 8.
v, 5, 22
Melior vita iv, 17, 2 ad cogitandum re-
dit iii, 14, 13 meliores carpere ii,
Epil. 17 melius facturum v, 5, 24
deponere i, 18, 5
Mellis sapor iii, 13, 10
Melos cgregium iv, 21, 2 luscini iii,
18, 2
Memini iii, 2, 17 quibus ludis v, 7, 6
pulchre iii, Epil. 35 meminere i,
Prol. 7
Memoria longa iv, Prol. 19 memoriae
tradere iv, 24, 3 memoriæ dignum
iv, 20, 3 mea factum iii, 10, 8
Menander scriptor v, 1, 17 nobilis co-
mœdiis v, 1, 9

- Mendaces i, 17, 1
 Mendacium linare iii, 10, 48
 Mens lādendi v, 3, 7 cæca iv, 19, 17
   rara iv, 1, 17 mihi est iii, Prol. 49
   mentes tenet favor v, 5, 25
 Mensa iii, 7, 21
 Menses iii, 15, 5 acti i, 18, 2 transeunt
   v, 7, 11
 Mentiri i, 29, 6 multa iii, 10, 13
 Merces fraudis i, 17, 9 accepta iv, 21,
   5 mercedis loco iv, 24, 33 pars iv,
   24, 11 mercedem postulare i, 8, 12
   sine mercede iv, 1, 19
 Mercurius i, 2, 27. iv, 17, 9
 Merdæ iv, 17, 25
 Merere pati iii, 11, 7
 Mergere specu quos iv, 6, 10 mersum
   i, 2, 16
 Meritum inane i, 22, 12 meriti pretium
   i, 8, 1 merito diceris iii, 17, 11 jaces
   i, 27, 9 plectimur i, 31, 13 meritis tuis
   dedicans iii, Prol. 30 capi iii, 15,
   19 merito derideri iii, 6, 10 venire
   in dubium iii, 13, 7 invisus iv, 12, 1
   merito omittit i, 4, 1
 Merx iii, 4, 2
 Metuere humiles i, 28, 1 ruinam ii, 4,
   21
 Metus mortis iv, 16, 4 præcludit vocem
   i, 2, 26 metu fugere i, 11, 15
 Meus homo v, 7, 32 mea causa si fac-
   res i, 22, 4 culpa i, 23, 8 cuncta
   mecum sunt iv, 21, 14
 Mihi prodesse iii, 12, 7 mihi donavit
   iii, 16, 13 visum est iv, 23, 6 pro-
   mitte iv, 24, 16 supersunt iii, Epil. 1.
   iv, Epil. 1
 Milites (mures) iv, 6, 7 Milites duo v,
   2, 1
 Milvus vel Milvius i, 31, 3
 Minas exercere iii, 6, 11
 Minari magna iv, 22, 4
 Minerva admirans iii, 17, 5
 Minime confido i, 18, 6 puto iii, 10,
   52
 Minos iv, 7, 19
 Minus muneris iii, Epil. 11 arridet iv,
   20, 4
 Minuta plebes iv, 6, 13
 Miraculum novum i, 11, 8
 Mirans i, 12, 5 mirati non revertier iv,
   17, 14
 Miscere dolorem i, 28, 10 civitatem i,
   2, 2 toxicum antidoto i, 14, 8 miscet
   vitam dolor et gaudium iv, 16, 10
 Misensis villa ii, 5, 8
 Miser spiritus iv, 19, 17 misera i, 28,
   6 miseræ i, 6, 8 mihi ii, 4, 7
 Miseranda iii, 10, 46
 Miseria fati iv, 1, 3
 Misericordia proclivis iii, Epil. 21
 Misericors contra se iv, 18, 3
 Miserita jacentis iii, 15, 15 miseriti pe-
   rituræ iii, 2, 4
 Missum auleum v, 7, 23 mittere hy-
   drium i, 2, 24 Legatos iv, 17, 1 panem
   ii, 3, 2. iii, 2, 6 Cani i, 23, 3 vocem
   iii, 18, 4. iv, 11, 4
 Mixtus odor cum merdis iv, 17, 25
 Mnemosyne iii, Prol. 18
 Modestæ debetur pars ii, 1, 8
 Modestis offerre, quod ii, Prol. 15
 Modius tritici i, 16, 3
 Modo i, 9, 9. i, 17, 4. i, 20, 1. iv, 20,
   1. v, 2, 8 vos parcite ii, 8, 8
 Modus nullus i, 26, 5 similis i, 24, 7
   talis iv, 5, 9 modis variis involvens
   iv, 7, 14 hoc modo iv, 1, 9
 Mœcha iv, 5, 39
 Mœrens i, 3, 10. iii, 3, 6. iv, 15, 2
 Mœstus iv, 4, 10
 Molestiam exhibere iv, 7, 24
 Molestus ille iii, 19, 10 literis iv, 7, 23
   videtur iii, Epil. 2 molesta sibi natio
   ii, 5, 4 molesti mures i, 22, 3 Poëtæ
   iv, Epil. 9
 Moliens fraudem iv, 9, 7
 Molles mares iv, 14, 3
 Momentum horæ iii, Prol. 5
 Monere vitam consilio i, Prol. 4 præ-
   cepto iii, 8, 1 monent versus i, 19, 2
   monet argumentum iv, 15, 7
 Monitus iii, 5, 8 monitis parere ii, 6
   14
 Mons summus ii, 5, 9 parturit iv, 22,
   1
 Monstrare iii, 5, 5 quid sit ii, 6, 9 quo
   pacto v, 9, 3
 Monstro exterritus iii, 3, 5
 Mora dulcis iii, Prol. 59 temporis iv,
   5, 18 impedit effectus v, 8, 6 moram
   facere iv, 24, 26 sine mora v, 7, 22
 Morari inter aras iv, 23, 5
 Morbo gravi confectus i, 14, 5
 Mordax invidia v, Prol. 9 mordacior
   iv, 8, 1
 Mordere caput v, 3, 1 Limam iv, 8, 5
 Mori cogere iv, 23, 19 mori bis i, 21,
   12 moriens i, 12, 12
 Mors Socratis iii, 9, 3 professæ iv, 7, 8
   vicina iii, Epil. 19 mortis metus iv,
   16, 4 periculum i, 28, 11 solatium
   i, 9, 8 timor i, 14, 10 morti propior
   iii, Epil. 10 morte ulcisci v, 3, 4
   post mortem iv, 1, 10
 Morsus canis ii, 3, 1 sævus i, 12, 11

- Mortales i, 20, 2 solent labi favore
 pravo v, 5, 1 mortalium ambitio iii,
 10, 56 error ii, Prol. 3
 Mortuus labore et plagis iv, 1, 6 mortuo
 congeruntur plagæ iv, 1, 11 mortua
 tribuit, quod viva negarat iii, 16, 19
 mortuum quem invenire iii, 2, 8
 Mos spectatorum v, 7, 13 vulgi v, 1,
 3 translatitius v, 7, 24 ut moris iv,
 24, 8 mores dissolutos compescere i,
 2, 12 hominum iii, Prol. 50 moribus
 suis alienum iv, 5, 40 vincere faciem
 iii, 8, 16 servare ii, Prol. 8
 Motu sonoque i, 2, 15
 Movere plausus v, 5, 28 risum i, Prol.
 3 saxa cantu iii, Prol. 58 moveri
 verbis iii, 6, 4
 Mox i, 21, 7. iv, 1, 8. iv, 14, 9
 Mula iii, 6, 1
 Mulcatus male i, 3, 9
 Mulctare aliquem simili jure i, 26, 2
 Muliebris mundus iv, 5, 21
 Mulier iii, 10, 14 casta, ibid. parturiens
 i, 18, 2 non rudis ii, 2, 3 mulierum
 cura fingi ii, 2, 8 mulierem postulant
 iii, 10, 34 mulieris lingua iv, 14, 1
 Multus sudor iv, 24, 23 multum nectar
 iv, 14, 11 multum exploranda veritas
 iii, 10, 5 falli i, 23, 6 gemens v, 7,
 10 multum hordeum ii, 7, 8 multo
 majoris ii, 5, 25 similis v, 5, 34
 validius iii, 16, 6 multi iii, 5, 1 et
 pauci v, 4, 12 multi; rarus iv, 1, 17
 multi, unus iv, 5, 48 multa laus iii,
 Prol. 22 multæ laudes v, 5, 20 res
 iii, Epil. 3 multa agendo nihil agens
 ii, 5, 3 mentitus iii, 10, 13 super-
 sunt iv, Epil. 1 quid multa ii, 4, 23.
 iii, 3, 12 multo potior iii, 12, 6
 Multi duo ii, 7, 1
 Mundus muliebris iv, 5, 21
 Munus iv, 15, 5 naturæ ii, 6, 16 mu-
 nera malorum iv, 11, 5 minus muneris
 iii, Epil. 11
 Munitus satis ii, 6, 1
 Murus: circa murum iv, 23, 17
 Mus iv, 22, 3 mures molesti i, 22, 3
 veloces iv, 2, 22 victi iv, 6, 1 mus
 retorridus iv, 2, 27
 Musa iii, Prol. 57 Musarum limen iii,
 Prol. 16
 Musca iii, 6, 1. iv, 23, 1. v, 3, 1
 Muscipulum effugere iv, 2, 28
 Musicus sonus iv, 19, 20
 Mustela i, 22, 1. iv, 1, 20. iv, 2, 1. iv,
 6, 1
 Mutant pauperes nil i, 15, 2 mutare
 propositum et vitæ genus iii, Prol. 15
 mutari ad faciem serenam iv, 16, 5
 mutatus statim v, 1, 17
 Mutire palam iii, Epil. 34
 Mutus: muta species iii, 18, 9
 Myron v, Prol. 7
 Myrtus Veneri placet iii, 17, 3
- N.
- Nam iv, 4, 8. v, 3, 12 Namque i, 23,
 7. iii, 5, 10. iii, 6, 9. iii, 10, 45. iii,
 19, 6. iv, 7, 12. iv, 18, 4
 Nancisci cavernam ii, 4, 2
 Naris emunctæ senex iii, 3, 14 naribus
 scrutari iv, 17, 7 trahere odorem iii,
 1, 4
 Narrantis jocus ii, Prol. 5 narrare iii,
 10, 8 incipit i, 6, 2 hoc illis iii, 12,
 8 narrabit quisque quod voluerit iii,
 17, 8 narrata res iv, 24, 31
 Narratio assignatur cui v, 2, 14 exerit
 i, 12, 2
 Narratione quid posteris tradere iv, 5,
 2
 Nasci i, 1, 11 nigrum, album iii, 15,
 10
 Nasutus iv, 7, 1
 Natalis dies iii, 15, 12
 Natans i, 4, 2
 Natio ardelionum ii, 5, 1
 Naturæ vox v, 5, 33 sinistra ii, Epil.
 16 dat i, 3, 14 non dat verba cui iii,
 3, 15 naturæ dedecus i, 21, 11,
 munus ii, 6, 16 onus i, 18, 5 partes
 iv, 14, 7
 Natus iii, 10, 22. iv, 21, 8 infelix est
 iv, 1, 1 Diis iratis iv, 19, 15 humilis
 natus i, 27, 2 antequam tu natus es
 v, 9, 4 vir natus iii, 8, 12 nati i, 24,
 4. ii, 4, 13 incolumes i, 28, 12
 nata Jovis Minerva iii, 17, 11 natus
 in ipsa pæne schola iii, Prol. 20 na-
 tos fraudare lacte iii, 15, 8 nato orba
 iii, 10, 45
 Naufragi iv, 21, 18
 Nautæ iv, 16, 7
 Navis vexata tempestatibus iv, 16, 3
 navem ascendere iv, 21, 9
 Nauscare stultitia iv, 7, 25
 Ne ii, 3, 5. iv, 11, 9 non iv, 17, 18
 ne possent capi i, 15, 6
 Neapolis ii, 5, 7
 Nec tibi, nec mihi iii, 12, 7 opinans v,
 7, 8 opinus i, 9, 6 ulli iv, 24, 30 nec
 tibi, nec ulli iv, 19, 12 nec fabellæ, nec
 fabulæ iv, 7, 22 unquam iv, 7, 6
 nec ideo ii, 8, 11 nec ille quicquam

- ii, 8, 14 nec aliud quicquam quæritur
 quam ii, Prolog. 2 nec quicquam pos-
 sunt, nisi ii, Epil. 17
 Necare animal v, 3, 10 pastores iii, 2,
 13 necuit hominem iv, 18, 4
 Necessitas non facit parentes iii, 15, 17
 Nectar iii, 16, 13 multum iv, 14, 11
 Negare i, 15, 9. i, 24, 6. i, 29, 7 quod
 iii, 16, 19 pulchre i, 10, 10 cupidis
 debes ii, Prolog. 14 se esse culpæ proxi-
 mum i, 10, 5
 Neglectum jus iv, 5, 20
 Negligenter iv, 2, 24
 Negligere hordeum ii, 7, 9
 Negotia iii, Prolog. 2
 Nemo i, 14, 16. iv, 5, 14 munitus con-
 tra ii, 6, 1 libenter recolit qui læsit
 locum i, 18, 1
 Nempe iv, 23, 12 discimus ii, 2, 2
 Nenus Pelium iv, 7, 6 nemoricultrix
 ii, 4, 3 nemoris regnum i, 30, 8 ne-
 morosa latibula ii, 8, 1
 Næniæ iv, 1, 14 viles iii, Prolog. 10
 Neque enim iii, Prolog. 49
 Nequicquam ii, 5, 24. ii, 6, 10
 Nequitia ii, 6, 3 nequitia mala iii, 8,
 15
 Nescio quis iii, 9, 5 quid boni ii, 5, 20
 Nex venatorum ii, 8, 2 instans i, 22, 1
 tristis ii, 6, 17 neci occumbere iv,
 2, 25 necem evadere iv, 6, 4 ad ne-
 cem currere ii, 8, 6 necesse injusta i, 1,
 13 necem fugitare i, 2, 25 vitare i,
 31, 4
 Nidus aquilæ ii, 4, 6 nido ponere i, 28,
 4 nidum facere ii, 4, 1
 Niger, an albus iii, 15, 10 nigri capilli
 ii, 2, 10
 Nihil repertum v, 5, 20 nihil est iii, 7,
 17 agere ii, 5, 3 quod non prosit iii,
 17, 13 habere iv, 23, 15 laborare iv,
 23, 8 respiciens iii, 10, 28 spernat auris
 iii, 10, 51 nihilominus iii, Prolog. 48
 nihil utilius quam iv, 13, 1 nil præter
 i, 15, 2
 Nilus flumen i, 25, 3
 Nimia brevitatis iii, 10, 60 hilaritas iv, 16,
 7 tenuitas i, 12, 6
 Nisi v, 4, 6 est utile iii, 17, 12 mon-
 strare ii, 6, 9 nossem i, 11, 14 scirem
 i, 25, 8 soleres ii, 1, 3
 Nisus major i, 24, 7
 Nitere iii, 7, 4
 Nititur adjuvare bonitas iii, Epil. 17
 nixa celsis cornibus iv, 9, 11
 Nitro pennarum i, 13, 6 smaragdi iii,
 18, 7
 Nivea fascia v, 7, 36 tunica v, 7, 37
 nivei calcei, ibid.
 Nives iii, 7, 11
 Nobilis comædiis v, 1, 9 nobilis et di-
 ves v, 5, 4 quidam nobilis v, 7, 16
 factus stupore vulgi i, 14, 12 testa iii,
 1, 2 urbs iv, 21, 18
 Nocet defuisse v, 1, 8 nocendum nulli
 i, 26, 1
 Nocens consilio v, 3, 12
 Nocivum periculum i, 29, 3
 Noctu ii, 4, 18. iii, 7, 10. iii, 10, 20
 Noctua iii, 16, 3
 Nocturnus fur i, 23, 3
 Nolo iv, 3, 4 irascaris iv, 19, 14 in-
 quinari i, 29, 11 regnare iii, 7, 27
 noli affectare iii, 18, 14 esse molestus
 iv, 7, 23 facere hoc ii, 3, 5 imputare
 i, 22, 8 vereri i, 25, 7 noluistis bonum
 ferre i, 2, 29
 Nomen amici iii, 9, 1 domini i, 15, 2
 falsum i, 14, 3 victurum iv, Epil. 5
 nomine alicujus commendari ii, Prolog.
 7 nomen Æsopi v, Prolog. 1
 Nomino Æsopias iv, Prolog. 11
 Nominor i, 5, 7
 Non est iii, 7, 26. iii, 15, 2 dubitatis
 credere i, 14, 15 multum egisti ii,
 5, 24 satis memini v, 7, 6 vis pro-
 gredi citius iii, 6, 2 modo verum i, 17,
 4 visum seni iii, 19, 11 verum illam
 iii, 15, 7 est, quod timeas ii, 1, 7
 non tantum i, Prolog. 6 non modo, sed
 i, 20, 1
 Non eram natus i, 1, 11
 Nondum iv, 3, 4
 Nosse genus iii, 13, 4 animum alicujus
 i, 11, 14 novi hoc ante, quam tu na-
 tus es v, 9, 4 noverat iv, 5, 28 di-
 cet, qui me noverit iii, 1, 7
 Nostra progenies ii, 4, 10 manus iv,
 20, 8 laus iv, 23, 3 nostra mala non
 videmus iv, 10, 4 nostro sæculo v,
 Prolog. 4 noster ignis iv, 11, 9
 Notam tristem sustinere i, 3, 11 notæ
 hominum iv, 23, 22
 Notare singulos iii, Prolog. 49
 Notescere iii, 3, 3 notuit res v, 7, 35
 Notus candor iii, Prolog. 63 exitus i, 11,
 9 flexus iv, 5, 17 scurra v, 5, 8 ille
 erit, quem per te cognoveris iii, 10,
 58 nota pernicitas i, 9, 4 notis esse
 derisus i, 11, 2 notior paulo v, 7, 8
 Novacula v, 8, 1
 Noverca iii, 10, 3
 Novies fecunda iii, Prolog. 19
 Novissime i, 24, 9. iii, 14, 9. iv, 11,
 20
 Novitas artis v, 5, 6
 Novus canis iv, 17, 36 novum marmor
 v, Prolog. 5 miraculum i, 11, 8 novi

- cothurni iv, 7, 5 nova res iv, Prol. 13
 Nox venit iii, 7, 19 insecuta est iii, 2, 7 noctis vices ii, 8, 10
 Noxiorum insolentiae iii, Epil. 31
 Nudare caput v, 3, 1 conscientiam iii, Prol. 47
 Nudum corpus v, 8, 2 nudos relinquere iv, 21, 17
 Nulli nocendum cet. i, 26, 1 nullo modo i, 26, 5 nulla poterit perpeti iv, 5, 39 prior ales i, 13; 8 nullum praeium iv, 19, 11 auxilium mihi est iii, 16, 9 nullis adiutoribus v, 5, 14
 Num i, 15, 7
 Numinum praesentia iv, 24, 32
 Numerare qui perierint v, 4, 10 auctores suos iii, Prol. 56
 Numerus : in numero esse iv, 24, 16
 Nummi iv, 21, 23 nummos diripere ii, 7, 9
 Nunc i, 6, 7 iii, Prol. 33. iv, 20, 6. v, 2, 10 demum intelligo i, 12, 13 primum iii, 3, 3 quia i, 22, 6 patior nives iii, 7, 11
 Nunquam i, 5, 1. iii, 3, 15. iv, 17, 34. v, 5, 10
 Nuper ii, 8, 21. iii, 16, 14
 Nuptiae celebres i, 6, 1
 Nutrire cibo v, 4, 6 ubere iii, 15, 7
 Nux : nucibus ludere iii, 14, 2
- O.
- O me infelicem i, 12, 13 Nata iii, 17, 11 O quanta species i, 7, 2 O suavis anima iii, 1, 5 O qui nitor i, 13, 6 O Canis i, 27, 9 O si iv, 5, 30
 Objectus cibus i, 23, 4 objectum lucrum iv, 12, 8 objectus pugnae v, 10, 4
 Obire iii, 10, 3
 Obitus iv, 1, 2
 Objurgare i, 9, 4 canem v, 10, 7
 Oblectare se iii, Prol. 32
 Oblitus cibi i, 27, 7
 Obnoxia servitus iii, Prol. 34 obnoxiae opes periculo ii, 7, 14
 Obscaena dicta iii, 11, 2
 Obscaenitas iv, 14, 2
 Obscurus locus iv, 2, 23
 Obsistunt homines legibus iii, 15, 19
 Obtegere quid vestimentis v, 5, 30
 Obterere pede i, 30, 10
 Obtractare curam alicujus ii, Epil. 10 quem iv, Prol. 16
 Obvius esse alicui i, 29, 4 casu iv, 21, 25
 Occasio brevis v, 8, 5 data ii, 8, 9
 Occidere nece ii, 6, 17 occiso latrone v, 2, 4
 Occipere loqui i, 13, 5
 Occumbere neci iv, 2, 25
 Occupare aliquem, ne esset primus ii, Epil. 5 Athenas imperio v, 1, 2 arcem i, 2, 5 quem v, 8, 3 occupatus iii, 19, 12 in otio ii, 5, 2 occupatae aures iii, Prol. 7
 Occurrere iii, 7, 3 occurrit illis labor ii, Epil. 15
 Oculos avertere iv, 12, 6 centum habere ii, 8, 18 oculis venari viros iv, 5, 4
 Odiosissima aliis natio ii, 5, 4
 Odisse quem iv, 12, 7
 Odio subscribere iii, 10, 57
 Odor jucundus iii, 1, 3 mixtus cum merdis iv, 17, 25 multus iv, 17, 19 odorem spargere iii, 1, 3 trahere naribus iii, 1, 4
 Offendere quosdam iii, 10, 60 ad fortunam iv, 14, 6 offendunt immodica iv, Epil. 4 offendor subripi iv, 11, 6
 Offerre modestis quid ii, Prol. 15
 Officina fabri iv, 8, 3
 Officium iii, Prol. 5 come ii, 5, 16 praestare iii, 7, 8 repudiare i, 29, 6
 Offundere terrorem ii, 4, 11
 Olfacere culum iv, 17, 36
 Olim iii, 2, 1. iii, 17, 1. iv, 17, 1 niteatur adjuvare iii, Epil. 17 redisses iii, 12, 5 venire iv, 11, 8
 Oliva gratior Minervae iii, 17, 9
 Omina laeva iii, 18, 12
 Omittere quid iv, Prol. 5
 Omnis impensa iv, 19, 25 omni contumelia i, 2, 21 cura ii, Prol. 8 injuria i, 31, 9 vigilia iii, Prol. 25 omnes rustici ii, 8, 12 reclamant iv, 17, 26 scierunt iv, 24, 32 omnes contentae dotibus iii, 18, 13 unus exurit i, 6, 7 omnibus dici iii, 17, 11 innotuit v, 7, 35 omnia perlustro iv, 23, 5 tremunt iv, 17, 23 omne ferrum iv, 8, 7 onus i, 2, 8 omnem querelam xii, Epil. 14
 Omnino iv, 7, 23
 Onerare laudibus v, 5, 20 saxis iii, 2, 4
 Onus naturae deponere i, 18, 5 ignotum (gravidae) iii, 15, 5 grave insuetis i, 2, 8 onere degravari iv, 21, 15 dives ii, 7, 4
 Onustus sacrilegio iv, 11, 3
 Opera vocis i, 11, 13 perit ii, 5, 24 operae pretium ii, 5, 6 operam dare Bathyllo v, 7, 5 perdere i, 25, 2
 Operarii iv, 5, 23
 Opes iv, 21, 13 invisae forti iv, 12, 1 opes regales concupiscere i, 27, 10

opes magnæ sunt periculo obnoxia ii, 7, 14 opes magnas exaggerare iii, Prol. 24

Opima præda ii, 6, 8

Opinans v, 7, 8

Opinus i, 9, 6

Opinione alterius quid ponderare iii, 10, 55

Oportet vacces iii, Prol. 2 gaudere iv, 16, 9

Oppetere pœnas superbia iii, 16, 2

Oppidum iii, 10, 19

Opponere Græciæ quos ii, Epil. 9

Opportunum bubile ii, 8, 4

Oppressus Lepus ab Aquila i, 9, 3 manu v, 1, 5 opprimere quem iv, 24, 29 innocentes i, 1, 15 progeniem ii, 4, 10 Muscam v, 3, 2

Oppugnare ii, 6, 3

Opsonia iii, 4, 2 opsoniorum pretia iv, 19, 22

Optem necare v, 3, 10

Optimi multi turpi facie iii, 4, 7 optimæ res iv, 23, 8

Opus iii, 13, 9 ineptum, laudandum iv, 20, 7 Palladium iv, 7, 9 residuum iii, Epil. 5 cum opus est iv, 23, 15 operi statuere terminum iv, Prol. 1 opus approbare iv, 24, 11 operibus pretium invenire v, Prol. 5

Orare, ut iv, 19, 5 incipit i, 28, 5 oratum mittere iv, 17, 2

Orba nato iii, 10, 45

Ordo propositi iv, 20, 9 rei iv, 24, 31 equester v, 7, 30

Ornare se laudibus iv, 23, 23

Ornamenta iv, 5, 34

Ornatus muneris iv, 15, 5 ornatum parere iv, 5, 42

Orpheus iii, Prol. 57

Orta lis iv, 4, 3

Ore attingere cibum i, 4, 6 emitte caseum i, 13, 10 ore auferre (pro ex ore) i, 8, 11 ora continet iii, 6, 7

Os devoratum hæret fauce i, 8, 4 ossa iii, 7, 22 humana i, 27, 3

Osculari manum v, 1, 5

Oscula matronarum iv, 23, 7 casta, ibid. carpere iii, 8, 12

Ostendere iv, 11, 18. iv, Prol. 12 novitatem v, 5, 6 oves procul iii, 15, 3 prædam v, 6, 4 sese v, 7, 19 vocem i, 13, 9 paucis versibus i, 9, 2 vitam et mores hominum iii, Prol. 50

Ostentum procurare iii, 3, 16

Otiosus iii, 7, 14

Otium dare corpori iii, Prol. 13 sequentes v, 1, 7 otio lambere i, 25, 6 in otio occupata ii, 5, 2

Ovis i, 5, 3. i, 16, 3. i, 17, 2. iii, 3, 4 segregatæ oves iii, 15, 3

P.

Pacta fides iii, 13, 17 pactum præmium i, 8, 10 quo pacto iv, 5, 15. iv, Prol. 5 nullo ii, 6, 6

Pæne in ipsa schola iii, Prol. 20

Pænula rejecta v, 2, 5

Palam mutire iii, Epil. 34

Palladium opus iv, 7, 9

Pallas iii, 16, 13

Pallium v, 5, 18

Palus i, 30, 2 paludis latibula i, 30, 9 paludes liberæ i, 2, 10

Panis conspersus furfuribus iv, 17, 4 tinctus cruore ii, 3, 2 panem petere ab aliquo i, 17, 3 panem mittere cani i, 23, 3. iii, 2, 17 dare iii, 2, 18 panis ultro affertur iii, 7, 21 commendare panem i, 17, 3

Panthera iii, 2, 2

Par color iii, 13, 6 gratia iii, 2, 1 officium iii, 7, 8 esse mihi si potueris i, 19, 10 pares ætate ii, 2, 6 fortitudinis iv, 15, 6

Parare cœnam iii, 19, 2 ornatum iv, 5, 42 togam puram filio iii, 10, 10 vinum iv, 5, 41 paratur perniciēs ii, 4, 6 paratus sum iii, 7, 11 parata rapere ii, 4, 15

Parce gaudere iv, 16, 9

Parcere i, 22, 2 feræ iii, 2, 15 parco sciens iii, Epil. 1 vos parcite ii, 8, 8

Parens iii, Prol. 57. iv, 5, 20 parentes facit bonitas iii, 15, 17

Parere agnos iii, 3, 4 chorum artium iii, Prol. 19 murem iv, 22, 3 parit mons iv, 22, 1 peperit ii, 4, 2. iii, 15, 9

Parere monitis ii, 6, 14

Pariter v, 2, 10

Pars promissa ii, 6, 11 tertia iv, 24, 12 debetur ii, 1, 8 partem postulans ii, 1, 2 partes factionum i, 2, 4 naturæ, quas accipit pudor iv, 14, 7 bonas in partes accipere ii, Prol. 11 datæ iii, 18, 10 partes tuæ, fuerunt aliorum prius iii, Epil. 21 partibus iii, 13, 5 factis i, 5, 6

Particulo iv, Prol. 10 vir sanctissimus iv, Epil. 6

Partiens caritatem in ambos iii, 8, 12

Parturiens Canis i, 19, 3 Mons iv, 22, 1

Partus instans i, 18, 2

Parta laus mihi iv, Prol. 17

Parum frondis ii, 8, 22

Parvula volucris v, 3, 3

- Parvum tigillum i, 2, 14 parva patientia
 iv, 7, 3 res iv, 4, 10 fabella i, 15, 3
 parvæ ædes iii, 9, 2
 Pascere asellum in prato i, 15, 4 pasci
 stercore iv, 23, 17 pastum exire ii, 4,
 14
 Passer i, 9, 4
 Passim et certatim v, 1, 3
 Pastores iii, 2, 13. iii, 3, 17. iv, 5, 38
 Patefacere sinum iv, 7, 11
 Patena i, 26, 4
 Pater i, 1, 12. iii, 8, 9. iv, 5, 30. iv, 7,
 16 Deorum i, 2, 13 familias iii, 10,
 48 Pater (i. e. Jupiter) iv, 12, 6
 Patet via honoris ii, Epil. 3 vindicta so-
 lertiae i, 28, 2
 Pati exempla sua i, 26, 12 frænos iv, 4,
 9 quod natura dedit i, 3, 14 nives
 iii, 7, 11 quod religio patitur, decer-
 nere iii, Epil. 26 quod meruit pati iii,
 11, 7
 Patiens injuriæ i, 5, 3
 Patientia parva iv, 7, 3
 Patria iv, 21, 7 patriæ decus iii, Prol. 55
 Patrimonium iv, 19, 23
 Patroni iii, 10, 37
 Paucis diebus interpositis iii, 2, 12 pau-
 cis temeritas est bono, multis malo v,
 4, 12 paucæ, plures iv, Prol. 12 pauci
 iv, 21, 14
 Paulo ante v, 5, 12 notior v, 7, 4
 Pavidum genus i, 2, 15
 Paventes i, 11, 9
 Pavo iii, 18, 1 Pavonum grex i, 3, 7
 Pavorem simulans ii, 4, 20
 Pauper pudor est ii, 1, 12 pauperes nil
 mutant mutato principatu præter no-
 men domini i, 15, 2
 Paupertatem sustinere iv, 21, 3
 Peccare iii, 10, 52 bis i, 8, 2 casu v,
 3, 12 peccat religio iii, 13, 8
 Pecten v, 6, 1
 Pectus solutum iii, Prol. 9 transfigere
 iii, 10, 27 ante pectus iv, 10, 3
 Pecunia ii, 7, 2 dicta iv, 5, 46 pecu-
 niam conferre iv, 5, 17
 Pecus iv, 5, 23. iii, 2, 13 pecore gau-
 dens iv, 5, 43 pecora habere iii, 3, 4
 Pedisequi iv, 5, 36
 Pegma v, 7, 7
 Pelagius cursus iv, 21, 7
 Pelium nemos iv, 7, 6
 Peliadum manus iv, 7, 16
 Pelias iv, 7, 13
 Pellis detracta iv, 1, 7 rugosa i, 24, 4
 Pelusium linteum ii, 5, 12
 Pendens in novacula v, 8, 1 ad Lanium
 iii, 4, 1
 Pendens pœnas religioni i, 27, 6
 Penis demissus i, 29, 7
 Penitus iii, Prol. 21
 Pennarum nitor i, 13, 6 pennæ celeri-
 tate vitare necem i, 31, 4
 Per artus fratris iv, 7, 15 campum fu-
 gere i, 12, 8 quem iv, 11, 10 te ii,
 1, 3 quem per te cognoveris iii, 10,
 58 auras venire ii, 6, 7 per fabellas
 aliquid quærere ii, Prol. 2
 Peræ duæ iv, 10, 1
 Peragere rem iii, Epil. 13
 Perambulans viridia ii, 5, 14
 Perdere i, 10, 9 operam i, 25, 2 tibias
 v, 7, 9
 Perdonare fracta iv, 7, 19
 Perductus ad regem iii, Prol. 28
 Peregrina volucris i, 26, 11
 Perferre i, 2, 30
 Perficere iv, 20, 8
 Periclitatur magnitudo ejus iv, 6, 12
 Periculo eripere i, 28, 11 obnoxiae opes
 ii, 7, 14 factus sophus iv, 16, 8 pe-
 riculum avertendum victima iii, 3, 8
 nocivum i, 29, 3 in periculum venire
 iv, 9, 1 in periculo esse ii, 4, 13 ver-
 titur vita ii, 8, 19
 Periculosa medicina i, 8, 9 periculosum
 est iii, 10, 1 lucrum v, 4, 8
 Perire iv, 2, 26. iv, 21, 15. v, 4, 10
 fame iii, 7, 6 perit imitatus potentem
 i, 24, 1 momentum iii, Prol. 5 opera
 ii, 5, 24 ruptus i, 20, 6 peritura
 quamvis nemo lædat iii, 2, 5
 Peritus usu iii, 3, 1 peritis irritos dolos
 tendere i, 23, 2
 Perjurium sordidum iv, 19, 24
 Perlegere libellum iv, Prol. 14
 Perlustrare templa iv, 23, 5
 Permotus convicio i, 6, 5
 Pernicies Graium iv, 7, 11 instat nobis
 i, 30, 3 paratur ii, 4, 6 ad perniciem
 agi iv, 13, 3 devocare i, 20, 2
 Pernicitas nota i, 9, 4
 Perorare causam i, 10, 7
 Perpastus canis iii, 7, 2
 Perpeti iv, 5, 39
 Persalutare Deos iv, 12, 4
 Perscrutatus crimina iii, 10, 47
 Persecuta i, 28, 5 persequi quem iv, 1, 3
 Persolvere pœnas iii, 5, 10
 Persona tragica i, 7, 1
 Persuasus iii, 5, 8 jurejurando i, 8, 7
 Pertinet ad caput iii, 3, 7 ad illos i,
 14, 17 quo iii, 1, 7 furor illorum ad
 caput nostrum i, 30, 11
 Petrabere Romam iii, 10, 35
 Perturbatus homo iv, 24, 27 sensus ii,
 4, 11
 Pervellere aurem v, 5, 32

- Pervenire ad aures ii, Epil. 12 ad speculancam iv, 19, 3
 Perveniet ad me minus muneris iii, Epil. 11
 Pes celer iv, 17, 6 durus i, 30, 10 suspensus ii, 4, 18 titubans iv, 14, 12 cessat i, 9, 5 pedem referre ii, 1, 6 calcandum committere cui i, 14, 16
 Pessimi iii, 4, 6
 Petens Neapolim ii, 5, 7 petere i, 20, 6. ii, 1, 10 panem i, 17, 2 regem i, 2, 11 cibum i, 4, 7 auxilium iv, 4, 4 cubiculum iii, 10, 21 exitus i, 11, 9 secretum iv, 24, 6 sylvas ii, 1, 10 villam ii, 8, 3 urbem iv, 21, 13 petere saxo iii, 2, 17 peto reddas iii, Prol. 63 ut reddas iii, Epil. 8 ut adjuvaret iii, 10, 39
 Petulans iii, 5, 2 jurgium iii, 11, 2 turba i, 2, 20
 Philetus v, 10, 10
 Phæbo placet laurea iii, 17, 3
 Phædri libelli iii, Prol. 1
 Phalereus Demetrius v, 1, 1
 Phryx Æsopus iii, Prol. 52
 Piaculum est iii, Epil. 34
 Pictæ plumæ iii, 18, 8
 Pierium jugum iii, Prol. 17
 Pietas excolit Deos iv, 11, 10
 Pignus apertum v, 5, 37 pignore quovis contendere iv, 20, 5
 Pilis defectus v, 6, 2
 Pingitur historia iv, 6, 2
 Pinus iv, 7, 7 Cybebæ placet iii, 17, 4
 Pisistratus i, 2, 5
 Placare severitatem iv, 7, 4
 Placet conditio iii, 13, 12 quercus Jovi iii, 17, 2 fati iv, 19, 13
 Placidus ii, 1, 7 gradus ii, 7, 6
 Plagæ congeruntur mortuo iv, 1, 11 plagis mortuus iv, 1, 6
 Plane iii, 7, 26. iii, 13, 7
 Planum ii, 4, 10
 Plaudere v, 7, 33
 Plausus illiteratus iv, Prol. 20 maximus v, 5, 21 plausus movere v, 5, 28 in plausus consurrectum v, 7, 28
 Plebeio est piaculum iii, Epil. 34
 Plebes minuta iv, 6, 13
 Plectere se v, 9, 3 plecti i, 31, 13
 Plena apotheca cadis iv, 5, 25 lagona cibo i, 26, 8
 Plerumque i, 29, 1. iii, 16, 2
 Plumæ pictæ iii, 18, 8
 Plus boni iv, 5, 1 temporis iii, Epil. 12 favere v, Prol. 8 non habeo iii, 5, 4 consumet iii, Epil. 12 valeo i, 5, 9 pluris esse iv, 23, 2 plures iv, Prol. 12 cuniculi iv, 19, 2 pluribus execu-
 tus iii, 10, 59 plura iii, Prol. 39. iii, 10, 14
 Plutus iv, 12, 5
 Pocula iv, 21, 20
 Pœnæ iv, 17, 27 facinoris iii, 10, 32 maleficii i, 17, 1 pœnæ dies iv, 11, 8 pœna dignus v, 3, 13 pœnas cui dare i, 13, 2 imponere iv, 17, 29 luere i, 17, 1. iii, 10, 44 oppetere iii, 16, 2 pendere i, 27, 6 persolvere iii, 5, 10
 Pœnitere : ad pœnitendum agi v, 5, 3
 Pœnitentia iv, 13, 9 sera i, 13, 2
 Poëtæ licentia iv, 24, 8 poëtæ molesti iv, Epil. 9
 Polire materiam versibus i, Prol. 2 polita domus iv, 5, 26
 Pollicitus iii, Epil. 9
 Polluitur fama iii, 10, 17
 Ponderare quid opinione alterius iii, 10, 55
 Pondus grave ii, 6, 10
 Ponere arcum iii, 14, 5 domum iii, 9, 6 lagonam plenam cibo i, 26, 8 escam nido i, 28, 4 fœtum ii, 4, 3 sorbitionem i, 26, 5 statuam ii, Epil. 1 ponuntur reliquiæ v, 4, 3 posito timore i, 2, 19 præmio i, 14, 9 posita quæstio iii, 14, 8 villa ii, 5, 9 positum speculum iii, 8, 4
 Pontus inhospitalis iv, 7, 10
 Populus iv, 6, 11 in theatro v, 7, 34 acclamat v, 5, 34 approbat iv, 5, 28 concurrit iii, 14, 7
 Populus celsa iii, 17, 4
 Porcelli vocem imitatus v, 5, 17 porcellum obtegere vestibus v, 5, 30 porcelli ii, 4, 15
 Porrigere tabulam iv, 21, 25
 Portæ cavorum iv, 6, 8
 Portare onus iii, 15, 5 tabulam iv, 21, 25 clitellas i, 15, 10
 Poscere reliquum iv, 24, 12 scyphum i, 14, 7
 Posse i, 16, 6. iii, 3, 11 possum i, 1, 7. iv, 7, 21 potes iii, 7, 8. iii, 12, 7. iv, 23, 3 potest i, 8, 3. i, 27, 1. ii, 4, 26. iii, 10, 54 possumus iv, 10, 4 possunt iv, 3, 5 posset i, 10, 7. ii, 6, 6. v, 5, 6. iv, 14, 9. v, 9, 2 possent i, 20, 4 possim iv, Epil. 1 possis iii, 5, 5. v, 2, 11 possit iii, 13, 14. iii, Epil. 5. iv, Prol. 16. iv, 9, 9. v, 8, 4 possint iv, 17, 31 potuit i, 4, 7. iii, 3, 15. iv, 3, 3. iv, 5, 19 potueris i, 19, 10 potuerit i, 26, 6 potuissent iv, 5, 32 poterit iv, 5, 39 si potuit Phryx iii, Prol. 52 ne possent capi i, 15, 6 an cibo posset capi i, 23, 4

- Possidere data iv, 5, 10 quod fuerit datum iv, 5, 15 bona iii, 10, 37
 Post tempus iv, 17, 16. iv, 18, 1 tergum iv, 10, 2 post paucos dies i, 17, 7 obitum iv, 1, 2 mortem iv, 1, 10
 Posterii iii, Prol. 32. iv, 17, 35 posteris tradere iv, 5, 2
 Postquam ii, 4, 16. iii, 1, 4. iii, 10, 42. iv, 4, 6. iv, 5, 18. iv, 13, 9. iv, 21, 6. v, 5, 13 est fessus i, 11, 11
 Postridie iii, 2, 8. v, 5, 24
 Postulare mercedem i, 8, 12 partem ii, 1, 2 postulare mulierem iii, 10, 34
 Potare nectar iii, 16, 13
 Potens i, 24, 1. iii, 5, 6 potentes ii, 6, 1 dissident i, 30, 1 cum potente societas i, 5, 1
 Potestas ejus nulla iii, 15, 14
 Potior mater iii, 15, 9 cur hæc sit iii, 15, 15 potius, quam i, 31, 7. iii, Prol. 10. iii, 10, 46. iii, 14, 4. iv, 4, 13
 Potior cui multo est cibus iii, 12, 6
 Potrix iv, 5, 25
 Præbere dapem ii, 4, 24
 Præcepto monitus iii, 8, 1
 Præcludere linguam i, 23, 5 metus præcludit vocem i, 2, 26
 Præcurrere quem ii, 5, 17
 Præda i, 4, 4. v, 6, 4 opima ii, 6, 8 prædam capere iv, 4, 8 dimittere v, 10, 6 tollere ii, 8, 27
 Prædator ii, 1, 2
 Prædones iv, 21, 16
 Præfulget nitor collo iii, 18, 7
 Præ gustare exta iv, 23, 4
 Prælium iv, 6, 6
 Præluere facinori iv, 11, 9
 Præmetuens dolum i, 16, 4
 Præmium culpæ ii, 3, 6 pactum i, 8, 10 positum i, 14, 9 propositum v, 5, 5 tantum iv, 19, 9 ferre iv, 17, 32 reddere iii, Epil. 8 dignum accipere iii, 5, 7
 Præponere lucrum labori docto iii, Prol. 26
 Præsentia Numinum iv, 24, 32
 Præsentibus bonis favere v, Prol. 9
 Præsepe ii, 8, 22. v, 9, 2
 Præsidium facile iv, 6, 13
 Præstare benevolentiam iii, 15, 16 hospitium ii, 8, 16 officium iii, 7, 8 tutas ab injuria i, 31, 9 vicem iii, Prol. 14 præstatur sapor iii, 4, 4
 Præter i, 15, 2
 Præterire fabulam silentio iii, 13, 16
 Prævalet sapientia virtute i, 13, 13
 Pratum i, 24, 2
 Pravum consilium i, 25, 1 gaudium iv, 14, 16 pravus favor v, 5, 1
 Praxiteles v, Prol. 6
 Prece admota iii, 16, 7. i, 19, 6. iii, Epil. 20 precibus cujus auxilium ferre iv, 4, 7
 Premit eventus populum iv, 6, 11 premi a noxiorum insolentis iii, Epil. 31 premere vocem i, 11, 12
 Prensa ab Homine Mustela i, 22, 1
 Pretiosa res iv, 21, 11 pretium meriti i, 8, 1 operæ ii, 5, 6 opsoniorum iv, 19, 22 rerum iv, 5, 47 certum iv, 24, 6 majus v, Prol. 5 manet literis iv, Epil. 6 pretii cupidus iii, 12, 4 pretio illicere i, 8, 6 pretio, precibus v, 7, 18
 Primum, deinde iv, 19, 6. i, 8, 2. iii, Epil. 2 primus esse ii, Epil. 5 somnus iii, 10, 31 prima frons iv, 1, 17 pars i, 5, 7 ratis iv, 7, 10 sella iii, 6, 5 primo iv, 11, 16
 Princeps v, 7, 17 salvus v, 7, 27 Principes civitatis v, 1, 4 principum magnitudo iv, 6, 11
 Principatus gregis i, 30, 5 commutandus i, 15, 1 de principatu decertare i, 30, 5
 Prior v, 5, 27 cæpit iv, 23, 2 prior (i. e. pulchrior) i, 13, 8 prior invitare i, 26, 4 priores iv, 19, 16 prius i, 3, 12. i, 20, 5. iii, 10, 5. iii, Epil. 24
 Pristina consuetudo iv, 13, 6 dignitas i, 21, 1 pristinum frænum i, 2, 3 pristinus splendor iii, 12, 5
 Privata viro iii, 10, 45
 Privata utilitas i, 22, 11
 Pro re domini latrare i, 23, 6 judicio v, 5, 2 salute v, 4, 2 thesauro carbonem v, 6, 6 vita rogare iii, 2, 16 pro semita feci viam iii, Prol. 38
 Probanda sententia iv, 13, 2 probans errorem v, 5, 37 probatur hac re quantum valet i, 13, 13
 Procax libertas i, 2, 2
 Procedere iii, 7, 15
 Proclivis misericordia iii, Epil. 21
 Procreare tribadas iv, 14, 3
 Procul cernere iv, 2, 29 ostendere iii, 15, 3
 Proculcatas obterere i, 30, 10
 Procurare ostentum iii, 3, 16
 Prodere exemplum i, 3, 3 legatos iv, 17, 17
 Prodesse iii, 12, 7. iii, 17, 13 improbis iv, 18, 6 profuerint, quæ despexeram i, 12, 14
 Prodire in scenam v, 5, 27 in conspectum v, 7, 22 in cothurnis iv, 7, 5 foras ii, 4, 22
 Profecto iv, 23, 21

- Proferre caput i, 2, 17 porcellum v, 5,
 17 sententiam iii, 13, 13
 Proferri in theatro v, 5, 10
 Professus rem gravem iii, Prol. 51 fac-
 turum se v, 5, 23 professa mors iv,
 7, 8
 Proficisci celeri pede iv, 17, 6
 Profugere i, 30, 8. v, 2, 2
 Progenies ii, 4, 10
 Progredi citius iii, 6, 2
 Prolapsa sarcina iii, 15, 6
 Proles ii, 4, 19
 Proloqui breviter iii, 7, 1
 Prometheus iv, 14, 5
 Promittere ad cœnam iv, 24, 15 partem
 ii, 6, 11
 Promovere pedem triclinio iv, 24, 28
 Prope iv, 21, 17
 Properare gradu concito iii, 2, 11
 Propior Græciæ iii, Prol. 54 morti iii,
 Epil. 10
 Proponere legem partibus duabus iii,
 13, 5 terminum iii, Epil. 28
 Propositum i, 5, 2 mutandum iii, Prol.
 15 præmium v, 5, 5 servare ii,
 Prol. 6 propositi ordo iv, 20, 9
 Proprium genus i, 3, 10 amittit appe-
 tens alienum i, 4, 1 proprii affectus
 iii, Prol. 36 propriæ dotes iii, 18, 13
 propria vitia iv, 10, 2 proprius color
 iv, Prol. 8
 Propter fructum iii, 17, 9 virtutem iv,
 12, 3 volans ii, 6, 7
 Propterea iii, 10, 59
 Propulsi fustibus iv, 17, 12
 Prorsus egregium ii, 1, 11 libenter v, 4,
 5
 Prosequi plausu v, 5, 21 verbis iii, 5, 4
 Prospectare mare ii, 5, 10
 Prospicere toto die ii, 4, 20 prospicere,
 (pro, conspicere ex loco superiore) i,
 17, 8
 Prosternere se v, 7, 33
 Protinus iv, 18, 4
 Protrusus foras v, 7, 39
 Provocare quem iv, 24, 25
 Provolare iii, 2, 12
 Proximus hæres iii, 10, 12 culpæ i, 10,
 5 proxima villa ii, 8, 3 proximi v, 1,
 16
 Prudens consilium i, Prol. 4
 Prudentia artis i, 14, 11
 Pudet fortunam criminis ii, Epil. 19
 Pudor iv, 14, 7 est pauper ii, 1, 12 te-
 git quod iv, 23, 14
 Puella ii, 2, 10
 Puer iii, 10, 13 legi iii, Epil. 33 pue-
 rorum turba iii, 14, 1
 Pueriliter iii, 8, 5
 Pugna suis v, 10, 4 Taurorum i, 30,
 2
 Pulchra juvenis ii, 2, 5 facies iii, 8, 3
 Pulchre intelligere iv, 20, 2 meminisse
 iii, Epil. 35 negare i, 10, 10 videre
 iv, 19, 6. v, 10, 10 pulcherrime nos-
 se iii, 13, 4
 Pollus gallinaceus iii, 12, 1 pullis es-
 cam ponere i, 28, 4
 Pulmentarium iii, 7, 23
 Pulpitum v, 7, 32
 Pulsus regno i, 30, 8
 Pulverem sedans ii, 5, 18 pulvere sparsi
 iv, 24, 22
 Punctum volucris v, 3, 3
 Puniuntur scelera iv, 11, 19 puniti v,
 4, 11
 Pura toga iii, 10, 10
 Purgare alicui domum i, 22, 3
 Putans escam iv, 2, 21 ferri i, 4, 4
 minime iii, 10, 52 putantur sapere
 iv, 7, 26 putas i, 15, 8 putaret se
 fingi ii, 2, 8 ut putavit ii, 5, 20 pu-
 tabit iv, 20, 3 putat v, 7, 29 putet
 v, 9, 5 putare se post mortem secu-
 rum fore iv, 1, 10
 Puteus iv, 9, 11
 Pycta iv, 24, 5

Q.

- Qua iv, 8, 4 qua visum est iii, 7, 20
 Quacumque summa tradere iv, 5, 41
 Quadrantes iv, 19, 23
 Quædam i, 6, 6
 Quærere i, 6, 5. i, 29, 6. iii, 4, 3 cau-
 sam iv, 12, 6 escam iii, 12, 2 homi-
 nem iii, 19, 9 ignem iii, 19, 3 illam
 iii, 15, 4 lumen iii, 10, 21 victum
 iii, 16, 4 vindictam iv, 4, 11 quid
 per fabellas ii, Prol. 2 quærît reperire
 iv, 9, 2 quærere modo simili i, 24, 7
 quærere exaggerare opes iii, Prol. 25
 Quæso i, 1, 7. iii, Prol. 10. iii, 7, 17.
 iii, 9, 6 num i, 15, 7 ponis domum
 iii, 9, 6 parcas mihi i, 22, 2
 Quæstio posita iii, 14, 8
 Quæstus impudentiæ stultitia i, 14, 18
 genus iv, 21, 6 quæstus (plur.) iv, 1, 4
 Qualis videtur tibi i, 11, 13 quale in te
 dicam bonum fuisse iii, 1, 5 quale
 caput, talis sapor iii, 4, 4
 Quam tarda es iii, 6, 2 utilis sis iv, 4,
 8 quam non sit credendum v, 2, 13
 non sit conveniens iv, 19, 7 quam
 graviter ferret iv, 5, 31
 Quamlibet lambe otio i, 25, 6
 Quamvis iii, Prol. 20. iv, 11, 5. iv, 24,

17. iii, Epil. 6 sublimes i, 28, 1 quamvis dignus v, 3, 13
 Quanam ratione iv, 5, 17
 Quando iii, 4, 6
 Quandoquidem iii, 10, 52
 Quantus honos iv, 24, 2 quanta perniciēs i, 30, 3 res iii, 12, 3 species i, 7, 2 utilitas iv, 1, 15 quantæ dementiæ putatis i, 14, 14 quantum decoris geris i, 13, 7 laboris ii, 8, 24 luctus habuerit i, 12, 15 mali ii, 4, 25 valerent literæ iv, 24, 1 quanto validius iv, Epil. 9 facilius iii, 7, 13 justius iii, Epil. 23 quantis viribus fugias v, 2, 12
 Quapropter iii, 6, 8. iii, 13, 15
 Quare i, 31, 7. iii, 17, 5. iv, Prol. 10. iv, Epil. 4
 Quarta pars i, 5, 10 quartus libellus iv, Prol. 14
 Quasi delirus iii, 14, 3 inventuri iii, 2, 8
 Quassare fulmen iv, 17, 23
 Quercus alta iii, 13, 1 media, ima, sublimis ii, 4, 1 placet Jovi iii, 17, 2 quercum evertere ii, 4, 9
 Querela i, 6, 6. i, 9, 10 convenit v, 6, 7 querelam summovere ii, Epil. 14 ad querelam recidere iii, 18, 15
 Queri i, 1, 7. i, 2, 8 de fortunis suis iv, 16, 1 sensim iv, 16, 9
 Questus vanus i, 9, 7
 Qui nunc demum intelligo i, 12, 13 si qua res iv, 8, 4 quæ jaces iv, 2, 30 cui i, 14, 16 quo facto v, 5, 19 qui (pro quomodo) i, 1, 7
 Quia i, 2, 7. iv, 7, 18. iv, 12, 2 jam i, 8, 3
 Quicquid ii, 6, 3. iv, 20, 3. v, Prol. 2 quicquam ii, 8, 14. ii, Epil. 17. iii, 12, 7. iv, 19, 13
 Quicumque i, 10, 1. i, 21, 1. ii, Prol. 5 quicumque populus iv, 6, 11 quodcumque est lucri v, 6, 3 quodcumque fuerit iii, Prol. 27
 Quidam e turba iii, 19, 7 quidam, quidam v, 7, 21 quendam ii, 2, 3 quidam decedens iv, 5, 3 quidam dives et nobilis v, 5, 4. v, 7, 22
 Quidnam iv, Prol. 5 quid tibi videtur iv, 7, 17 quid possum facere tibi iv, 7, 21 quid captas me lædere iv, 8, 6
 Quidem ii, 8, 17. iv, 13, 2
 Quietis gratias agere ii, 8, 15 quietus gradus ii, 7, 6
 Quiescere iii, 7, 19
 Quin etiam v, 1, 7
 Quippe i, 28, 7. iii, 2, 5
 Quis non, aut quis iii, 13, 14 quis (pro, quibus) iii, 13, 11. v, 1, 9 quid ita cessarunt pedes i, 9, 5 quid credis accidere iii, Prol. 24 boni ii, 5, 20 horum simile iv, 23, 9 lucri iv, 19, 26 multa ii, 4, 23. iii, 3, 12 enim iii, 8, 8 tu cum lumine iii, 19, 8 quidnam fecissent iv, 1, 9 ille audet venire v, 1, 15 futurum est, si i, 6, 9 saperet iii, 4, 3 voluisti tibi ii, 8, 5
 Quisnam v, 1, 15
 Quisque iv, 21, 16. v, 5, 6 sua exempla pati debet i, 26, 12 sua cuique cogitatio iv, Prol. 7
 Quo mi, si iii, 18, 9 quo venis iv, 23, 12 quo melius i, 18, 5 quo abire iii, 7, 25 quo plus iii, Epil. 12 quo facilius iv, 21, 3 pertineat iii, 1, 7
 Quod implicuerit error iii, 10, 41 bona possideat iii, 10, 37
 Quondam i, 6, 3. i, 28, 3. iii, Epil. 33 in prato i, 24, 2
 Quoniam i, 2, 7. i, 8, 2. ii, Epil. 5. iii, Prol. 61. iii, 10, 60. iv, Prol. 10
 Quoque i, 19, 8. i, 20, 2. ii, 4, 16. ii, 8, 25. iv, 1, 2. iv, 7, 17
 Quot res iv, 11, 14
 Quotidie ii, 4, 8. iii, 8, 14. iii, Epil. 10
 Quovis pignore iv, 20, 5
 Quum (s. cum) jam iii, Epil. 18 voles iii, 14, 11 repente quum iv, 24, 22

R.

- Radix: a radicibus iii, 10, 49
 Ramosa cornua i, 12, 5
 Ramus cavus iii, 16, 5 ramis desiderare ii, 4, 21
 Rana i, 24, 2. i, 30, 2 Ranæ clamant i, 6, 4 regem petunt i, 2, 10
 Rapere iv, 21, 16 atque abire i, 16, 5 caseum dentibus i, 13, 11 divitias v, 4, 9 facem i, 28, 8 nec opinum i, 9, 6 porcellos ii, 4, 15 prædam ii, 6, 8 ad se iii, Prol. 46 rapi a corcodilis i, 25, 4 rapitur pagma v, 7, 7 unguibus ii, 6, 8
 Rapinam vitans ii, 4, 22
 Raptor i, 31, 5
 Rara fides iii, 9, 1 mens iv, 1, 17
 Ratio certa iv, Prol. 9 quæ ratio procreasset tribadas iv, 14, 4 quam ratione iv, 5, 17
 Ratis iv, 7, 9
 Receptus cælo iv, 12, 3 recepti cavis iv, 6, 4
 Recidere ad querelam iii, 18, 15

- Recipere corpus lecto i, 18, 4 ad se iv, 21, 23 recipit me domus iv, 23, 20 recipi in cætum iii, Prol. 23
 Reclamare iv, 17, 26
 Recolere locum i, 18, 1
 Recta redire per forum iii, 19, 6 petens cubiculum iii, 10, 21
 Recte loqui iv, 13, 1
 Recumbere iv, 24, 19
 Recusare iii, 13, 12 damnum iii, 2, 16 fidem iii, 13, 17
 Reddere iudicium iii, Prol. 63 jura iv, 13, 8 tempora amicis iii, Prol. 12 reddere præmium iii, Epil. 8 reddidi quod debui v, Prol. 2
 Redire i, 3, 10. iv, 24, 19 a cœna ii, 8, 20 ad cogitandum iii, 14, 13 ad splendorem iii, 12, 5 in gratiam secum v, 3, 6 recta per forum iii, 19, 7 ad hostem iv, 4, 5 in patriam iv, 21, 7
 Reducere quem in scenam v, 7, 25
 Refelli iv, 20, 6
 Referre auctoritatem iv, 24, 10 fabellam i, 2, 9 pedem retro ii, 1, 6 ad animum iii, 19, 10 de quo retuli iv, 24, 4 referri domum v, 7, 11 par solet gratia iii, 2, 1 quid refert mea i, 15, 9
 Reficere vires iii, 2, 9 refecta iv, 18, 4
 Regales opes i, 27, 10
 Regia iv, 17, 11
 Regnare nolo, liber ut non sim mihi iii, 7, 27
 Regnum adipisci i, 31, 11 nemoris i, 30, 8 Peliae iv, 7, 13
 Rejecta pænula v, 2, 5 rejicere improbum ii, 1, 4
 Relaxare animum iii, Prol. 13
 Religio iudicis iii, 13, 8 sancta i, 27, 6. iv, 11, 4 quod religio patitur iii, Epil. 26
 Relinquere iii, Prol. 39 filias iv, 5, 3 nudos iv, 21, 17
 Reliquiae i, 22, 6. iii, 1, 6. v, 4, 3 aliquæ iii, Epil. 15 reliquiis frui i, 22, 6
 Reliquus: reliqua pars iv, 24, 12 reliquæ i, 31, 13. iii, 4, 2
 Remedium vulneris ii, 3, 3
 Remedio aliquo dolorem delenire iii, Prol. 44
 Repelli veritatis viribus i, 1, 9
 Rependere alicui gratiam ii, Prol. 12
 Repente iv, 11, 4. v, 5, 16 cacare iv, 17, 25 liberalis i, 23, 1 cum iv, 24, 22 calvus factus ii, 2, 9
 Repere v, 1, 8
 Reperire iv, 5, 49 argumentum iv, 11, 15 effugium iv, 9, 2 fontem iii, 10, 43 margaritam iii, 12, 2 materiam i, Prol. 1 servitutem iv, 4, 11 turbam v, 4, 11 utilitatem iv, 1, 15 reperti iv, 24, 30 repertum v, 5, 20
 Repetere canticum v, 7, 31
 Replere anum odore iv, 17, 19 se esca ii, 4, 19 repleta pera vitis iv, 10, 2
 Reposcere locum i, 19, 5
 Repræsentare pœnam iii, 10, 32
 Reprehendere elapsum v, 8, 4
 Reprimere iram i, 29, 10
 Repudiare officium i, 29, 5
 Repulsam sentire i, 3, 16
 Reputare lucrum v, 4, 8
 Requiere i, 16, 7 auxilia i, 31, 2 qui sint iii, Epil. 32
 Res cibi iv, 8, 4 domini i, 23, 6 fœminarum iii, 8, 11 domestica iii, Prol. 11 gravis iii, Prol. 51 narrata iv, 24, 31 parva iv, 4, 10 secunda, dubia v, 2, 15 utraque iii, 10, 2 ulla iv, 11, 21 venit in dubium iii, 13, 7 rem expedire i, 16, 2 intelligere ii, 5, 19 peragere iii, Epil. 13 res habere iv, 5, 11 re commendari ii, Prol. 7 res manifestæ v, 5, 3 multæ iii, Epil. 3 novæ iv, Prol. 13 optimæ iv, 23, 8 pretiosæ iv, 21, 11 rerum occasio v, 8, 5 varietas iii, Epil. 3 iv, Epil. 2 res notuit v, 7, 35 res hæc avaris esse conveniens potest i, 27, 1 re hac probatur i, 13, 13. iv, 10, 4
 Residens arbore i, 13, 4
 Resides v, i, 7
 Residuum opus iii, Epil. 5
 Resistere iii, 7, 4. v, 2, 2 ad fontem i, 12, 3 restitit iii, 14, 2
 Resonat domus apparatu iv, 24, 21
 Respectus fabulæ v, 4, 7
 Respiciens nihil iii, 10, 28
 Respondere i, 1, 11. i, 22, 4. ii, 8, 17. iii, 3, 7. iii, 6, 4. iv, 18, 6. v, 1, 16. v, 3, 6 clementer iv, 19, 8 respondent citati iv, 17, 8
 Responsum iv, 20, 6
 Restituere fructum iii, 13, 15
 Retensus arcus iii, 14, 5
 Retenta cornua i, 12, 10
 Retorridus mus iv, 2, 27
 Retro referre pedem ii, 1, 6
 Retundere superbiam iv, 23, 21
 Revertier iv, 17, 14 domum iv, 14, 12 revertor hostis iii, 2, 19
 Revocare i, 26, 7
 Reus confessus iii, Epil. 22
 Rex Dardaniæ iii, Prol. 28 ferarum iv, 13, 4 urbis i, 14, 6 rege explorato i, 2, 18 regis officium iv, 17, 28 regis

- in capite musca sedet iv, 23, 6 regis
est, dimittere legatos iv, 17, 28 re-
gem creare i, 31, 8
- Ridere i, 2, 13 delirum iii, 14, 3
- Ridicule magis, quam vere iii, 4, 5
- Rigens gelu colubra iv, 18, 2
- Risus levis i, 29, 1 magnus v, 7, 31
movere i, Prol. 3
- Rivus i, 1, 1
- Rodere (de muribus) i, 22, 7
- Rogare aditum iv, 17, 21 victum iv,
21, 25 rogare iv, 9, 6. iv, 14, 3 cau-
sam iv, 18, 6 coronam v, 7, 34 mo-
dium tritici quem i, 16, 3 pro vita
iii, 2, 16 regem i, 2, 22 ut deponere
i, 19, 3 rogatus iv, 5, 33. iv, 1,
8 rogata ut taceret iii, 16, 6
- Roma ii, 5, 1. iii, 10, 35 incolumis v,
7, 27
- Rostrum apri i, 29, 8 ciconiæ i, 26, 8
- Rudis mulier ii, 2, 3
- Ruere ii, 6, 3 certatim v, 1, 3 ruit
lilium iii, 10, 4
- Rugosam inflare pellem i, 24, 4
- Ruina camaræ iv, 24, 29 ruinam me-
tuens ii, 4, 21
- Rumor dispersus v, 5, 11 fremit v, 7,
20 implet Athenas iv, 5, 13 prodit
legatos iv, 17, 17
- Rumpere arcum iii, 14, 10 rupti peri-
ere i, 20, 5
- Rupto corpore jacere i, 24, 10
- Rursus i, 24, 6. ii, 8, 9. iii, 16, 7. iv,
17, 18
- Rusticus iii, 3, 16. v, 5, 22 rustici ii,
8, 12 rustica lanifica iv, 5, 35 rustica
(formica) iv, 23, 9 rusticum instru-
mentum iv, 5, 24
- S.
- Sacci tumentes ii, 7, 3
- Sacrilegio onustus iv, 11, 3
- Sacrum iv, 11, 13
- Sæculum nostrum v, Prol. 4
- Sæpe i, 12, 2. i, 31, 3. iii, 4, 6. iii, 8,
1. iv, 2, 28. iv, 11, 16. iv, 21, 20.
iii, Epil. 22. iv, 5, 1
- Sævire irato impetu iii, 2, 14
- Sævum ingenium iv, 7, 14 sævi morsus
i, 31, 12 sævæ tempestates iv, 16,
3
- Sal urbanus v, 5, 8
- Saliens summis viribus iv, 3, 2
- Saltans Bathyllus v, 7, 15
- Saltum v, 2, 8
- Saltus velox iii, 2, 10
- Saltus i, 5, 4
- Salve, Frater i, 29, 5
- Salus : pro salute votum v, 4, 2
- Salutantes invicem iii, 7, 3
- Salvus Princeps v, 7, 27 saluum te cu-
pimus ii, 8, 17
- Sanctus Hercules v, 4, 1 sancta Mne-
mosyne iii, Prol. 18 religio i, 27, 6.
iv, 11, 4 uxor iii, 10, 30 sancta jura
iv, 13, 8 sanctissimus vir iv, Epil. 4
- Sane ii, 6, 8. iii, 15, 12. iv, 23, 10
leve iv, 1, 12
- Sanguis humanus v, 3, 9 ignavus i,
29, 11 sanguinis damnnum i, 28, 10
- Sanitas constat iii, Epil. 35 ad sanita-
tem venit curatio v, 7, 12
- Sapere iii, 4, 3 putantur iv, 7, 26
- Sapiens iii, 14, 6 Minerva iii, 17, 11
- Sapientia prævalet virtute i, 13, 14
- Sapor iii, 4, 4 mellis iii, 13, 10
- Sarcina prolapsa iii, 15, 6 sarcinas ba-
julare iv, 1, 5 sarcinis gravati ii, 7,
1
- Satiari i, 26, 9 cibo iii, 7, 14 satiatur
voluptas iv, 9, 9
- Satis materiæ iv, Prol. 2 retundere iv,
23, 21 facere v, 10, 2
- Sator hominum iii, 17, 10
- Saxo petere iii, 2, 17 saxa movere can-
tu iii, Prol. 58
- Saxis onerare iii, 2, 4
- Scandere ad nidum ii, 4, 6
- Scelestus iv, 11, 7 scelesta malitia ii,
4, 5
- Scelus Medæ iv, 7, 13 funestum iii,
10, 50
- Scelera puniuntur fatorum dicto tempore
iv, 11, 18
- Scena v, 5, 13 in scena operam dare
cui v, 7, 5
- Schola iii, Prol. 20
- Scilicet v, 5, 30
- Sciens parco iii, Epil. 1 scio iii, 6, 9
quam sit v, 2, 13 unde iii, 15, 10
scierunt iv, 24, 32 scierint ii, 3, 6
scisset iii, 15, 11 scirent ii, Epil. 3
- Scopulum super ii, 6, 11
- Scribere iii, Epil. 1 laudem iv, 24, 5
melos iv, 21, 2 scribendi causa iv,
Prol. 9 cur scripserim v, 10, 10
- Scripta cujus destringere iv, 7, 1 hæc
propter illos scripta est homines fa-
bula i, 1, 14 scriptum est tibi iv, 22,
3
- Scriptor Menander v, 1, 17
- Scrutari escam iv, 17, 7 singula ii, 8,
24
- Scurra v, 5, 8. v, 5, 27 et 34
- Scyphum poscere i, 14, 7
- Scytha Anacharsis iii, Prol. 52

- Secretum iii, 10, 11 petere iv, 24, 6
   secreta latibula i, 30, 9
 Secundi flatus iv, 16, 6 secunda pars
   i, 5, 8 secundæ res v, 2, 15 secundo
   iv, 11, 18
 Securus iv, 1, 10 irridet mala alterius
   i, 9, 9 securi abeunt domum iii, 2,
   7
 Sed : odore, sed multo iv, 17, 19
 Sed quid iii, 11, 6
 Sedare pulverem ii, 5, 18 sitim iv, 4,
   1
 Sedes nostræ i, 3, 13
 Sedeo sella iii, 6, 5 spectaturus 5, 5,
   26 judex i, 10, 6 in temone iii, 6, 1
 Seductus in secretum iii, 10, 11
 Sedula mater iv, 5, 13
 Segnis mora v, 8, 6
 Segregatæ oves iii, 15, 3
 Sejanus iii, Prol. 41
 Sella prima iii, 6, 5
 Semel clapsus v, 8, 3 qui turpi fraude
   innotuit i, 10, 1
 Semianimus i, 9, 8
 Semisomnum cor iv, 14, 13
 Semita : pro semita facere viam iii,
   Prol. 38
 Semper i, 13, 14. iii, 14, 10. iv, 1, 16.
   v, 4, 8. v, 10, 2
 Senarii versus i, Prol. 2
 Senecta debilis iv, 2, 21
 Senex i, 15, 4. ii, Prol. 8. iii, 3, 14. iii,
   19, 11. iv, 5, 7. iv, 14, 4 derisor iii,
   14, 4 Latrans v, 10, 7
 Senio debilis iii, Epil. 16
 Sensim queri iv, 16, 9
 Sensus manet patri iv, 5, 30 communis
   i, 7, 4 testamenti iv, 5, 19 varietas
   delectat ii, Prol. 10 sensus perturba-
   ti ii, 4, 11
 Sententiam dicere i, 10, 8 legere iii,
   Epil. 34 protulit iii, 13, 13 sententia
   cantici v, 7, 26 varia iii, 3, 12 pro-
   banda iv, 13, 2 stulta iii, 10, 6
 Sentire ii, 8, 14. iii, 10, 15 fabulas ii,
   Epil. 13 nil iii, 10, 31 quid iii, 14,
   3 repulsam i, 3, 16 tonsum iii, 10,
   27 vim carminis iii, Prol. 3 sensit
   profecto iii, 19, 11 sentiat, quos at-
   tentarit v, 2, 6 iratum iv, 24, 14 sen-
   tiat, se describi iv, 8, 2
 Separatim iv, 14, 8
 Separatus : separata statio i, 30, 7
 Seponere vestem iv, 5, 21
 Sequi signum iv, 6, 7 secuti aliquot iv,
   2, 27
 Sequi quieto et placido gradu ii, 7, 6
   otium v, 1, 7 me sequetur tertia i,
   5, 9
 Sera pœnitentia i, 13, 2
 Serena facies iv, 16, 5
 Sermo ab sermone cognitus iv, 21, 22
 Sero iv, 14, 12
 Servare diligentius ætatem iii, 10, 23
   morem senis ii, Prol. 8 propositum
   ii, Prol. 6
 Servire cui i, 15, 10 sibi i, 22, 11
 Servitus obnoxia iii, Prol. 34 tristis i,
   2, 6 servitutem reperire iv, 4, 11
 Servulus iv, 24, 24
 Servus ii, Epil. 2
 Sestertia centena iv, 5, 12
 Setosa sus ii, 4, 12
 Setositas frontis iv, 7, 4
 Sex i, 1, 10
 Si, non iii, 10, 48 si non, certe iv,
   Epil. 7 si vero ii, 6, 2 si maneret
   sensus iv, 5, 30 si quis iii, Prol. 45.
   iii, 12, 4. iii, Epil. 4. iv, Prol. 4
   pulchre vides iv, 19, 6 tamen possum
   ii, 5, 5
 Sibi : vide Sui
 Sic est locutus iv, 17, 27 sic locutus
   traditur iv, 4, 6 rependet gratiam
   brevitas ii, Prol. 12 fatis placet iv,
   19, 13 prosecutus iii, 5, 4 valeas ut
   es iv, 2, 30 sic ut i, 11, 14 sic iv,
   5, 27
 Sicubi v, Prol. 1
 Siculum mare ii, 5, 10
 Sidera Ledaë iv, 24, 9 ad sidera tollere
   clamorem i, 6, 4
 Significare iv, 11, 16. v, 8, 5 fabula
   significat ii, 8, 27 significari prodigio
   iii, 3, 10
 Signum conspicuum iv, 6, 7
 Silentium facit expectatio v, 5, 15
 Silentio quid præterire iii, 13, 16
 Silere iv, 23, 18
 Similis gloria iv, 24, 10 gyrys iii, Epil.
   25 tui iv, Prol. 17 tibi iv, 19, 15
   tibi ego i, 29, 7 simili modo quærere
   i, 24, 7 simili jure mulctare i, 26, 2
   querela i, 9, 10 metu i, 11, 15 simile
   aliquid iv, 17, 18 horum iv, 23, 9
   similes habitu iv, 15, 8 similis imi-
   tatus v, 5, 34
 Similiter iii, 5, 6. iv, 2, 26
 Simius judex i, 10, 6 et Lanius iii, 4,
   1
 Simonides iv, 21, 2. iv, 24, 4
 Simpliciter iii, 10, 54
 Simpliciter iii, 7, 7
 Simul i, 11, 4. i, 22, 7. ii, 6, 15. iii,
   10, 45. iii, 14, 3. iv, 5, 10. iv, 9, 1.
   iv, 10, 5. iv, 12, 8. iv, 14, 6. iv, 21,
   10. v, 5, 19 adjicere v, 6, 4 aspexit
   iii, 10, 29. iv, 19, 5 advenit v, 7,

- 20 cognovit iii, 16, 16 delinquent
iv, 10, 5 exieris ii, 4, 14
Simulac iii, 18; 4. iv, 9, 1
Simul et iii, 10, 45. iv, 21, 10
Simulacrum i, 4, 3
Simulans i, 14, 7. v, 5, 29 pavorem ii,
4, 20 iter ad villam iii, 10, 19
Sin autem ii, Epil. 15 autem minus iii,
Prol. 31
Sinceritas iv, 13, 3
Sincerus : sincera integritas iii, Epil.
30 sincerum iudicium iii, Prol. 62
Sine labore iii, 7, 24 mercede iv, 1, 19
mora v, 7, 22 virtute iii, 6, 11
Sincere dormire iii, 16, 11 frui iv, 15,
4
Singuli i, 8, 5 singulis dare destinata
iv, 5, 27 singulos illicere pretio i, 8,
6 notare iii, Prol. 49 singulae i, 2,
25. i, 31, 11. iv, 5, 47 horae iii, 15,
13 singula ii, 8, 24
Sinistra natura ii, Epil. tibia v, 7, 8
Sinon iii, Prol. 27
Sinus Ponti iv, 7, 10 in sinum demit-
tere caput v, 5, 16 sinu fovere quid
iv, 18, 3 sinu proferre quid v, 5, 36
Sitiens hircus iv, 9, 5
Sitim sedare iv, 4, 1 siti ardere iii, 16,
15 compulsus i, 1, 2
Sive, sive iv, 20, 7
Smaragdus : vid. Zmaragdus
Societas fidelis nunquam i, 5, 1
Socii sunt cum aliquo i, 5, 4
Socrates iii, 9, 2
Sol uxorem ducit i, 6, 3 sole medio iii,
19, 8
Solatium mortis i, 9, 8
Solennis gloria iii, Prol. 61
Solet agi iv, 13, 3 fieri iii, 9, 5 referri
iii, 2, 1 solent labi v, 5, 1 mendaces
luere poenas maleficii i, 17, 1
Solebant iv, 1, 5 solebat v, 7, 15 nisi
soleres ii, 1, 3
Solertia hominis iv, 5, 49 docilis i, 28,
2
Solicitem ævum i, 31, 7
Solitus dare v, 7, 5 sedare iv, 4, 1 quæ-
rere iii, 16, 4
Solidum decus iv, 23, 24
Solvere errorem iv, 5, 33 frænum i, 2,
3 quod non debebat i, 17, 7
Solut ii, Epil. 6. v, 5, 13 familia iii,
19, 1 sola improbitas i, 5, 11
Solutus catena iii, 7, 20 solutum pectus
iii, Prol. 9
Somnus incers iii, Prol. 55 primus iii,
10, 31 somnum capere iii, 16, 5
somno carere iv, 19, 10
Sonare cithara iii, 16, 12
Sonipes iratus iv, 4, 3
Sonus i, 2, 15. iii, 18, 9 citharæ iv,
19, 20
Sophus iii, 14, 9. iv, 16, 8 victor iii,
14, 9
Sopita somno iii, 10, 31
Sorbitio liquida i, 26, 5
Sordidum perjurium iv, 19, 24
Spargere odorem iii, 1, 3 sparsi pulvere
iv, 24, 22
Spatium diei ii, 8, 10
Species non habet cerebrum i, 7, 2
muta iii, 18, 9
Spectaculi genus v, 5, 9
Spectatorum mos v, 7, 13
Speculum iii, 8, 4 lympharum i, 4, 3
Specus alvi iv, 6, 10
Spelunca Draconis iv, 19, 3
Sperare iii, 10, 12
Spernat nil auris iii, 10, 51
Spes deluditur iii, 18, 15 deludit v, 6,
7 fallit quem iii, 5, 9
Spiritus ii, 8, 7 miser iv, 19, 17 con-
tinetur iii, Epil. 29 spiritum sustinere
iii, 2, 6 extremum trahere i, 21, 4
spiritu luere culpam iv, 11, 7
Splendet convivium iv, 24, 20
Splendor pristinus iii, 12, 5
Spoliantur viri a fœminis ii, 2, 1 spolia-
tus ii, 7, 10
Spondere : vocare sponsum i, 16, 1
Sponsor lupus i, 16, 4
Sponte iii, 15, 16
Spumantia fræna iii, 6, 7
Stagnum i, 2, 17 stagni incola i, 6, 6
Stare super i, 27, 8. ii, 1, 1 superiorem
i, 1, 2 pro iudicio v, 5, 2 stant pa-
troni iii, 10, 37 stans iii, 3, 14
Statim adire iv, 17, 20 credere iii, 10,
51 mutatus v, 1, 17 professus v, 5,
23
Statio i, 30, 7
Statuam ponere ii, Epil. 1
Statuere operi terminum iv, Prol. 1
Stercore educatus i, 27, 11 pasci iv, 23,
17 in stercore scrutari escam iv, 17, 7
Steriles arbores iii, 17, 5
Sterquilinum iii, 12, 1
Stramenta ii, 8, 23
Stringere ferrum iii, 10, 33 gladium v,
2, 5
Strophæ verbosæ i, 14, 4
Student dici locupletes i, 27, 2
Studere (operam dare) ii, Epil. 6
Studiose congerere iv, 23, 16
Studium ii, Epil. 12. iii, Prol. 9 litera-
rum iv, 21, 19
Stulte iii, 11, 6. iii, 15, 2 nudare animi
conscientiam iii, Prol. 47

Stultitia quæstus impudentiæ i, 14, 18
 nauseare iv, 7, 25
 Stultus i, 13, 9 error v, 7, 30 stulta iv,
 8, 6 credulitas ii, 4, 26 gloria iii, 17,
 12 levitas v, 7, 3 sententia iii, 10, 6
 stultum consilium i, 20, 1 stultum
 est, sibi non cavere i, 9, 2 stultum
 existimare iii, Epil. 20 stulti risum
 captant i, 29, 1 stultis gratus i, 23, 1
 Stupor Corvi i, 13, 12 vulgi i, 14, 12
 Stuprum turpe iii, 10, 17
 Stylus Æsopi iii, ProL. 29
 Suadere ii, 6, 11 alicui fugere i, 15, 6
 Suavis anima iii, 1, 5 suaves argutiæ iv,
 Epil. 3
 Sub conditione iv, 5, 8 illis naniis utili-
 tas iv, 1, 15 tecto iii, 7, 13
 Subdola verba i, 13, 1
 Subesse pallio v, 5, 18
 Subjecti versus i, 19, 2
 Subinde ii, 8, 12
 Subito i, 2, 14. i, 11, 7 advolare ex in-
 sidiiis ii, 7, 7 concupiscere i, 27, 10
 consistere iv, 5, 29 intrare iii, 10, 20
 mutari iv, 16, 5 opprimere iv, 24, 29
 invitatus iv, 14, 10
 Subitus clamor i, 15, 5 fragor iv, 17,
 24
 Subita benignitas i, 23, 7
 Sublati inter manus v, 7, 10
 Sublime ii, 6, 4 sublimis quercus ii, 4,
 1 sublimes (opponuntur humilibus) i,
 28, 1
 Subscribere gratiæ, odio iii, 10, 57
 Subsidiere iii, 10, 20
 Subsidiu vitæ iv, 21, 12
 Subtiliter limare iii, 10, 49
 Successus improborum plures allicit ii,
 3, 7 ad perniciem devocat iii, 5, 1
 Succclamare, feliciter v, 1, 4
 Succumbere iii, 14, 9
 Succurrere afflictis i, 2, 28
 Sudor multus iv, 24, 23
 Suffici hæredem iii, 10, 12
 Sui sibi molesta ii, 5, 4 servire i, 22,
 11 timentes iii, 2, 15 non cavere i,
 9, 1 ad se iv, 21, 23 in se divitias ha-
 bet iv, 21, 1
 Sumere sibi iv, 19, 12 nihil iv, 21, 13
 steriles arbores iii, 17, 5 uvam iv, 3,
 4 quid per se ii, 1, 3
 Summovere querelam ii, Epil. 14
 Summus Jupiter iv, 19, 11 mons ii, 5,
 9 summa quæcumque iv, 5, 44 sum-
 mis viribus salire iv, 3, 2
 Super i, 27, 8. iii, 11, 2 juvenum stat
 Leo ii, 1, 1 super scopulum quid il-
 lidere ii, 6, 11 super etiam iv, 23, 14
 Superbus Æeta iv, 7, 12

Superbiæ pœna iii, 16, 2 superbiam re-
 tundere iv, 23, 21 superbia inani tu-
 mere i, 3, 4
 Superbiens honore v, 7, 38
 Superesse ii, Epil. 6. iii, Epil. 1. iv,
 Epil. 1
 Superi iv, 24, 3 Superum voluntas v, 6,
 5 Superos fraudare iv, 19, 19 superi-
 or stabat i, 1, 2 superiores legati iv,
 17, 17 superius iv, 24, 2
 Supplex i, 28, 12. ii, 8, 8 supplici ve-
 niam dare i, 22, 5
 Supra i, 2, 20 formam humanam iv,
 24, 24
 Surripuisse i, 10, 10 surripi iv, 11, 6
 Sus hispidus v, 10, 4 nemoricultrix ii,
 4, 3 setosa ii, 4, 12
 Suscitare clamores v, 5, 28
 Suspendere peram iv, 10, 3 suspensus
 pes ii, 4, 18
 Suspicio deprimit insontem iii, 10, 36
 suspicione errare iii, ProL. 45
 Sustinere iv, 15, 7 impetum iii, 10, 25
 jocos iii, 8, 7 libellum iv, 7, 3 ma-
 lum i, 2, 31 notam i, 3, 11 pauper-
 tatem iv, 21, 3 spiritus iii, 2, 6
 Sustulit i, 28, 3
 Sutor malus i, 14, 1
 Sua cuique cogitatio iv, ProL. 7 suspi-
 cio iii, ProL. 45 cum suis ii, 4, 23
 suos contemnens i, 3, 6 esse dicit iii,
 13, 2 eripere i, 28, 11 suis in rebus
 videre plurimum ii, 8, 28 sua exem-
 pla pati i, 26, 12
 Sylva excipit feram i, 12, 9 sylvas pe-
 tere ii, 1, 10 in sylvis iii, 7, 12

T.

Tabula naufragorum iv, 21, 24
 Tabernæ iv, 6, 2
 Tacere iii, 16, 6 tace v, 9, 4
 Tacite gemere v, 1, 6 proferre caput i,
 2, 17
 Tacitum cor iv, ProL. 3
 Talis dolus i, 31, 6 modus iv, 5, 9 vir
 iii, 9, 6 effigies v, 8, 7 fabella i, 2,
 9. iv, 23, 22 sententia iii, 13, 13 ta-
 le exemplum v, ProL. 10 præmium ii,
 3, 6 commercium iv, 11, 11 tales re-
 liquiæ iii, 1, 6 talis titulus iv, ProL.
 4
 Tam : tam angusta domus iii, 9, 6
 Tamen ii, Epil. 11. iii, ProL. 23. iii, 7,
 17. iii, 10, 51. iii, 15, 9. iv, 6, 4. iv,
 11, 7. iv, 20, 2
 Tangere rem i, 5, 10. iii, 8, 11 uvam
 iv, 3, 3 tangi invidia i, 24, 3 mani-

- bus iii, Prol. 6
 Tantus Dux ii, 5, 23 tanta bonitas iv, 9, 8 copia iii, Epil. 6 magnitudo i, 24, 3 tanta mala iii, Prol. 44 quod tantum primum iv, 19, 9 corporis iii, 7, 5 tanti non est ingenium tuum iii, Prol. 4 tanto melior iii, 5, 3 tanto justius, quanto iv, Epil. 8 tantum luctum i, 28, 6
 Tantum iii, 2, 16
 Tantummodo v, 7, 18
 Tarda es iii, 6, 2
 Tartareus specus iv, 6, 10
 Taurus v, 9, 1 infestis cornibus i, 21, 7 Taurorum pugna i, 30, 2
 Tegit pudor hoc iv, 23, 14
 Tectum hominum ii, 8, 7
 Tela jacere iv, 4, 5
 Temeritas paucis bono v, 4, 12
 Temo iii, 6, 1
 Temperare jugum iii, 6, 6 temperatæ argutiæ iv, Epil. 3
 Tempestas horrida, sæva iv, 16, 3. iv, 21, 9
 Tempa perlustrare iv, 23, 5
 Tempus v, 8, 7 fatorum iv, 11, 19 vitæ iv, 17, 2 adversum ii, 8, 16 breve exorare i, 19, 6 longum iv, 5, 18 tempore iii, Epil. 32 temporis dilatio iii, Epil. 12
 Tempora amicis reddere iii, Prol. 12
 Tendere dolos i, 23, 2
 Tensus arcus iii, 14, 10
 Tenebras dispellere iii, 10, 42 in tenebris iii, 10, 26. iv, 19, 10 victum querere iii, 16, 4
 Tener grex ii, 4, 14
 Tenere alienum iv, 5, 40 cibum ore i, 4, 6 aliquem ii, 2, 4 impetus iii, Prol. 59 quem v, 8, 3 tenet favor mentes v, 5, 25 tenenda est occasio v, 8, 3
 Tentare an i, 23, 4 caput iii, 10, 26 si qua res esset iv, 8, 4
 Tenuis cibus iv, 13, 7
 Tenuitas nimia crurum i, 12, 6 tuta ii, 7, 13
 Tergum : post tergum iv, 10, 2
 Tergum divisum ii, 1, 9
 Terminum statuere operi iv, Prol. 1 proponere, excedere iii, Epil. 28
 Terram eruere iv, 19, 1 fodere ii, 4, 8 in terris iv, 22, 2
 Terrere i, 2, 15 foras i, 11, 5 territus clamore i, 15, 5
 Terror offusus ii, 4, 11
 Tertia pars i, 5, 9 tertius liber iii, Prol. 29 periit tertius iv, 2, 26 tertia iv, 5, 6
 Testa nobilis iii, 1, 2
 Testamenti sensus iv, 5, 19
 Testari i, 5, 2
 Testimonium falsum i, 17, 6
 Testis iii, Prol. 42 citatus i, 17, 4 testes integritatis iii, 11, 5
 Testudo ii, 6, 4
 Theatrum v, 5, 10 in theatro rumor v, 7, 21
 Thesaurus abditus iv, 19, 4 thesaurum invenire i, 27, 3 pro thesauro carbonem v, 6, 6
 Thessala securis iv, 7, 7
 Threissa gens iii, Prol. 56
 Thure Superos fraudare iv, 19, 19
 Tiberius Cæsar ii, 5, 7
 Tibia sinistra v, 7, 8 tibiæ dextræ v, 7, 9 tibiæ jocunditas iv, 19, 21
 Tibicen v, 7, 29
 Tigillum parvum i, 2, 14
 Timere i, 1, 6. iii, 6, 5 sibi iii, 2, 15 ne iv, 17, 18 timentes concacant iv, 17, 11 timere absistere iii, 2, 18
 Timidus Senex i, 15, 4 comes v, 2, 4
 Timor cæcus ii, 8, 3 timore mortis confessus i, 14, 10 complere locum ii, 4, 16 timorem ponere i, 2, 19
 Tinctus panis cruore ii, 3, 2
 Tintinnabulum collo jactans ii, 7, 5
 Titubans pes iv, 14, 12
 Titulus iv, Prol. 4
 Toga pura iii, 10, 10
 Tollere aranea ii, 8, 23 clamorem i, 11, 7 clamorem ad sidera i, 6, 4
 Tollere audacter ii, 1, 9 prædam ii, 8, 27 primam partem i, 5, 7 Testudinem ii, 6, 4 pennas, quæ Pavoni deciderant i, 3, 5
 Tonans Jupiter iii, Prol. 18
 Tonitrua devoluta v, 7, 23
 Tonsum caput iii, 10, 27
 Torquere fame quem i, 26, 9 spiritum iv, 19, 17 se diu iii, 14, 7
 Totum se prosternere v, 7, 33 toto die ii, 4, 20. iv, 14, 8 totam fortunam distribuere iv, 5, 8 regiam concacare iv, 17, 11 tota præda i, 5, 11 arbor i, 28, 9 vita iv, 16, 10 totis naribus iii, 1, 4 viribus i, 11, 7
 Toxicum i, 14, 8
 Tradere i, 28, 12 domum iv, 5, 44 sese Miluo i, 31, 10 famæ iv, Prol. 6 memoriæ iv, 24, 3 posteris iv, 5, 2 traditum est i, 25, 4 traditur locutus iv, 4, 6
 Tragica persona i, 7, 1
 Trahere affinitatem iv, 14, 2 odorem iii, 1, 4 spiritum extremum i, 21, 4 vitam luxu iv, 5, 37
 Transferre affectus in fabellas iii, Prol.

36 verba cuius in chartas suas iv, Prol. 18
 Transigere pectus iii, 10, 27
 Transire ii, 8, 13 transeunt menses v, 7, 11
 Translatitius mos v, 7, 24
 Tremunt omnia iv, 17, 23
 Trepidare iv, 6, 3
 Trepide concursans ii, 5, 2
 Tres filiæ iv, 5, 3
 Tribades iv, 14, 3
 Tribuere cantus iii, 18, 2 honorem, gloriam i, 7, 4 partem i, 5, 8 tribuitur gloria ii, Epil. 4 literis honos iv, 24, 3
 Tribuit mortua, quod viva negarat iii, 16, 19
 Tricandum iii, 6, 9
 Triclinium iv, 24, 28
 Tristis eventus iv, 6, 11 nex ii, 6, 17 nota i, 3, 11 servitus i, 2, 6 vita iv, 1, 2 audis sonum citharæ iv, 19, 20 tristem vicem fortunæ gemere v, 1, 6
 Tritici modius i, 16, 3
 Trivium v, 6, 1 trivio conceptus i, 27, 11
 Trucidare pecus iii, 2, 13
 Trudi foras v, 5, 35
 Trusitare ii, 7, 8
 Tu, tu iii, 8, 15 tibi dico iv, 19, 15 quid possum tibi facere iv, 7, 17
 Tueri domum a furibus iii, 7, 10 causam alicujus iii, 10, 38
 Tugurium canis i, 19, 4
 Tum i, 2, 9. iv, 4, 10. iv, 5, 10. iv, 9, 10 demum i, 13, 12 vero iv, 17, 10 gubernator iv, 16, 8
 Tumere superbia inani i, 3, 4 tumentes sacci hordeo ii, 7, 3
 Tunc contra i, 2, 28
 Tunc v, 2, 7 illa v, 3, 3
 Tunica stricta ab humeris ii, 5, 12 nivea v, 7, 37
 Turba i, 19, 9. iii, 19, 7. iv, 5, 1 puerorum iii, 14, 1 major v, 4, 11. v, 5, 25 media iv, 5, 29 petulans i, 2, 20 turbam deficiunt loca v, 5, 12
 Turbare bestias miraculo i, 11, 8 vadum iv, 4, 2 turbati iv, 17, 9
 Turbulenta aqua i, 1, 5
 Turpis error v, 5, 37 fimus iv, 17, 5 facies iii, 4, 7 fraus i, 10, 1 turpe aliquid iv, 17, 15 stuprum iii, 10, 17 homini, pati quod meruit iii, 11, 7 turpissima filia iii, 8, 2. iv, 5, 6 turpes pœnæ i, 13, 2
 Turpiter derideri i, 25, 2
 Tuscum mare ii, 5, 10
 Tutandum se committere i, 31, 1

Tutela: in tutela esse iii, 17, 1
 Tutus naturæ munere ii, 6, 16 tuta navis iv, 16, 6 tenuitas ii, 7, 13 tutum cavum ii, 4, 17 tutæ ab injuria i, 31, 9 tuta loco i, 28, 7
 Tympana Gallorum iv, 1, 4
 Tyrannus i, 2, 5. v, 1, 14

V.

Vacare uxori iii, Prol. 12 a negotiis iii, Prol. 2
 Vacca i, 5, 3
 Vacive perlegere iv, Prol. 14
 Vacua loca v, 5, 12
 Vadere foras iv, 17, 12 ad lectum iii, 10, 26
 Vadum i, 2, 14. iv, 4, 2 clausum iv, 9, 12
 Vagantes paludibus i, 2, 10 vagari iii, 7, 20
 Valere quantum iv, 24, 1 plus i, 5, 9 assequi iv, 2, 22 valet ingenium i, 13, 13 sic valeas, ut iv, 2, 30
 Validius flagitare i, 19, 8 molesti iv, Epil. 9 infare i, 24, 9 clamare iii, 16, 6 laborare iii, 11, 4
 Vanus animus v, 7, 1 questus i, 9, 7 vana gloria iv, 15, 4 vanum beneficium i, 22, 8 vanæ minæ iii, 6, 11
 Varietas copiosa iv, Epil. 2 delectat ii, Prol. 10 distringit quem iii, Epil. 3
 Varii modi iv, 7, 14 variæ sententiæ iii, 3, 12
 Vastans cuncta iii, 2, 14
 Vasti corporis cervus i, 5, 5
 Vates iv, 24, 33
 Uber admotum iii, 15, 7
 Ubi i, 30, 1. ii, 4, 19. iv, 14, 11. v, 1, 14. v, 7, 1 accenderet iii, 19, 4
 Ubi pernicitas nota i, 9, 4 immolatur iv, 23, 4 requiram vos i, 16, 7 ubi tricandum sit, scio iii, 6, 9
 Vectorum lacrymæ iv, 16, 4
 Vehemens canis ii, 3, 1
 Vel v, 3, 10
 Velle demonstrare iii, 15, 18 ducere uxorem i, 6, 3 comesse i, 13, 4 consequi iv, 13, 5 invitare iv, 24, 15 obtrectare iv, Prol. 15 esse iii, 17, 1 mentiri i, 29, 6 volo emendare ii, 5, 5 imitari i, 24, 1 refelli quem iv, 20, 6 vos uti speculo iii, 8, 14 non vis progredi iii, 6, 2 voluit redire iv, 21, 7 voluisses pati i, 3, 14 cum voles iii, 14, 11 velim accipias ii, Prol. 48 me excusatum iii, Prol. 48 vellem adjuvisses v, 2, 8 narrabit quod quis

- voluerit iii, 17, 8 vis præcludere i, 23, 5 vult i, 13, 9. ii, 4, 9 volebat iii, Prol. 35 volunt ii, 2, 6 voluisti v, 3, 4 voluit i, 4, 5. iii, 15, 18 voluerit i, Prol. 5. ii, Epil. 10 velit iii, Epil. 4 vellet i, 11, 3. i, 22, 2. i, 29, 9. iv, 5, 27
- Velox impetus i, 16, 6 saltus iii, 2, 10 veloces feræ v, 10, 1 mures iv, 2, 22 velocior iii, 3, 1
- Venas irrigatus nectare iv, 14, 11
- Venans oculis viros iv, 5, 4 venantium voces i, 12, 7
- Venari asello comite i, 11, 3
- Venator v, 10, 6 venatorum nex ii, 8, 2
- Vendere cultum iv, 5, 41 vendere res iv, 5, 47 honorem fructu iii, 17, 7
- Venditare antidotum i, 14, 3
- Veniam dare supplici i, 22, 5. v, 3, 11 impetrare iii, Epil. 22
- Venire : veneunt mecum alapæ majoris ii, 5, 25
- Venire i, 21, 5. ii, 8, 18. iii, 5, 6. iv, 2, 27. iv, 8, 5. iv, 11, 8. iv, 12, 5. iv, 17, 36. iv, 23, 12 gressu v, 1, 13 ad certamina v, 5, 7 in dubium iii, 13, 7 periculum iv, 9, 1 conspectu v, 1, 16 venit curatio ad sanitatem v, 7, 12 ad me munus iii, Epil. 11 venient feriæ iii, Prol. 8 veni iii, 16, 14 veni ergo mecum iii, 7, 15
- Venire ad rivum i, 1, 1 venire in secreta latibula i, 30, 9 in villam suam ii, 5, 8 per auras ii, 6, 7 veniunt vices aliorum iii, Epil. 25 majus ne veniat malum i, 2, 31
- Venter impletur iii, 7, 24 ventrem continere iv, 17, 31
- Ventitare iii, 10, 16
- Veneri placet myrtus iii, 17, 3
- Venusti hortuli iv, 5, 34
- Verlosa commendatio ii, Prol. 13 verbosæ strophæ i, 14, 4
- Verna subdola i, 13, 1 sua contemni vidit iii, 16, 9 dare cui iii, 3, 15 verbis adjuvare v, 2, 8 elevare iv, 3, 5 jactans gloriam i, 11, 1 inducta ii, 6, 14 moveri iii, 6, 4 transferre iv, Prol. 18
- Vere i, 14, 17
- Verendi Dii iv, 11, 10 vereri i, 25, 7
- Veretri afflictio iv, 14, 1
- Veritas exploranda iii, 10, 5 veritatis fons iii, 10, 43 vires i, 1, 9
- Vero iv, 17, 12. v, 5, 32 ego vero iii, 7, 11
- Verrem immolare v, 4, 1
- Versus iii, 15, 18 Simonidis iv, 21, 20 subjecti i, 19, 2
- Versus senarii i, Prol. 2
- Vertere consilium ad fallaciam i, 31, 5 verti in periculo ii, 8, 19
- Verum i, 4, 5. i, 23, 2
- Verus porcellus v, 5, 18 vera fabella ii, 5, 6 laus iv, 12, 2 verum dicere i, 10, 2 esse i, 15, 3 veri amici iii, 9, 1
- Vesci singulas i, 31, 11 cibo ii, 6, 13
- Vespa iii, 13, 3
- Vestimentis obtegere quid v, 5, 29
- Vestis iv, 5, 21. iv, 21, 23 veste celare partes iv, 14, 7
- Vestitu affluens v, 1, 12
- Veto dimitti iv, 17, 13 esse tale iv, 11, 11
- Vetus injuria i, 21, 6 vetera vina iv, 5, 35
- Vetustas iv, 21, 10 fabulosa iii, 10, 7
- Vetustum genus iv, Prol. 13 vetustis favere v, Prol. 8 longe vetustior iv, 7, 18
- Vexata navis iv, 16, 3
- Via honoris ii, Epil. 3 audax iv, 7, 8 media iii, 14, 5
- Viam facere pro semita iii, Prol. 38
- Viator innoxius ii, 1, 5
- Vicem fortunæ gementes v, 1, 6 assuetam iii, Prol. 14 aliorum vices iii, Epil. 25 noctis ii, 8, 10
- Vicina mors iii, Epil. 19 vicinus fur i, 6, 1
- Victima periculum avertere iii, 3, 8
- Victor i, 15, 8 de mustela iv, 6, 9 Pycetes iv, 24, 5 Sophus iii, 14, 9
- Victum quærere iii, 16, 4 rogare iv, 21, 25
- Videre i, 7, 1. i, 13, 5. i, 20, 3. ii, 8, 11. iii, 1, 1. iii, 2, 3. iii, 4, 1. iii, 12, 4. iii, 14, 2. v, 5, 22 nostra iv, 10, 4 plurimum in ii, 8, 28 vultum iv, 17, 10 nuptias i, 6, 1 pulchre v, 10, 10 quam non sit iv, 19, 6 videre simulacrum suum in speculo lympharum i, 4, 3 boves corruptos ii, 8, 21 video te pasci iv, 23, 17 ut vidit i, 21, 8. iii, 16, 8. iv, 17, 10. iv, 21, 26 ubi vidit v, 1, 14 vides ii, 4, 8 videt venire iv, 17, 36 vide ne compungam iii, 6, 3 videris i, 10, 9 videri (opp. esse) iv, 1, 16 molestum iii, Epil. 2 volunt ii, 2, 6 videtur joculare iv, 1, 12 quid tibi videtur iv, 7, 17 qualis videtur tibi opera i, 11, 13 videntur vendere iii, 17, 7 videor mori i, 21, 12 acer iii, 7, 18
- Vigilare i, 23, 8. iii, 7, 19
- Vigilia omni iii, Prol. 25
- Vigor sultantis v, 7, 15

- Vile hordeum ii, 7, 9 viles nœniæ iii, Prol. 10
 Villa iii, 10, 19. iv, 5, 23 Miseneus ii, 5, 8 proxima ii, 8, 3
 Villicus ii, 8, 13
 Vincere aliquem v, 5, 23 faciem moribus iii, 8, 16 forma, magnitudine iii, 18, 6 vinci sono iii, 18, 9 victus dolore i, 8, 5 victi Mures iv, 6, 1
 Vindicanda injuria iv, 17, 26 vindicare dolorem iii, 10, 28 impetum iv, 7, 20 injuriam ictu i, 21, 6 se dextera v, 2, 3
 Vindicta rei parvæ iv, 4, 10 facilis i, 29, 10 patet solertiæ i, 28, 2
 Vineæ alta iv, 3, 1
 Vinum parare iv, 5, 41 vino devota iv, 5, 6 vina vetera iv, 5, 35
 Violare Manes i, 27, 4
 Vipera iv, 8, 3
 Vir i, 18, 4 fortis iv, 12, 1 natus iii, 8, 11 sanctissimus iv, Epil. 4 talis iii, 9, 6 viri ingenium v, 1, 11 viro privata iii, 10, 45 viri spoliantur a fœminis ii, 2, 1 viros venari iv, 5, 4
 Virginalæ iv, 14, 14
 Viridia læta ii, 5, 14
 Virtus iv, 12, 3 exhibet decus iv, 23, 24 virtutis expers i, 11, 1 virtuti credendum v, 2, 13 tribuitur gloria ii, Epil. 4 virtute prævalet sapientia i, 13, 14 sine virtute exercere minas iii, 6, 11 virtute impares iv, 15, 8
 Vis et nequitia oppugnant ii, 6, 3 carminis iii, Prol. 3 veritatis i, 1, 9 vires aquilæ iii, 18, 11 languidæ iii, 2, 9 summæ iv, 3, 2 viribus desertus i, 21, 3 magnis fugere v, 2, 12 vi compescere i, 2, 12
 Visum est iv, 23, 6 qua visum est iii, 7, 20
 Visus ferus ii, 1, 6 homo iii, 19, 11
 Vita i, Prol. 4. ii, 8, 19 aspera iii, 7, 12 mea iv, 19, 7 melior iv, 17, 2 et mores iii, Prol. 50 propior morti iii, Epil. 10 tristis iv, 1, 1 vitæ genus iii, Prol. 15 subsidium iv, 21, 12 vitam dare iv, 24, 33 degere i, 3, 2. i, 30, 6 miscet dolor et gaudium iv, 16, 10 trahere luxu iv, 5, 37 in vitam hanc incumbere iii, Prol. 22 pro vita rogare iii, 2, 16
 Vitare insidias i, 19, 2 necem i, 31, 4 rapinam ii, 4, 22
 Vites iv, 5, 38
 Vitia propria iv, 10, 2
 Vitulus v, 9, 3
 Vituperare nimiam tenuitatem crurum i, 12, 6 cælum iv, 7, 26
 Vivere sub tecto iii, 7, 13 victurum nomen iv, Epil. 5
 Vivos devorare ii, 3, 5
 Vix unum pedem iv, 24, 28 tandem iv, 17, 8
 Ulcisci morte punctum v, 3, 4
 Ulla res iv, 11, 21 prudentia i, 14, 11 ulli iv, 24, 30 ullo pacto ii, 6, 6
 Ultimi v, 1, 8
 Ultro proclivis iii, Epil. 21 affertur iii, 7, 20 currere ii, 8, 6
 Unde iii, 5, 5 hoc, amice iii, 7, 17 illa scivit iii, 15, 10 sic nites iii, 7, 4
 Una bibere iii, 16, 15
 Unguento delibutus v, 1, 12
 Ungues sævi i, 31, 12 unguibus rapere ii, 6, 8
 Uniones iv, 5, 36
 Universi: ab universis v, 7, 39
 Unquam iv, 7, 6
 Unus i, 17, 4. ii, 8, 17 ex multis ii, 5, 11 homo iv, 5, 1 pes iv, 24, 28 et alter ii, 7, 2. v, 2, 2 ex Atriensibus ii, 5, 11 unus, i. e. solus i, 6, 7 in uno plus, quam in turba iv, 5, 1 de reliquis i, 31, 13 una i, 2, 17. iv, 5, 4 altera, tertia iv, 5, 6 unum est iii, 11, 4
 Vocare quem ad studium iii, Prol. 9 vocare sponsum i, 16, 1
 Volans propter ii, 6, 7
 Volo: vide Velle
 Volucris ii, 4, 6 parvula v, 3, 3 peregrina i, 26, 11 volucris cursus v, 8, 1
 Voluntas Superum v, 6, 5 voluntatem interpretari iv, 5, 31
 Voluptas mea non potest satiari iv, 9, 9
 Volutare sese iv, 4, 2
 Votum v, 4, 2
 Vox porcelli v, 5, 17 insueta i, 11, 5 naturæ v, 5, 33 vocis fides iii, Epil. 9 vocem edere i, 12, 12 exprimere v, 5, 33 habere i, 13, 8 laudare iii, 16, 16 mittere iii, 18, 4. iv, 11, 4 ostendere i, 13, 9 vocem præcludit metus i, 2, 26 premere i, 11, 12 vocibus venantum conterritus i, 12, 7
 Urbanus sal v, 5, 8
 Urbs antiqua iv, 21, 18 Asiæ urbes iv, 21, 4
 Usurpare ornatum iv, 15, 5
 Usus longior iii, Epil. 13 usum rei consociare iv, 11, 21 usu peritus iii, 3, 1
 Ut es farina sic valeas iv, 2, 30 mos est v, 1, 3 moris iv, 24, 8 aiunt iv, 21, 8 fieri solet iii, 9, 5 ut ne iv, 24, 25 non potuit iv, 3, 3 refecit iii, 2, 9 vidit iii, 16, 8 ut vero v, 7, 35 ut mutatur dies iv, 16, 5

- Utcumque ii, 2, 1
 Uterque i, 10, 7. iii, 8, 12. iii, 10, 2.
 iii, 13, 4. v, 5, 27
 Uti speculo iii, 8, 14 genere iv, Prol.
 13 licentia iv, 24, 8
 Utilis iv, 4, 8 utilis esse iii, 14, 11 uti-
 lis beneficio iii, Epil. 18 nisi utile sit,
 quod facimus iii, 17, 12 utiles res iv,
 11, 14 utilius nihil homini, quam rec-
 te loqui iv, 13, 1 utiliora sæpe con-
 temnuntur i, 12, 1
 Utilitas privata i, 22, 11 quanta iv, 1,
 15
 Utinam iii, 9, 7 nec unquam iv, 7, 6
 Uva acerba iv, 3, 4 uvam appetere iv,
 3, 2
 Vulgare nomen amici iii, 9, 1
 Vulgatus ordo iv, 24, 31
 Vulgus fictilis iv, 14, 5 vulgi mos v, 1,
 3 stupor i, 14, 12 vulgo fertur iii, 3,
 2
 Vulnus ii, 3, 3 vulnere læsus ii, 7, 12
 vulneris remedium ii, 3, 3
 Vulpecula iv, 9, 10
 Vulpis i, 7, 1. i, 10, 4. i, 13, 5. i, 26, 7.
 i, 28, 12. iv, 3, 1. iv, 9, 3. iv, 19, 1
 dolosa i, 13, 11
 Vulpini catuli i, 28, 3
 Vulturius i, 27, 8
 Vultus corvi i, 13, 7 Jovis iv, 17, 10
 Uxor sancta iii, 10, 30 uxorem ducere
 i, 6, 3 uxori vacare iii, Prol. 12 uxo-
 res iii, 3, 17 uxoris crimen iii, 10, 18

X.

Xystus ii, 5, 18

Z.

Zmatagdi nitor iii, 18, 7

Zona iv, 21, 11

FINIS PHÆDRI FABULARUM.

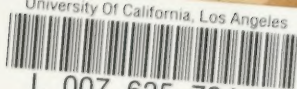

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

AA 000 404 899 7

University Of California, Los Angeles

L 007 625 724 5

SOUTHERN BRANCH
UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
LOS ANGELES, CALIF.

